

Dr. A. Chr. Bang

Norske Hexeformularer

og

Magiske Opskrifter

Videnskabsselskabets Skrifter. II. Historisk-filos. Klasse. 1901. No. 1

Hexeprocesser m. m.
Cfr. Graf von Hoensbroech: Das Papstthum ... I. (1901)

Cfr. "...", 1923 F. Ohrt: 1) Danmarks Trylleformler I-II
2) Trylleord, fremmede og danske
3) De danske besværgelser mod vrid og blod

Udgivet for Hans A. Benneches Fond

Kristiania
I Commission hos Jacob Dybwad
A. W. Brøggers Bogtrykkeri
1901—1902

Fremlagt i den historisk-filosofiske Klasse 19. Jan. 1900.

Indhold.

Forord.

Nærværende Arbeide var oprindelig tænkt at skulle blive udgivet af Professor Moltke Moe og mig i Forening. Vor Plan var den, at han skulde levere historiske og saglige Indledninger til de forskjellige Hovedgrupper og forsyne de enkelte Nummere med literære Henvisninger til udenlandske Paralleler, medens jeg havde overtaget det Arbeide at gjennemgaa, afskrive og redigere de i utrykte Manuskripter og i den trykte Literatur forhaandenværende Formularer og Opskrifter. Med dette Samarbeide for Øie stillede da Professoren til min Raadighed sine Samlinger af haandskrevne »Svartebøger« og af Optegnelser, han, hans Fader, afdøde Biskop Jørgen Moe, og andre havde gjort paa Reiser i forskjellige Dele af vort Land. Paa Grund af mange sammenstødende Omstændigheder har det imidlertid været umuligt for min Ven Professor Moltke Moe at tage anden Del i det planlagte Samarbeide end gjentagne mundtlige Raadslagninger, hvorfor da ogsaa Samlingen ved at maatte udgives af mig alene er bleven saa mindre værdifuld, fordi den mangler de saglige og literære Oplysninger, som han ud af sit, jeg havde nær sagt endeløse Kjendskab til her omhandlede Stof havde kunnet give. Det er imidlertid mit Haab, at det vil blive ham muligt i en ikke fjern Fremtid at realisere den Tanke i et Supplementbind at nedlægge de rige Resultater af sine omfattende Studier, som oprindelig var tænkt at skulle indgaa som en Del af nærværende Samling. For den Andel, han paa saa mange Maader har i Tilblivelsen af denne, beder jeg ham herved modtage min varmeste Tak.

Kilderne for de meddelte Formularer og Opskrifter har dels været trykt Literatur, dels mindre haandskrevne Samlinger fra Nutiden og dels ældre, utrykte »Cyprianus'er« eller »Svartebøger«, som disse Produkter i Almindelighed er bleven kaldt blandt Folket. Idet jeg senere agter at komme tilbage til den trykte Literatur, skal jeg i denne Sammenhæng nærmere omtale de Manuskripter, jeg har gjort Brug af, og som jeg har betegnet saaledes, som det nedenfor vil blive oplyst.

A.

Manuskript i Kvart, tidligere tilhørende kongelig Fuldmægtig Th. Boeck, nu Videnskabernes Selskab i Throndhjem. Benyttet af Heyerdahl i hans Urskogs Beskrivelse, hvor enkelte af dets Formularer er meddelte. Haandskriftet har oprindelig bestaaet af 17 Blade; hertil kommer først et Læg paa 2 Blade, hvortil er brugt et Brev fra Ch. Vestreng til H. Norbye, Haugrim, Urskoug, dateret 5te Mai 1822, og derpaa nok et Læg paa 2 Blade, hvis 2 sidste Sider er ubeskrevne. Øverst paa næstsidste Side findes dog Ordene: Haugrim den 11te Juni 1841. Forbinligs H. Nordbye. Permens Forside er betitlet: Konst-Bog for Halvor Hanneborg 1815. Denne er vel den samme, som den ovenfor nævnte H. N. Haugrim, der ogsaa navngiver sig i et Par Formularer (No. 68 og 192). De Par Formularer (No. 74 og 1511) paa sidste Læg maa efter ovenstaaende være nedskrevne 1841; de fem Formularer paa næstsidste Læg (No. 68, 160, 73, 165 og 192) maa være optegnede 1822, medens Manuskriptets øvrige Indhold skriver sig fra Tiden omkring 1815.

B.

Et lidet haandskrevet Hefte i Oktav, indeholdende 7 Blade, hvoraf de fire sidste er ubeskrevne. Har tidligere tilhørt en paa Ringerige i 1849 afdød Mand ved Navn Hans Pedersen, der opgives at være kommen fra Gudbrandsdalen, og vel har havt Bogen med sig derfra. Foruden disse Oplysninger findes der ogsaa paa Forsiden af den forresten ubeskrevne første Side af første Blad følgende Opskrift: »Denne lille Bog er mange nyttige Undrætninger j for dem som forsigtig vil bruge

dem baade til Folk og Kreatur.« Heftet, der efter Haandskrift og Papir at dømme maa være skrevet omkring 1830, tilhører Professor Moltke Moe.

I Heftet ligger en løs Seddel (B +) fra c. 1830, oversendt Prof. M. Moe af Ole Dæhlie i 1885, indeholdende Formular No. 1049.

C.

Afskrift paa fem Folioblade af en paa Ringerige eksisterende Svartebog, oversendt Prof. Moltke Moe 1885. Om Originalen haves ingen Oplysning.

D.

To Folioblade Manuskript med Optegnelser af Lærer Jakob Kobberstad i Nordfjord, 1862. Tilhører Storakers Samlinger paa Universitetsbibliotheket i Kristiania.

E.

Haandskrevet Hefte paa 4 Blade i Sedez; tilhørte i sin Tid Direktør D. Aall, eies nu af hans Søn, Konservator Aall. Direktør Aall havde faaet det lille Hefte af daværende Kapellan til Hedrum Johannes Flood. Efter dennes til Aall meddelte Oplysninger har Heftet tilhørt og været brugt af en »Signekall« i Hedrum, der paa sit Dødsleie forsvarede sin Udøvelse af hemmelige Kunster ved Henvisning til Jak. 5, 13—14. Synes at være nedskrevet omkring 1800.

F.

Manuskript i Oktav, No. 81, Universitetsbibliotheket i Kristiania. Ifølge en Paategning nederst paa næstsidste Side af Sogneprest S. T. Sørensen blev Manuskriptet fundet om Vaaren 1868 paa Gaarden Haukaas i Tinn under Næveren paa Taget af et gammelt Vaaningshus, som man da rev ned.

Bestaar af 26 Blade, af hvilke det første og sidste er ubeskrevne og danner et Slags Perm. Paa Forsiden af andet Blad læses følgende Titel:

Cyprianus =
= Formaning.

Holder inde at fri sig mod, i fra troldom og for gifft: i ligemaade at fri sine Creatur i fra troldom og troldqvinder og at faa en tyff till

bage, og at see en tyff i vand at sætte tyfvens nafn i en spegel og at slaa hans øye ud, Iligemaade at bekomme diur fugel og fisk; og der till Caragter og fri kunster at Bruge.

Anno von vintenbr 16o?.

Paa næstsidste Blad findes Register over de i Bogen indeholdte Formularer.

Retskrivningen er meget vaklende; i Almindelighed skrives dog: Nafn, aff, sofuendes, iche o. s. v. Hvorvidt hele Indholdet er skrevet med en Haand, er vistnok umuligt at afgjøre. Haandskriften viser tilbage til Tiden omkring 1650. Til første Blads Forside har tidligere været fastsyet foruden nogle nu i Rigsarkivet opbevarede Diplomer tillige tre i Manuskriptet liggende løse Blade, der er stærkt medtagne af Tidens Tand, og som efter Haandskriften at dømme tilhører sidste Halvdel af 16de Aarhundrede. De to af disse Blade hører sammen og er af følgende Indhold:

Dominus pastor meus
Nilſs Nilſs ſøn
egen handt.

Dominus pastor meus nihil
mihi — — — — — — — — —
nie collo cauit super — — — —
Justiciæ propter nomen
suum n — — — — — — — —
Laurids — — — — — — — —
Egen ha — — — - — — — —
Hielp Jessus — — — — — — —
Kaarsfeste Jessus — — — — —
nus Jødernis K — — — — — —
Paa mig bar — — — — — —
skall gode vere — — — — — —
Beuaritt fra — — — — — — —
— — — jeg — — — — — —
I Jessu Christi n — — — — —
och — — — — — — — — som
brænd och strømme som R — —
saa vender jeg dit hierthe til
mig och allt dett blod udi dig er
du skalt for mig iche
mere faa Roe, end Rinden
dis vand och strømmen Aae.

Før — — staar och thil mig gaar
— — giffuer mig alle den An —
wdi dig staar och aldrig skal du
æde — — — før du skal
— — — — ie Ri — — — — —
— — — — — thil mig
— — — — thager jeg thil mig
— — — — stercke som lin
— — — — hierthe du
— — — — — Døer for mig
— — — — dog — — - — —
— — — — drog hinder (?) —
— — — — dage — — — — —
— — — — med søn
Fra fem fod (?) — — — — — —
Fra neeste bryde — — — — —
vere beuaritt F — — — — — —
och den Lede — — — — — —
— — — argelist och fra — — —
helbred Ere och godt Rycte skade
kand, Jeg skall haffue och bekomme
god yndist aff mand och quinde
och aff alle di mit naffn neffne
kunde, Jeg L. o. s. n. forfang idag
had och Auind Led och Wende med øren och
Øyen, med ulffs hierthe — — — — —
Gall (?) nine wueners hierthe skal
huille, deris veyg skal skille
Deris vrede skall forsuinde,
Di skal thil bage falle I sind og mod
som Jøderne fra vor herre Jessus
Jeg skal fremgaa min sag at for
klare thil mitt gode I vor — —
Jessus Christi naffn O Gud — —
signe mig och alle mine — —
Gierning och giffue — — —
mine Raad och anslag — —
mig herre och mitt a — — —
Christ forbarme, — —

Amen

Lauridtz Olluffsenn egen
handt
Si Quis Qui Ratur
Laurentius Olaij
vocatur: etc.
Lazarum ut potitur semper
felicibus anis gaudens
Qui terris tristia multa
tullit Haut secus exto
— audibundt asse beatij
— — is exemplum Quos in
— — — — — — — seq.

Som man ser, sender altsaa en latinlærd Mand ved Navn Laurits Olufssøn en Hekseformular til en Prest ved Navn Nils Nilssøn. Hvem Afsenderen er, vides selvfølgelig ikke. Presten kan muligens have været en af Presterne i Tinn i anden Halvdel af 16de Aarhundrede.

Det tredie Blad er skrevet med en anden samtidig Haand. Foruden Formular No. 682 indeholder samme en dansk Forskrift og en latinsk Bøn. Følgende har man kunnet læse:

ittem tag før — — — — — —
och — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — —
tre och læs disse — — — — —
her setter ieg — — — — —
saa skriffuer — — — — —
hierthens naa — — — —
den — — — — — — — —
huad (?) — — — — — — —
moder (?) — — — — — — —
skibet — fra — — — —
fader vor uti Hyell(p) maria
full med naade herren er
med dig du est velsigned
offuer alle Quinde ect.
Christus
— — — — — rex nostris
— — — — — — miiserere
— — — — — erare mei ab
— — — — — — † et libera
— — — — — — — mea ab
— — — — — — — — — — —
— — — — — — patre.

Manuskriptet er omtalt af Dr. Y. Nielsen i Ny Illustreret Tidende for 1874, Side 181.

G.

Manuskript i Oktav, No. 83, Universitetsbibliotheket i Kristiania. Det lille Hefte paa 12 Blade blev for nogle Aar siden ved en Registreringsforretning efter en gammel Mand fundet paa Jeløen ved Moss og indsendt til Bibliotheket af Lensmand Røyem. Synes at være skrevet omkring 1800. Orthografien inkonsekvent og fuld af Feil. Foruden de i Samlingen meddelte Formularer indeholder Manuskriptet følgende Rune-Alfabet:

Om Rune-Bogstaver.

No. 1) Foo ᚠ F. 2) or ᚢ u. 3) Dus ᚦ D. t. 4) ois ᚮ O. 5) Ridhr ᚱ r. 6) Kavn ᚴ K. 7) Hagl ᚼ H. 8) Naud ᚿ n. 9) Iis ᛁ I. 10) aar ᛅ a. 11) sol ᛋ s. 12) Tyr ᛏ T. 13) Biar Kan ᛒ B. 14) laugr ᛚ L. 15) mardur ᛘ m. 16) ᛦ r.

De andre Bogstaver, som siden der tillagde, er disse:

ᛂ e ᚵ g ᛔ P ᛍ c.

De Bogstaver Q, X, Z var ikke i Brug hos de gamle. For nu at vise et Alfabet af disse Runer efter vores a. b. c., er det nu saaledes opsat, som herhos følger:

ᛅ a, ᛒ B, ᛍ c, ᚦ D, ᛂ E, ᚠ F, ᚵ G, ᚼ H, ᛁ I, ᚴ K, ᛚ L, ᛘ m, ᚿ n, ᚮ o ᛔ P, ᚱ R, ᛋ S, ᛏ T, ᚢ u, ᛦ y, ᚣ y.

Disse kaldes hos de gamle norske Folk Runer, hvilke de forandrede paa adskillige Maader, men kaldte dem tilsidst Bogstaver af Bog og Stav; fordi man først satte en ret Streg, som en Kjep eller Stav i Bogen, naar man skrev, hvortil man siden satte adskillige andre Streger bag, kaldes de af Bog eller Bøg, fordi de gamle, som ikke vidste af Papir, skrev mest paa Bøgetræer.

Rune-Bogstaverne var i Førstningen ikuns 16 og bleve nævnte og skrevne, saaledes som paa modstaaende Side er anført.

Manuskriptet er omtalt af Dr. Y. Nielsen i Ny Illustreret Tidende for 1874, Side 171.

H.

Manuskript i Kvart, der i 1881 blev oversendt Professor Moltke Moe af J. Skar og af denne fundet i Fron (eller Faaberg) i Gudbrandsdalen. Skrevet med en god Haand antagelig fra Midten af 18de Aar-

hundrede. Den paa Manuskriptets sidste Side skrevne Formular (i nærværende Udgave No. 302 b) er skrevet med en uøvet Haand i vor Tid (c. 1850). Manuskriptet, der bestaar af 11 Blade, er desværre defekt. Formularerne har af Nedskriveren været betegnede med fortløbende Nummere. Af disse mangler de første 24. Saa kommer No. 25—68, og saa er der en stor Lakune, hvorefter følger No. 187—206; derpaa fortsættes der med No. 120, medens de følgende Formularer ikke er forsynede med Nummere.

I.

Manuskript fra Tiden omkring 1780, der tidligere har været opbevaret paa Gaarden Galgum i Romedal og nu tilhører Udgiveren. Det skrevne Hefte[1] paa 10 Blade i Kvart er betitlet: Cyprianus Frikonst udgivet udi Aaret 1719.

Til Haandskriftet vedligger et løst Blad (I*) fra Tiden omkring 1830, indeholdende 4 Opskrifter (No. 744, 1016, 1294 og 1403 a).

K.

Et af Lærer O. Aasmundstad i Gausdal 1880 skrevet Hefte i Kvart. Dets 4 Blade indeholder, foruden nogle Sagn, dels Afskrifter af et Par Formularer, hvis Originaler Aasmundstad havde fundet i Skaabu i Kvikne (Fron, Gudbrandsdal), og dels Formularer, han havde hørt af Folk fra Vaage, Gausdal og Kvikne (Fron) og saaledes optegnet efter Folkemunde. Tilhører Prof. Moltke Moe.

L.

To Blade i Kvart, tilhørende Prof. Moltke Moe og skrevne af Ole Toftelien, Dovre 1864.

M.

En Samling af løse Blade og Hefter, oversendte Prof. Moltke Moe Vaaren 1888 af Lærer T. F. Risdal, Skaabu, Kvikne (Fron, Gudbrandsdal), hvor Formularerne er optegnede til forskjellige Tider.

No. 1. Løst Blad, antagelig fra Tiden omkring 1820, indeholdende 2 Formularer.

[1] En Afskrift af dette, besørget i 1880 af Lærer O. Aasmundstad, tilhører Professor Moltke Moe.

No. 2. Løst Blad fra Tiden omkring 1860; indeholder 2 Formularer.

No. 3. Et lidet Hefte paa 8 Blade i Oktav, hvoraf dog kun 4 er beskrevne. Nederst paa 5te Blads første Side læses Navnet: Kongslie; øverst paa første Blads første Side: Konst Bog. Synes at være skrevet c. 1800 og indeholder 3 Formularer. Inde i Heftet ligger en løs Lap, der ser ud til at være meget brugt, og som indeholder 1 Formular, i nærværende Udgave No. 226 b (betegnet som M No. 3†). Lappen antageligvis nedskrevet c. 1780.

No. 4. Et lidet Hefte i Kvart paa 8 Blade, hvori desforuden ligger 2 løse Lapper. Nederst paa næstsidste Side læses foruden noget meningsløst Rabbel tillige Navnet: Amund Thorsen Moen, og nederst paa Bladet forud staar: Simen Kiøsstelsen Kongslie. Formularerne af forskjellig Alder. Efter Papir og Haandskrift har jeg ansat 4 Formularer til c. 1800, i nærværende Udgave No. 86 c, 312, 1364, 1405 (betegnet med M No. 4 a), 1 Formular til c. 1840, i nærværende Udgave No. 683 (betegnet som M No. 4 b), og 1 Formular til c. 1850, i nærværende Udgave No. 1208 (betegnet som M No. 4 c). Foruden disse Formularer indeholder Heftet en Flerhed af tekniske Forskrifter.

No. 5. Et Hefte i Kvart paa 6 Blade, der efter Initialerne paa næst sidste Blad har tilhørt ovennævnte S. K. Kongslie. Øverst paa sidste Blad læses: Jonnas buge af bonde stand, ligesom der øverst paa 4de Blads sidste Side læses Navnet: Ole Tordsen Brandrud. Skrevet c. 1800. Om Ole Brandrud vides intet. Simen K. Kongslie derimod erindres endnu som en i sin Tid anseet Troldmand.

No. 6. To Blade i Kvart, det sidste ubeskrevet. Antagelig fra Tiden 1820.

No. 7. To Blade i Kvart fra c. 1830.

No. 8. Et Blad i Folio fra c. 1850. Nederst paa den beskrevne Side af Bladet læses: N. Stav Bonde (?); paa den ubeskrevne Side er med en anden Haand skrevet: Agrippa Caldarie Sypriani Formaning.

No. 9. To Blade i Oktav, det sidste ubeskrevet. Fra Tiden c. 1800.

No. 10. Et Blad i stor Kvart fra c. 1830.

No. 11. To Blade i Oktav fra c. 1830, betitlet: Optegnelse Paa adskielige ting.

No. 12. Et Blad i Folio, der efter Initialerne paa den ubeskrevne Side har tilhørt S. K. Kongslie. Antagelig fra c. 1820.

No. 13. To Blade i Oktav fra Tiden omkring 1830.

N.

Et haandskrevet Hefte i Kvart paa 8 Blade, skrevet c. 1800 og har, som en Paategning paa 5te Blad udviser, tilhørt S. Kongslie, Skaabu, Kvikne Annex til Fron (Gbdl.). Indsendt til Prof. Moltke Moe af Lærer T. F. Risdal. Paa Forsiden læses følgende:

Et udtog af Cyphrianus
Og den
Jødiske Cabel Samt Necenoman tien
Og
Danomenotegien og Gøeteon.
Inde hal den de Matematematis: Cyma: Exper et udtog af den
Ceremoenalske Magie og
Theuogien og indhaldende det som nu
bliver her at Finde.

Paa følgende Side læses da først:

Sorte-Bog!

Cyprianiugs Kunstboeg blev Først Funden paa Vittenbergs Accademie det aar 1722 og siden Efter den blev tryegt og udkom til adskillige Riger og stæder blev den opsøgt og brendt Endelig blev den atter igjen fund paa kiøbenhames slaat i en marmor Sten Kiste Skreven paa Pergament

Derpaa fortsættes da i det følgende saaledes:

Fortale

Denne bog som i almindelighed kaldes svartte-bogen er først Skreven af en Bisp opfød i Tyselund hans Navn Er Johanes Zeeb hand udegav Først Cybriani himmeligheder (i) Tryken som dog tilforen havde været trygt men med meneske Skyl og hand kaldet Hende Cyppriani Croreete men fand denne Bog er den ælste og er et udtog af Jødisk Calla saa har den før trinet forandre materialske bøger jørg Litorius har ogsaa Skrevet et udtog af arnom af den Cermonialske Magie som som kaldes gotien men som indfører i denne dog meget af dem Bruges saa Mangler Inggen ting idette som er et af det vigtigste Og et udtog af dem beyge. Svartte bogen i sig selv er dog ikke saa farlig som mange sig og ind biller sig i almindelighed og ingen synder det saa noget som man ind biller sig Men ingen kand bære denn Ræte konst i Demonologien, uden hun er op lært i den vittenbergske Skole i tyskland men med alt saa om mand bruger lidet af de Matemtiske konster til at forsvare sig og hiælpe

sin næste lidet Iiblant det Skader ikke den som Er elsker af Viden Skaber kand her finde Videne Skaber Og Kand alt saa Hierne til leg sig Cyprianus bog til nyte og Rarittet og som er helladom kemet (!)

Fader Vor te te Nu da saa kand deu først se vor kraftig gus ord er og hans magt da du ser gus ord dette Skrivet kand give Store prøver der de Brues inøsfald at hielpe sin neste og sig sælv er vel ikke grov Syn men at ind lade sig Iden grove kunster det er en for sterk Synd men holde sig til gus ord Itroen o kierlighed saa kand Sattan Og Onde Menesker intet Skade.

Manuskriptet er, efter alle Misforstaaelser at dømme, Afskrift af en ældre Original.

N*.

Et haandskrevet Hefte i Kvart, indeholdende 16 Blade og indsendt i 1880 til Prof. Moltke Moe af Lærer O. Aasmundstad. Bogen er et Samlerværk. Først har Aasmundstad afskrevet hele Indholdet af den ovenfor omtalte »Jødiske Cabel« (N). Derpaa har han afskrevet enkelte af de under M beskrevne Formularer fra Skaabu, Fron, Gudbrandsdal. Og endelig har han indført Formularer, som han har hørt af Folk fra Valders, Gausdal og Kvikne (Fron).

NN.

Manuskript i Oktav indeholdende 67 Blade og tilsendt Udgiveren af Lærer i Sandsvær M. A. Winsvold sammen med nedenfor nævnte NN*. Efter hvad der senere skal oplyses om sidstnævnte Haandskrift, skriver NN sig fra Eker og maa, efter Haandskriften at dømme, være bleven nedskrevet omkring 1800.

Manuskriptet bestaar af to Hoveddele: 1) Den jødiske Cabal (de første 41 Blade) og 2) Cyprianus Frikonst (optager Resten af Heftet). Dette dobbelte Indhold antydes ogsaa paa Titelbladet, der ser saaledes ud:

Et Udtog
af
Syphrianus
den Jødiske Cabal
samt Nec. Cromantsien
og Deonomonologien
og gjøtsien;
og
Indeholder
Mathimatiske Kymie.

Den anden Del er forsynet med et særskilt Titelblad af følgende Indhold:

Den anden Del
af
Sympanogolomiana
eller
Syphriani-Skrifter
som dog i Almindelighed kald:
Materie-Materialisk.
Indeholder
Mathimathiske
Kymie.

Paa følgende Side indledes saa Indholdet med Overskriften:

Syphrianus Frikonst
Udgivet Aar 1719.

Manuskriptet er indheftet i et graat Omslagspapir, paa hvis første ydre Side staar:

Svartbogen
eller
Syphrianus
Konstbog
1529.

Paa den tilsvarende indre Side læses følgende, der er skrevet med en senere Haand:

Denne Bog beder ieg enhver Christen Mand vil holde skjult; men nyttig, til sit Huus, for uden Synd; men brug Maadehold.

Oxford.

Herefter følger saa det første Titelblad, hvis Bagside er forsynet med følgende Paaskrift:

Sortbogen.

Syphrianus Konstbog blev først funden paa Wittenbergs Akademie, det Aar 1520, i en Marmor Steenkiste, skreven paa Pergament.

Fortalen, der, som man vil se, er af samme Indhold som den i N, meddeles her, da den frembyder en bedre Tekst.

Fortale.

Denne Bog som udi Almindelighed kaldes Sortbogen, er først skreven af en Bisp til Oxford, i Tyskland hans Navn var Johannes Ild. Han udgav først Syphrianie Hemmeligheder i Trykken, som dog førend havde været trykt med Munkestiil; thi han kaldede hende Syphrianie Ci-Crete; men som denne Bog er den ældste og et Udtog af den Jødiske Cabal, saa har denne Fortrinnet frem for andre Materialske Bøger. Gjord Fikturius har og skrevet et Udtog af Arterne af den Ceremonialske Magie, som kaldes Gjøtsien; men som det indføres udi denne Bog meget af dem Begge, saa mangler der ingen Ting denne Bog, som er af de vigtigste, og som et Udtog af dem begge.

Sortbogen i sig selv er ikke saa farlig som man indbilder sig i Almindelighed, og ingen Synd er det, saameget som man indbilder sig; men ingen kan lære den rette Kunst i Deomonologien Kunsten som ei har gaaet paa den Wittenbergske Skole i Tyskland. Altsaa om man bruger lidet af de Mattematiske Kunster, med at forsvare sig selv, og hjelpe sin Næste lidet i blandt, der ikke er Synd, som findes udi anden Deel i denne Bog ect.

Den som er Elskere af Videnskaber, kan altsaa gjerne tillægge sig Syphrianus, baade til Nytte og Gavn, samt Raritet, og tillige som Helligdom udi sit Hus, mod Onde Avindsfulde Mennesker.

Slutningen af Fortalen, der er tilføiet Cyprianbesværgelsen, hvormed selve Indholdet begynder, lyder saaledes:

Nu kan du først see, hvor kraftig Gudsord er, og hans Magt, da du seer Guds-Ord i denne Skrift kan gjøre saa store Prøver, da du ved de bruges paa en ulovlig Maade; men om det bruges i Nødsfald, at hjælpe sin Næste og sig selv lidet iblandt, og ikke til Overdaad, saa er det ikke saa stor Synd; men at indlade sig i den grove Kunst, er en forskrækkelig Synd, men hold dig til Gud i tro og Kjærlighed, saa kan Satan og onde Mennesker aldrig skade dig.

Paa sidste Blads sidste Side er med en anden, men vistnok samtidig Haand afskrevet Formular No. 1049 i nærværende Samling. Derpaa følger med en senere Haand antagelig fra c. 1850 en Fortegnelse over de ulykkelige Dage og en Opskrift for Tandpine (No. 1050).

NN*.

Bestaar af 8 Hefter, oversendt Udgiveren af ovennævnte Lærer Winsvold, der oplyser, at de er skrevne af Anders Olsen Liverud, der

var Lærer paa Eker i Femtiaarene. Hefterne, der tilsammen indeholder 64 Blade, frembyder et Indhold, der i alt væsentlig er Afskrift af NN. Mærkes bør dog, at medens Liverud paa den ene Side dels har forbigaaet et Par Formularer i NN og dels sammenarbeidet enkelte Stykker, saa har han paa den anden Side hist og her tilføiet nyt Stof, hvis Kilde maa have været foreliggende enkelte Opskrifter. Medens saaledes Originalen (NN) indeholder 73 Formularer i første Del og 77 i anden Del, saa bestaar Liveruds Afskrift (NN*) af henholdsvis 107 og 120 Nummere.

Videre bør oplyses, at Afskriften, der i det store og hele er nogenlunde ordret, dog paa mange Steder har Præg af Bearbeidelse, idet Originalen dels er en Smule forkortet og dels moderniseret; saaledes har Afskriveren f. Eks. gjengivet »Korg« med Kurv, »Qvæx« med Hveps o. s. v. Undertiden har han ikke forstaaet Originalen, undertiden har han misforstaaet den. Enkelte Gange har han simplificeret Fremstillingen, som naar han f. Eks. gjengiver Angrsodd (Formular No. 680) med »Kniveod«. Endelig skal tilføies, at Liverud har søgt at generalisere Indholdet af 1ste Del ved Kapitel-Overskrifter (ialt 5), ligesom han i en Besværgelse, hvis Indhold han maa have syntes var altfor farlig for almindelige Folk, har gjort Brug af Lønskrift, hvis Nøgle dog ligger for Haanden, idet a = ø, b = a o. s. v.

Som oplyst er N* og NN* i alt væsentligt blot Afskrifter af N og NN. Hvad Forholdet mellem disse sidstnævnte vedkommer, da gjenfindes Størsteparten af Indholdet af N i første Halvdel af NN og har sit fælles Udspring i en Svartebog, der har været betitlet: Den jødiske Cabal o. s. v., og hvis Fortale optræder i N i en adskillig korrumperet Skikkelse, medens den i NN har en mere rimelig Form. Den anden Halvdel af NN har oprindelig været et eget, selvstændigt Arbeide under Titelen: Cyprianus Frikonst, udgivet Aar 1719. Om denne vil der nedenfor nærmere blive Tale.

O.

En haandskreven Svartebog, der forefindes som Bilag til Tugthusakter angaaende en svensk Omstreiferske ved Navn Elen Hansdatter Fremstad, der opgives at være født i Wärmeland og efter i længere Tid at have flakket om mellem Kristiania og Sverige og øvet sine Kunster, i Aaret 1750 blev indsat i Kristiania Tugthus (Tugthusakter for 1750 i det norske Rigsarkiv, Tugthuset, Pakke No. 15). Bogen, der

blev fremlagt under Forhøret, opgav Elen at have faaet paa Gaarden Tonneberg i Høland af Bonden Johannes, der ikke selv længere vilde beholde den, »saasom den fordøier alt, hvad han haver«.

Haandskriftet er et lidet Hefte i Oktav paa 27 Blade, defekt baade i Begyndelsen og Enden. Skrevet med en Haand fra omkring 1700.

Manuskriptet er tidligere omtalt af Dr. Y. Nielsen i Ny Illustreret Tidende for 1874, Side 171.

P.

Et haandskrevet Hefte i Oktav paa 14 Blade, tilhørende Storakers Samlinger paa Universitetsbibliotheket i Kristiania. Afdøde Lærer Storaker fik Bogen i 1866 af Eilert Sundt, der i 1863 erhvervede samme i Trondenæs. Paa Heftets sidste Blad meddeler ogsaa Eilert Sundt den Oplysning, at Bogen havde tilhørt en Dreier og Aarelader, der var indflyttet fra Storelvedalen til Trondenes og død der c. 1860 i en Alder af omkring 70 Aar. At vedkommende har havt Bogen med sig fra sin Hjembygd, er udenfor al Tvil. Den maa være skrevet c. 1830.

R.

Et haandskrevet Hefte i Oktav paa 18 Blade, oversendt Udgiveren af Hr. O. Brandt, Vestre Slidre i Valders. Indheftet i et Stykke stemplet Papir med Aarstal 1764. Skreven med 2 forskjellige Hænder. Med første Haand er skrevet Mesteparten af Indholdet; med anden Haand (og paa en anden Sort Papir) er skrevet Formularerne No. 1308 og 157. Disse to Formularer synes nedskrevne efter Hukommelsen og er begge meget forvirrede. Inde i Heftet ligger en løs Seddel (R†) med Formular No. 1048, samt et Hefte paa 6 Blade (R††), der foruden adskilligt meningsløst Rabbel er beskrevet med Formularerne No. 72, 156, 39 og 880. Paa et af Bladene er skrevet et Gjældsbevis udstedt 16de Februar 1776 af Even Nilsen til Ole Nilsen Simmelinge. Det hele ser ud til at være skrevet omkring 1780.

S.

Manuskript i Sedez, tilhørende Kristiania Kathedralskoles Bibliothek. Hvorledes dette er kommet i Besiddelse af Haandskriftet, derom har ingen Oplysning kunnet skaffes tilveie. Paa sidste Blad er skrevet følgende: Denne Bog er funden under Koret da Winie Kirke blev nedreven 1796. Heftets første 27 Sider synes at være skrevne af flere samtidige Hænder. Derefter læses paa Side 28 til 29 følgende:

vigilanti atque beneuolenti persone et amico suo satis experto

Saluete solidissime o mi (?) — sanstissime vobis et grates habeo agam quum vixero.

vobis scribens hilariter quumque sit rusticaliter ac vobis in certificans de loco isto iudicans quid sit.

Alt det følgende synes at være skrevet med en Haand. I Slutningen af Manuskriptet læses atter følgende:

Salutes et plusquam salutes si quit usquam est quod hys plus est.

Et hiis valete ffeliciter in eo qui terras qui mare qui sydera ffecit sine cujus ope nemo uiuitu.

Datum loco ve

viro prudentissimo nec minus laudando quam preamando domino præposito en eclesia ve hec præsentatur

Vi faar saaledes Oplysning om, at det paabegyndte Manuskript af sin daværende Eier er givet til en Prest (persona). Derpaa er det blevet fuldført og saa bortskjænket til Provsten ved Kirken i »ve«, hvilken Forkortning ifølge Findestedet visselig maa betyde Vinje i Telemarken. Da Manuskriptet er skrevet i Begyndelsen af det 16de Aarhundrede (c. 1520), turde vel denne Provst i Vinje være den i Dipl. Norv. XI, 299 omtalte Rasmus Erikssøn. Foruden de i nærværende Samling gjengivne Formularer indeholder Manuskriptet de i Theol. Tidsskrift R III, B II, Side 541 fg. trykte 11 rimede Mariabønner.

Trods sin danske Sprogform maa Manuskriptet absolut antages at være skrevet i Norge. Afskriverne har nemlig paa forskjellige Steder indsat ægte norske Ord og Bøiningsformer, som f. Eks. vatn, usaat, settes (forliges), nøtthen (Nytten = Melken), beinom o. s. v.

Det lille Hefte er i særlig Grad interessant derved, at det skriver sig fra Slutningen af den katholske Tid og derfor er af stor Vigtighed til Belysning af Spørgsmaalet om Hekseformularernes Historie i vort Land.

T.

Manuskript i Oktav paa 34 Blade, oversendt Udgiveren af Fru Apotheker Størmer, Datter af afdøde Sogneprest F. C. Mülertz. Bogen har i sin Tid tilhørt en berygtet Mand i Moland i Telemarken. Medens Mülertz var Sogneprest i dette Prestegjeld (1840—48), lod han engang i Eierens Fravær 2 af sine Medhjælpere bemægtige sig Svartebogen, ved hvis Hjælp Troldmanden, efter Bygdens Mening, bare gjorde ondt.

Det skrevne Hefte er forsynet med et Titelblad af følgende Indhold:

Cyprianus
Rette Fri Kounster
ud Given og Trokt
udi
Witten Bergh
Anno 1509.

Paa følgende Side fortsættes derpaa saaledes:

Cyprianus Band Re
tte
Fre Kounster

Inde holder at mane og ud lose Aandrerne af helvede naar mnd deres tieneste behøver samdt at bindem igien naar deres tienest ehave udrettet med videre som bogen inde holder ud kommer fra densortte skole udi Wittenbergh Anno 1509.

Overskrifterne er gjennemgaaende skrevne med rødt Blæk, der vel skal forestille Blod. Det samme er ogsaa Tilfældet med flere Ord inde i Formularerne, samt enkelte ved disses Slutning forekommende Navne paa Dæmoner, Apostle o. s. v. Haandskriften fra c. 1800. Eiendommelig i sproglig Henseende er Brydningen af e til ei i Ord som »eyg« o. s. v.

U.

Manuskript i Oktav No. 10, Universitetsbibliotheket i Kristiania. Bogen er skrevet med 2 Hænder. Den første Haand strækker sig ud over første Trediedel af Manuskriptet. Resten, henved ²/₃ af samme, er skrevet af Haand No. 2. Med, som det synes, første Haand er paa Bagpermens indre Side skrevet: 8. Oct. 1790, fra hvilken Tid altsaa Bogen skriver sig. Nogen Oplysning om, hvorfra Manuskriptet er kommet, haves ikke.

Haand No. 1 er ret smuk og meget tydelig. Om Retskrivning har dog Afskriveren ikke havt synderligt Begreb. Med Hensyn til Haand No. 2 bemærkes følgende:

Vedkommende har ikke havt det ringeste Begreb om Kjøn og Flertalsformer. Der hersker i hver eneste Formular et fuldstændigt Kaos i saa Henseende. Jeg har ikke fundet det fornødent, eller rettere sagt, det var aldeles uoverkommeligt for mig i Noter at anmerke alle de Rettelser, som jeg i disse Punkter har maattet foretage. Fremdeles skal bemerkes, at som denne Afskriver ofte bruger tysk ä og ü, saa har han ogsaa paa sidste Blad, der forresten er ubeskrevet, nedtegnet følgende Opskrifter:

Gewieser Rath
vor Fieber
3 Leffel voll Essig
3 d — — — Wasser
3 d — — — Brandewein
Eingenommen und damit
Geths weg
Probatum
Wan ein Pferd gedruckt
oder Verwund, ist auch gut
vor Menschen
1 Loss Quægsilber mit
1 do Skeedewasser at opløse
og 3 Pægle Vand at paaslaae
er got for alle Skader.

Denne Afskriver har efter dette utvivlsomt været en født Tysker, der i længere Tid har opholdt sig i Norge.

Begge Afskrivere og navnlig No. 2 har gjengivet Originalen, om hvem der nedenfor nærmere vil blive Tale, lidet nøiagtig. Latin har ingen af dem forstaaet, hvorfor der da ogsaa findes grove Feil i de i enkelte Formular-Overskrifter forekommende latinske Udtryk.

Efter hvad der vil blive oplyst under U*, har man Grund til at tro, at begge Afskrivere har tilhørt militære Kredse.

Manuskriptet er tidligere omtalt af Dr. Y. Nielsen i Ny Illustreret Tidende for 1874, Side 180.

U*.

Manuskript, tilhørende Kristiania Universitetsbibliothek (Kvart No. 832). Begynder med et ubeskrevet Blad, hvorefter kommer Titelbladet og saa 52 Blade, hvoraf de 5 sidste Sider er ubeskrevne. Titelbladet, der er meget smukt beskrevet med Frakturskrift og omgivet af en vakker Baard, indeholder følgende:

Cyprianus:
den over ald Verden viit berømte
Sorte-Konstner.
paa nye igjennemseet og forbedret
af
Høylærde og Konsterfarne
Doctoribus
Trykt udi Stavanger i Norge Anno 1699.

Øverst paa Titelbladet, ovenover Baarden læses:

Denne Bog Tilhører mig, Jens Christian Glad. Aggerøe Fortresse d. 25de April 1805.

Og paa det første, ellers ubeskrevne Blads Forside er optegnet:

Kjøbt paa Auction efter Kammerherre Grüner den

Fremdeles skal oplyses, at Slutningen af Manuskriptet optages af to paa Tysk affattede Formularer: »en Tyv att Binde paa Tydsk«, og: »Tyven at Løse igien«, hvorefter der saa fortsættes:

»Herved haver dette Skrift haft en Ende.

Gud Allermægtigste! i Naade Forbyde: at det skulde komme i noged Menniskes Haand, der vilde bruge de herudi befindende Ting til at tiene Fanden og hans Anhang med; men den samme aller-Barmhiertigste Gud! Regiere en hver, for Jesu Christi Skyld, ved den værdige Hellig Aand: at de med største Betænksomhed og nøyeste Overlæg, Bruger og Ud Rafinerer allene det, hvorved Guds Navn kand Helliges, Priises og Æres, og vores Næstes Gavn og Velfært Befordres. Amen Amen.«

Bogen er skrevet med en god og dannet Haand fra Tiden omkring 1750; dens Orthografi er som almindelig blandt dannede Mennesker ved nævnte Tid. De faa latinske Ord er korrekt skrevne; de to tyske Formularer optræder i en Form, som viser, at Afskriveren har været vel hjemme i dette Sprog. Den Mand, der har samlet Bogens Indhold — efter flere forskjellige Kilder — har vistnok været en Militær. I denne Retning peger jo de mange Opskrifter om Krudt og de mange Formularer om Forheksning af Skydevaaben og om Kjærlighedsaffærer. Manuskriptet har jo ogsaa bevislig tilhørt Militære. Dets første kjendte Eier har, efter hvad der ovenfor er oplyst, været Kammerherre Grüner, der døde som Oberst i Fredrikstad i Begyndelsen af 1805; hans Vaabenmærke findes ogsaa i sort Aftryk paa Titelbladet. Efter hans Død blev den saa kjøbt paa Auktion af J. C. Glad, som dengang var ansat paa den senere nedlagte Skanse paa Akerøen i Hvaler Prestegjeld og døde som Kaptein ved Akershusiske Skarpskytter-Regiment i 1827. Manuskriptet blev for et Par Aar siden foræret Kristiania Universitetsbibliothek af Hr. Fabrikeier G. R. Fuglesang, efter at det i længere Tid havde været i hans Families Eie.

Som ovenfor oplyst viser baade Haandskrift og Retskrivning tilbage til Tiden omkring 1750. Den paa Manuskriptets Titelblad tilføiede Notits: »Trykt udi Stavanger i Norge Anno 1699«, maa efter dette forklares paa samme Maade som andre Svartebøgers Foregivende om at

være trykte i Wittenberg eller andre Steder langt tilbage i Tiden. At netop Stavanger opgives som Trykkested, maa vel skyldes den Omstændighed, at de Hekseprocesser, der fandt Sted i sidste Halvdel af 17de Aarhundrede paa denne Kant af Landet, havde givet nævnte By Ord for at være et merkeligt Centrum for hemmelige Kunster.

U* forholder sig til U som Original til Afskrift. Mærkes maa dog, at U kan ikke direkte været afskrevet efter U*. Flere af de paa Misforstaaelse grundede Feil i U vilde have været umulige, om Afskriverne havde havt for sig U* med sin saa tydelige Haandskrift. Paa den anden Side er Overensstemmelsen gjennemgaaende saa stor, at man knapt kan tænke sig mere end et Mellemled mellem U og U*. Hvad nu nærmere Forholdet mellem U og U* vedkommer, da er derom dette at sige, at hele Indholdet af den oprindelige Original fra c. 1750 gjenfindes i Afskriften af 1790 med Undtagelse af, at de to tyske Formularer er udeladte; dette er ogsaa Tilfældet med nogle Oplysninger om de 7 Planeter, de 12 Himmeltegn, om Timerne paa Dagen og hver Times Planet o. s. v.

Det var først efter at Trykningen af nærværende Samling var langt fremskreden, at jeg blev opmærksom paa, at Manuskriptet U* var kommet i Kristiania Universitetsbibliotheks Eie, og at man i dette har Kilden til alle de Opskrifter og Formularer, som i Samlingen er gjengivne efter den i 1790 tilblevne Afskrift i U, og som altsaa allesammen er at henføre til Tiden omkring 1750. I de senere Partier af Samlingen har jeg under Korrekturen rettet enkelte Formularer i Overensstemmelse med Teksten i U*, der i det hele taget er langt mere korrekt end Afskriften i U.

V.

Manuskript i Kvart No. 62 b i Hammers Samling i Throndhjems Videnskabsselskabs Bibliothek (Nyerups Katalog Side 937). Ifølge Hammers Paategning paa første Blad er Bogen skrevet 1789 og ham foræret af Bonden Iver Lynne i Grans Prestegjeld. Bogen indeholder 16 Blade. Øverst paa første Blad læses: »Her begynder Nogle Kiering Histstorier Med Signing Læssen og blæsen Som er uden for den anden Skrift.« Paa de 7 første Sider 7 Formularer. Øverst paa 8de Side er tilføiet:

»Her begynder Den Mørke og aflyste Bog«, hvortil saa Hammer har tilføiet: NB. Swarte-Bogen.

Ved Enden af Manuskriptet findes et løst Læg paa 2 Blade, beskrevne med samme Haand og indeholdende 2 Formularer.

I Begyndelsen af Bogen er tilklistret et Blad med Frakturskrift fra c. 1700, af Hammer betegnet som »et Blad af den Walderske Swartebog«. Dette, der af mig er betegnet med Mærket V*, indeholder Formularerne No. 951, 953 og 1174 a.

W.

Manuskript i Kvart No. 62 a i Hammers Samling i Throndhjems Videnskabsselskabs Bibliothek. Indeholder 43 Blade, hvoraf de 2 første og de 14½ sidste er ubeskrevne. Begynder paa 5te Side med følgende Titel:

Cyprianus
eller
Swart-Bogen
med Anmerkninger
til Oplysning
anførte og tilsatte
af
C. Hammer.
Melbostad i Gran Sogn
d. 17. April 1793.

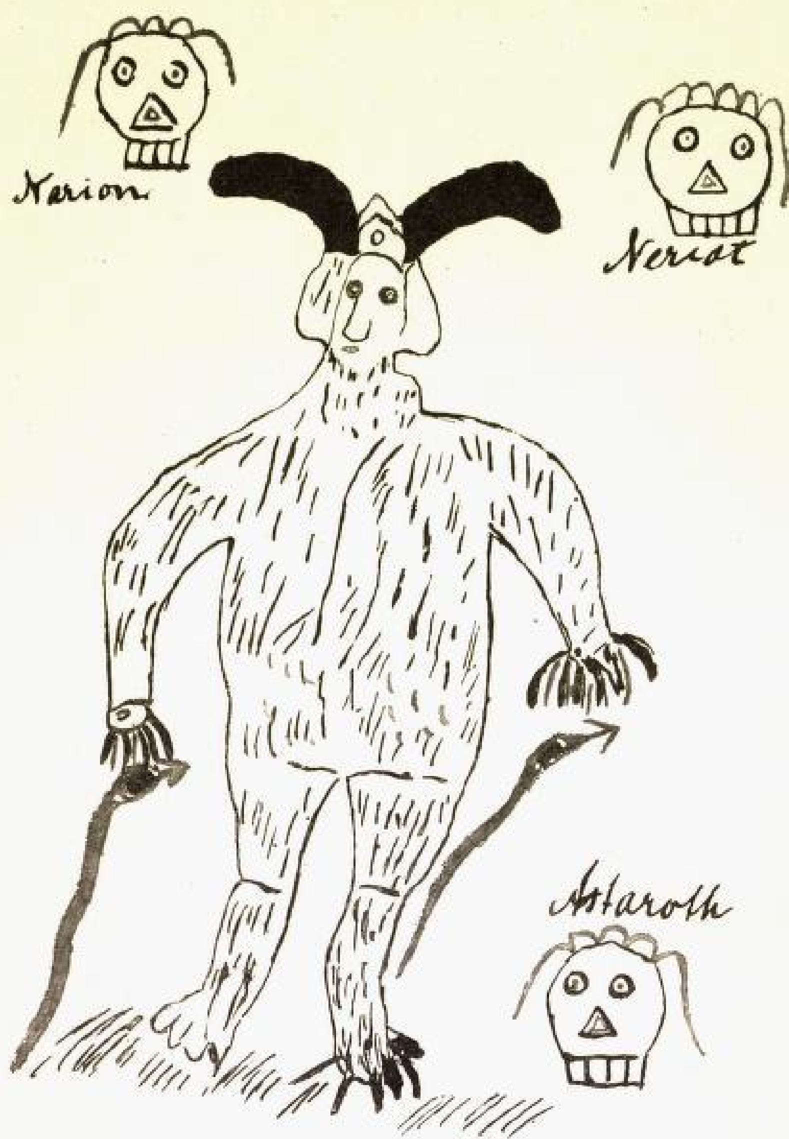
Paa den 7de Side læses der atter en Titel af følgende Indhold:

Cyprianus
eller
Hans rætta Fri-Kunstar
Indeholdende
at mana og udløsa Dievlurna tu Helved, naar man deres Tienst behøver, sampt at binda dem igien, naar de deres Tienst hava utrettat, med mere som tenne Boken innehollar, utkommen uti den Svarte Skulen i Wittenberg. Anno 1509.

Resten af Titelbladet indeholder nogle Notitser af Hammer om Cyprian m. v.

Det følgende er nu indrettet saaledes, at Opskrifternes Tekst er skrevet paa Bladenes første Side, medens Hammer paa Bladenes tilsvarende anden Side har skrevet Forklaringer over flere af de i Formularerne optrædende Navne paa Dæmoner o. s. v., samt meddelt Literaturhenvisninger o. s. v.

Bogens første Blads første Side indtages af en Tegning, der ser saaledes ud:

Slik lot han den onda sig tilsyna i den Swarta Dansen.

I Slutningen har Hammer som Tillæg meddelt 3 Opskrifter af en »anden Swart-Bog« (W*).

Det vil bemærkes, at Titelen paa Side 7 omtrentlig ordlydende stemmer overens med den i T; fælles for begge disse Cyprianer er hele 14 Opskrifter, der ikke findes noget andet steds. Af de svenske Ordformer, som findes baade paa Titelbladet og hist og her i Formularerne, tør man ikke med Sikkerhed slutte, at en svensk Original har ligget til Grund. Man kunde jo tænke sig, at Samleren for at gjøre

sin Svartebog mere pikant har skrevet Dansken med delvis Svenske Former, hvad der visselig maa være Tilfældet med Titelen. Paa den anden Side støder man ikke blot i b paa Svecismer i en enkelt Formular (i nærværende Udgave No. 726); men i et Tillæg til den af Pio udgivne danske Cyprianus af 1607 findes ogsaa en Opskrift med Svenske Ordformer (Pio, Side 27). Det turde ikke være usandsynligt, at vi ialfald i enkelte af disse Tilfælde har for os en ligefrem Indførsel fra Sverige.

X.

Manuskript i Sedez paa 8 Blade, oversendt Udgiveren af Fru Johanne Lorentzen i Drammen. De første 4 Blade indeholder Uddrag af Cramers Regnebog, dateret Strømsøe den 7de Oktober 1777; de 4 sidste Blade indeholder 7 Formularer.

Y.

Manuskript i Kvart, tilhørende Throndhjems Videnskabsselskab (No. 119). Bestaar af 33 Blade; defekt i Begyndelsen, hvor 16 Formularer mangler. Haandskriften, der er god og tydelig, skriver sig fra Tiden omkring 1770. Retskrivningen er paa sine Steder inkonsekvent eller ligetil feilagtig. Latin har Afskriveren ikke forstaaet, siden han undertiden skriver: in nomini — speritus — fili o. s. v.; paa et Sted har han misforstaaet sin Original og skrevet: sitem for: item. Han har vistnok været en norsk Mand, siden han skriver Høk for Høg; Ordet: »Glenter« har han ikke forstaaet og derfor skrevet »Glenser«. I sin nuværende Skikkelse indeholder Manuskriptet 121 Formularer.

Om denne Svartebog, der i sin Tid blev skjænket Throndhjems Videnskabsselskab af Oberstløitnant Ziegler, har denne dens forrige Eier været saa venlig at meddele følgende Oplysninger.

Den kom i hans Eie omkring 1856 ved Kjøb af eller Gave af en Kammerat J. Wilse, hvis Moder var Presteenke nordfra og dengang boede i Kristiania. Han fortalte Ziegler, »at Bogen var bleven fundet under Restaureringen af en Kirke der nordpaa, indstukket under Alterklædet«.

Ifølge Kristiania Universitets Matrikler blev Johan Wilse Student i 1856. Han var Søn af Sogneprest i Bø i Vesteraalen Nicolai Wilse, der afgik ved Døden paa Bø Prestegaard i 1845, efter at have virket der som Sogneprest siden 1816 (Erlandsen II, 193). I hans Embedstid

blev begge Kirker i Prestegjeldet nedrevne og nye Kirker opførte, Hovedkirken 1824 og Malnes Annekskirke 1829—1830 (Dr. L. Dietrichson, Norges Kirkebygninger, Side 124—125). Det maa da selvfølgelig have været ved Nedrivningen af en af disse Kirker, at man fandt heromhandlede Svartebog indstukket under Alterklædet. Denne har den særlige Interesse, at den er den Svartebog, der er fundet nordligst i vort Land. Jeg har anført Formularerne som stammende fra Bø i Vesteraalen. At saa er Tilfældet, er imidlertid ikke absolut sikkert, da det jo er muligt, at Svartebogen kan have tilhørt en Mand, der er flyttet op til Vesteraalen fra andre Kanter af Landet og har havt den med sig. Cfr. hvad der ovenfor er oplyst om P.

I Skillings-Magasinet for 1859 (Side 216 fg.) har en anonym Forfatter under Overskriften: »Svarteboka«, meddelt 18 Formularer, indledet med nogle Ord om Svartebøgerne i Almindelighed. De der aftrykte Formularer stemmer i det hele og store taget ordret med Opskrifter i Y. De yderst faa formelle Afvigelser skriver sig ene fra den Omstændighed, at Anonymen ikke har afskrevet Formularerne med diplomatarisk Nøiagtighed, hvad han ogsaa selv indrømmer i Indledningen. Ifølge velvillig Oplysning af Oberstløitnant Ziegler er den anonyme Udgiver daværende stud. juris, senere Fuldmægtig i Rigsarkivet Otto G. Lundh, til hvem han laante det ovenfor omhandlede Manuskript Y (se forrige Side).

Opsatsen i Skillings-Magasinet udkom samme Aar i Særtryk hos J. Eeck i Fredrikstad under Titelen: »Svarteboka«, — 16 Sider i Sedez.

Z.

Manuskript i Kvart, bestaaende af 10 Blade. Det defekte Manuskript, der skriver sig fra Sandeherred, frembyder en ret smuk Haandskrift fra Tiden omkring 1800. Et Blad (Formular No. 1200) er skrevet med en anden Haand. Tilhørte i sin Tid Provst Dr. Fritzner.

Æ.

Manuskript i Oktav, der ligeledes i sin Tid tilhørte Provst Dr. Fritzner, bestaar af 48 Blade, hvoraf de sidste 7 er ubeskrevne. Paa Titelbladet læses følgende:

Lacker Bog
tillige Med
adskillige
Balsomer at Præparere
saa og
Hvorledes Mand skal omgaaes
Med slette farver saavel
som adskillige Particularia

Sammen skrefven
af
Ulrick Christian
Heide
m. pria.

Næss gaard
den 12. Mai 17?2

Med en senere Haand er tilføiet O. I. Møller. Aarstallet, som oprindelig vel har været noget utydeligt skrevet, er senere med sortere Blæk opfrisket til 1632, hvorpaa Tallet er bleven overstrøget, og under samme er saa anbragt: 1732. — De første 29 Blade indeholder en Række tekniske Opskrifter (angaaende Forfærdigelse af Lak, Fernisser o. s. v. o. s. v.), hvorpaa dette Parti af Bogen slutter med en Beskrivelse af de 3 »Hoved-Stød« og 17 »specielle Stød udi Fægte-Konsten«. Blad 30—35 a, som er inskriberet: »Particularia«, indeholder 35 magiske Opskrifter, af hvilke en stor Flerhed angaar Spil, Kjærlighedsaffærer og Vaaben, altsaa netop et Omraade, der særlig maatte interesse en Militær i hine Tider. Flere af disse Opskrifter er delvis, for halve eller hele Ords Vedkommende, skrevet med en hemmelig Ziffer-Skrift, hvortil Adjunkt Martin Arnesen paa sidste Blad har tilføiet en (for Resten let gjennemskuelig) Nøgle: 1 = a, 2 = e, 3 = i, 4 = o, 5 = u, 6 = l, 7 = m, 8 = n og 9 = r. Som Exempel anføres den første Opskrift af disse »Particularia« (i nærværende Samling 1093):

At ingen T946d folck skal for g3̈49e Dig bind disse ord p11 D3g Habor Atetloger Æratin in 847382 Pit935 F: S: S: 1728.

En enkelt af Opskrifterne er skrevet med et andet Slags Lønskrift, saaledes nemlig, at hvert Ord skal læses fra høire til venstre (No. 617 i nærværende Samling). Denne Opskrift ser da saaledes ud:

Ta ne egip ehci Laks evfilb regnavs, dys ellitnemrot deor i te tivh edelk, Dla ned dnuts nuh revfah emas edelk aap gisad redaks nuh tetni.

Efter disse »Particularia« fortsættes der med en Afskrift af 2 tyske Avisopsatser, af hvilke den første er overskrevet: Wien d. 15 Januarj 1735; efter disse følger saa nogle Recepter paa forskjellige Slags Medikamenter.

Den Ulrick Christian Heide, der har skrevet nærværende Bog, kan ikke være den bekjendte Oberst, der døde 1785 paa Gaarden Heides Hytte; thi i Aarene 1732—35 var han ikke paa Næs Gaard i Borge i Smaalenene, men i russisk Krigstjeneste[1] (Norske Stiftelser III, 922). Sagnet fortæller, at Bogen skal være sat sammen af en Militær, og Indholdet stadfæster Sagnet. Det maa da antages, at hin Ulrick Christian Heide kanske har været Adjutant hos General Sehested og i denne Egenskab opholdt sig paa Næs Herregaard i nævnte Aar (cfr. Norges Land og Folk I, 206).

Ø.

Manuskript i Oktav, skrevet c. 1830 af Gaardbruger i Ørskog og Storthingsmand Ole Rasmussen Sollied (født 1793 † c. 1870) og tilhørende dennes Sønnesøn Direktør O. G. Sollied. Bestaar af 12 Blade; de sidste 3 Sider ubeskrevne. Paa første Side Titelen: Cyprianus, og paa Side 3—4 læses følgende:

Fortale.

I Aaret 1504 var til Vittenberg udgivet af en stor Kunstner, som udi den sympatiske høie og forunderlige Videnskab noksom bekjendte og kaldte Cyprianus. Denne underbare og i alle Kunster velstuderede Mester i den sorte Kunst, var af Fødsel en Tartar, og en overordentlig oplyst og i alle forunderlige Ting høit oplært Mand, som jeg Jeronimus Rafael en indfødt Jøde fra Jerusalem haver studeret hos og aflært disse hans hemmelige og forunderlige Kunster, som jeg med megen Nytte haver praktiseret, og derfor i Trykken har ladet udgaa til Vittenberg 1510. Men da den daværende Storfyrste Sigius Mundus kom derom i Erfaring, blev samme Bog forbuden at bruge, af Frygt at den skulde være til Skade, endskjønt naar den bliver brugt som den bør, er den til stor Nytte, for at opdage hemmelige Ting; Men derimod er den farlig, for den der ikke forstaar at bruge den ret.

Altsaa vil jeg begynde Bogens Indhold med Formaning samme at bruge i den rette Orden, da jeg forsikrer paa min jødiske Alkoran og Hellig dom, at alt hvad han søger efter at vide, det skal skie, og til den Ende begynder jeg Bogen, med det underbare sympatiske exclaudatum.

Det lille Hefte indeholder 24 Opskrifter og Formularer.

[1] Jeg har undersøgt i Rigsarkivet forhaandenværende Dokumenter, skrevne af Oberst Heide; dennes Haandskrift viser sig at være en helt anden end den, der møder os i Manuskriptet.

a.

Manuskript i Oktav, skrevet med Frakturskrift c. 1830 og indsendt Prof. Moltke Moe fra Fron i Gudbrandsdal af Lærer T. Risdal. I sin nuværende Forfatning bestaar Manuskriptet af 18 Blade. Begyndelsen mangler, idet de Blade, der har indeholdt de første 12 Formularer, er bortrevne. Efter Bogens Formular No. 58 er der atter et Hul, idet No. 59 til Begyndelsen af No. 65 mangler. Efter No. 86 er atter 12 Formularer borte. Fra No. 100 mangler uvist hvor mange Opskrifter. Det sidste Blad begynder paa Forsiden med Slutningen af en Anvisning til at mane løs onde Aander.

Manuskriptet er efter alle Merker at dømme sikkerlig en Afskrift af en ældre Original.

b.

Manuskript i Oktav (No. 120, Universitetsbibliotheket i Kristiania), indeholdende 44 Sider og opgivet at være kommen fra Holmsbo i Hurum. Bestaar af tre Hoveddele. Først kommer 73 Opskrifter af dels medicinsk, dels overtroisk Indhold. Derpaa findes afskrevet et Stykke af en Lægebog af 1770, hvortil slutter sig forskjellige medicinske og tekniske Opskrifter. Saa kommer tilslut en Opgave over »Medikamenter, som Mand i sin Huusholdning Nødvendig Burde Have«, en broget Samling af medicinske, diætetiske, økonomiske og tekniske Opskrifter. — Skrevet omkr. 1780. Af Dialekt-Eiendommeligheder mærkes, at Samleren oftere skriver i for y (dip for dyp). Svecismerne i en Form. (i nærværende Samling No. 726) turde maaske pege paa svenske Kilder.

I nærværende Samling har jeg selvfølgelig kun optaget de i Manuskriptet forhaandenværende Hekseformularer og magiske Opskrifter.

c.

Manuskript i Kvart, sammensat 1889 af Erik Moen, Flaa i Hallingdal, og af denne indsendt til Prof. Moltke Moe. Bestaaende af 67 paginerede Sider indeholder Manuskriptet en Samling af overtroiske Skikke, Formularer, Trylleraad og Folkesagn, alt nedtegnet efter Folkemunde. Af Indholdet har jeg optaget, hvad der falder indenfor Rammen af nærværende Samling.

d.

Tre haandskrevne Blade af en Svartebog i Oktav fra Skaabu, Kvikne Annex til Fron, Gudbrandsdal; fra Tiden omkring 1800. Paa Forsiden

har en nyere Haand skrevet 5te og 6te Vers af en gudelig Sang. Bladene blev i sin Tid indsendte til Prof. Moltke Moe af Lærer T. F. Risdal.

e.

Svartebog, indsendt i 1893 til Prof. Moltke Moe fra Lensmand K. A. Olsen i Rygge. Haandskriftet indeholder 118 Blade, hvoraf de 67 sidste er ubeskrevne. Paa første Blad læses følgende Titel:

Siprianus Kunste-
Bog Skreven paa
Wittenbergske
Accademie
Anno 1345 og siden Fun-
den paa Kiøbenhauns
Slott Anno 1665 Udi en
Marmorstens Kiiste
Skreven paa Pergament

Bogen bestaar egentlig af to Dele. De Opskrifter, som er samlet i 1ste Del, er ordnet i 22 Kapitler, hvis Vers er de enkelte Formularer. I 3die Kapitel er Vers 2—3 ikke skrevne, idet Rummet for dem staar ubeskrevet. Efter 22de Kapitels 17de Vers er der tilføiet nogle Opskrifter uden Vers-Nummer.

Den anden Del er ligeledes meddelt i Kapitler og Vers, men begynder først med 2det Kap. og fortsættes med Kap. 5, Vers 14 fg., og derpaa med Kap. 6, hvorefter anføres nogle Vers af 1ste Kap., nogle Vers af 7de Kap., et Par Vers af 8de Kap. og et Vers af 7de Kap. Da der i enkelte af Opskrifterne henvises til tidligere ikke anførte Kapitler, bliver disse ufuldstændige og giver ingen fuld Mening. Som Eksempel afskrives første Formular i anden Del:

»Det 2 C. 1 V. Tag Galden af en Finster Canis eller Kag, og fot af en hvid Høne, og Sangvinis af 24. V. i det 1 Cap. og toe med, og kan da See 20 alne dybt og 20 mile langt.«

Efter Slutningen af 2den Del følger saa følgende Fortale[1]:

Suprianus Hoved-Bog.

Indeholder al den Undervisning, som haves af de onde Aander i Afgrunden, som er forkyndt om hemmelige Ting og forborgne Skatter,

[1] Gjengivet med almindelig Retskrivning.

om Tyveri, om Igjendrivning, samt adskillige frie Kunster og Synvatir eller Symparti, tilligemed hans Fortale, hvorudi et hvert sig bestaar, Forskrivelse til at øve Troldom, og Troldom at fordrive, samt Fiskeri og Skytteri, Fjetring, Klomsing, samt mangfoldige fornøielige og nyttige frie Kunster, samt Naturalia og Notiralia og alle de Kunster og Videnskaber, som er, samt Kontrakten, hvorledes den skal underskrives, med mere Indhold.

Fortalens Indhold.

Hvorledes Suprianus har bekommet Visdom, og hvorledes han er bleven kjendt med Aanderne i Afgrunden, og hvorledes Kontraktens Forholdning skal forholdes, som skal oprettes med Djævelen, førend han udretter noget

Da jeg fra min Ungdom havde hørt tale om, at der skulde være en forborgen og skjult Kundskab og Kunst til, og hvorledes at man kunde faa adskillige hemmelige Ting at vide; i denne min Tanke gik jeg Tid efter anden ud paa Marken. Saa var det en Torsdagsaften; da begav jeg mig ud paa en †Vei, og da begegnede mig en Person, som tilspurgte mig, hvad jeg vilde. Jeg svarte, at jeg vilde vide forborgne Ting. Han sagde: Bliv med mig, saa vil jeg give derom Oplysning. Jeg blev straks ligesom forbauset og vidste ikke, hvor jeg var. Da jeg nu kom til mig selv igjen, sad jeg i et Hus, hvor der var adskillige Personer, som jeg tildels kjendte, og hver af dem udi sin Forretning. Jeg spurgte dennem, hvor jeg var. Han sagde: Nu er du i Afgrunden under Jorden, som du var, men dog midt udi Jordens Klode, og jeg er den unge Lucifer, den gamle Lucifer(s) Søn, Satans Søn, som blev udjaget af Paradis tilligemed dem, som har forført og forraadt Adam og Eva, som er dine første Forældre, som Himmelens Herre skabte. Da nu denne Skaber havde ladet sig føde en Søn af Jomfru Maria, syntes min Fader, at det var hannem en Forhaanelse, at han ikke ogsaa havde en Søn, som med hannem skulde regjere, eftersom han var given Magt i Afgrunden. Der min Fader havde fæstet sit Rige saa, at han havde lært en Kvinde adskillige mørke Videnskaber og Kunster, bolede han med hende i hendes Mands Lignelse og undfangede mig, som derefter er given Magt af min Fader at regjere tilligemed ham, og det, jeg udretter, er hans Vilje og Hæder. Og jeg er den unge Lucifer og er Lukeborgs Hofmester til at undervise i adskillige mørke Videnskaber, som kan tjene dig at vide og med Tiden kunde forfremme dig. Jeg spurgte straks, hvad det skulde koste. Han sagde: det koster intet uden at opfylde den Kontrakt, som skal oprettes imellem dig og mig; saa skal du kunne udrette alt det, du tænker paa,

naar du først har kaldet mig for dig. Jeg svarede ham: Hvorledes skal jeg kalde dig? Og han underviste mig derom, som er skrevet paa Pagi. 9[1]. Da jeg Tid efter anden proberede efter hans Undervisning i at mane og tvinge de underjordiske Herredømme, tog jeg mig for at skrive denne med 8 andre Bøger til min Eftermand og bad, at de i Prenten maatte udgaa, som mig tilsidst blev tilladt, at da det sorte Manufactor i Wittenberg blev oprettet, at de der skulde trykkes, som varede kun en liden Tid, skjønt jeg var saa vel bekjendt med Afgrundens Aander, at jeg udenfor kunde gaa, hvor jeg vilde, og tilsidst tvingede jeg dem til at skaffe mig, hvad jeg vilde og hvor jeg vilde Dog, jeg raader enhver, som herefter vil efterfølge, at han lyder mit Raad og ser sig vel for, at han af Satan ikke lader sig forlede til at underskrive saaledes, som hans Kontrakt lyder, men maa være betænkt og ikke lade sig mærke med, at du vil fiksere ham. Thi han lader sig og bedrage, naar du passer dig efter min Formaning og ikke nævner din Sjæl, og kan frit øve alt, hvad jeg haver skrevet til Nytte for dig selv og din Næste til Gavn og gode. Thi den Gud, som har skabt dig, skal ved gudelig Paakaldelse frie dig fra alt ondt, som kunde skade dig baade paa Sjæls og Legems Vegne. Derfor, frygt din Gud af inderste Hjerte; saa kan du undertvinge hele Helvede og Satans Magt. Thi du kan aldrig tænke dig at undertvinge en Djævel med en anden Djævel, ikke om du gjorde dig selv til en Djævel. De hellige Profeter og Apostler var i adskillige Anfægtninger om at tvinge Satans Herredømme under, som alt sammen skede ved Guds Almægtigheds Bistand og ved Jesu Kristi Finger, hverken ved Bielsebub og ei heller ved nogen Djævels Øvelse formaar noget at udrette uden til Fordærvelse uden ved Navnet Jesu Christi Almagts Haand, som med en fast og upaatvilelig Tro i alle Anfægtninger, som kan forefalde efter denne Bogs Indhold og Drift. Og nu advarer jeg enhver, som denne min Bog forekommer, at han udi en fast Tro til sin Frelsere bestandig vedholder, saa kan Satan ikke faa nogen Magt med dig. Thi han er en skadelig Aand, naar du i nogen Maade forser dig. Jeg haver været udi adskillige Anfægtninger, siden jeg blev bekjendt med Afgrundens Aander; men Guds Kraft styrkede mig, at jeg tilsidst kunde tvinge Satan til at underrette mig, hvad jeg vilde. Og det jeg advarer mine Eftermænd, at saafremt de vil udrette vigtige Ting efter denne Bogs Indhold, da tager sig i Agt ved Forskrivelsen. Thi gjør du ikke Kontrakt, udretter

[1] Maa være Pag. 9 i det Manuskript, hvoraf Fortalen er udskrevet.

han intet, som sees af den foreskrevne Kontrakt paa Pagina[1], som til mig blev opsat og af mig blev paaskrevet. Dog Satan vidste ikke andet, end det var mit eget Blod. Og hvis jeg ikke havde fundet dette Middel op, som staar skrevet paa Pagina[1], havde jeg ikke bleven raadig en Blodsdraabe i min Krop, ei heller et Haar paa mit Hoved, som dog havde kostet min Gud saa dyrt, og jeg skulde saaledes forskrevet det bort og derefter tabt den evige Velfærd, som Gud almægtigste befrie eder fra. Amen.

Herefter følger da Anvisning til Forskrivelse til Djævelen (No. 1449), hvortil er knyttet 3 Opskrifter af forskjelligt Indhold.

Denne Svartebog blev i Tiden omkring 1893 fundet af Lensmand K. A. Olsen ved en Registreringsforretning paa Gaarden Aas paa Jeløen efter den afdøde, over 90 Aar gamle Anders Nilsen Aas. Ingen ved, hvorfra Bogen skriver sig; paa velvillig Forespørgsel af Hr. Lensmand Olsen har et Par af Anders Nilsens Paarørende udtalt, at de antog, han havde faaet den efter sin Fader.

Eiendommelig for denne Svartebog er Brugen af Runer som Lønskrift. De to græske Ord (*εν τουτω*), der er nyttet, og de latinske Floskler, som forekommer, har Samleren bevislig ikke forstaaet. Derimod har han nok kunnet lidt Tysk, men forresten havt ligesaa lidet Begreb om tysk, som om dansk Retskrivning. De ikke faa forekommende ægte norske Ord, som Angersodd, Veg, enstaket o. s. v., viser, at Samleren har været en Mand af Folket. Hans stilistiske Ubehjælpsomhed peger i samme Retning. Man træffer derfor sikkerlig det rette, naar man antager, at Bogen er sat sammen af en Bonde paa Jeløen, maaske Anders Nilsen Aas's Fader. At han har kjendt Runealfabetet, har han fælles med en anden Svartebogsforfatter fra Jeløen (P).

f.

En Samling af Formularer, tilhørende Distriktslæge C. Rømcke, Aal, Hallingdal og af ham velvillig stillet til Udgiverens Raadighed. Indeholder følgende:

f No. 1. Et Blad fra Tiden omkring 1800, beskrevet paa den ene Side med Frakturbogstaver; har tidligere været lagt sammen som et lidet Brev og forseglet. Indeholder 3 Blodstemninger.

---

[1] Tal ikke angivet. Noget Middel, sligt som der i Teksten sigtes til, findes intetsteds i Bogen.

f No. 2. To smaa Blade, hvoraf det andet er revet i to Stykker og ubeskrevet paa sidste Side. Her læses følgende:

For Tinglysningen betalt med 64 ß
siger fiire og Tredsindstyve Sk.
C (eller S) Bøg.

Nederst paa Bladet er tilføiet med en anden Haand: . . . ej heller læst paa Aals Ting. Nedskriveren har da, som det synes, brugt den ubeskrevne Del af et Dokument, der er bleven tinglæst etsteds. Den Bøg, som attesterer dette, har vel været Fuldmægtig hos Sorenskriveren; det har ikke lykkedes mig at faa nærmere Oplysninger om ham. De paa Bladene skrevne Formularer er optegnede omkring 1800.

f No. 3. En Formular skrevet paa et Stykke af et Brev; paa Bagsiden læses blandt andet: Tveter d. 4de April 1834. Niels Thordsen.

f No. 4. En liden Samling af forskjellige Slags »Heimeraad«, optegnede 1897 i Hemsedal af A. Grøthi. Flere af Opskrifterne falder sammen med Formularer i E saa vidt ordret, at de maa skrive sig fra Optegnelser, hvis Kilde har været Originalen til E.

f No. 5. Opskrifter fra Flaa og Nes i Hallingdal, nedskrevne 1897 af Knut Heje.

f No. 6. Opskrifter fra Gol, nedskrevne 1897 af Ole S. Teigen.

f No. 7. Opskrifter fra Aal, nedskrevne c. 1896 af Embr. Strand.

f No. 8. Anonym Optegnelse fra øvre Hallingdal fra Tiden omkring 1896.

f No. 9. Anonyme Optegnelser fra øvre Hallingdal fra c. 1896.

f No. 10. Anonym Optegnelse fra samme Tid og Sted.

f No. 11. Optegnelse af Distriktslæge Rømcke 1896.

f No. 12. Skrevet c. 1896 af to forskjellige Hænder, af hvilke den første har nedtegnet No. 1246, og den anden — uøvet og med mange Feil — No. 1264.

Naar undtages No. 4, turde vist de allerfleste af de i denne Samling indeholdte Formularer være optegnede efter Folkemunde.

g.

Nogle Optegnelser efter Folkemunde fra Ullensaker, nedskrevne omkring 1880 af Frøken Hildur Borchsenius og af hende foræret til Udgiveren.

Efter Afslutningen af nærværende Samling er følgende Haandskrifter bleven stillet til min Raadighed, uden at der var Leilighed til at medtage deres Indhold:

1. Et haandskrevet Hefte paa 18 Blade, tilhørende Sogneprest i Hatfjelddalen O. T. Olsen og sammensat i 1869 af en Mand i Beieren ved Navn Jon Andersen Graataadal paa Grundlag af mundtlig Tradition og skriftlige Optegnelser. I Spidsen har han sat følgende karakteristiske Forord:

»Som Fortale til nedenstaaende Trylleformler og Tryllekonster er ikke meget at sige. Kun allene vil jeg sige dette, at dette er Frugten og Udbyttet af, hvad jeg ved en mangeaarig Undersøgelse har kunnet opsamle. Dette er i Særdeleshed i den nyere Tid, det har været mig saameget om at gjøre at blive bragt i Erfaring, om der kunde være nogen Kraft i de gamles Overtro og Troldom. Men den Virkning, som de gamle har berettet mig, er mig ikke altid overbevisende, og hvad jeg selv har undersøgt, er udenfor alt Resultat.«

Indholdet frembyder Varianter og Paralleler til flere Formularer i nærværende Samling. Hvad Samleren har anført om Gand, finder jeg at være af saavidt Interesse, at det fortjener at gjengives.

»Om Gand eller Gann.«

»Hvad denne Ting angaar, da har jeg derom ikke meget at sige. Thi dette er en Hemmelighed, i hvilken jeg ikke er rigtig indviet. Kun saa meget kan jeg sige med Vished, at den Mand, som skal være Mester i at gjøre Gand, han maa være dertil udkaaren af sine Forældre; og endnu før Barnet er bleven døbt i den Treenigheds Navn, maa det af Forældrene være høitidelig ofret og tilegnet Djævelen, og derhos førend Barnet er bleven bekjendt med Jesu og Guds Navn, maa det lære de til Gand og til andre Ting henhørende Troldoms-Formler, og maa Barnet ikke af Forældrene høre Guds Navn.

Anmærkning. For omtrent 10 à 12 Aar siden døde her i Menigheden en Mand ved Navn Ole Kristofersen af Gaarden Savjord. Manden var omtrent 86 à 87 Aar gammel, og en Mand, hvis Troværdighed jeg ingenlunde betvivler, saameget desto mere, som Manden havde Menighedens Agtelse og Anerkjendelse. Denne Mand fortalte mine Forældre en Historie, hvortil jeg var Ørevidne; Historien fortalte han i den Tid, jeg endnu var liden, og fortalte han den paa følgende Maade. Mandens Ord var omtrent saaledes: Det hændte, medens jeg var liden og gik endnu i min Barnekjole, at en Mand ved Navn Mons Hansen Tolaadalen kom og fik Natteherberge hos mine Forældre, hvilket skede om Vinteren i Julen. Uagtet Mons Hansen bar det Rygte, at han kunde rune og gjøre Gand, var han dog en oprigtig Ven af mine Forældre. Og da Manden havde faaet Herberge,

havde han tilfældigvis afkastet sin Reisepose i et Hjørne i Stuen. Medens mine Forældre i Lystighed samtalede med Manden, tumlede jeg omkring paa Gulvet med mine Søskende, og blev jeg var, at en stor Mængde med store Fluer spadserede rundt omkring paa Mandens Reisepose, hvorover jeg blev saa forskrækket, at jeg begyndte at skrige af fuld Hals. Og da jeg forklarede for mine Forældre, hvad jeg saa, tyssede de mig i Ro, uden videre at lægge Mærke til, hvad jeg saa. Fluerne saa ud som store Humler, dog med den Forskjel, at de saa ud, som om de var pudrede med Mel, eller rettere, som om de var mugnede. Disse Fluer troede Ole Kristofersen, at dersom Gand var til, saa vilde dette være den saakaldte Gand.«

2. Manuskript i Oktav paa 11 Blade, oversendt Udgiveren af daværende Amtsskolebestyrer S. E. M. Diesen. Paa første Blad læses følgende Titel:

En
Lieden Haand
Bog
Rigtig Copi
Efter Orgialen
befunden og Sammen
skreven paa Pergament
Anno 1516 den
16de September.

Paa sidste Blads Yderside har den oprindelige Eier tilføiet:

skrevet af mig
Paul Christensen Lillerusten.

Og nederst paa samme Blad findes følgende Optegnelse af en senere Haand:

Jeg befinder denne bog
Aldeles Uttijensom for mig
J. Pedersen.

Efter Haandskriften at dømme skriver denne Svartebog sig fra Tiden omkring 1800. Den maa vel antages at have sin Oprindelse fra Kvam Sogn i Gudbrandsdalen, hvor Gaarden Lillerusten ligger.

Indholdet bestaar væsentlig af Varianter til de i nærværende Samling meddelte Formularer.

3. Afskrift af en Svartebog, der blev fundet i Taarnet i Kviteseid Kirke under en Reparation i 183?. Daværende Student C. N. Bugge († 1889 som afskediget Sogneprest i Surendalen), der ved den Tid op-

holdt sig i Bygden som Huslærer, og fra hvem Afskriften skriver sig, maatte selv gaa op i Taarnet og tage Originalen ned, da ingen af Arbeiderne turde røre ved den.

Bestaar af 11 Blade i Kvart + 2 løst liggende Blade i Folio; defekt baade i Begyndelsen og Slutningen. Det af Tidens Tand ilde medfarne Manuskript, der er bleven foræret Udgiveren af Afskriverens Datter, Frøken Katharine Bugge, frembyder hovedsagelig Paralleler og Varianter til tidligere kjendte og i nærværende Samling aftrykte Formularer.

4. En Samling af nogle løse Opskrifter og en paabegyndt Svartebog, oversendt Professor Moltke Moe af en Mand i Sauland. Den paabegyndte Svartebog, der indeholder et Par af de vanlige Cyprian-Besværgelser, er forsynet med følgende Titel:

Cyprianus
Over
alle Parter eller oplysnings
bog Over alle Cyprianus
Bogers Rette For Claring indd Hold-
dende Materier, og Bindinger
Caraterer Med Videre. —
Datum Wittenberg
Anno 1607.

Saavel de løse Opskrifter, hvis Indhold frembyder Varianter og Paralleler til nærværende Samling, som selve Svartebogen, tilhører anden Halvdel af 18de Aarhundrede.

Ikke uden Interesse er et vedliggende Brev fra I. B. Kleppen til Broderen Matthias Kleppen, dateret 23de November 1796. Brevskriveren fortæller, at han af en søfarende Mand for 3 Rigsdaler har kjøbt en Svartebog betitlet: »Den naturlige Heksekonst« og inddelt i 32 Kapitler. Efter at han nærmere har omtalt de mange Kunster, hvortil Bogen giver Anvisning, tilbyder han Broderen at faa kjøbe den for 1 Pund af den bedste engelske Uld.

Jeg gaar dernæst over til at forsøge at levere en Oversigt over denne underlige Literaturs Historie blandt vort Folk, forsaavidt som dette kan ske efter de forhaandenværende Materialier.

Som der i Middelalderen efterhaanden blev indført i vort Land magiske Trylleformularer, Amuletter o. l., som inden- og udenlandske

Munke synes at have reist med og solgt i vore Bygder (se No. 1071 og 1072), blev der ogsaa i samme Tidsrum enkeltvis optegnet Galdere af indenlandsk Oprindelse, stammende fra Hedenskabets Tider. En af disse, der kom for Lyset under en Hekseproces i Bergen 1325, er saaledes bleven opbevaret (i nærværende Samling No. 238). Ved Slutningen af Middelalderen sees der at have eksisteret større Samlinger af Trylleforskrifter, Hekseformularer og folkemedicinske Recepter, brugte af vore Landsprester (se Manuskriptbeskrivelsen under S). Indholdet af disse, dels paa Latin, dels paa Samtidens Dansk affattede skrevne Trolddomsbøger er vistnok forblevet en Hemmelighed for Almuen; en eller anden Opskrift eller Formular turde dog maaske have fundet Vei ud i videre Kredse. Som en saadan maa vistnok No. 682 betragtes. De middelalderske Samlinger er dog i det hele taget bleven uden Betydning for de senere Tiders Cyprianproduktion.

Det i Folket levende store Forraad af dels kristianiserede, dels uforandrede hedenske Tryllekvad vedblev efter som før Reformationen at føre sin skjulte Tilværelse. Under den sproglige Revolution, der finder sin Afslutning i det 16de Aarhundrede, bliver efterhaanden en Flerhed af disse overført fra Norsk paa Samtidens Dansk. Et interessant Eksempel paa en saadan sproglig Overgang haves i Formular No. 239 i nærværende Samling. Det urgermansk-indenlandske Stof er ned igjennem Tiderne blevet øget i ikke ringe Udstrækning derved, at nye Formularer stadig produceredes per analogiam.

Fra det 16de Aarhundrede haves kun faa Opskrifter af Formularer. Hvad der i denne Henseende kom for Lyset under et Par Hekseprocesser i Bergen ved Slutningen af Aarhundredet, findes i nærværende Samling No. 56, 172, 239, 761.

Under Hekseprocesserne i det 17de Aarhundrede er nogle Formularer bleven optegnede efter vedkommendes mundtlige Bekjendelse. De norske Hekseprocesser kjendes endnu ikke efter hele sit Omfang. Det vilde overstige en enkelt Mands Kræfter at gjennemgaa den Mængde af Retsprotokoller, hvor de hidhen hørende Aktstykker findes spredte mellem andre Sager. Jeg har benyttet for nærværende Samling, hvad jeg har fundet i trykte og utrykte Kilder. Efter de i Keilhaus Reise i Finmarken meddelte Uddrag af en gammel Tingprotokol har jeg redigeret 3 Opskrifter, tilhørende Tiden omkring 1620 (No. 762, 903, 904); ligeledes har jeg meddelt 3 Opskrifter efter et Par af Amtmand De Fine (Norske Magasin III, 188 fg.) refererede Hekseprocesser fra Stavanger 1633 (No. 896, 905, 906), fremdeles 3 Formularer efter en Hekseproces i Østerdalen 1638 (No. 121, 178, 199) og 3 Formularer fra

Tiden mellem 1630—60 efter De Fines Uddrag af Stavangerske Retsprotokoller, trykt i Norske Magasin III, 197 (No. 120, 489, 1223 og 1299), 2 Formularer fra en Hekseproces paa Lister c. 1668 efter en Retsprotokol for Amtet (No. 2, 1245), 4 Formularer, der kom for Lyset under Lisbet Nypens Proces 1670, og tidligere trykte i Evensens Samlinger 1 Bind, 4 Hefte, Side 35 fg. (No. 5, 200, 304, 870), og endelig en Formular fra Haaland 1684 efter en i Illustreret Nyhedsblad for 1859, Side 192 refereret Hekseproces (No. 123). Alle disse Opskrifter og Formularer er enten af oprindeligt indenlandsk Indhold eller giver Anvisninger til Udøvelsen af Sympathikure og Trolddomskunster, der vistnok er af udenlandsk Ophav, men som er blevne naturaliserede og gaaet over i Folketraditionen.

De pietistiske Bevægelser i første Halvdel af det 18de Aarhundrede gav naturlig Stødet til, at Opmerksomheden paa nyt blev henvendt paa Mængden af forhaandenværende overtroiske Levninger blandt Folket. Navnlig gjælder da dette Th. von Westen, der under sin Virksomhed som Sogneprest til Veø i Romsdalen efter Folkemunde optegnede 4 Formularer fra dette Prestegjeld, tidligere trykte i Hammonds Missionshistorie (No. 6, 78, 81, 134).

Den topografiske Literatur, hvis første Fremblomstring skyldes Kancelliets bekjendte 43 Spørgsmaal af 1743, og som fortsattes nedigjennem hele dette og Begyndelsen af følgende Aarhundrede, har givet et ikke lidet Udbytte med Hensyn til Opbevaring af Formularar og Opskrifter. Foruden De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt nævner jeg følgende trykte og utrykte Arbeider fra det 18de Aarhundrede, hvoraf Stof har tilflydt nærværende Samling:

1. Dr. E. Pontoppidan, Norges naturlige Beskrivelse, 1753—1754.
2. Th. von Westen Angell, Beskrivelse over Lindaas, 1753 (utrykt).
3. H. Strøm, Søndmørs Beskrivelse, 1762—1766.
4. J. N. Wilse, Spydebergs Beskrivelse, 1779.
5. H. Strøm, Egers Beskrivelse, 1784.
6. H. J. Wille, Sillejords Beskrivelse (samt hans af Prof. Dr. L. Daae i Norsk Historisk Tidsskrift R II, B III meddelte Forarbeider), 1786.
7. J. N. Wilse, Eidsbergs Beskrivelse, 1796.

Til det 18de Aarhundrede hører ogsaa et Par af O. A. Øverland i hans Skrift: Af Sagnet og Historien meddelte Opskrifter.

Den haandskrevne Cyprian-Produktion i Tiden efter Reformationen synes at tage sin Begyndelse i vort Land i første Halvdel af 17de Aarhundrede; det ældste forhaandenværende Produkt af denne obskure Literatur er det ovenfor omtalte, med Mærket F betegnede Manuskript fra

Tiden omkring 1660. I sine store Hovedtræk falder dette sammen med den af L. Pio, Kjøbenhavn 1870 (2den Udg. 1892) udgivne danske Cyprian efter et Manuskript tilhørende det danske Kongelige Bibliothek (Thott. Saml. 240, 8vo) I denne trykte Udgave er, som det fremgaar af Manuskriptet, udeladt det over Linien: »Aar 1607« staaende Ord: »Wittenberg«, og dette svarer da til, at Originalen, hvoraf F er udflydt, foregiver sig at være bleven til paa dette Sted og ved denne Tid. Paa Grund af begge disse Omstændigheder antager jeg, at en dansk Mand i nævnte Aar og ialfald væsentligst efter udenlandske Kilder har sat sammen en Cyprianus, der snart er bleven afskrevet i en Flerhed af Eksemplarer baade i Danmark og Norge. De mange Korruptioner baade i det til Grund for Pios Udgave liggende Manuskript og i F viser paa det klareste, at der mellem Originalen og disse ligger en Mangfoldighed af Afskrifter.

De med F parallele og fra samme Kilde stammende Afskrifter af hin danske Ur-Cyprian maa være bleven spredte ud over Norge i et ikke ringe Antal Eksemplarer, og deres Indhold har da udgjort vore Svartebøgers oprindelige Kjerne. Større eller mindre Partier af Indholdet gjenfinder vi dels uforandret, dels i Form af Varianter i omtrentlig hver eneste ældre norsk Svartebog fra de forskjelligste Kanter af Landet. Afskrifter af enkelte Formularer har vistnok ogsaa fundet Vei ud blandt Folket.

Den fra ovennævnte Ur-Cyprian udgaaede Gruppe af norske Cyprianus'er øges, saa vidt man kan se, stadig med nyt Stof, hvis Ophav i sin Helhed jeg ikke kan eftervise. Til denne Gruppe henfører jeg den Valderske Svartebog (se ovenfor V*), samt Svartebogen fra Høland, der som oplyst under Beskrivelsen af Manuskriptet O tilhører Tiden fra c. 1700. Denne Svartebog er merkelig ved den Omstændighed, at man her for første Gang møder Spor til, at tidligere blot ved Traditionen forplantet Stof begynder at trænge ind.

I en ny Fase indtræder den norske Cyprianproduktion ved den Cyprianus Frikonst, der, og det vistnok med Rette, angiver sig at være bleven til i Aaret 1719; jeg antager, at den er sat sammen et eller andet Sted paa Oplandene. Ialfald efter sit hovedsageligste Indhold møder man denne Redaktion i Manuskripterne NN (sidste Halvdel), I og delvis ogsaa i H. Det eiendommelige ved Cyprianus Frikonst er, at den ved Siden af dels at forbigaa, dels at medtage det fra hin Ur-Cyprian stammende Indhold optager indenlandsk Stof, der tidligere kun var forplantet ad Traditionens Vei. At eftervise dette i det enkelte finder jeg mindre fornødent.

En tredie Fase i Udviklingen betegnes af Den jødiske Cabal af 1722, der gjengives i Manuskripterne N og NN (første Halvdel), og som i Modsætning til Frikonsten er eiendommelig derved, at den optager udenlandsk Stof i ikke ringe Udstrækning.

I den følgende Tid blandes disse tre Grupper mere og mere sammen. Eftersom Afskrifter dels af enkelte Formularer, dels af større eller mindre Dele af de ældre Redaktioner spredes ud over Bygderne, bliver der sat sammen Svartebøger af det Stof, der staar vedkommende til Raadighed, paa samme Tid som Svartebogsforfatterne stadig optager traditionelt indenlandsk Stof, saa det nationale ligesom gjør sig mere og mere gjældende. Jeg har maattet opgive som uløselig den Opgave, jeg engang søgte at løse, nemlig at eftervise, hvorledes de forskjellige Formularer har forplantet sig fra den ene Kant af Landet til den anden og gaaet over fra den ene Svartebog til den anden. Jeg indskrænker mig til kun at henlede Opmærksomheden paa, at da Manuskripterne T og W har 13 Formularer fælles og er forsynet med den samme Titel: Cyprianus rette Frikonst, maa der til Grund for begge disse Svartebøger ligge en fælles Kilde, en nu tabt Svartebog, hvoraf der har eksisteret Afskrifter baade i Moland i Telemarken og i Gran paa Hadeland.

Hvad angaar de to militære Svartebøger U og Æ, da er deres Stof for en stor Del øst af indenlandske Kilder. Cyprianbesværgelsen i U er visselig af dansk Oprindelse (cfr. Cyprianus tilhørende det danske Kong. Bibl. Ny Kongl. Samling 351 c 4to). Hvorledes Forholdet arter sig i de senere Svartebøger, skal jeg illustrere ved nærmere at omhandle Manuskripterne Y og A.

Det i Bø i Vesteraalen fundne Man. Y, der muligens er bleven til syd i Landet og ført op til det nordlige Norge af en eller anden Indflytter, indeholder 4 Formularer, der viser tilbage til den oftere omtalte Ur-Cyprian, og 10 Formularer, hvis oprindelige Kilde er Cyprianus Frikonst af 1719. Det øvrige Stof skriver sig fra forskjellige Opskrifter, som har staaet til Samlerens Raadighed, og hvoraf flere viser sig at være oversatte fra Tysk.

Manuskript A, Halvor Haneborgs Konstbog, frembyder et Stof, der er flydt ud fra den ældste Cyprian-Gruppe, fra Frikonsten af 1719, af den jødiske Cabal af 1722 og af Originalen for T og W. Det øvrige Indhold skriver sig dels fra Opskrifter af tvilsomt Ophav og dels fra den mundtlige Tradition, hvorefter ialt 45 Formularer er optagne. At der paa sidstnævnte Omraade var et rigt Felt paa H. Haneborgs Tid, kan man slutte sig til af den betydelige Efterhøst, A. Heyerdahl har kunnet gjøre i vore Dage.

Det ad Traditionens Vei forplantede Stof, der dels er bleven optegnet i det 16de, 17de og 18de Aarhundredes Hexeprocesser og topografiske Literatur og dels efterhaanden er trængt ind i Svartebøgerne og tilsidst kommen til at udgjøre en betydelig Del af disses Indhold, er dog hermed paa langt nær ikke bleven indsamlet i hele sit Omfang. Meget mere er det vistnok saa, at det ældste og det mest karakteristiske af dette Stof er bleven overgivet til Forglemmelsen og saaledes til Gavn for Moralen gaaet tabt for Videnskaben. Paa den anden Side er der dog i det 19de Aarhundrede bleven optegnet et ikke lidet Antal af Formularer, der har faaet Plads i nærværende Samling. Disse har jeg øst af følgende Kilder:

Trykte.

a. Særskilte Skrifter.

1. O. J. Høyem, Nes eller Bynes. 1862.
2. J. C. Nielsen, Søgnir fraa Hallingdal. 1868.
3. Segner fraa Bygdom I. 1871.
4. S. A. Sørensen, Lidt om Sandeherred. 1892.
5. O. S. Hansen, Bygdefortælling. 1873.
6. P. Fylling, Folkesagn II. 1877.
7. Chr. Glückstad, Hitterdals Beskrivelse. 1876.
8. O. Nicolaissen, Sagn og Eventyr fra Nordland I og II. 1879, 1887.
9. A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse. 1882.
10. A. P. Stabfors, Om Overtro o. s. v. i Nordland. 1882.
11. O. Røst, Minder fra Hjembygden. 1883.
12. O. Sande, Fraa Sogn. 1887.
13. Hagemann, Blandt Lapper og Bumænd. 1889.
14. Chr. Glückstad, Sundalens Beskrivelse. 1889.
15. O. Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid I. 1889.
16. Schübeler, Viridarium I. 1889.
17. A. Mehlum, Hallingdal og Hallingen. 1891.
18. Th. S. Haukenæs, Hardanger II—VII. 1885—1891.
19. A. Johannessen, Bidrag til Studiet af Rachit. (Universitetets Jubilæums-Festskrift). 1898.

b. Aviser og Tidsskrifter.

1. Aarflot, Norsk Landboblad. 1810—1811.
2. Budstikken. 1821.

3. Kristianiaposten. 1860.
4. Lørdags Aftenblad. 1865.
5. Folkevennen. 1859 og 1862.
6. Skilling-Magazin. 1861.
7. For Fattig og Rig. 1870.
8. Norsk Magazin for Lægevidenskaben. 1892.
9. Landsbladet. 1895.

Utrykte.

1. Jørgen Moe, Optegnelser i Sætersdalen. 1847.
   Do. Optegnelser i Krødsherred. 1853—1863.
2. S. Bugge, Optegnelser. 1860—1864.
3. Moltke Moe, Optegnelser. 1878—1880.
4. Johs. Skar, Optegnelser 1880—1881.

Hertil kommer desuden Optegnelser, som af flere Mænd og Kvinder er meddelte dels Storaker, dels Professor Moltke Moe og dels Udgiveren, og hvorom Oplysninger findes under vedkommende Formular.

Med Hensyn til den Maade, hvorpaa jeg har gjengivet de fra de haandskrevne Svartebøger tagne Formularer og Opskrifter, skal jeg oplyse følgende.

Af Manuskriptet S er Indholdet søgt meddelt i diplomatarisk nøiagtigt Aftryk. At gjengive Indholdet af de øvrige haandskrevne Samlinger paa samme Maade, dertil fandt jeg ingensomhelst Grund. De ukyndige Bønder og lidet dannede Militære, fra hvem disse skriver sig, har havt lidet eller intet Begreb om Retskrivning og hvad dermed staar i Forbindelse; de har skrevet, saa godt de kunde, snart saa og snart saa; det vilde kun vanskeliggjøre den videnskabelige Brug af Samlingen, om Læseren skulde plages med deres mange Feil og Inkonsekventser. Jeg har derfor gjengivet Stoffet med almindelig Retskrivning, dog saaledes at jeg, hvor det kunde have nogen Interesse enten i sproglig Henseende eller med Hensyn til Vedkommendes Kulturstandpunkt, der har ladet vedkommende Udtryk eller Ord aftrykke verbotenus.

Ved Afslutningen af mit Arbeide bringer min nuværende Embedsstilling mig til at fremkomme med følgende Bemærkning:

Nærværende Arbeide blev paabegyndt for omkring 20 Aar siden i nært Sammenhæng dels med mine mythologiske Studier og dels med

mine Undersøgelser vedrørende det norske Folks aandelige Tilstand fra Reformationen af. Og det er som Kilde til et mørkt og sørgeligt Kapitel af vor Nations Historie, jeg udgiver Samlingen med et Indhold, der paa flere Steder vil virke frastødende og forargeligt i moralsk Henseende. Men lige saa lidt som en Naturforsker undlader at beskrive et væmmeligt Dyr eller en giftig Bakterie, lige saa lidt har jeg anseet mig berettiget til at stikke tilside, hvad jeg stødte paa af Stof, hvis Indhold var Ondskab, Liderlighed, Gudsbespottelse endog i de groveste Former. Den raae Virkelighed kan ingen forandre. Hvad der har gaaet i Svang blandt Folket, det er man ikke blot i videnskabelig, men ogsaa i moralsk Henseende bedst tjent med at se trukket frem i Dagens Lys. Og saa langt har nu vort Folk naaet frem i aandelig Udvikling, at jeg ikke trænger at nære Frygt for, at nogen vil bruge Formularer i Samlingen til praktisk Udøvelse af sorte Kunster.

Endelig beder jeg Hr. Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas og Hr. Bibliothekar Kjær modtage min ærbødige Tak for ydet Hjælp, den første navnlig ved Dechifreringen af Manuskriptet S og ved Bestemmelsen af dettes og flere andre Haandskrifters Tilblivelsestid, den sidste ved sin dygtige og omhyggelige Bistand under Korrekturlæsningen.

Dr. A. Chr. Bang.

Trykt den 23. April 1902.

I.

Odin og Folebenet.

1.

To personer optræder.

No. 1.

Mod Vrid.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus og St. Mekkel red
paa sine dyre Veie,
red Vred
i den venstre (høire)
Folefoden sin.
St. Mekkel afsteg,
satte Ben i Ben,
Kjød i Kjød,
Hud i Hud,
Haar i Haar.
Og der i Navnet o. s. v.
Fadervor 3 Gange.

No. 2.

For Vred.

(Protokol og Tingbog over Lister Amt 1667—68, Rigsarkivet).

Lister og Mandals amt
c. 1668.

Jesus og St. Peder over Bjergene[1] red,
saa faldt Folen
og vrengede Foden sin.
Saa bandt han
Kjød til Kjød
og Ben til Ben.
I Navn Gud Fader, Guds Søn og Gud den Helligaand. Amen.

No. 3.

For Vred.

(Efter P og Y[2]).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.*   *Storelvedal* *c. 1850.*

Jesus og St. Peder red over bilne Bro
og hans Fole gled.
Jesus afsteg.
»Det er Vred«,
sagde Jesus,
»Vred i Vred
og Led i 2 Led,
Blod i Blod.«
Idag bliver N. N. god.
3 N. G. F. S. og H. aand.

---

1 Protokollen: Berigen.
2 Y. begynder Formularen med: »Vred og Vred«.

No. 4.

For Vred.

(Storakers Samlinger, XIV, Universitetsbibliotheket).

Ringerike

c. 1860.

Jesus og sankte Per rei over eit Le,
da havde sankt Per(s) Faali ei Vre.
»Sæt dei ne«,
sa vor Herre Jesus,
»og læg Le for Le,
saa har du Bot.«

No. 5.

For Reene.

(Brugt af Lisbet Nypen og fremlagt under Processen mod hende i 1670. Trykt i Evensens Samlinger B II, Hefte 4, Side 35. Aftrykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, 168).

Leinstranden

1670.

Jesus reed over de He, han steed udaf
og lagde i Leg, Herren i Hou og Huud med Ben
heelt siden som før. Guds Ord. Amen.

Formularen meget forvansket. Den kunde maaske rekonstrueres omtrentlig saa:

Jesus og Herren[1] rei
over øde Hei,
Herrens[1] Fole glei
og Benet vrei.
Jesus steig ta
og la det i Lag
paa Herrens[1] Fole:
»Hud til Hud,
Bein til Bein.«
Helt siden det blei,
som før det var.

[1] »Herren« er selvfølgelig Balder.

2.

En person optræder.

No. 6.

For Brud.

— I Salt og Mel. —

(Optegnet af Th. von Westen i Veø i Romsdalen c. 1714. Tidligere trykt i Hammonds Missionshistorie, Side 120, i Theol. Tidsskr. R II, B X, 170, i Grimms Mythologie og i Samlinger til Jydsk Historie og Topografi IIII, 101, No. 362, samt hos Thiele, Folkesagn III, 25 og i »Morgenbladet« 1874, 15de Marts).

Veø (Romsdal)
c. 1714.

Jesus red sig til Hede,
der red han syndt sit Foleben.
Jesus stigede af og lægte det:
Jesus lagde Marv i Marv,
Jesus lagde Ben i Ben,
Jesus lagde Kjød i Kjød,
Jesus lagde derpaa et Blad,
at det skulde blive i samme Stad.
I 3 Navne, med Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

No. 7.

For Vred.

(Efter X).

Strømsø (Drammen)
1777.

Jesus red
over breden Bro,
han fik et Vred
i Fole-Led;
han af stod
og til tog
med sine 10 Guds Finger.
I Navn Gud Faders, Guds Søns og Gud den Helligaands. Amen.

No. 8.

For Verk og Bræk.

(Efter I, NN og NN*).

Romedal *c. 1770.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Læs Fadervor og siden disse Ord:

Vor Herre Jesus reiste over Broen den brede og brækte[1] sig.
Han lagde selv[2]
Led imod Led,
Kjød mod Kjød,
Hud mod Hud.
I Navn F. S. H. aand. Tilsidst Fadervor[3].

No. 9.

For Vred.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus red over breden Bro,
da vrenede hans Folefod.
Jesus steg taa,
saa paa,
lagde i Led
det som før var i Vred.
Han satte Ben imod Ben,
Led imod Led,
Sener mod Sener,
Brusk mod Brusk,
Blod mod Blod,
og fik saa Bod.

[1] I: bregde.
[2] I: Denne lagde sig selv ned og sagde:
[3] NN: Fadervor baade før og efter.

No. 10.

For Vre.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus han red over Broen bratte,
saa vree det i Ben paa Gangeren sorte.
Jesus steg af,
lagde sig selv ned og bødte:
»Vre af Benet,
Ben i Le!«
Og det i 3 N. F. S. H. a 3 Fv. A.

No. 11.

For Vred.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus reiste over Broa brede,
hans Fole skrei,
hans Ben vrena.
Jesus taa steg, gjorde godt
for Kverka-Vred,
for Kinna-Vred[1],
for Flugt-Vred,
for Svuld-Vred
og alle de Vred,
som fly og fer[2]
mellem Himmel og Jord.
Og det i N. F. S. H.

[1] e: Kverk vredd, kina vred.
[2] e: fløy og faer.

No. 12.

For Bov-Skre(e)n.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus ned af Bjerget red,
og hans Asen skreden blev.
Jesus steg taa
og satte sine 3 Fingre paa
og sagde:
»Bliv hel og sund,
Skreen ud samme Stund!«
Gud ly mine Ord i Navn F. S. H!

Naar Hest, som er bov-skreden, og andre Fe. Kan og bruges til Mennesker, kun at skifte Navnet efter hver Egenskab.

No. 13.

For Vred.

(Efter V).

Hadeland
1789.

Vor Herre Jesus red sig gjennem et Le,
der fik hans Fole et Vred og Ve.
Vor Herre Jesus stod af
og vred for Led[1]
og lagde Led til Led.
Det samme gjør jeg ved denne din Vred og Ve
og det udi Navn Gud Fader og Guds Søn og Gud den Helligaands.
Amen.

[1] Vistnok korrumperet. Maaske der staar: vred tor Led.

No. 14.

For Vred.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Jesus red Veien frem,
vrenede i hans Folafod.
Jesus steg taa,
la Le i Le,
som før var i Vre.
I tre Navn, Gud Fader, Søn og Helligaand.

No. 15.

Om Vreer.

(Efter f No. 2).

Aal (Hallingdal)
c. 1800.

Jesus han red over Broen den bratte
saa brækkedes Benet paa Gangeren svarte.
Jesus steg af,
lagde sig selv ned og bødte,
lagde Sener til Sener,
Ben til Ben
og Led til Led.
I Navn Gudfader, Søn og H. Amen. 3 Gange F.v.

No. 16.

For Vred at læse.

(Efter NN (2 Gange) NN* og a).

Eker *Fron (Gbdl.)*
c. 1800 og c. 1850. *c. 1830.*

Jesus red paa en Vei;
der fik han Vred udi sin Fod.

Saa steg han af
og strøg den Vred bort
med sin Langstraale[1].

No. 17.

Mod Værker.

(Optegnet og trykt af Aarflot i Norsk Landboblad for 1811, Side 95. Aftrykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, 169. Hvad der hos Aarflot staar efter Amen (Kristus sovnede o.s.v.), er her udeladt, da disse Ord er komne ind fra en anden Formel).

Søndmøre
1811.

Se Kristus red over Eide,
brækked' han Folens Fod;
kom Jomfru Maria gangende,
skulde gjøre Folen god,
fried hun ham fra Blodværk
og Benværk
og andre Værker.
Guds Ord og Amen.

No. 18.

For Vre.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus red gjennem Lien;
der fik hans Fole Vred.
Da steg han taa,
sætte Le'e i,
Flod imod Hold,

[1] Saa NN. (1ste Gang). a: lang Faalle. NN. (2den Gang): med leeg taler.

Skind imod Skind
Flod imod Blod:
straks blev hans Fole god.
I 3de N.

No. 19.

For Vred.
(Efter B).

Gudbrandsdal
c. 1830.

Vor Herre Jesus reiste sig over Brua den brede;
der vrednes i hans Fole[1]-Fod.
Kristus ta steg,
omkring greb,
han satte Kjød i Kjød,
Ben i Ben,
Blod i Blod,
Sen i Sen,—
og Bod i samme Stund.
I Guds Navn.

No. 20.

For Vred.
(Efter M No. 13).

Skaabu (Frøn, Gbdl.)
c. 1830.

Jesus rei sin Fole[2] over en Bru,
saa vrene det i Foden paa Hesten.
Jesus ta stiger,
la Kjød imod Kjød

---

[1] B: Faale-
[2] Opskriften: faale.

og Ben imod Ben
og i Le[1] skal du være,
som før var i Vred.
Og det i[2] Navn Gudfader, Søn og Helligaand.

No. 21.

For Rena.

(Efter Storakers Samlinger, XIV, Universitetsbibliotheket).

Lom
c. 1860.

Jesus reid over breidan Bru,
fik Folen Rena i Foten.
Jesus steig taa:
»E ska deg sjølv lækje:
Utur Merg og Bein
inn i Berg og Stein!«
Tri Guds ord. Amen.

No. 22.

At signe godt Vred.

(Efter Jørgen Moes Optegnelser fra Sætersdalen; tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, BX, 170).

Valle (Sætersdal)
1847.

Vor Herre rei
ivi Rønnings Hei,
Foten oto Le'e skrei,
or skrei og i skrei, —
Folens Fot han go blei.
Gud gjeve no, denne Foten saa go blei!

---

[1] Ordene: »i Le« er Konjektur. Opskriften: enu.
[2] Ordene: »og det i« ligeledes Konjektur. Opskriften synes at læse: enøt.

No. 23.

Vre.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1880.

Jesus re over Raadals Bro,
vred hass Folaa sig i Fot.
Jesus han lod ned og bøtte:
»Ti Vre
to Le!«
Tre Namn, Gud Fader, Søn og Helligaand.

3.

Omformet i Overensstemmelse med Gruppe II.

No. 24.

For Værk og Svea.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Jesus og Ste. Peter gik sig over norden Fjeld;
saa fik de Sten og Vand[1] i Ben. Jesus sagde:
»Bliv ikke Stene-Bræk i Ben,
hverken i Haand eller Fod.
Du skal i det Vand,
der ingen Folk eller Kreaturer kommer;
der skal du være
i Stok og Sten,
ingen Mand til Men.«
I. N. F. S. H. aand.

---

[1] Vist Feil for »Bræk«.

No. 25.

For Vred.

(Efter E. og f No. 4).

Hedrum	*Hemsedal*
c. 1800.	*c. 1897.*

Jesus stod i Led,
gjorde aat for Vred:
»ottor[1] Led og i Kjød,
ottor Kjød og i Skind
og i Veir og Vind,
ingen Mand til Men
eller nogen til[2] Hinder.«
I de 3 N. G. F. S. H.

No. 26.

For Vred.

(Efter N; optegnet efter Folkemunde).

Kvikne (Fron, Gbdl.)
1880.

Jesus reid over breian Bru,
da flaug det i hans Folafot.
Saa ba'n meg gjera aat for Vred:
»Vre, Vre!
utur Le
og att i Tre.«
I Navn G. F. S. H. og 3 Gange Fadervor.

---

[1] Saa E.—f no. 4: »atter«.
[2] f No. 4 om. »til«.

No. 27.

Vikkel-raa.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier[1]

1881.

Dæ sat ei Kjæring i Læ,
ho kunne di Ora for Vre.
Dæ sat ei Kjæring og batt.
Jesus red over Jordans Bæk, saa'n snubla.
I. N. G. F. G. S. og Gd. H.

No. 28.

For Bridge.

(Efter Aarflot, Landboblad for 1811, S. 94).

Søndmøre

1811.

Eg reiste over Eidet,
det brigdes i Beine, det brød.
Og Gud bødte,
og Gud bøde os alle!

---

[1] Indført fra Trøndelagen af Fanter.

4.

Omformet til at ledsage en symbolsk Handling.

No. 29.

For Vred.

For Vred at læse.
(Efter I, NN*, P og a).

Romedal	*Fron (Gbdl.)*	*Storelvedal*	*Eker*
c. 1780.	*c. 1830.*	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Jesus Guds Søn begav sig i grønne Eng,
han henta Blad for Vred
og lagde det paa sine Kne
og sagde[1]: »Vre,
utur[2] Le
og i Tre!«
I 3 Navn F. S. H.aand. Amen.

No. 30.

Vrid-Ord.

(Storakers Samlinger, XIV, Universitetsbibliotheket).

Vestlandet
1860—1870.

Man knytter en Uldtraad over den forvredne Fod, spytter tre Gange paa Knuden, idet man med lav Stemme[3] siger:

Kristus gik paa Heiene,
hvor han vrengede sin Fod,
fordi han i saa Tilfælde
vilde være os god.

---

1 P udelader sagde.
2 NN: borte af.
3 Ordene er uden Virkning, hvis nogen faar høre dem udtalt.

No. 31.

At hugge „Gjøgra“.

(Efter K. L. Huus i »Kvinden«; gjengivet i Haukenæs, Hardanger VII, 365).

Hardanger

1891.

Man opsøger et Hus, hvori 3 Dørstokke gaar samme Vei. Saa tager man et Halmstraa med 3 Led. I den ene Ende af dette holder den syge, i den anden den assisterende Person, som har en Økse i Haanden og paa hver Dørstok afhugger et Led, idet han siger:

Or Lee
i Tree
i Navn o. s. v.

No. 32.

Mod Vred.

(Storakers Samlinger, XIV, Universitetsbibliotheket).

Aasnes

c. 1860.

Mod Vred hugger man et Kors i Dørtærskelen, medens det vredne Lem ligger derpaa, sigende:

Jeg hugger for Vred,
af Led
og i Vred[1].

No. 33.

For Vred.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken).

1883.

Til at gjøre aat for Vred skal der to til. Den Syges Lem, der skal helbredes, lægges paa Hugstabben, og den ene slaar med Øksen og

[1] De to sidste Linjer forvanskede. Enten skal det være: »af Led og i Træ«, eller »af Vred og i Led«.

hugger et Hug i Stabben paa hver Side af Lemmet. »Hott høgge du fer?« spørger den anden.

»Eg høgge Vre'en
otor Le'en
aa avalt i Vre'en
paa NN.«

Derpaa spytter den huggende en Gang paa hver Side af Benet, der man har hugget, og læser vel noget for sig selv.

No. 34.

For Vred i Knæet paa Koen.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man tager en fersk Ore-Pinde, lægger den mod det syge Knæ og hugger saa mod Pinden, medens en anden spørger:

»Hvad hugger du for?«
Man svarer:
»Jeg hugger Vre
ud af Le
og Værk ud af Kne.«
I 3 Navn osv.
Gjentages 3 Gange.

II.

Maning.

1. Direkte Maning.

a.

Varianter af den urgermanske Maningsformel.

No. 35.

For Kversil.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg maner den Kversil
utur det[1] høie Heste-Best,
ud ifra Ben og i Kjød,
tur Kjød i[2] Skind,
tur Skind og i Helvedes Pine ind.
Den Kversil skal ikke gjøre
det høie Heste-Best nogen Men,
3 Navn.

---

[1] A: *den*, vist Feil for: »*det*«.
[2] A: *og*, aabenbar Feil for: »*i*«.

No. 36.

For Trold paa et Menneske.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Nerilen ni[1] og Bentrold det røde jeg maner i Jesu Kristi Navn
tor Merg og tor Ben,
tor Kjød og tor Blod,
tor Hold og tor Skin(d).
Jeg maner dig i Bjerget det blaa,
saa hverken Sol eller Maane skal dig skinne paa.
I 3 Navn: G. F. S. og H.

No. 37.

Stille Verk.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Har du Verk i Foten, min Ven?
E ska mana Verken
oto Beine i Kjote,
oto Kjote i Haalle,
oto Haalle i Skjinne,
oto Skjinne i Stok aa Stein
saa'n inte ska vera (N. N.) te Mein.
Fader vor.

[1] I Haandskriftet skrevet med Tal (9).

No. 38.

At døve Værk og Hovenhed.

(Efter P).

Storelvdal
c. 1830.

Jeg maner dig, Værk og Hovenhed,
Stikke og Svie,
jeg maner dig af Marv og Ben,
af Kjød og Blod,
af Spjor og Sener,
af hvert et Ledemod.
Jeg skal mane dig i Veir og Vind
i Stok og Sten
og ingen Mand til Men.
3 N. G. F. S. og Hel.aand.

No. 39.

For Skurv og for Flein.

(Efter R**).

Vestre Slidre
c. 1780.

Jeg maner den Skurv og Flein utu Merg og i Bein,
jeg maner den Skurv og Flein utu Bein og i Kjøt,
jeg maner den Skurv og Flein utu Kjøt og i Blo(d),
jeg maner den Skurv og Flein utu Blo(d) og i et Byg-Korn,
jeg maner den Skurv og Flein utu det Byg-Korn og i et Havre-Korn,
jeg maner den Skurv og Flein utu det Havre-Korn i en Strimmel,
jeg maner den Skurv og Flein utu den Strimmel i en Stein,
jeg maner den Skurv og Flein utu den Stein i et Sand-Korn,
jeg maner den Skurv og Flein utu det Sand-Korn ut i Inte.

Dette læses i lidt Raatjære og gammelt Ister, og giv saa dem ind først af Tjæren og siden smøres paa af Isteret og af sit eget Skurv. Saa gaar det bort.

No. 40.

Aagjer for Sandsten paa Øiet.

(Efter g).

Ullensaker

c. 1880.

Tag det sorte paa det blaa,
tag det blaa paa hvide,
tag det hvide paa en jordfast Sten.
I Navnet Thor, Odin og Frigga[1].

Læses over en Ske Vand 3 Gange og slaaes ind i Øiet.

---

b.

Ud — ind.

No. 41.

For Senge-Heta.[2]

(Efter A, hvor Formelen forekommer 2 Gange).

Urskog

1815.

Ud, Ølen[3]
og ind Kjølen!
I 3de N.

---

[1] Brugt med Forsæt istedetfor Treenighedens Navn for at undgaa Misbrug af det hellige.
[2] A²: For Senger hæta. A¹: For sage hende.
[3] A²: Ølen. A¹: ole, skrevet med det foregaaende »ud« i et Ord (udole).

No. 42.

a. Dværge-Besværgelse.

(Willes Optegnelser fra Telemarken, ved Dr. L. Daae, Hist. Tidsskr. R II, B III, 182. Theol. Tidsskr. R II, B X, 194).

Seljord
1786.

Ut Dverg om Dør!
Kom ind Korn og Kjør!
Du skal ikke faa mer af Maden min
end af Brød-Skoren.

b. Vise Dvergin.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

2den Juledag væbned alle, smaa og store, sig med Støre og Stænger og slog ind under Krakke og Senge og Skab og skreg:

Ut Dverg om Dynn,
inn Kaarn aa Kyr!

No. 43.

At skjæmme en Børse.

(Efter P).

Storelvdal
c. 1830.

Naar du hører et Skud skydes, og du vil sige disse Ord i det samme:

Ud Kugler og Krudt
og ind Diabolus!

No. 44.

At dølge en Bøsse.

(Efter U).

?

1790.

Naa du hører en Skyttes eller anden Bøsses Smeld deraf — det er lige godt, enten du ser den eller ikke, naar du ikkun hører Skraldet —, saa sig disse Ord i en Hast:

Ud Smeld
og ind 15 Djævler.
I Trefoldigheds Navn.

Og dette skal siges, lige saasnart Skuddet høres. Saa faar han intet af det, som han skyder[1] efter siden den Tid.

No. 45.

Naar nogen begynder at trætte med dig.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal).

c. 1770.

Da sig disse Ord:

Idag trætter jeg mellem Adam og Eva,
mellem Abraham og Sara,
imellem N. N. og dig N. N.

Gaa saa til Døren og stød med din Fod paa Træet eller Dørtærskelen og sig:

Ud Judas!
Ind Jesus!
In nomine patris et filii et spiritus sanctus. Amen.

---

[1] U: skod.

c.

Ikke det — men det.

No. 46.

For Synu-Træk.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl. Urskogs Beskrivelse, Side 163).

Urskog
1882.

Synu, Synu,
drag i Stok og Stein
og aldrig mere i mit Bein!
Spyt derpaa i Haanden og klin paa Benet, du har Synutræk i.

No. 47.

Raad at sende Magtstøling tilbage.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865, Side 50).

Solør
1865.

Ri paa din egen Husbond,
ri ikke paa min Ko.
Mor din og Far din reiss ende[1]
til Helvedes Pine.
Saa tager du Kors over Marken i fuldt Sinne.

[1] L-A.: endde.

No. 48.

a. At klomse Kveksen.

(Efter L, NN, NN* og a[1]).

Eker	*Fron (Gbdl.)*	*Dovre*
c. 1800 og c. 1850.	*c. 1830.*	*1864.*

Hør du Mand,
i Busken brand[2]
med din gule Kjol[3]!
Tag din Bue,
tag din Pil[4],
stik i Bark og Træ,
men ikke i Kjød og Blod!

b. Klumse Kveksen.

(Efter K. Optegnet efter Folkemunde).

Kvikne (Fron, Gbdl.)
1880.

Gu Dag, din Mann,
med din brokutte Kjol!
Du skal stinga din Styng
i Vær og Vind,
men inkje i Kjød og Blod.

c.

Gausdal
1880.

Hør du, min Mann
med din gul og grøne Kjol!
Du stik ikkje din Styng
i Kjøt og Blod,

[1] Begyndelsen adskillig korrumperet i a.
[2] NN: i Buske bare.
[3] NN: udelader her denne Linje.
[4] NN fortsætter: alt med den gule Kjortel.

men stik din Styng
i Bark og Tre!
I Navn G. F. S og H.

d. For at Vepsen ikke skal stikke.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865 Side 50).

Solør
1865.

Du gule Mand,
sid i dit Hus i din brune Kjortel;
bid i Bark og Tjære,
ikke i Kjød og Blod!
De er dæven haugge dæ.

(Slutningen er nok: Det er, Dævelen hugge det[eller deg]!).

No. 49.

At løse Kveks.

(Efter NN,NN* og a).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Fron (Gbdl.)
c. 1830.

Stik i Kjød og Blod,
men ei i Bark og Tre!
I N. F. S. og H. aand.

d.

Knyttet til en vis Forudsætning eller ledsaget af et Løfte.

No. 50.

Mod Langtrold, som er komne ind i Huset.

(Efter f No. 7).

Aal (Hallingdal)
c. 1896.

Lauvet e vidt,
Lauvet i Holdedjupe.
E du her inni,
Orme-Fader,
Orme-Søster,
Orme-Broder,
du skal spy,
du ska sprækkje,
du ska spy mætt ei Flusnelde.
Du skal spy,
du ska sprækkje,
fyr Kveldsole gaar ned.

Læses 3 Gange og blæses paa 3 Gange; men det maa ske, »fyr Kveldsole e gjingin ned.«

No. 51.

Tillæg til Troldet.

(Efter A).

Urskog
1815.

Hr. Ulv, Hr. Ulv, Hr. Ulv!
Er du herinde,
saa skal du herud,
nord paa Klubenmo
og rette alle krokede Trær

og kroge alle de rette Trær
og rie alle Prest-Kvinder
og slide de Ris,
Jesabel slet paa Hundene sine
om Langfredagen.
I 3 N.

52.

Hvepsebøn.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemark)
1878.

Gvefs, Gvefs, vi du meg stinge,
ska eg deg binde,
I tri Navn: Gud Faders osv.

At løse Hvepsen igjen:

Reis te helvites!

No. 53.

Aa stemne fram Ormen.

(Efter K. Optegnet efter Folkemunde).

Kvikne (Fron, Gbdl.)
1880.

Naar du vil faa fram att ein Orm, som er innirennt for dig, saa skal du segja, so han høyrer det:

Tjuv og Skjelm skal du vera,
soframt du ikkje er her att,
ner eg kjem att.

En a'n Maate.

Naar Ormen er innrennt, saa skal du take ein Stav og slaa ein Ring i Marki og setja Staven midt i Ringen og nemna Klokkesletten, naar du vil han skal fram att, og segja sama Ordi, som i den fyrre.

No. 54.

Mod Orm.

(Efter Folkevennen. XI, 459).

Lister og Mandals Amt.
1862.

Naar man ser en Dugorm, siger man:

Dugorm, Dugorm,
fri mig fra Hugorm,
saa skal du faa uldne Klæder til Vinteren.

Med samme piller man lidt af sine Klæder og lægger paa den.

---

c.

Almindeligt Indhold. Tildels paavirket af andre Grupper.

No. 55.

For Red.

(Efter R).

Vestre Slidre
c. 1780.

Kors i Navn Gud Fader, Kors i Navn Gud Søn, Kors i Navn Gud den Helligaand formaner jeg af dig (nævnes Kolør[1]) Ind-Red[2] og Ud-Red, jeg maner af dig (nevn K[olør]en) Djævels-Kast eller en ond Djævels Aand. Jeg maner af dig (nevn K.) Vand-Red, jeg maner af dig (nevn K.) Græs-Red, jeg maner af dig (nevn K.) Jord-Red, jeg maner af dig Mand-Red, jeg maner af dig Kvinde-Red. Jeg maner dig[3] ud af min Hest nu ved Rubens Hand, nu ved St. Hans Baand ned og nord til Helvedes Afgrund. Amen. Amen. Amen.

---

[1] R: Colleur.
[2] R: Reed; en enkelt Gang: re
[3] R: af dig.

No. 56.

For Igt.

(Norske Samlinger I, 254).

Bergen
1594.

Fly bort, Igt,
du fule[1] Skam!
Gud fri[2] os fra Laster og Skam,
I tre Navn[3],
Gud Faders, Søns[4] og Helligaands[5].
Amen.

No. 57.

For Trold i Folk.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Jesu Navn.
Jupvin aa Jup heller Julp
Elvans Moder aa Elvans Broder[6],
Du Trold,
som her inde er,
du skal ut,
aa du skal fly,
du skal sprække
om Fandens Hjarta skal ut værke.
3 Navn Gf. S. og H.

---

[1] N.S: fulle.
[2] N.S: frij.
[3] N.S: naffn.
[4] N.S: sønns.
[5] N.S: helligaandtz.
[6] T: borren. — Begyndelsen af Formularen vistnok forvansket.

No. 58.

For Frost.

(Efter A. Trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 171).

Urskog
1815.

Du[1] Vinter, du[1] Vinter, du[1] Vinter!
Jeg maner dig paa Sne og paa Skare
og høieste Gultor.
J 3 N. F. S. og H.

No. 59.

For Ulv, som hører til Troldet.

(Efter A).

Urskog
1815.

Hr. Ulv, Hr. Ulv, Hr. Ulv,
er lumsk som en Hund —
skal spy og spytte sund
og utur dette Kreature.

No. 60.

For Naal.

(Efter A).

Urskog
1815.

Du Naal, du Naal, du Naal!
Jeg maner dig fra Hals og i Vald
og ned af Vald og i Brand,
udaf Brand og end(e) til Helvedes Ǧrun(d)er.
I 3 N. F. S. og H.

---

[1] A: Da.

No. 61.

Raad for Kvast.[1]

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865 Side 50).

Solør

1865.

Jeg driver Naal,
jeg driver Staal,
jeg driver alt Kvast[1],
som mellem Himmel og Jord flyger.

No. 62.

For Konger.

(Efter C).

Ringerike

1885.

Man skal gribe med . . . Finger om Kongen attendes om alle Kanter 3 Gange og sige:

Kong,
du skal minke i Hold,
som Man(d) i Mold!
I 3 Navn.

No. 63.

Mod Brystbyld.

Optegnet 1890 efter Diktat af Fru Githa Anker, der for flere Aar siden havde hørt Formularen i Nannestad.

Nannestad

1890.

Der er en Løve i mit Bryst,
den skal kjølnes,

[1] L-A: Hvast.

den skal følnes
inden Sols Neddalelse
(eller: inden Sols Opgaaelse.)[1]

No. 64.

Mod Tovr, Trold og Avund.[2]
(Efter D).

Nordfjord
1862.

Her er Djævelskab inde,
besynderligt Tovr;
men det skal ud idag.
I Navn o. s. v.
Fadervor 3 Gange.

No. 65.

At tage Frosten itur et Saar.
(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

I Jesu Navn!
Her er ikke Rum for Varmen,
ikke for Vinden,
ikke for Frosten,
som Legemet var helt tilforn.

I Navn Gudfaders, i Navn Guds Søns, i Navn Gud den Helligaands. Fadervor.

Læs dette 3 Gange!

---

[1] Sidste Vending bruges, om Solen alt er gaaet ned.
[2] E: Aavon.

No. 66.

At tage Verken itur et Saar, naar man skader sig.

(Efter P).

Størelvedal

c. 1830.

Værken itur!

I Navn Gudfaders, Guds Søns og Gud den H. aands. Fadervor og siden Velsignelsen.

Læs dette 3 Gange.

No. 67.

Aa klomse kveksen.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Faaberg

1880 og 1881.

Sitt i navn G.F. o. s. v.[1]

Aa løyse'n att.

Stikk, din dævel!

No. 68.

For Avind.

(Efter A).

Urskog

1822.

Jeg skal dig, Avind! og al Djævelskab til sin Eiermand gjenvende ud

igjennem hans Tænder og Tunge-Rødder,
igjennem hans Lever og Lunge-Rødder,
igjennem hans Hjerte-Rødder,
der skal du bo

[1] Ogsaa: »Sitt i Faderens og Sønnens og den Helligaands Navn!«

og ikke i mit Boskab,
N. N.s[1] Kvæ(g) og Kreaturer
til nogen Skade mere
end en jordfast Sten.
Saasnart som dette (er) gjort,
skal der være Bot hos.
I 3 N.

No. 69.

For Avind paa Kreaturene.

(Efter L).

Dovre
1864.

Du skal mærke vel paa din næste Grande, dem haver gjort Avind paa mine Kreatur.

Gud give vende[2],
Gud give dem bort sende.
Jeg skal sende dem igjennem 9 stille Vand,
jeg sender dem igjennem 10 Rindevand.
Jeg skal sende dem over Galjer og Grinde,
jeg skal sende dem ned i[3] de Bjerga blaa,
som hverken Sol eller Maane skinner paa.

No. 70.

For Ondt paa Kjørene.

(Efter I. N. Wille; Hist. Tidsskrift R II, B III, 185).

Seljord.
1786.

Naar Grøden er kogt Nytaarsaften, gaar man ud paa Møgdyngen med Grødtvaren og siger 3 Gange:

Basse, Basse,
du skal ikke faa mere af Kyri mi ad Aare,
end af denne Grød-Tvare.

---

1 A: Halvor Haugrims.
2 L': vænde; foran er selvfølgelig noget udeglemt.
3 L: Nulli.

No. 71.

[For Tauver].

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Jeg giver dig Magt og Mod; jeg giver dig Marv i dine Ben, jeg giver dig Huld og Trivsel; og den, som dig har svegen, skal faa en stor Men.

Og det skal fuldkommes og ske ved det † Crux Christi Clavis est Paradise.

εν τουτω Kistu.[1]

---

f.

At „bøte“.

(Boten bestaar enten i Brug af Sympathimidler, hvis Virkning forstærkes ved Oplæsning af Formularen, eller af denne allene).

No. 72.

[Bot for Kreaturer].

(Efter R**).

Vestre Slidre.

c. 1780.

Jeg skal bote mine Kreaturer og Hester for Fienden og Fanden, for Mand og Kvinde og for al den Trolddom, som kryber imellem Himmel og Jord og i Veiret fly(v)er; (det) skal vige ifra mine Kreaturer og Hester og ikke røre dem mere end ved Jesu eget Hoved-Haar. I Navn Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand.

---

[1] Skrevet med runelignende Bogstaver.

No. 73.

For Avind.

(Efter A).

Urskog

1822.

Jeg boter min Ko fra onde og indfaldende Mennesker; de(t) skal fly(v)e imod Furu og Fald og tvertigjennem Lever og Lunge paa den, som min Ko haver staalet og udskjæmt.

I 3 Navn.

No. 74.

For al Slags Avind og Trøldom.

(Efter A).

Urskog

1841.

Ved vor Herre Jesu og San(k)te Peders Kraft og Magt boter jeg min N. N. for Had og Avind og Fan's Trold-Konster. Det skal tilbagevende til den, som har udsendt dette, enten der er Mand eller Kvinde,

i gjennem hans
Lever og Lunge,
Tænder og Tunge
og inderst i hans
Hjerterødder.
Der skal det bo
og ingen til Men eller Mo'.

I 3 N. F. S. og H.Aand. Fadervor.

No. 75.

Mod Lungesot og Tovr.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

I denne Dag, jeg opstaar,
i denne Dag, jeg udgaar,
Gud forbande alle mine Avindsmænd,
Gud forbande alle Avindsøine,
Gud forbande alle deres Munde og Tunge,
Gud forbande deres Lever og Lunge.

Saaledes bødes for Sygdommen i Almindelighed; men for Sikkerheds Skyld læses dog med det samme ogsaa følgende Bønner for mere specielle Tilfælde:

Jeg bøder for Slaa-Tovr,
jeg bøder for Svarte-Tovr,
jeg bøder for Jord-Tovr,
jeg bøder for 9 Slags Tovr,
og Avind skal vige fra mig
og ind paa den, som den udsendte
og det i 3 Navn o. s. v.

Jeg tager Tovr og Avind af Kreaturerne mine,
ligesom Jesus og Jomfru Maria tog det af Kreaturerne sine,
Kvinde-Tovr
Jord-Tovr
og alle Slags Tovr,
som er mellem Himmel og Jord,
tager det af Marv og Ben
og sætter det i Stok og Sten,
ingen Mand til Men
og det i Navnet o. s. v.

Disse Bønner læses 3 Gange hver, og Fadervor 3 Gange for hver Bøn.

No. 76.

Mod Tovr i Børser.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Hør i Jesu Navn,
Jeg bøder Børsen min for Tovr,
for alle Slags Tovr,
som er mellem Maanen og Solen,
mellem Himmelen og Jorden.
I disse 3 Navn o. s. v.

---

g.
At „gjera aat“.

(Aatgjeringen bestaar enten i Brug af Sympathimidler, hvis Virkning forstærkes ved Oplæsning af Formularen, eller af denne allene).

No. 77.

For Mosot.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Jeg sætter mig med og gjør aat for
Mosota
og Gulsota
og Madleia.

Jeg skal mane dem
tor Merg og i Ben
otor Ben og i Sten
otor Blod
og i Flod,
otor Skin(d)
og i Veir og Vind,
og siden kan den fare al Verden omkring,
naar den ikke skader nogen Ting.
I 3 N.

No. 78.

For Kværsil.

(Optegnet af Th. von Westen i Veø i Romsdal. Tidligere trykt i Hammonds Missionshistorie, Side 120).

Veø (Romsdal)
c. 1714.

Jeg gjør aat[1] dette Best for Kværsil udi 3 Navn, med Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

Der er 3 Ord, som døver Kværsil, et er Jorden, det andet er Solen, det tredie er Jesu Kristi Moder, Jomfru Marie.

No. 79.

For Aakast.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jeg gjør aat dig for alle 9 Aakast, som flyver og far
imellem Himmel og Jord
Maane og Sol;
for Kirke-Aakast,
for Bjerg-Aakast,
og for Vas-Aakast.

[1] Hammond: at.

Først om (?) Aakast og Aakastens Fader,
Aakast og Aakastens Moder
Aakast og Aakastens Broder
og alle hans Venner og Frender.
Somme for op
og somme for ned,
somme for nord
og somme for sør.

Saa kom Kristus ridendes over en Bro. Kristus sagde: »Hvor vil du, Aakast, hen?« »Jeg vil rive Kjød og Blod fra Benene.« »Nei,« sagde Jesus,
»jeg skal dig attervende
til den, som dig udsendte
og til Bjerget blaa,
der skal du staa
i Stok og Sten
og ingen Mand til Men.«
I 3 N.

No. 80.

For „Kiste-Kuller".

(Efter E).

Hedrum
c. 1800.

Jeg (g)jer aat for Ryllens[1] Mor,
for Ryllens[1] Bror,
for Ryllens[1] Egta,
for Ryllens[1] Slægt.
Inte[2] skal du Benet bryde,
inte[2] skal du Kjødet smuldre,
inte[2] skal du Blodet su(g)e.
Jeg maner dig ned 9 Alen i Jorden;
der skal du staa,
til Vor Herre holder sin Dom!
I de 3 N. GF. S. H.

[1] E: Rørrens.
[2] E: intes.

No. 81.

For Greb.

(Optegnet af Th. von Westen i Veø i Romsdalen. Tidligere trykt i Hammonds Missionshistorie, Side 119).

Veø (Romsdal)

c. 1714.

Fadervor for og efter.

Jeg gjør aat[1] dette Menneske for Berg-Greb, for Sø-Greb, for død Mands Greb, for alle de Greb, som falde mellem Himmel og Jord, i 3 Navn, med Gud Fader, Søn og Gud den Helligaand. Amen.

No. 82.

For Greb.

(Efter C).

Ringerike

1885.

1. Jeg gjør aat dig N. N. for Dødsmands-Greb, for Jorde-Greb, for Sten-Greb, for alle Slags Greb, som flyver imellem Himmel og Jord. I Navn Gudfaders, Søns og Helligaands. Amen.
2. For Jorde-Greb, for Trolde-Greb, for Gygre[2]-Greb, for Huldre[3]-Greb, for Flaa-Greb, for Dødsmands-Greb, for Kirkens Greb, for Flyve-Greb, for alle 9 Slags Greb, som flyver imellem Himmel og Jord, under Maane og Sol.

I 3 N.

[1] Hammond: at

[2] Jyre.

[3] Holle.

No. 83.

[Gjøre aat for Greb].

(Efter f no. 3).

Aal (Hallingdal)
1834.

Jeg skulde gjøre aat for N.N.,
for Dødsmands-Greb og den ljøte Faks,
for Hauga-Greb og den ljøte Faks,
for Tusse-Greb og den ljøte Faks,
for Helle-Greb og den ljøte Faks,
for Var-Greb og den ljøte Faks,
for alle de verste Greb,
som farer og gaar
imellem Himmel og Jord,
imellem Maane og Sol.
I 3 Navn med Gudfader, Gudsøn og Gud den Helligaand. Amen.

No. 84.

Aagjer for Flein.

(Efter g).

Ullensaker
c. 1880.

Du og jeg er to[1] og Jomfru Maria den tredje. Vi skal gjøre aat N.N. for Flein, for Jordflein, for Stenflein, for Svarflein[2], for al den Flein, som i Verden er, med Saks og med Sverd og med dødelig Sølv og Muslingen i somma Stund[3].

Guds Navn maa her tilføies.

---

1 Der maa nemlig foruden Heksemesteren være endnu en Person tilstede.
2 Vistnok korrumperet for »Sverdflein«.
3 Slutningen korrumperet. — Hvorledes de i Formularen nævnte dels antydede Gjenstande: Saks, Bordkniv og Sølvspænde skal bruges, havde Frøken Borchsenius ikke faaet Besked om.

No. 85.

For Avind.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg vender Dig, Avind, imod Avind og tvertigjennem Hjerte. Jeg gjør aat for Avind, jeg vender Avind til den samme Eiermand, som den haver udsendt, tvertigjennem Hjerte af hvilken det er, en Mand eller Kvinde, — tvertigjennem Hjerte.

No. 86.

[For Skud].

a.

(Efter E og f no. 4).

Hedrum	*Hemsedal*
c. 1800.	*1897.*

I Jesu Navn saa gjør jeg aat for alle Slags 9 onde Fin-Skud:
For Hær[1]-Skud,
for Jord-Skud,
for Hjerte[2]-Skud,
for Lunge-Skud,
for Lever-Skud,
for Galde-Skud,
for alle Slags Skud,
som svæver imellem Himmel og Jord,
imellem Sol og Jord.
I de 3 N. G. F. S. H.

---

[1] E er her korrumperet.
[2] E: Jartte.

b.

(Efter N*).

Gausdal
1800.

Jeg gjør (aat) dig:
for Fin-Skud,
for Laar[1]-Skud,
for Si(d)e-Skud,
(for) Hjert-Skud,
for Le-Skud,
for Laar-Skud,
for alle de Skud,
som flyver og fer
i Vind og Ver
i 3 Navn G. F. S. H. og 3 Gange Fadervor.

c.

(Efter M no. 4 a).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Jeg gjør aat dig for Fin-Skud,
for Laar[1]-Skud,
for alle de Skud,
som flyver og fer
i Vind og Ver

i 3 Navn, Gudfader, Søn og Gud den Helligaand. Og 3 Gange Fadervor.

---

[1] Skal maaske være: Lappe-Skud. Cfr. Hyltén-Cavallius, I Tillæg X.

d. For onde Skud.

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

For Gand-skud[1]
og for Fin-skud
og for Blod-skud,
alle de Skud, som er
imellem Himmel og Jord,
imellem Maane og Sol.
I 3 N. F. S. og H. aand.

No. 87.

For Tandpine.

(Efter E og f no. 4).

Hedrum *c. 1800.* — *Hemsedal* *1897.*

I Jesu Navn saa gjør jeg aat for alle Slags 9 onde Tandpine. Der er 9 onde Blod-Djævle, 3 fagre og 3 onde og 3 simple. Jeg har faaet Mærker i min Tand; dem sætter jeg ned i Djævelens Afgrund[2].

I N. G. F. S. og H.

---

[1] P: gangsskud.
[2] E: Varmens Grund.

h.

Afpassede til Maaling og Tælling.

No. 88.

At maale for Mosot.

(Redigeret efter »Segner fraa Bygdom« I, 109).

Hallingdal
1871.

Under Fremsigelsen af Formular No. 98 maaler man den Syge med en tvundet Traad paa begge Sider og omkring alle Ledemod. Bliver Traaden for kort, medens man maaler, saa har den Syge havt Sotten i saa mange Uger, som Traaden ikke rækker til, og det regnes efter Tommemaal. Viser Traaden sig derimod tilstrækkelig, saa er det ikke Mosot, men en anden Sygdom. Efter Maalingen skal man virre Traaden sammen paa den indre Haandflade i en Kreds, hvorpaa man spytter gjennem denne og slænger det hele baglængs i Ilden.

No. 89.

At maale for Mosot.

(Efter Folkevennen VIII, Side 461).

Lister og Mandals Amt
1858.

Den, som maales, tager en Uldtraad og maaler med den Længden fra Hovedissen til Fodsaalen. Derpaa rykkes Traaden af ved sidstnævnte Sted. Med den samme Traad maaler man dernæst fra Enden af den ene Haands Langfinger til Enden af den anden Haands Langfinger paa Bagsiden af Legemet, — og iagttages, at Traaden trykkes ind til Legemet ved hvert Led, og at Armene bøies i Albuen, saa at Overarmen danner omtrent en ret Vinkel med Underarmen. Traaden bliver naturligvis for kort, og man undersøger nu, hvormange Tommelfingerbredder man saaledes kommer tilkort. Dette Antal husker man paa saalænge. — Derpaa maaler man ligedan paa Fremsiden af Legemet fra Fingerspids til Fingerspids, dog maa Armene under dette holdes aldeles rette. Det

Antal Tommelfingerbredder, man her kommer tilkort, lægges til det forrige Antal. Saamange Tommelfingerbredder dette bliver tilsammen, saamange Uger har den, som nu er maalt, havt Mosoten. — Den maalende tager nu Traaden og ruller den sammen, medens den maalte spytter 3 Gange paa den. Derpaa bindes den om den venstre Arm paa den Syge, som skal gaa med den 3 Dage og 3 Nætter. Derpaa graves den ned i Jorden, hvor den skal ligge i 3 Dage. Derpaa tages den op og brændes, uden at den maalte Syge kjender Lugten deraf.

Nogle bruger at gaa med den, indtil de er friske. Andre lader Traaden ligge og raadne i Jorden.

No. 90.

At »spanne« (maale) over Folk, som er bleven »letta« af Dauingerne.

(Redigeret efter Nicolaissen, Sagn og Eventyr fra Nordland, 1ste Samling, Side 72—73 efter Folkemunde).

Nordland
1879.

Det er det samme, enten man spanner Mennesket selv eller et Klædesplag, som han har havt paa sig.

Saa begynder man yderst i Fingerspidserne, og spanner saa tvers over Brystet, og naar den sidste Spand er taget ud, saa sættes der et Kors med en Kniv, og saa gjør man det samme om igjen; saa kan det sees, om der er noget borte af ham.

Derpaa røger man over Vedkommende med Ener, Svovl og 5 Bygkorn; da maa Dauingerne slippe ham.

No. 91.

For Mosot.

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)
1897.

(Man) maaler mellem Leddene med en Uldtraad.

No. 92.

At mane alt ondt fra Mennesker og Fæ.

(Efter H, I, NN og NN*)

Fron (Gbdl.)	*Romedal*	*Eker*
c. 1750.	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*

Jeg skal udmete[1] og udstevne alt ondt[2]
tur Merg og i Ben,
tur Ben og i Kjød og Blod[3],
tur Blod og i Skind,
tur Skind og i Hud[4],
tur Hud i Veir og Vind
og aldrig komme herind.
I Navn F. S. og Helligaand. Amen.

No. 93.

At mane alt ondt fra Mennesker og Kreaturer.

(Efter A og e).

Jeløen (Rygge)	*Urskog*
c. 1780.	*1815.*

Jeg skal meta og udstevne alt ondt
fra Marv og i[5] Ben,
ifra Ben og i Kjød,
ifra Kjød og i Blod,
ifra Blod og i Hold,
tur Hold og i Skin(d)
og i Veir og Vind
og det skal aldrig komme herind.
Guds Ord. Amen. I 3 N.

---

[1] H og NN: udmane. I: lade udmetta.
[2] H fortsætter: fra Mennesker og Dyr.
[3] Saa I. H udelader Blod og fortsætter følgende Linje med Kjød.
[4] H: tur Skindet og i Veir og Vind, og du skal ikke mere komme herind. I 3 N. Fadervor til Enden.
[5] A udelader: i. Opskriften er i e adskillig korrumperet. Første linje lyder saa Jeg skal lade udmalte og udstevne osv.

No. 94.

At stille Værk.

(Efter T).

Moland (Telemarken)
c. 1800.

Eg met ut Frost og Varme, eg[1] mit ut Eld og Svar, jeg mit ut nørlig Vas-Værk, jeg met ut Eytings Datter, jeg mit 2 Eytings Datter, jeg mit ut 9 rennanes[2] El(d)skin, Tor aa El(d)-naglar, som fer og flyg imollom Himmel og Jor(d) aa Møld og Sol. Gud giver Laav og Lækedom N.N. I 3 Navn, Gud Fader, Søn og Helligaand[3].

No. 95.

For Tandværk.

(Efter T).

Moland (Telemarken)
c. 1800.

Æg mit ut Fret[4] aa Vatn[5],
Æg mit ut Klaa svar,
Æg met ut smaat og urynt

dræyligen Sten under Jomfru Maria dom sag; og med Jesu Hjælp[6] skal dette Menneske blive lægt paa sin Værk; med Guds Almægtighed skal Gudfader i Himmelen og Guds Søn — med alle disse Ting skal dette Menniske blive hjelpen NN.

---

[1] »Varme, eg« er Konjektur. T: van neg.
[2] T: Ree nanes
[3] Her fortsættes videre med en Formular for at stille Blod.
[4] T: fræt.
[5] T synes at læse: Vaten eller maaske Vater.
[6] T: Julp.

No. 96.

At mane Sand ud af Øiet.

(Efter C, NN, NN*, a, e og f No. 2).

Jeløen (Rygge)	*Aal (Hallingdal)*	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*	*Ringerike.*
c. 1780.	*c. 1800;*	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*	*1885.*

Cole[1] Soster[2] gik til Cole Soster, spurgte om hun kunde meta (og) mana[3] Sand[4]. Cole Soster mante den Sand bort. Ligesaa meta og mana jeg Sand og det af Øiet paa NN:

Af det sorte paa det blaa,
af det blaa paa det graa,
af det graa paa det hvide[5]
af det hvide paa det røde,
af det røde i en Sving
hen i Ver og Vind.
I 3 H. N.
3 G. Pater noster. Amen[6].

No. 97.

For de 9 onde Kast.

(Efter e).

Jeløen (Rygge).
c. 1780.

Gak ud, slet ud det 9. 8. 7de onde Kast. D. K. B. Jeg maner det ud ved den Crux Christi Clavis est Paradisi †.

---

[1] d har Colo, men straks efter Cole. a: overalt Cole. NN: Kalle; C: Colla. f No. 2: Cale.

[2] Saa e; alle andre Afskrifter: Søster her og i det følgende.

[3] NN: kunde mætte mana. e: kunde Metta Manna. f No. 2: meta mana. C og a: mægted at mane.

[4] Saa e her og i det følgende. De andre Opskrifter fortsætter: Sanden af Øiet paa NN.

[5] Det følgende efter e. De andre Afskrifter: 9 Synder mindre, 10 Synder mindre udi det samme Laug, som før det var.

[6] Saa e. De andre Opskrifter: Ved Guds Ord i Navn Gud Faders, Søn og H.aand. Amen, hvorefter NN og a her ender, ligesaa e. Derimod fortsætter C saaledes: 20. 19. 18. 17. 16. 15. 14. 13. 12. 11. 10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. 0.

Endelig oplyses, at e foreskriver, at man skal blæse paa Øiet, medens man sagte ved sig selv læser Formularen. NN melder, at man kan sidde hjemme og mane ud Sanden fra et Menneske, som er fraværende.

Gak ud, slet ud 6. 5. 4. A. A. H. med samme Ord som de tre første.

Gak ud, slet ud 3. 2. 1.

Og dette skal læses 3 Gange i 3 Dele, som Stykket viser, og hver Gang Patter Noster.

No. 98.

For Mosot.

(Efter Segner fraa Bygdom I, 109).

Hallingdal
1871.

NN. e mæle de før Mosott,
før Gulsott te Svinesott,
ifraa nie te aatte,
ifraa aatte te sjau,
ifraa sjaa te seks,
ifra seks te febdn,
ifra febdn te fire,
fra fire te try,
ifra try te tvau,
aa derifraa te ait
aa so te inkievætta.

Gjentages 3 Gange; siden siger man:

no stig du or Mosott
te Gulsott, te Svinesott.

Under Fremsigelsen af Formularen maaler man den, som har Mosotten, med en tvundet Traad.

No. 99.

For Mækje.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe; cfr. Formular No).

Valle (Sætersdalen)
1847.

Mek ut ei Eddins Datter,
Mek ut ei tvaa Edins Døtter,

Mek ut tri Edins Døtter.
Mek ut i Jord aa Hav aa Vand
Mek ut i Herrens Navn.
Fadervor.

No. 100.

[For Gigt].

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Ind kom den 9. 8. 7 Jecht-Søn: Flugt og Værk med Udflugt, med Udværk, med Udvand og ondt Blod. Ind kom den 6. 5. 4 Jecht-Søn: Kuld og Hede med Flugt, med Udværk, med Udkulde, med Udhede, med Udvand og »irisitigt« Blod. Ind kom den 3. 2, 1 Jechtes-Søn: Flugt, Værk, Vand med Udflugt, med Udværk, med Udvand, med ondt Blod, med Udkuld, med Udhede, med Jecht og unyttigt Blod.

No. 101.

Mækje Sand af Øinene.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Man tæller, medens Patienten stirrer paa en med opspærrede Øine, tilbage fra 20, 19 o. s. v.

No. 102.

At skrive bort Tandværk.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Troldmanden tager en Tyristikke, og med den stanger Patienten sine syge Tænder. Derpaa skriver Troldmanden med Stikken paa en Lap:

Eli 8, Eli, 7, Eli 6, Eli 5, Eli 4, Eli 3, Eli 2, Eli 1

og sætter eller lægger Lap og Stikke etsteds, hvor ingen kommer.

No. 103.

Mod Ringorm.

(Meddelt i 1892 af Fru F. Bjerck, der lærte Formularen i Drammen c. 1830).

Drammen
c. 1830.

Man tager paa fastende Hjerte Spyt paa Fingeren og dreier den omkring det syge Sted i Retning mod Solen og siger:

Ringorm, Ringorm med alle dine Unger, fra 9 til 8, fra 8 til 7, 7 til 6, 6 til 5, 5 til 4, 4 til 3, 3 til 2, 2 til 1, 1 til 0.

Dette gjentages tre Morgener, hver Morgen tre Gange.

---

2. Maning i episk Form.

a.

Overgang til episk Form.

No. 104.

At fri sine Heste.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

I Jesu Navn reiser jeg Veien hen med min Hest, karsk, Marv i Ben. Om mig skulde møde Avinds-Mænd slemme, da binder jeg Tand og Tunge, Lever og Lunge. Jeg driver Avind den lede

fra Marg til Ben,
fra Ben til Hold,
fra Hold til Hud,
fra Hud til Skind
og siden i Veir og Vind
og ikke mine Hester mere til Men,
end Dug for Solen bliver en jordfast Sten.

No. 105.

[Mod Troldom].

(Efter Th. von Westen Angell, Beskrivelse over Lindaas, Manuskript No. 467 Qv. Un. Bibl.).

Lindaas

1753.

Jesus, Guds Søn stod ved Sivanstrand;
da møtte ham det onna Lugta.
»Æg skal velsigne dæg«, sagde Jesus,
»fra Troldblomster
og Moldblomster
fra Trold-ælsk
og Moldælsk,
fra Siar-ælsk
og Kirkegaards-ælsk.
Æg skal mane det
af Hold i Mold,
af Rein i Stein,
af Kjød i Ve-Rød,
det skal sovna.
og bortdovna.«
Guds Ord og Amen.

No. 106.

For Aakast.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Vor Herre Jesus gaar sig over Hede,
der mødte han et Menniskens[1] Vrede.

»Hørst, du onde Menniske! Det forgiftige Skud og Aakast, du nu haver udsendt, skal jeg idag hjem til dig saaledes[2] vende
ud fra vort Hoved
ud af vor Hjerne,

[1] H: mine skiends.
[2] H: sollisk.

ud af vort Hjerte og Hjerterødder,
ud af vore Leder,
ud af vore Lemmer,
ud af vort Hus,
ud af vort Fæ og Faar,
ud af vor Ager og Eng,
ud af vor Gaard og Grind
bort i dybe Dale;
der skal du age og gange
ride og rende
hjem i det onde Menneske, som dig haver udsendt,
hjem i dit eget Hjerte og Hjerterødder,
hjem i dine egne Døre og Døremot.
Der skal du staa
saa fast som en Sten
staa i den hellige Jord.
Stat saa!

Ord[1]. Amen.

No. 107.

For Dvergen[2].

(Efter H og L).

Fron (Gbdl.)	*Dovre*
c. 1750.	*1864.*

Dvergen[3] sad paa Bjerget,
slog med sine Hamre to.
»Hvad slaar du paa?
slaar du paa Koa[3]?«
»Nei, saamænd, det skal du ei[4]
du skal slaa paa Stok og Sten
og aldrig gjøre min Ko noget mere Men«!

---

[1] H: Ort.
[2] H: Tvergen; L: Dverge-Slug.
[3] Istedetfor denne og foregaaende Linje har L: Hvad slaar du paa Ko?
[4] Saa L; H: heel.

No. 108.

At døve Orme-Edder.

(Efter I, L, NN, NN*, a og e samt en Optegnelse af Løitnant J. Brochmann, Kisterud, Nordbys Anneks, Aas Prestegjeld).

Romedal	*Jeløen (Rygge)*	*Eker*	*Aas*
c. 1780.	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1800.*
	Fron (Gbdl.)	*Dovre*	
	c. 1830.	*1864.*	

Aablik[1] laa under Bjerkerot[2],
den blinde Mand paa sad.
Aablik stak den blinde Mand,
den blinde Mand op stod.
Stat op, Ny-Baan og Nea-Baan[3],
det røde ikke svi[4]
det blaa ikke bulne[5]!
I 3 Navn, F. S. og H.aand. Fadervor 3 Gange.

No. 109.

At vende en andens Vrede eller Avind.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Ravnen sidder paa paa Broen,
han bider i Benet bedske.
Hvad er bedskere end Ben?
Det er hans Avind og Vrede,
som (han) haver til N. N.

---

[1] I: Ablik. Brochmann: Aabert, e: Oblich.

[2] e: Linderod.

[3] Konjektur. Alle Opskrifter korrumperede. I: nybond og Nabo. Brochmann: Nye baand og med baand. NN: nyben og Neaboe. e: nyeban og ned band. a har søgt at faa Mening i Ordene ved at gjengive dem saa: nystungne Nabo. Jeg har troet, at der tales til vedkommende som et Barn født enten i Ny eller Ne.

[4] Flere af Opskrifterne har her: svige.

[5] Denne og foregaaende Linje lyder hos Brochmann saa:
ikke boldne det, som blaat er,
ikke blegne det, som sort er!

Hvilken[1] deres Avind jeg ved Guds Almægtige og Apostlernes Magt henvender fra hannem

i Kampen graa
og Bølgen blaa
der skal du ind gaa,
til evig Tid staa.
I. N. P. E. F. S. S.

No. 110.

At fordrive Edder og Forgift.

(Efter L og Y).

Bø (Vesteraal)	*Dovre*
c. 1770.	*1864.*

Læs disse Ord over Stedet, som Edderen sidder[2]:
Hjorten han stod paa[3] vilden Hede
antændet med Edder og Forgift den lede.
Da skal du nu[4] saasnart fange Bod,
som jeg kan lægge min Haand paa Jord[5].
I nomine patris et filii et spiritus sancti[6].

No. 111.

For Dverge-Slag.

(Efter V).

Hadeland
1789.

Dverg i Bjerget opstod, opslog med Hammeren sin. Jesu imod slog med Loven, intet mere skal Nøve Holli. Holli din Loven min, og

[1] Y: hvilket.
[2] L om. »Læs — sidder«.
[3] L om. »han stod paa«.
[4] Saa Y; L: »Du skal ud og«.
[5] L fortsætter:
Og al den Pine du af Ederen har,
maner jeg hen i den sorte Grav.
[6] Udelades af L.

det udi Navn Gud Faders og Gud Søns og Gud den Helligaands. Amen.

Disse Ord læses i rendloe og smøre som Slaget er.

No. 112.

Orme-Sting.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Lub stak NN i Foden:
»spy og spræk,
du som stak,
men ikke du, som stukken var(t).
En Kristen Mand skal faa Bot
ved εν τουτω,
men du skal aldrig faa nogen Bot.
Det røde ikke svie,
det blaa ikke bulne.«
Og udty mine Ord i N. F. S. H. a.

No. 113.

For Staalorme-Sting.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Spil-Mand stak mig i Foden,
sagde:
ἐν τουτω Non[1] † hel stat op,
frisk gak bort,
det røde ikke svie,
det blaa ikke bulne.
I Navn ἐν τουτω †

[1] Korrumperet for: Nom(ine).

No. 114.

For Aakast.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus og Jomfru Maria gjorde aat
for Aakast,
for Noa-Aakast,
for O-Akast,
for Blo(d)-Aakast.
I 3 N.

No. 115.

Mod Frost.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Skal jeg ikke faa Lov at bøde N.N for Frost. Asa Noa, det skal bryde ud.

»Jo«, sagde Maria, »det skal gro.
Det sende Guds Ord i hver en Neglerod,
i hvert et Ledemod«
i disse 3 Navn o. s. v.

No. 116.

[For Gand-Skud].

(Efter L).

Dovre
1864.

Jomfru Maria sagde: »Hvad skader dine Kreature«? »Troldskab og skudt i Flænger ere mine Kreature.« Jomfru Maria skal gjøre det godt igjen

for Bjerge-Skud,
for Jord[1]-Skud,
for Troldkjærlings-Skud
og for Skud,
for Gan(d)-Skud,
og for Skud,
som flyver
i Vind og Veir.

No. 117.

Kurere Finskaat.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Møte Finkjerring ve ein Bek
med ein Tjyrukop.
Lat o Bekskoen bite,
lat o Bloe længsom drite,
te at o denne Kyre bøter.

No. 118.

[Orm paa Hesten].

(Efter S).

Vinje (Telemarken)
c. 1520.

Om hesth hauer orm, tha tag och syg soo: Tree ware the ormæ, ther sancte iobs kød och skyn odhæ; then ena vor hwid, och then andhen vor rødh, then tredyæ vor sorth. Nw sagdhæ sanct iob: tessæ ormæ ere allæ dødhæ. Saa skullæ allæ tessæ ormæ være dødæ, som then hest twynger; och gør thet trøsser in nomine patris et ffilii et sancti spiriti Ameen, och skryff thessæ naffn paa bly: alpha et o primus et nouissimus, och less III pater noster och III Aue maria i guds hedher och sancti jobs och henok —[2] tissæ naffn paa hestens halz.

---

[1] L: sort.
[2] Her maa være udeglemt et Ord som »bind« eller lignende.

No. 119.

[For ondt i Øinene].

(Efter M No. 10; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)

c. 1830.

a. »Hvad skader dine Øine?« »Drødt og Blæm(m)er og Skarn i mine Øine.« »Jomfru Maria skal mane det ud med 10 Fingre og 12 Guds-Engler.« I 3 Navn G. F. S. H. og 3 Gange Fadervor.

b. »Hvad skader dit Øie«? »Bust og Rask i mit Øie.« »Jomfru Maria skal mane det ud» o. s. v.

c Kristus stod sig i Kirkedør og spurgte Jomfru Maria: »Hvad skader dit Øie? Jeg skal gjøre det godt for Nagel, for San(d), for Gran(d).« I 3 Navn G. F. S. H. og 3 Gange Fadervor.

No. 120.

For Benauinger eller som det kaldes af Bonden: „ondt Mod".

(Efter De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt, Norske Magasin III, 197).

Stavanger

c. 1630—1660.

Krist gik sig ad Veien fram,
to han mødte,
den tredie han bødte
eller hjalp for Mod.
I Jesu Navn.

No. 121.

For Ondt, som kommer paa Menneskene.

(Efter Østerdals Tingprotokol for 1638—1641, Rigsarkivet. Formelen brugt af den for Hexeri anklagede Maren Lauridsdatter).

Østerdalen

1638.

Vor Herre Jesus med møgen Vold
skulde gjøre aat for Trold,

Blod-Kvisse,
Flye-Kvisse.
Jomfru Maria signer Jesus, sin velsignede Søn.
(Her nævnes Navnet paa Vedkommende, hvorpaa man fortsætter:)
I Navn G. F. S. H. Fadervor 3 Gange.

No. 122.

En Bøn for alt Slags Ondt.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus og Jomfru Maria stod paa et Flag, gjorde aat for alt det[1] Onde, under Himlen fer.

»Jeg gjorde aat for Hue-Skjørt
jeg gjorde aat for Helse-Skjørt,
jeg gjorde aat for Hjerte-Skjørt,
jeg gjorde aat for Lever-Skjørt,
jeg gjorde aat for Rygge-Skjørt,
jeg gjorde aat for Ile[2]-Skjørt,
jeg gjorde aat for Vand-Skjørt,
jeg gjorde aat for alle de Skjørt,
under Himlen er. I 3 N.«

No. 123.

At faa vide, hvorledes fraværende Venner har det.

(Trykt i Illustr. Nyhedsblad for 1855, Pag. 192 efter en Domsakt. Formelen brugt af Marette Eriksdatter Klingsheim, der blev dømt til Døden for Udøvelsen af Trolddom).

Haaland
1684.

Jesus sidder i Tue,
han rører i Jorden go(d)[3].
Jesus taler til hannem:
du gaar frem!
I Jesu Navn, og 3 Engle, i tre Guds Ord. Amen.

---

[1] A: den.
[2] A: Ille.
[3] Ill. Nyhedsblad: Go.

No. 124.

At bøde for Frost.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus gik sig i den dybe Dal:
Jordens Drøn og Fjeldebrag
det skal dig ei skade end et Grand.

Saaledes bøder jeg N.N. for Frost i disse 3 Navn o. s. v. Fadervor 3 Gange.

No. 125.

For Braae i Kreatur.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus sit Asen i Marken drev,
Braaen ham i Livet krøb.
Jesus slog med Haand paa Mund:
»Hel, sund,
Braaen ud i samme Stund!«

No. 126.

For Troldom.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865, Side 50).

Solør
1865.

Jomfru Maria og San(k)te Peder gik og lote(d), og Jesus gik og lægte. Saa svarede Trold i Berget: »det er intet godt for«. »Jo, det er godt for Synlig og Usynlig«, sagde Maria. »Troldkal og Troldkvinde vil

vi forbande gjennem Bjerget blaa, der skal dem sidde, indtil Dommen kommer (fra) Solens Opgang (til) Solens Nedgang.«

I 3 Navn.

No. 127.

Aagjer for Slangebid.

(Efter g).

Ullensaker

c. 1880.

Der sad en Bisp under en Birkerod,
stak han Jesus i sin Fod.
»Jeg stak Manden den skjønne,
jeg stak ham, saa han røne,
jeg stak ham, saa han blaaned,
jeg stak ham, saa han daaned.«
»Ja, stak du Manden den skjønne,
saa kommer en Mand fra Bammerdal
og knuser Galdere og Eterne dine.«
I Navnet Thor, Odin og Frigga.

Læses 3 Gange over et Stykke Ister og smøres paa Saaret.

NB. Navnet paa de hedenske Guder skal bruges i Stedet for Treenighedens Navn for, som Konen, der meddelte Frøken Borchsenius Formularen, sagde: »ikke at tage Guds Navn forfængelig«. Naar man brugte de tre hedenske Guders Navne, kunde man efter hendes Sigende »gjøre aat« uden Synd.

No. 128.

For Magtstjælne.

(Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 172).

Urskog

1882.

For en Tid siden gik N.N. ud; den lede Troldmand eller Troldkvinde mødte hannem.

De hanreede hannem,
de bortskjemte hannem,
de modstal hannem,
de blodstal hannem,
søg Marven tur hans Ben,
Blodet af hans Kjød,
Magt og Kraft tur ham.
Og den, som det haver gjort,
han skal Ild æde
og Vandet vade,
i H. nedersænke, søndersprikke;
den skal ikke
faa Lise eller Ro,
førend N.N. han bliver god.

---

b.

En eller flere hellige Personer møder en, som trænger Hjælp, og hjælper ham.

No. 129.

For Mosotta.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 166).

Urskog
1882.

Sante Beretta gik sig til dette Menneske. »Hvi er du saa træt, hvi er du saa mat«? »Jeg maa vel være træt, jeg maa vel være mat, jeg har faaet den slemme Mo.«

»Jeg maner dig
utur Merg i[1] Ben,
tur Ben i Kjød,
tur Kjød i dit Skind,
tur Skind i dit Hold
og i 9 jordfast Sten,
saa volder den ingen Men.«

[1] Heyerdahl: og.

No. 130.

For onde Kast og Greb.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus gik til Kirkedør; der sad hans velsignede Søn[1] og græd. »Hvorfor græder du«? sagde Jesus. Han sagde: »Jeg maa vel græde; jeg har faaet Dødsmands-Greb, Kirke-Greb, Berge-Greb, Hus-Greb, Halse-Greb, Tusse-Greb.« Da sagde Jesus: »Græd ikke, jeg skal dig bøde for Kirke-Greb, Dødsmands-Greb, Berg-Greb, Hus-Greb, Halse-Greb og Tusse-Greb og alle de onde Greb, som flyger og farer imellem Himmel og Jord.« Og det i Navn F. S. H.

No. 131.

At døve Orme-Edder.

(Efter I, L [2 Gange], NN, NN* og e).

Romedal	Rygge	Eker	Dovre
c. 1780.	c. 1780.	c. 1800 og c. 1850.	1864.

Jesus og St. Peder gik sig Veien frem[2]
der mødte de en død[3] Mand.
»Hvad skader dig?« sagde Jesus.
»Han Jo Kingemand har stunget mig ihel[4].«
»Stat op,« sagde Jesus,
»du skal faa Bot i samme Stund[5].«
I 3 Navn, F. S. og H.aand. Fadervor[6].

---

[1] Hermed maa vel menes den syge.
[2] Saa L (2den Gang), NN og e. L (1ste Gang) og J . . . gik op og ned ved Aaen; saa mødte o. s. v.
[3] Saa e; alle andre Opskrifter: halvdød.
[4] Saa e [hel for ihel]; de andre Opskrifter udelader dette.
[5] e fortsætter: det Røde ikke Svide, det blaae ikke bulne, jeg maner det ud med Guds Ord af værg i borg, af ben i Sten. I 3 Navn o. s. v.
[6] L: Innomine Patris et files et Spnit spirilus.

No. 132.

Skyt(t)er-Bøn(n)en.

(Efter A. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift. R. II, B. X, Side 186).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus gik sig til et Grinn-Le(d);
der stod en Skyt(t)er og holdt sig derved
og græd bit(t)erlig Taare[1].
»Hvorfor græder du saa saare?«
»Jeg maa vel græte,
jeg kan ikke Fuglen fjetre,
Aarfugl, Røie[2], Hare
eller nogen Slags vild Vare.«
Vor Herre Jesus sagde: »kom og sæt dig ned,
jeg skal lære dig, saa du kan bote og gjøre ved,
saa du kan fjetre Aarfugl, Røie[2], Hare,
alle Slags vil(d) Vare.«
I 3 Navn: F. S. og H.

No. 133.

Tandeværkbøn.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Dæ sat ein mann paa ein Stein,
eija seg aa veija seg.
Fram kom den herre Jesus aa spurde:
»Hva fattas deg?«
»Makk aa verk aa ve et upp tænderne mine.«
I Navn G. F. o. s. v.

---

[1] A: saare.
[2] A: Røe.

c.

En eller flere hellige Personer møder den personificerede Sygdom og fordriver den.

No. 134.

For Rendsel.

I Mel eller Salt, som skal paalægges eller ædes.

(Optegnet af Th. von Westen i Veø i Romsdal c. 1714. Tidligere trykt i Hammonds Missionshistorie, Side 119, samt hos Thiele, Folkesagn III, 99—100).

Veø (Romsdal)
c. 1714.

— Fader vor for og efter. —

Jesus gik sig efter Veien frem; der mødte han Slangen. »Hvor har du agtet dig?« sagde den Herre Jesus. Saa svarede han: »Til den, som svag er.« Saa sagde den Herre Jesus:

»Jeg skal dig igjen vende,
hjem igjen sende,«

svarede den Herre Jesus. Jesus sagde:

»Jeg skal sende dig udi Bjerget blaa,
der skal du staa
saalænge Verden staar.«

»Jeg skal binde dig,« sagde den Herre Jesus, »med mine 10 Fingre og med 12 Guds Engle udi 3 Navn: Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. Amen.«

No. 135.

At døve Værk og Vasviri.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Vor Herre Jesus og sankte Peder gik sig over Nordenfjeld. Saa kommer Vasviri. Blev hverken Ben-Bræk i Haand eller Fod. »Eri«(?),

sagde vor Herre; »du skal i det Vand, som ingen Folk eller Kreatur kommer; der skal du være

i Stok og Sten,
ingen Mand til Men.«

I 3 N.

No. 136.

For Blod-Ægten.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus og St. Peder gik paa Veien frem,
mødte de Blod-Ægten, den Plage.
«Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
Hun sagde:
»Jeg skal til NN og slide og bryde Brusk og
Ben, Aarer, Kjød og Sener.«
»Nei,« sagde Jesus,
»du skal tilbage gaa til en jordfast Sten,
og intet Menneske mere til Men!«

Og udi dette † Tegn skal du, NN., blive helbredet og læges:
† *εν τω* Kistu.[1]

No. 136.

Mosot, Gulsot, Svindsot.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus og St. Peder gik paa Veien frem,
mødte de Mosotten, Gulsotten, Svindsotten.

---

[1] Skrevet med runelignende Bogstaver.

Da spurgte vor Herre, hvor de skulde hen.
De sagde: til N. N.
»Nei,« sagde Jesus, »jeg maner dig under Stok og Sten.«
Og det skal fuldkommes og ske i Navn F. S. H.

No. 138.

Mosot.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus og St. Peder gik; mødte de Mosotten den lede. Da sagde hun: »Jeg skal (til) N. N. og tage Huld og Magten bort.« »Nei,« sagde vor Herre,

«du skal tilbage gaa
til en liggende Sten
og ingen til Men.
Jeg maner dig af hans Hjerte og Lunge,
jeg maner dig af hans Nyre og Tunge,
af Blod i Mold, Mold, Mold.«
F. S. H.

No. 139.

For Tauver.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus reiste over Heide og Hede,
mødte han Armo og Tauver[1] den lede.
Jesus slog mod med Tauver[2] i Hænde:
»Nu skal de alle vende
til den, dig udsendte,

[1] e: Taber.
[2] e: Tager.

under Hjerterod,
under Levermod,
da skal du mugne,
da skal du sjugne.«
I Navn F. S. H.

No. 140.

For den brydende Kværsil.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Jesus og St. Peder gik sig Veien frem. Saa mødte de den slemme Kvæse. »Hvor skal du hen?« sagde Jesus. »Jeg skal gaa til N. N., hvor jeg skal faa

Ben at bryde,
og Kjød at rive
og Blod at drikke
samt Sener at slide.«

»Nei, skal du ikke,« sagde Jesus.
»Du skal herom igjen vende
til den samme, som dig udsendte,
jeg stevner dig under Stokke og Stene,
ja, jeg skal mane dig under den største Sten
paa Havsens Bund.«
I Navn F. S. og H. Fadervor 3 Gange.

No. 141.

Mod Flismo.

(Efter Aarflot, Landboblad for 1811, Side 94 og D. Trykt i Theol. Tidsskrift R. II B. X, Side 172).

Søndmøre *Nordfjord*
1811. *1862.*

Jesus gik sig i hviden Sand[1]
Der kom Flismo[2] rekande i Land[3].

---

[1] D: Søndør (?).
[2] Aarflot: Flismaa.
[3] Denne Linje lyder i D: »der kom Vidtreisende.«

»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg vil mig til Middelheim[1]
su(g)e Blod og bryde Bein[2].
»Jeg[3] vil dig atter vende
og atter forlyde til den samme Mand, som dig udsende;
jeg vil stevne dig paa Havsens Bund i en Sten,
og der skal du staa til Dommedag og ingen Mand til Men.«

No. 142.

Mod Igt.

(Optegnet paa Søndmøre efter Folkemunde af Aarflot; Landboblad for 1811, Side 94. Trykt ogsaa i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 173).

Søndmøre
1811.

Jesus og Maria gik sig paa Broen den brede,
mødte de Igte-Svenden den lede.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg vil til Bygdeheim[4],
bryde sønder Bom, Bul og Bein.«
»Jeg vil dig atter vende,« sagde Jesus,
»jeg vil sætte dig under Gar(d)
og under Grind,
under Stok
og under Sten,
ingen Mand til Men.«
I tre N.

---

[1] D: Midel- (eller Nedel-)Hjem.
[2] Aarflot: Stein.
[3] Istedetfor følgende 4 Linjer hos Aarflot har D: »Nei,« sagde Jesus, »du skal ikke længer komme, du skal herud paa et saare høit Bjerg i Dagerne tre, i Nætterne tre, i tre Navn 3 Gange.«
[4] Aarflot: bygde Heim.

No. 143.

For Røiten.
(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus og San(k)te Peder gik sig Veien frem; de mødte da Rød-Kvæsa. »Hvor skal du hen?« siger vor Herre Jesus.

»Til næste By,
Ben at bryde,
Blod at su(g)e
og Kjødet at bide.«
»Nei«, sagde Jesus, »jeg maner dig
tur Ben og i Kjød og Blod,
tur Kjød og Blod og i Skind
og en(d)e til Helvedes Pine.«
I 3de Navn.

No. 144.

[Mod Ondt].
(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem
og efter ham kom.
»Haa skal di tage Veien?« sagde Jesus.
»Vi er udsendte til en Mand
paa hans Hester, Fe og Faar.«
Jesus slog imod ham med gangernes Hænder, hoster
og bad dem vende tilbage, »vende
til den, dig udsendte.
Du skal over Bølgerne blaa,
ei vexer[1] Løv eller Græs derpaa;
du skal under en jordfæst Sten

[1] A: en værkee.

og ikke gjøre mig eller mine Heste eller Fe
eller Faar nogen[1] Men.«
Strax eftergjort skal der være Bot i samme Stund.
I 3 N. F. S. og H.

No. 145.

[For Gigt].

(Efter B).

Gudbrandsdal
c. 1830.

Vor Herre Jesus reiste sig Veien frem; der mødte han Gigte-Mand. »Hvor skal du hen?« sagde vor Herre Jesus. »Jeg vil sta og su(g)e og bryde smaa Ben.« »Du skal ikke,» sagde den Herre Jesus, »jeg er den Man(d), som dig tilbage skal vende til det røde Hav, der skal du staa til Dommedag.«

I 3 Navn.

No. 146.

Mod Gigt.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus og Maria gik paa den hvide Sand;
der kom Gigten flydende til Land[2].
»Hvor vil du hen?« sagde Jesus.
»Jeg vil mig til[3] Middel (Nedel-)Heim[4],
suge Blod og bryde Bein[5].«

---

[1] A: foran »nogen« læses: »til«.
[2] D: tillands.
[3] D: til mit.
[4] D: Hjem.
[5] D: Ben.

»Nei, sagde Jesus, »du skal ikke længer komme;
du skal herud
paa et saare høit Bjerg
i Dagene tre
i Netterne tre «
I 3 Navn. Fadervor 3 Gange.

No. 147.

Mod Gigt.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus lakked sig til Stranden;
mødte saa Gigten i Sanden.
»Hvor vil du hen, du gik, du lede Knegt?«
»Jeg vil mig til[1] Middel (Nedel) Heim[2],
suge Blod og bryde Bein[3].«
»Jeg skal dig tilbagevende
til den, som dig udsendte;
du skal gjennem Havet vende,
du skal gjennem Elven rinde,
du skal gjennem Ilden brænde.«
I disse 3 Navn o. s. v.

No. 148.

For Røita.

(Efter Folkemunde optegnet af A. Heyerdahl; Urskogs Beskrivelse, Side 164).

Urskog
1882.

Vor Herre Jesus gik sig Veien fram;
saa mødte han den onde Røita.
»Hvor skal du hen,«
sagde Jesus.

[1] D: til mit.
[2] D: Hjem.
[3] D: Ben.

»Jeg skal til Neseby
at suge Blod
og røite Kjøt.«
»Nei, du skal atter vige,«
sagde Jesus,
»til den Skog,
som ingen Mand bor,
og til den Skjø,
som ingen Mand ror.«

No. 149.

For Mosot og Gulsot.

(Af Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 166).

Urskog
1882.

Da Jesus gik sig Veien frem,
der mødte han en Mand
med en Kjæp i Haand
og et gult Baand.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg skal aat Bondens Gaard
og sætte ud Mosot
og Gulsot,«
svarede Manden.
Jesus manede ham derpaa
under jordfast Sten
til ingen Mands Men.

No. 150.

For Jegta.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus og Jomfru Maria gik sig Veien fram[1]; saa mødte de en jegtbrødet Mand. »Hvorfor er du saa bleg, hvorfor er du saa

[1] C: frem.

blaa?« »Jeg maa vel være bleg, jeg maa vel være blaa, for Jegta har brødet mig 9 fulde Aar omkring.«

»Sæt dig ned,« sagde vor Herre Jesus; »jeg skal dig selv bøde Jegta

otor Hold
og i Mold
og i Stok og Sten.
N.N. til den du aatgjør,
det er hverken til Mørk eller Men.«
I 3 N.

No. 151.

For Ben-Ryll[1].

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der mødte han Ryl(l)en i Veien(s) Ran(d). »Hvor skal du hen?« sagde vor Herre Jesus. »Jeg gaar for den, som mig udsendte. Jeg vil ind igjennem Menneskenes Skin(d), ind igjennem Menneskenes Hold, ind igjennem Menneskenes Ben, og der vil jeg maaraa og verke og gjøre dem saa stort et Mord.« »Nei,« sagde den Herre Jesus; »du ud igjennem Menneskenes Ben, ud igjennem Menneskenes Hold, ud igjennem Menneskenes Skind. Du skal nedstødes i en nordrindendes Bæk.« I 3 Navn.

---

[1] C: Ryr.

d.

En eller flere hellige Personer møder en syg Hest eller Ko og helbreder den.

No. 152.

For Avundshed paa Kreaturerne.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus reiste over en Bro,
der mødte han en Ko.
Kvæget surrer
og Kvæget rauter.
Jesus sagde:
»Hvorfor surrer du?
og hvorfor rauter du?«
»Jeg maa vel surre,
jeg maa vel raute,
det er suget Blodet af Kroppen,
Kjødet af Benene,
Mergen tur Leom,
Mjælken tur Juret.«

»Fat[1] min velsignede rødt« (?), sagde Jesus; »Jeg skal gjøre aat dig for Avund[2] og Svek med mine ti Fingre og mine tolv Guds-Engler, saa du skal faa

Blod att i Kroppen,
Kjød paa Benene,
og Merg i Ledemodene
og Mjælk att i Juret.
Mjælken skal blive kvid
og Rømmen skal blive froudig.«

---

[1] H: Fatt.
[2] H: Agun.

No. 153.

[For magtstjaalen Ko].

(Efter Th. von Westen Angell, Beskrivelse over Lindaas, Manuskript No. 467 Qv. Un. Bibl).

Lindaas

1753.

Jesus, Guds Søn, gav mig Riømen kinna,
Jomfru Maria bad mig Smøre vinna.
»Hvad gjere du?« sagde Jesus.
»Æg staar her og kinna, min velsignede Søn.«
»Æg skal velsigne Melka di,«
sagde Jesus;
»æg skal velsigne Riømmen din,«
sagde Jesus;
»æg skal velsigne Smøre dit
fra Troldkoners Hand,
fra Fienund[1],
fra alle de, som svika kan.«

No. 154.

At bøte sine Kreature, som er svigte.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Jomfru Maria satte sig paa en Sten; kom hendes Ko gaaendes og græd. Sagde hun: »Hvorfor græder du?« Koen svarede: »Jeg maa vel græde; thi de har staalet Hjernen af mit Hus, de har suget Marven ud af mine Ben, de har suget Jur-Fresma[2] af mit Jur, de har suget Mælk ud af mine Patter.« »Græd ikke,« sagde Jomfru Maria, »jeg giver dig Hjerne i dit Hus, Marg i dine Ben, Jur-Fresma[3] i dit Jur, Mælk i dine

[1] Angells Kilde, en gammel Kone, kjendte ikke Betydningen af dette vistnok korrumperede Ord.

[2] Korrektur. e: Jur føselen.

[3] Korrektur. e: Jure fresel.

Patter; ikke skal Trold-Studen kue dig — ved min Søns Kraft, i Navn F. S. Helligaand.« 3 G. F.v.

No. 155.

For Magtstaalne og Svigte paa[1] Ko og Folk.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus og Maria gik ud mod en Vei, mødte de en Ganger graa, som græd, pusted, sukkede og stønnede. Spurgte de: «Hvorfor græder, puster og stanker du saa saare?« »Jeg maa vel græde, puste og stanke; thi der er staalet Mod og Magt fra mig og Marven i mine Ben.« »Pust ikke, græd ikke, stank ikke! Jeg giver dig igjen Mod og Magt og Marven i dine Ben ved min Søns Kraft.«

I N. F. S. H.

No. 156.

For ondt paa Kreaturer.

(Efter R††).

Vestre Slidre
c. 1780.

Jomfru Maria (og) Jesus Kristus gik sig Vegen fram; der mødte hun sine Kreaturer og Hester, dem gik og græd. »Hvorfor græder I?« sagde hun til os. »Vi maa vist græde; Mold og Hold og Kraft og Magt er stoli ifra os.« »Græd ikke,« sagde hun til os. »Jeg vil give dere igjen deres Mo(d) og Magt, deres Hold og Kraft i Navn Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand.«

[1] Korrektur, e: som.

No. 157.

[For magtstjaalen Ko].

(Efter R).

Vestre Slidre

c. 1780.

Koen gik sig over Bjer(g) og Dale. Mødte hende vor Herre Jesus. »Foden, kvi græder du,« siger Jesus. »Saa vel jeg maa; thi min Lykke hun er mig staalen . . . . af Trol(d)-Man(d) og . . . . en i alle Maader mig besvige kan.« »Stat,« siger Jesus, »da er jeg den Man(d), som kan raade dig Bod ved din egen Mætte. Du skal bjer(g)e af Jesus Næring, drik(k)a af Jesus Bæk(k)e og bære Bonden sin Nytte al(l)e de Dage, du leve maa. Din . . . . din Lykke er . . . . Sten eller Stok stungen af din Grandes og vinde hendes Bytte vunden. Jeg giver Mætten[1] for Mulin, Frisna[2] att i Juret, Finnen att i Hornet, Taglet att i Ræva; under din Ku skal blive som plomet Kjød[4] under din Hud, Melk i di Spand her Bend (cetera desunt).

No. 158.

Magtsteling at gjøre godt.

(Efter M No. 5; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)

c. 1800.

Vor Herre, som gik paa Veien, saa mødte (han) en brun Hest.
»Hvorfor græder du saa saare?«
»Jeg maa vel græde.
Slemme Mennesker (har taget) Mergen af mine Ben
og Blodet af mine Lemmer
og Styrken uttur min Skrot.«
»Gak,« sagde (vor) Herre Jesus,
»du skal faa Merg i dine Ben
og Blod i dine Lemmer
og Styrken i din Skrot.«
I Navn G. F. S. H.

[1] R: Matten.
[2] R: Frisma.
[3] R: fin den.
[4] R: gid (saa synes der at staa).

No. 159.

[For magtstjaalen Ko].
(Efter a).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus og Jomfru Maria de vandred paa en Vei; mødte de Bølingen min med blodige Taarer.

»Hvad skader Eder?« sagde Jomfru Maria.
»Min Bøling er mo-staalen
og blod-staalen,
al Magt og Kraft er fra ham staalen.«
»Staar,« sagde Maria, »jeg skal give dig Malt og Adelsmel;
du skal faa
Magt og Kraft
Mod og Blod
igjen i 3de N. F. S. og H.aand.«
Di skal jeg ham for Avind og Trolddom og Djævels-Konster
igjen tilbage sende,
til den, dig udsendte;

igjennem Tand-Rødder, igjennem Tunge-Rødder, den skal sidde til intet, mine Kvæg (og) Kreaturer ei til nogen Men.«

Strax eftergjort
skal der være Bot derhos
i 3 N.

NB: Sidste Del af Formelen adskillig korrumperet.

No. 160.

For en magtstaalen Hest.
(Efter A).

Urskog
1822.

Vor Herre Jesus og Jomfru Marja
gik over en grøn Eng;
mødte de en Hest

homrende[1] og knæggende.
»Hvorfor homrer[2] du og knægger?«
»Jeg maa vel homre[3] og knægge;
jeg er modstaalen
og magtstaalen.«
»Jesu, min kjære Søn!
Fri denne Hest
fra Mod-staalen
og Magt-staalen
og fra alt det,
som ondt er.«
I 3 N.

No. 161.

For magtstaalen Hest eller Ko.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg slep(p)er min Hest (Ko) paa grøn(n)en Eng; der møder jeg Jomfru Maria med Jesus Kristus saa deilig og skjøn. Han spur(g)te mig, hvorfor jeg græder.

»Min Hest (Ko) er magtstaalen, bortstaalen.«
»Det skal jeg bote«, siger Kristus;
»der har du din Magt,
der har du din Kraft,
der har du din Styrke;
ingen skal mere svike dig.
Al Had og Avind skal til samme Mand.«
I 3 Mands Navn, F. S. og H.

---

1 A: hommerende.
2 A: hommerer.
3 A: hommere.

No. 162.

Avind paa Mælk.

(Efter A).

Urskog
1815.

Læses 3 Gange i Salt og gjøres og gives fastendes, dog ikke paa Løverdag, helst Søndag, Thorsdag og Fredag.

Jomfru Maria kom til Ko, der havde baaret. Saa gaar hun til lille Kristus og siger: »Stat op, lille Kristus! Vor Ko har baaret, og hun rauter, som hendes Mælk var borte.« Lille Kristus staar op og gaar til sin Ko: »Der har du din Styrke, der har du din Mælk, der skal blive gul som en Ægge-Blomme. Al Had og Avind skal til Avind vige; al Had og Avind skal til samme Mand.«

I 3 Navn: F. S. og H. Fadervor.

No. 163.

For magtstaalen Hest eller Ko.

(Efter A).

Urskog
1815.

Læses 3 Gange i Salt og gives Hesten eller Koen.

Jeg slip(p)er min Hest i Engen frem,
der kom den lede Troldmand her.
Han har ham bortskjæmt Magten,
har su(g)et Marven af hans Ben
og Blodet af hans Kjød.

»Jeg skal dig selver bote,« sagde Jesus, Guds Søn, »med mine 10 Fingre og 12 Apostler og Guds Engler. Du skal Ild . . . og Vatn . . du skal sønder sprække til Helvedes Ende; du skal hverken faa Lise eller Ro mellem Fjeld og Tinde, førend denne Hest bliver god igjen.«

I 3 Mands Navn: F. S. og H. Amen. Og Fadervor.

No. 164.

For magtstaalen Hest.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus gik Veien frem; der mødte han en magtstaalen Hest.
Saa tog han alt Mod og Blod
af den, gjorde den Hest god
af sit eget Mod og Blod.
I 3 N: F. S. H.

No. 165.

For Avind.

(Efter A. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R. II, B. X Side 177).

Urskog
1822.

Hjem kom San(k)te Sunniva[1],
hun jamrede[2] og klagede sig:
»min Ku er Nat og Dag staalen.«
»Har du botet[3]?« siger den Herre Jesus.
»Nei,« sagde Jomfru Marja,
»jeg vil selv bote
fra onde og Spil(d)s-Mands Øine,
fra onde og Spil(d)s-Mands Tænder,
fra alt det, som ondt er,
fra alt det, som flyver
mellem Himmel og Jord.«
I 3 N.

---

[1] A: Sømnia.
[2] A: iammer.
[3] A: bote.

No. 166.

[For magtstaalen Ko].

(Efter B).

Gudbrandsdal

c. 1830.

Kua stod i Grin(d)-le og graat saa saare. Kom Jomfru Maria gaaendes. »Hvorfor graater du saa saare?« »Jeg maa vel graate, jeg er bortsvekket[1]:

Sloa tor Horna mine,
Kjødet under Huden min,
Styrken tor Skrotten min,
Fresnan[2] tor Jure mit,
Melke tor Patterne mine.«

Jomfru Maria satte sig paa en jordfast Sten og sagde: »Jeg vil dig selv helbrede med mine tie Guds Finger og tolv Guds Engler:

Du skal faa Sloa at i Horna dine,
du skal faa Kjød under Hua di,
du skal faa Mergen i Bena dine,
du skal faa Fresnan[2] i Jure dit,
du skal faa Melken i Patterne dine
og det i de 3 Gu(d)s Navn.«

No. 167.

For magtstjaalen Ko.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865 Side 50).

Solør

1865.

Jomfru Maria og San(k)te Peder (og) vor Herre Jesus Kristus gik paa Veien, og der mødte dem sin Ko. Saa spurgte dem Koen, hvad hun sørger for.

---

[1] C: svækket.
[2] C: Fræsnan.

»Jeg sørger for Mærgstøling[1]
og Blodstøling,
Holdstøling[2],
Melkestøling
og Magtestøling.«
»Sørg ikke, du min Ko, jeg skal give dig Mel og Salt,
Hold i Hud,
og Mærg i Bena
og Mælk i Jure,
alt dit Mod og Magt og Kraft, al den Guds Velsignelse og Mod og Magt og Kraft igjen.«

I Navn Gud Fader o. s. v.

Fadervor skal læses baade før og efter.

No. 168.

At gjøre aat Kreaturer for Trolddom.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der mødte han en Ko rautendes og garmendes. »Hvorfor rauter du?« sagde vor Herre Jesus. »Jeg maa nok raute; jeg er hornstjaalet, jeg er haarstjaalet, jeg er kløvstjaalet; Frene tor Juret,« sagde den velsignede Ko. »Den, som sligt gjør,« sagde vor Herre Jesus, »skal tørkes som Træ og brændes som Ved og nedstødes i Afgrund.«

I 3 Navn.

[1] L-A: Melstøling.
[2] L-A: Heldstøling.

No. 169.

For Magtstjaalenhed.

(Efter C).

Ringerike

1885.

At læse i Salt og give Kreaturerne.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem over en Brende; der mødte han en Ganger graa, sukkendes, stankendes, grædendes, sørgendes. »Hvorfor sukker du, stanker og græder du saa saare?« »Jeg maa vel sukke, jeg maa vel stanke, jeg maa vel græde, jeg maa vel sørge. Dem stjæler Mod og Magt ifra mig, Mergen udaf mine Ben, Kjødet af mine Ben.« »Suk ikke, stank ikke, græd ikke, sørg ikke! Jeg skal give dig Mod og Magt, Mergen i dine Ben, Kjød paa dine Ben, at dem aldrig mere skal svige.« I 3 N.

No. 170.

For Avund[1].

(Efter C).

Ringerike

1885.

At læse i Flødegrød-Smør og smøre Kreaturerne.

Jomfru Maria stod ude; fik hun se, sin velsignede Ko kom grædendes, lætendes[2], kom grædendes og tudendes. »Hvad feiler det dig, min velsignede Ko, med du kommer grædendes lætendes?« »Jeg maa vel sukke (og) raute, jeg (maa vel) sute[3] (og) tute. Dem su(g)er Mergen tor Benene mine, Jurfresna[4] tor Juret mit, Melken tor Patterne, Maden fra Munden min.« »Staa stille, min velsignede Ko; held paa Foden, held paa Græsroden. Du skal faa Merg i dine Ben, Jurfresna[4] i Juret dit, Melk i dine Patter, Mad for din Mund. Siden gaa her i Herrens Fred.« I 3 N.

[1] C: Agund.
[2] C: lettendes.
[3] C: sutte.
[4] Forvansket for Jur-Fresma; Fresna er vel opfattet som betydende Friskhed.

No. 171.

For Koen.

(Efter f No. 4).

Hemsedal
1897.

Jesus og Jomfru Maria sad i Kirketaarnet; der hørte hun Koen græde. »Hvorfor græder du?« sagde Jomfru Maria. »Jeg maa vel græde; de tager Margen af mine Ben, Styrken af mit Kjød, Maden af min Mund og Mælken fra mit Jur.« — »Suk ikke, raut ikke, stank ikke. Jeg maner dem ned i det Vand, der ingen Folk bor, i det Bjerg, der ingen Folk kommer. Jeg maner dem ned under en jordfast Sten, der skal du sidde i de 3 N. Gudfader, S. og H.«

---

e.

En eller flere hellige Personer møder Troldkvinden og fordriver den.

No. 172.

For Vred.

(Norske Samlinger I, 254).

Bergen
1594.

Vor Herre Jesus red over ein Bro,
der mødte hanom ein ond Kvinde.
»Hvort skaltu[1]?« sagde Kristus.
»Jeg vil mig i Mande-Hjem.«
»Hvad skaltu[2] der?« sagde Kristus.

---

[1] N. S.: schalttu.
[2] N. S.: schaltu.

»Jeg skal bryte
Lem fra Lem,
Ryg fra Ryg.«
»Nei,« sagde Kristus,
»du skalt ingen lyta
og ingen bryta;
du skalt dig i Bergen' blaa,
der skaltu[1] stevne[2] paa.«
I tre Navn[3], Gudfaders, Søns[4] og Helligaands[5].

No. 173.

Mod Troldkvinden.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus og Jomfru Maria gik over Broen den brede,
der mødte de Kvinden den lede.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
Kvinden svarede:
»Jeg vil til N.N. den Gaard
og skade alle deres Fæ og Faar
og Heste og alt, der i er.«
»Nei,« sagde Jesus,
jeg skal dig og alle dine tilbagevende
og dig ind i Bjerget stevne,
der skal du sidde
til Dommedags Morgen.«
I 3 N. Fadervor til Enden.

[1] N. S.: schaltu.
[2] N. S.: steffne.
[3] N. S.: naffn.
[4] N. S.: sønns.
[5] N. S.: Helligaandtz.

No. 174.

Konst at klomse Troldkvinden.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 173).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus og Jomfru Maria gik over Broen den brede,
der mødte de Troldkvinden den lede.
»Hvor skal du hen,« sagde Jesus.
»Jeg skal ud i Bondens Gaard
at æde op for ham Heste, Fæ, Gjeder og Faar,
Benet at bryde
Margen at su(g)e,
Kjødet æde,
Sener slide,
Blodet drikke,
Huden rive
og den at gjøre Skade til niende Led.«
»Nei,« sagde Jesus,
»du skal lige[1] til Helvede,
du og alle dine,
som vil Folk pine,
der skal du blive til Dommedags Morgen
med alt dit Selskab.«
I 3 N. Fadervor til Enden.

No. 175.

Imod Troldkvinden.

(Efter I, NN, NN* og Lørdags-Aftenblad for 1865, Side 50).

Romedal	*Eker*	*Solør.*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*1865.*

Jesus og Jomfru[2] Maria gik over Broen den brede,
der møder de Kvinden den lede.

---

[1] ligge.
[2] L-A: om.

»Hvor skal du hen?« sagde Jesus[1].
»Jeg skal til Bondens Gaard
at fordærve baade[2] Fæ og Faar.«
»Nei,« sagde Jesus,
»jeg skal dig vende
til den[3], som dig udsendte,
over Gaarde og Grinde[4]
og imellem hans Fødder
og ind i hans Hjerterødder[5].«

I Navn F. S. og H.aand. Amen. Fader vor 3 Gange.

Læs den i Malt og Salt og giv Kreaturene, helst naar de har lagt ned.

No. 176.

Mod Troldkvinder.

(Efter M No. 5; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Jesus og Jomfru Maria gik over Broen den brede;
der møder Kvinden led.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg skal ud i en Befrielse
fra finsk Trold
og[6] Trold(d)om og Svig
paa en Gaard eller Plads.«

---

1 L-A: om. sagde Jesus.
2 Saa L-A. I: Bondens; ligesaa NN.
3 Saa L-A. I: den samme; ligesaa NN.
4 Saa L-A. I: Gjærder; ligesaa NN.
5 Denne og foregaaende Linie efter L-A. I: over hans Hjerterødder; ligesaa i NN, der hermed slutter Formularen.
6 M: sig.

No. 177.

Mod Tovr.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus gik sig engang over Broen den brede;
der mødte han Tovremanden (eller Tovrekvinden) den lede.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg vil mig til Bondens Gaard,
sprænge Bonden og hans Faar.«
»Du skal dig atter vende
til den Mand, som dig udsendte;
du skal i hans Fødder
sprænge ud hans Neglerod;
du skal bære Mose og Sten« —
dertil forbinder jeg dig i disse 3 Navn: o. s. v. Fadervor 3 Gange.

Derefter 1 Gang: Jeg tegner dig med dette hellige Korses Betegnelse i disse Navn o. s. v.

---

f.

En eller flere hellige Personer møder Tussen og fordriver den.

No. 178.

[For Tussen].

(Optegnet under Forhøret af Maren Larsdatter i 1638. Østerdals Tingprotokol for 1638—41, i Rigsarkivet. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X Side 172).

Østerdal
1638.

Vor Herre Jesus gik sig Veien fram;
der mødte ham den lede Tuss.

»Hvor skal du gaa?« sagde vor Herre.
»Jeg gaar mig i By og Bygd,
jeg suger Blod og slider Kjød.«
»Jeg skal dig vende,« sagde vor Herre,
»fra N. N. neden under Stok og Sten
og ingen Mand til Men.«

No. 179.

For Tus-Bet.

(Efter H).

Fron Gbdl.
c. 1750.

Tussen skulde til Byen gange; der mødte han vor Herre og sankte Peder. »Hvor skal du hen?« sagde vor Herre; »jeg skal dig møde og stevne
i Stok og Sten
og ingen Mand til Men.«
I 3 N.

No. 180.

Mod Trold og Tus-Bet.

(Efter H, I, NN, NN*, M No. 5; ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift R. II, B. X Side 174).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* — *Romsdal* *c. 1780.* — *Skaabu (Fron Gbdl.)* *c. 1800.*
Eker *c. 1800 og c. 1850.* — *Gausdal* *1880.*

Tussen skulde til Byen gange,
der mødte han Jesus og St. Peder.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg skal i N. N. Mands Gaard

og skade al hans Næring og Lykke[1].«
»Nei,« sagde Jesus,
»du skal tilbagevende
til den, dig udsendte[2]
du Nor(d)-Tus[3]
du Øst-Tus,
du Syd-Tus,
du Ves(t)-Tus,
du Høg-Tus,
du Trold-Tus!
Jeg maner[4] dig under Stok og Sten,
du skal ei gjøre mere Men
eller røve noget Menneskes Kjød eller Ben[5]« —
ind Nomini deus patri et fili et spiritus santi. Amen[6].

---

1 Istedetfor denne og nærmest foregaaende Linje har I, NN og M No. 4:
Jeg skal did, hvor (M No. 4: som, jeg skal faa
Ben (M no. 5: Benet) at brække,
Kjød at rive (M No. 5: æde)
og Blod (M No. 5: Blodet) at drikke
hvorpaa saa M No. 5 fortsætter: Syner at slide.

2 Istedetfor denne Strofe har H:
og igjen vende.

3 Denne og følgende 5 Linjer giver I og NN i følgende Form:
din Haug-Tuss,
din Jord-Tuss,
din Vest-Tuss,
din Nord-Tuss
og din Trol(d)-Tuss,
M No. 5:
din Nord-Tus,
din Sør-Tus,
din Vest-Tus,
(d)i(n) Høug-Tus,
din Trold-Tus.

4 Saa H, I: stevner. M No. 5: stemner.

5 Saa I, H: for den N.N. og ei ham skade. Denne samt to foregaaende Linjer har i M No. 5. saadan Form:
Jeg stemner dig under Stok og Sten,
du skal aldrig gjøre noget Menneske ondt mere
med Ord. Amen i 3 N. og Gange.
Fadervor til Enden.

6 Saa H, I: I Navn Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen. I foreskriver, at Formularen »skal læses i noget«, og at dermed skal smøres Folk og Kreaturer, som trænger Hjælp.

No. 181.

At mane Trold eller Tus, eller naar Buskapen er skjemt.

a.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Jesus og St. Peder gik Veien frem,
der mødte de den onde Tussen.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
Tussen sagde:
»Jeg skal i N. N. Gaard,
    Kjødet at æde,
    Benet at bryde,
    Marven at su(g)e,
    Blodet at drikke
og alle andre Ting op æde udi det Hus.«
»Nei,« sagde Jesus,
»du skal tilbagevende
til den, som dig udsendte,
du skal blive i den Sø, som ingen Mand fisker,
og i den Skov, som ingen bor,
og under jordfaste Stene
og ikke i Menneskers Kjød og Bene.«

I Jesu Navn, i treenig Gudfader, Søn og Helligaand, treenig Gudfader, Søn og Helligaand, treenig Gudfader, Søn og Helligaand.

Denne Bøn skal læses fastendes i Salt en Thorsdags-Morgen; man skal tage 3 Fliser af Dørtærskelen og skrabe noget lid(e)t af Bordet, som man spiste ved Juleaften, og med Kniv tage gloendes Aske af Ildstedet. Hav alt dette i Saltet, bland det med Grynsaaer og Malt. Giv Tyrene først og siden Buskapen, som de er gamle til, en Thorsdags-Morgen og siden hver Morgen, saalænge Saltet varer. Dette skal ske paa den Gaard, som Buskapen er skjemt. Men du maa være allene inde i Stuen, da du gjør dette tilrette. Hjælper visselig.

b.

(Efter M No. 1 og a; ogsaa efterskrevet i N*).

Skaabu (Fron Gbdl.)	*Fron (Gbdl.)*	*Gausdal*
c. 1820.	*c. 1830.*	*1880.*

Jesus og San(k)te Peder gik Veien frem,
saa mødte de den stygge[1] Tussen[2].
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
Da sagde Tussen:
»Jeg skal gaa til den Gaard
og fordærve baade Gjeder og Folk, Hester og Faar,
Kjødet at æde,
Blodet at drikke,
Benen' at bryde
Mærven at borttære.«
»Nei,« sagde Jesus, »jeg skal dig tilbagevende
til den Skaug, hvor ingen bor,
til den Sjø, hvor ingen ror,
under Stok og Gren
og under jordfast Sten[3]

men ikke i Mennesker, Hester eller andre Kreaturs Lem(m)er, Kjød, Blod eller Ben.«

I Jesu Namn. I det treenige Namn Gud Fader, Guds Søn og Gud den Helligaand † I det treenige Namn o. s. v. † I det treenige Namn o. s. v. †[4].

---

1 Opskriften: styege.

2 Opskriften: Ausen; nedenfor rigtigt: »Tussen.«

3 Saa N. M: Grind (a: Grinder) og under jordfaste Stener.

4 a fortsætter: Dette skal skrives paa en Seddel paa denne Maade, som det her staar. Seddelen lægges tilsammen og bindes paa den syges Hals en Tid, være sig Folk eller Kreatur, som ondt er kommen paa. Naar de faar denne Seddel om Halsen, saa faar de sin Magt igjen, eller det blir deres Bane.

Samme Formel findes ogsaa i a, mutatis mutandis, anvendt mod »den brydende Kvese«.

Mod magtstjaalne Folk og Kreaturer eller det, som ligger noget ondt ved.

c.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1850.

Jesus og St. Peder gik sig Veien frem,
der mødte de den stygge[1] Tussen.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg skal til denne Mands Gaard
at fordærve baade Folk og Hester, Fæ, Gjeder og Faar,
Kjødet skal jeg æde,
Blodet skal jeg drikke,
Benene skal jeg bryde
og Marven skal jeg borttære.«
»Nei,« sagde Jesus, »jeg skal dig tilbage vende
til den, dig udsendte,
til den Skoug, der ingen bor,
til den Sø, der ingen ror,
over Gaarder og Grinner
og under jordfaste Stener,
men ikke i Menneskers, Hesters eller noget Kreaturs Kjød
og Blod eller Sener[2].«
I 3 N. F. S. og Hel.aand. 3 Gange Fadervor.

No. 182.

Mod Trold.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Jesus og St. Peder gik paa Veien frem,
mødte de Tussen og Troldet det lede.

[1] P: Bygge.
[2] P: Senner.

Da spurgte vor Herre: »Hvor skal du hen?«
Han sagde:
»Jeg skal til N. N.
at æde Kjød
og bryde Ben.«
»Nei,« sagde vor Herre,
»du skal tilbage gaa
og det saa fort
som Fuglen flyver i Luften
og Fisken i Vandet.«
Og det i Navn F. S. H.aand.

No. 183.

For Tusse-Bet.[1]

Efter E og f No. 4).

Hedrum *Aal (Hallingdal)*
c. 1800. *1897.*

Jesus og Sante Peder gik sig over Broen bred,
der mødte han Tussen (led).
»Hvor vil du af[2]?« sagde vor Herre Jesus.
»Jeg vil i Mandens Gaard[3],» sagde Tussen;
»der vil jeg Benet bryde,
og Kjød slide,
og Blodet sue.«
Vor Herre Jesus lod mane[4] ham ud:
»Du[5] skal dig atter vende
til den samme Djevel, som dig udsendte;
der skal du Benet bryde
og Kjødet slide
og Blodet sue.«
I 3 N. G. F. S. H.

[1] E: tusebed.
[2] E: hav.
[3] E. Saa E.; f No. 4: Monnehaand.
[4] E: Magrane. f No. 4: magre.
[5] E: Saa f No. 4.; E: ud.

No. 184.

For Trold.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus (og) san(k)te Peder gik sig Veien frem; der mødte de Tus(s)en den høie og Tus(s)en den lange og 7 Trold. »Hvor skal du hen?« sagde Jesus. »Til næste By.« »Hvad skal du der?« »Der skal jeg

Ben bryde
og Blod drikke
og Kjød slide.«
»Nei,« sagde Jesus, »jeg maner dig tibage
i Stok og Sten,
ingen til Men.«
I 3 N.

No. 185.

For Tusse-Bet.

(Efter A. Trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 167).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus og Peder gik Veien frem, mødte de Tussen. »Hvor skal du hen?« sagde Jesus. »Jeg skal til næste By at bryde Ben og suge Blod.« »Nei,« sagde Jesus, »du skal tilbage fra[1] hans Gaard i din egen Gaard, og fra[1] hans Barm i din egen Barm og i en jordfast Sten, ingen Mand til Men.« I 3 N. F. S. og H.aand.

---

[1] A: »i«

No. 186.

For Tusse-Bid paa Hesterne.

(Efter H og L).

Fron (Gbdl.) *Dovre*
c. 1750. *1864.*

Tussen den slemme Mand
gik sig Veien fram,[1]
der mødte han en Jesumand.
Jesumand sagde:
»Hvor vil Tussemand hen?«
»Jeg vil til Stute-By[2],
jeg vil Hest-Sener bide,
Hest-Kjød slide,
Hest-Ben bryde,
Hest-Blod suge.«
»Nei,« sagde Jesus,
»Jeg skal dig atter vende
til den, som dig udsendte,
jeg skal trykke dig 9 Alen i Berget blaa,
der skal du staa
til Dommedags Morgen.«

No. 187.

For Tus-Bet.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 163).

Urskog
1882.

Jesus gik sig Veien frem; der mødte han den lede Tusse. »Hvor skal du hen?« siger Jesus. »Jeg skal gaa hen at bryde Ben, suge Blod.«

[1] L: frem.
[2] L: Stutte bli. H: Stutte blie.

»Nei,« sagde Jesus, »jeg formaner dig, at du vender tilbage, og binder dig under jordfast Sten, og gjør aat for Jord-Tus, Vas-Tus, Berg-Tus og Haug-Tus og 9 Slags Tusseri.«

No. 188.

For Tusse-Bid.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig Veien fram; saa mødte han Tussen den leie. Saa sagde vor Herre Jesus: »Hvor vil du af?« »Jeg vil gaa til N. N. Jeg vil æde hans Kjød og drikke hans Blod, og alle smaa Lemmer opsmelte.« »Nei,« sagde vor Herre Jesus, »jeg skal dig atter vende med mine 5 Fingre paa Haand.«

I 3 N.

NB. Naar »Haand« nævnes, lægges Haanden paa det fordærvede.

No. 189.

Mod Tusse-Bet.

(Efter f No. 11).

Øvre Hallingdal
1896.

Jomfru Maria gik over Broens Bred; der mødte hun den leie Fakse eller Tusse. »Hvor vil du hen?« »Til den og den Mand at suge Blod og slide Kjød.« »Jeg slaar imod med »ager« Haand. Du skal atter vende til det Sted, hvorfra du kom; der kan du suge Blod og slide Kjød.«

---

g.

En eller flere hellige Personer møder Avind og fordriver den.

No. 190.

Mod Avinden den lede.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 172).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus gik over Broen den brede,
der mødte han Avinden den lede.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg skal til den Mands Gaard
og forhindre alt det, han har.«
»Nei,« sagde Jesus,
»jeg skal dig selv omvende
til den, som dig udsendte,
du skal indtil Verdens Ende
i Bjerget blaa,
der skal du staa
til Dommedags Morgen.«
I 3 N.

No. 191.

For Avind at frie sine Kreaturer for.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus og Jomfru Maria drev deres Boskap
over Broen den brede,
mødte dem Avind den lede.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
»Jeg vil til Bondens Gaard

at fordærve baade Fe og Faar.«
»Nei,« sagde Jesus,
»du skal om igjen vende
til den, dig udsende,
over Gjærder og Grinder
og ind i hans Hjerterødder
der at udvirke, hvad du er udsendt til.«
N. F. S. H.a. 3 Gange Fadervor. Amen.

No. 192.

Til at faa Smør.

(Efter A).

Urskog
1822.

Vor Herre Jesus red
over Hede,
mødte han den lede
Avind[1] vrede.
Saa siger han:
»Du skal atter vende
til den, som dig udsendte.«
Jeg N. N.[2] æder min Mad
og drikker mit Drikke.
Thi du skal bie inde
som Kornet i Svinde
mon være,
Selv Jesus den rene
skal udi sin egen Tunge
allene at blive.
I 3 N.

---

[1] A: Avinds.
[2] A: Halvor Haugrim.

No. 193.

Avunds-Bøn.

(Efter E og f No. 4. Med enkelte Ordforandringer ogsaa hos Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 38).

Hedrum	*Nordland*	*Hemsedal*
c. 1800.	*1889.*	*1897.*

Jesus og San(k)te Peder gik sig paa sin rette Vei; der mødte han en Agunds[1]-Mand. Jesus spurgte Agunds[1]-Manden: »Hvor vil du hen?« »Jeg vil til den(n)es Kreaturer, pine Mergen or Benet[2], Styrken[3] or Kjødet[4] og tage Magt og Kraft fra hans Kreature.« »Nei,« sagde vor Herre Jesus; »jeg sender dig tilbage til den, som dig udsendte. Paa hans Kreature skal du pine Mergen af Ben, Styrken af Kjødet, tage Magt og Kraft fra hans Kreature, indtil han vil andres Kreature saa vel, som sine egne.«

I N. G. F. S. og H.

No. 194.

[For Avind].

(Efter B).

Gudbrandsdal
c. 1830.

Vor Herre Jesus reiste sig Veien frem, der mødte han Agunds-Manden. »Hvor skal du hen?« sagde den Herre Jesus. »Jeg vil mig til Bondens Gaard gaa, jeg vil svige bort alt det, som di eier og har. Jeg vil Kalven af Baasen svikke, jeg vil Juret under Koa svige.« »Du skal ikke,« sagde den Herre Jesus; »du skal ikke faa mere af Koa og Kalven, end røkker og Sten flyder.

I 3 Gu(d)s Navn.

[1] F: Saa f No. 4. E: Agnusmand.
[2] E: benne.
[3] E: stirk.
[4] E: Saa f No. 4. E her korrumperet. Istedetfor »or« har f No. 4: »af«,
[5] Her ender E.

No. 195.

For Avind paa Kreaturer.

(Efter L)

Dovre
1864.

Jesus og St. Peder gik sig Veien frem,
der mødte de en Avunds-Mand.
»Hvor skal du hen?« sagde Jesus.
Han svarede:
»Jeg skal til N. N.,
i hans Bu,
i hans Ku,
i hans Drik,
i hans Dug.«
»Nei,« sagde Jesus, »jeg skal dig igjenvende
til den, dig udsendte.
Jeg sætter dig under det nordiske Hav
med 9 Synaaler og 3 jordfaste Stene,
der skal du staa
som Sand
under rindende Vand.«

No. 196.

[For Haan og Avund].

(Efter M No. 5; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800.* *Gausdal* *1880.*

Vor Herre Jesus saa mødte han Haan og Avund.

Det skal igen (til)bag(e) trænges igjennem dit eget Hjerte- og Nyre-Rod tilbars igjen; det skal staa ved Magt indtil du Jesus hender og bønder.

I 3 Navn G. F. S. H.

(Formelen vistnok adskillig korrumperet).

No. 197.

For Avund.[1]

(Efter C).

Ringerike
1885.

— At læse i Salt og give Kreaturerne —

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der mødte han Avund[1] den leie. Saa sagde vor Herre Jesus: »Hvor skal du hen?«

»Jeg vil gaa
til Bonden Gaard
og su(ge) Folk og Fæ
i niende Led.«
»Nei,« sagde den Herre Jesus;
»jeg skal dig atter vende
til den samme, som dig udsendte.
Der skal du glube,
der skal du sluge
i hans Ager
i hans Eng,
i hans Bue,
i hans Stue,
i hans Tand, i hans Tunge,
i hans Lever, i hans Lunge;
intet mere udaf samme, og alle hans Kreaturer til Men.
En Dug for Salen gjør en jordfast Sten.
Jeg mætter og jeg maner Avund[1], al 9 Slags Avund[1].
tor Merg og i[2] Ben,
tor Ben og i[2] Hold,
tor Hold og i[2] Blod,
tor Blod og i[2] Hud,

[1] C: Agund.
[2] C: tor.

(tor Hud) og i Skin(d),
tor Skin(d) og i Veir og Vind
og i Stok og Sten
og ikke gjere hannem og alle hans Kreaturer noget[1] Men.«
I 3 N.

No. 198.

For Agun.
(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Dæ va Jesus og Santepær,
gik over Brue den breie.
Saa mødte dei Agun.
»Haa ska du hen?«
sa Santepær.
»Je skal te nemmaste Granne
aa eta aa øie
aa snaa aa snøie,«
svara Agun.
»Du skal de att venne,«
sa Santepær,
»du ska unne din Granne
saa godt som de sjøl,
ja, inn te dit inderste Hjerterøte.«

---

[1] C: til; enten maa dette »til« være feil for »noget«, eller ogsaa maa »gjøre« staa istedetfor »være«: det første synes rimeligst.

h.

Kristus optræder som lidende og helbreder sig selv eller helbredes af Jomfru Maria.

No. 199.

Mod Trold, som er kommen flyvendes paa Mennisken, især Hænder eller Øren o. s. v.

(Efter Østerdals Thingprotokol for 1638—41; Formelen brugt af den for Hexeri anklagede Maren Lauritsdatter. Tidligere delvis trykt i Theol. Tidsskr. R. II, B. X, Side 175).

Østerdal
1638.

Jomfru Maria satte sig i Kirkeled. Kom hendes velsignede Søn gangendes. Spurgte hun sin Søn, hvi han var saa bleg og blaa. »Jeg er kommen i Elmefløi,« sagde vor Herre. »Sæt dig paa mine Knæ,« sagde Jomfru Maria, »jeg skal dig lyvje[1] baade for de graa og de svarte, for de hvide og for de røde og for de vandrende og for de brogede. Jeg maner dig af[2] Hold og Blod af N. N. og under Stok og Sten og ingen til Men.«

No. 200.

Grebs-Ord.

(Fra Lisbet Nypens Proces 1670. Trykt i Evensens Samlinger, Bd. 1, Hefte 4, Side 36).

Leinstranden
1670.

Læses over Salt, der gives Folk at smøre sig med.

Kristus gik sig til Kirke med Bog i Hænde; kom selver Jomfru Maria gangende. »Hvi feld du saaledes løs, min velsignede Søn?« »Jeg har faaet stærk Greb, min velsignede Moder.« »Jeg lyvjer[3] dig ved stærk Greb, Hofte-Greb, Indvolds-Greb, Rygge-Greb, Bryst-Greb
af Hold og Ben
i Strand og Sten.«
I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands.

1 Protokollen: leffuie.
2 Protokollen: udi.
3 Evensen: leyer.

No. 201.

At mane Trold.

(Efter H, I og a. Trykt i Theol, Tidsskrift R. II, B. X, Side 175).

Fron (Gbdl.)	*Romedal*
c. 1750 og c. 1830.	*c. 1780.*

Jomfru Maria gik og satte sig hos sin[1] Herre ved[2] hans Fødder[3]. »Her ligger du, min Søn,« sagde hun. »Moder, der er kommet Trold i mit Ben hel stort[4].« »Min Søn[5], sæt dig paa en jordfast Sten« — og det i Jesus Nasaræi rex Judæoræ Navn[6].

No. 202.

Mod Trold.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus paa Marken gik,
og Troldet han i Benet fik.
»Hvorfor bed du mig,« sagde Jesus.
»Du skal sprikke,
du skal revne.
Jeg kan alle Liv tvinge.«
En kristen Mand skal faa Bot,
men du skal aldrig faa Bot.
Jeg maner dig af N. N.,
(af) Mærg i Berg,
af Ben i Sten,
af Hold i Mold.
I 3 N.

[1] I, NN og a: vor.
[2] I og a: for.
[3] I fortsætter med: »og siger;« ligesaa NN.
[4] Svaret lyder i I, a og NN saaledes: Jesus sagde: »jeg har faaet 11 Trold i mit Ben hel helt,« (NN: hel hæk).
[5] I: stat op, min Søn.
[6] Saa I. H læser: og det i Nasarets Navn. I 3 N. Fadervor. NN: Nasarie Rex Judiori Navn.

No. 203.

For onde Kast og Greb.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus stod i Kirkedøren; kom Jomfru Maria gaaendes. »Hvi er du bleg, hvi er du saa blaa, min velsignede Søn?« »Jeg er dig bleg, jeg er dig blaa, jeg er greben og jeg er svegen.« »Selv skal jeg dig bøde for Hus-Greb, Halse-Greb, Dødsmands-Greb, Kirke-Greb, Høigaards-Greb, Berg-Greb og alle de andre Greb, som flyger og farer imellem Himmel og Jord.«

Og det skal fuldkommes og ske i Navn F. S. H.

No. 204.

a. [For Ormesting].

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Bæye laa under Birkerot,
stak vor Herre i sin Fot.
»Hvorfor stak du mig?«
»For jeg saa dig ikke.«
I 3 Navn F. S. H.
Dette er et probat Stykke.

b. Ormebøn.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Bjug laag innonde Linderot,
stak han opp i Jesu Fot.

»Hvi gjorde du dæ?« sa Jesus.
»Fe eg gaade deg inkje,« sa Ormen.
»Ni Tongerotæ ska sprække
I Navn Gud Fader &c.«

c.

Bjug, Bjug laag innonder Bjørkerot,
stakk han opp i Jesu Fot.
»Hvi stakk du meg?« sa Jesus.
»Eg saag deg inkje,« sa Bjug.
»Ditt Tongerøte ska ut i ni Luter[1].
I de tre Namn: Gud Faders &c.«

d.

Bjug laag innonde Linderot,
stakk han opp i Jesu Fot.
»Hvi stakk du meg, Bjug?«
»Eg saag deg inkje.«
»Ve' mine tre hellige Ord ska' dine ni
Tongerøte breste,
i Navn Gud Faders &c.«

e.

Bø (Telemarken)
1880.

Bjug laag onder Bjørkerot,
stak han Jessus i sin Fot.
»Gvi stakk du meg?« sa Jessus.
»Fe eg saag de 'kje,« sa Ormen.
»Naa ska alle dine ti Læggar sprække!«
I tri Namn, Gudfader o. s. v.

---

[1] Efter en Optegnelse i 1883 lyder denne Linje saa:
»Dei Tungerøte ska sprekke i ti Luter.«
En anden Variant (af 1818):
»Ve mine tre hellige Ord ska dine Tongerote breste.«

Naar Ormen har støkkje Krøtera, ska du spøtte i Handa aa strøke tri Gongar over dom, me du lese denna Bøna. Saa æ dom goe atte paa Timen. Men du maa 'kje komaa innaat Monnen atte mæ Honda!

f. For Bid af Langtrold.

Aal (Hallingdal)
c. 1896.

Troll i Løynhole
laag unde Roten,
stakk vor Herre Jesus i Foten.
»Du stakk meg i Foten,« saa vor Herre ved Trolle.
»Eg saa de 'kje,« sa Trolle.

Læses 3 Gange, og blæses paa 3 Gange; men de maa ske, »fyr Kveldsole e gjengin ned.«

No. 205.

For dødt Edder og Forgift i Fingrene og Haanden.

(Efter U).

?
1790.

Sig:

J(esus) kom gaaendes frem med Sølvkors paa høire Haand paa grønne Vold. Hør, du Hjerte min, hvi gruer du saa haardt med Hoved, trækker dine (Fingre)? Jeg maa vel grue med Hoved, trække mine (Fingre), for den liden Slange haver mig bespændt foruden Edder urene. Stok[1] og Sten og ingen Mand mere til Men.

I 3 N. G. F. S. og H. A.

Drag saa imidlertid paa Fingren fremad nogle Gange; saa gaar det bort.

[1] U. Her er, som man ser, noget udeladt.

No. 206.

For Ormesting.

(Efter G. Tidligere trykt i Skilling-Magazinet for 1859, 219.)

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Jesus gik kring Bjerkerod,
Slangen stak ham paa hans Fod.
Jesus skvat,
Slangen sprak.
I tre Navn, G. Fader, Søn og Helligaand.

No. 207.

[For Ormesting].

(Efter NN, NN*, L og a).

Eker	*Fron (Gbdl.)*	*Dovre*
c. 1800 og c. 1850.	*c. 1830.*	*1864.*

Truls[1] laa under Bjerkerod
stak Jesus i sin Fod.
»Traatne du, som stak,
og ikke jeg, som Skaden fik!«

No. 208.

For Antons-Ild.[2]

(Efter Segner fraa Bygdom I, 109).

Hallingdal
1871.

— Læses over Brændevin, hvormed den Syge smøres —

Vaar Herre sat i Kyrkjedydne:
»E nupe, e drupe,

[1] a: Tul; NN: Trub; efr. Kühn, Norddeutsche Sagen No. 316 og hans Bemærkning Side 523.

[2] I Bogen trykt efter Udtalen: Antuselde.

e ha fanga Sø'eld,
e ha fanga Austeld,
e ha fanga alle Verdsens Elda,
som fara og smjøge i Kjøt aa Blo
myljo Himel aa Jord.«
So kom Jomfruge Maria,
hass vælsignade Mor:
»E ska meta taa de Sø'eld,
e ska meta taa de Vesteld,
aa Austeld
aa Nordeld,
e ska te me meta taa de alle Verdsens Elda,
dai som fara aa smjøge i Kveki aa i Blo'e
imyljo Himel aa Jord.«

No. 209.

For Ormestøng.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165—66. Trykt ogsaa i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 171).

Urskog
1882.

Jesus red over Linnebærrot;
der kom en Djævel og stak hans Folefot.
Jesus steg taa
og blæs derpaa.
Han sagde:
»Eiteret det skal svække,
den, som beit, skal sprække.
Sprik, sprak,
du, som stak;
bliv du god, som stukken vart.«

i.

Jomfru Maria optræder som lidende og helbreder sig selv eller helbredes af Kristus.

No. 210.

Mod Avun(d) og Forgjørelse af onde Folk.

(Efter H og Lørdags-Aftenblad for 1865, Side 50. Trykt ogsaa i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 176).

Fron (Gbdl.) c. 1750. *Solør 1865.*

Kristus gaar sig ad Veien frem over Bjerge og Dale[1]
Jomfru Maria møder hannem med sørgelig Klage[2]
»Vel mødt, du[3] Jesu, gode[4] Mand!
Jeg klager for dig min store[5] Vaande.
Min Mjælk hun er mig staalet ifra,
jeg maar ikke Jorden gaa[6].
Onde Mennesker haver mig bespændt,
deres Forgjørelse er paa mig sendt.
O hjælp mig,[7] Jesu, Læger[8] god,
og raad mig paa min Sorrig Bod,
at jeg kan bære[9] til Bondens Bo
min ringe Nytte, som jeg af din milde Haand formaar[10].«
Kristus svarte:
»Est du bunden med Fandens Baand,
og est[11] du forgjort af Kvinde og Mand,
og est[11] du bunden som en[12] Stok,

[1] Istedetfor: over Bjerge og Dale« har H: »med til hellige Kors.«
[2] Strofen efter H. L-A: »den mødte hannem sørgende Klage.«
[3] Istedetfor: »mødt du« har L-A: mødte.
[4] Saa H. L-A: den gode.
[5] Saa H. L-A: største.
[6] Strofen efter L-A; H: »jeg formaar ikke paa Jordens Klode.«
[7] Istedetfor: »o hjælp mig« har L-A: og hjælpe.
[8] Saa H. L-A: Lægen.
[9] Istedetfor: »jeg kan bære« har L-A: at bære.
[10] Foran »formaar« har L-A: »faar og«.
[11] Saa L-A. H: er.
[12] Istedetfor: »som en« har L-A: »i«

og ligger paa dig[1] din Fiende-Flok,
da binder jeg dem[2] med dette Ban(d),
som Lucifer i Helvede tvang[3],
at de skal være forbandet af mig,
at de[4] skal aldrig mere røre sig.
Gak hen i Fred og Ro
og bær din Bytte[5] til Bondens Bo.«
I 3 N.

No. 211.

[For Ormesting].

(Efter X).

Strømsø (Drammen)
1777.

Nub laa under Bjerkerod,
stak Jesu Jomfru Maria i sin Fod:
»Sprek du, som stak
og inte jeg, som stikken vart!«
I tre Navn, Gud Faders, Guds Søns og Gud den Helligaands. Amen.

No. 212.

For Trold.

(Efter M No. 12).

Skaabu (Fron, Gbdl).
c. 1820.

Jomfru Maria gik og stødte sig til vor Herre paa hans dyre Langfredag og sagde: »Jeg haver faaet Trold i mit Ben.«

Han sagde:

1 Istedetfor: »ligger paa dig« har L-A: paa.
2 Saa H. L-A: dig.
3 Saa L-A. H: Helvedes Tvang.
4 Saa H. L-A: du.
5 Saa H. L-A: Bøtte.

»Saa skal det tur Ben og i Sten
og aldrig kunne gjøre noget Menneske Men.«
Og det i Jesu Navn. G. F. G. S. og G. d. Helligaand.
Læs Fadervor 3 Gange!

No. 213.

a. [For Ormestik.]

(Efter B).

Gudbrandsdal.
c. 1830.

Den Lange laa under Lin(d)e-Rod,
stak Jomfru Maria i sin vengstre Fod.
»Spræk den, som Skae stak[1]
og ikke den, som Stingen fik.«
I 3 Guds Navn.

b. [For Ormesting].

(Efter f No. 4).

Hemsedal
1897.

Slangen den lede
laa under Linde-Rod,
der stak han Maria i Stortaaen.
»Hvorfor stak du mig?« sagde Maria.
»Før jeg ikke ser dig.«
»Spy og spræk, du som stak,
men ikke den, du stak.«
I N. G. F. S. H.

---

[1] B: stak Skae.

III.

Formularer,

hvori en oversandselig Person optræder og foreskriver Brugen af et Sympathimiddel eller en symbolsk Handling.

No. 214.

For Tandpine.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Job satte sig paa Sten og klagede sig for sine Tænder. »Jeg angrer, at mine Tænder kom itu[1].« Kom Jesu Moder St.[2] Maria:

»Tag Vand i Mund,
sputt[3] i Grund,
det skal blive Bot[4], som sagt er.«
I 3 N.

---

[1] H: ihu.
[2] H: st. skrevet efter »Maria«.
[3] H: spud.
[4] H: bett.

No. 215.

For Avund paa Folk.

(Efter H.)

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

»Hvi sidder[1] du, sørgelige Kvinde?
Hvorfor kvider du,
hvorfor sørger du?«
»Jeg maa vel sørge,
jeg maa vel kvi(d)e;
der er en Mark under mine Tænder.«
»Jeg skal gjøre aat for det,« sagde Jesus;
»Grib i Mund,
spyt i Grund,
saa er der Bot i samme Stund.«

Jesus gik sig ind paa en Kirkegaard. Jesus saag først paa sig selv; Jesus lægte baade Værk og Saar; Jesus døver Tandværk, og Pinen dovne(r).

No. 216.

a. At frie sine Kreaturer fra alt ondt.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R. II. B. X, Side 173 fg.)

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Læs dette i Salt og Malt og giv Kreaturerne det ind.

Jesus og Jomfru Maria gik ved en Sjøstrande,
der fik de se den vene Vendelsroden stande.

Jesus begyndte at grave op Roden. Troldet i Bjerget raabte, at Roden er til ingen Nytte. St. Peder mødte og svarte til Troldet i Bjerget saaledes:

»Den er god for meget ondt,
for Mo-Sot[2]

[1] H: Vitt Sitter.
[2] H: Molsot.

og Blod-Sot,
den er god for Ulvetand
og Bjørneram,
for Satans Tand,
og Troldfolks Haand
og for alt det onde, som flyver mellem Himmel og Jord.«
I 3 N. og Fadervor 3 Gange for og 3 Gange efter.

b. Naar man vil tage Vendelsrod.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus og St. Peder de gik en San(k)tehans-Aften i Dybe-Dalen og tog den skjønne Vendelsrod. Da sagde Troldet, i Bjerget bor: Hun er til intet god[1]. »Jo,

for Ulvetand
og Bjørneram,
og for Sygdomme baade paa Folk og Fæ
hun vist nok er god,« sagde Jesus.
I 3 N.

c.

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus og Jomfru Maria gik paa Strande[2],
der saa de den skjønne Vendelrod stande.
»Dig tager jeg,« sagde Maria,
»hun er god for Mo-Sot[3]
Blod-Sot
og over alt, i Verden er,« sagde Jesus.
I 3 N. F. v.

[1] H: godt.
[2] H: Stranden.
[3] H: Molsot.

d. For Avund paa Kreaturerne.

(Efter L).

Dovre
1864.

Jesus og Jomfru Maria gik sig til Søstranden,
der fik de se den vene Vendelsroden stande.
Jesus opgrov
og St. Peder modtog.
Troldet i Berget raabte og sagde:
»Roden er til ingen Nytte.«
St. Peder traadte frem og svarede:
»Roden er god for meget ondt:
den er god for Mo-Sot,
Blod-Sot,
Ulvetand,
Bjørneram[1]
og Troldfolks Haand.«

No. 217.

Raad for Kreaturerne.

(Efter I og NN*).

Romedal	*Eker*
c. 1780.	*c. 1850.*

Jesus og Jomfru Maria gik sig Veien frem, mødte den velsignede Ko, monne stande og røte derved. »Hvad skader dig, min Ko?«

»Jeg er melkestaalen,
og jeg er blodstaalen,
jeg er dvergesøgen[2]«

»Gaar hen,« siger Jesus til Jomfru Maria, »og tag Malt og Salt og Amst-Mel[3] og gjør din Ko god igjen.«

I Navn G. F. S. og H.aand.

---

[1] L: Bjørnetand.
[2] I Haandskriftet I: Vergesøgen. NN* udelader denne Linje.
[3] NN* om. Amst-Mel.

No. 218.

For Kreturene.

(Efter I).

Romedal
c. 1780.

Jesus og Jomfru Maria hørte gjennem . . . . ne, at deres Ko drøvnede. »Hvad skader dig?« sagde Jomfru Maria, »du drunder saa høit.« »Der har Troldkvinderne malket mig,

jeg er forlaaren,
jeg er magtstaalen,
jeg er malket,
jeg er falket.«

Da sagde Jesus til sin Moder: »Du skal røge over hende med Rand af Surbrød og Ene-Kjære[1].« Lig(e)saa skal og gjøre ved din Ko, naar den haver lagt ned, og sige med det samme:

»Jeg røger over min Ko,

som Jesus og Jomfru Maria røgede over sin Ko og det i Navn F. S. og H.aand.« Fadervor til Enden.

No. 219.

For Staalorme-Sting.

(Efter e).

Rygge
c. 1780.

Min Mand hedte Møyne,
stak Mand i det grøne.
Mand sputted i Haand,
slog sig for Mund:
»ti stille, du Stil-Mands Tunge,
sput i Haand,
slaa dig[2] for Mund,
bliv frisk i samme (Stund).«
Og det i F. S. H.a. A.

[1] I: Enne kiere.
[2] Rettet; e: slaar sig.

No. 220.

For »Eter-Smaug« eller Klaae paa Mennesker.

(Efter NN, NN*, I og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Jubel og Langlaug[1] tretta
om Eter-Smoug. Til svara
hu Toge[2], paa Bjerget stod:
»tak Møk[3] og læg paa,
Bot skal du faa
i 3 N. F. S. og H.aand.«
Amen. Fader vor.

No. 221.

Raad for sygt Fæ.

(Efter U.)

?

1790.

J . . . . over Jordans Flod drog,
J. sig tilbage saa,
At Adam efter hannem tog.
»Hvor vilt du hen,« sagde J.
»Jeg kan ei sove[4], o Herre god,
Jeg haver med mig Fæ at føde,
slem Sygdom[5] vil mine Fæ forøde.«
»Ven dig om, Adam,
tag Haaret af Rumpen og signe dine Fæ
fra Top til Taa[6],
det skal aldrig nogen Sygdom faa.«
I Navn G. F. S. og H.aand.

[1] Saa a; I: langt og; NN: langtaug.
[2] NN: Tage.
[3] I: takka Myg; NN: tage Myg; a: tak a nu.
[4] U: som.
[5] U: smetstygdom.
[6] Efter Taa tilføier U: af.

Nu haver vi Gud Fader og Søn til os. Velsigne hende for Lungesot, og [velsigne hende] for Græssot, og velsigne hende for Edder og for Vred og for al den Sygdom, der Fæ og Faar og kunde faa.

I Navn F. S. og H. A.

No. 222.

Braamænd.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Vor Herre Jesus iled, raakte[1] en liten Haug. Han blei ikke staa(ende) i Berget aa ropte paa Flygte: Hot[2] ska de(t) os i Bot være, som Braamænd har.

»Fat Pripi for Sterrte,
Sol stik i Mund,
Bot i saame Stund.«
I 3 Navn Gf. S. H.

No. 223.

For Braaen, som kommer paa Kreaturerne.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

»Spret din Nasa
spret din Mund
bra skal du (blive)
i samme Stund.«
I 3 Navn, som mældt.

---

[1] T: Traagte (saa synes der at staa).
[2] T: Holt.

No. 224.

For Drauge-Slag og Riske.

(Efter E).

Hedrum
c. 1800.

Jeg rider min Hest selv for Trøl(d)-Rid og . . . Han Stuve og han Udve mødte der tvende svede Dreiere; saa mødte han sante Peder. »Stop«, sag(d)e sante Peder, »tag Begslet og Grimen af og rid saa i Helvedes Afgrund, rid ikke her.«

I de 3 N. G. F. S. H.

No. 225.

For Troldet.

(Efter A.)

Urskog
1815.

Troldet stod paa Bjerget og spur(g)te Anto til, hvad Raad der er til for den, som revet er[1]. »Tag ham om Halsen med 1ste og 4de Finger og spy(t) ham 3de Gang i Mund; Bod udi samme Stund. Tag en Bide Brød i Haanden og riv med de 4 Nægler en Fem-Hørning. udi Brødet og giv det (til) Hesten. Riv saa med samme Nægler[2] i venstre Hov en Fem-Hørning.«

No. 226.

a. For Braanen paa Kreaturne.

(Efter A. Trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Urskog
1815.

Raamand spurgte Raamand
om Raad for Braanen.

---

[1] A: her.
[2] A: Nægel.

»Grib om Hals, spyt i Mund,
Helt og bødt i samme Stund«.

Dette læses 3 Gange, og man ser vel til og trækker Tungen udigjen af Halsen og siden spytter i Halsen tillige; saa bliver den strax god igjen.

b.

(Efter M no. 3 †; ogsaa afskrevet i N*)

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1780.

Braain spurde Raain
ka Bota[1] skulde blive.
»Grip i Hals og blaas i Mund,
skal du blive karsk i same Stund«.
Gud Fader, Gud Søn og den Helligaand. Amen.

c. Mod Braaen.

(Efter Storakers Samlinger XVI paa Universitetsbibl.).

?
c. 1860.

Hvad Raad skal jeg faa for dette Krytri, som har faaet Braaen?
Sang:
»Grip i Grund
og sput til Mund
saa blir det godt i saamaa Stund.«
I tre Ord F. S. og H. a.

[1] Opskriften: Botta.

d.

(Efter N*; optegnet efter Folkemunde).

Gausdal
1880.

»Kua mi har faat Braaen.«
»Spyt i Mund,
grip i Grunn!
Saa skal Kua di[1] bli god i same Stund.«

e. Mod Braasott.

(Efter Storakers Samlinger XIV paa Universitetsbiblioteket).

Lom
c. 1860.

Hr. Braa
spurte han Raa
om han kunde gjera aat
for Braasotten.
»Salt i Næva
Spyt i Mund;
Gud gje, det maatte baataa
i samme Stund.«
Tri Ord o. s. v.

f. For Braaen.

(Efter C).

Ringerike.
1885.

At læse i Salt.

Gud give os Raaen,
her er Braaen
kommen.

[1] N*: mi.

»Grib i Hals og spyt i Mund!
Bod i samme Stund.«
I 3 N.

No. 227.

For Tandværk.

(Efter A. Tidligere trykt i Theol. Tidsskr. R II, B X Side 175 fg. efter Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 167—168).

Urskog
1815.

Jomfru Maria stod i Kirkedøren, hun gremmede og gremmede sig. Kom en Guds Søn af Himlen ned og spurgte hende: »Gremmer du, gremmer (du) dig?« »Jeg maa vel gremme og gremme mig. Der ligger tre Stene under min Tand, den ene barket, den anden borket, den tredie ran(d)et.« »Kom og sæt dig ned, jeg skal bote dig for Tandværk.

Tag[1] Salt og Vand i Mund
og spyt i ilende[2] Grund,
saa skal det blive godt i samme Stund.«

No. 228.

For Avind.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jesus og Jomfru Maria gik sin Vei frem, mødte sine Krøter, (der) so(k)ker og blæser. »Vi sokker, vi puster, vi blæser. Den lede Avinds-Mand mødte vi igaar;

saug[3] Margen af mit Ben,
saug[3] Melken af mit Brøst.«

---

[1] Foran »tag« har A Ordene: »og ver«, der ikke synes at give nogen Mening; udeladt hos Heyerdahl.

[2] A har ikke dette Ord, som staar hos H., og som visselig bør bibeholdes. »Ilende Grund« er = rindende Vand.

[3] A: soug. Sidste Del af Formelen korrumperet.

»Hid Malt, hid Salt i min hvide Haand. Jeg vil dig selv bote.[1] Dig skal I vide,

at vi i Berge staar,
I Helvede gaar.«

No. 229.

Ord for Etersmaug[2].

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

O Eter,
tvætter Garsle (?)
hvad skal Bod være?
»Smør paa Tjære,«
siger Jesus.
Fadervor 3 Gange.

No. 230.

Mod Trold.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Gjyvra[3] sad under Fjeldet
raabte og spurgte efter Raad:
»Hvad Raad
skal vi faa
for det stygge Troldet paa?
»Spænd imellem Øine og spyt i Mund,
saa bliver det godt i samme Stund.«
I Navnet o. s. v.
3 Gange Fadervor.

[1] A: botte.
[2] P: Etersmauv.
[3] D: Jyvra.

No. 231.

Aagjer for Klaae.
(Efter g).

Ullensaker
c. 1880.

Jo og Langto mødtes ad paa en Bro. Jo spurgte Langto, om han vidste nogen Raad for Klaae. Til svarte Veia[1], i Veden sad: »Tag mig og smør paa dig, jeg er god for al Uraa. Klaaen skal blive borte.«

Læses over lidt Tjære og smøres paa Legemet. Efter denne Bøn skal Guds Navn nævnes.

No. 232.

For Eitersmøg.
(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165).

Urskog
1882.

Ormen og Padda mødtes i et Grind-Le, sprute Eiter og grønt Silke-galler. Tilsvarede Loa, som i Ve'en sat:

»Jeg skal bote dik begge.«

No. 233.

Smørbønna.
(Optegnet af A. Heyerdahl efter Berte Tangen; Urskogs Beskrivelse, Side 163. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 185).

Urskog
1882.

Ho gamle Mari gik seg Veien fram;
saa mødte ho ei Ku bron, brokete,

[1] I Opskriften skrevet: »Hveia«.

de eine Hønne stod[1] eine op,
aa de andre var lite krokete.
»Haa trykker de deg?« sa Mari.
»Meg trykker de nok«, svara Kua,
»Jeg er klauskøvin,
høngnøgin
aa mjølkesøgin.«
»De skal du ble bra taa,«
gjensvara ho Mari.
»Jeg skal hente i Liom
og gi deg mellom Siom,
jeg skal hente paa Hauom
og gi deg mellom Auom
Jurbas, Vivang og Maihan.
Da kommer Smør fra nora
aa Smør fra sønna,
Smør fra østa
aa Smør fra vesta
aa Smør i Bytter aa Smør i Spand
aa Smør i heile detta Land.«

No. 234.

For Trold.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165. Ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X Side 178).

Urskog
1882.

Jove stod
paa Jove-Bjerg
og raabte efter Raad
for 9 Slags Trold.
»Tag ham i Halsen
og blaas ham i Mund,
saa er han god i samme Stund.«

[1] Heyerdahl: stog.

No. 235.

For Tandpine.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig om Guds Kirkegaard; der kom en syg Mand gangendes. »Hvad feiler dig, min Mand?« spurgte han. »Jeg Værk og Tandpine i mine Tænder.«

»Tag koldt Vand i Mund
og spyt paa ilendes[1] Grund,
bliver Bedring i samme Stund.«

I 3 N.

No. 236.

For Trold-Rysken.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Jutulen[2] blaa
og Jutulen Tovil,
den ene Jutulen
talte til den andre Jutulen:
»Nu er a kommen, den allerværste Trold-Ryska.«
»Stryk a imot[3],«
sagde Jutulen Tovil.
»Nei, stryk a med,«
sagde Jutulen blaa,
»saa gaar a ligesaa let ta, som paa.«

I 3 N.

[1] C: ildenes
[2] Ordet overalt i C skrevet: Jutullen.
[3] C: imodt.

No. 237.

For Tandværk.

(Efter f No. 10).

Øvre Hallingdal
c. 1896.

Rube, Rube stod
og stødte sig ved Sten.
»Hvad skader dig, Rube?«
»Jeg har vondt i mine Jaksleben.«
»Tag lidt Vand og spyt i Brønd,
saa blir du god i same Stund.«

IV.

De tre Norner

og

Frøya-Maria.

No. 238.

[At vække Splid mellem Ægtefolk.]

(Dipl. Norv. IX, 93. Samlinger V, 481. Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 202).

Bergen

1325.

Ritt ek i frá mer
gondols ondu;
æin þer i bak biti,
annar i briost þer biti,
þridi snui uppá þik hæimt oc ofund. Oc sidan þesse ord ero lesen skal spytta uppá þan, er til syngzst.

Formularen brugt af en Ragnhild Tregagaas for at bevæge sit Næstsødskendebarn Baard, med hvem hun tidligere havde levet i et utilladeligt Forhold, til at hæve sit Ægteskab med sin Hustru Bergljot. Ved Forhøret i Bergen 1325 bekjendte Ragnhild, qvod divine protectioni abrenunciavit et se dyabolo commendavit. Om Bryllupsnatten havde hun lagt i Brudesengen qvinqve panes totidemqve pisa (Ærter), una cum hoc gladium ad eorum caput reposuit. Saa sang hun Tryllesangen.

No. 239.

For Beg[1], som Menniskenn faar i Fødselen[2].

(Norske Samlinger I, 254).

Bergen

1594.

Der var ni[3] Marier,
skulde Bede binde;
den ene bad,
den anden bandt
3 Fingre nedenfor Navlen[4]:
»der skal du bunden ligge
indtil Domsdegi,
saalænge den Stein laag[5],
der var fra Doms Æve[6].«

No. 240.

a. At binde Bølen paa en Kvinde.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Der kom tre Jomfruer fra Østerlands By,
den første kan Guldet spinde[7],
den anden Barne-Mora binde,
den tredje lægger den i sit rette Lag
paa NN.
Og den heftes og befæstes i F. S. H.

---

1 N. S.: Begh.
2 N. S.: fødtzellen.
3 N. S.: Nie.
4 N. S.: naufflenn.
5 N. S.: laug (med følgende: »der« skrevet i et Ord: laugder).
6 N. S.: effue.
7 e: sinde.

b. For at binde Bølen paa Kreaturerne.

(Efter G, sammenholdt med en Optegnelse fra Toten af Cand. theol. S. Sørensen; tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, 198).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Der kommer tre Jomfruer nordentil;
den ene kan Guldet spinde,
den anden kan Bølen binde[1],
den tredie kan lægge den i sit rette Lag.
I 3 Navn, Gudfader, Søn og Helligaand.

No. 241.

At binde Bølen (paa) Fe.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Der sidder 3 Kvinder under Laave-Tekel,
den ene spinder rødt Garn,
den anden tvinder,
den tredje kommer tor Verdens Ende
og lægge paa Bølen i sit rette Lag.
Ingen skal løse den, for saa kommer der igjen[2].

---

[1] Denne og foregaaende Strofe lyder i G saaledes:
den ene kan Bølen binde,
den anden kan Guldet spinde.

At ovenstaaende Redaktion gjengiver det oprindelige, fremgaar blandt andet ogsaa af Sørensens Optegnelse fra Toten;

»Naar en Ko misted Børdn, saa var der 3 hellige Jomfruer, som havde Medynk med Koen; den ene spandt, den anden vat, og den tredie lagde Børdn i sit rette Lag.«

[2] Slutningen lidt korrumperet.

No. 242.

Gjera aat for Mor-Sjuke.

(Efter N*; optegnet efter Folkemunde).

Valders
1880.

Tri Syste gjekk op gjenom Dal,
der fainn døm eit Nyste.
Dein eine fant[1],
dein andre bant[2]
og dein trea Maagaan og Mora bant.
3 Gange Fadervor.

No. 243.

For Modersyge.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus og San(k)te Peder
gik sig Veien frem;
der mødte de 3 Søstre[3],
kom af Øster
og reiste til Vester.
Den ene batt[4],
den anden (vatt),
den tredie satte Moderen
i sin forrige Stand igjen.

---

1 Vel Feil for: spannt.
2 Vel Feil for: vannt.
3 A: Systerer.
4 A: bad.

No. 244.

At binde Moderen i en Kvinde.

(Efter NN, NN* og a).

Eker — *c. 1800 og c. 1850.*
Fron (Gbdl.) — *c. 1830.*

Jeg gik mig paa en Vei;
der mødte mig 3 Jomfruer.
Den ene spandt[1]
den anden batt[2]
den tredie var Jomfru Maria,
som lagde Moderen i Lag.
I 3 N. F. S. og H.aand.
Amen.

No. 245.

Mod Kjørgang.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jeg mødte tre Jomfruer i en hvid Sand.
Den ene spitted,
den andre spandt,
den tredie læste for Kjørgang.
I Navn o. s. v.
3 Gange Fadervor.

No. 246.

For Mora.

(Efter Folkemunde optegnet af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165).

Urskog
1882.

Der kom tre Jomfruer vandrende,
den ene var Solen,

[1] Saa NN: a: span.
[2] NN badt; a: bat.

den anden var Maanen,
og den tredie var Jomfru Maria.
De bandt den slemme Mora
med Sølvband
og Guldband
saa fast som den Aand
i Mørkhedens Lænker.

No. 247.

For Barne-Mora.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Jesus sad paa en blaa Lin(d)e,
vilde denne Barne-Mora binde.
Vor Herre Jesus batt,
Jomfru Maria vatt[1].
Gud give denne Barne-Mora ligge i Lag[2],
som den før saa i Lag!
I 3 N.

No. 248.

For Mave-Syge.

(Efter P. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 199).

Storelvedal
c. 1830.

Jomfru Maria havde 3 Døttre,
den ene inde, den anden ud,
den tredie igjennem Jomfruens Bug.
I 3 N. F. S. og H.aand.

---

[1] C: vandt.
[2] C: »Sag«.

No. 249.

Døvelse, naar man har gjort aat for.

(Efter L, M no. 5, M no. 10, to Gange afskrevet i N*. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 198).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Dovre*	*Gausdal*
c. 1800 og 1830.	*1864.*	*1880.*

Der kom tre[1] Jomfruers Møier[2]
fra Himmelen ned,
den ene bar Lys,
den anden bar Spjud,
den tredie bar Døvelsen[3]
til at døve Værk og Svea.

No. 250.

[At binde Bølen.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Der kom tre Kvinder fra Øster.
de gik paa en Line,
de sagde, de skulde Bølen binde.
Den første hedte Vis, den anden Vas,
den tredje Jomfru bandt Bølen fast.
F. S. H.

No. 251.

At binde Bølen paa en Kvinde.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Der kom de hellige Kvinder,
de lagde Hænderne paa den Kvinde;

[1] Efter tre tilføier M: »høie«.
[2] Saa L og M No. 10, M No. 5: Jomfruer, dammer høie.
[3] Saa M No. 5, M No. 10: Døbelsen, L: Døvelse. Overskriften mangler i M No. 5 og M No. 10.

den første sagde:
»Stil dig nu, Mor!«
den anden sagde:
»Bliv i Ro!«
den tredje sagde:
»Du blive stille og rolig!«
Og det ved Crux Christi † Clavis.

No. 252.

At døve Værk.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Der kom tre Møer gaaende,
den ene bar Ledevand, den anden Røgelse,
den tredie Værkens Døvelse
at hele Jesu Saar.
Jesus fandt Værken, der kan døves;
Jesus vakna,
Værken batna
Jeg . . .
men Jesus med sin Magt
døver al Værk og Svie.
I Navn F. S. H. Amen. Fadervor 3 Gange.

No. 253.

[For forheksede Kjør.]

(Efter A. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X Side 198).

Urskog
1815.

Di tre vise, vandrendes[1] Kvinder —
gik de Veien frem,

[1] A: vanderenes.

mødte Bølingen min
med blodige Taarer.
»Hvad skader Eder?«
sagde de tre vise vandrendes[1] Kvinder.
»Min Bøling er
mod-staalen
og blod-staalen
al Magt og Kraft
er fra den staalen.«
»Du skal hengaa
til den velsignede,
vene Vendels[2]-Rod.«
»Staar du der, du vene Ven?
Hvorfor er du god?«
»For Mod-sot,
for Blod-sot,
for alt det ilde,
min Bøling kan forspilde.
Karsk og sund —
hjemgaar med
sprigende Spaanaar,
Smør gult,
Jur fedt som Flesk,
fuldt som et Æg.«

No. 254.

Ord for Fin-skot.

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

Det er tre fagre Jomfruer,
ei for In(d)-Skot,
ei for Fin-Skot,
og ei for alt ondt, som flyver.

I Navn Gudfader, i Navn Guds Søn, i Navn Gud den Helligaand. A. Fadervor læs 3 Gange.

[1] A: Vennels.

No. 255.

Koliken at binde.

(Efter c).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Der gik tre Personer i Rad.
Den første sagde:
»Jeg raader Bod.«
Den anden sagde:
»Bliv stille
som Havet efter Jesu Vilje,
du skal staa saa stille.«

Sker og fuldkommes ved disse Ord, som herefter følger: † εν τουτω Kistu[1], Crux Christi Clavis.

No. 256.

For Fin-skøt.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 163).

Urskog
1882.

Der kom 3 Skogsmænd nordenifra;
den ene gjorde aat for Fin-skøt,
den anden for Galler-skøt,
og den tredie for alle de Skøt,
som i Verden er.
Og nu skal jeg gjøre aat dig.
I 3 N.

---

[1] Skrevet med runelignende Bogstaver. Opskriften er, som man ser, ufuldstændig, idet den tredie Persons Udsagn er glemt.

No. 257.

At døve Gan(d)-Skud.

(Efter L).

Dovre
1864.

Der kom tre store Finner
fra det store Finneland,
som gjorde aat for Flugt og Finne-Skud,
for Østen-Skud
og Vesten-Skud
og for alle Slags Skud,
som flyver mellem Himmel og Jord,
imellem Maane og Sol.

No. 258.

[For ondt.]

(Efter A).

Urskog
1815.

Der kom 3 vise Mænd fra Østerland;
den ene gjorde ved for Mo-staal,
den anden gjorde ved for Magt-staal,
og den tredie for alt det vonde,
i Verden er til.
I 3de dyre N. F. S. H. Og Fadervor.

No. 259.

For Værk og Svia.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der mødte han 3 Guds Engler. Den ene bar Ild, den anden bar Svovel, den tredie skulde gjøre aat for

Værk og Svia. Det skal ikke værke eller svie, det skal være saa klart, som naar Solen oprinder af Øster-Lide.

I 3 N.

No. 260.

For Svea og Verk.

(Efter I).

Romedal

c. 1780.

Der flyver 3 Fugle i Himmelen, —
Ugle-Blod,
Svale[1]-Blod,
Ravne-Blod.
Stat stille Værk og Blod!
I 3 Navn. F. S. og H.aand
Amen.

No. 261.

For Svie og Værk.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Der flyver 3 Fugle under Himmelen,
som Blodet staar stille paa.
Ligesaa stat stille Værk og Blod
paa N. N!
I N. F. S. og H.aand. 3 Fadervor.

[1] I: Svalle.

No. 262.

For Braane.

(Efter A).

Urskog

1815.

Der kom 4 Jomfruer[1] ridendes,
di rei og di skrei[2].
De sortnes[3] udi Blod,
de sortnes[3] udi Smør,
de sortnes[3] i 7 Maader,
de sortner[4].
Vor Herre Jesus tog Sankt[5] Peder
og stegte paa en Rist:
»intet skal det svie,
men det skal gro og vexe,
som Græsset gror
paa den hellige Jord.«
I 3de N.

No. 263

Barselkvinders Ve at stille.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 199 fg).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Læs disse Ord i Øl eller The eller i Vand eller i Salt og hende at æde eller drikke.

Der Jesus Kristus til Verden skulde komme,
stillede Jordemoderen Veerne paa Jomfru Maria, hende til fromme,
med disse Ord:
»Ve og Smerte stille dig,
ei skade dig mere end mig.

[1] Vist Feil for: 3 Jomfruer.
[2] A: skræj.
[3] A: sortenes.
[4] A: sorter.
[5] A: Sante.

Du skal føde Verdens Frelser,
dig jeg med det Budskab hilser.«
Alle Barsels-Koners (Ve) og Smerte
skal gaa dig, Jesu, og Jomfru Maria til Hjerte.
Jesus med din snille Moder,
som er og bliver til alle gode(r),
bed din Moder sig indfinde
til at løse denne Kvinde
af sine Veer og Barsels-Nød
i Jesu Navn.

I 3 N. Fader vor.

V.

Nøglerne.

Binde, klome.

No. 264.

Gjætersang.

(Optegnet paa Søndmøre efter Folkemunde af Aarflot, trykt i hans Landboblad for 1811, Side 10, Fylling, Folkesagn II, 76 og i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 179).

Søndmøre
1811.

Gjuro[1] mæte
lærte meg gjæte,
Asamøi dyre[2]
lærte meg styre
min Smale yver[3] Bek og Bru[4],
snygge og snu[5].
Kom fram, Asamøi me Systro[6] di,
me[7] nie Hænde aa Lyklebaand uti
aa bitt kvart eit Vundedyr ti Gropa si.

---

[1] Aarflot: Diuraa.
[2] do. : thyre.
[3] do. : yfer.
[4] do. : Bruu.
[5] do. : snuu.
[6] do. : Søstraa.
[7] do. : mæ.

(I en anden Tone, som Svar fra den paakaldte:)

I Sko(g)ja e[1] no klumsa alle Klodyr
foruten Hund og Kat:
Ibbe, Ribbe, Tann og Tunge,
Sliti, Titi[2], me[3] si Unge,
Tarpe, Skarpe, Briørsk og Bein,
dei ska smake, gnage Stein
aa inkje Bein.
dei ska drikke Sjo
aa inkje Blo,
dei ska faras til Meins,
de e[4] deira Heims.
Tral, lal, lal,
Trum, rum, rum.

No. 265.

Skrubbe-Bøn.

(Optegnet 1880 af Moltke Moe efter Folkemunde; trykt i Theol. Tidsskr. R II, B X, Side 180).

Bø, Telemarken
1880.

Mari mæte[5]
kann væl gjæte,
Gunnvoll dyre
kann væl styre
sine Krøtur over Bekk aa Bru
paa Jessum aa Jomfru Marjas Tru.
Eg laaner dine himmelske Nyklar[6]
aa bitt alle dine Klodyr mæ,
hverken saa de ska faa Kjæften røre
eller Foten føre,

[1] Aarflot: æ.
[2] do. : slitie, titie.
[3] do. : mæ.
[4] do. : dæ æ.
[5] I Jylland kjendes dette Udtryk i Formen: »Lille Mamæt«. Kristensen, Jydske Folkeminder VIII, 397.
[6] Cfr. Hyltén-Cavallius, Wärend och Wirdarne II, Tillæg XI.

førr de kjeme saa langt ifraa mine Faar og Fe
att de gjer hverken hører eller ser, —
saa kann de gange, hore de vi.

No. 266.

At fri sine Kreaturer fra Graaben og Bjørne.

(Efter A (2 Gange). Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 171. Theol. Tidsskrift R II, B. X, Side 182).

Urskog
1815.

Læs disse Ord i Salt 3 Gange:
Jomfru Maja[1] og Mete
kan vel[2] gjete;
Dron(n)ing Dyre
kan vel styre, —
hun styre.

No. 267.

Bjørnebøn.

(Optegnet af Moltke Moe; trykt i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 182).

Telemarken
c. 1880.

Eg løyser min Klaavaa aa bitte mi Ku
d'æ paa Jessum aa Jomfru Marjas Tru.
Eg laaner dine himmelske Nyklar o. s v.
(som ved Skrubbe-Bønnen, No. 265).

No. 268.

Om Dverge.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg laante den himmelske ⚷ og tillukker for Dverge og onde Aander, Trolde og Djævle, at de ingen Rolighed eller Hvile skal stedes

[1] I Opskrift No. 2: Fru Maria
[2] I Opskrift No. 2: kunde.

og ei glædes eller trives, førend NN. kommer til sin Sundhed og Helbred igjen.

Og det skal fuldkommes og ske ved Crux Christi † Clavis est Paradisi.

Kan bruges til Mennesker og Kreature.

No. 269.

For Dødsmands-Greb.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg laante den himmelske ⚷ og tillukker for den afdøde Aand, udelukker den af Himmelen og Kirken, ind(e)lu(kker) den i Helvede og Graven og besegler med εν τουτω Non over den Aand, som har sviget NN, at han ingen Frihed skal have, førend han bliver helbredet og frisk igjen.

Fuldkommes ved Crue Christie Clavis est Paradisi.

No. 270.

For Klomsing.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg laante den himmelske ⚷ idag, og med den oplader, jeg alle Forstoppelser og Lukkelser paa NN., indvortes eller udvortes, af Blod eller Flod, ligesom Jesus oplod Veien for os til Himmerige.

Og det skal fuldkommes og ske ved Jesu † og ved Crux Christi Clavis Est paradisi.

Læses i Salt eller Brændevin, om de ikke kan komme til Stedet, hvor Mennesket eller Kreaturet er at finde.

No. 271.

For Klumsing.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg laante den himmelske [symbol] idag, og dermed oplader jeg alle Lukkelser og Forstoppelser og løser alle Baand, heler alle Skader af Hændelse eller Ulykke, af onde Mennesker eller onde Aander. Og dersom han er greben eller svegen af enten af Luft, Jord eller Vand eller har faaet Hue-Greb, Halse-Greb, Bjerge-Greb, Høigaards-Greb enten af Nord eller Sør, enten af Øst eller Vest, Hendelse eller Ulykke, da skal de aldrig stedes Rolighed eller Hvile enten under Jorden eller over Jorden, enten i Luft eller Vand eller paa nogen Sted, førend NN. kommer til sin Sundhed og Helbred igjen.

Og det skal fuldkommes og ske ved Jesu † og Crux Christi Clavis. F. S. H.

No. 272.

At ingen Ulv, Bjørn eller Avunds-Mand skal[1] skade Kreaturene.

(Efter H, Y. Trykt i »Svarteboka«, i Skill. Mag. for 1859, Pag. 220 og i Theol. Tidsskr R II, B X, Side 184).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* — *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.*

Læs dette i Fæsaltet og giv Kreaturene baade smaa og store, før de slippes af Fjøset.

I Jesu Navn
slipper jeg mit Fæ[2] fram[3]
helt og holden
alt i Guds Volde[4]
over Bæk og Bro
alt i Guds Tro.

---

[1] Foran skal har H: ei.
[2] Saa Y. H tilføier: »og Faar«.
[3] H: frem; Y: fræm.
[4] Y: Guds Navns Volde.

Sankt Ole[1] saa from
tog Nøgel i Haand:
Jeg binder Ulvetand[2]
og Bjørneram,
Troldkvinders Haand
og Avunds-Mand
og alt det Onde, hende kan.
I 3 N.

No. 273.

[For Koen.]

(Efter A).

Urskog
1815.

Læs disse følgende Ord hos Døren den 3die Mai og 14de Se(p)-tember:

I Jesu Navn
slipper jeg mine Kreaturer frem;
12 Guds Engler med dem gaar,
trende for Ulve,
trende (for) Bjørne,
trende for det lille Klompe-Træ.
Stat op du Jesu Ildebrand(?),
tag Nøglerne i din høire Hand,
fly over Fjeld,
Fure feld,
tag med den Fugl,
som al Verden vil forspilde.
I 3de (N).

---

1 Y: St. Ola.
2 Y har Resten af Formelen i følgende Skikkelse:
Troldkoners Haand,
Avinds Magt,
Bjørneran
og alt det Onde,
som hendes kan.

No. 274.

At klomse Bjørn og Ulve.

(Efter I, e og f No. 2).

Romedal c. 1780. *Jeløen (Rygge) c. 1780.* *Aal (Hallingdal) c. 1800.*

Jeg knepper[1] min Klave
og slipper mit Fæ,
jeg slipper det frem
i Jesu Navn.
Jeg lokker[2] det paa den grønne Eng,
der skal det ræke om
med Jesu velsignede Nøgler[3].
Jeg klomser dig Bjørn og Bjørneram[4],
jeg klomser dig Ulv og Ulvetand,
jeg klomser alle Klodyr, i Skogen gaar
saa nær som Fæhunden vor.
I Navn Gud F. S. og H.aand. Amen.

No. 275.

En Bøn, som Kvinder, der omgaaes Kvæg, kan bruge, naar de slipper Fee om Morgenen.

(Efter e).

Jeløen (Rygge) c. 1780.

I Jesu Navn slipper jeg mine Fe og Faar, karske og sunde i Marv og Ben, Huld og Trivelse. Om de skulde møde Avinds-Mand og Trold-Kvinder, da binder jeg deres Tand og Tunge, Hjerte, Lever og Lunge.

[1] I: kneper. e: kniber.
[2] Saa I og f No. 2. e: lakker.
[3] e korrumperet: med Jesus ved sig onde nagler.
[4] Saa I. e: Bjørne Rafn. — I har disse to Strofer i omvendt Orden. f No. 2 udelader 2den Strofe. I e foreskrives, at Formularen skal læses 3 Gange i et Stykke Deig, hvoraf hvert Dyr skal faa sin Portion.

Jeg driver Avind og Troldom
fra Marv til Ben,
fra Ben til Huld,
fra Huld til Skind
og siden hen i Veir og Vind
og aldrig mine Kreature mere til Men
end Dug for Solen bliver en jordfast Sten.
Og det Navn Crux Christi Cavis Est Paradisi † ⚷.

No. 276.

At klomse Bjørn og Ulv.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

I Jesu Navn
slipper jeg mine Kreature frem paa viden Vold.
Jesus og Jomfru Maria
tog sine 3 Nøgler smaa
og klomsede alle Klodyr, i Skogen gaar.
I 3 N. F. S. H.aand. 3 Gange Fadervor.

No. 277.

At befri sine Kreaturer fra Bjørne og Ulve.

(Efter A. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 183).

Urskog
1815.

Læses i Salt 3 Gange tillige med Fadervor og gives Kreaturerne den første Morgen, de slip(p)es.

Jomfru Maria slip(p)er sin Ko i grønne Skov,
saa faldt hun paa sit Kne og tog
sine Nøgler fra sit Bælte.
Saa læste hun alt for Ulve-Tand
og Bjørne-Tand

for Ræve-Tand,
for alle Dyr, i Skoven er.
Og saa bandt hun Lever, Lunge,
Hjerte, Nyre og Tunge:
»Og ikke du løses
saalænge, du gaar paa min Eiendel.«
I 3 Navn: F. S. og H.

No. 278.

For Ulve og Bjørne[1].

(Efter Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 173, Lørdags Aftenblad for 1865, Side 50, I, NN, NN* og e).

Romedal	*Rygge*	*Eker*	*Solør*	*Urskog*
c. 1780.	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*	*1865.*	*1882.*

Jomfru Maria gik til Bure[2]
vakte hun op sin velsignede[3] Søn og sagde[4]:
»Luk til for Ulvetand
og Bjørneram[5]
for Troldkvinder og for alle[6],
som mine Kreaturer ilde
vil[7] spilde.«
I 3 Navn F. S. og H.aand. Siden Fadervor.

No. 279.

For Klomsing.

(Efter e.)

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jomfru Maria bad sin Søn Jesum at lukke til for Troldkvinder, Avinds-Mænd, Tusser og Dværge, Ulv og Ræven og alle de, mine Krea-

[1] I: For Ulve og Bjørne læs saa i Salt.
[2] Heyerdahl og L-A: Burre.
[3] Heyerdahl: valsk velsignede.
[4] Saa I og NN. Heyerdahl: Saa sagde hun til hannem. De andre Opskrifter udelader: og sagde.
[5] Opskrifterne vakler her mellem Bjørnerand og Bjørnetand og Rafn.
[6] Saa e. De andre Opskrifter: for Troldkvinder, som alle mine o. s. v.
[7] L-A: vilde. I NN lyder Slutningen af Formularen saa: for Troldkvinder og alt ondt. I N. F. S. H.aand. I Slutningen af e foreskrives, at Formularen skal læses i Malt, som har ligget i Skorstenen om Julenatten.

ture ilde vilde spilde. Jesus sagde: »Se jeg haver Himmelens og Helvedes ⚷ og vil lukke de onde Troldkvinder og Avinds-Mænd i Helvede, som ser af Misundelse og Begjærlighed paa sin Næstes Gods.« Og derefter besegles og tillukkes for NN(s) Kreature, at de ingen Skade vederfares.

Fuldkommes og ske ved Jesu † og det i F. S. H.

No. 280.

For Klomsing.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg skal ved Jesu Ord oplade alle Forstoppelser og Lukkelser, indvortes og udvortes, Enten de er af Blod eller Flod, enten af Forhekselse eller Hendelse, paa Tand eller Tunge, Hjerte, Lever og Lunge, Maal eller Mæle, da skal de løslades og Frihed have.

Ved Jesu † og hans eget Ord: hephata, hephata, hephata. Crux Christi Clavis Est Paradisi.

No. 281.

Koliken at binde.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg binder Koliken saa fast paa NN, som Lots Hustru i Sodoma og den grumme Natanilel i Helvede fast staar, ved † εν τουτω NIEU[1] In hoc Signo seu ver illo byder (jeg) dig at blive stille.

Og det fuldkommes i Crue Christi. Og kan læses i Salt og Brændevin og hvad de vil.

[1] Blanding af Græsk og Runer = N(omine) Je(s)u.

No. 282.

For Ormesting.

(Efter T).

Moland (Telemarken)
c. 1800.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der laag en »Snaak« i Veien. Herre Jesus talte (til) »Snaaken«:

»Haafor stik du Folk?
Jeg skal binde din Kjeft
og døve din Sting
og døve dit Eiter,
saa det skal ryke
som Døg for Sol.»
I 3 Navn.

No. 283.

a. At binde Munden paa sin Uven.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg staar mig op idag paa mine Staal-Fødder; alle mine Uvenner og Avindsmænd skal faa et ondt Men.

Jeg NN skal gjøre en Knude[1] saa fast
paa NN, saa han skal faa baade Skam og Last.
Jeg skal binde hans Haand og Fod
og hans Hjerterod,
jeg skal binde hans Tand og Tunge,
Hjerte, Lever og Lunge.

Ja, jeg skal binde hans Maal og Tale, Haand og Fod og . . . hans Maal og Mæle[2] ligesaa fast, som den grumme Djævel udi Helvede med sine Jernlænker fast staar. Og det skal fuldkommes og ske i Navn † Augusto. Dech Reqvition Artis. Wichsi. Furt. Gleiken. Durchis. Mortifications. Kleiber Gri Kti Hadoch Segene: Mortis Firi Kausfi Esvallus Amen †.

---

[1] Korrektur; e: kunde.
[2] Formularen er her, som det vil sees, korrumperet.

b. At vinde udi Rettergang.

(Efter A, NN* og a).

Urskog	*Fron (Gbdl.)*	*Eker*
1815.	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Jeg staar mig idag op paa min Staal-Fod; alle mine Uvenner og Avindsmænd skulle faa ondt Men.

Jeg N.N. skal gjøre en Knude saa fast
paa N.N., saa han skal faa baade Skam og Last.
Jeg skal binde hans Tand og Tunge,
hans Hjerte, Lever og Lunge,
hans Maal og Tale
ligesaa fast,
som Fanden staar
i Helvede.
Mine Ord skal gro[1]
som Græs for Regn
og Dug for Sol.
Og før skul(l)e Sol og Maane forgaa,
før min Vederpart[2] Ret af mig skal faa.
Ulykke og Ondt
det skal, det skal han faa at finde,
det skal han kjende[3].

I 3 N.

Forestaaende Rettergangs (Bøn) bør læses i et Stykke Ingefær og haves paa dig; og naar du staar for Retten, da bid Beter der af og hav i din Mund liggendes og tal i Sagen, saa vinder du[4] i 3 N.

---

[1] Saa NN* og a; A: gjøres.
[2] Saa a; A: min Vrede Part N.N. NN*: Modpart.
[3] Saa A; a: det skal same bekjende.
[4] a fortsætter: om du havde største Uret. NN* ender saaledes . . . faa. Jeg staar paa denne grønne Jord og ønsker NN Ulykke og Ondt; det skal han faa og finde, det skal samme bekjende. I Navn o. s. v.

No. 284.

For magtstaalen Hest.

(Efter A).

Urskog
1815.

Nu fer jeg med min Hest i Veien ud,
karsk og sund
til Marv og Ben.
Møder mig
en Avinds-Mand slem,
da binder jeg
Tand og Tunge,
Lever og Lunge,
at de skal blive
under Stenen[1] tunge
og under Berget bunden
og aldrig faa Magt
paa dette Kreatur.

No. 285.

At klomse Bjørnen.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jeg vil udreise med mine Fe,
jeg beder for mine Fe,
jeg beder for Guds Knæ:
Jesus og St. Peder gik sig paa Veien frem;
saa mødte de Bjørnen baade lodden og graa.
»Bind ham!«
sagde Jesus til St. Peder, og St. Peder bandt ham.

[1] A: Stennens.

Saaledes binder jeg hans Tænder og Tunge,
hans Lever og hans Lunge
hans gule Galde
og hans Lemmer.
O, Jesu, lad dem og stande,
han skal ikke min Buskab grande,
den Helligaand føre ham bort i alle vilde Stie,
han skal ikke have mere Magt med mig
end Musen med jordfast Sten,
og det i Navnet o. s. v.

No. 286.

At døve Gand-Skud[1].

(Efter I, L, NN, NN*, P og a. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, 174).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*	*Størelvedal*	*Dovre*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*	*c. 1830.*	*1864.*

Vor Herre Jesus og St. Peder gik op paa Oljebjerget; der mødte de Finnegand og Forgjørelse[2]. Jesus sagde:

»Jeg skal dig ikke binde
hverken med Reb eller Line,
men med Guds Magt
og Kristi Kraft[3].«

No. 287.

At døve Gan(d)-Skud.

(Efter L).

Dovre
1864.

Jesu Disciple gik op over Hed(e) over Oljebjerget; der mødte de 9 Finnekvinder og 9 Eftergjørelser. Jesus sagde:

[1] I: Mod Finskut; NN: Findskodt.
[2] I, NN og a: Eftergjørelse.
[3] Saa L og P. a: Guds Ords Magt og Kraft. NN: Guds Magt og Kraft. I og NN fortsætter: I 3 (NN om. 3) Navn F. S. og H. Fadervor.

»Jeg skal jer ikke binde
hverken med Reb eller Line[1],
men med Bogstaverne paa de 30 Sølvpenger, som jeg blev solgt for, og ved Guds Liner under Solens Sæde.«

No. 288.

Orme at binde ved Ord.

(Efter V).

Hadeland

1789.

Jomfru Maria gav mig en Line,
hun bad mig, jeg skulde dig, Orm, binde.
Jeg binder Hoved, Mund, Tunge og Hale,
jeg binder Edder[2], Galde og alt det, som i og paa dig, Orm, er. Du skal ligge lige saa stille ifra Hoved og indtil Spol ligesom den velsignede Guds Jord, og det udi Navn Gud Fader og Guds Søn og Gud den Helligaand. Amen.

Læses 3 Gange over, der Ormen ligger og gaar.

Saa er Løselsen:

I. N. R. I.

Udi dette velsignede Jesu Navn giver jeg dig, Orm, løs igjen. Vær nu løs igjen i Jesu Navn og skad ingen.

No. 289.

Konst at dølge Hugorme, Snoge og Slanger.

(Efter U).

?

1790.

Sig disse Ord 3 Gange, førend du tager den: Jomfru Maria gav mig Bast (og) Line, hvormed jeg skal denne Orm binde,

[1] L: Liner.
V: »arter«.

først om hans Hoved
saa om hans Hale,
at han skal ingen Mand skade,
og det i Navn Gud F. Gud S. og Gud den Helligaand.

Gjør idetsamme Kors over hans Hoved og hans Hale, og tag saa fat paa ham.

No. 290.

Ormen at binde.

(Efter A. Benyttet af en Forf. i »Aftenposten« No. 653 for 1887).

Urskog
1815.

Jomfru Maria gav mig en Linde,
hun bad mig, at jeg Ormen skulde binde.
»Jeg binder Hoved,
og jeg binder Skallen,
jeg binder alt det, som paa dig monne være
Du skal ligge,
ligge saa stille
fra Hoved til Spolen.«
Ligesaa den, vel udsiger i 3 N. F. S. H.

No. 291.

At binde Ormen.

(Efter NN* og a).

Fron (Gbdl.) *c. 1830.* *Eker* *c. 1850.*

Jomfru Maria skulde gaa til Lunde[1],
der fik hun høre Ormen sjunge.
Hun bandt ham i Hals og Hale,
der skulde han ligge i Dvale[2].
I Ryg og Spol
skal han aldrig slikke Blod[3].

---

1 NN* og a: Lunden.
2 NN*: i Røg og Dvale.
3 NN* fortsætter: I N. F. S. og H. Amen.

No. 292.

At binde sin Uven.

(Efter P NN* og a).

Fron (Gbdl.)	*Eker*	*Storelvedal*
c. 1830.	*c. 1850.*	*c. 1830.*

Jomfru Maria laante mig en Fredags-Linde[1],
at jeg kunde N. N. baade baste og binde.
Jeg binder N. N.(s) Tunge,
Lever og Lunge,
jeg binder baade Haand og Fod,
jeg binder hvert et Ledemod[2],
jeg skal frem gaa,
men du skal tilbage staa
som Crelelen[3] i en Brønd.
Jeg binder dig, N. N. i 399 Timer med 2 Hænder,
10 Fingrer og 12 Guds Engler.
Jesus[4] stadfæste saa mine Ord,
som Gud[5] stadfæstede Himmel og Jord.
I de 3 N. F. S. Hell.aand. 3 Gang Fadervor.

No. 293.

For Avind.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865, Side 50).

Solør
1865.

Kristus gaar ad Veien frem med hellig Kors; Jomfru Maria hans Moder følger hannem. Mødte dem Avinds-Moder saa led og gram. »Hvor skal du hen?« sagde den Herre Jesus til hende. »Jeg vil gaa til næste By og tvinge baade Folk og Fæ og trykke Kreaturene overalt. Jesus udrakte sin Haand og drev Avind af By og Land.

[1] P: Linie; NN* og a: Linne.
[2] Denne Linje udelader a. NN* her noget korrumperet.
[3] Saa P. a: Felelek NN*: en Jelelek. Alle korrumperede.
[4] a tilføier: gode Guds Søn; saa og NN*.
[5] Saa NN* og a; P: Skaberen, Gud Fader.

Han tager sin hellige Langfredagstinde[1],
dermed maner han Avinds-Kvinde,
Jesus binder med sin høire Haand
med samme Haandebaand,
som Lucifer i Helvede tvang
og satte i Helvede med Langfredagsbaand,
som han udsendte fra Verdens Ende derhen
under en jordfast Sten
intet Kreatur eller Menneske til noget Men
under Himmelen og ned under Havets Dybhed
under Evighedens Navn, Gud Faders, Guds Søns og Gud den Helligaands.

No. 294.

Mod Avunden den lede.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 182).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Læs dette i Salt og Malt og giv Kreaturerne det.

Jeg binder alle mine Uvenners Avun(d),
jeg binder Tænder og Tunge,
jeg binder deres Lever og Lunge,
jeg binder deres Hjerte og Hjerterødder,
og jeg skal forbinde dem omkring
deres Liv med
in Nomini deus patri et fili, et spiritus santi. Amen.

No. 295.

En Avin(d)s Bøn.

(Efter I og a).

Romedal *c. 1780.* — *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Jeg binder alle mine Avin(d)smænd,
jeg binder al deres Avind,

[1] Skal være: Langfredagslinde.

jeg binder al deres Lever og Lunge,
jeg binder deres Hjerte og Hjerterod,
jeg binder deres Liv omkring
i 3 Navn, Fader, S. og H.aand. Amen. Probatum.

No. 296.

Orm at binde.

(Efter M No. 12).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1820.

Jeg binder dine Tænder, jeg binder din Tunge,
jeg binder din Lever, jeg binder din Lunge,
jeg binder dine Fødder, dit Hjerte og Hjerte-Rod,
jeg skal ſorbinde dig i hvert dit Ledemod;
din Tunge skal hvælve,
dit Hjerte skal skjælve
i 3 Navn. Amen.

No. 297.

At fjetre Hest og Mand.

(Efter A, T og W).

Hadeland *1793.* — *Moland (Telemarken)* *c. 1800.* — *Urskog* *1815.*

Jeg binder dig Hest og Mand
med samme Ord og[1] Baand,
som vor Herre Kristus[2] Helvede overvandt.
I 3 N. F. S. og H.aand.

NB. Gak tvert over Veien, førend han kommer, mens du siger det[3].

[1] T og W om.: »Ord og«.
[2] Efter Kristus tilføier T: »i«. W om.: »Helvede«.
[3] T om.: »mens — det«. W: . . . siger denne Besværelse, indtil de kommer.

No. 298.

At fjetre En.

(Efter A. Trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 171 og Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 183).

Urskog

1815.

Jeg binder din Tand og Tunge, din Haand og Fod,
jeg binder dig saa fast som Kristus Død og Pine stod[1],
jeg sætter dig saa fast som Stok og Sten,
du skal aldrig gjøre mig eller nogen Mand Men.
Jeg forbyder din Tand og din Tunge, din Haand og Fod,
jeg sætter dig saa fast, som ældste Belsebub[2] i Helvede stod.

Man tager sine Hænder i Vare, førend man begynder.

No. 299.

At binde Ormen.

(Efter NN, NN* og a)

Eker *c. 1800 og c. 1850.* *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Kvindesæden trampe skal
Slangens Hoved.
Nu, saa binder jeg dig
med Guds Ord af Himmerig,
at du ei skal mere gaa,
end jeg dig tilstede maa.
Pauli og Kristi Haand
skal tillukke din Tand
i Jesu Navn
og med Guds Ord[3].

I N. F. S. og H.aand. Fadervor 3 Gange.

---

[1] A: stoer. Foran »Død« er »i« nok bortfaldt.
[2] A: Bælstebub. Heyerdahl: Belsebub.
[3] a fortsætter: I tre Navn o. s. v.

No. 300.

[At binde Efterbyrden.]

(Efter M No. 5; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Jeg binder Bøln med mine 5 Fingre,
som Jesus og Jomfru Maria batt med sine 5 Fingre.
Det skal staa ved Magt som en jordfast Sten,
det skal (ikke) tjene (til) nogen (Mands) Men.
I 3 Navn o. s. v.

No. 301.

At afvende Vrede.

(Efter H og Y).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* — *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.*

Jeg blæser i Breden,
jeg vender Vreden[1],
jeg ser dig i dine Øine og over dit Hoved,
jeg binder dig med blodige Baand,
at du ikke skal være mig vred
eller led
mere end som Guds Søn er Jomfru Maria led.
I 3 N.

No. 302

a. [For Ondt paa Fæet.]

(Efter M No. 9; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Jeg tager Guds Ord i min Mund
for ilde Mands Vrede,

[1] Y: jeg vender mig om.

for ilde Mands Lede,
for jeg vil det onde fra mig lede,
at det skal saa snart ride og rende
gjennem Bjerg og dybe Dale,
som Hagelet kommer af Himmelen ned.
Jeg skal sætte Fjeter for deres Fod
og Spjud igjennem deres Hjerterod,
Gjel for deres Tand.
Saa binder jeg dem alle i Sand,
til dem vil mig saa vel
som de sig selv.
I Navn F. S. H.

b. For Ondt paa Fæet.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1850.

Jeg beder for mine Kreatur
i Jesu Navn, i Jesu Navn, i Jesu Navn.
Saasnart jeg tager Guds Ord i min Mund[1]
for ilde Man(d)s Vrede
for ilde Man(d)s Lede,
skal det alt[2] Onde fra mine Kreatur bortvende,
attraa[3] den, som dem sen(d)te.
Avundshed[4] og Vrede skal saa snart ri og rende
over Bjerg og dybe Daler,
som Hagel kommer af Himmelen ned.
Sæt Fjeter[5] for deres Fø(d)der,
sæt Spyd igjennem deres Par Hjerterødder[6],
sæt Laas for deres Mun(d),

[1] H: mun.
[2] H: at.
[3] H: atraa.
[4] H: Avondshed.
[5] H: føter.
[6] H: parterødter.

sæt Il(d) for deres Læn(d),
saa bitt eg[1] alle i Sæng,
indtil dem vil me(g) og mine Kreaturer saa vel,
som dem vil sig selv.
Og det i 3 Navn, Fader, Søn og Helligaan(d).
Fadervor 1 Gang for, 2 Gange efter.

No. 303.

[At klomse.]

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Jomfru Maria stod sig og saa sig over Hede. »Hvad ser du?« sagde vor Herre. »Jeg ser de hedenske Hunde«, sagde Jomfru Maria. »Bind dem!« sagde vor Herre. »Hvormed skal jeg binde dem?« sagde Jomfru Maria. »Med det jødiske Træ,« sagde vor Herre. »Det holder ikke,« sagde Jomfru Maria. »Bind dem med det Baand, som Jøderne bandt Kristus med,« sagde[2] vor Herre. »Ja, det holder,« sagde Jomfru Maria. Jeg binder dig Tand og Tunge, Lever og Lunge; du est bunden, og du ikke kommer af det Sted, du staar paa, udi tre Navn.

No. 304.

Ord for Rylla.

(Fra Lisbet Nypens Proces 1670. Trykt i Evensens Samlinger, Bd. 1, Hefte 4, Side 36).

Leinstranden

1670.

Jesus gik ad Veien fram,
der mødte han Rylla den lede og gram.

»Hvor vil du gange?« siger Jesus. »Jeg vil gaa til et sygt Menneske« (N.N.) »Hvad vil du der?« siger Jesus. »Jeg vil hans Blod lapt, jeg vil hans Ben bidt og hans Hænder slidt, jeg vil hans Hilse fortappe.« »Nei,« siger Johannes Evangelist, »det skal du intet gjøre. Mens(?) Jesu Navn bitt eg[3] Rylla; J. N. bitt eg[3] Ryll og Rylls Moer; J. N. bitt eg[3] Ryll og Rylls Broer; J. N. bitt eg[3] Ryll og Rylls Søster. J. N. bitt eg[3] Ryll

[1] H: bit de.
[2] Foran »sagde« indskydes Ordet: »Ja«.
[3] Evensen: bitte.

og Rylls Slægt; mens(?) J. Navn mane dig af Bloe i Floe; J. N. mane dig af Hold i Mold; J. N. mane dig ud til Verdens Ende; til denne Dag bliv staaende i Sten, i Navn Faders, Søns og Helligaands.«

No. 305.

Ord for Ryll[1].

(Efter P).

Størelvedal

c. 1830.

Jesus, han skal binde Ryll[1]
og Ryllens Fader,
Jesus, han skal binde Ryll[1]
og Ryllens Moder,
Jesus, han skal binde Ryll[1]
og Ryllens Broder.
Jesus, han skal binde Ryll[1]
og Ryllens Søster.

I Navn Gud Gudfaders, i Navn Guds Søn, i Navn Gud den Helligaand. A. Og siden Fadervor 3 Gang.

No. 306.

En anden Bøn, naar du vill vandre.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

»Jeg, N. N. skal vandre idag,« sagde Jesus. »Da møder os onde Røvere,« sagde St. Peder. »Da skal jeg dem binde,« sagde St. Povel, »med haarden Baand,« sagde Jesus. »Saa binder jeg alle mine Uvenner,« sagde St. Poul[2].

---

[1] P: Ryld.

[2] Fortsættes derpaa i Manuskriptet med en Sammenblanding af et Par andre Formularer.

No. 307.

a. Hvepsebøna.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Gvefs, Gvefs!
Vil du meg stinge,
ska eg deg binde
i tre Namn: Gud Fader, Søn og Helligaand.

Naar 'n løyser'n, ska 'n sea:
Reis te Helvites!

b. At binde Hveps.

(Efter Folkevennen Aarg. 11, 1862, Side 467).

Lister og Mandals Amt
1862.

Hvaps, Hvaps vinne,
vil du mig stinge,
jeg skal dig binde
i Navn Gud Fader, Søn og Helligaand.

No. 308.

At binde Ormen.

(Efter NN, NN* og a).

Eker. *Fron (Gbdl.)*
c. 1800 og c. 1850 *c. 1830.*

Naar du ser en Orm, da peg paa den med din venstre Pegefinger og sig saaledes:

Pio Pio Kingemand,
du skal staa saa fast,
som St. Peder stod paa Bjerget.
I N. F. S. H.aand.

No. 309.

Bøn.

(Efter B).

Gudbrandsdal
c. 1830.

I Jesu Navn
saa slipper jeg mine Kreatur frem. Jesus Kristus, Guds Søn, bevare mine Kreatur fra alle Avunds[1]-Kvinder, fra alle de(m), som baster og boer, fra alle de(m) som Kjødet river og Blodet su(g)er.

Vor Herre Jesus reiste sig over Hede;
der mødte han Ulven og Grammen den brede.
»Kloms var du i Lien;
Kloms var du i Stranden;
Kloms Tand og Tunge
Lever og Lunge
Haar og Haaremod
dine Fødder, dine Klør
før Sol og efter Sol.«
I de tre Guds Navn.

No. 310.

For Koen.

(Efter f. No. 4).

Hemsedal
1897.

I Jesu Navn slipper jeg mine Kreaturer paa Engen grøn, som Jomfru Maria slipper sine.

Jesus vær mine Kreaturer huld,
Jesus klomser Graabentand,

[1] B: Avguns.

Jesus klomser Bjørnen varm[1],
Jesus klomser alle Troldkjerringers Haand,
Jesus klomser alle vilde Dyr, i Skogen gaar.
Jesus vær mine Kreaturer huld,
enten de skal blive mine
eller sine!
I de 3 N. G. F. S. og H.

No. 311.

At klomse Bjørn.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Vor Herre Jesus gik sig Veien frem; der mødte han Bjørnen, i Veien stod. »Hvor vil du hen?« »Jeg vil mig sta at
Skindet rive,
Benet bide,
Blodet su(g)e.«
»Nei,« sagde vor Herre Jesus, »jeg skal klomse
din Tand og din Tunge,
din Lever og din Lunge,
din Klo og alle andre Klodyr, i Skogen gaar;
dem skal ikke mere faa
af mine Kreaturer,
end Musen tærer
i Havsens Bund
af en jordfast Sten.«
I 3 N.

[1] Misforstaaet for: »Bjørneram«.

No. 312.

[At fri Fæet fra alt Ondt.]

(Efter M no. 4 a, M no. 9 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) c. 1800. — *Gausdal 1880.*

Jeg lokker mit Fe
igjennem Herrens Le.
12[1] Guds Engler sætter jeg derved.
Jesus fik mig lykkelig Hand[2].
Idag læser[3] jeg baade for Ulve- og Bjørnetand;
ingen Troldkvinde skal noget fra mig snige,
og intet Odyr[4] skal[5] mit Fæ bide eller slide.
Med Guds Baand
bit(t) jeg deres Tand.
Jeg klomser deres Lever og deres Lunge,
saa alle Troldkvinder skal blive saa forskrækket denne (Dag)
som alle de Ugudelige paa vor Herres yderste Dommedag.

Jeg stadfæster denne Bøn med disse efterfølgende Ord: Udi Engle-Kor; De 11 Discipler og de 12 Apostler udi 3 Navn F. S. H.

No. 313.

Klomse-Bøn.

(Efter D).

Nordfjord 1862.

Jeg klomser Bjørnen i Munden
som Roden i Grunden;
Jeg klomser hans Klo,
Tænder og hans Tunge,
hans Lever og hans Lunge,
jeg klomser ham i en Sten.

1 Saa M No. 4 a. M No. 9: alle.
2 Saa M No. 9. M No. 4 a: haven.
3 Saa M No. 9. M No. 4 a: lever.
4 Saa M No. 9. M No. 4 a: Udyr.
5 M No. 4 om. skal.

No. 314.

En Klomse-Bøn.

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

Jeg slipper mine Kreatur i Jesu og Jomfru Maria Hauge, for hviken Guds Fingre har stængt Ulve-Tand og Bjørne-Ran. Og alt andet ondt skal lukkes ude. Jeg klomser alle Klør og Udyr ved Kristi Magt; de skal ikke faa mere af mine Kreature end en Mær[1] faar af en Sten.

I 3 N. F. S. og Hell.aand.
3 Gang Fadervor.

No. 315.

At klumse en Ulv.

(Efter Folkevennen Aarg. 11, 1862, Side 454).

Lister og Mandals Amt.
1862.

Naar man møder en Ulv, raaber man til den:
Klums haai!
Derved bliver den straks klumset.

---

[1] P: een mere.

VI.

Sympathi-Midler.

1.

Sympathi-Midler

af

Kirke og Kirkegaard.

No. 316.

For forskjellige Slags Sygdomme.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 13).

Nordland

1889.

Man tager Bly fra et Kirkevindu, lægger det i Vand og vadsker sig dermed.

No. 317.

Naar Kalve ikke vil leve.

(Efter I).

Romedal

c. 1780.

Da skal man tage Kirke-Kalk inden i Kirken og give Kalvene ind.

No. 318.

For syge Børn, naar intet andet hjælper.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 97).

Sundalen

1889.

En, som gaar til Alters, tager hemmelig det viede Brød ud af Munden og giver ved sin Hjemkomst det syge Barn det.

No. 319.

For forskjellige Sygdomme.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 434).

Spydeberg

1779.

Man nyder Vin, der bliver tilbage i Kalken efter Altergangen.

No. 320.

Raad i Sygdomstilfælde.

(Efter Folkevennen Aarg. 11, 1862, Side 460).

Lister og Mandals Amt

1862.

Kirkevin er god i flere Sygdomstilfælde. Det samme er Tilfældet med Rusten af Kirkeklokkerne; den tages ind som Pulver.

No. 321.

Om nogen er indtagen af Trold.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Da skal det ringes ved nærmeste Kirke i 3 Torsdagsaftener efter hverandre. Saa kommer det Menneske til Folk igjen.

No. 322.

For forskjellige Slags Sygdomme, især Døvhed.

(Efter O. I. Høyem, Nes eller Bynes, Side 150).

Bynes
1862.

Man tager Filspon af en Kirkeklokke og giver den syge.

No. 323.

At faa et Dyr til at bie, til det bliver skudt.

(Efter T, NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge)	*Moland (Telemarken)*	*Eker*
c. 1780.	*c. 1800.*	*c. 1800 og 1850.*

Tag af Klokken »imølom«[1] det ringer anden og tredie Gang, stryg Børsen 3 Gange, sæt saa Børse-Piben i Faret[2], som Dyret har gaaet. Daa skal du ikke gaa det forbi og endelig treffe det[3]. Og tag saa Muld[4] under Alteret at have, naar du lader Børsen.

No. 324.

At en fremmed Ko skal trives paa Sæteren.

(Efter Schübeler, Viridarium Norvegicum I, 314. Cfr. Haukenæs, Hardanger VII, 366).

Bergens Stift
1889.

Man giver Koen lidt Voks af et Alterlys.

---

[1] NN og e: imellem.
[2] NN og e: Sporet.
[3] Saa T. NN: saa gaar det ikke forbi, inden de endelig den Dag treffes. e: da skal de vende tilbage og møde dig, og da kan du skyde. Hermed afslutter den Opskriften.
[4] NN: Jord.

No. 325.

Mod det onde Øie.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 99).

Sundalen

1889.

Har et ondt Øie skjæmt ud Ens Fiskegarn, da skal man paa en eller anden Maade faa Presten til at se paa det. Hans Øie fordriver det onde Øie.

No. 326.

At faa Djur til at bie, indtil det bliver skudt.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Gaa en Løverdags-afton til Kirken og tag noget Jord under Alteret og bland det i din Ladning, naar du lader din Bøsse.

No. 327.

Om forskjellige Ting at gjøre godt igjen.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Jord af 3 Kirkegaarder og hav det i Fæsaltet til forskjem(te) Kreaturer i en Brændevinsstett[1]. Ja til alt det, som er bortskjæmt, bruges det.

Tages Jorden under Messen, er den bedst.

---

[1] H: sædt.

No. 328.

[At faa Fisk.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag Kirkejord, kast den i Vandet, der du skal fiske; (da) skal Huldren[1] ei holde Fisken derifra.

No. 329.

Om Svig at drive fra et Barn.

(Efter V og b. Trykt i Skilling-Magazin for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)	*Hurum*
c. 1770.	*c. 1780.*

Her tages lidet Jord af en Grav og istedet lægges en Knappenaal. Paa samme Jord sættes Brændevin, og det drukket hjælper[2].

No. 330.

At skyde paa forheksede Ting eller gjøre sig haard, item at befrie sit Gevær.

(Efter V).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Naar andre hører Lyden under Høimessen, naar Presten læser eller messer for Alteret, da tag indviet Kirkejord af en Grav og læg istedet en Knappenaal. Tag lidet ad Gangen og bland (i) Krudet. Da træffes forheksede Ting (og dit Gevær skal) ei forgjøres.

---

[1] H: uldren.

[2] Forskriften om, at man skal tilsætte Brændevin, mangler i b, der foreskriver, at man skal lægge den viede Jord i »Krudthuset«, naar det fyldes.

No. 331.

At berede sit Frø.

(Efter I, NN og NN* (2 Gange)).

Romedal *Eker*

c. 1780. *c. 1800 og c. 1850.*

Da skal du tage Kirkejord og blande dit Frø med; naar du haver tilsaaet den, da skal du gaa 3 Gange omkring Ageren og læse Fadervor med Andagt[1].

No. 332.

At Utøi ei skal æde din Sæd i Laden[2].

(Efter U).

?

1790.

Gak en Morgen, førend Solen staar op, paa Kirkegaarden, og tag der tiendes noget hvid Jord, og strø den samme Morgen, førend Solen staar op, paa Lade-Gulvet tiende; og det skal være, førend du har aget nogen Sæd ind.

No. 333.

For Kolde-Sjuge.

(Efter U).

?

1790.

Gak tiende paa Kirkegaarden (til) den Grav, som sidst er begraven Lig udi, og tag under din høire Fod tre Gange Jord med dine to Fingre og bind det under din Hage, naar hun tager dig:

---

[1] NN fortsætter: og stiltiende, saa ingen mærker det Forehavende.

[2] U: Landet.

No. 334.

[At træffe et Dyr.]

(Optegnet efter Folkemunde af Jørgen Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

»Vigd Mold« i Krudtladningen og Bøssepiben vendt mod Dyresporet, saa treffer man Dyret igjen. Men da maa Skytten gaa frem og ikke se tilbage paa sin egen Vei.

No. 335.

Nyt! Nyt!

(Efter M No. 8 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1850.	*1880.*

Tag Jord paa Kirkegaarden paa Nordsiden, giv Kreaturerne det ind udi en Bide Brød: skal jeg cavere.

No. 336.

For Barn, der lider af en usædvanlig Sygdom.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 97).

Sundalen

1889.

Man henter Jord paa Kirkegaarden og indgiver Barnet.

NB! Hvor Kirkejorden tages, nedlægges nogle Sølvpenge.

No. 337.

Svig paa Gaard at bortdrive.

(Efter T og W).

Hadeland	*Moland (Telemarken)*
1793.	*c. 1800.*

Gak paa 3 Sogne-Kjerke-Gaarder og tag lidet Jord med af[1] hver Kirkegaard. Og saa meget du tager af hver Kirke-Gaard, skal du tage

[1] W: utur.

anden Jord og legge isteden igjen. Den Jord, du tager, skal du strø om dette, du eier, og give dine Kreatur(er) noget ind deraf, og »Reysten« skal du kaste paa Ilden[1]. Saa bliver du og alt dit Gods bevara.

2.
Sympathi-Midler
af
Lig og Dødninger.

No. 338.

Mod Gevækst.

(Efter Folkevennen Aarg. 8, 1859, Side 467).

Guldalen
1859.

Man faar en Mand, der har været i Krigen og fældet Folk, til at tage paa Gevæksten med sine Hænder.

No. 339.

Mod Gevækst.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man lader en Barnemorderske tage paa den.

[1] Her slutter W, der forresten i et Par Enkeltheder redigerer Formelen lidt afvigende i formel Henseende.

No. 340.

[For Ondt.]

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

En Morder-Kniv er i mange Tilfælde nyttig. Hjælper ogsaa for Værk i Kvinde-Bryster, naar man stryger dem 3 Gange avint med den.

No. 341.

Mod Gevækst.

(Efter c, Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 421 og Folkevennen Aarg. 8, 1859, Side 467).

Spydeberg	*Guldalen*	*Flaa (Hallingdal)*
1779.	*1859.*	*1889.*

Man stryger den med en Kniv, hvormed et Menneske er bleven dræbt.

No. 342.

Den udbrydende (auswerfende) Orm paa Heste at kurere.

(Efter U).

?
1790.

Man tager et Bræt af en Ligkiste, brænder det til Aske og derefter giver en Hest samme Aske ind under Foder at æde. Eller, og hvilket bedre er, man blander det under en Pægel Vin og giver ham det ind; saa fordriver det den udbrydende eller udløbende Orm paa Heste.

No. 343.

For Sti paa Øinene.

(Redigeret efter c og Glückstad, Hiterdals Beskrivelse, Side 63).

Hiterdal *Flaa (Hallingdal)*
1878. *1889.*

Man tager en Flis af en Krak, hvorpaa der har ligget Lig, tænder Ild paa den og røger Øiet dermed.

No. 344.

Grep.

(Efter f No. 6).

Gol
1897.

Man skal lægge en Flis af en Krak, der har staaet et Lig paa, antænde samme og drage i sig af denne Røg.

No. 345.

Blive synin.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

En bliver synin ved at se gjennem Skaaken efter en Ligfærd.

No. 346.

Vilt du vinde i Spil.

(Efter U).

?
1790.

Da tag en Synaal, som alle Ligklæderne er syede med til et Lig. Naar de nu alle sammen er færdig, saa maa du ikke stikke Naalen i

noget andet, ei heller traa i den, men svøbe den i et Stykke Papir, indtil du vil spille paa noget, som er Værdi (i). Hold den saa ved dig og alt, staa ved den, som faar de høieste Øine, og bliv da til den sidste; stik saa Naalen sagtelig i dens Klæder, som du staar hos, der haver de høieste Øine; staa du saa ved den og kast! Saa faar du 3 over. Er probatum.

No. 347.

At vinde i alleslags Spil.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Synaal, som er syet omkring Lig med, stik den udi hans Klæder, som du spiller med; saalænge den sidder, vinder du altid.

No. 348.

Grep.

(Efter f No. 6).

Gol

1897.]

Man skal tage en Søm af et Stykke, der har ligget ind til et Lig, antænde samme og drage i sig samme Røg.

No. 349.

a. At vinde i Kort og Terning.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Om du kan faa et Stykke af det Reb, som en Tyv er hængt med, og faa det bundet om din venstre Arm, da vinder du i Kort og Terning.

b. At vinde i Spil.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag en Strikke, hvormed en Tyv er hængt, red den op fra hveranden, som det var Blaar; lad saa en Pige paa 12 à 13 Aar den igjen spinde. Gjør heraf et Baand og bind om din Arm; saa vinder du.

No. 350.

Raad for Børn eller Folk, som har Miss-Møen eller Gevækst.

(Efter U).

?

1790.

Du skal gaa hen, om det er et Drengebarn, til et Kvindemenniskes Person, som er død og var over sine 50 eller 60 Aar gammel, og tage hendes høire Haand, førend hun bliver ganske kold, og stryg tre Gange med den over det Sted med, som det har ondt; det skal[1] straks gaa bort. Gjør det samme paa samme Maade, om det er et Pigebarn, som skader noget, ved den Mands Lig, som er over 60 Aar gammel; det hjælper.

No. 351.

a. At fordrive Vorter.

(Efter Folkevennen Aarg. 11, 1862, Side 462).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man stryger Vorterne 3 Gange frem og tilbage paa et Lig.

[1] U: skulle.

b. For Øksler (Øgt) og Ligtorne.

(Efter H. J. Wilse i Top. Journal B. V, Hefte 17, Side 22).

Eidsberg
1796.

Man lader det angrebne Sted paa Legemet stryges paa et Lig.

c. For Gevækster.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Man lader en Afdød stryge avint paa dem, da forgaar de.

No. 352.

At vinde med Kort og Tærning.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Gjør dig et Baand af en Lænke, som en Tyv er hængt udi, og skal smedes en Søndag under Prædiken. Og saa længe du bærer den om din venstre Arm, vinder du.

No. 353.

At fjettre Fugle.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Tag en Lænke, som en Tyv har hængt udi, og kold-hamre den til Braadder, og skal dette du gjøre tre Torsdags-Nætter. Naar du da

har de(m) hos dig og i Skougen ser Fuglene, gak da rund(t) omkring dem; og der, du begyndte at gaa, skal du, naar du kommer paa samme Sted, lægge en af disse Braadder. Saa kan du skyde saa mange, du vil. Men du skal endelig lade en blive igjen af dem, som du saaledes har gaaet omkring. Siden kan du tage igjen den Braad, du lagde neder paa det første Sted, du begyndte at gaa omkring Fuglene.

No. 354.

En Bøsse at anrette, at (man) med den skal træffe og skyde alt, hvad som har Fjeder.

(Efter U og Æ).

Borge (Sml.) *?*
c. 1735. *1790.*

Tag hos en Skarpretter et Søm eller Nagle, besynderlig den første Del med Spidsen, hvormed en arm Synders Hoved over Hjulet paa Steilen er tilnaglet. Lad gjøre hos en Bøssesmed uden Ild et Sigte og Korn foran paa din Bøsse. Og dette skal gjøres i Skyttens Tegn, naar han regjerer, hvilket man kan se i Almanaken paa den Dag, hvor det er antegnet. Det skal og gjøres (i) Martis Time paa samme Dag. Saa har du en Bøsse, hvormed du kan skyde alt Vildt, som har Fjeder igjennem Halsen. Men dersom du vil skyde til noget andet, saa som efter en Hare eller efter Skiven eller andre Dyr, saa er Røret i Bøssen fordærvet; thi naar du derefter har Lyst til at skyde med samme Bøsse efter det, som har Fjeder, saa er Røret eller Piben fordærvet og kan ikke træffe[1].

No. 355.

Naar man er forgjort, at man imod sin Vilje skal elske en.

(Efter U).

?
1790.

Tag en Tand af et dødt Menneske, røg din dermed; saa er du hjulpen.

[1] Kortere redigeret, men af samme Indhold i Æ.

No. 356.

[At vinde i Kortspil.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag en død Menneske-Tand og berør Kortet med; saa vinder du vist.

No. 357.

For Tandværk.

(Efter U).

?

1790.

Tag et dødt Menniskes Tand og riv dermed paa den eller de Tænder, som værke; det hjælper.

No. 358.

At Troldkvinder ikke kan komme af Kirken, saa længe Folk er derinde.

(Efter Y; trykt i Skilling-Magazinet for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Gak til Galgjen og tag et af Tyvens mindste Ben, som Kjødet er frafalden. Læg samme Ben under Kirkedøren. Er der da Troldkvinder, medens Folkene ere i Kirken paa en Søndag, saa kan Troldkvinden ikke komme ud, førend Tyve-Benet borttages.

No. 359.

At vinde i Kort og Terning.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag et Led af en Tyv og gjør deraf en Ring og sæt den paa din Finger.

No. 360.

At faa Fugle og Dyr til at bie, til de blive skudt.

(Efter NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge)	*Eker*
c. 1780.	*c. 1800 og 1850.*

Tag Tommelfingeren af en, som er hængt, og bore et Hul igjennem den. Naar du ser enten Fugle eller Dyr igjennem Hullet paa Benet, saa kan de ikke undløbe eller komme videre, førend de bliver skudte ihjel[1].

No. 361.

Hvorledes du kan faa Fuglene til dig i Skoven.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Gak til Galgen og forlang Fingerne af en Tyv paa den høire Haand. Og af det ene Led skal du gjøre en Pipe som en Hjærpe-Pipe. Og naar du blæser deri, da skal Fuglene komme til dig.

No. 362.

At ingen Dyr skal undløbe dig.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Tag det Stykke af en Misdæderes Hovedskal, som Spigere er igjennemganged; forvar det vel rent hos dig. Naar du vil skyde og sigte paa et Dyr, saa se igjennem dette Hul paa det. Saa kan du komme det saa nær, du vil.

---

[1] e udelader: ihjel.

No. 363.

Kunst at gjøre sig haard for Skud og Stik.

(Efter U).

?

1790.

Først opsøg dig en Hjerneskald af et Menneske, som er hængt eller steilet, hvorpaa Mos er groet. Naar du haver faaet den, saa tag Agt paa Stedet, og lad den blive der til om anden Dagen; saa skal du gaa ud til samme Sted igjen at skabe Mosen af. Bind den i en linne, Dug og sy den i din Trøie under din venstre Arm, alle uvitterlig. Saa kan man hverken med Skyden, Skjæren eller Stikken eller Huggen gjøre dig nogen Skade.

Dette haver en forsøgt Capit(aine) brugt. Han sagde: Dersom man gik en Fredag Morgen, førend Solen stod op, til en Galge eller Steilet hvorpaa var en Hjerneskald, som havde Mos paa sig, skabede den af og slugede den i sig om Morgenen heraf hver Gang saa meget som en Ert er stor til, saa er man 24 Timer fri for Saargjørelse og Igjennemskydelse.

No. 364.

Konst at vinde med Tærninger.

(Efter U).

?

1790.

Gak paa Kirkegaarden og tag et Menniskes Hovedpande og to dig deraf, saa vinder du i Spil og Tærninger.

No. 365.

At man ikke skyder feil.

(Efter NN, NN*, P og a).

Fron (Gbdl.)	*Storelvedal*	*Eker*
c. 1830.	*c. 1850.*	*c. 1800 og 1850.*

Tag døde Menneske-Ben, stød dem smaa og bland i Krudet.

No. 366.

At en Pige kan faa sin Maaneds-Tid.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Brænde Folke-Ben, stødte til Pulver og indtage(t) er et vist Middel for Kvinders Forstoppelse af deres Tider.

No. 367.

For Durkløb.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag et dødt Mands-Ben paa en Grav, brænd det til Pulver og giv den Syge 3 Morgener fastende, ham uvidende; og hvad tilovers er, læg paa den Sted, du tog det.

Bruges for den hvide Bug-Løb i ny Maaned.

No. 368.

Kunst at se isøvne det, som er stjaalet.

(Efter M No. 3; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Kvikne)

c. 1800.

Du skal gjøre et † af »falske Ben«[1] og læg(g)e under dit Hoved, naar du lægger dig. Saa ved du, hvem det er, naar du vaagner op igjen. Og det skal være probato.

[1] Skal vistnok være: Folke-Ben.

No. 369.

For Dødmands-Greb.

(Efter Folkevennen 1859, Side 450).

Valders
1859.

Man henter fra Kirkegaarden et Dødningeben, hvormed den Syge bestryges, og bringer det tilbage inden Aften. Kan dette ikke ske legges noget Staal istedet. Forretningen maa udføres af en Ubeslegtet.

No. 370.

Naar nogen Bøsse er dølget.

(Efter H og U).

?	*Fron (Gbdl.)*
c. 1790.	*c. 1750.*

Tag Mose af et Dødninge-Hoved[1], læg[2] det imellem Krudtet og Kuglen[3], og skyd saa. Og da skal ingen Hekseri hændes dig.

No. 371.

At hjælpe et forhexet Gevær tilrette igien.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag Mose af et Dødnings-Hoved, lad det imellem Krudet og Kuglen og skyd saa. Da rammer du ganske vist igjen.

---

[1] H: et Dødnings Hoved. U: døddinge hoved.
[2] Saa U. H: lad.
[3] Saa H. U: Hagelen.

3.
Sympathi-Midler
af
Dyreriget.

a.
Mennesket.

No. 372.

[At Bøssen ikke skal forgjøres.]
(Efter U).

?
1790.

Det første, du skyder noget eller efter noget, og du haver afskudt, førend du flytter din Fod af Stedet, som du haver staaet og skudt paa, da blæs straks 3 Gange i Piben. Saa kan ingen dølge din Bøsse.

No. 373

At Hunden skal trives.
(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 101).

Sundalen
1889.

Man tager et Stykke Brød og lægger det under Armen, saa det bliver gjennemtrængt af Sved, hvorpaa man giver Hunden det at æde. Da vil den snart trives.

No. 374.

Konst, at en Pige straks skal lade dig faa din Vilje med hende.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Muskat og skjær den tvert over og bind hvert Stykke fast under hver af dine Armehuler i 4, 5 eller 6 Dage, at de bliver gjennemtrukket med Sveden af dig. Skrab dem i Øl og giv Pigen det i et Krus eller Glas først at drikke af; derefter skal hun tillade, at du skal have din Vilje med hende.

No. 375.

At Kreaturerne ei skal traaes hjem.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Salt, læg det i din vingstre Sko og gak derpaa, at det vel svedes. Tag det saa og læg det under din vingstre Arm i en Klud og svedes. Giv et Kreatur; da følger det dig.

No. 376.

Naar et Kreatur traaes.

(Efter I).

Romedal

c. 1780.

Da skal du tage Salt i en Klud og lægge under din vinstre Arm og sove i 3 Timer og lade det om en jordfast Sten, som i Jorden staar, 3 Gange, og give den Salt i 3 Navn, F. S. H.aand. Amen.

No. 377.

[At Fæet ikke skal gaa bort.]

(Efter M No. 8 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1850.* — *Gausdal* *1880.*

Tag Mel af Korn og gjør deraf et Emne saa stort, at det bliver tilstrækkeligt til alle dine Kreature, og grav det ned udi Ildmørjen, til det bliver bagt. Tag dette Emne og sæt det paa en jordfast Sten, til det bliver kalt, og tag det siden ind. Naa tager du en liden Bede af denne Deig og stik den under venstre Armen, at den bliver varm, og led saa Kreaturet 3 Gange der om Sten mod Solen, og taler taust[1] i Øret paa Kreaturet, men det skal gaa hem, og huru langt det skal gaa i Marken.

No. 378.

Naar en er forgjort, at man imod sin Vilje skal elske en.

(Efter U).

?

1790.

Dersom du imod din Vilje maa elske og efterløbe (en), saa træk et Par nye Sko paa og gak gesvindt en Mils Vei i dem og saa, at dine Fødder sveder derefter. Træk den høire Sko af, slaa Øl eller Vin i den og drik deraf en Drik. Saa er du paa Timen den anden fiendsk.

No. 379.

At en Pige skal komme til dig, naar du vil.

(Efter U).

?

1790.

Kjøb Rosiner for 2 Skilling, vask eller to dem udi din egen naturlige Særk og lad hende æde dem. Saa faar hun Kjærlighed til dig.

[1] Opskriften: tørt.

No. 380.

Raad for en Kone, som ei kan blive forløst i Barnsnød.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Stykke Klud af en Piges naturlige Serk, saasnart den trækkes af hende men ei maa komme paa Jorden. Tag lidet af den og brænd det til Pulver og giv hende et lidet Øl eller Vin; saa bliver hun straks forløst.

No. 381.

At vide, om en Syg bliver frisk eller dør.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Vil du vide (det), da tag hans Urin, slaa lidt Mælk deraf af et Frutimmer, som dier et Drenge-Barn, og rør det vel sammen. Skilles det ad, da kommer han sig, hvis ikke, da dør han.

No. 382.

At en Ko aldrig skal blive magtstaalen.

(Efter H, Y, b, trykt i Skilling-Magazinet for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Fron (Gbdl.)	*Bø (Vesteraal)*	*Hurum*
c. 1750.	*c. 1770.*	*c. 1780.*

Giv den Kalv, du vil sætte paa[1], strax han er kommet, 3 Draabe Kvindemelk at drikke. Da kan ingen Trold-Djævel nogen Tid forgjøre hende[2].

---

[1] Y om.: du — paa.

[2] Saa H. Y; samme Ko. — Opskriftens Orlyd i b en Smule afvigende i Enkeltheder.

No. 383.

Om en Kone falder i Besvimelse og bliver afmægtig i Barsels-Nød og el(l)e(r)s.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Røg med graat Papir, med Kvindens eget Hovedhaar under hendes Næse. (Det) gjør hendes Sandser friske igjen.

No. 384.

a. At en Pige skal faa Lyst til dig.

(Efter U).

?

1790.

Tag 3 Draaber Blod af din Finger, næst den mindste paa den venstre Haand, i et rødmoset Æble og giv hende det; lad (hende) æde deraf; saa elsker hun dig.

b.

(Efter K).

Gausdal

1880.

Kan du faa ti ho av dit eiget Blod, utan ho veit um det, saa kan ho inkje bare seg.

Men Folk segjer, at den hvasse Heten inkje vaaraa lengje. Sosnart dei er vigde, blir Elsken burte, ner'n er komen paa den Maaten.

c. For Belesturen.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man skjærer sig i Lillefingeren og lader tre Draaber Blod dryppe ned i Brændevin, som man giver den hugstjaalne Kjæreste at drikke.

I Mangel af Brændevin kan man ogsaa bruge Vafler eller paa anden Maade lure Blodet i ham.

d. At en Pige skal faa Lyst til dig.

(Efter U).

:

1790.

Stik Hul med en Knappenaal paa din Finger næst den mindste paa den venstre Haand, og lad 3 Draaber deraf i (et) Glas Vin, Mjød eller Brændevin, og lad hende drikke deraf om aldrig saa lidet. Saa skal hun elske dig, om hun endskjøndt var en Adel(s)-dame.

No. 385.

Konst, at en Karl ikke skal forlade en Pige.

(Efter U).

:

1790.

Vil Pigen tage en Skefuld af hendes Tider, naar hun har dem og give Karlen det ind i Øl, han skal aldrig forlade hende.

No. 386.

At dølge Ild.

Efter U).

:

1790.

Tag et stykke Klud af en Piges første naturlige Særk, som hendes første Maaneds-tid sidder paa, saa snart den trækkes af hende, men ei maa komme paa Jorden. Tag lidet af denne og kast den tiende i en stor Ild. Saa stilles den strax med Guds Hjælp.

No. 387.

At Heste skal vel trives ved lidet Foder.

(Efter U).

?

1790.

Tag en sort ulden Klud og se til, at du kan faa en ung Piges første Maanedstid[1], som gaar fra hende, i denne Klud og siden stryge Hesten smukt overalt dermed om Morgenen, og naar du faar gjort hannem ren, og du vilt.

No. 388.

Om Pigens Kjærlighed.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag af din egen Natur og giv hende i Vin. Saa elsker hun dig.

No. 389.

At en Pige skal komme til dig, naar du vil.

(Efter U).

?

1790.

Tag det hvide af Naturen, som kommer fra dig, i din Haand og giv hende, eller gnid hendes Haand indeni dermed, indtil hun bliver svedig. Hun skal derefter elske dig.

[1] U: Mands Tiid.

No. 390.

Raad for Brystværk hos Kvinder.

(Efter e. Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar 1881).

Jeløen (Rygge) *Frosta (Trøndelagen)*

c. 1780. *1881.*

Penis[1] drages 3 Gange rangsøles[2] rundt det syge Bryst.

No. 391.

For svigte Baren.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag hende uafvidendes en Lok Haar af en aabenbar Hore og helst af Veneris Haar, gjør det til Pulver og giv Barnet 3 Dies-Jovis-Aftener, og vaske det, om du det afstedkomme kan, i hendes Urin.

Eller tag Vand i hendes venstre Sko og vaske Barnet med den samme Tid.

No. 392.

At fiske med Garn og Krog.

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Man sætter noget af Veneris[3] Haar paa Krogen eller i Garnet.

No. 393.

Naar Melken løber i Vand og formindskes.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Da skal du sile den igjennem Fremsiden af en saadan (aabenbar Hores[4]) Linklæde eller Skjørteflag en Dag eller to.

---

[1] e: Din Kompan.

[2] e: Avint.

[3] e: venne Ris.

[4] Se N.

No. 394.

For Barselkvinders Fødsel.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Giv hende af en (Kvindes) Efterbyrd, som en Ægtemand har avlet (Barn) med, og kast paa hende et Par Bukser.

No. 395.

At skyde vist.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN*, P og a).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Fron (Gbdl).*	*Storelvedal*	*Eker*
c. 1800.	*c. 1830.*	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Tag af dit eget bagtil (Skarn at sige[1]) og hav det i Forladningen. Saa træffer du vist[2].

No. 396.

Om nogen er haard, og du ikke kan skyde ham ihjel.

(Efter U).

?
1790.

Saa tag en Blykugle og tryk den ind i dit Rumpehul, tag den ud igjen og læg den i Bøssen, skyd saa paa ham. Saa gaar Kuglen snart igjennem ham. Men der gaar intet Blod ud.

[1] NN* om. Skarn at sige.
[2] Sidste Punktum udeladt i NN*.

No. 397.

At ingen skal skjemme din Hest.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Skarnet af en Drengebarn, som ei er dig beslægtet, og giv Hesten ind. Da er han fri en lang Tid. Vil du tage noget af den Mose, som voxer paa den nordre Side af en Væg og blande deri, da er det meget kraftigere.

No. 398.

Om Kjørene ere forhekset, at man ikke kan faa Smør af Melken.

(Efter U).

?

1790.

Tag noget af den bagerste Del af din Skjorte lige for Rumpehullet, som kan være pisset paa eller noget makuleret[1]. Gjør heraf en Si-klud, bind den paa Sien og si al den søde Melk derigjennem. Kom og sæt den hen at bære Fløde; saa faar du Smør nok af Fløden. Det er vist.

399.

Om Orme krybe i Folk.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Da skal du drikke Mandepis 3 Gange, hver Gang tre Skeer fuld. Saa kryber han ud igjen.

---

[1] U: macolleret.

b.

Firføddede Dyr.

No. 400.

[At vinde i Spil.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Bær et Djur-Hjerte hos dig; saa kan du ikke tabe i Spil.

No. 401.

Naar en Kjør er skjæmt.

(Efter I).

Romedal

c. 1780.

Da skal du tage Haar omkring hans Pike-Hus og tænde Ild i og røge under hans Næse med.

No. 402.

For sprængt Hest.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 443)

Spydeberg

1779.

Man giver Hesten Kalve-Blod.

No. 403.

For Hoste paa Hesten.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Tag en Pægl Kalve-Blod og omrør i en Pot Havre og giv Hesten om Aften og Morgen.

No 404.

[At fiske paa Krog.]

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Krogen og læg i Kvie-Blod Natten over, (da) faar du Fisk.

No. 405.

For Saar og Benbrud paa Mennisker og Fæ.

(Efter b).

Hurum

c. 1780

Tag, naar Kjørene kommer sammen paa Græs, et Spand fuldt af deres Pis om Morgenen, før de lades ud, og kom deriblandt gamle Koben(s) Marv og kog det saa, at der røres stedse derudi, indtil det bliver saa tykt som en Myse-Velling. Smør af samme paa Skaden; saa heles det.

No. 406.

For Epilepsi.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hjertet af en Kalv[1] — af Han-Dyr til Mand og af Ho-Dyr til Kvinde —, tørres til Pulver og giv ham 3 Morgener fastendes. Og han skal bære et bitte af samme Skind paa sit bare Legeme, den Syge kommer fra . . .[2].

No. 407.

At fordrive Mus.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Tag Heste- eller Ko-Kløver og brænd dem og lad Røgen gaa paa de Steder, hvor Musene haver sin Gang. Saa bliver man fri fra de ubehagelige Kostgjængere.

No. 408.

[At opdage Troldkjærringen.]

(Efter Nicolaissen, Sagn og Eventyr fra Nordland, 1ste Samling, Side 67).

Nordland
1879.

En Maade at komme efter det paa var at lægge Hestebidslet under Kirkedørstokken, saa kunde Troldkjærringen ikke slippe igjennem Kirkedøren, før hun havde knægget som en Hest.

---

[1] Skrevet med tildels korrumperede Runebogstaver.
[2] Her følger et ulæseligt Ord.

No. 409.

For Gulsot.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 441).

Spydeberg

1779.

Man indtager Saften af Heste-Skarn, helst af en Hingst.

No. 410.

At fordrive Mus.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

At røge i Huset med Heste-Kløve, saa flyr alle Musene af Huset.

No. 411.

Mod Vorter.

(Efter Folkevennen 1862 Side 462).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man bader sig i Hesteurin'; det hjælper.

No. 412.

For Igt.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 441).

Spydeberg

1779.

Øl, kogt paa Ben af en styrtet Hest, bruges baade ind- og udvortes.

No. 413.

Catalepsia.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Den kommer af Senenes onde Vædsker; der ligesom farer noget af Ben eller Arme til Hovedet.

Kuren er denne:

Tag Cor lupi og Carto[1] lupi og tør og giv Patienten 3 Morgener fastendes med Epar Rane i Vin.

No. 414.

At se, om en ung Fole skal skades af Udyr.

(Efter I og NN*).

Romedal *c. 1780.* — *Eker* *c. 1850.*

Da han nylig er folet, da kan du se, om der sidder en Ulve-Lab i Svangen paa ham. Det sees i det, at Haaret staar ud. Alt som han har dette Mærke til, faa han Skade til.

No. 415.

At Troldkvinden skal tude i Kirken.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag en Ulve-Barke og tud derudi. Da svarer hun dig, at alle Folk hører det.

---

[1] Korrumperet maaske for Carbo.

No. 416.

At Ulven skal sky Fæet.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Bind det yderste af en Ulverumpe i Bjeldeklaven, som Fæet har paa sig; saa nærmer ingen Ulv sig til Buskaben.

No. 417.

For Ulve.

(Efter I, NN og NN*).

Romedal *c. 1780.* *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Item[1], tag en Ulvestrube; den første Mælk, du skal give en Kalv, lad den gaa igjennem Struben. Saa bliver det Kreatur aldrig skadet af Ulven.

No 418.

At bevare Kvæget mod Ulven.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Giv det den 1ste Mai tørt Ulvekjød at æde. Da er det fri et helt Aar.

[1] I; Ittem; ligesaa NN.

No. 419.

Grep.

(Efter f No. 6).

Gol

1897.

Man skal tage en Bjørnelab, varme den og stryge over Panden 3 Gange.

No. 420.

For Modersyge.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse S. 269).

Seljord

1786.

Man indtager en Ske pulveriséret brændt Bjørnegalde i Brændevin.

No. 421.

For Orme-Bid.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 69).

Spydeberg

1779.

Man indtager Bjørnegalde, eller — om saadan ikke er for Haanden — Svinegalde.

No. 422.

For Kværsilden, naar Hesterne faar den og gaar dem indvortes, (og) man vil have den ud.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Tag Hundeskarn og gnid vel fin(t) paa en Tegel eller med en Hammer og bland det Pulver i en Skillings Brændevin og giv Hesten det;

men strax maa man bruge den brav varm og svedt i Øieblikket; thi ellers sætter den Livet til.

No. 423.

At ingen Hund skal gjø ad dig, naar du reiser.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag en Tand[1] af en sort Hund paa dig. Da gjør ingen Hund ad dig, hvor du end farer.

424.

For Kolde-Sjuge.

(Efter U).

?

1790.

Skyd en Hund efter at Solen er gaaet ned, og saasnart han er død, saa tag noget Jord under ham, førend nogen kommer over ham, og dette ganske stiltiendes og bind det om Halsen paa dig og lad det hænge i 3 Dage. Tag det saa af igjen stiltiendes, og læg det saa hen, som du tog det. »Probattum«.

No. 425.

At Hunden ikke skal gjø af nogen[2].

(Efter G og e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780 og c. 1800.

Dette Skjelms-Stykke bestaar derudi: man bærer i Skoene Moderen, Matrisem[3], af en Tispe[4], hvilken, naar den i Gangen bliver varm, giver

[1] Skrevet med Runebogstaver, tildels korrumperede.

[2] Formularen er i e meget kortere, men af samme Mening og Indhold.

[3] Saa G. e: mad træken.

[4] I e skrevet med Runer.

en lugt fra sig, som er Hundene saa angenem, at de derved glemmer deres Pligt at passe paa, og lader alle Skjelmer og Tyve passere frit, uden at gjø af dem.

No. 426.

For slemme Mennesker eller Troldfolk.

(Efter H, I, NN*, a og Lørdags-Aftenblad, 1865, Side 50).

Fron (Gdbl.)	*Romedal*	*Eker*	*Soler*
c. 1750 og c. 1830.	*c. 1780.*	*c. 1850.*	*1865.*

Tag en sort Kat eller Ravn og grav ned under Dørstokken paa Fæhusdøren; saa skal aldrig noget ondt fordærve dine Kreature[1]. Men dette bør ske førend Gjøgen galer[2].

No. 427.

Ringorm.

(Efter f No. 6).

Gol
1897.

Man skjærer en Kat i Øret og smører sig med sammes Blod.

No. 428.

For Aaristel.

(Redigeret efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 6).

Nordland
1889.

Man klipper en Kat i Øret og stryger Blodet ved Enderne af Udslettet, før disse endnu har naaet sammen omkring det angrebne Lem.

---

[1] I og a tilføier: eller Mælken, der (a: det) er probatum. H: saa skommer intet ondt derind. — NN* slutter med Ordet: Kreature.

[2] H, I og a udelader sidste Punktum.

No. 429.

For Rygværk.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 441).

Spydeberg
1779.

Ryggen smøres med Kattefedt.

No. 430.

Mod Drukkenskab.

(Efter G og NN*).

Jeløen (Rygge) *c. 1800.* — *Eker* *c. 1850.*

Naar du om Morgenen fastende spiser Fleske-Marv[1], da bliver du ikke drukken. Men er du drukken, saa læg en vaad Klud paa dit Lem; saa bliver du ædru igjen[2].

No 431.

Om Kvindernes Kjærlighed.

(Efter f No. 2).

Aal (Hallingdal)
c. 1800.

Tag et Bæger og drik Pigen til dermed, skjænk paa fuldt igjen og kast et Stykke Smale-Blod deri og lad hende drikke. Saa elsker hun dig.

---

[1] NN*: fedt Flesk.
[2] NN* fortsætter: »den Dag,« hvorpaa Opskriften ender.

No. 432.

At man ikke skal blive drukken.

(Efter NN* og V).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* | *Eker* *c. 1850.*

Tag Lungen af[1] et Faar, syd den vel i Vand og tørk den; stød den siden og mal den med Peber og æd den.

No. 433.

For Lea-Sotta.

(Efter A).

Urskog *1815.*

Tag et (G)jede-Kjakeben og brænd det vel, gni det vel fint til Pulver og tag det ind.

No. 434.

At nogen ikke skal vaagne hastig.

(Efter G).

Jeløen (Rygge) *c. 1800.*

Læg den, som du ikke vil skal vaagne hastig, et Bukkehorn under Hovedet. Da vaagner han ikke saa let.

[1] NN* fortsætter her: »en Væder og æd den,« hvorefter den slutter.

No. 435.

Mod Epilepsi og Krampe.

(Efter La Martinière, Neue Reise in die Nordischen Landschaften, Hamburg 1675. Pontoppidan, Norges naturlige Beskrivelse, II, 18).

Smaalenene *1647.* *Bergens Stift* *1752.*

De to Bagfødder (Pontoppidan: Hornene) af Elgen er et tjenligt Middel mod den faldende Syge.

En Ring gjort af Elge-Koen og baaret paa Fingeren, er god mod Krampe (Pontoppidan).

No. 436.

At vinde i Spil.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Den, som vil have El(g)s-Hjerte hos sig, skal have Lykke til at spille og vinde.

No. 437.

Om en Pige er Mø eller ikke.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Tag Hareblod og kast det i Ilden. Saa pisser de paa sig, som ikke har deres Mødom.

No. 438.

a. For Fæ-Død.

(Efter I og e).

Romedal *Jeløen (Rygge)*
1780. *c. 1780.*

Naar en Gjed eller Buk faar ondt og braadt dør[1] eller gaar omkring, saa tag Hovedet af en Hare, men tag det ikke med bare Hænder, læg det i Vand og tag saa Vandet og vask det Kreatur, som gaar omkring, rangsøles om Hovedet. (Det) hjælper.

b. For Bukke- og Gjede-Død (at) stille.

(Efter M No. 5 (hvor Formelen forekommer 2 Gange) og M No. 11 og N*).

Skaabu, Fron (Gbdl.) *Gausdal*
c. 1800 og 1830. *1880.*

Naar en Gjed eller Buk ittem Svin faar ondt og gaar omkring, da tag et Hoved af en Hare, men rør det ikke med bar Haand; læg det i Vandet, tag saa Vandet og vadske det Kreatur, som gaar omkring og har Kringsot. Saa bliver det godt. Dog skal man vadske det rangsøles omkring Hovedet.

Probatum est.

No. 439.

For Skjerva.

(Efter A).

Urskog
1815.

Tag 3de Harers Bringe[2]-Brusker og indtag 3de Morgener efter hinanden.

[1] e udelader: »og braadt dør«; har Overskriften: Om Kringen.
[2] A: Harres Brig.

No. 440.

At kaste Søvn paa Folk.

(Efter U og Θ).

? *Urskog*
1790 *c. 1830.*

Tag Hare-Galde og giv ham ind i Vin eller Øl. Og naar du vil, at han skal vaagne igjen, da lad gaa Edikke ind udi Næsen[1].

No. 441.

Lykke til at skyde.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Da brænd et Ræve-Hjerte i Aske, bland deraf i Krudtet; saa træffer du altid.

No. 442.

At vide, om en Pige er Mø eller ei.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag en Ræve-Pik og skrab deraf i Øl og giv Pigen det. Er hun ikke Mø, pisser hun strax.

---

[1] Efter Θ skal man have Haregalde i Munden paa den Sovende for at vække ham op.

No. 443.

At en Ko malker meget.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Smør hendes Patter og hele Juret igjennem med Bøverfedt. Da forøges Mælken anseligt.

Af Grævling og Sælhundfedt paa samme Maade brugt forøger Mælken.

No. 444.

At Slanger og Orme skal sky dig og vige fra dig.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Da kjøb oprigtig god Bævergjæld og bær den paa dig om Sommeren alle Tider; saa skyr saadant Ukrud dig.

Og for at probere, om at Bævergjælden er god, da tag en Myr og gjem den i et Naale-Hus eller andet. Og saa snart du har kjøbt det saa krid en Ring med den paa Disken og slip Myren deri. Er den rigtig, da kan ei Myren løbe ud for den Kreds.

No. 445.

Om Lykke i Spil.

(Efter U og Y [hvor Forskriften er noget kortere redigeret]).

Bø (Vesteraal)	*?*
c. 1770.	*1790.*

Tag en levende Muldvarp og slaa[1] den tildøde med en stor Pennekniv bag i Nakken. Derefter læg den i en ren Potte eller i et andet rent Kar og brænd det til Pulver uden nogen Vædske. Strø saa noget

[1] U: slag.

deraf udi din høire Sko; naar du vil spille, da skal du vel vinde; du tør ikke tvivle derpaa.

No. 446.

At vinde i Spil.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag en Muld-Varp og brænd den til Aske og læg den i venstre Sko. Saa skal du vinde.

No. 447.

At vinde i Spil.

(Efter Y og Æ).

Borge (Sml.) *Bø (Vesteraal)*
c. 1735. *c. 1770.*

Tag en Muldvarps Fod og læg den under et Alterklæde en Søndag, imedens Tjenesten forrettes. Samme Fod skal du gjemme hos dig[1].

No. 448.

Konst at vinde i Kortspil.

(Efter U).

?
1790.

Fang en levendes Muldvarp, bid med dine Tænder den høire Fod tiende af ham og lad ham løbe igjen levende fra dig paa Jorden. Forvar du saa denne Fod hos dig, alle uafvidende, i et Stykke Papir, og lad den ikke komme paa Jorden. Naar du nu vil spille — har du din for-

[1] Æ foreskriver, at man skal hugge Foden af Dyret og derpaa lade det løbe; undlader at foreskrive, at Foden skal lægges under Alteret.

trolige Kammerat hos dig, han ikke engang maa vide af Foden. I holder halvt sammen, lad ham spille, du selv maa intet spille med. Førend han giver sig i Spil, siger du til ham: Broder, lad mig lægge mit Tørklæde i din Lomme. Udi neden eller Sneppen af dette Tørklæde haver du tilforn bundet Papiret med Foden udi. Læg saa Tørklædet udi hans Lomme. Om de andre havde 100, ja 1,000 Rigsdaler hos sig, saa skal de tabe dem alle sammen. Naar I nu har afspillet, tager du dit Tørklæde af hans Lomme igjen tilligemed Foden i Papiret, og forvar den vel til en anden Gang. Ingen maa mærke det, ja, ikke engang din egen Kammerat, at du har Foden.

No. 449.

Røsekatte-Bet.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Røsekatten dersom den bliver foruroliget eller gjort Fortræd, da bider eller gnager han Haarene baade af Hester og Kreature; deraf maar (de) ganske ilde. Hertil tages Myrejord eller Aske, som brændes af en Myretue, dermed gnides Stedet paa Kreaturet, og gives noget ind.

No. 450.

[At se om Natten.]

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

Se om Natten kan den, som tager Blod af en Flaggermus og »mekjer« sig i Øiet med.

No. 451.

At se, om en Pige er Mø eller ikke.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Man giver Pigerne ind Flaggermusblod. Da pisser de, som ikke har deres Mødom.

No. 452.

At vide, hvad en haver gjort.

(Efter Y og d).

Bø (Vesteraal) *Skaabu (Fron, Gbdl.)*
c. 1770. *c. 1800.*

Tag et Flaggermus-Hoved og læg paa hans Bryst, medens han sover; da siger han fra udi Søvne, hvad han haver bedrevet.

No. 453.

At vinde i Spil.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag et Flaggermus-Hoved og bind det under din høire Arm; saa skal du vinde.

No. 454.

At gjøre sig usynlig.

(Efter NN og NN*)

Eker
c. 1800 og 1850.

Stik Øiet ud paa en Flaggermus og forvar det hos dig og stryg dit Ansigt over med Flaggermus Blod.

No. 455.

At vinde i alle Slags Spil.

(Efter U).

?
1790.

Tag den venstre Vinge af en Flaggermus og sy den paa dig med Hampegarn. Naar du spiller Kort, Tærninger eller andet Spil, saa skal du immer vinde Penge.

Eller og, læg en Flaggermus under din venstre eller høire Arm; saa skal du vinde.

No. 456.

De Venere.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Tag et Flaggermus-Hjerte og skrab i Øl eller anden Drik og giv hende.

No. 457.

At skyde godt paa Vildt.

(Efter NN*, P og a).

Storelvedal	*Fron (Gbdl.)*	*Eker*
c. 1830.	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Tag Hjertet og Leveren af Flaggermus, kom det i Blyet, naar du støber Kugler.

---

c.

Lavere Dyr.

No. 458.

At skyde vist.

(Etfer Folkevennen 1862, Side 452).

Lister og Mandals amt
1862.

Man skyder en Sommerfugl i Flugten; saa træffer man altid siden med Bøssen.

No. 459.

For Varsel for onde Mennesker.

(Efter P).

Storelvedal

c 1830.

Tag 3 af de store Edderkopper og hav dem i en Daase, at de bliver til Sten. Bær dem siden om din Hals. Saa kan Troldfolk eller onde Mennisker intet skade dig.

No. 460.

Raad for slemme Negle.

(Efter U).

?

1790.

Gak tiendes bag til en af de slemmeste Skrubtudser, som du kan se, der haver Edder hos sig, og stryg tre Gange op af Ryggen paa hende med Neglene, som er onde, og det skal være tiendes; det hjælper

No. 461.

[At vinde i Spil.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Læg en stor Sten paa en Tudse; saa rækker hun Tungen ud. Riv den af og læg den hos dine Penge. Det hjelper.

No. 462.

At gjøre med Børn, at de skal have godt for at lære alle Ting.

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Giv dem af en Væggesmed i den første Mad.

No. 463.

Blive synin.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

Blive synin kan den, som finder et Slags Mak, »Risorm«, koger den og »mekjer« Øinene dermed.

No. 464.

[Raad for en dølget Bøsse.]

(Efter U. Folkevennen 1862, Side 452).

Lister og Mandals Amt

1790. 1862.

Eller og, om din Bøsse er forgjort eller dølget, da lad din Bøsse med løst Krudt; se saa til, at du kan faa en levende Snog eller en Hugorm, og lad den krybe i Piben, og skyd ham straks ud. Siden skyder du vist nok med denne Bøsse.

No. 465.

[For ondt paa Kreaturerne.]

(Efter Lørdags-Aftenblad, 1865, Side 50).

Solør

1865.

Tag en sort Orm og læg i Dørstokken, førend Gjøgen galer; saa skal ingen kunne skjæmme dem.

No. 466.

Mod Skab.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 443).

Spydeberg

1779.

Man steger en Orm levende og tager Pulveret deraf ind.

No. 467.

a. De Venere.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag Braadden af en levende Hugorm og sæt i henes Klæder, hende uafvidende. Saa elsker hun dig.

b.

Om Kjærlighed.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag Braadden af en Orm og lad den løbe levendes, og stik den i Pigens Klæder. Da faar hun straks Kjærlighed til dig og elsker dig inderligen.

No. 468.

Omvende Kjærlighed.

(Efter N, ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) — *Gausdal*

c. 1800. — *1880.*

Tag Tungen af en Orm og stik den i Pigens Skjørt eller Særk og lad den blive der; saa elsker hun dig.

No. 469.

[At vinde for Retten.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag en Orme-Tunge og bær hos dig 3 Søndage under Prædiken, og forvar den, til du skal gaa i Rette med nogen; da læg Ormetungen under din Tunge. Saa vinder du, om du havde største Uret.

No. 470.

Om Kjærlighed.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Tungen af en Orm og bær hos dig 3 Søndage udi Kirken, og bær den siden hos dig, naar du beiler.

Eller læg den under din Tunge og kys Pigen. Da faar du vist ærlig Ja.

No. 471.

At vinde i Spil.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Hug Hovedet af den første Slange, du i dette Aar bliver var; stik en Ært i hans Mund og plant samme i Jorden. Naar den nu vokser op, bær den hos dig.

No. 472.

For alle Slags Sygdomme paa Fæet.

(Efter Pontoppidan, Norges naturl. Historie, II, 59).

Bergens Stift
1752.

Man tager et Stykke af en Hvid-Orm, helst Hovedet, og lægger det ind i Deig, som man putter ned i vedkommende Dyrs Hals.

No. 473.

Om Mælken er skjæmt og ikke vil give Smør[1].

(Efter I, NN og NN*).

Romedal *c. 1780.* *Eker* *c. 1800 og 1850.*

Tag et Ormehoved og læg det under Kjærnen, naar du kjærner; saa faar du Smør.

No. 474.

At Penge ikke skal feile dig.

(Efter NN* og P).

Storelvedal *c. 1830.* *Eker* *c. 1850.*

Tag 3 Lede[2] af en Orm og hav dem i din Pung. Saa har du Lykke til at bekomme og beholde Penger.

---

[1] NN har Overskriften i saadan Form: Om din Kjerne er skjæmt.
[2] NN*: Ledemode.

No. 475.

[At en Kvinde skal elske dig.]

(Efter K).

Kvikne

1880.

Tak eit Orme-Hjerta og faa det i ho, saa ho inkje veit um det. Saa blir ho hoga etter dig.

No. 476.

At Barselkvinder skal blive forløst.

(Efter Pontoppidan, Norges naturlige Historie, II, 59).

Bergens Stift

1752.

Hvidormen fælder aarlig sin Hud. Denne tager man og binder om Livet paa Barselkonen; saa lettes Fødselen for hende.

No. 477.

At dine Uvenner skal forlige sig med dig.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Orme-Ham eller Skind, brænd det til Pulver og bland det i lidet Vand, og to dine Hænder dermed. Da overvinder du alle din Uvenner, og de skal begjære Venskab med dig.

No. 478.

Om du vilt trætte med nogen.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Hugorm-Skind, brænd det til Aske; samme Aske du læg(g)e i din høire Sko. Da skal ingen kunne overvinde dig.

No. 479.

Om Hugormens Kraft.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Paa den første Dag, Maanen gaar i Østen, efter Nyet er tændt, da brænd et Hugorm-Skind til Aske i en ny glasseret Potte. Same Aske haver mange Dyder.

1. Strø du same Aske over dit Ansigt, da synes du grim imod dine Fiender.
2. Strø den i et nyt Saar, da læges det snart.
3. Hvo, som bær same Aske hos sig, han elskes af alle Folk.
4. Naar du gaar til Ting og i Rette, og du haver same Aske i dine Sko, da forfremmes din Sag.

No. 480.

Om Ormeskind.

(Efter M No. 7, der er fuldstændig, M No. 3, der indeholder Forskriften fra Begyndelsen til og med Litera b, og M No. 4 a, der begynder med Litera d og ender med Litera h. Trykt i »Kringsjaa«, Febr. 1893, Side 53—54).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800 og 1830.

Ormeskind er meget nyttigt. Du skal tage Skindet af Ormen, naar han er rent udaf det, og det skal du brænde i Aske St. Hans Dag eller Aften. Da er det til alle disse Ting, som følger.

a. Om du vil disputere med nogen, da tag af den Aske og læg lidet under din Tunge. Da vinder du ham over.

b. Om du vil gaa til nogen Ret eller Dom, da strø paa din Skosaale lidet af samme Aske under din venstre Fod. Da bider ingen Ret eller Dom paa dig.

c. Om du vil vide nogen lønlig Ting langt borte, da bind af samme Aske under din høire Haand og lad det ligge der, medens du sover. Da aabenbares det for dig i Drømme, hvad du begjærer at vide.

d. For Vattersot skal du have af samme Aske i din Mad. Da bliver du god igjen.

e. Om nogen haver et stort Saar, da skal du tage af samme Aske og strø deri; saa løber det tilsammen strax.
f. Den, som haver faaet Skade af Skud, han strø af samme Aske deri. Saa er det overmaade godt til at grøde.
g. Om din Ven er bleven vred paa dig, saa bær paa dig af samme Aske. Saa bliver han paa Timen din Ven.
h. Om nogen er forgjort, da bind af samme Aske under hans høire Arm. Saa bliver han rigtig igjen.
i. Hvo som bær af samme Aske paa sig, han er høit æret af alle Herrer og stort Folk.
k. Hvo som strør af samme Aske i rindende Vand, han skal synes grom for Andre, særdeles for gemene Bondefolk.
l. Hvo som binder af samme Aske paa sit Hoved, naar han lægger sig, da skal ham forekomme, hvad hannem skal ske paa det sidste.
m. Læg af samme Aske under din Tunge. Saa vinder ingen over dig.

No. 481.

Mod Tandpine.

(Efter f No. 9).

Øvre Hallingdal
c. 1896.

Man spiser Kjød af en Orm, som er slaaet for al Menneskets Ondskab.

No. 482.

[Om Bøssen er forgjort.]

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

Den skal drages 3 Gange igjennem en Myre-Tue

No. 483.

At en Pige skal skide ved hvert Ord, hun vil tale.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1790.

Giv hende Myre-Æg i Kaal at æde; saa skal hun knæppe, hver Gang hun taler.

No. 484.

Mod daarlig Appetit.

(Efter Folkevennen 1862, Side 463).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man spiser 3 Lus; derved faar man sin Madlyst igjen.

No. 485.

a. Mod Mosot.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 441).

Spydeberg

1779.

Man tager 3 Lus i Urin af en førstefød Person.

b.

(Efter Folkevennen 1862, Side 462).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man gaar til en af Nabokonerne og faar en Bid Fladbrød med en Lus i. Dette æder man.

No. 486.

Forstoppelse paa Vandgangen.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Da tag 3 Vægge-Lus[1] og lad der ind. Da staller han straks.

No. 487.

[For Vantrivsel paa Hesten.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Naar hesth vyll ey tryffwes, tagh snelle hws, och stød them smoo och gyff hesthyn ath edhe i tree daghe.

No. 488.

At faa, hvad man vil.

(Efter Folkevennen 1862, Side 456).

Lister og Mandals Amt.

1862.

Man tager en Snegl i Hornene og svinger den tre Gange rundt Hovedet mod Solen, saa kan man faa, hvad man ønsker sig.

---

[1] Lus er skrevet med Runer.

d.

Fugle.

No. 489.

For Finskud.

(Redigeret efter De Fines Stavanger Amts Beskrivelse, Norske Magasin III, S. 197).

Stavanger
c. 1630—1666.

Naar man faar Finskud i sit Laar, saa klør man det med en Ørnefod.

No. 490.

At gaa i Rette med nogen.

(Efter NN, NN* og a).

Eker — *Fron (Gbdl.)*
c. 1800 og 1850. — *c. 1830.*

Tag en Ørne-Unge og bær (den) hos dig i 3 Søndags-Messer i Kirken[1]; hav den siden hos dig[2], naar du gaar i Rette med nogen.

No. 491.

For Rødsotten.

(Efter NN, NN*, I og a).

Romedal — *Eker* — *Fron (Gbdl.)*
c. 1780. — *c. 1800 og c. 1850.* — *c. 1830.*

Tag Blod af en »Orre«[3] og giv den ind; saa bliver den god. Probatum.

---

[1] a: Kjerkken.
[2] a tilføier: og. NN. udelader »dig«.
[3] a: Øre; saa og NN.

No. 492.

At en Bøsse altid skal skyde vist, og at du skal faa det, du skyder efter.

(Efter U).

1790.

Tag Hjertet af en Skade, og naar du lader Krudtet i Bøssen, straks lader du Hjertet løbe oven derpaa i Bøssen, næst ovenpaa Krudtet; læg Hagl, Kugle eller andet for. Saa skal du træffe, og det skal blive liggende i hvad du skyder efter.

No. 493.

Naar Maren rider Hestene.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man skyder en Skjor og hænger den over Hestene. Saa har Maren ingen Magt over dem.

No. 494.

Omvende Kjærlighed.

(Efter N; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800.* — *Gausdal* *1880.*

Tungen af en Ravn bær den hos dig tre Søndagsmesser i Kirken. Forvar den vel; og naar du beiler til en Kvinde, hav den hos dig.

No. 495.

At gjøre din Viderpart forsagt.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Skyd om Høsten en Ravn og riv Hjertet af hannem; forvar det i unødt Vox og bær det under din venstre Arm. Pluk og 3 Vinge-Fedre af hannem og sæt dem i din Trøie paa din venstre Side.

No. 496.

[At faa vide Sandheden.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag Hjertet af en Ravn, tør det; og naar en sover, saa læg det paa hans Bryst. Saa siger han dig sit Vidskab.

No. 497.

At vinde i Rettergang.

(Efter A).

Urskog

1815.

Tag en Ravne-Tunge og bær hos dig tre Søndags-Prædiker[1] i Kjørken; bær den siden hos dig, og naar du kommer for en Ret, da bær Ravne-Tungen under din Tunge. Proceder[2] udi Sagen, da vinder du, om du havde den største Uret.

No. 498.

Vil du være vis og forstandig til at vide alting.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Ravne-Unge, skjær ham op i Parter; da finder du hans Hjerte. Skjær det i 3 Stykker og æd det. Saa bliver du vis og forstandig.

[1] A: Predikker.
[2] A: Prostder.

No. 499.

At vide, hvad en haver gjort.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Gaase-Tunge og læg den under hans Hoved, naar han sover. Strax siger han fra udi Søvne, hvad han haver bedrevet og gjort

No. 500.

For Edder, som er blæst paa Folk.

(Efter U).

?

1790.

Tag et rødt Baand og det hvide af en Gaaselort, smør det paa Baandet og læg det over; det hjælper vist.

No. 501.

For Tusse-Bit.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Læg varm Gaase- eller Hønse-Lort paa; det hjælper.

No. 502.

[At faa vide Sandheden.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag Hjertet af en Krage, tør det; og naar en sover, saa stop det udi den høire Haand. Saa faar du alting at vide.

No. 503.

At faa en drukken med Øl og ædru med en Fjær.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hjertet af en Krage og en Fjær under den venstre Vinge, steg Hjertet og giv det, vel stødt, i en Drik Øl. Da bliver han rent gal.

Og vil du helbrede ham, da lad ham drikke ren Vand igjennem denne Fjær.

No. 504.

At fange Fugle eller Fiske med Haanden.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag Krage-Øine, stød dem smaa og lad dem bages i Brød. Naar dette Brød kastes for Fugle, bliver de ganske forvirrede deraf, saa at de let lader sig fange med Haanden. NB. Naar noget af dette Brød kastes i Vandet, da svemmer alle Fiskene, som æde deraf, i Veiret[1] og bliver saa døsige, at man kan tage dem med Haanden

No. 505.

At vide, hvad en haver gjort.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag Hjertet og[2] den høire Vinge af en Kat-Ugle og læg det under hans Hoved, naar han sover.

[1] G: Været.
[2] Y: »af«.

No. 506.

At kaste Søvn paa Folk.

(Efter U).

?

1790.

Tag Ugle-Øinene, bind dem tilsammen med en Traad og læg dem i et Spand Vand. Og hvilken der synker, tag den op og gjem den. Og vil du komme Folk til at sove, saa læg dem over Døren; saa mange, som der er inde i Huset, skal straks sove hart.

No. 507.

I Skydning at træffe, hvad man sigter paa.

(Efter G).

Jeløen (Rygge).

c. 1800.

Tag en levende Ugle, skjær den op og tag Hjertet og de 3 længste Fjære af den høire Vinge; tør det og bind det paa den høire Arm. Da træffer du Alt, hvad du sigter paa.

No. 508.

At finde en druknet.

(Efter Folkevennen 1862, Side 452).

Lister og Mandals amt.

1862

Man tager en Hane i Baaden og ror omkring. Naar man kommer did, hvor Liget findes, begynder Hanen at gale.

No. 509.

Om Skade-Varme og Vaade-Ild.

(Efter I, M No. 5 og 11, N*, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Skaabu (Kvikne)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1800 og 1830.*
	Fron (Gbdl.)	*Gausdal*
	c. 1830.	*1880.*

De Æg, som gjøres[1] paa Skjærtorsdag, raadner ikke. Tag 3 af dem og kast dem over Ilden i Navn F. S. og H.aand. Saa udslukkes den strax.

No. 510.

Naar du driver dine Kreaturer til Sæters.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Da læg 3 Æg, som gjøres Skjærthorsdag, i Spandet og mælk alt dit Fæ derover. Saa skal ingen Troldfolk gjøre dig Skade.

No. 511.

Naar en er forgjort.

(Efter U).

?

1790.

Gak en Aften til en Hønse-Rede, som der er Æg udi, og gjør dem allesammen sorte, som er derudi. Og Morgenen igjen finder du et, som er hvidt; det skal du lade ham æde, som er forgjort. Saa kan Hekser ikke mere have Magt med hannem eller hende, hvem det er.

[1] NN: værpes.

No. 512.

Et sikkert Middel at man ei skal blive drukken.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Naar man i et Selskab er tvungen til at drikke over sin Formue, og man dog ei gjerne vil være drukken, da kan man i Forveien drikke et ganske nylagt Hønse-Æg ganske raat og, hvis muligt, er saa varmt, som det er kommen fra Hønen.

Eller drik fastende om Morgenen 2 Lod Betonie-Vand. Da bliver du ei drukken den Dag.

No. 513.

For ondt.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag (en) levende hvid (Høne), kog og spis, tag Fedtet og to med.

No. 514.

Naar Hesterne er magtstaalne.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gdbl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Tag Hønse-Skarn, medens det er varmt, og lad det i et Stykke Deig og giv Hesten det. Saa skal han strax blive god, om han var saa elendig, at han ikke var god for at gaa.

No. 515.

Naar en Hest eller Ko pisser Blod, staller Blod.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag en Pot Hønse[1]-Dræk[2] og lad Vin eller Vand derpaa, tryk det ud og giv det.

No. 516.

At forsøge, om en Pige er Mø.

(Efter Y og Z).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* — *Sandeherred* *c. 1800.*

Tag en Fjær af en Høne, (der) staar, (medens) Hanen sidder paa hende, og læg det under et Høien under en Pige. Er hun ikke Mø, da pisser hun paa sig[3].

Probatum.

No. 517.

At alle Mennesker skal elske dig.

(Efter U).

?
1790.

Tag den høire Fod af en Hane, bær den hos dig; saa bliver alle dine Uvenner dine Venner igjen.

---

[1] Skrevet med Runer.
[2] e: Trek.
[3] Lidt kortere redigeret i Z.

No. 518.

Omvende Kjærlighed.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN og NN*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Eker*	*Gausdal*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*	*1880.*

a. Tag den venstre Fod af en sort Hane, bær den lige for Hjertet under dine Klæder. Skriv dit og Pigens Navn paa et Stykke Papir og bind om samme Hanefod; giv dig (i) Tale og svær(g) hende. Saa elsker hun dig.

b. Tag Galden af en hvid Hane eller Blod af Hanen, skriv dit og Pigens Navn paa Papir og giv hende og kys hende[1].

No. 519.

Om at faa En til at tale om alt det Onde, han har gjort, i Svevnen[2].

(Efter F og Y).

Tinn	*Bø (Vesteraal)*
c. 1650.	*c. 1770.*

Tag et Stykke grant[3] Lærred og skriv hans Navn derpaa med Hønse-Blod[4] og læg det under hans Hoved, hannem uvitterlig. Da skal det ske, med(ens) han sover, da taler han om i Søvnen alt det Onde, han har gjort.

No. 520.

[For Skimmel.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Ffor skemmell ouer mandz øgesten tagh en wngh hanæ och skæræ kammæn aff hanem leffuendes, och drøppæ thet wa(r)mæ blodh af

[1] Udeladt i NN.
[2] F: svefnen.
[3] Saa F; Y: nyt.
[4] Y foreskriver, at man skal skrive Navnet med en »Pen af en Ravne-Fjæder«.

kammen i øweth, och ssydhen skall man byndhe kommen om then mællom leedh paa tommelffyngeren paa then ssamæ sydhæ, sso thet ondhe øghe er, och ladhe hannem ther ssydhe i tre daghe och III nætther. ffor man ey bodhe med førstæ tidh, tha skal man gøre sso med III hanner hwer effther andhen.

No. 521.

Raad for den, som pisser under sig.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Hane-Kam og brænd den til Pulver og Aske. Dette maa tages udi Drikke af den, som er plaget med ommældte Svaghed.

No. 522.

At faa vide, hvem der haver stjaalet.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Blodet af en Hane-Kam, og om Aftenen, naar du lægger dig, skal du smøre dig dermed. Saa kan du drømme, hvem der har stjaalet.

No. 523.

Vorter at fordrive.

(Efter U).

?

1790.

Skjær en rød Hane i sin Kam, og lad det varme Blod komme paa Vorterne; da forsvinder de bort.

No. 524.

Mod Fang.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 443).

Spydeberg

1779.

Man bruger Blodet af en Hane-Kam.

No. 525.

At en Pige skal faa Lyst til dig.

(Efter U).

?

1790.

Løb til og ryk tiende en Fjeder af Rumpen paa en Paafugl eller Hane, som sidder ret i det yderste af Rumpen, naar han sidder og drænkker en Høne. Lad den Fjeder ikke komme paa Jorden; bær den hos dig, at ingen ved det; hvilket Fruentimmer du har Lyst til, den skal du stryge om Munden med Fjederen; hun skal straks elske dig.

No. 526.

At alle Mennesker skal elske dig[1].

(Efter NN, NN* og U).

?	*Eker*
1790.	*c. 1800 og c. 1850.*

Tag Hjertet af en Andrik og bær det hos dig[2]; saa elsker alle Mand dig.

[1] NN og NN*: At blive æret af alle.

[2] NN og NN*: paa dit Bryst.

No. 527.

Ved det Taffel at erfare naturligenvis eller over Bordet, hvilke Personer der ikke haver eller haver hem(me)lig Kjærlighed til os.

(Efter U).

?

1790.

Tag Tungen af en Gjøg, bind den under din venstre Fodsaale paa den bare Hud, og i din høire Haand tag Roden af Jernurt, hvilken skal være opgraven paa en Søndag Morgen, førend Solen staar op, hvilket er Martis Time. Sæt dig saa ved Taffelet eller Bordet, hvor flere Folk sidder derhos; bi saa noget, saa skal du se, at de, som mener dig, staar op fra Bordet og ikke sidder, men de maa gaa derfra.

No. 528.

[At hjælpe et forhexet Gevær til rette igjen.]

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Skyd med et andet Gevær Spurve eller anden Fugl, dyp en Klud i dennes friske Blod og visk det forhexede Gevær dermed. Da bliver det godt igjen, at du kan træffe alt, hvad du skyder efter.

No. 529.

Mod Gulsot og Mosot.

(Efter Folkevennen 1862, Side 461).

Lister og Mandals Amt.
1862.

Kjødet af Gulspætten eller Gulspiken nydes raat; det hjælper.

No. 530.

[At en Pige skal løbe efter en.]

(Efter A og V).

Bø (Vesteraal) *Urskog*
c. 1770. *1815.*

Tag et Vibe-Hoved og læg det, saa en Pige traar paa det i sønder, saa skal hun løbe efter dig[1].

No. 531.

[At en Pige skal tage op Klæderne.]

(Ffter A).

Urskog
1815.

Tag et Strandvip-Hoved og læg det, saa en Pige traar paa det; saa tænker hun det er Vand; saa trækker hun op Klæderne for dig.

No. 532.

For god Handel.

(Efter A, NN og NN*).

Eker *Urskog*
c. 1800 og c. 1850. *1815.*

Tag et Strandvip-Hoved[2] og læg det i din Peng-Pung; saa skal du aldrig tabe paa nogen Handel.

No. 533.

At den ene Penge skal drage den anden til sig.

(Efter NN, NN* og U).

? *Eker*
1790. *c. 1800 og c. 1850.*

Tag et Svaleæg af Reden, kog det haardt og læg det i Reden igjen. Saa kommer de gamle Svaler[3] og lægger en Urt eller Rod[4] i Reden. Tag den, og læg den ved eller hos Pengene.

---

[1] A om. »efter dig«.
[2] NN: Vibe-Hoved.
[3] NN: Saa kommer Svalen.
[4] Saa NN. — U: rond.

No. 534.

Om Kvindernes Kjærlighed.

(Efter A, NN og NN*).

Eker *c. 1800 og c. 1850.* *Urskog* *1815.*

Tag et Bæger Øl og drik Pigen til dermed; skjenk saa fuldt igjen og kast et Stykke Svaleblod deri og lad hende drikke; saa elsker hun dig.

No. 535.

[At hindre en fra at sove.]

(Efter M No. 12).

Skaabu (Kvikne)
c. 1820.

Kast et Svale-Øie i Sengen; (da) kan ingen sove (i) samme.

No. 536.

[At en Pige skal holde sine Klæder op.]

(Efter A og Y).

Be (Vesteraal) *c. 1770.* *Urskog* *1815.*

Tag et Svale-Hoved og læg det under en Pige, saa hun gaar over det; saa[1] skal hun holde sine Klæder op.

No. 537.

At alle Mennesker skal elske dig[2].

(Efter NN, NN* og U).

? *1790.* *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Tag Tungen af en Svale og læg den under din Tunge. Med hvem du da taler, har han dig kjær.

[1] Y om, »saa«.
[2] NN: At faa godt Kjøb.

No. 538.

a. Om Kvindernes Kjærlighed[1].

(Efter A, K, N [ogsaa afskrevet i N*], NN og NN*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) c. 1800 og 1880. — Eker c. 1800 og c. 1850. — Urskog 1815. — Gausdal 1880.

Gak til et Svale-Rede og tag deri en Svale, dog ikke med bar Haand. Tag hendes Tunge og forvar den, men kast ikke Svalen paa Jorden men i Vandet eller paa Taget. Læg saa samme Svale-Tunge under din Tunge og kys Pigen dermed, som du vil skal elske dig; saa faar hun dig hjertelig kjær[2].

b. At en Pige skal tro og elske dig.

(Efter U).

?
1790.

Tag Tungen af en Svaleunge med det lille Ben ved, som sidder under Tungen, førend den flyver ud af Reden. Tør det og stik det under din Tunge og kys hende ret paa Munden; hun skal derefter elske dig. Det er probatum.

No. 539.

[At vække ens Kjærlighed.]

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Runer gives i Mad og Drikke, f. Ex. Øl. Man tager en Svaleunge og dypper i Øllet og udtaler en Formular, hvis Indhold er, at den, man giver Drikket, skal blive saa glad i sig, som Svalen er i Ungerne sine.

---

[1] Redigeret efter A; lignende Indhold i lidt forandrede Ordelag i K og N, NN og NN*.
[2] Saa i NN. De andre Opskrifter er her korrumperet.

No. 540.

At en Pige skal løbe efter dig.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Svales Hjerte, lad den blive tør, skrab noget af det i Øl, Vand eller Vin, som hun drikker af, saa sker det.

No. 541.

At komme ihu, hvad man læser.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Svale-Hjerte og kog det i en Potte under lagt Laag, og æd det med Honning. Saa kommer du ihu, hvad du læser.

No. 542.

Om at kjøbe og handle, at stille Vrede og for Rettergang og at gjøre Kvindfolk kjære til sig.

(Efter F, NN*, Z, e og a).

Tinn	*Rygge*	*Sandeherred*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1650.	*c. 1780.*	*c. 1800.*	*c. 1830.*
		Eker	
		c. 1850.	

Først skal du tage en Svale. Tag hendis Hjerte og steg det paa en Pinde; tag saa Svale-Tungen og læg den under din Tunge; æd saa op Hjertet[1], med(ens) Svale-Tungen ligger under din Tunge. Gjem saa Svale-Tungen, til du kommer for Retten. Læg saa Svale-Tungen under din Tunge; tal, saa faar du din Begjær(ing). Og naar du staar i Kjøb, da læg Svale-Tungen under din Tunge og prut[2] saa i Kjøb, da vinder du Kjøb frem om nogen anden.

[1] a fortsætter: Er da nogen vred paa dig, saa tal du til ham, saa stilles hans Vred(e). Og hermed slutter Opskriften.

[2] F: prud.

Er der nogen, som du holder (af), og hun vil ikke elske dig, da tag Svale-Tungen og læg den under din Tunge og kys hende[1] paa Munden; saa faar hun stor Kjærlighed til dig.[2]

No. 543.

Konst at vinde med Tærninger.

(Efter U).

?

1790.

Tag en ung Svaleunge, førend den flyver af Reden, tilligemed et lidet Ben derved saa og Hjerte og Hovedskallen og lad det blive tørt. Bind Tærningerne paa alle fire Kanterne, førend du vil gaa i Spil, hold det saa under den venstre Lillefinger, medens du spiller; saa skal du vinde. Naar du haver skrabet Kanterne, saa kast det tre Gange tilsammen af den ene Haand og i den anden. Spil saa.

No. 544.

At faa Gunst hos sit Herskab, saa og at vinde udi Spil.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Svaleunge udi Reden, som først faar Fjedre, førend den kommer af Reden; tag den øverste Hovedpande af den, Istren (og) Hjertet, læg det paa dig, andre uvidende; (det) er god(t). NB. Ligemaade er det og godt i Spil at bære paa sig, at have Lykke med.

[1] F: hinder.

[2] Sidste Passus lyder i Z saaledes:
Fornemmer du, at din Kone ikke elsker dig, tag Svale-Tungen og læg under din Tunge; kys hende og sig: Saa kjær skal du blive mig, som Svalen sine Unger — i Navn Jehova Elohim. I NN* (Eker c. 1800) er heraf gjort en særegen Formular, ifølge hvilken man skal sige: Elsk mig, ligesom Svalen elsker sine Unger. — Der foreskrives, at disse Ord skal bruges, naar man kysser den, hvem man vil skal faa sig kjær. Udelader alt vedrørende Rettergang og lader Opskriften alene handle »om Kjærlighed«. I NN er Opskriften meget forkortet og ender saaledes: . . æd saa Hjertet. Naar da nogen er vred paa dig, saa tal til ham; da stilles hans Vrede.

No. 545.

[At faa vide Sandheden].

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag et Hærfugle-Hjerte eller Tunge og læg under Hovedet paa den, som sover; saa siger han alt det hemmelig(e), han ved.

---

e.

Fiske.

No. 546.

[For Vattersot.]

(Efter S).

Vinje (Telemark).

c. 1520.

Lægedom ffor blæstr eller vather sotther. Ffor mans lyff er blesth ower oc howed, som man skullæ blyffuæ watther ssotigh, tag II ffyskæ som kalles swdher, och fleck thenem op ath røgen, och bortth thag yvollen, och byntth en wædher hwer ffodh och ventth kødh syendh thyll ffodhen, och (lad) thet sso lyghæ i tree daghe och III nætter; giøres bæhoff tha maa man gøret trøsser.

No. 547.

[For Gulsot.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor gwllæsotth tag the ssame fyskæ[1] och gør shom ffør standher och lægh en vedh hwer ssydhe III daghe og III nætther, och gøre thet offter, om behoff gøres.

[1] ɔ: swdher. Se No. 546.

No. 548.

a. Antipathia eller Uenighed at sætte imellem to Personer.

(Efter U).

1790.

Grav Øine ud af friske og færske Torsk, saa mange du kan faa. Disse Øienstene skal renses vel fra deres Vædskagtighed. Derefter kommes de i en ren Jernpande, sættes paa Ilden og steges. Den Olie, som kommer deraf, sættes i et Glas vel forvaret. Den, som vil gjøre Uenighed imellem elskende Personer, lader noget af denne Olie inddrikkes udi et friskt afskaaret Hvedebrød, og lader dem æde deraf i sig. Straks faar de Lede til hverandre.

b. Konst at en skal faa Lede til Brændevin.

(Efter U, cfr. den foregaaende Formel).

1790.

Lad ni Draaber af samme Olie udi et Glas med for en Skilling Brændevin udi, og lad ham drikke det. Saa faar han Lede til Brændevin.

No. 549.

At Pengene ikke skal formindskes.

(Efter U).

1790.

Tag Tungen af en Flad-Spette, ved Hoften af de grøn(n)e er det beste dem[1], og lad 4 Messer (gaa) over dem i Kirken. Læg dem saa hos Penge(ne); saa formindskes de ikke.

---

[1] Formularen her korrumperet.

No. 550.

At samle Ulve i Hobetal paa et Sted.

(Efter Θ).

Ørskog
c. 1830.

Tag den lille Havfisk Blemos, stød ham i en Morter og gjør en Ild op, hvor man formoder den største Hob opholder sig. Tag saa noget af den smaastødte Fisk og læg den paa Gløder og gak derfra. Naar saa Røgen af Ilden opstiger, forsamler alle Ulve sig, som er i Nærheden, derhen; og naar de der finder et Stykke raadent Kjød, som med samme Pulver er bestrøet, falde de deraf i Afmagt og kan da let ødelægges.

4.

Sympathi-Midler
af
Vækstriget.

No. 551.

At drive Traattelse.
(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Tag den mellemste Bark af Linde-Træ og slaa den i nord-rindende Vand, til den bliver tyk som en Grød; smør det paa et Klæde og læg derpaa.

No. 552.

At Kjør aldrig skal blive forgjort.
(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Tag Svamp paa Linde-Træ og gjør den smaa og kom (den) i deres Drikke.

No. 553.

For Maren paa Hesten.
(Efter Schübeler, Viridarium Norvegicum I, Side 465).

Flere Steder
1889.

Man hænger over Hesten en Huldre-Lime eller Mare-Kvist af Birk, Gran eller Furu.

No. 554.

At en Pige ikke skal blive svanger.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Gjør en Pind af Flyve-Ronne og stik i hendes Klæder.

No. 555.

At en Slange skal dø for dig.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag en Hassel-Kjæp, som er 1 Aar gammel, og stik med den en trin (?) Kreds omkring Slangen. Saa maa han dø i Kredsen. Og alle Slanger løber for dig, naar du har denne Kjæp paa dig.

No. 556.

At man ikke skal blive drukken, hvormeget han drikker.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Hasselnødder om Morgenen, naar du er fastende. Saa bliver du ikke drukken den Dag.

No. 557.

Et forsøgt Middel mod Gjegt.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Det aller be(d)ste Raad er det saa kaldede Orme-Mel, som kommer af ormestungne Træer og indtages i en Skefuld Vand. Dette Middel . . og Tobak.

No. 558.

[For Hester.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Item læghe dhom for hessthæ. Om hessth haffwer snwæ eller onth y hoffwith, thagh thet grønæ vdhen paa I walnødhe skall, och stick och stødh thet thyll sam̄en, och gør ther oss aff, och binth hessthyn och kom then oss i hesstens næsæ oc y hans mwndh, och lad ssyen stoo en god stwndh; tha ffor han bodh.

No. 559.

At Kjødet skal voxe isammen i Gryden.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Læg store Valrød(d)er eller Valnød(d)er til Kjødet i Gryden. Da sker det.

No. 560.

At man ikke skal blive drukken, hvormeget han drikker.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Bomolje om Morgenen, naar du er fastende. Saa bliver du ikke drukken den Dag.

No. 561.

At fange mange Fiske.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 171).

Urskog

1815.

Bestryg dine Garn med Barnedium eller Olium-Salve; da fanger du forunderlig mange Fisk.

No. 562.

At blive kjed af Kvinder.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Saa tag Kamfer og bær paa dig; saa forgaar din Lyst straks.

No. 563.

At man aldrig skal drikke mere Vin.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Giv ham uden hans Vidende den Saft, som drypper af Vin-Grene, naar de beskjæres. Da forgaar hans Lyster til at drikke.

Eller om man drukner en Aal i Vin og giver nogen samme Vin at drikke, da drikker han ingen Vin mere hans Levetid.

No. 564.

At en kan snart blive drukken.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag af det Træ Aloe et Stykke og læg det i Vin i 2 Dage. Tag saa Vinen og bland i anden Vin. Saa bliver han snart drukken.

No. 565.

At føde uden Smerter.

(Ffter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag en Rose, stød den smaa og kom den i Øl og (giv) Kvinden det at drikke.

No. 566.

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Ffor stedigh. Om en hesth er stædick, Saa leeg rwg i watn, och adh watnet stoo ther oppa en god stund, och gyff hesten thet watn ath drickæ, och gyff hannem then rwg med oprøttningen aff rw ath ædhæ.

No. 567.

a. Om dine Kreaturer er falket.

(Efter I, NN og NN*).

Romedal — *c. 1780.*
Eker — *c. 1800 og c. 1850.*

Saa skal du gaa til den Møgdynge hos den, som du tviler paa skal have falket, og tag 3 Halmstraa og drage 3 Gange lings omkring din Haand og klip siden smaa og giv dine Kreature dem; saa gaar denne[1] Syge tilbage.

[1] Saa NN. I: den.

b. [For ondt paa Kreaturer.]

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865, Side 50).

Solør

1865.

Naar dine Kreaturer er forgjort, saa gak til Møgdyngen hos den, du tviler har gjort det, og tag 3 Halmstraa og tvind[1] dem om din Hals lang omkring.

No. 568.

For Mosot.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 441).

Spydeberg

1779.

Man sigter Mel rangsøles med Bunden af Sigten vendt opad. Af dette Mel koges Grød, der ædes af den Syge.

No. 569.

At stemme Blod

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da indgiv Patienten en Klybe Mel-Dyst, som med en Fjæder-Ving er taget af med Solen af en Mølle-Lur, paa hvilken den en hellig Dagr er faldet. Indgiv dem noget deraf i Salt eller Vand. Da stilles Blodet.

[1] L.-A: tving.

No. 570.

At finde En, der er druknet, som ellers ikke kunde findes.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Naar nogen er druknet paa et Sted, hvor man ei kan søge eller finde ham, da kast et Brød i samme Vand, som farer straks hen til det druknede Legeme og bliver staaende der over og viser saaledes, hvor man skal søge ham. Dette Middel er ofte forsøgt.

No. 571.

Konst at en Pige straks skal lade dig faa din Vilje med hende.

(Efter U).

?

1790.

Tag tiendes en . . Brød og lad 3 Messer gaa over den i Kirken. Læg den saa under din Tunge og kys en Pige ret lige paa Munden, saa faar du din Vilje med hende.

No. 572.

[For Ondt paa Kreaturerne].

(Efter A).

Urskog

1815.

Man skal tage lidet af alt, som findes paa Bordet om Julekvelden og noget af det Malt med det samme, man skal helde det i Karret og skal brygge til Julen. Det, som tages af Bordet, skal ske, efter at Folket har lagt sig og er rolige. Alt dette blandes isammen og noget Havremel til en Deig og gjøres en Kage af, som maa tørres og gjemmes. Af denne Kage giver man Kreaturerne.

No. 573.

For Trol[1] i Natura.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Hold Lemmet i stærk Brændevin ofte. En som havde udtaget Ben, 3, 4, blev dermed hjulpen.

No. 574.

At fiske uden Krog.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag Kokkel-Korn, stød dem til Pulver og bland det med raadden[2] Ost. Naar du kaster dette i Vandet, æder Fisken deraf og flyder op, at du kan tage den med Hænderne.

Med Brændevin og Bulmefrø kan man gjøre det samme.

No. 575.

[Naar Oxen er skjæmt].

(Efter I).

Romedal
c 1780.

NB! Og om han er døv og ikke vil gjøre Kalve, saa tag Kvekse-Kvern og giv ham ind. Saa bliver han god.

[1] Skrevet med Runer.
[2] H: roden.

No. 576.

At vide, om en Syg bliver frisk igjen eller dør.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Held ham lidt Rudesaft for Næsen. Nyser han deraf, da er det et godt Tegn, hvis ikke, er der intet Haab.

Eller læg ham en Gulrod[1] under Hovedet. Skal han dø, begynder han at synge; men skal han ikke dø, da tier han stille.

No. 577.

Konst at vinde i Kort- og andre Spil.

(Efter U og Æ).

Borge (Sml.)	*?*
c. 1735.	*1790.*

Kan du finde om Sommeren i Engene et Kløvergræs med 4 Blade, bær det hos dig; ingen bliver da din Overmand i (Kort)-Spil og i alle Slags Spil. Det samme er og lykkeligt i alle Haandteringer[2].

No. 578.

Mod Synkverving.

(Efter NN, NN* og Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 49).

Eker	*Nordland*
c. 1800 og c. 1850.	*1889.*

Man bærer paa sig en Fir-Kløver[3].

---

[1] H: Guldrod.
[2] Æ foreskriver, at Firkløveret maa findes »uopsøgt, ubetænkt, uombedet«.
[3] NN: Tag Fireblad-Kløver paa dig.

No 579.

Vilt du vide hvem der haver staalet en Gang.

(Efter Y og d).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* *Skaabu (Fron, Gbdl.)* *c. 1800.*

Da giv alle Tjenere og alle paa Gaarden, eller (som) er i Huset[1], Holtz-Urt[2] at æde; og hvilken af dennem, som spyr den op, haver stjaalet det, som borte er.

Probatum.

No. 580.

[For Skab paa Hesten.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Om hesth vordher skabet Soo thag en yrth hedher medica, och sywd hennæ med oliæ, och vrydh thet igennem eth klædhe, och smør hesten ther meth.

No. 581.

Naar en Hest bliver syg, og man ikke ved, hvad den skader.

(Efter U).

1790.

Tag saa et lidet Stykke af Kørbede-Urtens Rødder og læg Hesten det under Tungen. Saa begynder han straks at stalde og nyse og staar frisk op igjen. Dette er en let Sag; dog fortjener mangen Hovsmed og Hestedoktor mangen god Skilling dermed.

---

[1] d: alle dine Tjenere paa Gaarden er.
[2] Y: om. »Urt«.

No 582.

For kold Pis.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Syd Stilken af Kaalblade i Vinædike og drik deraf; det hjælper. Item Agrene forgaar vist deraf.

No. 583.

At man ikke skal blive drukken, hvormeget han drikker.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag raa Kaal om Morgenen, naar du er fastende. Saa bliver du ikke drukken den Dag.

No. 584.

For Lig-Torn.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Tag stødt Hvidløg og bind (den) hver Dag frisk paa og to Foden hver anden Dag i Lud og det saalænge, til Ligtornen falder ud af sig selv. Hullet kan læges igjen med Ring-Salve eller Digestio.

No. 585.

At man ikke skal blive drukken, hvormeget han drikker.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Portulak om Morgenen, naar du er fastende. Da bliver du ikke drukken den Dag.

No. 586.

Føddernes Mødighed at fordrive.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag Veibrede og stød den vel og bestryg Fødderne med den Saft. Det borttager al Mødighed.

No. 587.

Om en Pige er Mø eller ei.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Gjør en Ring af Hjertensfryd og lad hende lugte til. Saa viser det sig[1].

No. 588.

At vide, om en Pige er Mø.

(Efter Y og b).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* — *Hurum* *c. 1780.*

Skjær Nælde-Rødder smaa i Øl og lad hende drikke; er hun ikke Mø, pisser hun.

No. 589.

At vide, om en Pige er Mø.

(Efter Y og b).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* — *Hurum* *c. 1780.*

Tag Humle-Rødder, stød dem smaa og læg under en Piges Lagen. Er hun da ikke Mø, pisser hun straks.

[1] Det vil sige, hun maa lade sit Vand, om hun ikke er Mø.

No. 590.

[At faa Fisk.]

(Efter H).

Fron (Gdbl.)

c. 1750.

Kjøb Johannesbrød paa Apotheket og der i dem skal du tage og sy[1] en Pung til et Fiskegarn.

No. 591.

At vide, om en Pige er Mø eller ei.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Kast Peber-Rod i Ilden; naar hun staar derhos og faar Røgen, maa hun lade sit Vand.

No. 592.

At tage Orme og Slanger, at de ikke skal skade dig.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Gni dine Hænder med Peperrods-Vand; eller gni dem med Hvidløg. Da undgaar du al deres Skade.

No. 593.

At forsøge, om en Pige er Mø eller ei.

(Efter U).

?

1790.

Tør eller brænd Madrum-Urt til Pulver og lad hende lugte dertil. Er hun ikke Pige, da skal hun straks lade sit Vand.

[1] H: syd.

No. 594.

At forsøge, om en Pige er Mø eller ikke.

(Efter M No. 5, M No. 11 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *Gausdal*
c. 1800 og c. 1830. *1880.*

Brænd Matrem-Rod[1], lad Pigerne lugte derpaa. Er de ikke Mø, skal de strax lade sit Vand.

No. 595.

At have 7 Mands Styrke.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Tag en Urt, som kaldes Montara, bind den under din høire Arm. Da har du 7 Mands Styrke.

No. 596.

Hexeri at drive fra smaa Børn.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

De gamle Oldinge brugte at lægge den Urt Jomfru Marie Sengehalm, paa Norsk Myra[2] kaldet; det driver Hexeri og derfore bevare.

---

[1] M No. 5: mad trenerod. M No. 11 og N*. Vadtranneurt.
[2] Forvansket for: Moðra.

No. 597.

For Utrevne paa Kreaturerne.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Skyfald og ældt i Mjøl og giv dine Kreaturer; det er et godt Middel for mange Slags Sygdommer.

Skyfald er en Svamp, som i fugtigt Veir voxer op af Jorden og ser ud som Slim.

No. 598.

Om Troldskjærling-Smør.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Det er et Slags Svamp, som voxer op af Jorden; den indgives Kreaturerne i Dei(g) mod Gulsot og Folk i Lefser mod Tæring.

No. 599.

For Nedfalds-Sotten.

(Efter Wilse, Siljords Beskrivelse, Side 128).

Siljord

1786.

Man giver den Syge Nedfalds-Sky.

No. 600.

At vide, om en Pige er Mø eller ei.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Giv Pigen Treagels ind; er hun ikke Mø, lader hun strax sit Vand.

No. 601.

Vil du sove hos en Pige, at hun ikke skal faa Børn.

(Efter U).

?

1790.

Kjøb noget Treakel[1] og giv hende noget deraf i Vin eller Øl.

No. 602.

At komme et helt Hus af Folk til at fjerte.

(Efter Y og b).

Bø (Vesteraal)	*Hurum*
c. 1770.	*c. 1780.*

Tag »tyrkisk[2] Peber« og kast det paa Ilden; saasnart de kjender Røgen, maa de fjerte.

No. 603.

For Alv-Gust.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 266, og Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 435).

Spydeberg	*Seljord*
1779.	*1786.*

Man røger den Syge med Alv-Næver.

No. 604.

At Kreaturer ikke skal forhexes.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 97).

Seljord

1786.

Man tager Klomme-Korn, blander dem med Salt og giver Kjørene.

[1] U: Teragelse.
[2] Saa b. Y: Tørfiske Peber.

No. 605.

For Taver paa Kreaturerne.

(Efter Strøm, Egers Beskrivelse, Side 74).

Eker
1784.

Man giver dem Tauvrabær at æde.

No. 606.

For Grep.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 104).

Seljord
1786.

Man ryger bort Grepet med Grip-Græs.

No. 607.

Blod-Græs.

(Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 113).

Seljord
1786.

Naar man lugter til Blodgræs i Nærheden af en, der har Mosot, er man selv fri for at blive angrebet af den.

Kan ogsaa spises som Botemiddel mod Mosot og bruges til at stille Blod med.

No. 608.

At se, hvem der er feig.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 126).

Seljord
1786.

Man sætter Jonsok-Græs om Jonsok-Aften et for hver Person i Huset under Bjælken. Den, hvis Jonsok-Græs visner, skal dø inden Aarets Udgang.

No. 609.

For Barselkoner.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 73).

Søndmøre
1762.

Man koger Bu-Græs og lægger det paa Barselkonens Liv. Frøet eller Blomsterne, kogt i Øl, hjælper for Moder-Syge.

No. 610.

For Ringorm og onde Øine.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 85).

Søndmøre
1762.

Man stryger Ringormen med Duggen af Ringorm-Græs.

Svage Øine helbredes paa samme Maade. Planten kaldes derfor ogsaa Øien-Græs.

No. 611.

For Naarisla.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 104, Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 117, og Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 436).

Søndmøre	*Spydeberg*	*Seljord*
1762.	*1779.*	*1786.*

Man tager Naarisle-Græs, medens det er friskt, koger det i Øl og lægger det om Livet. Eller man »smører« det paa det angrebne Sted[1].

[1] Efter Wilse skal Græsset drikkes i The samtidig med, at Kroppen smøres med tynd Tjære og Fløde.

No. 612.

For Alve-Gust.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 84).

Søndmøre
1762.

Man tager Frø-Husene af Guste-Græs, tørrer dem og støder dem til Pulver, der strøes paa de angrebne Lemmer.

No. 613.

At se, hvem der skal leve Aaret over.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 114, og Folkevennen, 1862, Side 380).

Søndmøre *1762.* — *Lister og Mandals Amt* *1862.*

St. Hans-Aften tager man Liv-Græs, en blomstrende Stilk for hver Person i Huset. Alle udviklede Støvtraade afplukkes og Stilkene sættes i en Væggesprunge (Lister og Mandals Amt: i Vand). De Personer, paa hvis Stilk der ikke den næste Morgen findes ny Støvtraade udsprungne, er feige; de øvrige derimod skal leve Aaret over.

No. 614.

At vække Kjærlighed.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 109).

Søndmøre
1762.

Man anbringer Hugvendels-Græs under den Persons Hovedpude, hvis Kjærlighed man vil vække.

No. 615.

At vække Elskov.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 16).

Nordland
1889.

Man koger Blomst, Blade, Stilk og Rod af Elskovsgraset til en Drik; denne vækker Elskov hos den, som nyder den, en Elskov, der dog kommer til at ende med Had.

No. 616.

[At faa Fisk med Krog.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Vendelrod i Ryser eller Mæler brugt, er et Fiskepuds. Thi Fisken løber efter den Lugt og Saft.

No. 617.

At en Pige ikke skal blive svanger.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Syd Tormentille-Rod i et hvidt[1] Klæde; al den Stund hun haver samme Klæde paa sig, skader hun intet.

[1] Æ: hivt.

No. 618.

At befrie sig fra alleslags Vaaben, Kugler og Sverd.

(Efter O).

Ørskog

c. 1830.

Man bærer kun hos sig den Urt Herbeam victorie (paa svensk Pantserrod); saa kan intet Vaaben skade ham.

No. 619.

At du ei skal tabe i Spil.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Saa Sankte Margrete-Urt, hvilken maa tages op 6 Dage før Margrete-Dag. Af dens Rod tag 3 smaa Orme; thi der findes mange paa; svøb dem ind og hæng om din Hals. Er vist.

No. 620.

At gaa og ikke blive træt.

(Efter NN og NN* [2 Gange]).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag til dig Bøk- eller Jern-Urt. Saa bliver du ikke træt; ei heller bliver du biden af nogen Hund eller Dyr.

No. 621.

For Mus-Skaar.
(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Tag gul Mose paa Fjeld-Nordsiden paa tørre Heller og bag et lidet Brød deraf og sæt et Stykke i hvert Hjørne paa Huset.

No. 622.

At Barselkonen skal blive forløst.
(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 18).

Nordland
1889.

Man koger den saakaldte »Løsningssten« i Vand og giver Barselkonen at drikke.

No. 623.

At forsøge, om en Pige er Mø eller ei.
(Efter U).

?
1790.

Tag gult Rav, skrab det smaa paa et Stykke Smørrebrød eller i Øl, Vin eller Mjød, og lad hende æde eller drikke deraf. Er hun ikke Pige, da skal hun lade sit Vand straks; men er hun Pige da gjør hun det ikke.

5.

Sympathi-Midler

af

den livløse Natur.

No. 624.

At Øllet skal gjære.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 45).

Lister og Mandals Amt

1862.

Naar Øllet ikke vil gaa, skal man kaste en Sølvske i det.

No. 625.

At Bøssen ikke skal forgjøres.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

3 Sølvkors paa Bøssepiben ud ved det ydre Sigte; da kan Bøssen ikke forgjøres.

No. 626.

For ondt paa Børn og Barselkoner.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 421).

Spydeberg

1779.

Man anbringer paa Brystet af dem de saakaldte »Angester« (Agnus dei), en Sølvpenge eller et Sølvstykke, der bæres i et Baand eller en Kjæde.

No. 627.

At faa Smør, naar man kjerner.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 451).

Lister og Mandals Amt
1862.

Man kan kaste en gammel Sølv- eller Kobberpenge i Kjernen. Disse behøver man ikke at gjøre varme.

Man kan ogsaa sætte en af de gamle, tynde og hvide Enkeltskillinger fast i den nedre Ende af Staven, midt i det der indskaarne Kors.

No. 628.

Arvesølv.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Naar en Ko har ondt i Juret, bliver den bra, naar man malker den gjennem en arvet Sølvring.

Støv, skrabet af Arvesølv, hjælper mod Sygdom baade paa Mennesker og Fæ. Det nyfødte Barns Vadskevand kan ogsaa vigsles med Arvesølv.

No. 629.

For Avind paa Melken.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 100).

Sundalen
1889.

Har en avindsfuld Kone forgjort Melken, saa man ikke faar Smør, da er det et sikkert Middel at kaste gammelt Sølv i Kjernen,

No. 630.

Mod »Elsk«.

(Efter K. L. Huse i »Kvinden«; optrykt i Haukenæs, Hardanger, VII, 361 fg.).

Hardanger
1861.

Er det en Jente, som er syg, da udsender man to Gutter for at bede om »nikone-Sølv«, det vil sige de gaar til 9 Koner og beder hver af dem om et Stykke Sølv, som en Gang maa have været arvet; den ene af Gutterne fører Ordet, den anden modtager Sølvet; han maa hverken tale eller le under hele Reisen. Det samlede Sølv bringes til en Guldsmed, som paa tre Tordagskvælder gjør et Kors deraf, og dette maa da den syge altid bære paa sig. Er det en Gut, som er syg, da udsendes to Jenter i samme Erinde.

No. 631.

At hindre et nyfødt Barn fra at blive »byttet« af Huldren.

(Redigeret efter O. J. Høyem, Bynes, Side 151, Glückstad, Hiterdals Beskrivelse, Side 63, samt efter c).

Bynes *1862.* *Hiterdal* *1878.* *Flaa (Hallingdal).* *1889.*

Man syr en Sølvskilling ind i Tøi, Barnet har paa sig. Da er det sikkret mod at bortbyttes, efter som de underjordiske ikke kan taale »krynt Sølv«[1].

No. 632.

Om nogen er haard, og du ikke kan skyde ham ihjel.

(Efter U)

?
1790.

Skyd ham med en Sølvknap. Saa dør han.

[1] Sidste Punktum blot efter c.

No. 633.

At Børn ikke skal bortbyttes af de Underjordiske.

(Redigeret efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 421. O. J. Høyem, Nes eller Bynes Side 151. Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 13. Glückstad, Hiterdals Beskrivelse, Side 63. A. P. Stabfors, Om Overtro o. s. v. i Nordland, Side 11).

Spydeberg	*Bynes*	*Hiterdal*	*Helgeland*	*Tromsø Amt*
1779.	*1862.*	*1878.*	*1882.*	*1889.*

Man lægger en Kniv eller en Saks i Vuggen hos den nyfødte[1].

No. 634.

At Troldkjærringen ikke skal forhexe Smøret til sig.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 451).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man kjerner, skal man sette en Kniv i Baandene omkring Kjernen. Da kan Troldkjærringen ikke hekse Smøret til sig efterhaanden, som det dannes.

No. 635.

At gjøre en Angerkviv.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Tag 9 Angerstaal-Odder, som kan være Naal- eller Kniv-Odder; smid paa dem i 3 Tordagskvælde splinternøgen. Den første Kvæld gjælder det at ikke blive bange, men vis dem bort i Jesu Navn og befal dig i Jesu og Guds Haand, da Spøgeriet intet skader dig. Med denne Kniv kan du aabenbare Trold-Koner; da du skjær i deres Smør, saa rinder Blodet efter denne Kniv.

---

[1] Efter Nicolaissen skal ogsaa en Bog lægges i Vuggen. Efter Høyem og Glückstad skal tillige en Mynt indsyes i Enden af Reiven. — Efter Nicolaissen skal Staal og Bog, anbragt paa døde, der ligger paa Ligstraa, hindre dem fra at gaa igjen. Efter Stabfors kan foruden Staal og Bog tillige Svovl anbringes i Vuggen.

No. 636.

At ingen skal forvende dit Syn.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag Skjærtordags-Staal paa dig. Saa kan ingen forvende dit Syn i nogen Maade.

No. 637.

Om Mælken er skjæmt og ei vil give Smør.

(Efter I, NN og NN*).

Romedal *c. 1780.* *Eker* *c 1800 og c. 1850.*

9 Slags Staal-Odder slaaes i Kjærnen; hjælper[1].

No. 638.

For ondt paa Kreaturerne.

(Efter Hjorthøy, Gudbrandsdalens Beskrivelse, II, Side 95. Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 420. Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 101).

Spydeberg *1779.* *Fron (Gbdl.)* *1785.* *Sundalen* *1889.*

Man hænger paa det syge Dyr gamle, helst jordfundne Nøgler, Ringe o. s. v.

No. 639.

Om Lykke i Spil.

(Efter U).

?

1796.

Kan du faa en Kors-Hvid[2], som der er 3 til 1 Skilling og der staar 3 Nøgler paa den ene Side overkors, læg den under din høire Fod (med)

[1] NN om, »hjælper«.
[2] U: Kaard eller Kaar wiid.

Nøglerne tilbage enten mellem Skosaalerne eller i »Stryningen« under Foden; saa skal du vinde.

No. 640.

Naar man har slaaet sig.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 468).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man har slaaet sig etsteds paa Legemet, saa der er blevet en »Kyle«, skal man tage en Nykel og vende den tre Gange rundt paa »Kylen«. Saa lægger Hævelsen sig.

No. 641.

At fri Mennesker og Buskap fra Troldkjærringen om Juleaften.

(Redigeret efter Sorensen, Lidt om Sandeherred, Side 79—80).

Sandeherred
1872.

Man stikker en Naver i Høet, lægger en Sigd i Høstakken og en Øks i Svalen. Derpaa skyder man Troldkjærringen bort fra Stuevæggen.

No. 642.

At Brygningen af Jule-Øllet skal lykkes.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 99).

Sundalen
1889.

Man sætter Staal i Bryggekarret.

At sætte et Kors i Bunden, gjør ogsaa godt.

No. 643.

Vil man vide, om en Kvinde er tro.

(Efter U).

?

1790.

Da skal man tage en Segel eller Magnetsten[1], som er kraftig, læg den under din Kvindes Hoved. Holder hun dig med Love, da tager hun dig i Favn; haver hun anden kjær, da forskrækkes hun.

No. 644.

[At stille Barselkvinders Veer.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

En Magnet-Sten i Haanden at holde for en Barsels-Kvinde skal og gjøre en let Befordring i Barsels-Nød.

No. 645.

At Kjødet ei skal blive mørt.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Om man kaster Bly i Gryden, bliver Kjødet aldrig mørt, hvis det saa kogede i 3 Dage.

---

1 U: Magnetben.

No. 646.

[At faa Fisk med Krog.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Kvægsølv, hav det i en Fjerpen med Fiskesnøret.

No. 647.

At Kjødet hastig skal blive mørt.

(Efter G).

Jeløen

c. 1800.

Slaa Salt under Gryden, som Kjødet koges i. Da bliver det snart mørt, om det en(d) skjønt er gammelt og seigt.

No. 648.

Orme-Stung.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag en Ild-Brand[1] og stryg 3 Gange avint omkring[2].

No. 649.

At gjøre en forgjort Bøsse god igjen.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

Man gjør op en Ild og tager Bøssepiben ud og holder den over Luen. Saa faar den, som har forgjort Bøssen Pibens Hede, naar den

[1] Skrevet med Runer.

[2] Her fortsættes saa med et latinsk Pater noster.

begynder at svede. Ved en Formel (som Meddeleren ikke kjendte) kan Heden sendes tilbage paa den, som holdt Piben over Ilden. Men kaster han da Bøssen i Vand, saa faar den anden Heden igjen.

No. 650.

At vigsle et nyfødt Barns Vadskevand.

(Redigeret efter c. O. J. Høyem, Nes eller Bynes, Side 151. Glückstad, Hiterdals Beskrivelse, Side 63, og A. P. Stabfors, Om Overtro o. s. v. i Nordland, Side 11).

Bynes	*Hiterdal*	*Helgeland*	*Flaa (Hallingdal)*
1862.	*1878.*	*1882.*	*1889.*

Man kaster en Glo i Vadskevandet, før det slaaes ud.

No. 651.

At vigsle Buskaben om Juleaften.

(Redigeret efter Sørensen, Lidt om Sandeherred, Side 80).

Sandeherred
1872.

Man slaar i Taushed Ild over Ryggen paa samtlige Kreaturer i Fjøset.

No. 652.

At hindre en fra at gjøre ondt ved hemmelige Konster.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 451).

Lister og Mandals Amt
1862.

Man kaster Ild efter Vedkommende, naar han gaar ud af Døren, eller man slaar ham, saa der kommer Blod.

No. 653.

For Risla.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 462).

Lister og Mandals Amt
1862.

Man tager Flint og Staal og slaar Ild over det angrebne Sted.

No. 654.

At en Ko ikke skal længte.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 456).

Lister og Mandals Amt
1862.

Man tager en Varmeglo og et brændende Lys og holder dem foran Øinene paa Koen; da længter den ikke mere.

No. 655.

For de Underjordiske.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man drypper tre Draaber Svovl i Bunden paa Melkeringen.

No. 656.

Naar Huldren har fortroldet ens Børse.

(Efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 293).

Voss
1887.

Man gaar til en Bæk og lader rindende Vande løbe gjennem Bøssepiben.

No. 657.

Raad for Børn ikke skal sagle.

(Efter U).

?

1790.

Det første Vand, Moderen henter ind, efter at hun er op kommet af Barselseng, skal hun hente ind i sit Fingerbøl og giv Barnet ind.

No. 658.

Mod de Underjordiske.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man slaar fast i Bunden af Melkeringen en »Vergestein«.

No. 659.

For Hvepse-Stik.

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)

1897.

Der tages Jord under en jordfast Sten og lægges paa Stikket.

6.

Sympathi-Midler

bestaaende af

Sammensætning af Gjenstande tilhørende de forskjellige Naturriger.

a.

Gjenstande af Kirke og Kirkegaard + Gjenstande af Dyr, Planter eller Mineralier.

No. 660.

For Kreaturernes Fordærvelse.

(Efter a).

Fron (Gbdl.)

c. 1830.

Du skal tage Salt og lægge i Barmen og gaa omkring Alteret, og du skal skrabe Fliser af Alteret oven og under og af Alterklædet og skrabe det tilsammen med[1] Bævergjæld og give dine Kreaturer Korsmes Morgen. Saa gaar de ubehindret.

No. 661.

Naar du vil skyde paa forhexede Ting.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da bor et lidet Hul i Kuglen, stik deri et Byg-Korn og hav indviet Jord i Krudtet. Da træffer du, og Bøssen spænder ei.

---

[1] a: og.

No. 662.

At være haard i 24 Timer.

(Efter T, W, Y og e).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* *Jeløen (Rygge)* *c. 1780.* *Hadeland* *1793.* *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

Tag stiltiendes indvigd Jord af Kjerkegaarden førend[1] Solen gaar op, og meng det vel ud med Kvægsølv tiendes; sæt det under din venstre Arm tiendes. Saa maa du være forsikret den Dag[2].

No. 663.

At bekomme Fisk.

(Efter T og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

Tag Kvægsølv, sæt det i en Pen[3] ned i Vandet, sæt dette fast i Bunden. Tag saa[4] Kjerke-Muld og kast i Vandet 3 Gange. Saa faar du Fisk nok[5].

---

[1] Saa W. T: den første.
[2] I Y enkelte uvæsentlige formelle Afvigelser; ligesaa i e.
[3] e: fjer.
[4] e tilføier: hvid.
[5] e afslutter Opskriften paa denne Maade: Saa bider Fisken i, under og over Vandet.

b.

Gjenstande af Dødninger + Gjenstande af Dyr- eller Planteriget.

No. 664.

At alle i et Hus skal sove.

(Efter NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Tag en ung Ugle[1], stik begge dens Øine[2] ud og læg i Vand — det ene synker, det andet flyder — og en død Mands Tand og læg de Ting over Døren. Saa sover de alle, som er udi Huset[3], til det bliver borttaget.

No. 665.

For Epilepsi.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Gilbertus lærer at tage Hoved-Panden af en død Person, dog bedst af steilede og hængte, tørre dem i Bagerovn, til den lader sig støde til Pulver. Og det skal gives den Syge, et Kvintin hver Gang, med 3 stødte Pion-Korn[4], Lavendel-Vand, ni Morgener eller tre, fastende.

Dette kaldes paa Latin Caput. uiri. mortui. Grana Peoni[5].

---

[1] e: Natugle.
[2] Ifølge e skal det være Ørene, hvoraf man maa gjøre Brug.
[3] Relativsætningen udeladt i e.
[4] Korrektur. e: pyoen Koren.
[5] Do. e: Peorie.

No. 666.

For Katalepsi.

(Efter E).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Caput uiri mortui. Grana Peoni.

Galenes lægte i Aaret 1314 en Hertug (dermed) og fik 1000 Gylden. Fredrik den første blev og lægt hermed Aar 1447.

No. 667.

Kong Fredrik den førstes Raad for den faldende Sot. Anno 1447.

(Efter G, hvor Formularen er optaget omtrent ordret efter Tullins Samlede Skrifter, II, Side 123).

Kristiania *Jeløen (Rygge)*
c. 1770. *c. 1800.*

Man skal tage Hovedpanden af en Karl, som enten har været hængt eller steilet, og skal Kjødet være slet afraadnet af Hovedpanden, medens den haver været i Veiret enten paa Steilet eller i Galgen. Hug samme Pande tvert over digt ovenfor Øinene og læg samme øverst paa en Rist og sæt den paa en sagte Ild og lad hende saa sagtelig steges, indtil der kommer noget gult Fet[1] igjennem hende. Vend den saa om paa den anden Side og lad den ligge som før, sagtelig steget, til Fedtet[2] gaar ind igjen og hun bliver tør og mørstegt. Stød hende saa og tag 3de Pion-Korn eller Pion-Kora og stød dem ogsaa smaa. Tag siden et Kvintin af samme Pandes Pulver og de stødte Pion-Korn og kom det i 2 eller 3 Skefulde Lavendel-Vand og rør det vel omkring og giv den Syge 2 eller 3 Morgener fastendes, eller imod Sygen vil komme, og skal den Syge vare sig, at han ikke gaar over nogen onde eller farlige Broer, stiger eller kryber høit op, hvoraf han kunde snarlig forfærdes eller forskrækkes.

[1] G: Fit.
[2] G: Fittet.

Dette Raad haver hjulpet mange, ja ogsaa de, som vel ypperlige have været. Hvorhos maa agtes, at naar Væderens Tegn er, da skal dette ikke bruges, og man ikke skal give den Syge deraf.

No. 668.

Naar en Hest er forgjort, den hænger Hovedet, Haarene løsner i Rumpen og Manen.

(Efter c).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag et Stykke Træ ved et Vand, som Vandet har kastet i Land; tag et dødt Mands-Ben paa en Grav, eller 3 Ben, og tre Stykker Træ; tag saa en Potte stærk Acetum, lad Gylden-Plaster deri, rør det vel om; skav da noget af Benet og Træet deri og rør om med samme Træ, og giv Hesten det ind: bind Hovedet op, om du skal faa det i den; slaa saa Bug- og Skraal(?)-Aaren, og bind Ben og Træet paa den høire Side af Manen og Rumpen. Det overblevne bæres tilbage paa den Sted, du tog det; og Hesten løses fra Sygen i den samme Time og bedres.

---

c.

Forskjellige Gjenstande af Mennesket + Gjenstande af Plante- og Dyreriget.

No. 669.

[At slukke Ild.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Item tyl at slecke el med tag husløg oc stampæ ther til qwindæ melk, som et suend barn haffuer fanget, oc bigmel oc honigh och thet

huidæ aff et eg, oc gøør ther en bIød dey aff, oc giør ter et plaster aff med et linet cledæ, oc leg ouer, som ildhen er udbristen.

No. 670.

Vist at skyde.

(Efter U).

?

1790.

Tag noget Blod af din høire Haand og pulveriser[1] det. Item tag et Flagermushjerte, tag et lidet Stykke deraf i mellem Ladningen og Krudt(et). Saa skyder du vist.

No. 671.

For en Hest, som er falket.

(Efter I).

Romedal

c. 1780.

Tag 3 Bygkorn og slip ind igjennem Barmen og ud igjennem den vinstre Arm 3 Gange. Tag 3 Fliser af den vinstre Fod indenbens i Frosken og 3 af den høire Bagfod indenbens i Frosken, 3 Draaber Blod af Rumpen, 3 Draaber Blod af din venstre Pege[2]-Fing. Læg det i Gumem (?) af en Surbrød-Skalk og læs 3 Gange Fadervor derpaa og giv Hesten det ind.

No. 672.

Lykke til at fiske.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Bæver-»Vasser«, som er Bæver-Kodder, eller hans Nyrer, Menneskeblod og Bygmel og gjør smaa Kager deraf og stik paa Krogen eller bind i Rusen. Deraf skal du fornemme stort Under.

[1] U: Pulveresiere.
[2] I: lege.

No. 673.

Lykke til at fiske.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Menniske-Blod, blø(d)t Ler og Honning, ælt det tilsammen som en Bold og bind i en Klud og læg i Rusen eller Aale-Kisten Natten over. Da faar du Fiske i Overflødighed.

No. 674.

Fange Fisk.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Bævergjæld, mænget med Menneskeblod, Bygmel og Brændevin; gjør runde Kugler deraf og sæt paa Krogen!

No. 675.

At tilvende sig et Fruentimmers Kjærlighed.

(Efter Ø).

Ørskog

c. 1830.

Man stikker sig med en Naal i den venstre Lillefinger og lader 3 Draaber Blod dryppe paa et Stykke hvidt Sukker og bærer siden samme Sukker under venstre Arm 3 Torsdagsnætter paa bare Kroppen. Derefter kommer man det i et Glas Brændevin og giver Kvindfolket det at drikke,

No. 676.

Om Kjærlighed.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag 3 Rosiner, Svedsker eller Figen og læg i den venstre Arme-Hul; lad dem ligge, til Sveden er i dem trukken, og giv den Pige, du vil skal elske dig. Saa faar hun dig hjertelig kjær.

No. 677.

Om Kjærlighed.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag Muskat og et Svalehjerte og læg i din Mund, og tag en Kande Øl og drik Pigen til, og lad falde af Munden og i Øllet og lad Pigen drikke. Saa faar hun dig inderlig kjær.

No. 678.

At stille Gaasedød.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1777.

Tag en Menniske-Fis, som er 8 Dage gammel, og 5 Lammegalder, støb godt Byg deri og giv alle Gjæsene deraf at drikke. Da dør ingen deraf.

No. 679.

At Troldkvinders Øine skal opædes.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da mælk lidet af hver Ko, sluk deri ubrugt Staal, som er gloende; løs saa Bukserne deri; lad saa Mælken staa paa Fjøstaget.

No. 680.

For Rødsotten.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Tag 3 Angrsodder[1], smaat Glas og noget af det, den gjør, som Sygen haver, og giv den ind; saa bliver den god[2].

No. 681.

For Mosot i Natura.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

1) Tag 3 Lus[3] af en førstefødt,
2) Slange-Brod(d),
3) Frøben,
4) Haar-Fugl,
5) Hvid-Orm[3],
6) Efterbyrd,
7) Regn-Orm,
8) Veneris Haar,
9) Smed[3]-Dyret.

Og er tilsammen 9 Ting, som hjælper for den Sygdom.

---

[1] I og a: anger oder, NN: Angerodder.

[2] NN fortsætter: Du skal mærke, at du alle Tider skal være fastende, naar du kommer med Kreaturernes Raad om Morgenen.

[3] Skrevet med Runer.

d.

Forskjellige Gjenstande af forskjellige Slags høiere og lavere Dyr.

No. 682.

For det, at ingen troll folch skal svige din bu schab.

(Efter et løst Blad i F).

Tinn

c. 1580.

Du skal kierrne om Paaske afften noget aff allt dit bu skab noget aff huert saa schall du yste en (ost) af all din boskab (og tage noget) aff huert och giffue (Kjørene) aff osten.

No. 683.

[For Ondt paa Kreaturene.]

(Efter M No. 4 b).

Skaabu (Kvikne)

c. 1840.

Gjør dig først en Tap[1]. Tag saa først 3 Gange Møgen og 3 Kaaser af Rumpen og 3 Gange (Haar af) venstre Bagfod, 3 Gange Haar af venstre Side, 3 Gange af venstre Fremfod og (3) Kaaser af venstre Øiet, 3 Kaaser af venstre Hornet. Og Kniven i Haanden altid.

---

[1] Skal muligens læses: Top.

No. 684.

At gjøre sig usynlig.
(Efter a, hvor Opskriften forekommer 2 Gange).

Fron (Gbdl.)
c. 1830.

Stik Øienene[1] ud paa en Flaggermus og forvar (dem) hos dig[2], og stryg dit Ansigt med Flaggermus-Blodet. Tag saa Øret af en Kat og steg det i sød Mælk, æd og drik dette. Saa er du usynlig i 9 Timer.

No. 685.

At gjøre sig usynlig.
(Efter NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 c. 1850.*

Tag Øret af en sort Kat, kog det i[3] Mælk, æd og drik det. Saa er du usynlig i 9 Timer[4].

No. 686.

At gjøre ved Børn, at de skal have godt for at lære alle Ting.
(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)
c 1780.

Man skal give dem noget af Efterbyrden af en Hare, Fiske-Ister og Muse-Blod.

---

[1] Saa i første Opskrift; i anden: Øiet.
[2] Anden Opskrift foreskriver, at man skal støbe Øiet ind i Voks og forvare det under venstre Armhul.
[3] e tilføier: sød.
[4] Ifølge e skal man tillige oversmøre sit Ansigt med Flaggermus-Blod.

No. 687.

Analepsia, den vise Lærere Galenus siger at kurere.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Den kommer af onde Vædsker i Maven, og da bruges følgende: Tag Cori[1] og Galden fra en sort Canis, pulveriser[2] og giv Coagulam leporis og giv i Vin at drikke. Det hjælper.

No. 688.

[Lægedom af Tiur.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Item lækædom aff en fugl som hedher tiudher. Tag hyærtæ hans och haff om armen, tha maa ey skadhe tegh orm eller troll. hiernæ hans blandet med olie han grødher hugh. lungæ hans hængh aa mands halss thet er gott veed øgen. gallæ hans med løgelagh och blandet med honnigh thet elther ondæ manden fra mennisken llunge hans brænth och blandet med saffran oc tøre rosen och blanth med salth och dricket med vyn thet heffter blod runæ. hierttæ hans hængh a konnæ halss ther vsaath er veedh syn bonde, tha settes the. Gør dwflth (?) aff hans beynom och gyff then ath drickæ ther reffwe haffwer. Stød køth hans smaath och blandith med olie thet er goth ved alskønss sooth. ffiedher hans lægh vndher then konæ, som pines med barn, tha faar hun barn.

No. 689.

At døve en Hund, at han ikke kunde bide dig eller gjø.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Hjertet og[3] den høire Fod af en Ugle og Øiet af en kulsort Hund, bær dem hemmelig under din høire Arm. Da bliver alle Hunde, som ser dig, stumme og hverken gjø eller bide.

---

[1] Vistnok = cor, Hjertet.

[2] e: Pulvfer.

[3] Y: af.

No. 690.

At vide, om en Pige er Mø eller ei.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag en Ravne-Pen og skriv hendes Navn med Hønse-Blod. Lad hun komme derpaa med hendes Fødder. (Er hun ikke Mø), maa hun lade sit Vand.

No. 691.

For Hjernens Forstoppelse, hvoraf den Syge[1] kommer.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hjertet af en Frø, brændt, og en Svale, som pulveriseres[2] og fortæres 3 Dage fastende.

No 692.

At vinde med Kort og Tærning.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hjertet af en Katugle under din venstre Arm, og det kan bruges med Hjertet af en Muldvarp. Og da har du Lykke med Kort og Tærninger.

[1] Efter Sammenhængen vistnok Epilepsi.
[2] e: pulveserss.

No. 693.

At komme en Pige til at have en fuldkommen Kjærlighed til dig.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Spanskflue og giv hende den i Mjød. Da skal hun have dig hjertelig kjær. Probat.

---

e.

Gjenstande af Dyreriget + Gjenstande af Planteriget.

No. 694.

At samle meget Vildt til én Sted.

(Efter Θ).

Ørskog

c. 1830.

Tag Kamfer, Hjorterod, Lebstekkerod, Birkeaske, brændt Tegl af et stort Vilddyrs Efterbyrde. Dette altsammen tørres og stødes med Ertermel. Gjør smaa Kugler deraf og læg dem paa et Sted, hvor Vildt opholder sig og har sin Gang. Saasnart noget Vildt smager det, bliver det staaende; og om det end bortgaar, kommer det igjen og har flere i Følge med sig.

No. 695.

Fiske at fange udi Ruser.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Blodet og Leveren af en ung Kvie og Bukke-Blod og Bygmel, mæng det tilsammen, bind det i et Klæde og hæng det i Rusen. Saa faar du Fiske nok.

No. 696.

[At Kalve og Kjør skal trives vel.]

(Efter H, Y og b).

Fron (Gbdl.)	*Bø (Vesteraal)*	*Hurum*
c. 1750.	*c. 1770.*	*c. 1780.*

Mærk Kalven i Øret, strax den er født, lad den bløde 3 Blodsdraaber paa mjugt[1] Brød og stik i Halsen paa Kalven, før du giver ham den første Drik. Da skal han baade leve og trives vel[2].

No. 697.

For Harulven paa Hesten.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Skjær Hesten i det venstre Øre og lad det Blod komme i en Dosis fransk Brændevin og hæld det i begge hans Næsebor; da staar han strax op og æder.

No. 698.

At gjøre Heste modige.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Elfenben, Encian, Myra, Elene-Rod, Laurbær, Eberod, af hvert 1/2 Lod; stødes og give paa Foret; skal du se Under.

---

[1] Saa H. Y: et støkke. b: et Stykke Rugbrød.
[2] Y fortsætter: Kalve af gamle Kjør duer ikke at sætte paa; thi de faar svage Tænder, — ei heller de Kalve, som har sorte Tænder.

No. 699.

At Kvæg ikke skal blive syge og dø, men trives.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag raa Tjære[1] og en Hunde[2]-Fod og sorten Karve[3], megne det tilsammen og giv eller stryg det i Halsen paa Kvæget hver 3 Morgen i Begyndelsen af Nymaaned og lad det vedvare Maanen ud.

Est Probatum.

No. 700.

At fordrive Rotter og Mus.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag gammelt Ister, Bolmfrø og Necotian-Blade, stød det vel tilsammen, ælt det til en Salve og gjør saa heraf smaa, trinde Bolde og ind vikle hver i et Stykke Papir, lad det være aabent i begge Ender, og læg saa ethvert af disse i hvert Hjørne af Huset. Saa kommer de.

No. 701.

At fjettre Dyr.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Svine-Smult, reven Rugbrød, Kamfær (for) 2 ß, den mellemste Bark af det Træ, Fanden flo Geden under, hollandsk Løg, som alt bliver kogt tilsammen saa tyk(t) som en Vælling. Og for hver(t) 10de Skrit, man gaar, smør (man) sig under Sko-Solen.

---

[1] Skrevet med Runer.
[2] Ligesaa.
[3] Ligesaa.

No. 702.

Et andet Confortativum[1] til at styrke det hemmelige Lem.

(Efter U).

?

1790.

Pil Hjernen af Spurvehoveder[2], den hvide og bedste Rod af Satyrion, Fores Palmæ, Virak aa 2 Lod; af alt dette gjør Piller og giv Manden deraf 6 eller 7 hver Gang og ikke mere; thi ellers værker det formeget.

No. 703.

At fange Fiske paa Krog, omendskjønt en eneste var i Vandet.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag Indvolden ud af en ung Høne eller en Fugl og strø den inden i med Safran. Naar du da lægger Fuglen eller Hønen paa et varmt Sted, da søger smaa gule Orme deri. Stik disse paa Krogen. Da bider Fisken derpaa, om der kun var en eneste i Vandet.

No. 704.

At forsamle mange Fugle paa et Sted i et Træ.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Bland Egeblade med Martegon eller Silphium og Svale-Fedt[3] og hæng det paa et Træ. Daa forsamler sig der alle Slags Fugle nogle Mile fra.

---

[1] U: Confortantirum.
[2] U: sporre hoveder.
[3] H: fit.

No. 705.

For Edder, som er blæst paa Folk.

(Efter U).

?

1790.

Tag ny Honning og røde Fiolblomster, bland det tilsammen og smør derpaa. Det hjælper vist.

No. 706.

Om St. Wolborig Aften, naar Troldfolk tager Nytten fra Kjørene.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da tag Hvidløg, Dild, Mel og Bie-Honning. Stød eller skjær Urterne smaa og bland Honning deriblandt og giv Kjørene det at æde.

No. 707.

At bringe alle Fiske tilsammen paa et Sted.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Kog Byg i Van(d), indtil det svælger og sigt det af med Sødtræ, som og med et Stykke Aadsel; bland det med Honning, lad det blive haar(d)t som en Deig [1], gjem denne vel i en Æske. Naar du nu har Lyst til at fiske nogensteds, da tag saameget deraf som en vælsk Nød er stor, og lad det koge i en ny Lerpotte med to Haandfulde nyt Byg og lidet Sødtræ. Lad det staa saalænge, indtil intet Vand bliver derover, og kast det saa paa det Sted, hvor du vil fiske, at Fisken skal komme, forstaa i en Flod eller Dam. Da ville de alle samle sig i en Hob.

[1] G: Dæy.

No. 708.

At gjøre et Lys, som ingen Pige kan tænde, uden hun har sin Mødom.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Tag Vox, Myrra og Virak, gjør et Lys deraf.
Er probat.

No. 709.

At vinde i Kort og Terning.

(Efter NN, NN * og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Tag Olden-Frø[1] og smør det i Voks og hav det paa dig i en Silkeklud under den venstre Arme-Hul[2], saa vinder du bestandig.

No. 710.

At være sikker for sine Fiender.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Tag Antirrhimum eller Storke-Traad, deraf 2 Knoppe og saaledes i Kaarde-Knipper indlagt, og smed (?) det tilligemed 3 Slange-Tunger. Saadan Gevær er defensiv imod apersener (?), holdende og sikker for Tyve og Mordere.

[1] NN: Øllenfrø. — e: Ygle frø.
[2] NN udelader fra: i en Silketraad — Arme-Hul.

No. 711.

Ad confortandum[1] Venerem, det er at give en Styrke[2] og Kræfter til Venerum Spil og Leg.

(Efter U).

?

1790.

Smør din Stortaa paa din høire Fod med Olie, destileret af røde Provintzroser, og læg Myreæg derpaa. Saa kan du gjøre din Funktion[3] saalænge, det ligger derpaa.

No. 712.

For Kalve og Kjør.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag pulveriseret Øster-Skaller, 1 Lod Encian, 1/2 Lod[4]

No. 713.

[At styrke Membrum.]

(Efter U).

?

1790.

Slaa god Vin paa den Fisk stincus marinus og lad det saaledes staa tildækket udi en Dag. Og naar man vil lægge sig om Aftenen, saa sier man Vinen og drikker den; det virker kraftig derefter. Man kan og gjøre Kjørene geile dermed til at løbe med Tyre.

---

[1] U: At Confortandom.
[2] U: et Stykke.
[3] U: Fonetion.
[4] Ikke fuldendt.

f.

Gjenstande af Dyreriget + Gjenstande af den livløse Natur.

No. 714.

[For Gigt.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

For yckt i hendher eller fødher eller andhenstedt paa kroppen. Schal man redhe en gooss thyll, som hun plæger at steges, och sso skall man ffloo en ffedh kath och hugge aff hannem hoffdet og taghe aff hannem ynwollen vthen ystredth och høgge ssidhen kødeth smoth. tag ssydhen aff swynnæ isster sso storth ssom eth lydhet hønsse egh och sso møghett aff fforæ tallæ och aff vnødt wox, aff røgelzæ, af honnigh, aff ssalt, aff rendt rugh, støffthæ bønner, aff hwer there sso møgett som suinæ ysstheren, och rør thet alth samen med katthe kødhet, og stoppet sso i gossen, och tep vell tyll, och steegh hennæ sso lenghæ, hwn vyll ey mere drøppe, i en brode pannæ, och ladt thet sydhen i en skoll eller eth krws, och smør ther med, som ycthen stordh i modh en ildh; tha man aldher bædher lægdom ther for.

No. 715.

At en Pige eller Kvindesperson, som lader sig bruge, ikke skal faa Børn.

(Efter U).

?
1790.

Hun skal hver Aften drikke en halv eller hel Potte sød Melk, som er kogt med et Stykke Alun, saa skal det ikke fænge, hvortil hun lader

sig bruge; men naar hun nu holder op med drikken noget, saa fænger hun straks.

No. 716.

For Ulve og Bjørne.

(Efter Lørdags-Aftenblad for 1865, Side 50, I, NN, NN* og e).

Romedal *c. 1780.* — *Jeløen (Rygge)* *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* — *Solør* *1865.*

Tag Ulve- og Bjørneben, stød dem smaa og giv dine Kreaturer i Salt[1] en Torsdagsmorgen at æde. Saa er de fri baade for Ulve og Bjørne det Aar[2].

No. 717.

[At Krudt ikke skal give Lyd fra sig.]

(Efter U).

?

1790.

Tag en levende Muldvarp, brænd den til Pulver i en vel tillukket Potte, bland der under Borasc (!). Dette Pulver skal menges tilhobe iblandt Krudtet. Og til 4 Lod Krudt tages 1 Lod af dette Pulver; men mærk at Krudtet tilforn udblødes i sterk Spiritus venus (!) eller sterk Brændevin og igjen tørres.

No. 718.

At faa, hvad man begjærer.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag det Ugle-Øie, som flyder, og overtræk det med Kveksølv og bær det hos dig. Hvad du begjærer mere, sig hvad det være kan, og

[1] Saa e. I: i Dei.

[2] Saa e. I: saa er de fri for Udyr. — Opskriften i L.- A. bestemmer, at Operationen skal foretages Korsmes-dagen fastnes. — I e har Slutningen en Forskrift af følgende Indhold: og siden ikke navngive dem i Talle.

af hvem det være vil. Saa kan ingen nægte dig det, førend tre Timer er forbi.

No. 719.

Om en Pige er Mø eller ikke.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Tag Flaggermusblod og Kviksølv og rist over Ilden. Saa pisser de paa sig, som ikke have deres Mødom.

No. 720.

[For ondt i Maven.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hjertet af en Due og Mercurium og læg paa hendes Mave og nævn ikke hendes[1] Navn[2].

No. 721.

At præpariere et Ljus, hvormed man udi Huse kan erfare, hvor en Skat staar nedgraven.

(Efter U).

?
1790.

Tag Virak-Svovl og godt Vox og smelt det tilsammen. Gjør saa Væger af kogt Garn, og gjør et Ljus deraf med det forrige. Ljus dermed i alle Kraage i Huset, og hvor Pengene er begravne, der slukkes Ljuset.

[1] Skrevet med korrumperede Runebogstaver. Dechifreringen antages at være rigtig.
[2] e: numa.

No. 722.

[For Tandværk.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Item for thet samæ Sckall man taghe en dell eghe skall och II dellæ geddæ tendher eller andre geddæ ben och I part af allwn och stødhe thet thill hoff i puluer, och sickthe thet igennem en ren klud, og leg thet puluer vedh tennernæ; thet helper vysth.

No. 723.

Det fornemste Plaster at gjøre.

(Efter V og W*).

Hadeland

1789 og 1793.

Tag en sort Katte og 3 Mærker Talg[1] og 3 Krukker St. Hans Dug, en Krukke hvert Aar i 3 St. Hans-Nætter[2]. Tag saa Katten og Talgen og Dugen og hav det i en Gryde og syd det tilsammen og lad Katten sjude levendis i det for næmnte, og lad det vel sydis tilsammen. Tag saa et Klæde og sil det i fra med. Ved den Smørelse kan du læge, hvad du vil saa nær som Spedalskhed. Et Saar kan du læge paa en Je(v)ndøger.

---

[1] V: tallie.

[2] W* fortsætter saaledes: hvilket altsammen koges og afsiles til en Smørelse mod alle Saar.

g.

Forskjellige Gjenstande af forskjellige Slags Vækster.

No. 724.

At faa en Fæstald, som er skjemt, god igjen.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag 9 Slags Træ, som af Brisk, Led-Ved, Rogn med videre; det skal være Enstønninger. Tag 3 m℔. omtrent af hvert Slags Træ. Hug saa Træet et halvt Korter lange Stumper. Disse Stumper klyver du i 3 Hug saaledes, at hver Stump bliver til 6 Deler. Disse 9 Slags Træer koges i saa meget Vand efter Boskabens Storlighed; dette koges en halv Time. Da denne Suppe er kold, giver man hvert Kreatur som en Pægl ind i Halsen og begynder paa Tyren først og siden paa Bjeldkoen og siden de andre. Men Kreaturer, som har Vank eller er modfaldne, vadskes udvendig[1]. Da skal det vist blive godt igjen. Det er et herligt Raad.

No. 725.

At se Troldkjærringerne.

(Efter Folkevennen, 1859, Side 456).

Guldalen

1859.

Man tager Ved af ni Slags Løvtrær og brænder St. Hans Nat paa en Krosvei hvor Lig ikke har faret; saa kan man se Troldkjærringerne.

---

[1] H: udvendigs.

No. 726.

Om Fæet pisser Blod.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da maa man tagha Akerne er[1] Ege-Eble, Ringe-Blommer samt og Tornestilke og sjuda dem i Vand og komme det i Fæet. Det hjælper hvisseligen; jahg haver det oftta forsøgt.

No. 727.

At man ei skal blive drukken, om en(d) man drak den hele Dag.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Tag Saften af Hvid-Kaal, 4 Lod Granat-Æbler og 2 Lod Edike; kog det sammen, gjør en Sirup deraf og giv Drankeren 2 Lod deraf at drikke, førend han begynder at drikke; saa bliver han ei drukken.

Eller drik fastende et Bægerfuldt Fæsken-Lov Saft; det er ogsaa et godt Middel mod Drukkenskab.

No. 728.

At en Pige ei skal blive med Barn.

(Efter A).

Urskög

1815.

Tag Sebenbom og Savegryn og lad hende bære paa sig Nat og Dag; saa er hun fri.

[1] Texten her korrumperet.

No. 729.

At kaste Søvn paa Folk.

(Efter U).

?

1790.

Tag Elle-Bark og Moer-Rødder og Rødder-Frø; sy(d) det i Vand og tør[1] det, strø og kast det imod Veiret paa hvem du vilt. Saa sover han indtil du giver ham Edikke at drikke.

No. 730.

At hjælpe en Hest tilrette, som ei kan æde.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Hvidløg og Pebber, stød det vel sammen og gnid dermed Hestens Tænder. Saa æder han igjen.

No. 731.

Styrke at bekomme.

(Efter A og Y. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Bø (Vesteraal) — *Urskog*

c. 1770. — *1815.*

Tag Pedersille og Dille, kog det i nordrindendes Vand og drik det udi 3de Morgener. Saa faar du Styrke[2].

---

[1] U: førre.

[2] A om. »Saa — Styrke«.

No. 732.

At afvende Avind og Troldom fra Mennesker og Kvæg.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Tag disse 3 Slags Urter, som er: Alyssus, St. Johannesgræs og Moly; hæng det op udi Huset, samt tag Orant eller Letteblomster, Arod, Getterulle, Bolige; bind det sammen og grav det ned under Syllen, hvor Kreaturerne gaa.

No. 733.

At fordrive Mus.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Gjør en Røg med den Rod Atik[1] og Kalmus[2]. Da bliver de borte af Huset.

No. 734.

[For alt Ondt.]

(Efter P og a).

Fron (Gbdl.) *c. 1830.* — *Storelvedal* *c. 1850.*

Tag Berge-Knup, Kalmusrod, Malurt, Hvidløg og Angelikarod eller Kvanne, kog dette altsammen udi Vand, som er taget paa et Sted, hvor det rinder imod Nord; drik deraf og smør dig dermed over din hele Krop, gjør det i 3 Kvælder, før du gaar til Sengs. Ligger noget ondt ved dig, skal du vist faa høre eller se noget underligt nogen[3] af de

[1] Skrevet med Runer. Dechifreringen tvilsom.
[2] Skrevet med Runer.
[3] A om. »underligt nogen«.

samme Kvælder eller Nætter. — Siden skal du vadske dig 3 Thordagkvælder derefter.

No. 735.

For Melk, skjæmt ved Hekseri.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 443).

Spydeberg

1779.

Man indgiver Koen i Deig: Vivang, Roden af orchis bifolia og Barken af Tusbast, alt samlet før St. Hans-Dag.

Dette Raad har en Mand faaet af en Hulder.

No. 736.

For ondt paa Koen.

(Efter Wille, Silljords Beskrivelse, Side 121).

Seljord

1786.

Herom har man følgende Forskrift, lært af en Tusse:

Tag Vier-Baand
og Mari-Haand
og Amon-Lauv, vil frie (?)
det skal du røge Koen din med,
saa kvæk alt ondt fra Sie.

No. 737.

For dvergslagne Dyr.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 133).

Søndmøre

1762.

Man bruger Tjære og Vendelsrod, efter det gamle Vers:

Tjære-Spo
og Vendel-Rod
skal give din Ko
god Helsebod.

No. 738.

At optage en Orm med bare Haanden uden at faa Skade.
(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Smør Hænderne med Saften af Verbena og Salve Nalve; da optages Ormen uden at skade Haanden.

No. 739.

Kunst at fiske med Krog.
(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag Jomfru-Honning og Aftenblom, gjør en Salve og smør paa. Det første for 8 *ß* og det sidste for 4 *ß*.

No. 740.

At en Hest ei skal blive skjæmt af onde Folk.
(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Hav Hvidløk og Divelsdræk i en Pung, heng den i Hestens Svands; det hjælper vist.

h.

Gjenstande af Vækstriget + Gjenstande af den livløse Natur.

No. 741.

For Smør, naar Kjernen er skjemt og ikke vil give Smør.

(Efter a).

Fron (Gbdl.)

c. 1830.

Tag Kjernen og gak til en nordrindende Bæk og lad den ligge der Natten over. Kog siden i den en god Briskelaag. Gak siden til Skogen og find dig 9 Slags Ved foruden Tall[1] og kog den lukt og kom (den) i Kjernen. Gak siden til en fri, alfar Vei og find dig 9 Hestesko-Søm; lad dem vel ned i Kjernestaven, førend du haver Rømmen ned i Kjernen.

No. 742.

Konst, at Fanden ei kan tage Penge fra dig.

(Efter U).

?

1790.

Tag 2 Mairøn(n)e-Pinde(r) og læg dem over Kors i Pengene og derhos et lidet Stykke Rugbrød og Salt. Saa skal Pengene ikke blive borte uden din Vidskab.

---

[1] a: Tal.

No. 743.

En skjøn Konst for Kvindfolk, som ere med Børn og ikke ere 12 à 16 Uger borte med det.

(Efter U).

?

1790.

Tag Teglstensolje for 2 Skilling og Sevenbomolje for 2 Skilling og deriblandt Kornet[1] Sevenbombark. Kog det i Vand, Øl eller Melk og drik eller søb noget af det; saa fordrives det straks.

No. 744.

At ingen Troldhexe skal tage Mælken fra Koen med Trolddom.

(Efter H og I*)

Fron (Gbdl.) *c 1750.* *Romedal* *c. 1830.*

Om St. Valborgs Aften — Valborgs Messedag er den 1ste Mai —, da forgjøre Troldfolk og tager Nytten af Kjørene for andre. Her imod skal tages: Annegbrød[2], Malt, Salt, Hvidløg og Svovel, bland det tilsammen og giv Kjørene det, da de har lagt ned. Da ere de frie et helt Aar.

No. 745.

Mod Mælke-Harer.

(Efter H og b).

Fron (Gbdl.) *c 1750.* *Hurum.* *c. 1780.*

Over (?) de saakaldte Trold-Harer eller Tusser[3], at de ikke skal patte Koen om Sommeren, brugte de Gamle at tage Rugbrød, Malt, Hvidløk og Svovel; dette stødte de sammen og gav en nybær Ko som et Fæ-Salt. Efterbyrden[4] befri dem derfra[5].

[1] U: Koren.
[2] I*: Rugbrød.
[3] I: Tudser.
[4] I: efter byrden.
[5] Enkelte formelle Afvigelser i b, hvor ogsaa sidste Punktum mangler.

No. 746.

Om Mjelken af en Ko ei vil blive god.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Tag af de Knopper, som voxer paa Granskoven, der ser ud som Hasselnødder, og lidet Vendelsrod og lidet Jord af et Older-Træ under Roden paa østre Siden. Dette gives Koen ind i rent Salt, da det (er) tredie Gang, du mjelker Koen. Derefter skal Mælken være ganske god igjen. Dette er et ypperligt Middel. Om 6 Uger derefter kan du give Koen igjen. Og atter om 6 Uger da indgives Koen igjen af sam(m)e Slags. Da beholder du altid en god Mælke-Ko.

No. 747.

Naar en Hest eller Ko pisser Blod, staller Blod.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Blodsten og stød den fin, og tag Bygmel, Acetum, bland det og giv det varmt ind. Det hjælper.

No. 748.

For Durkløb.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Hafer-Mel[1] og brænd det i en Pande (med) Alun og Acetum.

---

[1] Skrevet med Runer.

No. 749.

At man ei skal gjøre Børn.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Pennefjeder med Kvegsølv og Havregryn udi. (Det) er godt derfor.

Eller:

Bær noget Spanskgrønt i en Klud under din venstre Arm. Saa fænger det ikke, saalænge du har det paa dig.

No. 750.

At hjælpe en Hest, naar den ikke vil æde.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag Hvidløg og Kob(b)er, stød det vel sammen og gni Tænderne dermed. Da æder den snart igjen.

No. 751.

At vigsle Kjørene mod de Underjordiske.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man tager Tysbast, Vivang, Tjære og Svovl og tuller derom en Klud, antænder den og svinger den tre Gange rundt Koen. Derpaa sætter man Staal over den og lægger Staal i Bytten, hvoraf den drikker.

No. 752.

For Alv-Gust.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 543 fg. og Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 435).

Søndmøre *Spydeberg*
1762. *1779.*

Man tager Svovl, Salt, Mel og Alv-Næver og lægger disse Ting paa Ildstedet i en Smidje, antænder dem og blaaser med Bælgen. Over den herved fremkomne Røg holdes det angrebne Lem.

Foruden de oven anførte Ting kan man ogsaa bruge til Røgningen Knopper af 9 forskjellige Slags Træer. Knopperne tages baade af Han- og Hun-Træerne [1].

No. 753.

At gjøre Heste modige.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Svinedøds-Rod, Ibis-Rod, en Haandfuld af hvert, slaa Vin paa og kog det vel, dyp en Svamp deri og stryg den fra Ryggen og Halsen ned ad Bugen. Tag saa hver Morgen i 8 Dage og længere 1 Haandfuld med Salt, 1/2 Lod Svinedøds-Rod pulveriseret og nogle brændte Brød [2]-Stykker, 3 hver Gang. De andre Hester maa ikke staa i Hus med denne; ellers mister de baade Huld og Mod.

No. 754.

[For Ondt.]

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Man tager Vivang, Marihaand og Salt og Muld og vasker sig dermed.

---

[1] Wilse anfører blot sidste Middel.
[2] Skrevet med runelignende Bogstaver.

No. 755.

At formere Mælken.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag hvid eller sort Hirsim-Vurtsel[1] og pulveriser det, og bland det med Salt[2] og brug det at formere Mælk af alle Kreature.

---

i.

Forskjellige Gjenstande af den livløse Natur.

No. 756.

At Svin skal trives.

(Efter Schübeler, Viridarium Norvegicum, I, Side 315).

Throndhjems Stift
1889.

Naar et Svin bringes til en anden Gaard, skal man have Staal og Ild ind i det Rum, Dyret skal være.

No. 757.

At en Purke ei skal tage sig Griser.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Giv en Purke-Gris lidet Bly og Grønsæbe, ligemeget af hvert, i sin Mad. Da faar hun aldrig Griser.

---

[1] Skrevet med Runer; Dechifreringen sikker.
[2] Skrevet med Runer.

7.

Sympathi-Midler
i
symbolske eller magiske Operationer.

a.

Symbolske Handlinger af forskjellig Slags.

No. 758.

Naar du er fjettret.
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Da lad dine Sko[1] paa den Sted, du staar, og gaa din Vei og sputte 3 Gange tilbage og gjør + for dit Bryst og for Haand og Fod.

No. 759.

For at befrie sin Ager og Eng for Avind og Trolddom.
(Efter A).

Urskog
1815.

Tag 3 »Kjua Benden« (?) og 9 Saltkorn og noget Kjørvel (?); læg det i et Papir, hav det 3de Gange igjennem Harv og Plov, naar du begynder at pløie; og skjær siden et Kors i Jorden og læg bemeldte Ting der.

Bemeldte Plov maa ei bortlaanes.

---

[1] Skrevet med Runer.

No. 760.

At vigsle Barn mod Huldren.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man tager et Stykke Fladbrød og tænder Ild i det og svinger det rundt om Barnet, efter at det er reivet. Med det brændende Brød gjøres saa Korsets Tegn over Barnets Bryst, hvorpaa man slukker det og putter det ind i Reiven. Vigslet paa denne Maade er Barnet ikke udsat for at bortbyttes af Huldren.

No. 761.

At gjøre Vind.

(Redigeret efter Norske Samlinger, I, Side 232).

Bergen

1592.

Man blæser en Pibe fuld med Luft og træder paa den med sine Fødder.

Eller:

Man sætter en Blæsebælg ned i et i Jorden gravet Hul og sætter en Tønde ovenpaa, hvorpaa man blæser Tønden fuld med Vind og slipper den saa løs.

No. 762.

At gjøre Vind.

(Redigeret efter Udtog af en Thing-Protokol for Finmarken, trykt i Keihaus Reise i Øst- og Vest-Finmarken, Side 216).

Vardøhus

1621.

Man binder hver sin Knude paa et Stykke Snøre og blæser derpaa; saa opstaar der Storm.

No. 763.

For Vorter.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Vorter afskaffes ved at knytte en Knude for hver og lægge i en Grav, i Træ eller i Vand eller i en +Vei. Hjælper og for Blodkugler, Konger og alle slige Ting.

No. 764.

[For Ondt.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag et Gevær og læg Muld over Krudtet og skyd over den syge. Det er i mange Tilfælde nyttigt.

No. 765.

For Steg.

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)

1897.

Man spikker 3 Spik af Stegene i en Krak, hvorpaa der har ligget Lig, og røger med dem ind i Øiet.

No. 766.

At Barselkonen skal blive forløst.

(Efter Folkevennen 1859, Side 468).

Guldalen

1859.

Alle Knuder, som kan findes i Huset, paa Folks Klæder o. s. v., løses.

Bliver Forløsningen besværlig, hjælper det, at man gaar ud i Gaarden og hugger itu en Slæde, Plog eller lignende sammensat Redskab.

No. 767.

[At Barselkoner skal blive forløst.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Strømpebaandet af en Mandspersons vingstre Fod og fly til at binde om Livet paa en Kvinde, der er i Baand i Barsels-Nød. Da løsner Fosteret gjerne derpaa strax.

No. 768.

For Barselkvinders Fødsel.

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Slaa en Kile igjennem en enstaket Rogn, og tag 3 Æg eller 3 Myre-Æg, eller 3 Stykker Kjød, Smør eller hvad det er, og giv Kvinden det at æde.

No. 769.

[Bloddæmning.]

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)

1897.

Slaa en Øks af Skaftet og kline Blod paa Skaftet, der Øksen har siddet, og derefter slaa Øksen paa igjen.

No. 770.

a. At hjælpe et Menneske i sin sidste Strid til at faa dø.

(Redigeret efter **c**).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Man lukker Døren op paa vid Væg et Øieblik.

b.

(Redigeret efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 98, og Hiterdals Beskrivelse, Side 64).

Hiterdal *1878.* — *Sundalen* *1889.*

Man gaar op paa Taget, tager Ljoren af og raaber: ut, ut!

No. 771.

Naar en Hest har traadt[1] sig.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Da skal du ikke tage paa Saaret, men træd[1] derpaa. Da bliver det strax godt igjen.

No. 772.

For Alv-Gust.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 544).

Søndmøre
1762.

Man blaaser med Smidje-Belgen paa det angrebne Lem. Eller man blaaser med Belgen i Vand, hvormed den syge Del af Legemet vadskes.

[1] H: trød.

No. 773.

Antuss-Eld.
(Efter f No. 6).

Gol
1897.

Man skal gaa til Smedjen og lægge sig ned til Avlen og med Bælgen lade blæse 3 Gange paa sig.

No. 774.

For Gevækster.
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Man tager en Gevækst, som sidder i Barken paa et Træ, brænder den til Aske sammen med rød Silke og Hvidløgsaft og gjør deraf en Salve at bruge.

No. 775.

Bloddæmning.
(Eker f No. 5).

Nes (Hallingdal)
1897.

Stege Blodet i en Pande, male det smaat og strø det i Saaret.

No. 776.

Mod Kattetaa.
(Efter Folkevennen, 1862, Side 464).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar En har Kattetaa, klippes en Kat i Øret og Blodet smøres paa Kattetaaen. Det hjælper.

No. 777.

[For Ben i Halsen.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

For den, som har faaet Ben i Halsen, er det probatum:

Tag et Ben af samme Fisk, stik det i Panden under Haaret. Da løsner Benet i Halsen straks.

No. 778.

Antuss-Eld.

(Efter f No. 6).

Gol

1897.

Man skal tage gammel Talg og Kul af et Hus, der er beskadiget ved Ild, ælte dette sammen og smøre sig med samme der, hvor der føles Smerter.

No. 779.

At ikke Hugg eller Slag kan skade.

(Efter Θ).

Ørskog

c. 1830.

Naar En en anden af Vrede har slaaet, og det siden angrer ham, skal han straks spytte i den flade Haand, med hvilken han har slaaet den anden; saa kommer ingen Skade deraf.

No. 780.

For Mat-loug eller Mosot, som er hos et Menneske.

(Efter X).

Strømsø (Drammen)

1777.

Tag for 2 ß Fransbrenvin og for 2 Silling branngult Silke og for 1 Skilling Offer(g)jeld, som skal tages paa en Jonge-odd[1], hver Gang saa stort som en hal(v) Net, fas(t)enes. Kjøb saa for 1 ß Salpeter og tag ind lidt hver Gang.

No. 781.

Mod Gulsot.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 462).

Lister og Mandals Amt

1862

Man drikker et Glas Brændevin, hvori man tilforn har havt lidt gul Silke.

No. 782.

At en Høne kan udligge Kyllinger med mange Slags Farver.

(Efter NN*)

Eker

c. 1850.

Mal alle Æggene med mange Slags Farver, efter som du vil have Kyllingerne farvede; smør saa Æggene med Bomolje og lad dem tørres, læg dem saa til Hønen.

---

[1] X: ot.

No. 783.

Naar et Kreatur er galdespreng(t).

(Efter I, NN og NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Da tag Galden af en Fisk og giv den. Saa bliver den brav.

No. 784.

For Hovenhed, som man har paadraget sig ved at aande over Huldre-ild.

(Efter Al. L. Huus i »Kvinden« gjengivet af Haukenæs, Hardanger, VII, Side 364).

Hardanger
1891.

Man lader den syge bade sig i »Herslevand«, som har staaet i Smedjen tre Tordagskvælder.

No. 785.

At blive meget stærk.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag en Flaske med Rødvin, grav den ned udi en Myre[1]-Hob og lad staa i 366 Dage; og tag den saa igjen og dermed salve Ryg, Skulder og Arme, og drik noget deraf en Tid lang. (Da) tør du ikke ræddes for den stærkeste.

[1] Skrevet med Runer.

No. 786.

Konst at kaste Lede imellem forelskede Personer.

(Efter U).

?

1790.

Naar du ser 2 Hunde hænge sammen, saa tag en Kjæp eller Kaarde og stik og slaa imellem dem dermed, indtil de skilles ad. Hvilket Par Folk, du vilt slaa imellem med den Kjæp eller Kaarde, efter den Dag skal straks komme den største Lede imellem, som det kunde være Hund eller Katte.

No. 787.

At komme en Hane at sidde paa en Høne, saalænge dig lyster.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag din Kniv og stik den i Jorden, naar Hanen sidder paa Hønen; (da) skal han sidde paa Hønen, saa længe du vil.

No. 788.

For Maren.

(Efter c og Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid).

Nordland *Flaa (Hallingdal)*

1889. *1889.*

Man tager en Kniv og stikker den gjennem Skindfælden saaledes, at den staar lige ud fra Bringen, medens man ligger under den og sover. Naar saa Maren kommer for at lægge sig over En, stikker den Kniven tvært igjennem sig.

Det Menneske, der om Natten rider en i Skikkelse af Mare, vil man om Morgenen finde død af et Knivstik i Brystet.

No. 789.

At gjøre en Børse god.

(Efter NN, NN* og a).

Eker *c. 1800 og c. 1830.* — *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Tag Julfyr, og hav hver Skrue eller Nagle løs og hav (dem) i Ilden, og da skal du lade di Børse, og gjør et Billede paa et Træ, og da skal du skyde til Billedet og have Børse(n) paa den venstre Aksel.

Det er proberet[1].

No. 790.

Naar en stjæler din Hest.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Da tag den(s) Sadel-Bredsel og Grime, eller den Sele som bruges til Hesten, og Dækkenet, luk det vel i en Bagerovn[2]. Saa kan Tyven ingen Sted komme. Dette kan gjøres med andet Kreatur, som er stjaalen.

No. 791.

At en Tyv skal bringe igjen det, han har stjaalet.

(Efter U).

?
1790.

Hvor en Tyv har været, opgrav der hans Fodspor; eller om du kan faa noget af hans Klæder, hæng dette i Skorstenen; saa maa Tyven tilbage med det, han har stjaalet.

---

[1] Tilsat af NN.
[2] Skrevet med Runebogstaver, hvorefter nogle, som det synes, tironiske Tegn.

En Tyv stjal nogle Gange (fra) en lærd Mand al hans Kjød (og) Flesk, saa der var intet mere tilbage end de bare Træer, hvorpaa (det) tilforn hængte i Skorstenen. Konen i Huset, da hun fornam dette, tog strax af[1] Fodsporet paa fire Steder og kogte det sterkt i en Potte, og dermed pinte (hun) Tyven saa heftigt, at han kom og bar det staalne Kjød og Flesk tilbage igjen og bad for Guds Skyld at hun vilde tage Potten af Ilden. Thi al hans[2] Blod i hans Legeme kogte ligesaa sterkt som Asken i Potten.

No. 792.

At gjøre en Hest halt og lam.

(Efter NN* og W).

Hadeland	*Eker*
1793.	*c. 1850.*

Naar en Hest nylig har traadt en Vei, saa hans Spor vises, da gak strax hen og slaa en Spiger eller et Søm i hans Fodspor. Saa bliver Hesten halt[3], indtil man tager Sømmet op igjen. Men da maa man endelig komme nogen Salve eller Smørelse ned i Hullet, hvor Spigeren har staaet; thi ellers bliver Hesten aldrig god igjen.

793.

Hvorledes man kan fornagle en Hest, endskjønt man ikke saa lige kjører med den.

(Efter U).

?

1790.

Tag 3 Søm af en gammel Hestesko, saa og 1 som er af en gammel Ligkiste, som Graveren tidt og ofte opgraver. Disse 4 Søm slaa tilsammen i en Hestes Trin eller Fodspor udi Jorden, paa hvilken du vil have, den[4] skal lamme(s) eller hinke[5]. Lad det saaledes være slagen,

[1] U: med.
[2] U: hendes.
[3] NN* fortsætter: »om han var 10 Mile borte«, og hermed ender Opskriften.
[4] U: der.
[5] U: hænke.

saa viser det sig straks, hvorledes han i saulme (?) Ben er fornaglet eller lammet. Og dette Ben bliver lam, indtil du igjen trækker Sømmet ud af Jorden, saa halter Hesten ikke mere og er ligesaa frisk som tilforn.

No. 794.

At en Hest ikke skal blive halt.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 470).

Lister og Mandals amt

1862.

Det Søm, som har saaret Hestens Hov, saa den bløder, tages ud og slaaes ind i en Væg; saa skal Hesten ikke blive halt.

No. 795.

At fjettre Fugle.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Naar du finder en halv Hestesko udi en alfar Vei, og det mellemste Søm sidder i, og de to ere borte, da skal du tage Fjer af en Fugl, du vil fjettre, og sætte i begge de andre Hul. Og se saa igjennem det mellemste Hul paa Fuglen. Da skal han ingensteds komme. Men saa snart som du haver seet paa Fuglen, da maa du sætte Sømmet i Hullet igjen.

No. 796.

At hævne sig paa et Menneske, saa han aldrig skal have en Hilse-Dag.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Pas paa, naar han lader sit Vand; og medens det endnu er varmt, tag da en spi(d)s Kniv og sæt fast i Jorden deri. Saa faar han en forskrækkelig Pine og Smerte, indtil Kniven tages bort igjen.

No. 797.

En Konst, hvorledes en skal hver Nat, saalænge du vil have det, skide i Sengen.

(Efter U).

?

1790.

Du maa se til, at du kan faa noget af det[1] Menniskes excremento[2] alvi, som du vil gjøre Skaden ved, imedens det endnu er varmt. Kom det i en ny ubrugt linnet Klud. Bind først derom, saa at det bliver som en liden Pose; denne liden Pose bind vel fast paa en Kjæp, og stik den hen i rendendes Vand, saa at Posen er under Vandet. Saalænge du nu lader denne Pose blive under eller i Vandet, saalænge »mocollerer« han i Sengen hver Morgen, som Excrementet[3] er kommen fra. Og er dette et vist secretum[4] magicum naturale[5], saavel som det forrige, hvorunder meget er forborgent, som ikke her kan fortælles.

No. 798.

Hvorledes du kan hev(n)e dig paa en, som du haver Had til, og du vil ham ilde.

(Efter U).

?

1790.

Saa tag hans eller hendes Møg eller Lort, saa varmt du kan faa det, hæng det i Røg i en liden Pose, og lad det hænge der, saa længe du lyster. Hver Dag der efter svinder han ind, bliver afmægtig og svinder bort.

Raad herimod.

Men du vil hjælpe ham eller hende tilrette igjen, saa tag Posen ned igjen af Røgen og kast den i rendede Vand. Hver Dag tager han til og friskes.

---

1 »noget af det« Konjektur; U: det som et.

2 U: Exeramento.

3 U: Exementet.

4 U: Serectum.

5 U: Naturali.

No. 799.

Raad for Hester og Fe, som er forhekset og svigte.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag Gummi Afeti og ren Aske, grav det vel ned under Træskelen, hvor de gaar ind og ud. Da fortørkes den, som det haver gjort, og du kan og dræbe ham, om du vil, han skal dø dette Aar. Da tag en Flis af alle fire[1] Høtene[2] og 3 af de øverste Haar[3] paa (de) to Ørne[4] og 3 over hvert Øie; bind det telsamme, og naar der jordes et Lig, saa begrav dette med. Saa dør han inden Aar og Dag.

No. 800.

Ατ ταγε λινετ λανγσομτ αφ ετ μσκε.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Tag et Mæreben og fyld det med det *μνσκες σκαρν* og Urenlighed, som du vil *ιλδε*. Læg det saa i en Tagrende, saa at Vandet kan rinde derigjennem. Efterhvert da at Skarnet fortæres af Vandet, *φορσυινδερ μσκετ*, og naar *σκαρνετ* ganske er fortæret, maa *μσκετ* nødvendig *κρεπερε*.

No. 801.

At en Pige skal tro paa dig.

(Efter U).

?

1790.

Kjøb en Laas udi Kramboden uopryk(k)et, og tag nogle af samme Piges Haar og Traad af hendes Linklæder og sæt Haaret og Traaden i Hullet, som Laasen laases udi. Saa sker det.

[1] Skrevet med et 4-Tal og »re« med Runer.
[2] Skrevet med Runer; Dechifreringen usikker.
[3] Ligesaa.
[4] Ligesaa.

No. 802.

Om Pigers Kjærlighed.

(Efter N, NN og NN*).

Fron (Gbdl.) *Eker*
c. 1800. *c. 1800 og c. 1850.*

a. Tag de Æg, som er gjort paa en Pintsedag[1], og skriv dit og Pigens Navn derpaa, læg det paa Ilden, at det bliver varmt. Saa kommer hun og gjør din Vilje udi alle Ting.

b. Skriv dit og Pigens Navn paa et Æble, dit paa den grønne og hendes paa den røde, varm det ved Ilden og giv hende at æde[2].

No. 803.

Konst at en Piges hemmelige naturlige Vandgang ganske skal forstoppes og indkrympes.

(Efter U).

?

1790.

Søg dig først et Sneglehus og bær det hos dig. Giv saa Agt paa hvor hun lader sit Vand eller Urin gaa fra sig. Fyld[3] Sneglehuset med det Pis og Jord, bær det hos dig, at det bliver varmt og tørt hos dig af dit Legemes naturlige Varme. Jo mere dette Pis og Jord tørres hos dig jo mere tørres og indkrympes hendes Hemmelighed og, saa at hun derfor ikke kan lade sit Vand, men maa sprekke og dø deraf, hvis ikke snart raades Bod.

Vil du kurere hende og derved forskaffe dig brav Penger. Saa giv dig an for en Læge og smør Maven med spiritus olieteter, og læg et Maveplaster over Maven straks nede ved Hemmeligheden, hvilket altsammen dog intet koster og ikke heller hjælper, om man enskjønt brugte til hende det ganske Apothek. Da, paa (det) at din Konst ikke skal slaa Feil og at din hemmelige Praktik ikke skal vorde aabenbaret, saa kast lidet første Gang af Jorden og af Urin udaf Sneglehuset i et

[1] N her korrumperet.
[2] Denne Opskrift findes ikke i N.
[3] U: flüd.

rendendes Vand; saa pisser hun igjen bedre. Smør hende saa igjen kvantvis [1], og Dagen derefter kast mere af Sneglehuset i det rendende Vand; saa faar hun mere Luft og pisser bedre. Gjør saaledes nogle Gange; saa kan du omsider kaste alt Sneglehuset med Jord altsammen udi det rendendes Vand. Straks er hun lige saa frisk igjen som hun var tilforn.

NB. Der kan ingen læge den Brek, uden du, som haver (gjort den og) som ene ved den Konst.

No. 804.

Om din Mælk er skjæmt.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Dersom du finder den saakaldte Tuslort, saa gjør dig unyttig i den; bland det vel sammen. Da er dens Mælk skjæmt, som skjæmte din, at det smager Ræva-Skidt af den. Men vil du pine ham, saa læg Lorten paa en gammel Skosaale mod Ilden og piske den med Older-Ris eller med 9 Slags Løv-Ris.

No. 805.

[At skaffe Troldkjærringen frem.]

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 487).

Voss

1887.

Man brænder det saakaldte »Troldkone«-Spyt i en Bøssepibe. Saa kommer den, som har kastet det, og beder om Drikke. Faar hun det, er hun berget; i modsat Fald sprækker hun.

---

1 U: Qvanst viis.

No. 806.

[At opdage Troldkjærringen.]

(Efter O. Nicolaissen, Sagn og eventyr fra Nordland, 1ste Samling, Side 67, og Olaf Sande, Fraa Sogn, Side 54).

Nordland *Sogn*
1879. *1887.*

Det saakaldte Troldkatsmør bestaar af en hvidgraa klæbrig Masse af en modbydelig Lugt og findes paa Planter og undertiden paa Husvægge. Dette skulde man St. Hansnatten brænde med 7 Slags Ved[1], saa kunde man være sikker paa, at Troldkjærringen kom og bad om Vand. Vilde man spare hendes Liv, gav man hende Vand, men hvis man bad hende selv tage det, saa døde hun.

No. 807.

At opdage Troldkjærringer.

(Efter Olaf Sande, Fraa Sogn, Side 53).

Sogn
1887.

Ein skal leggja eit beitsel under kyrkjedyrr-stokken; daa slepp dei, som er trollkjeringer, inkje inn, fyrr dei hev kneggjat.

No. 808.

Raad, om nogen er forgjort.

(Efter a).

Fron (Gbdl.)
c. 1830.

Da skal du tage den Syges Pis, som nylig er ladet, udi en Butelje eller Flaske. I samme Flaske kommer du 9 ubrugte Synaaler og Staal-Knappenaaler, saamange, du vil, 21 eller 24 eller 51, alle ulige store, og saa stikke(r) du en Kork i Flasken og binde(r) over en Blære. Der-

[1] O. Sande: 9 Slags Ved af Træer, som er af Hunkjøn.

efter sætter du det hen paa et lønligt Sted en Torsdags Aften. Sæt en Kjedel paa Ilden med Vand udi og lad den koge, og saa binder du et Baand om Halsen paa Flasken med en Løkke paa, som du sætter en Kjæp igjennem og læg(g)e(r) over Kjedelen, saa at Flasken hænger midt i Vandet og ei rører ved nogen Side eller ved Bunden, men hænger midt i Kjedelen i Vandet. Lad saa Vandet med Flasken deri koge saa stærk, det kan, men hav alle Tingene vel tillukte og i al Stilhed. Saa kommer den, som det onde haver gjort, og jamrer sig ilde og beder dig tage Kjedelen af Ilden; thi hans Legeme koger ligesaa stærkt som det, der er i Kjedelen. Men du maa ikke tage Kjedelen af Ilden, før han have(r) sagt dig Raad for den Syge; thi han kan ikke gjøre den Syge god, men du eller en anden kan gjøre det. Tag saa Kjedelen af Ilden, saa faar han strax Lindring og gaar sin Vei.

Forsøm ikke at bruge de Lægedomme, som han haver sagt dig. Dette skal du gjøre om Morgenen tidlig, naar det er ganske stille, og du skal være ganske alene. Det er probatum.

No. 809.

Raad for Troldkvinder, der berøver Kjørene Mjælken.

(Efter H, Y og b; trykt i Skilling-Magasinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Fron (Gbdl.)	*Bø (Vesteraal)*	*Hurum*
c. 1750.	*c. 1770.*	*c. 1780.*

Det Raad, Dr. Pommer[1] brugte herimod, læses i Doctor Luthers[2] Discreta[3], at man maa først gjøre nogle[4] Segle gloendes udi Ilden og slukke i Mjælken og øse det siden ud i Privetet[5]. Saa er Troldkvinden saltet nok og kommer ikke snart igjen.

[1] H: de Pemmer. b omtaler ikke Dr. Pommer.
[2] H: Lutter.
[3] Saa b. Y: Disekrerte. H: Disskrits.
[4] b: Tvende.
[5] H: Prævætet. Y fortsætter: eller Hemmelighed.

No. 810.

Raad imod Troldkvinder, der berøver Kjørene Melken.

(Efter Y og b; trykt i »Svarteboka«).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* *Hurum* *c. 1780.*

Man maa malke ½ Spand fuld(t) af Mælk — nogle malke lidet af hver Ko —, kaste en Haandfuld Salt, ½ saa meget Sod taget forud af Kakkelovns-Tude(n), item en Ægge-Skal fuld af stødt Svovel derudi, rør det vel sammen; stik saa 2de gloendes Sigle derudi og øs samme Mælk gjennem en Trægt udi (en) færsk Ko-Blære og hæng siden Blæren med Mælken op udi Skorstenen; lad denne samme hænge, (saalænge) der er noget udi. Det hjælper.

Expertus liquor siger Casparus Ingelius Crimnicens[1].

No. 811.

For forskjellige Slags Sygdomme.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 13).

Nordland *1889.*

Man bruger Vand, hvori et fra Smedjeavlen udtaget rødglødende Jern er bleven stukket ned.

Virkningen forhøies, om den syge har staaet over Blæsebælgens Pust, medens Jernet glødedes.

No. 812.

At faa Smør, naar man kjerner.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 451).

Lister og Mandals Amt *1862.*

Man kaster en gloende rød Hestesko i Kjernen og vedbliver at kjerne uophørlig. Derved vil Troldkjerringens Magt tilintetgjøres.

[1] Opskriften er i b redigeret en Smule afvigende i Henseende til Udtryk, men giver aldeles samme Mening.

No. 813.

[At nybær Ko ikke skal fortrolles.]

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

Første Gang, Koen bærer, skal man tage det første Maal Melk og hede 3 Sigder deri og stryge Koen efter Ryggen med; saa kan Koen ikke fortrolles.

En slig Ko, som bærer første Gang, kaldes »Frams«. Nogle bruge at staute den i 3 Netter efter Kalvingen og kvase med Tjærekvas over Baasen. Da kan ikke Tussefolket melke den.

No. 814.

Om nogen er forgjort.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Da skal du tage den Syges Urin, hvilken han rigtigen haver ladt, og fyld paa en Butellie; hav i samme 9 ubrugte Synaale og Staalknappenaale enten 21, 24 eller 51, alle lige store, stik en Kork i Butillien og bind over en Blære. Derefter sætter du denne hen paa et lønligt Sted en Torsdagsaften. Sæt saa en Kjedel paa Ilden og hæng denne Butellie paa en Kjæp i Vandet, men ikke saaledes, at du rører ved nogen af Siderne eller Bunden. Lad saa Vandet med Butillien koge saa stærkt, det kan; men hav alle Døre vel tillukkede, og i al Stilhed. Saa kommer den, som det onde haver gjort, og jamrende sig beder dig tage Kjedelen af Ilden; thi hans Kjød koger ligesaa stærkt som det, der er i Kjedelen. Men du maa ikke tage Kjedelen af Ilden; thi han kan ikke gjøre den syge god igjen, men maa sige dig Raad til hans Helbredelse, som du eller en anden kan bruge. Tag saa Kjedelen af Ilden; saa føler han straks Lindring og gaar sin Vei. Forsøm nu ikke at gjøre, hvad han haver lært dig, og det maa du gjøre om Aftenen silde eller tidlig om Morgenen, naar det er ganske stille, og du maa være alene.

Dette er probatum.

No. 815.

At fremvise det Troldmenneske, som har fortryllet andres Kreature.

(Efter Ø).

Ørskog

c. 1830.

Tag af den fortryllede Mælk, kom den i en Blære og hæng samme over gloende Ild. Da vil straks det Troldmenneske indfinde sig og bede om noget til Laans eller begjære Drikke. Men sig Nei, indtil samme bekjender sig og beder om Forladelse, som sker ved at borttage Blæren fra Ilden.

No. 816.

At en Ko skal mælke.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Tag en Pisse-Blaase[1] og kom den fuld af Mælk første Maal. Del et »Eyge«-Skal i to Parter, og kom den ene Halvdel fuld af . . Sæt og den anden Halvedel fuld af stødt B. . , hed den paa 3 Sigder og stil den ned i Mælken; og den over(s)blevne Mælk slaaes ned under Koen i Baasen, og Pisse-Blaasen skal hænges paa (en) Spiger i Skorstens-Piben.

No. 817.

At Kalve og Kjør skal trives vel.

(Efter H, Y og b).

Fron (Gbdl.)	*Bø (Vesteraal)*	*Hurum*
c. 1750.	*c. 1770.*	*c. 1780.*

Tag et Horn, en Blære eller en Buttel Mælk, en halv Pægel af hver Ko, som mælkes, om Paaskedags Morgen. Tag den usilet og slaa den

[1] T: Pise Baasee.

i et tillavet Kar, det som du kan have for Haanden. Slaa Mælken derudi og hæng den op i Skorstenen og lad den hænge det hele Aar igjennem urørt. Da skal baade Kjør og Kalve trives vel og være fri for Trolddom og anden Uheld[1].

No. 818.

For Sole-brændt.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Tag 1 Pot Gjede-Mælk af en hvid Gjed saa varm, som den er malket; og er den ikke varm, saa maa du slaa Mælken i en ny Potte, som ikke har været brugt, og dip den først i rent Vand, førend Mælken kommer i. Sæt det saa paa Ilden og lad den blive noget mere end mælkevarm. Tag den saa af Ilden og slaa den saa i et Glas, som er vidt oventil. Slaa saa en Pægl rent Brændevin deri. Bind saa tæt over Glasset. Grav det saa ned i Jorden, som Solen skinner paa. Læg vel Jord paa Glasset, saa det ikke er kjendt, hvor det staar. Tag det op den niende Dag. Sil det saa igjennem et Linklæde og derigjennem Osten fra Vallen. Kast Osten bort og held Vallen i samme Glas igjen. Kom Kamfer i for 4 ß. Bind saa over Glasset. Sæt (det) paa en Hylde imod Solen. Nogen Tid derefter saa dip en ren Linklud i det og vadsk dit Ansigt dermed, naar du vil lægge dig. Det hjælper.

No. 819.

At ingen skal forfalske en Hest.

(Efter a).

Fron (Gbdl.)
c. 1830.

Naar man kjører en Hest, da skal man lede den lige ind i Stuen og fyre rangsølen om ham 3 Gange og saa slaa ham lige i Panden med Ildebranden og kast saa Branden lige bag mellem Benene paa ham. Probatum.

[1] Formularen gjengivet efter H; lidt kortere redigeret i Y og b.

No. 820.

At en ny Hest skal trives.

(Efter Schübeler, Viridarium Norvegicum, I, Side 315).

Throndhjems Stift

1889.

Man leder Hesten ind i Stuen til Middagsbordet, hvor den faar lidt at æde.

No. 821.

At en paa et fremmed Sted kjøbt Ko skal trives.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 21).

Nordland

1889.

Man leder Koen tre Gange rundt en jordfast Sten; da vil den trives i sit nye Hjem.

No. 822.

[Mod Sippe Sauren.]

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

Før Kornet skyder, tager man en Brand og bringer ved at puste til den et Kornstraa til at snerpe sig; det hjælper.

No. 823.

Ræve at klumse.

(Efter Ø).

Ørskog

c. 1830.

Klore et Lam med en Ræveklo, saa at Kloen bliver blodig, og sæt Kloen i Faarehuset; saa skader han ikke dine Kreaturer.

No. 824.

At gjøre et Hus fuldt af Orme.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag en levende Orm og kog i en Potte Voks, gjør deraf Lys og lad dette allene brænde i et Hus. Saa er det, som alting er fuldt af Orme.

No. 825.

At dølge en Bøsse.

(Efter U).

?

1790.

Naar du ser en vil til at skyde, da læg din Tommelfinger inden i Haanden, eller og begge dine Tommelfingre inden i begge dine Hænder ind under Klæderne ved Lommehullet, at ingen kan se dem. Saa slaar Laasen alle Tider Klik, og han kan ikke faa den af, saalænge Tommelfingrene ligger indkrum(me)t i Haanden og ingen ser den.

No. 826.

Om en Orm kryber i et Menneske.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da tag en Sko-Saale og tænd den og lad dens Røg gaa igjennem Munden; da gaar Slangen ud. Det er forsøgt.

No. 827.

For forskjellige Slags Sygdomme. „Stenbadet".

(Efter Hagemann, Blandt Lapper og Bumænd, Side 101, samt A. P. Stabfors, Om Overtro o. s. v. i Nordland, Side 9).

Helgeland *Salten*
1882. *1889.*

For at udfinde, hvorfra Sygdommen skriver sig, opheder man stærkt tre flade Stene, en sort, en blaa og en rød, og derpaa har man dem ned i et Vandkar. Syder den sorte længst, naar den kommer i Vandet, skriver Sygdommen sig fra Jorden; er det samme Tilfældet med den blaa, har man faaet Sygdommen paa Søen; piber den røde længst, er der ingen Raad, da bærer det til Kirkegaarden. I de to førstnævnte Tilfælde derimod kan man faa Helsebod derved, at man tager Vandet fra den blaa eller sorte Sten og har det paa Flasker for senere at drikke det eller bruge det udvendigt som Lægemiddel [1].

No. 828.

For forhexede Kjør.

(Efter Schübeler, Viridarium Norvegicum, I, Side 314; cfr. Haukenæs, Hardanger, VII, Side 366).

Bergens Stift
1889.

Konen, som eier Koen, gaar med tildækket Hoved bort til Nabogaarden, gaar ind i Stuen og tager tre forskjellige spiselige Ting. Kan hun ikke finde saadanne, banker hun i Bordet, og ethvert forstandigt Menneske ved da, hvad hun gaar efter. Naar hun har faaet, hvad hun vil, gaar hun taus hjem og giver Koen, hvad hun har modtaget.

---

[1] Redigeret efter Hagemann; efter Stabfors tages 3 Stene, der mærkes, en for de Underjordiske, en for Fjæra (Draugen) og en for de Døde. Efter ham bestaar Kuren deri, at den syge sætter sig over det dampende Vandkar for at komme dygtig i Sved.

No. 829.

For Aavund.

(Efter K. L. Huus i »Kvinden« gjengivet af Haukenæs, Hardanger, VII, Side 366).

Hardanger

1891.

Man tager 3 Hødotter af 3 forskjellige Lader. Eller man gaar til et Kværnhus og tager en Haandfuld Mel, lidt i hver Krog, efter at man har slaaet Kors over Gulvet; dette gives det syge Dyr.

No. 830.

For Alv-eld.

(Efter Pontoppidan, Norges naturlige Historie, II, Side 422).

Bergens Stift

1752.

Man nyder en eller anden Ret, hvis Bestanddele er skaffet tilveie af 9 Kvinder, og som er lavet af 3 Gutter, om Patienten er en Kvinde, men af 3 Jenter, hvis den syge er af Mandkjøn.

No. 831.

For Kjør, magtstjaalne af Avind.

(Redigeret efter Sørensen, Lidt om Sandeherred, Side 81. Cfr. Schübeler, Viridarium Norvegicum, I, Side 314).

Sandeherred

1872.

Konen, der eier Koen, beder en Gut gaa afsted og laane en »Klomme-Bete«. Han gaar da bort til en Stue med Kjøkkendør paa Østvæggen, lukker op Døren og sætter sig ned paa Dørstokken med Hænderne paa Ryggen uden at mæle et Ord. Forstandige Folk forstaar, hvad Gutten vil. Man laver sammen et Bete Fladbrød med lidt Fløde imellem og lægger den i hans Hænder. Denne »Klomme-Bete« bærer han da hjem med Hænderne paa Ryggen; Husmoderen tager den og giver Koen den at æde.

No. 832.

For Børn, der er syge, fordi de ikke er blevne opkaldte efter den Afdøde, der »gik efter Navnet«.

Nordland

1889.

Man skjærer det Navn, Barnet skulde have havt, i et Stykke Træ og kaster det i Søen, om den døde, der vilde blive opkaldt, er omkommen paa Havet, eller stikker det ned i Kirkegaarden, hvis han ligger begraven der.

Det hjælper ogsaa at skjære eller skrive Navnet paa Bagsiden af Altertavlen i Kirken.

No. 833.

[At faa vide, om en Ven lever.]

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Haver du en god Ven udenlands og ved ei, om han er levende eller død, saa tag et nygjort Æg og skriv hans Navn paa. Derefter tag en Favn hvid Traad og bind kryds-vis om Ægget, og læg det ved Ilden til at steges. Er han karsk, saa bliver Traaden uskadt; er han syg, saa bliver Traaden sort; er han død, opbrænder Traaden straks.

No. 834.

At dine Fiender skal ulykkes.

(Efter U).

?

1790.

Tag tiende et friskt Hønseæg. Dette Æg skal være gjort Dagen før Juledag, som ellers kaldes Juleaften, og saa friskt og varmt, som man kan faa det fra Hønen, skal det koges samme Aften, efter Solens Nedgang, udi Vand, indtil det bliver ganske haardt. Stik saa samme Aften tre lange Knappenaale enten af Staal eller Messing overkors igjennem

Ægget saaledes: og lad dem der blive siddende, og bær (det) hos dig. Naar du nu derefter møder din Modstander første Gang, og du er gaaet hannem forbi, vend dig saa om og slaa det saa tiende efter ham, dog at han eller hun ikke mærker det, og at ingen ser det. Inden 24 Timer herefter (faar) han tre slemme Sting i Lænderne som varer længe, og forværres, hvis ikke raades Bod derfor.

NB. Ægget har ingen Kraft længere end udi ni Dage, og derfor skal det endelig kastes efter ham, inden (den) Tid har Ende.

Vil du hjælpe ham eller hende igjen tilrette.

Naar du brygger, da lad (de) tre første Draaber, som gaar fra Tappestangen, falde ned i en Flaske, og forvar den, indtil du brygger[1] igjen. Tag saa atter de tre første Draaber, som gaar fra Tappestangen, lad dem ligeledes falde derned i Flasken, og gjør ligesaa den tredie Gang, du brygger, med samme Flaske. Saa har du ung (?) Draaber i Flasken, hvormed du smører hans Lænder. Eller kjøb ni Lacrets Kjærner[2] paa Apotheket, stryg dem paa et gloende Pandejern og vend imidlertid hver Kjærne tre Gange. Stød dem smaa i en Morter eller riv dem smaa paa et lidet Rivjern, kom dem saa paa et Stykke Smørrebrød og lad ham æde det; og det hjælper.

No. 835.

Mod Mosot.

(Redigeret efter f No. 9).

Øvre Hallingdal

c. 1896.

Man tager en Traad af sort, hvid og graa Uld, som er spundet paa en Søndag eller Dag, et Menneske er død. Denne Traad former man i begge Ender som en Kattefod og binder den saa om Livet paa den syge i Høide med Mavemunden, idet man samtidig gjør Korsets Tegn.

No. 836.

Hugvenda.

(Efter N. Hertzberg i Budstikken for 1821; optrykt i Haukenæs, Hardanger, VII, Side 343 fg.).

Kintservik

1821.

Vil man gjøre en forlibt i sig, da bærer man et Klædningsstykke omvendt paa Kroppen.

[1] U: brøgger.
[2] U: Kiørner.

No. 837.

a. At en Pige skal elske dig.

(Efter T og W).

Hadeland *Moland (Telemark)*
1793. *c. 1800.*

Tag den første Orm, du finder om Aaret, og en unødt [1] Silketraad, som er rød, og træd den udi en Synaal og sy 3 Gange igjønom Ormens venstre Øie, og lad saa Ormen gaa [2]. Og naar du da syer [3] den Traad [4] i Pigens Skjørt [5], saa skal hun elske dig (og) give dig, hvad du vil have.

No. 838.

b. Aa forville Gjentun.

(Efter K, optegnet efter Folkemunde).

Fron (Gbdl.)
1800.

Det kan gjerast paa mange Maatar, men probatum est:

Tak ei Naal med ein Silketraad og drag igjennem Huvudet paa ein Orm, med'n er livandes, og bøt den Traaden inn i Klæde hennar. Saa legg ho Hug aat deg.

No. 839.

At fordrive Mus.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Klappe 3 Fredager eller Søndage med en Prygle-Stok [6] i alle Værelser. Da løber alle bort. Men det skal ske, førend Solens Opgang, helst Langfredag.

[1] Saa T. W her korrumperet.
[2] Saa T. W: løbe.
[3] Saa W. T: syder.
[4] Saa W. T: om. »den Traad«.
[5] Saa W. T: »nogens Klæder«.
[6] Skrevet med Runer.

No. 840.

For onde Kast.

(Efter c)

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Gak stiltiende hen og tag en Ild-Brand[1] og gjør 3 Gange avint omkring, slaa 3 Slag, sputte og gak tilbage baglængs.

Det er et Under; det kan forekomme meget ondt.

---

b.

Smøyjing.

No 841.

For Svek.

a.

(Biskop J. Nilssøns Visitatsbøger, udg. af Dr. Y. Nielsen, Side 376. Cfr. Prof. Dr. E. Schønberg, Norsk Mag. for Lægev. 1892, No. 11).

Vinje (Telemark)
1595.

Straks søndenfor Graven (i Manaas Grænd) ved en Korsvei var en Grav i Jorden, som Folket brugte at smøyje Syge igjennem.

b.

(Efter H. J. Wille, Hist. Tidsskrift, R. II, B. III, Side 202 fg.).

Seljord
1786.

Man undersøger først, hvorfra Vantrivselen skriver sig, paa følgende Maade:

[1] Skrevet med Runer.

Man tager en Sten af Elven, en af Hampeakeren, en af en Høi eller et Bjerg, en af Vandet og en af Kirkegaarden og lægger dem i Ilden, til de blir røde, hvorefter de kastes i et Spand Vand, en efter en anden. Den Sten, som mest piber i Vandet, viser, hvorfra det onde kommer, fra Bergrisen, Nøkken eller Dødninger.

Saa gjøres der Brug af Botemidlet:

To Kvinder tager ganske stiltiende Barnet tre Torsdagskvælde og smøyjer det ind og ud igjennem 3 Stole i Kirken, eller 3 Gange mellem to Grave, to Ligstene, to Gravstokke, eller 3 Gange gjennem en Prestekrave, Messeskjorte eller Messehagel eller 3 Gange under et Træ i Skogen, hvis Top hælder ned mod Jorden, eller 3 Gange gjennem Aabningen paa et Privet. Naar Barnet føres hjem, skal det leveres ind gjennem Vinduet og ikke gjennem Døren.

c. For den engelske Syge.

(Efter Folkevennen for 1859, Side 468).

Guldalen

1859.

Man trækker et af det syge Barns Klædningsstykker gjennem Prestens Messeskjorte.

d. For Sveeg.

(Efter H. N. Wilse, Beskrivelse over Eidsberg, Top. Journal, Bd. 5, Hefte 17, Side 23. Han oplyser, at nedenstaaende Middel var foreskrevet af »et vei-farende nordlandsk Kvindfolk«, det vil vel sige en Taterkvinde).

Eidsberg

1796.

Man lader den syge gaa 3 Gange »afvendt« eller til venstre Haand under en frisk optagen Torv, som er opsat paa 2 Stænger og det 3 Torsdagsaftener i Rad.

No. 842.

At helbrede Byttinger.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man opleder en stor Rogn paa et Sted, hvor de Underjordiske kan tænkes at bo, som f. Ex. i Nærheden af Berg eller dybe Dale. Denne

Rogn kløver man med Kiler i to Dele og sprænger dem saa langt fra hverandre, at Barnet kan stikkes indimellem. Tre Torsdagskvælde i Rad bringer man saa Barnet did. To Personer maa være tilstede; den ene stikker Barnet baglænds gjennem Sprækken, den anden tager imod det. Denne Operation gjentages tre Gange hver Gang, altid i den dybeste Taushed. Færdig hermed gaar de hjem, tager ud en Glasrude i Høisædesvinduet og putter Barnet ind derigjennem. Samtidig med, at En tager imod »Byttingen«, maa en Soldat, helst en Veteran, der har været med i Krigen og skudt paa Fienden, fyre af et Skud over dens Hoved. Kvækker Barnet ved Skudet, da lykkes Kuren. Hvis ikke, vil Barnet vedblive at være Bytting som før.

No. 843.

At gjøre en forgjort Bøsse god igjen.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Forgjort Bøsse gjøres sikkrest god igjen ved at tage op Græstørv, saa at den sidder fast med begge Ender, og smyge Bøssen under der.

No. 844.

a. Om din Børse er forgjort.

(Efter T, W og e).

Jeløen (Rygge)	*Hadeland*	*Moland (Telemark)*
c. 1780.	*1793.*	*c. 1800.*

Tag eller skjær med din Kniv en Strimmel[1] Jord og[2] drag din Børse under den Strimmel Jord op i Vesten og om i Østen, og ikke snak. Det er probatum[3].

---

1 ɔ: strament.
2 e fortsætter her: kast over den tre Gange op i Øst og om i Vest.
3 Saa e. De andre Opskrifter: det hjælper.

b. Om din Børse er skjæmt.

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Da tag en strømmet Jord, som er strømmet fra Øst til Vest, og smør din Børse dermed, og ikke snak det for nogen [1].

No. 845.

At dølge en Bøsse.

(Efter U).

?

1790.

Item naar du ikke hører Skraldet af Bøssen, og du dog ser en, som vil skyde, saa grav straks paa Stedet i J. . . Navn en liden Græstørv, og vend den omkring saa at det øverste kommer nederst. Han skal derefter aldrig have noget godt af den Børse mere, saalænge Tørven er vaad.

No. 846.

At døve Skud.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Naar du hører, nogen skyder, da skjær en Torv op under din høire Fod, vend den om og læg det grønne ned. Saalænge som Torven ligger saaledes, træffes intet med denne Bøsse.

---

[1] Afskriveren maa have havt for sig en Afskrift, der i Lighed med e i foranstaaende No. har læst strament; dette har han da forstaaet som »strømmet« og omformet hele Opskriften til at svare hertil.

No. 847.

At gjøre en liden Hund af et stort Slags.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Drag den gjennem et Hjulnav.

---

c.

Støbning.

No. 848.

At støbe for Svek.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man støber Bly ned i Vand. Kommer det til at ligne »et Rumpetrold«, da har Barnet Vand-Svek, der helbredes saaledes:

Tre Torsdagskvælde efter hverandre stikker man Barnet ind under en Kværn-Rende; de, der gjør dette, maa ikke tale, før de har sovet. Sidste Gang kaster man en Fille ud i Elven og siger:

Reis med Vandet, du onde Svek,
enten du er kommen fra Elv eller Bæk.
Dig Elvetroldet skal sluge nu,
enten du kom fra Va eller Bru!

Viser Blyet andre Figurer, har Barnet andre Slags Svek, som Trold-Svek, Jord-Svek, Stein-Svek, Arve-Svek o. s. v. Da læser man enten i Salt eller i Afkjølingsvandet fra Smidjen, røger med »Elvanæver« eller lignende. Samtidig bruges Formularer, som:

Svek, som gjør Skræk,
jeg blæser dig væk
med Smedjens Bælg
til Troldets Svælg.
Jeg driver dig ned i dette Vand,
jeg driver dig ud i Havets Sand.

No. 849.

Støbe for Svek.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Man støber Sølv til en Ring i en Form og sætter den paa den Syge. Bliver Ringen hel, lykkes Kuren.

No. 850.

For Vindkast eller Veirslag.

(Efter H. J. Wilse i Top. Journal, B. V, Hefte 17, Side 23).

Eidsberg
1796.

For at opdage, fra hvem det onde skriver sig, lægger man en Havrelefse over et Spand og støber over den smeltet Bly eller Tin, der da trænger gjennem Lefsen og ned i Vandet og danner Figurer, efter hvilke man kan kjende de onde Mennesker, der har sat Sygdommen paa Folk eller Dyr. Derpaa bruges Midlet: at hænge paa Patienten en »Veirring«, det vil sige en i Jorden fundet Metalring.

8.

Sympathimidler
i
symbolske, magiske Operationer, ledsagede af Formularer.

a.

Sympathimidler + Formularer.

No. 851.

[Kirkejord.]
(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Naar du tager Kirkejord til Lykke over dig, da læg saa meget Jord paa samme Sted igjen, og saaledes siger du:

Denne tager jeg til Lykke
for Hester og Fæ,
at al Avunds Værk skal blive ødelagt.

Paa en anden Maade:

Denne tager jeg til Forargelse, at baade Hester og Faar skal blive øde.

No. 852.

At binde en Tyv, som vil stjæle.
(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Om du har Væver ude paa Marken, som du er ræd for, saa skal du gaa paa Kirkegaarden og tage et Ben og begjære det til Laans og bære det 3 Gange andsøles[1] omkring Væverne med de Ord:

[1] Ø: anseels.

Hvo, som tager mit Ben,
skal staa her som Stok og Steen,
til jeg kommer igjen.

Derpaa lægges Benet i Væverne, som du er ræd for.

No. 853.

At ramme alt det, man sigter (paa).

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Tag et Stykke af et Steile-Hjul og sig:

Heraus Ratzlix (?) trift wundt traf als der Hertz in deinem Leibe getroffen ist.

Brend samme til Aske; kom deraf et lidet i Bøssen tilligemed den Urt Trauben-Kraft; saa træffer du det.

No. 854.

Om Kjærlighed.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c 1770.

Tag dit eget Blod og skriv dit og hendes Navn paa et Stykke Papir; rør saa paa hendes bare Legeme med Skriften og læs strax ved dig selv disse Ord:

Jeg formaner dig i den allerhøieste Frelsermands Navn, at ligesom dit Navn er beblandet med mit Blod, saa skal og din Kjærlighed blive beblandet med min Kjærlighed. In nomini patris et filii et speritus sancti. Amen.

No. 855.

Om Kjærlighed.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag dit Blod og Muldvarp-Blod og skriv i din Haand hendes Navn og dit Navn, giv hende saa Haand og sig disse Ord:

Giv din med min Kjærlighed kunde blive saa beblandet, som mit og Muldvarpens Blod er beblandet!

I Navn Gud Faders, Søns og den Helligaands. Amen.

No. 856.

At en Pige skal løbe efter dig.

(Efter U).

?

1790.

Tag af hendes Haar og gjør en Ring deraf og gak paa et hemmeligt Sted og gjør en Fortegnelse for dig saaledes: +, og læs:

Acdus, han som gjorde Adam Evam, han give mig denne Jomfru! Tag saa Ringen og sig igjen:

Aldus, ligesom jeg denne Fingerring brænder, saa lad hendes Hjerte brænde til mig.

No. 857.

At komme Folk til at slaas.

(Efter U).

?

1790.

Se til, at du kan faa nogle af de Fontanelle-Ærter, som har været i Fontaneller[1] tilforn. Det første Solen er nedgaaet om Aftenen, læg

---

[1] Her og umiddelbart foran skrevet: Fondaneller og Fondeneller.

disse Ærter (at) tørres i en Times Tid paa en varm Fyrsted-Arne, hvoraf Asken er vel renfeiet. Kom dem saa i ny Æske, hvorudi aldrig noget tilforn har været, og bær den hos dig 24 Timer. Derefter kan de bruges. Hvor nu en Hoben Folk er samlet udi et Værtshus eller Gjæstebud, og du vil have dem at slaas, saa hold dig først til en og stik ham uformærkt en Ært i Klæderne og sig: I (den) fallende Syges Navn op og af og op og af!

Gak strax til en anden, og gjør lige saadant ved ham, og sig samme Ord til ham, dog at han ikke mærker det, ligesaa med den tredie, fjerde og femte eller saa mange, som du vil, eller saa faa. Saa skal de fare sammen og slaas 9 Minutter derefter, at Ærterne ere komne paa dem.

No. 858.

Hvorledes man kan faa gjort tilbage det onde, som er gjort paa ham, om det var med en Hest.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Tag 3 Haar af Maven og 3 af Rumpen og 3 Fliser af vinstre Framfod i Frosken (udeladt af NN) og 3 af høire Bagfod, 1 indenbens og 1 udenbens og læg det paa en jordfast Sten, og deromkring byg et lidet Hus af fed Tyrived og tomme[1]-lange Stikker, og lad det ligge derinde i, og lad det brænde, til det bliver til Fal og Aske, og slaa til med en Øx-Hammer, og slaa til og sig saaledes:

Til Helvede, did, du kom fra!

No. 859.

At Troldfolk ikke skal forgive nybær Ko.

(Efter H (hvor Opskriften forekommer 2 Gange) og Y).

Fron (Gbdl.)	*Bø (Vesteraal)*
c. 1750.	*c. 1770.*

Tag en Æggeskal, mælk derudi 3 Draaber af hver Patte, strax Koen kalver, og giv disse Draaber ind i Koens Hals og sig 3 Gange disse Ord, som følger:

---

[1] I og a: Tommel-.

»Nu forbyder jeg alle Troldfolk over Jorden og under Jorden at fortrylle[1] denne Koes Mjælk og[2] Smør, førend I faar disse Draaber, som første Gang blev mjælket«[3].

I 3 N.

No. 860.

At skjæmme en Hest.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Tag Tyggen af Munden paa den og giv din egen Hest og sig disse Ord:

In Nomina Patres, & Fillis & Spiritus Sanctus Amen.

No. 861.

Vil du være syn.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magasinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Da skal du passe en Thorsdags Aften, naar en Hund staar og skjælder, og tag ham oppaa dit Fang, og gjør en »Riss« eller Ring af hans Rumpe og se derigjennem, og sig disse Ord:

»Jeg vil være siunsk«!

No. 862.

a. At vinde i Kort og Tærning.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag Hjertet af en sort Han-Kat, eller Hjertet af en Flaggermus, sy det i en Silkeklud og hav det under din venstre Arme-Hul, naar du spiller, og sig derhos ved dig selv, naar du tager Kortet:

Jeg vinder, men du aldrig Spillet med mig, i Navn F. S. H. a.

Og bruges baade i Kort og Tærning.

---

[1] Saa H. Y; ikke skal skade eller fortrylle.

[2] Saa H. Y: eller.

[3] Y skriver: mælket.

b. At vinde i Kort og Terning.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag Hjertet af en sort Kat eller Flaggermus og sy ind i en Silkeklud og hav den i den venstre Arm-Hul, naar du spiller, og sig:

Jeg skal vinde i Spillet, saa sandt som Gud eier Dagen. I. N. F. S. og H. aand.

No. 863.

At bøte magtstjaalne Heste.

(Efter Lørdags-Aftenblad, 1865, Side 50).

Solør

1865.

Tag 3 Smuler af venstre Fremben og 3 af høire Bagben og 3 af høire Fremben og 3 af venstre Bagben, af Bugen nogle Haar af Manluggen 3 lange Tagl af Rumpen og 3 Blodsdraaber af Rumpen og Mel og Salt og Aske af 3 Ildsteder og hav dette i et Askelaak og staa ved Hestens Hoved og læs Fadervor til det Ord: »men frels os fra det onde«, og befal Djævelen at fare hjem til sin Eiermand.

Dette Raad duer baade for Hest og Fæ.

No. 864.

Om Kjærlighed.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Svale og skjær hende op og tag Hjertet af hende og læg det for dit Hjerte, tag hendes Tunge, læg under din Tunge, tag hendes høire Fod og læg under din høire Fod. Og naar du gaar til den, som du haver Kjærlighed til, da læs:

Jeg besvær dig ved den levende Gud og ved hans Søns Død og Pine, hans hellige Opstandelse og røde Rosens Blod, at dit Hjerte skal blive saa bange som dette Kreatur, da jeg tog hendes Hjerte, som ligger under mit ♡te, hendes Tunge under min Tunge, og den Tid, jeg tog hendes Fod, som ligger under min Fod. In nomini patris et filii et speritus sanctii. Amen.

No. 865.

For god Trevne paa Hesterne.

(Efter I, NN og a).

Romedal	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800.*	*c. 1830.*

Tag en levende Orm, førend Gjøgen galer, og sig til ham, naar du tager ham: »Jeg tager dig for mine Heste« og læg ham i Dørstokken[1]. Det hjælper.

No. 866.

For Blod-ægten.

(Efter A).

Urskog
1815.

Læses i Hvidløg og Brændevin 3 Gange, ligesaa Fadervor.

Ægten gik til Strande,
Jesus leide i Lande.
»Hvor skal du hen?«
sagde Jesus, Guds Søn.
»Ben skal jeg bryde,
deres Blod skal jeg su(g)e.«
»Enten (det er) den Gul-Ægt,
enten (det er) den Blod-Ægt,
enten (det er) den Sort-Ægt,
(eller) Flue-Ægt,
med Guds Ord og Hvidløg og Brændevin skal jeg dig udrage.«
I 3 Mands Navn: F. S. H.

[1] NN: hug ham saa levende ind i Dørstokken til Stald og Fæhus.

No. 867.

Om Kjærlighed.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet 1859 og i »Svarteboka» 1859).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag tvende Draaber Kvægsølv og kast i Øl, at hun kan drikke deraf, og sig:

Elsk mig frem for andre in nomini patris et filii et speritus Sancti. Amen.

No. 868.

At bøte paa Børse, naar den er skjemt.

(Efter Folkemunde optegnet af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 164).

Urskog
1882.

Snu dig tre Gange rundt i en Korsvei paa venstre Hæl mod Solen. Tag Jord under din Hæl og læg den i Stry; dermed gjøres ren din Børse sigende:

Saavel vasker jeg min Børse, som Jomfru Maria vaskede de 9 Saar.

No. 869.

For Braae i Kreatur.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Salt og Jord og sig:

Spret din Næse, spret din Mund,
karsk og sund
i samme Stund!

I Navn F. S. H.

No. 870.

For Egt (Gigt).

(Fra Lisbet Nypens Proces 1670. Trykt i Evensens Samlinger, Bd. 1, Hefte 4, Side 35).

Leinstranden

1670.

— Læses over Salt, som Folk gives at smøres med —

Jomfrue Maria satte sig paa Stein [1],
Jomfru Maria lagde kvasse Hein [2].
Guds Ord. Amen.

No. 871.

Mod Rødsot.

(Efter D).

Nordfjord

1862.

Jeg tager Saltkop i min Næve
og giver Kjørene mine Salt i Jesu Navn.
O du røde,
rindende
Rødsot!

Dig stemmer jeg, som Gudfader stemmede Vandet i Jordans Flod, og det i Nav(net): Fader, Søn og Helligaand.

Fadervor 3 Gange.

No. 872.

[For ladebrændt Korn.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor ladhebrent korn
gurubus (?) sodhæ thuubus (?) skær
stancti michill thill sammen bær;

[1] Evensen: Steen.
[2] Evensen: Heen.

jomfro maria hwn gordæ saa,
her skall ey mws eller rotther iuen gaa,
ey ower skære, ey vnder skære,
ey ladhe brennæ
ey wodæ ylld indh at komme.
I naffn fadres och sons og then hellyge ondh.

---

b.

Symbolske Handlinger + Formularer.

No. 873.

For Traa paa Hesten.

(Redigeret efter M No. 5 og N *).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1800.	*1880.*

Naar Hesten har staldet, skal man læse over Ekskrementerne følgende Ord:

I Namn Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand,
og spytte neri 3 Gange, og det skal være for hver Gang, det læses.

No. 874.

For Traa paa Hesten.

(Efter M No. 5 og N *).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1800.	*1880.*

Naar det nyst er skeet, saa skal man læse 3 Gange Fadervor til Enden og spytte neri for hver Gang, det læses.

No. 875.

„Taka Næglen or Sauinne.“

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemark)

1878.

Over Øinene paa Sauen kommer der undertiden frem noget, som lukker dem og gjør Dyret blindt. Da skal man læse Fadervor tre Gange og for hvert Fadervor spytte tre Gange i Øiet, saa gaar »Næglen« aldeles bort.

No. 876.

For Trø paa Hesten der nylig er skeet.

(Efter N*).

Gausdal

1880.

Saa skal du læse tre Gange Fadervor til Enden og spytte neri for hver Gang, det læses.

No. 877.

|Raad for en dølget Bøsse.|

(Efter U.)

?

1790.

Læs Fadervor lige frem til Enden 3 Gange ind i Piben eller Løbet paa Bøssen og det i Navn F. S. og H. A. 3 Gange, og blæs det i den; og om du om Morgenen førend du gaar ud at skyde, læser Fadervor 3 Gange, da er ingen kapabel[1] at dølge din Bøsse den Dag.

---

[1] U: Cababel.

No. 878.

Naar en Hest har traadt sig.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Naar du læser Fadervor og siden pisser i Saaret, saa skader det aldrig mere.

No. 879.

At Koen skal faa Melk.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 450).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar Koen holder op med at melke, krosses den ved at sætte et Kors med Melk enten paa Ryggen eller Juret, medens de sidste Draaber melkes paa Fjøsgulvet. Med det samme siger man:

Kors, Kors i Jesu Navn,
Saa ska du ha Tak for denne Gang,
Gu gje du naa maatte komme igjen
paa di Ti.

No. 880.

[For Finskot.]

(Efter R**).

Vestre Slidre
c. 1780.

For at hjælpe Kreaturer og Hester, som haver faaet Fin-skot, saa at det gaar bag ud som af en Tønde, tager man lidet Salt i en Klud og slipper det 3 Gange igjennem Skorstenspiben i de 3 høiestes Navn, Gud Fader første Gang, Gud Søn anden Gang og Gud den Helligaand den tredie Gang, og giver saa det Kreatur eller Hest, som haver den

Syge. Saa bliver den god igjen. — Dette Salt haver man i lidet Brændevin og tager saa lidet fint »Treagels« og haver i Brændevinet og røres om og giver det ind. Saa gaar det bort.

No. 881.

Om en Hest er forhekset.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Før Hesten til et rindende Vand op til hans Bug og øs af Floden paa den og sig ved dig selv disse Ord:

Jeg øser af den dybe Grund,
heri er druknet baade Hest og Hund,
Ich bitte Meyne Pfert von Dein Anfahl [1].

Tag af dette Vand og kast Ild [2] deri og 3 Stykker brændt Brød og en Visk Høe, og stryg 3 Gang korsvis i Vandet og lad Hesten drikke; og det overblevne slaaes bort paa en +Vei; og ikke tale eller hilse nogen.

No. 882.

For Braasyge.

(Efter Aarflot, Norsk Landboblad for 1811, Side 94).

Søndmøre
1811.

Han Blaa
sad i Bakke
og bødte ham Braa:
Han bed i Grund
og spytted i Lund,
saa faar han Bod i samme Stund.

(Læses i Salt).

[1] Dette hjemmelavede tysk skal sikkert betyde: »Jeg bøter min Hest for dit Anfald«.
[2] Skrevet med Runer.

No. 883.

Mod Maren.

a.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 251. Ogsaa trykt i Fayes Folkesagn[2], Side 76).

Seljord

1786.

Muro! Muro! Minde!
Er du herinde,
saa skal du herud;
her er Sax, her er Spjut,
her er Simon-Svipu inde.

Formularen foreskrives at skulle udtales samtidig med, at man »tager en Kniv, lægger den i et Klæde og paa en vis Maade lader den gaa tre Gange rundt Livet«.

En Variant af denne Formular i saadan Form:

Mara inne, Mara ude,
her er Saks,
her er Sværd,
her er Sigmundssvøba inne,

er i Lister og Mandals Amt (Bakke) bleven brugt mod Aakereien. Se Storaker og Fuglestvedt, Folkesagn, I, Side 107.

b.

(Efter Nicolaissen, Sagn og Eventyr fra Nordland, 1. Saml., Side 71, efter Folkemunde).

Nordland

1879.

Man tager et Tørklæde og lægger en Foldekniv ind i det, og dette føres saa frem og tilbage fra høire til venstre omkring den, som skal drive Maren ud. Saa fremsiges da Mara-Ordene, og de lyde saa:

Mara, Mara minde
er du i[1] inde,
saa skal du ut
med Stok og med Stein
med Jern og Bein.

[1] Her nævnes Kreaturets Navn.

Saa kjem han Staint Ola med sit Sverd
og slaar dig bak — — —
du skal fare en Fandens Færd,
agte dæg, Mara, Mara minde!

c. Murobøna.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemark)
1878.

Muro, Muro minne!
Baaraa, baaraa binne!
Eg har Soks,
eg har Skjære,
eg har Murokvisten[1] inne.

d. For Maren.

(Efter Prof. Dr. S. Bugges Samlinger, Bd. IV).

Fyresdal
c. 1860.

Mara, Mara minni!
Hev du Soks,
hev du Skjæri,
hev du Simonssvipa inni!

No. 884.

At mane Maren.

(Efter Olaf Sande, Fraa Sogn, Side 57)

Sogn
1887.

Mana, mana Mara herut,
er ho herinne, so ska' ho herut,

1 »Murokvisten vekse paa furo aa bjørk aa paa gvitor. Ho æ rædd den, muro; i gamle dagar hængde dom'n derfe over baasen te krøttura i fjose.«

dra Stokk og Stein
og Torv og Bein
og ut paa Havsens Botn!

No. 885.

Mod Nykken.

(Efter Wille, Sillejords Beskrivelse, Side 251).

Seljord
1786

Nyk, Nyk! Naal i Vatten!
Jomfru Maria kasted Staal i Vatten.
Du sæk,
æk flyt!

No. 886.

For Fin-Skødt.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Odels Moder stod paa Fjeldet og skud
et Skødt for alle 9 Slags Fin-Skødt,
for Hjerte-Skødt,
for Lunge-Skødt,
for Lever-Skødt,
for Blod-Skødt,
for Kjød-Skødt,
for Tarme-Skødt,
for Gør-Skødt
for Nyre-Skødt
for alle 9 Slags Skødt,
som fer imellem Himmel og Jord, under Maane og Sol
I 3 N.

No. 887.

[For ondt paa Hesten.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Item Ffor then hesth som kr. hauer i ben

Schall man legghe bodhe synæ hennær om benitt och stryghe soo op ath hestens bæn och syghe soo: in nomine patris inicitas et ffilij inquisitas et sspiriti incitas in ru bos, oc less v pater noster og v ave maria, sancti staffen thyll hedher.

No. 888.

For Tøver.

(Efter E og f No. 4).

Hedrum *c. 1800.* — *Hemsedal* *1897.*

Jeg stryger[1] af dig[2] i N. G. F. S. H.:
Man(d)-Tøver,
Kvinde-Tøver,
Græs-Tøver,
Vrier[3]-Tøver,
Vand-Tøver,
Land-Tøver[4]
og alt det Tøver,
som flyr og fer[5] imellem Himmel og Jord
ned og Nord[6]
til Helvedes Afgrund.

[1] Saa f No. 4. — E: struger.
[2] f No. 4 tilføier: NN.
[3] Saa f No. 4. E synes at læse: Veir.
[4] Strofen udeladt i f No. 4.
[5] f No. 4: farer.
[6] f No. 4 om. »og Nord«.

No. 889.

For Tøvret[1] paa Hesten.

(Efter M No. 2; ogsaa afskrevet i K).

Skaabu (Kvikne)
c. 1800.

Tag din Lue og stryg Hesten paa Hovedet bag over Lænden 3 Gange og sig for hver Gang, du stryger:

Jeg stryger af dig Tøvre[2]-Tand,
jeg stryger af dig en Helvedes-And,
jeg stryger af dig Fiattus[3] Blaamand,
baade[4] Dreng(e)-Kvinde[5]-Tøver,
jeg stryger af dig alt det Tøver,
som flyver mellem Himmelen og Jorden,
i Navn Gud F. S. og H-aand. Amen.

No. 890.

At signe godt Tove eller Stouer.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle, Sætersdal
1847.

Troldmanden stryger Hesten fra »Frøse« op efter Hovedet, langs efter Manen og Ryggen og ned efter Rumpen med følgende Formel:

E stryker deg, Gubben min,
E stryker deg for Tannetove,
E stryke de for Mannetove,
E stryke de for Døds-Mands Tove,
E stryke de for alle dei Tove,
som flyger og far
mellem Himmel og Jord.

Derpaa endes med Fadervor.

[1] K: Tørret. M No. 2 rigtig: Tøvret.
[2] M No. 2: tøvret tan.
[3] Saa K. M No. 2: Fiættur.
[4] Begge Opskrifter: baal.
[5] K og M No. 2: Kvindens.

No. 891.

At en klippet Sau skal faa Uld igjen.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 450).

Lister og Mandals Amt

1862.

Naar man har klippet et Faar, maa man klippe et Kors paa det i den korte Uld mellem begge Ørene. Derpaa skal man stryge Saxen, som man har klippet med, i Munden paa Faaret og sige:

Gaa bort snøen,
kom atte løen
enten med Son eller Dotter,
hvilket du vil.

No. 892.

Raad for Blod-Skud.

(Efter U).

?

1790.

Sig:

»Jeg træer dig.« »Hvorfor træer du mig?« »For Blod-Skud, og det i Navn F. S. og H. A.« Og det tre Gange at trine med den høire Fod og gaa over og sig:

»Stat nu op og faa det aldrig mere!«

Men det skal være Moderens første, som det skal gjøre; det hjælper.

No. 893.

Mod Jøiren.

(Efter Folkevennen, for 1862, Side 463).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man søger et Halmstraa, hvorpaa der findes 3 Led. Derpaa gaar man bort og opsøger 3 Brødre. Disse gaa ind i et Hus, hvori der

findes 3 Døre i Række efter hverandre. Nu gaa de til den første Dør og lægger Halmstraaet tværs over Dørsvillen. De 2 andre holde Straaet i hver sin Ende, medens den 3die hugger Halmstraaet over i det ene Led med en Tintalerken. Den, som hugger, siger da: »Naa hogg eg Jøira!« Den anden svarer da: »Jøira æ hoggen!« — Ligedan gjør man ved de 2 andre Døre, saa at Halmstraaet bliver hugget over i alle Led.

Den Syge vil nu snart blive god.

No. 894.

For Rena.

(Efter Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 98).

Sundalen

1889.

En hugger med en stor Økse over Dørstokken. Paa Spørgsmaalet af en anden om, hvad han gjør, svarer han:

»Eg høgg Rena, eg.«

No. 895.

For Vakrom.

(Redigeret efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 6).

Nordland

1889.

En, der ikke er i Slægt med den Syge, tager et Stykke Træ og skjærer deri med en Kniv. Den Syge spørger: «Hvad skjærer du?« Svar: »Jeg skjærer Vakrom ud af Haanden hans N. N.« (den Syges Navn).

No. 896.

At faa Lykke til Sildefiskerier.

(Efter De Fines Beskrivelse over Stavanger, Norsk Magasin, III, Side 184. Forskriften brugt af den saakaldte Pinker-Ane, der blev brændt for Trolddom).

Stavanger

1633.

Man brænder 3 Masker sønder paa Garnet med 3 Svovlstikker og læser 3 Gange Fadervor og nævner Jesu og Maria Navne 3 Gange og slaar

saa en Kande af bedste Øl eller Mungaat derover. Saa vil det ikke mangle paa godt Fiskende.

No. 897.

For Tandverk.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 468).

Lister og Mandals Amt

1862.

Følgende Formular foresiges den Syge, der gjentager den Linie for Linie:

Tandværk
er en F. Plage
for de, som har den;
men jeg har den ikke.
Hvad F. skriger du da for?

No. 898.

At faa Gunst hos sit Herskab, saa og at vinde udi Spil.

(Efter U).

?

1790.

Førend du gaar ind til dem, da løs dit venstre Hosebaand op og bind det løseligen igjen og sig 3 Gange:

Jeg binder dig og ikke binder dig.

Stop det saa ind med Enden foruden Knude, løs saa det høire op og (bind) det saa sterkt igjen eller vel fast igjen og sig 3 Gange:

Jeg binder dig i N. F., S. og H. A. Gud give mig saa en god Gunst hos mit Herskap, som jeg vil forlange.

Og bind saa imidlertid en god Knude derpaa; men det skal være paa deres egen Grund. Gaa saa ind til dem.

No. 899.

a. At faa nye Tænder.

(Folkevennen for 1862, Side 393).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man har fældet en Tand, skal man kaste den i Ilden og sige:

Guldmori,
Guldmori,
Gje meg ei Beintaann,
saa ska du faa ei Guldtaann.

Dette skal siges 3 Gange. Siger man det ikke, vil man ikke faa nogen Tand igjen. NB! Istedenfor Guldmori siger andre: Mus.

b.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 13).

Nordland
1889.

Man kaster den fældede Tand i Ilden med disse Ord:

Giv mig en Bentand
for en Guldtand.

No. 900.

En Konst Rotter og Mus at fordrive.

(Efter U).

?
1790.

Sig saaledes:

»Jeg byder Eder alle Rotter og Mus[1],
at I skal vige fraa vort Hus!«

Dette skal siges 2 Gange, imedens han eller hun binder Negen. Og det skal være den første Neg, og i samme Neg skal være udi bunden 3

[1] U: Muussi.

Straa af hvert Slags Korn, som skal tages tiende. Samme Neg skal (lægges) paa Vangen (=Vognen) løslig, saa at hun kan falde af. Lad den blive liggende, og tag den ikke op. Og naar (d)en første Ogne[1] ind-(kjøres?), skal han og hun selv staa i Laden og spørge:

»Hvad skal Rotter og Mus æde?»

Den anden derpaa svarer den anden:

»Ben og Sten
og Bynke-Rod.«

Begge ovenværende Poster skal nævnes 3 Gange.

No. 901.

For Mus-Skaar.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Naar du kjører det første Lo-Læs, da tag 3 Stener og læg paa din venstre Fod og kast dem baglænds ind paa Laaven. Og du skal tage dem med dig igjen i Barmen, og naar du lader, skal du lægge en Sten i hvert Baand af de 3 første og sige: Intet skal Rotter og Mus gjøre min Lad-Stad mere Skade end disse 3 Stene.

Og siden skal du strø Aske omkring Ladegulvet.

No. 902.

En Konst, Rotter og Mus at fordrive.

(Efter U).

?

1790.

Det første Læs, man kjører ind, skal Manden og Konen eller to andre gode Venner, som ved denne Konst med hinanden indbyrdes, være tilstede. Den, som kommer kjørendes med Sæden, bliver tilspurgt først:

»Hvad har du at føre?«

Saa svarer den, der kjører ind:

»Godt Korn, Haure« (o. s. v.)

[1] U: aagne.

Og det siges 3 Gange. Saa siger den anden igjen, som tager imod Kornet:

»Til Folke-Føde,
Munke-Øde
og Muse-Døde!«

Dette siges 3 Gange.

No. 903.

At gjøre Bør.

(Redigeret efter Udtog af en Thing-Protokol for Finmarken, trykt i Keilhaus Reise i Vest- og Øst-Finmarken, Side 217).

Hasvog (Finmarken)
1627.

Man tager en Svinunge og kaster den i Søen, idet man siger:

Havveir, Havveir!

(NB! Dersom Svinungen snoer sig for meget »under Solen«, bliver Børen for stærk).

No. 904.

At skaffe Medbør.

(Redigeret efter Udtog af en Thing-Protokol for Finmarken, trykt i Keilhaus Reise i Vest- og Øst-Finmarken, Side 217).

Hasvog (Finmarken)
1627.

Man tager Komagen af sin høire Fod og vadsker den der, hvor Vandet staar stille, idet man siger:

Landveir, Landveir!

Saa kommer Børen.

No. 905.

[Naar man skal for Retten.]

(Redigeret efter De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt, Norske Magasin, III, Side 188. Brugt af den for Hexeri anklagede Atlaug Eriksdatter).

Stavanger
1633.

Om Morgenen skal man æde fastende noget kogt Kaal eller bide paa tre Kaalstokker og sige:

Nu æder jeg Kaal,
vor Herre Jesus greie[1] mit Maal;
thi Kaal gjør kringt[2] Maal.

No. 906.

[Naar man skal for Retten.]

(Redigeret efter De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt, Norske Magasin, III, Side 189. Brugt af den for Trolddom anklagede Atlaug Eriksdatter).

Stavanger
1633.

Naar man drager til Things og rider over en Vandbæk, skal man stige af Hesten, tage sit Forklæde, vadske det i Skummet, som flyder ovenpaa, to sit Ansigt dermed og sige:

Gud give min Tale gaa saa ret,
som denne Skum flyder ret!

No. 907.

At en ikke kan komme over Marke-Skjel, som haver gjort en »Mandat«[3].

(Efter U).

?
1790.

Tag det døde og blodige Menniskes Blod eller Skjorte og læg det paa en Ild og sig:

»Tilbage og ikke frem!«

Og sig:

»Tag Brøde for dine Misgjerninger i Navn Gud Fader, Søn og Helligaand.

[1] N. Magasin: gree.
[2] N. Magasin: krengt.
[3] Skal vist være: et Manddrab.

No. 908.

For Orm i Tænderne.

(Efter U).

?

1790.

Det første, man ser Is paa Vandet efter Mikkelsdag, saa tag tre Stykker Is i Munden (og sig): Lig stil, Lam, under Gam, indtil der bliver dræit(?) i Rug i det hellige trefoldige Navn Gud Fader, Søn, og Gud den Helligaand. Og spyt saa tre Gange for hvert et Stykke du synker, og gjør det ligesaa, naar du siger[1]: dræet(?) i Rug, nemlig: tag tre Rugaks i Munden og sig: Lig stil, Lam, under Gam, til Is kommer paa Vandet etc. etc.

No. 909.

[At skjæmme en Børse.]

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Du slipper en Fjært i det samme, du hører Skuddet, og siger i det samme: den skal ind igjen!

No. 910.

At Gjæs skal formere sig og ikke faa Misvæxt.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Naar du vil lægge Æg under Gjæs, da kast først Ild og Hvidløg i Reden; læg Æggene under Gaasen paa den Dag i Ugen, som Juledag falder ind paa samme Aar, men ikke paa en Fredag eller Løverdag, ikke heller paa den Dag, Nyet antændes. Saa, naar alle Gjæslingerne

[1] U: seer.

ere udklækket, saa tag alle Æggeskallerne, bind dem i et Stykke Fiskegarn og hæng dem op i dit Loft eller i din Skorsten Aaret igjennem. Og giv Ungerne Havregryn og Hvidløg tilsammens; og naar du sætter dom første Gang paa Græs, da sig disse Ord 3 Gange:

Frede mig og mine,
jeg vil frede dig og dine

fra Ravne, Krager og Skader, fra Høker og Glenter[1], fra Ræve og Tyve samt fra alle Dyr, som dem er skadelige.

In nomine[2] patris et filii et spiritus sancti. Amen.

No. 911.

Sjaa taa att Sand taa Augom.

(Efter K. Optegnet efter Folkemunde).

Vaage
1880.

Da skal ein reikne nie Reisor tjuge, medan ein ser innpaa Augat. Optast lyt ein slippa att Augat millom kvart tri tjuge (60).

---

[1] Y: Glensser.
[2] Y: nomini.

VII.

Overtroiske Kunster

ved

sympathi-lignende Midler.

1.

At se sin vordende Ægtefælle. At se ind i Fremtiden.

No. 912.

Vil du vide, hvem du skal have.

(Efter U. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 209).

?

1790.

Paa St. Thomas Aften, naar du gaar tilsengs, da sig:

Jeg lægger mig ned[1] St. Thomas til Ære, at han skal give mig tilkjende, hvem mig er beskjært at leve med.

Læs saa 3 Gange »Fader vor« og 3 Gange «Ave[2] Maria« og 3 Gange »Troen«. Læg dig dernæst paa den høire Side og sig:

Est du mig beskjæret at leve med til Vanære, da kom og bær mig Vand. Men est du mig beskjæret at leve med til Ære, da kom og bring mig Vin.

No. 913.

[At se i Drømme sin tilkommende Ægtemage.]

(Optegnet efter Folkemunde af Prof. S. Bugge. Bugges Samlinger, IV, 209).

Fyresdal

c. 1860.

Naar man ligger med et og samme Bygkorn tre Thorsdagsnætter — uden at le og uden at tale —, da drømmer man om den, som man skal faa.

[1] U: med.
[2] U: Stave.

No. 914.

[At se i Drømme sin tilkommende Ægtemage.]

(Optegnet af Prof. S. Bugge efter Folkemunde. Bugges Samlinger, III, 93).

Kviteseid og Fyresdal
c. 1860.

Man bager til Mortensmesse 3 Mortenskakur[1] lidt større end en Kobberskilling og æder disse uden at drikke dertil. Den, der saa i Drømme kommer og giver En at drikke, skal han faa.

No. 915.

Klæ ut Jolestolen.

(Efter Prof. Dr. S. Bugges Samlinger, Bd. IV).

Fyresdal
c. 1860.

Julaften klæder man ud en Stol med sine bedste Klæder og lægger sig derpaa »i Skyggen«. Saa faar man drømme om, hvem man skal faa.

No. 916.

At faste til Mands.

(Efter O. A. Øverland, Af Sagnet og Historien, Side 55 fg.).

Bergens Stift
1749.

En eller flere Jenter dække et Bord i et enligt Kammer eller Udhus, sætter Mad og en Skaal Øl paa Bordet og sidder fastende hele Dagen uden at mæle et Ord. Om Aftenen høres da en Susen som af en stærk Vind, Døren gaar op, og ind træder en Lignelse af den, Jenten skal have. Hun drikker ham til; vil han drikke, blir det en god Mand, hun faar, vil han ikke, da en ond.

---

[1] I Fyresdal: Mortensmesse-Stumpen, der bages af »ni Slager«, steges paa Knivsodden og skal være dygtig salt.

No. 917.

At se sin tilkommende Ægtemage.

(Efter H. J. Willes oprindelige Manuskript til Seljords Beskrivelse. Meddelt af Prof. Dr. L. Daae, Hist. Tidsskrift R. II, B. III, Side 183).

Seljord
c. 1780.

Efter at man om Juleaften har taget sig et Bad, staar man stiltiende op af Badet, klæder sig og gaar tre Gange baglængs om Stuen med en Ølskaal i Haanden. Naar man tredie Gang nærmer sig Døren, høres et græsseligt Smæld, og da kommer den tilkommende Ægtemages Gjenfærd og drikker af Skaalen.

No. 918.

a. [At faa se sin kommende Ægtemage.]

(Redigeret efter Chr. Glückstad, Hitterdals Beskrivelse, Side 66—67).

Hitterdal
1878.

Foretages en Høitidsaften, helst en Juleaften, naar Folk har lagt sig. Om Kvælden maatte man hverken have læst eller befattet sig med »heilage« Ting og Tale. Forsøget kunde ogsaa ske af to i Fælleskab; kun maatte ingen mæle et Ord.

Man forsyner sig med et Glas Brændevin, en Skaal Øl, en Kop Mælk og en Skaal Vand, hvilket alt sættes paa Bordet ved Høisædesenden. Derpaa tager man en Kubbestol og ifører den Gangklæder; Gutten ifører den Jenteklæder, Jenten Gutteklæder. Derpaa sætter man sig ved Høisædesenden; er der bare en Person, sætter han sig i Høisædet. Kl. 12 skal da den vordende Ægtemage vise sig. Først høres ude paa Tunet en Dur eller Tummel, og man gjør sig da færdig til at modtage Gjæsten. Derpaa ser man Skikkelsen komme ind og gaa frem til Bordet og tage og drikke af en af de fremsatte Drikke-Skaaler. Tager den Brændevin, bliver man rig, tager den Øl, bliver man ganske velstaaende, drikker den Mælk, bliver Fremtiden ikke rar, men tager den Vand, betyder det Fattigdom. — Er vedkommende saa langt borte, at den ikke kunde vise sig personlig, kommer en Kniv eller anden Gjenstand farende tvertigjennem Væggen, berører en af Skaalene og bliver derpaa liggende paa Bordet. NB! Den, som fremmaner, falder ofte i en svær Sygdom.

b.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe; omtrent ligelydende hos J. H. Wille, Hist. Tidsskrift, R. II, B. III, Side 186).

Seljord *Valle (Sætersdal)*
c. 1780. *1847.*

Jenten sidder paa en Stol ved Bordet, pyntet, men taus og stille; hun maa ikke tale et Ord. Foran hende staar en Ølskaal, en Melkeskaal og en Vandskaal. Kl. 12 kommer den, som hun skal have, og optager en af Kopperne, drikker og sætter den ned igjen. Tager han Ølkoppen, bliver deres Kaar rige, tager han Melkekoppen, bliver de velstaaende, men tager han Vandkoppen, kommer de til at leve i Armod.

c. At se sin tilkommende Kjæreste.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 374).

Lister og Mandals Amt
1862.

Natten mellem Julaften og Juledag, naar de øvrige Husets Folk har lagt sig, sætter man paa Bordet en Flaske eller et Glas med Vand, en med Øl og en med Brændevin. Derpaa skal man indhylle sig i et Lagen og sætte sig paa en Stol midt paa Gulvet. Ens tilkommende Ægtefælle kommer da ind med stor Larm, gaar bort til Bordet og drikker af en af Flaskerne. Drikker Vedkommende af Vandet, skal de blive fattige o. s. v.

Skal man ikke blive gift, vil en Benrad vise sig.

Faar man se en Ligkiste komme ind ad Døren for derpaa at fjerne sig, vil man dø inden næste Jul.

NB. Ogsaa her kjendes den Skik, at Mænd iførér sig Kvindeklæder. Cfr. Lit. a.

d. At faa vide sin Fremtids Skjæbne.

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 362 fg.).

Voss
1887.

Fra to Dage før Jul faster man og opholder sig i en Kjælder eller paa et andet mørkt Sted. Juleaften, efter at det er bleven mørkt, sættes

3 Ølboller paa Bordet, en med stærkt Øl, en anden med en svagere Sort og en tredie med den simpleste, det saakaldte »Spidsøl«. Alle gaar ud, Dørene lukkes, Lys staar og brænder paa Bordet. Vedkommende gaar da ind med lukkede Øine frem til Bordet og griber efter en af Ølbollerne. I Forhold til den Ølsort, han tog, bliver han rig, middels velstaaende eller fattig. — Skulde han blive gift i det kommende Aar, kom hans tilkommende Hustru frem paa Gulvet; skulde han blive ugift, kom der en Bengrind ind til ham. Forsaavidt han skulde ende sit Liv paa en uhæderlig Maade f. Ex. ved Selvmord eller Henrettelse, da blev Knive af usynlige Hænder slyngede i Væggen over ham saa voldsomt, at Huset dirrede. Mærkedes derimod intet, skulde han dø en fredelig Død.

e. [At se sin tilkommende Ægtemage.]

(Efter Landsbladet, 1895, No. 304).

Hallingdal
1895.

Om Juleaften maa man være allene i den mørke Stue. Der sætter man sig ovenfor Bordet med en Bolle Øl, en Bolle Mælk og en Bolle Vand ret foran sig paa Bordet. Ens vordende Ægtefælle kom da og drak af en af Bollerne. Drak den af Mælken, blev det Velstand; tog den til sig af Øllet, blev det maadelige Kaar; nød den af Vandet, blev det bare Armod.

f.

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, III, Side 189).

Ulvik
1885.

Man sætter sig alene i et Hus med 3 Glas foran sig, et med Brændevin, et med Øl og et med Vand. Da vil ens tilkommende Kjæreste indfinde sig. Tager han Brændevinet, da blev der Velstand, tager han Øllet, da almindeligt Udkomme, men tager han Vandet, da forestaar stor Fattigdom.

g. At se sin tilkommende Ægtemage.

(Efter H. J. Willes oprindelige Manuskript til Seljords Beskrivelse. Meddelt af Prof. Dr. L. Daae i Hist. Tidsskrift, R. II, B. III, Side 183).

Seljord
c. 1780.

Man feier Laavegulvet ren og gaar om Juleaften tre Gange baglængs rundt om samme. Naar man kommer tredie Gang, gaar man ind, og da staar ens vordende Kjæreste der med en Ølskaal i Haanden, om den er rig, en Melkeskaal, om den er af middels Formue, medens den er fattig, om den viser sig med en Skaal Vand.

h. At se sin tilkommende Kjæreste.

(Efter Bugges Samlinger, II, 155).

Kviteseid
1860.

Juleaften eller Nytaarsaften gaar man ud af Stuen med en Ølbolle i den ene Haand og et Glas med Brændevin i den anden; foran gaar en Person med et Lys i Haanden. Uden at le eller tale hopper begge rundt Tunet og gaar derpaa 3 Gange omkring Laaven. Naar han nu ser ned, saa opdager han Hovedet af sin tilkommende Kjæreste enten drikkende af Ølbollen eller Brændevinsglasset; i første Tilfælde bliver han fattig, i sidste Tilfælde rig. Bliver han ikke gift, faar han se sig selv i Ligklæder.

i. [At faa se sin tilkommende Kjæreste.]

(Redigeret efter Chr. Glückstad, Hitterdals Beskrivelse, Side 67).

Hitterdal
1878.

Medens Ens Familie er samlet ved Aftensbordet, tager man en Ølskaal og gaar med den 3 Gange baglængs rundt Huset. Sidste Gang ser man igjennem Vinduet og opdager da Skikkelsen siddende paa en Plads ved Bordet. Man maa da sige: »Godtaar« og drikke en Slurk Øl.

No. 919.

[At se sin tilkommende Ægtemage.]

(Efter Landsbladet, 1895, No, 304).

Hallingdal
1895.

Man skal »apa« tre Gange rundt Stuen. Da faar man se sin kommende Kjæreste.

No. 920.

At se sin tilkommende Ægtemage.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 375).

Lister og Mandals Amt
1862.

Man tager et Glas Brændevin og gaar dermed tre Gange rundt enten i Laaven eller i en Stolpebod.

Ens tilkommende Ægtefælle vil da komme frem under store Smerter, og man kan tale med samme om hvad man ønsker.

No. 921.

»Sita Glums«.

(Efter Bugges Samlinger, II, 156).

Kviteseid
c. 1860.

Juleaften eller Nytaarsaften sætter man en Stol, hvorpaa en har lagt sine Kirkeklæder, paa Gulvet, og foran samme et Bord, hvorpaa man anbringer et Glas med Brændevin, en Bolle Øl og en Skaal med Mælk. Derpaa sætter de Tilstedeværende sig rundt omkring Stolen og Bordet, uden at le eller tale. Om en Stund hører man et Smeld; tør man trods dette blive siddende, faar Eieren af Klæderne se sin tilkommende Kjæreste.

No. 922.

[At se sin tilkommende Ægtemage.]

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, III, Side 189 og 179).

Ulvik

1885.

a. Juleaften sætter man sine Sko paa Laaven, springer derpaa tre Gange rundt Huset i bare Sokkerne; tredie Gang faar man da se sin tilkommende Kjæreste staa i Laavedøren med Skoene paa Benene.

b. Juleaften gaar man midt under Maaltidet fra Bordet med en Bid af Julekosten i Haanden ud til Laaven, hvor man sætter sine Sko. Derpaa gaar man tre Gange rundt Huset i bare Strømperne; tredie Gang faar man da se sin vordende Ægtemage staaende i Skoene. Skulde man dø ugift, da stod der en ukjendt Mand i Skoene og holdt en Spade og en Skovl i Haanden.

No. 923.

At faa se sin tilkommende Ægtefælle.

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 365).

Voss

1887.

Om Julaften, naar man har vadsket sig om Kvelden, gaar man ud i Forstudøren og raaber efter Tørklæde. Saa kommer ens vordende Mand eller Hustru og rækker det frem.

No. 924.

[At faa se sin tilkommende Kjæreste i Drømme.]

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, III, Side 188 fg.)

Ulvik

1885.

1. St. Hans Aften lægger man sig at sove ude paa Marken med Jonsok-Soleier under sit Hoved.
2. Første Gang, man sover om Natten i et Hus, hænger man sine Strømpe-Baand over Sengen.

No. 925.

At se sin tilkommende Kjæreste.

(Efter Haukenæs, Hardanger, VI, Side 222).

Kvindherred
1888.

Man stiller sig paa en Korsvei St. Hans-Nat; da faar man se den Kvinde, med hvem man skal blive gift, komme gaaende forbi.

No. 926.

At faa se sin tilkommende Ægtefælle.

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 364).

Voss
1887.

Juleaften tager man sine Hverdagsklæder, pakker dem sammen i en Bylt og lægger dem i sin Seng paa Fjøslemmen. Kl. 7—8 skal man op og se, om der ligger nogen i Sengen. Faar man se en paaklædt Person ligge der og holde i Klæderne, da bliver man gift i Aarets Løb; ligger der ingen, bliver man gift senere; ligger der en Bengrind, da vil man aldrig blive gift.

No. 927.

Middel for Jenten at faa vide, hvem hun skal blive gift med.

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro paa Voss, Side 363).

Voss
1887.

Jenten spinder et Nøste de tre sidste Fredagskvælder før Jul. Juleaften gaar alle Husets Folk ud; derpaa soper hun Gulvet, klyver op paa Hustaget, slipper Traadnøstet ned igjennem Ljorehullet og vinder det op fra den anden Ende. Da vil hendes vordende Mand komme ind i Stuen og gribe i Traaden.

No. 928.

Faa se Beileren sin.

(Efter Folkemunde optegnet af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

Jenten skal paa Loven (om Jonsaaknatten) »haaga« tre Vendu med en List, som der har været et Barn revet i, dragende efter sig. Hun har en Kop med Vand staaende i en Krog, og deri sees Beilerens Skikkelse.

No. 929.

a. At „ta Stein".

(Efter Landsbladet, 1895, No. 304).

Hallingdal
1895.

Aftenen før Helligtrekongers Dag gaar man ud og tager 3 Stene fra 3 forskjellige Brønde, tilhørende 3 forskjellige Eiermænd og gaar med dem ind i et Hus, hvor man ikke har sovet før. Men fra den Tid, man gaar ud, maa man hverken tale eller se Ild. Og før man lægger sig, maa man tælle Aaserne i Stuen og saa lægge Stenene under Hovedpuden. Naar man saa sovner ind, drømmer man om, hvem man skal faa.

b. At „ta Stein".

(Efter A. Mehlum, Hallingdal og Hallingen, Side 71).

Hallingdal
1891.

Juleaften tager man 3 Stene, en fra hver Brønd, og lægger dem under sit Hoved, idet man lægger sig og sover i et Hus, hvor man ikke før har ligget. Den, man saa drømmer om, skal blive ens Ægtemage.

c. At tage Sten og drømme sandt.

(Redigeret efter I. E. Nielsen, Søgnir fraa Hallingdal, Side 62).

Hallingdal
1868.

Trettendags-Aften, efter at man har været tilbords for tredie Gang og mættet sig vel med Mad og Drikke, forlader man Bordet uden at læse eller korse sig, gaar til de nærmeste tre Gaarde og kaster paa hver af disse en Sten i Brønden. Derpaa tager man paa Hjemveien hurtigst muligt, og uden at tale eller nyde noget lægger man sig straks i en Seng, man før ikke har ligget i. Da vil man i Søvne se sin tilkommende Ægtemage.

No. 930.

At ligge paa Drømmegræs.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Jenten faster en hel Dag. Om Aftenen leder hun op paa Marken nogle Kløvergræs med tre, fire og fem Blade og lægger dem i sin Salmebog, som hun holder bag sin Ryg. Kommer de til at ligge ved en Gravsalme, er hendes Kjæreste feig. Derpaa gaar hun til et folketomt Hus, hvor hun ikke har sovet før. Her lægger hun sig i Taushed med Salmebogen under Hovedet; før hun sovner ind, tæller hun Tagbjælkerne i Huset. I Drømme faar hun da se sin tilkommende Kjæreste, og den maa hun tage, enten hun liker ham eller ikke.

No. 931.

At se, hvem der er feig.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 373, og c).

Lister og Mandals Amt
1862.

Flaa (Hallingdal)
1889.

Om Juleaften (eller ogsaa 12te Marts eller Hvidetirsdag) sætter Husfaderen sig saaledes paa (efter andre: ved) Bordet, at Ryggen vender

mod Døren. Med den venstre Haand holder han i det høire Øre, og den høire Haand, hvormed han skal kaste, stikkes ind i den Aabning, som bliver imellem den anden Haand og Brystet. Nu tager han fat bag i en Sko eller Tøffel, tilhørende en Person i Huset, og kaster den over sit Hoved henimod Døren. Vender nu Skoens Taaspids mod Døren, er den, som eier Skoen, feig. Dette gjøres nu for hver i Huset[1].

No. 932.

At se, hvem der er feig.

(Redigeret efter c og Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 4, og Hist. Tidsskr. R. II, B. III, Side 185).

Seljord	*Nordland*	*Flaa (Hallingdal)*
c. 1780.	*1889.*	*1889.*

Medens de andre sætter sig til Bords om Juleaften, gaar man ud og derpaa tre Gange rundt Stuen[2]. Naar man saa ser indigjennem Vinduet, viser den, der er feig, sig uden Hoved. Skal man selv dø i Aarets Løb, da ser man en hovedløs Skikkelse paa sin Plads[3].

No. 933.

a. At faa vide, hvad det nye Aar bringer.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 374).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man ser den første Nymaane i Aaret, skal man gaa hen til Vinduet og stirre paa den, medens man tager op 3 Mærker i en Psalmebog, som man i dette Tilfælde maa holde bag paa Ryggen. Træffer man nu f. Ex. paa en Ligpsalme, skal man dø engang i Aarets Løb. Er den af glædeligt Indhold, vil man faa Glæde. Er en af glædelig, en anden af sørgeligt Indhold, vil man faa baade Sorg og Glæde o. s. v.

[1] I c hedder det, at hvis Skoen hvælvede sig og pegte mod Døren, var vedkommende feig. Stillingen under Kastningen er her mere ligetil: man sidder paa en Skammel med Ryggen vendt mod Døren.

[2] At man skal gaa tre Gange rundt Stuen, foreskrives kun i c.

[3] Sidste Træk hos Nicolaissen og hos Wille.

b.

(Efter Bugges Samlinger, II, 155, og H. J. Wille, Hist. Tidsskrift R. II, B. III, Side 187).

Seljord *Kviteseid*
c. 1780. *186?.*

Efter at have spist om Nytaarsaften holder man en Salmebog bag paa sin Ryg og slaar op en Salme. Er det en Brudesalme, bliver man gift i Aarets Løb; er det en Ligsalme, dør man.

c.

(Efter H. J. Willes oprindelige Manuskript til Seljords Beskrivelse. Meddelt af Prof. Dr. L. Daae i Hist. Tidsskrift R. II, B. III, Side 184).

Seljord
c. 1780.

Juleaften lægger man i Aaren en Salthob for hvert Menneske i Huset. Dens Hob, som om Morgenen findes mest udspredt, vil dø i det kommende Aar.

No. 934.

At faa vide, om det bliver godt Aar.

a.

(Efter c og Hagemann, Blandt Lapper og Bumænd, Side 100).

Salten *Flaa (Hallingdal)*
1889. *1889.*

Juledags Morgen leder man under Bordet. Finder man et Byg- eller Havre-Korn, bliver det et godt Byg- eller Havre-Aar. Et Rug-Korn viser, at Aaret bliver heldigt for Rugavlingen [1].

b.

(Efter Nordlands Trompet for 1891, Side 71).

Nordland
1891.

Nytaarsaften feier Husmoderen Gulvet omhyggeligt. Nytaarsmorgen staar hun tidlig op, tænder et Lys og ser efter under Bordet, hvor

[1] Hagemann omtaler kun Byg-Korn.

hun vil finde et eller flere fulde Korn, om det bliver godt Aar, men tomme Skaller, om Uaar er forestaaende.

No. 935.

At faa vide, om Fiskeriet skal slaa til.

a.

(Efter Strøm, Søndmørs Beskrivelse, I, Side 536—537).

Søndmøre

1762.

Første Julenat sætter man paa Bordet et Fad med Søvand. Af de »Bevægelser eller Forandringer«, man den følgende Morgen mærker i Vandet, faar man vide, hvorledes Fiskeriet efter Jul vil falde ud.

b.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 4, og J. Olsen i Nordlands Trompet for 1891, Side 72).

Nordland

1889 og 1891.

Nytaarsaften sætter man ind et Tinfad [1], fyldt med Vand; rundt om Kanten af samme skriver man Forbogstavet til hvert Rorvær [2] i Lofoten. Hvor man om Morgenen finder Luftblærerne tættest, i det Vær bliver det bedste Fiske.

c.

(Efter Hagemann, Blandt Lapper og Bumænd, Side 101).

Salten

1889.

Man tegner paa Bunden af et Fad et Rids af Lofotkysten, fylder det med Vand og lader det fryse. Har der om Natten samlet sig mange Luftblærer, bliver det et godt Fiske, der falder paa Indsiden eller Udsiden af Lofoten, alt eftersom Luftblærerne forefindes.

[1] Saa Nicolaissen. J. Olsen: en Saal.
[2] Saa J. Olsen. Nicolaissen: Fiskegrunde.

No. 936.

At se, hvem af Ægtefolk der skal leve længst.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Paa det dækkede Julebord sætter Mand og Kone hver et lige stort Lys foran sig, efter at de andre er gaaet til Sengs. Den, hvis Lys først brænder ud, skal dø først.

No. 937.

At faa vide, hvormange Aar man skal gaa for Præsten, før man slipper frem.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 381).

Søgne og Hartmark
1862.

Naar man hører Gjøgen, skal man sige til den:

Min Gjøg sidde paa Kvist
Aa spaa forvist;
Saamange Aar
Skal æ gaa aa læse.

Skriger den nu engang, skal man gaa et Aar; skriger den flere Gange, maa man gaa flere Aar.

No. 938.

At spaa Veir.

(Optegnet efter Folkemunde af S. Bugge; Samlinger, III, 93).

Larvik og Telemark
1864.

Man tager en Gullhøne og sætter paa sin Haand og siger:

Jomfru Maria, fly, fly!
Idag er det godt Veir,
imorgen blir det vondt Veir.

2.
At opdage Troldkjerringer.

No. 939.
At kjende, hvilke der er Trold-Hexer blandt Folk i Kirken.
(Efter U).

?

1790.

Gak Aftenen før St. Hans Dag efter at Solen er nedgaaet, ganske nøgen ud i 3 Rugagere og tag 9 Ax. Den første Rug-Vang tager du saa 3 Rug-Ax af; af den anden og tredie Ager (ligesaa), tilsammen 9. Du udgaar tiende, tager dem tiende og kommer hjem igjen tiende. Derefter forvar dem meget vel og mag det saaledes, at du endelig er hjemme St. Hans Dag (og) da have(r) dem hos dig. Saa kan du se i Kirken, hvilken der er Troldkoner. Thi de haver paa Hovedet en Melkebøtte eller Sie-Bøtte. De, som ikke ved af deres Hexering, ved ikke andet, end det jo er en god, skjøn Hue, de haver paa Hovedet, da det dog vist og sandt er en Bøtte. Om du vilt, kan du staa i Kirkedøren, naar Prædiken er endt, og passe paa, naar de gaar ud. Tag saa fat paa den rigeste og sig hende det, du haver (seet) paa Hovedet; for hun tinger gjerne strax med dig og giver dig, hvad du vil have, og siger: »Røb og aabenbar mig ikke; du skal faa mere siden« o. s. v. Den fattige kan du tage fat paa og tiltale hende, paa alt de kan vide, at du ogsaa ved noget, og hermed kan du forhverve dig god Belønning.

No. 940.
At Troldhexe ikke kan komme ud af Kirken, saalænge du vil have dem derinde.
(Efter U).

?

1790.

Naar et Lig bliver begravet, og Præsten har kastet de tre Skoffer Jord derpaa, da skal du strax, førend Folkene kaster Jord paa Liget,

tage tiende tre Gange med tre Fingre af den Jord, som Præsten først har kastet paa Kisten og Liget, og gjem den vel i en liden Klud, lad den ikke komme paa Jorden. En Aften (eller) Nat derefter, naar Solen er nedgaaet, stikker du imellem Stenene et Hul, som du graver med din Kniv[1], og kliner saa Hullet til igjen med Kalk. Dette skal du gjøre alle uvidende og stiltiende. Troldhexerne kan nok komme ind i Kirken; men de kan ei med al deres Magt komme ud igjen. Thi de maa dø der, hvis ikke dem enten bæres Æde eller Drikke til, som de kan fortære, eller Kluden med Jorden bliver borttaget, og paa saadant blive de aabenbarte, dem til største Skam og Skade. Er der nogen, som spørger dig ad, hvad du vil gjøre med denne Jord, saa kan du siden svare, at du vil binde den paa dig for Kulden[2]. Men naar du først tager den af Kisten, maa du ikke tale et eneste Ord.

No. 941.

At kjende, hvilke der er Troldhexe iblandt andre Folk i Kirken.

(Efter U).

?

1790.

Det Lig, som er begravet en Skjærtorsdag, skal du opsøge. Naar du haver (fundet det) og ved det vist og tilfulde, saa tag en Søm eller fin[3] Nagle, og det skal du tage i ligemaade en Skjærtorsdag Morgen, førend Solen staar op[4], og bær (det) hos dig, alle uafvidende. Naar du nu kommer i Kirken, da, imedens Præsten skrifter Prædiken, skal du strax se igjennem dette Hul paa samme lidet Stykke Træ af Ligkisten ud paa Folkene i Kirken. De, som nu ere Troldhexe, dem kan du paa samme Tid se at have et Horn midt ude i Panden, og tag vel Kjende paa dem.

---

[1] Her er udeglemt Forskrift om, at Kluden med sit Indhold skal lægges i Hullet.
[2] U: Kaalden.
[3] U: Piin.
[4] Her maa, som det fremgaar af det følgende, være udeladt Forskriften om, at man skal tage et lidet Stykke af vedkommende Ligkiste og med Sømmet stikke et Hul derigjennem.

3.

At fremkalde Døde
og
at opdage Tyve.

No. 942.

At frembringe de Døde.
(Efter W).

Hadeland

1793.

Naar man vil tage noget af et nylig dødt Menneskes eller ihjælslagen Menneskes Ben eller Kjød og pulverisere dette samt komme noget af en Magnetsten dertil og strø dette Pulver paa hede Gløder, skal den opstigende Røg foraarsage den Virkning, at de sovende ser forskrækkelige Spøgelser. Ligeledes naar man vil tillave en Salve af Vandneærke(?), Calmus, Femfinger-Urt, Natskade, Flaggermus-Blod og Olje og bestryge de tilstedeværendes Pander med den(n)e Salve, saa skal de komme til baade at høre og se forunderlige Ting.

No. 943.

At vise noget igien, som er stjaalet.
(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN, NN*, P og e).

Jeløen (Rygge) *Skaabu (Fron, Gbdl.)* *Eker*
c. 1780. *c. 1800.* *c. 1800 og c. 1850.*
Storelvedal *Gausdal*
c. 1830. *c. 1880.*

Tag en Kurv[1] og gak til Kirken[2] en Torsdagsaften efter Solens Nedgang, gak saa 3 Gange baglængs omkring Kirken, gak saa til en Lig-

[1] P her og nedenfor: Korg. — N: Krog.
[2] P: en Kirke.

Grav og tag der et Ben af en Dødnings Lem og læg det i Korgen; tag saa 3 Næver Jord af samme Lig-Grav og læg paa Benet i Korgen. Gak saa hjem[1] og sæt Korgen ved din Seng i dit Kammer, saa ingen det[2] ved af. Tag saa Benet af Korgen og læg det under dit Hoved. Naar da den Døde kommer og begjærer sit Ben igjen, skal du saaledes svare ham: »Naar du kommer igjen med det (N.N.), som stjaalet er[3] fra N.N., saa[4] skal du faa dit Ben[5] igjen, eller og, om du siger mig Navnet paa den Tyv.« Og naar[6] den Døde dette har gjort, skal du straks bære det døde Ben tilbage og Jorden til det Sted, hvor du tog det[7]. Og naar du gaar frem og tilbage, skal du være stiltiende og ikke hilse eller svare nogen, om du møder nogen, og ikke tale.

4.

At klomse Dyr.
At gjøre sig usynlig for Dyr.

No. 944.

a. At klomse en Hund eller noget Kreatur.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Gjør dig ligesom en Kikkert af et Ben af en Menneske-Haand; sæt et Glas i Enden derpaa; hav den hos dig 3 Søndags-Messer i Kirken,

[1] P. om. »gak saa hjem«.
[2] Saa P. N*: dette.
[3] Saa N. P om. »er«.
[4] Saa N. P om. »saa«.
[5] Saa P. N*: »Benet«.
[6] Saa N. P: »da«.
[7] Her slutter P. — I Stedet for »Korg« (P) har N gjennemgaaende: »Krog«. Opskriften i e frembyder et Par uvæsentlige formelle Ændringer.

saa er den færdig. — Alt det, som du ser paa siden igjennem samme Kikkert, som haver Liv og Aande, standser derved og er fortabt og klomset, naar du i det samme nævner disse Ord, som følger:

Diabolus misilo doli ammolin, lion in Dominine Deus Patris el Files, et Speritui Sancti Amen.

b. At faa et Dyr eller Fugl til at bie.

(Efter T og W).

Hadeland	*Moland (Telemark)*
1793.	*c. 1800.*

Tag en Tommelfinger af en Tyv, som er hængt, og bore et Hul igjønom den. Naar du ser enten en Fugl eller Dyr igjønom Hullet paa Benet, da kan det ikke undløbe eller komme videre, før det bliver skudt[1].

No. 945.

At gaa usynlig for Fugle eller Dyr.

(Ffter T og W).

Hadeland	*Moland (Telemark)*
1793.	*c. 1800.*

Tag en Spiger, som har staaet igjønom en Misdæders Hoved[2], og gjør en Ring deraf, men lad den ikke komme i Ilden. Naar du hænger den for dine Øine[3], da kan de ikke se dig, og det Dyr er dødelig(t) for din Haand.

---

[1] I W enkelte uvæsentlige formelle Afvigelser.

[2] W: huvud.

[3] W: øgne.

5.
At vinde Gunst.
At gjøre sig usynlig og stærk.
At skaffe sig Penge.

No. 946.

At faa Gunst hos sit Herskab, saa og at vinde i Spil.

(Efter U).

?

1790.

Gak en Torsdag ud til Galgen, hvor en Tyv hænger eller er hængt, og tag din Kniv og skjær 3 Spaaner af den ene Stolpe opad Stolpen, og sig 3 Gange for hver Spaan:

Gud give mig saa god Gunst hos mit Herskab herefter, som jeg vil ønske mig.

Og bind de 3 Spaaner ind, og forvar dem. Gak saa fra Galgen og sig:

Nu gaar jeg fra dig i Guds Navn. Gud give mig saa god Gunst hos mit Herskab herefter, at de saa nødig vil slippe mig, som du vil gaa til at hænge i Galgen.

Gak saa derfra og sig:

Bliv du nu hængendes i F. . . . . s Navn.

Tag saa og stik et lidet Hul i den ene Skosaale med en Gaffel indeni Skoen, og skjær et lidet Stykke af hver Spaan og stik i samme Hul i hvert Par Sko, du gaar med. Det skal hjælpe med Guds Hjælp.

No. 947.

At gjøre sig usynlig.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet, 1859, og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag et Aske-Fad[1] og grav det ned i en Kors-Vei en Løverdags Aften, naar Sol gaar ned; lad det ligge til anden Løverdags Morgen, naar Solen

[1] Y: Adske fad.

gaar op; grav det saa op; saa finder du en Speil og en Kjæp. Hvergang du ser dig i Speilet, kan ingen se dig; naar du støder paa Jorden med Kjæppen, da er du synlig igjen.

No. 948.

[Middel til at blive stærk.]

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Tag en Butel rød Vin paa en Skjærtorsdag og grav (den) ned i Jorden, efter (at) du har forseglet den, og sæt Proppen vel til før. Du lad samme staa et helt Aar til Skjærtorsdag igjen. Tag saa den op og drik den ud, æd derefter stegt Fisk og Kjød eller Steg, naar den er at bekomme. Det giver dig store Kræfter fremfor alt andet.

No. 949.

Konst at gjøre sig usynlig.

(Efter U).

?
1790.

Tag Hjertet af en kulsort Kat, og grav det en Torsdagsaften, naar Solen er nedgaaet ongefæhr Kl. 9, ned paa den nordre Side af Kirken i en liden ny Potte udi Jorden. Den tredie Torsdag paa samme Tid (om) Aftenen derefter tager du det op, og da er der en Ring i Potten. Naar du bær den paa din Finger, er du usjunlig.

No. 950.

Vilt du have en Pung, som aldrig skal fattes Penge.

(Efter U).

?
1790.

Saa tag en kulsort Høne, hvorpaa ingen hvide Fjeder findes. Steg og tilred den, som en stegt Høne allerbedst bør at være, læg den mel-

lem 2 Lerfade. Gak saa en Torsdagaften, naar Solen er gaaet ned, til en Korsvei og grav den ned midt i Veien. Den 9ende (Dag) derefter, naar Solen er undergaaet, graver du den op igjen, saa finder du i Fadene en Tudse eller Frø havende noget i Munden lig en Pung. Tag den og gak hjem.

Om du kjøber den sorte Høne, da skal du give for den, hvad de begjærer, og du skal stege den saa, at ingen ser eller faar det at vide.

No. 951.

At bekomme Lykke til at faa Penge.

(Efter A, N [ogsaa afskrevet i N*], NN*, T, V* og W. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 173).

Valders *c. 1700.* *Hadeland* *1793.* *Skaabu (Frøn, Gbdl.)* *c. 1800.*

Moland (Telemark) *c. 1800.* *Urskog* *1815.* *Eker* *c. 1850.*

Tag en Kat, flaa ham Skindet af Hovedet, gjør dig deraf en Pung. Den første Penge, du faar deri, skal du stryge Mynten af og læg den paa en Lig-Greft[1], og lad den der ligge i 3 Torsdager. Tag den saa igjen, da skal du se et Under. Læg den i din Pung og lad den aldrig komme derudaf. Siden skal du hver Høitidsaften, som er Jul-, Paaske- og Pintstid-Aften, kaste en Skilling bort[2] over dit Hoved, og sig saaledes:

Denne Gave
giver jeg dig,
du Gudinde Dalix[3].

---

[1] Saa N. A: i Pungen. NN*. . paa en Ligstraa.

[2] N. tilføier: lige i Nord.

[3] Saa A. N: Zed. NN*: leed. — Formularen er i T og W noget vidløftigere redigeret og afvigende i et Par Enkeltheder. Katten skal være »ramsort«. Pengene, man tager, skal bestaa af 3 Enkelt-Skillinger; disse lægges i et Stykke Papir en Torsdags-Nat Kl. 12 under en Ligsten paa Kirkegaarden ved Ligets venstre Fod og afhentes den følgende Torsdags-Nat til samme Tid og lægges i Pungen, der skal gjemmes i en Lomme, hvori ingen anden Ting haves. — Skillingen skal kastes om Høitidsaftenerne med den høire Haand. — Under Vandringen til og fra Kirkegaarden og Opholdet sammesteds skal man ikke mæle et Ord, ligesaa lidt som man skal se sig tilbage eller tale, om man møder Nogen de tre Helligaftener. —

I V* foreskrives, at man skal anbringe i Pungen et Stykke Staal og noget Bævergjæld, forresten som i Texten med Undtagelse af, at Pungen skal ligge paa Kirkegaarden blot en Nat. — Istedet for Dalix har V*: »Pallas« og W: Dalia.

No. 952.

Om Veksle-Penge.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Tag en sort Kat og gjør dig en Pung af dens Skind. Den første Penning du faar, stryg Mynten af den og læg den paa en Ligstraa i tre Torsdagsnætter; tag den saa op igjen, saa skal du se et Vidunder.

6.

At optage Laase.

No. 953.

Laase at opspringe.

(Efter NN og NN *, V * og W * og Y).

Valders	*Hadeland*	*Bø (Vesteraal)*	*Eker*
c. 1700.	*1793.*	*c. 1770.*	*c. 1800 og c. 1850.*

Gak til et Hakkespet-Hul, naar han haver Unger, og driv saa en Prop i Holet. Bred saa et rødt Klæde paa Marken og gjør op en liden Ild derhos. Da kommer han med et Straa og stikker ud Proppen[1]. Den slipper han paa Klædet, mener, det er Ild. Tag det[2] og forvar. Men naar du vil tage Laas op, da stik paa Laasen med det Straa og blaas i den og sig[3]:

Pater Noster ist Nich Soelis qvintiomni potens Navn De oigto.

Da springer Laasen, om den var aldrig saa stærk[4].

---

[1] W * fortsætter: hvilken han med Straaet slipper o.s.v.

[2] Saa V *. W *: »saa Straaet«.

[3] W * fortsætter: Pater noster, qvi es in coelis e. c. t.

[4] Hammer oplyser i en Anmærkning i W *, at en Mand i Valders blev »for 40 Aar siden« (regnet fra 1793) anklaget for at have brugt nærværende Formular, men frikjendt ved Kristiania »Laugting«.

Formularen er i Y lidt kortere redigeret, dog af samme Indhold med Undtagelse af, at Hakkespætten her ikke bruger et Straa, men »en Frugt«.

NN frembyder enkelte uvæsentlige Afvigelser i Redaktionen og udelader Forskriften om, at man skal læse noget paa Laasen.

No. 954.

At aabne Laaser.

(Efter Y og d).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* *Skaabu (Fron, Gbdl.)* *c. 1800.*

Der findes[1] en Urt, som paa Latin kaldes Calendula[2], paa Tydsk den Ringen Blomen. Hvo der vil opgrave samme Urt en Løverdag udi Juni Maaned, før Sol gaar op, og siden bære den samme Urt for sig og holder den lidt ind paa Laas-Pladen (og) spend(er) paa Døren[3], saa gaar den op af sig selv.

No. 955.

At optage Laase.

(Efter O. A. Øverland, Af Sagnet og Historien, Side 72 fg. Sammesteds faar man den interessante Oplysning, at vedkommende havde hjulpet til med at faa Døren op ved at opdirke Laasen med en liden Syl).

Valders

1737.

Springstraaet — et smalt Straa — tages før Pintse en Søndagsaften med disse Ord: jeg tager dig i Djævelens Vold, hvorefter det smøres med Blommen af et Svaleæg, som man tilforn har taget af et Svalerede. Naar man vil bruge det, sætter man det i Nøglehullet og siger:

Du skal op enten i Djævelens eller Guds Navn.

Saa gaar Døren op med et Smeld.

---

[1] Y: skal findes.
[2] d: Catenduta.
[3] Y: om. den lidt — Døren.

7.

Ønske-Kvisten.

No. 956.

Hvorledes man skal skjære en Pegestikke, som viser paa Guld, Sølv eller Juveler, som af et Menneske er nedgravet i Jorden

(Efter Ø; lidt kortere redigeret i NN og NN *).

Eker *c. 1800 og 1850.* *Ørskog* *c. 1830.*

Pegestikken maa skjæres af Hasseltræ saaledes, at den af 2 lige Grene er bestaaende og omtrent ser ud som en Gaffel. Denne maa skjæres paa den første Torsdagsmorgen i Nymaane før Solens Opgang og det i Guds Navn derhen, hvor man førud har seet sig ud samme Træ og stiller sig i Positur saaledes, at man vender Ansigtet mod Solens Opgang, griber paa Kvisten med den venstre Haand og holder sammen saalænge, indtil man har udtalt nedenunder følgende Besværelse. Og naar samme er tilende, skjærer man den af i den hellige Treenigheds Navn og det i 3 Snit med en Kniv, som ei tilforn har været brugt, og som maa derefter henkastes i dybt Vand, saa at den aldrig mere kommer i noget Menneskes Hænder. Man maa saavel paa Frem- som Tilbageveien ikke se sig tilbage.

Besværelsen er saaledes:

Jeg N. N. besvær dig, du dydefulde Kvist, at du i Navn Gud Faders, Gud Søns og Gud den Helligaands — at du viser og anslaar paa Guld, Sølv, Penger og alt saadant, som af Mennesker er nedgravet i Jorden. Og dette skal du saa vist og sandfærdig gjøre, som det er vist og sandt, at Maria baade før og efter er bleven en ren Jomfru, da hun havde født sin Guds Søn, vor Frelser, den Herre Kristum, og saa vist og saa sandt som Kristus er Guds Søn, og (saa) sandt som han er død og paa tredje Dag opstanden fra de Døde, og saa vist og saa sandt, som han til Himmels opfor og sidder hos Guds høire Haand over alle

Ting, baade over og under Jorden regjerer. Jeg N. N. besvær dig ved den Magt og Kraft, hvormed Kristus haver uddrevet Djævelen med alle onde Aander og haver overvundet og gjort sig alle Ting underdanige. Jeg N. N. besvær dig til den Ende, at du alene viser og anslaar paa Guld, Sølv, Penger og Juveler, hvilket er af Mennesker nedgravet, og ikke paa nogen anden Ærts eller Metal, som ellers maatte findes i Jorden nedgraven. Og denne Besværelse gjør jeg ved det allerhelligste Guds Væsen, den allerhelligste og guddommelige Majestæt, ved det hellige Evangelium, ved Guds Almægtighed, ved alle Englers og Martyrers Hellighed, ved de 4 Elementer, ved Lucifers Fald, Lænker og Fængsel, ved den stærke Basuns Lyd, der skal opvække de Døde. Saa vist og saa sandt som Himmel og Jord skal forgaa og alle, baade levende og døde, paa den yderste Dag opstaa og stilles for Kristi Domstol, saa vist og saa sandt skal du ædle og dydefulde Kvist vise mig de hellige, forborgne Skatte. I Navn Gud Faders, Gud Søns og Gud den Helliggaands! ! !

Derefter skjæres Stikken af, og saa læses Fadervor og de 3 Troens Artikler paa Knæ[1].

No. 957.

Hvorledes man skal skjære en Ønske-Pidsk.

(Efter æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Naar det er Fuldmaane, da søg efter en Hassel-Pisk. Naar du finder den og vil afskjære den, saa tag den fort og sig:

In nomine patris qværo te,
in nomine filii dei inveni te,
in nomine spiritus sancti amputo.

Dernæst:

Jeg besvær og formaner dig, Pidsk, ved den hellige Trefoldigheds Kraft og Magt, at du sandferdeligen vil vise det forborgen Gods, som

[1] Ifølge NN skal Pegestikken (»Ruden«) skjæres med en ny Kniv Langfredag, Paaskedag, Kristi Himmelfartsdag, Pintsedag eller St. Hansdag, før Solen gaar op. — Besværgelsen frembyder enkelte uvæsentlige Ændringer.

ved Menniskens Haand er skjult, enten det er Guld, Sølv, Ædelstene saa sandfærdig, som Johannes den Døber pegte paa Kristum i Jordan, da han døbte hannem. In nomine P: F: & S: S: Amen.

No. 958.

At tage en Pege-Stikke ud.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Den skal tages udi Fuldmaaned, naar den har ingen Skaar paa sig, og Solen kan skinne den midt imellem om Middag; og den skal staa lige udi Øster og Vester. Og naar du tager den, da skal dit Ansigt vende lige til Sønden. Naar den er af Hassel, tages den med den høire Haand og afbrække den forkert af, naar du har læst disse Ord. Men da skal du falde paa Knæ og lægge din Hat af dig ved den vinstre Side og lægge den venstre Haand bag paa Ryggen; saa tager (du) med den høire Haand udi Toppen og holder udi Toppen, naar du læser Ordene:

Der gik 3 Jomfruer over en grøn Eng fri; de 3 talede, de tagede. Den første sagde, at Jesus Kristus er undfangen i Nazaret. Den anden sagde: Han er født i Bethlehem. Den tredie sagde: Jerusalem, Cudius. Saa sandt og saa vist skal Ruth eller Stikke vise mig, hvor Guld eller Sølv og Penger er, der har været i Synderes Hænder, ligger forborgen og skjulte. I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands! I Navn Gud Faders, S. og Hel.aands. Saa afbrækkes den til den venstre Haand Bladene, og Kvisterne skal man skjære til sig og skjære et Kors i den tykkeste Ende.

Tages af alle Slags Træer undtagen af Briske.

No. 959.

Om den saakaldte Pegestikke eller Stragruda.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Man skal opsøge sig unge Skud af Hasseltræer og kløve dem i Toppen. I Kløften indlægges Filspaan, og binde Kløften til med en Traad

og bestryge den med Podevoks. Paa denne Maade skal man indlægge mange af hvert Slags baade af Guld-, Sølv-, Kobber- og Jern-Filspaaner. Thi der tørres mange af dem. Disse Skud skal vokse i 3 Aar; da tager man det op. Og vil man vide, hvor skjult Sølv ligger, saa tager man den af Sølvpodingen, binder en Traad midt paa den, og lad svæve frit. Om der da er Sølv i Nærheden, vender den med Sølv belagte Ende didhen. Man maa da grave lige hen, og naar man kommer lige over Rummet, hvor Sølvet ligger, saa bøier den sig lige ned. Paa samme Maade udviser de hver paa sin beslægtede Materie. Man lægger Mærke til, at man maa have mange af hvert Slags, og enhver skal være 8 Tommer lang.

No. 960.

At faa en Rogn til at vise sig nedgravede Skatte.

(A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 171).

Urskog

1882.

Rognen skal skjæres i Stille, og den er bedst, som er Enstamme. Vend Ansigtet mod Østen, hold Rognen i Haanden og sig:

Jeg besværger dig, du ædle Rogn, at du anviser mig Gul(d), Søl(v) og Penger, som er arbeidet og af Menneskehænder nergravet[1]; saa slaar og anviser mig disse forborgne Ting en Mons Paterent til Sanct Piritus[2]. Du ædle Rogn, jeg besværger dig, at du slaar og peger da intet andet end den døde Mands Penger, som er nedsat og bortgivet i denne Jord. Det gjør i 3 N.

No. 961.

Peikestikken.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 16—17).

Nordland

1889.

Til Peikestikke tages en Rogn, der er vokset fast i en Bjerkestamme. Den bruges til at opdage skjulte Skatte og til at finde Vand, idet den

[1] Heyerdahl: Nærgrevet.

[2] Den korrumperede Latin har, som man ser, oprindelig lydt: in nomine patris et filii et sancti spiritus.

paa Steder, hvor disse Ting findes, vender sig i Haanden og peger nedad med sin Spids.

No. 962.

At tage en Pege-Stikke af Brisk.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Denne skal staa envoxet med 2de Grene, som skal staa akkurat fra Østen til Vesten, at Solens Skin gaar midt imellem. Og naar dette sees og er afmaalt med Skyggen i sin Akkuratesse, da vender man Ryggen i Nord og Ansigtet udi Sønden og holder Briskens Toppe i venstre Haand lige ud for sig og lige fra sig og skjærer den af neden for Kløften med et forkert Snit under Armen og siger: I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands. Vulcanus.

Derpaa tager jeg den med mig hen paa et Sted, hvor nedgravet Guld, Sølv eller Penge findes, og den skjærer jeg til saaledes, at alle Snittene vender til mig, og et Kors sættes udi Enden af Kløften. Derpaa sker Besværgelsen saaledes:

Ruth Vulcanus! Jeg besvær dig i Navn Gud Faders, Søns og Helligaands, at du rigtig viser, hvor nedgravet Penge, Guld, Sølv, som har været i Synderes Hænder, findes. Saaledes anden Gang og saaledes tredie Gang besvær(g)et. Naar den 3die Besvær(g)else er til Ende, gjør den sin Komplimang. NB. Hun maa staa opstilt i begge Hænder under alle 3 Besvær(g)elserne, hvor(ved) er at mærke, at hun først lystrer den 3die Gang. Og naar den opstilles, skal man have Penge udi begge sine Hænder, og Penge skal ligge paa samme Sted for ham. Og naar hun er bortskjæmt, som kan ske ved at nogen taler ilde paa den eller bander den, da tager man paa hvad Sted, man vil, i Enrum en hvas Kniv og skjær paa Kryds og Tværs først fra venstre til høire Haand og siden fra høire til venstre Haand og siger:

I Navn Gud Faders, Søns og den Helligaands og derpaa bruger Besvær(g)elsens Ord paany, dette undtagen, at Penge lægges allene for den. Saa er den god igjen.

NB. Ingen Fremmed maa tage den i Hænderne.

8.

Kunster ved Hjælp af Fabel-Stene i forskjellige Slags Dyr.

No. 963.

For Vattersot.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Tag en levende Slange og heng den saa længe i et Træ saa, at Hovedet hænger ned; lad ham der hænge en 24 Timer, og sæt, da man hænger ham, et Fad fuldt af Vand under hans Hoved, lad samme Fad staa, indtil de 24 Timer er omme. Da finder du en Sten, han haver givet fra sig, der han slugte Vandet i sig af Fadet. Tag denne og knu Vandet af; læg saa den paa Patientens Navle; saa udtrækker den Vandet i sig, og den syge kommer sig.

No. 964.

Snoge-Stene at bekomme.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Vand-Snog, bind ham fast med en Sime eller Baand paa et Træ med Rumpen over hans Hoved, saa at Hovedet hænger ned. Sæt et Fad under ham med Vand udi nogle Dage. Saa spyer han en Sten ud i Vandet af Fadet, som Vandet er udi. Samme Sten trækkes fra Fadet; bind denne Sten paa den vattersottige(s) Legeme, og lad ham idelig bære den paa sig. Saa fortørres Vandet af det hele Legeme paa den Vattersottige.

No. 965.

Skrubbe-Tudse-Stene at bekomme.

(Efter U).

?

1790.

Dersom nogen udvortes paa Legemet er forgiftet af en Skrubbe-Tudse, saa er den Sten en vis Lægedom, naar man stryger den over Hævelsen. Men at faa den fraa Skrubbe-Tudsen, sker saaledes:

Bind en stor Skrubbe-Tudse fast om alle 4 Ben med en fin Seilgarn-Traad i en hul Ler-Skaal[1] eller Fuglebur, og læg den for Munden et rødt Klæde, og slaa Tid efter anden gloendes Ild im(m)er paa den, eller sæt den nogle Dage imod Solen. Saa maa den omsider af stor Mathed spy Stenen ud. Og du maa altid være hos den, paa det at naar Stenene falder paa Klædet, at du strax kan tage dem; thi ellers sluger han dem i sig igjen. Derfor maa Karret eller Fugleburet være sat saaledes, at Stenene kan falde ud paa Klædet[2] og at han ikke kan naa dem. Nogle Steder (sætter man) denne bundne Skrubbetudse i en Potte, som er runden om fuld af Huller, og binder et rødt Klæde derover lige op til Munden paa Potten eller Krukken, dog at Kluden ikke (dækker) Munden paa Krukken. Sæt den saa i en Myre-Bo; saa æder Myrene Skrubbe-Tudsen op indtil Stenene. Denne er som Ædelstenen ganske haard og af Kraft meget god ei alene for Forgift, men endog for nogle Sygdomme.

No. 966.

At være sikker i Mad og Drikke for Forgift.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Tag en giftig Padde, sæt den i et Bur, som er overdækket med rødt Skarlagens-Klæde, hvilket hun ei kan lide. Derover spyr hun en Sten af sig, hvilken kan proberes ved en anden Padde; thi om hun den vil indsluge, saa er den rigtig og ægte. Lad den sætte i en Ring til den Finger paa den høire Haand. Fugter den Sten sig, saa er der Forgift deri eller nær; hvis ikke, er man sikker.

[1] U: ler skalle.
[2] U: Kludet.

No. 967.

Om Svale-Stenen.

a.

(Efter A og Y. Tidligere trykt i Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Bø (Vesteraal) *Urskog*
c. 1770. *1815*

For Usynligheds Skyld.

Tag en Svale udi Augusti Maaned; i hende findes da 3de Stene, en rød, en sort, en hvid. Læg den røde under din Tunge, saa skal ingen se dig. Og den, som har den sorte, skal vederfares Lykke paa alle hans Veie, og alle Mennesker skal have ham kjær. Og den, som har den hvide, ham skal ikke vederfares noget ondt.

b.

(Efter NN og NN *).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

I Augusti Maaned findes 3 Stene i Svale-Hannens Hoved, 1 hvid, 1 sort, 1 rød. Hvem som har denne hvide, han vinder i Kort og er aldrig bedrøvet i Nød. Hvem den røde bær i sin Mund og kysser en Pige, han eier hende. Hvem den sorte bær, kan aldrig frygte for Troldfolk. Summa, hvo disse Stene har tilsammen paa sig, han faar, hvad han begjærer af Folk. Den hvide Sten gjør og en usynlig.

c.

(Efter P og a).

Fron (Gbdl.) *Storelvedal*
c. 1830. *c. 1830.*

I Augusti Maaned findes der 3 Stener i Svale-Hovedet, 1 hvid, 1 rød og 1 sort. De skal tages paa en Fredag, den 2den Time efter Solens Nedgang.

Den hvide at bære paa sig vinder han altid med Kort og Terninger.

Den røde faar Kvindfolk(s) Kjærlighed og er befriet fra den faldende Syge.

Den sorte at bære paa sig kan han aldrig frygte for Trolddom eller noget Slags Forgjørelse; han bliver og aldrig sørgefuld i nogen Maade.

In Summa: Alle 3 Stener at bære paa sig han faar alt, hvad han begjærer af Folk.

NB! Den hvide Sten gjør og en usynlig.

d.

(Efter U og Æ).

Borge (Sml.)	*?*
c. 1735.	*1790.*

Tag en Svale-Unge, som ligger i Reden, stik begge Øinene ud paa den. 3 Dage derefter gak til Reden igjen; men du skal binde en Silke-Traad om Halsen. Og naar du da kommer til Reden igjen, da finder du 3 Stene, en rød, en hvid og en sort.

Hvo, som holder den røde i Munden og køsser en Kvindes-Person, saa elskes han af hende.

Hvo, som den hvide bærer paa sig, han kommer aldrig i nogen Fare, ei heller vederfares noget ondt, men bliver befriet.

Hvo, som den sorte bærer, ham[1] kan ingen Troldhexe skade noget[2].

e.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Der skrives, at Svalen haver 3 Stene i sin Sand-Sæk. De skal tages den anden Time om Fredagen efter Solens Nedgang og er af saadan Beskaffenhed: 1 sort, 1 hvid og 1 rød. Den første at bære forføres aldrig af nogen Kvinde og den frier for falden(de) Syge ogsaa. Og den hvide at bære bliver du aldrig sorgfuld. Og den røde at bære i Munden og kysse en Pige, da vendes hendes Kjærlighed til dig saa absolut, at Ingen af Wittenbergske Skole kan forhindre, om han end var udlært paa Tusen Gang Tusen sorte Konster.

[1] U: han.

[2] Første Parti af Opskriften udeladt i Æ, hvor ogsaa anden Halvdel er noget kortere redigeret.

f.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N* samt NN*]).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *Eker* *Gausdal*
c. 1800. *c. 1850.* *1880.*

Tag en Svale; her finder (du) en Sten i hendes Hoved. Tag den ud og forvar den. Og naar du vil være usynlig, tag Kvægsølv for 1 Skilling og hvid Kjerkemuld samt den omtalte Sten, hav dette tilsammen i det venstre Ærmehul. Saa er du usynlig i 24 Timer.

No. 968.

At alle Mennesker skal elske dig.

(Efter U).

?
1790.

Tag en Hus- eller Kirke-Svale, flek Hjertet istykker paa den; saa finder du en Sten der. Bær den, alle uafvidende, hos dig.

No. 969.

At gjøre sig usynlig.

(Efter NN, NN* og a).

Eker *Fron (Gbdl.)*
c. 1800 og c. 1850. *c. 1830.*

Naar man haver de tre Stene, som findes i Svale-Hannernes Hoved og den Sten, som findes i Korp-Hannernes[1], samt Jernurt og Blod[2]-Kløver, saa kan man blive usynlig for Menneskenes Øine.

[1] a: Redene Hanernes.
[2] NN og a: Blad.

No. 970.

Om tre Friskud at have og ei nogen dig at skade, førend de Skud er forløbne af den, som vil skyde paa dig.

(Efter O).

Høland
c. 1700.

Tag du en Svalerede med Ungerne og alt, og sæt den udi en ny, glasseret Potte og gak hen til en Myretuve og grav den ner derudi og lad den staa der i 3 Dage, og den fjerde Dag grav den saa op igjen; saa finder du i Potten blaa, røde, grønne smaa Stene derudi. Tag saa samme smaa Stene og vev dem ind i en Klud og derover unyttet Vox omkring, og sig saa:

Den almægtige Gud, Fader, Søn og Helligaand med sine fim Vunder.

No. 971.

At gjøre sig haard.

(Efter M No. 12 og a).

Fron (Gbdl.) *c. 1830.* — *Skaabu (Kvikne)* *1820.*

Tag en Svale, der er en Sten i hendes Hoved, Kirkejord og Kvægsølv for 2 ß, bær det paa dig.

No. 972.

At alle Mennesker skal elske dig.

(Efter U).

?
1790.

Tag en Sten, som findes i en Aftenbakkes Hoved, og læg den hos dig. Saa skal hver Mand elske dig.

No. 973.

At gjøre sig usjunlig.

(Efter U).

?

1790.

Gak til 2 Vibe[1]-Reder og tag Æggene deraf og laug dem i rendendes Vand, og læg dem i den ene Rede igjen. Gak saa til det en Gang hver Dag i 3 Dage. Saa hitter du en Sten i Reden hos dem. Og naar du har den i Haanden, da ser ingen dig.

Eller tag den føde (?) Svale-Sten, som findes i et Svale-Rede, saa ingen ser dig[2].

No 974.

Vilt du have godt Minde.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Da skal du finde en Vibe(s) Hoved; derudi ligger en Sten; den skal du altid have paa dig. Saa haver du et godt Minde.

No. 975.

a. At gjøre sig usynlig.

(Efter NN, NN*, P og Z).

Sandeherred	*Eker*	*Størelvedal*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Gak til en Ravne-Rede en Langfredag, før Solen opgaar, og tag den største Unge; hæng med en Jernlænke ham op og sæt et Staal-Stykke i hans Næb, at Næbbet kan staa aabent. Saa kommer Ravnen og slipper en Sten i hans Næb. Tag den Sten op og forvar den. Og da du vil (blive) usynlig, saa læg Stenen under din Tunge. Saa er du usynlig for Mennesker.

---

[1] U: Viive.

[2] Cfr. No. 966.

b. At gjøre sig usynlig.

(Efter U).

?

1790.

Gak til en Skov, som er en Ravne-Rede udi, og kryb op i Træet, som hendes Rede er, tag Æggene ned, og kog dem; læg dem saa i Reden igjen. Saa flyver hun til det røde Hav og henter en Sten og lægger den imellem Æggene, som[1] bliver frisk og raa igjen. Tag saa Stenen og læg den over dit Hoved. Saa bliver du usjunlig.

No. 976.

At vinde i Spil.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Sten, som sidder i Ryggen paa en Flaggermus, og gjæm den hos dig.

---

[1] U: saa.

9.
Nød-Ild.

No 977.
Naueld for Fiskelykke.
(Efter Glückstad, Sundelvens Beskrivelse, Side 100)

Sundelven
1889.

Man tager en Stang og sætter Enderne ind mellem to Furustubber, hvori der er gjort Fordybninger, saa den kan staa fast. Derpaa vikler man et Taug om Stangen og trækker stærkt i dette saaledes, at Stangen uafbrudt dreier sig rundt frem og tilbage. Ved denne gjentagne Omdreining vil der tilsidst gaa Ild i begge Ender af Stangen, og da faar man atter Fiskelykke, om man har mistet den.

No. 978.
For Øreværk.
(Efter Folkevennen, 1862, Side 464).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man har Øreværk, skal man bore med en Naver i en Kvist saa stærkt, at den bliver hed. Paa denne smelter man da noget Smør, som man helder i Øret.

No. 979.
Nødild.
(Redigeret efter Kristianiaposten 1860, No. 117).

Birid
1810.

Naar man faar Ulykke i Fjøset og Kjørene kaster Kalven, da skal man tage Nødvarme og dermed brænde sine Kreaturer paa den venstre

Side. Nødilden faar man paa den Maade, at man tager en Trækavl og en tør Planke, hvori man gjør en passende Fordybning. Efter at have gjort en lignende Fordybning udenpaa Fjøsvæggen, lægger man Planken paa denne med Trækavlen imellem. Ved Hjælp af et Reb dreier man derefter saalænge Trækavlen, indtil den tager Ild.

VIII.

Transplantation.

Almindelige Overplantninger

af

forskjellig Slags.

No. 980.

At faa et Vildt at staa stille.

(Efter G og e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780 og 1800.

Tag et Dødnings-Hoved, læg Jord deri og saa Bønner[1]; sæt det et Sted hen og lad Bønnen voxe. Tag saa Stilken tilligemed Væxten og sæt den paa din Hatt[2]. Naar da et Vildt ser dig, maa det staa et Skud[3].

No. 981.

Hvorledes man paa en naturlig Maade kan tage Styrken fra en Hest og indpode den i et Menniske.

(Efter U).

?

1790.

Tag Naturens Sæd af en Hingst, hvilken man kan faa af Hopperne, naar de giver den fra sig. Bland den med god Jord og plant derudi

[1] e tilføier: eller Erter.

[2] e: Hoved.

[3] Opskriften er i e noget kortere redigeret.

»Camelseangerum«, lad den opvokse og giv et Menniske derefter at æde, hæng ham den om Halsen, og lad ham have sit Værelse hos Hesten; saa bliver Hesten svag og Mennisket sterk, men Roden af den Urt skal man forplante straks efter Nymaane[1], og 2 eller 3 Dage før Nymaane[2], som følger derefter, graver (man) den op igjen. Paa samme Maade kan man tage Kraften fra andre Dyr og meddele den Mennisket som omtalt er. Og den Forplantelse er ganske vist, hvorunder stor Hemmelighed er forborgen.

No. 982.

En underlig Urt at faa, som er ganske nyttig.

(Efter NN og NN*, P, a og Z).

Sandeherred	*Eker*	*Storelvedal*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*	*c. 1830.*

I Hundedagene eller Røt-Maaneden[3] skal du tage en Kat, som er af ens Kolør, dræb den, grav den ned i god Jord og læg en Ærter i dens Øre. Er det ikke Regnveir, saa vand det undertiden. Naar Aadselet raadner, saa voxer der en Urt udaf dens Øre, som er blegagtig. Læg denne Urt under Alteret i 3 Thorsdagsnætter under Gulvet, hvor Presten uddeler Sakramentet. Bær den siden hos dig i en Pung. Naar da nogen vil stjæle fra dig, da begynder dette Græs at murre i Pungen som en Kat, og Tyven skal ikke kunne komme af Stedet, om det end kostede hans Liv, førend han lægger det fra sig igjen.

NB! Naar du hører, at Græsset murrer, da siger du saaledes: »Alle Djævle, som er i Helvede, binde den Tyv, til jeg selv løser ham!«

No. 983.

At gjøre sig usynlig.

(Efter U).

?

1790.

Hug Hovedet af en sort Kat, plant Ærter deri udi Fandens Navn. Samme Ærter bliver i en kort Tid grønne, blomstrer og bærer Frugt.

[1] U: Niemont.

[2] U: Neyemond.

[3] Røtmaannen; a om. — NN* og a frembyder i det enkelte nogle mindre væsentlige Afvigelser i Stilen. — I Enkeltheder lidt afvigende redigeret i Z.

Dersom 3 af samme Ærter bliver lagt under din Tunge, saa kan din Skygge eller Person ikke sees. Og dersom du æder 3 af Blomsterne in nomine diaboli, saa har du frie Skud.

No. 984.

At fange Fisk med Angel.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Tag en sort Høne, kog den vel og gnid hende inden- og udentil med Honning og fyld hende med grønne Erter, som staa endnu i Blomster. Nedgrav saa Hønen i en Møding en Maaneds Tid; saa vokser deraf grønne Maderter. De samme kan du et helt Aar forvare til at sætte paa Angelen, naar du vil fiske.

No. 985.

At støbe Kugler, saa de skal fange Blod.

(Efter T, W og e).

Jeløen (Rygge)	*Hadeland*	*Moland (Telemark)*
c. 1780.	*1793.*	*c. 1800.*

Tag en Orm før Kormes, hug Hovede(t)[1] af ham[2] og tag en Ært og[3] sæt det tilsammen i Jorden. Saa voxer da en Urt og op med Skalmer. Og naar den er moden, da tag den op, forvar den, til du støber Kugler. Tag saa en af de Ærter og skjær den smaa, før du lader den i Blyet. Saa »raamer« du, hvad du vil holde paa, som er Dyr eller Fugle; men ikke skyde til Maals[4].

[1] W: Huvudet.
[2] W: hanum. — e: den.
[3] W fortsætter saaledes: og læg det med huvudet saa blodigt, som det endnu er, i en steen-skaal, sæt saa ærterne ned i jorden o. s. v. I det følgende enkelte uvæsentlige formelle Afvigelser. Ogsaa i e enkelte formelle Ændringer.
[4] e fortsætter: som dig forbydes.

No. 986.

At fjettre Dyr af alle Slags.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Skjær Hovedet af en Orm og tag en (Ært) og læg deri i Jorden. Saa vokser der en Ærte-Skjalm op. Aftag siden de Ærter, som i det er voksen. Og naar du ser et Dyrs Fodspor, skal du lægge tre Ærter i et Spor. Saa kan du naa det igjen.

NB! Dyret maa nylig have gaaet der.

2.

Impositio.

No. 987.

At et friskt og grønt Træ skal visne og udgaa.

(Efter U).

?

1790.

Dersom man tager et Søm af Ligkiste, hvorudi et Menniske haver været og slaar[1] det i et grønt Træ, som staar og vokser, omendskjøndt det er ingen Trolddomskunst, saa dog (g)aar Træet (ud) og forvisner.

[1] U: slaager.

No. 988.

a. Hvorledes en skal tage sig iagt, at den anden ikke skal dølge hans Bøsse.

(Efter U).

:

1790.

Naar en har gjort sin Bøsse ren og udpudset den, og der er en anden derhos, som misunder ham, at han er en vis Skytter, saa ved den anden meget vel efterfølgende Konst at fordrive alle hans Skud, nemlig: Han giver Agt paa, at han kan faa noget af de Kluder eller Lumpe, hvormed han har afvidsked sin Bøsse; derefter borer han et Hul i et Egetræ imod Solens Opgang, kommer Lumperne eller Vidskerne derudi og slaar i Hullet en Toll[1] af Hagetorne[2] vel igjen. Saa er den samme, fra hvilken han har bekommet Vidskerne, som Bøssen er afvidsket med, ganske med al sin Skyden fordærvet. Thi dersom han derefter slaar an paa noget Vildt og vil skyde det, pleier han over al Maade at sitre og bliver igjentagen af Tregen[3]. Naar nu nogen vil tage (sig) vare herfor, saa skal (han) altid, saasnart han haver afskudt og vil gjøre Piben ren, igjen tage Vidskerne og kaste[4] dem i rindendes Vand eller i et Privet[5]. Saa tør han ikke frygte for saadan(ne) Pudser.

b. Tandpine at fordrive ved „Transplantation".

(Efter U).

:

1790.

Man skal skjære noget af den yderste Bork løst af et ungt Piletræ, og inden den Bark skjær en liden Spaan ganske af Stammen og med den Spaan stik den onde Tand saalænge, indtil den bløder, og dette Blod bliver heftet ved Spaanen. Derefter sæt Spaanen ind igjen i sit Sted igjen, ligesom man tog den af Pilen, læg saa den yderste Bark over som tilforn paa Pilen, naar med en linnet Klud og vinder[6]. Jeg

[1] U: Told.
[2] U: haage-Torne.
[3] U: Træen.
[4] U: igjentager kaste.
[5] U: Provet.
[6] Formularen her korrumperet. Meningen maa være, at man skal ombinde Træet med en linnet Klud.

haver seet saaledes, Konstneren skar i en Hyld, som var ung og ikke mer end (en) halv Arm tyk med en Kniv i Barken og i samme ovenfra, ligesom man vilde skjære et Stykke deraf, medens han saavidt løste Barken og indvendig af Stammen (tog) en liden Spaan, med hvilken han stak de onde Tænder, til han bløde, og lagde den saa straks, imedens Blodet endnu sidder paa, i sit Sted igjen, trykte saa den yderste Bark derover og forbandt saa Stammen med en rød Traad oven og neden ganske fast nogle Gange tilsammen vundet og lod det saaledes vokse tilsammen igjen, og det blev godt og Patienten havde derefter god Ro. Men ved denne Opration opserverede han, at han rettede sit Hoved og sit Ansigt og Siden paa Træet efter Solens Opgang; medens han skar i Træet vendte han sit Ansigt hen i Vesten.

No. 989.

For Tandværk.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Naar du faar Tandpine første Gang[1], da gak til et Træ, som er allene; skjær saa en trekantet Rude af Barken og saa en trekantet Rude af Træet; tag saa en Spir derunder og stik den onde Tand dermed, saa den bløder, sæt saa Spiret med Blodet i Træet igjen, saa Træruden og Barken til. Tag saa en rød Traad og bind 3 Gange rangsøles omkring Træet; spyt saa Blod 3 Ganger paa hver Gang; knyt saa 3 Knuder paa Traaden for hver Gang.

No. 990.

For Tandpine.

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)
1897.

Man spikker 3 Pinder af en frisk Gran i Skogen og stikker sig i Tandkjødet dermed, til det bløder. Derefter slaaes Pinderne ind i Granen, og man maa aldrig komme der mere.

[1] H: gand.

No. 991.

Mod Tandpine.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 16).

Nordland

1889.

Man skjærer en liden Kvist af et Piletræ, stikker den syge Tand dermed og indpoder saa Kvisten i Træet.

No. 992.

Mod Tandværk.

(Efter Hagemann, Blandt Lapper og Bumænd, Side 102).

Salten

1889.

Man tager en Spiger og gnider den syge Tand med den, indtil Blodet kommer ud; derpaa gaar man ud i Skogen og slaar Spigeren ind i en Træstamme. Fældes Træet, kommer Tandpinen igjen.

No. 993.

For Gevækster.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Man borer et Hul paa Nordsiden paa en Rogn og slaar en Nagle efter og sputter paa.

3.

Inescatio.

No. 994.

Edelt og dyrebart Sekretum eller Lægedom imod alle Sygdomme.

(Efter U).

?

1790.

Kog et Stykke Flæsk i Patientens Urin eller Pis, indtil Pisset ganske er bortkoget. Lad saa frisk Urin af samme Patienter derpaa andengang og lad det ogsaa koge bort; gjør ligesaa den tredie Gang. Giv derefter en hun(g)rig Hund eller Svin samme Stykke Flesk at æde. Hermed kan man hele og kurere alle Sygdomme.

No. 995.

Raad for Mo-Sot.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Stykke Smørrebrød, og tag en Kniv og skrab din (Tunge) fastendes saa og dine Hænder og Fødder inden og uden med den, og kom det paa bemeldte Stykke Smørrebrød, saa og skjær alle dine Negle af Hænder og Fødder og kom derpaa, og giv saa en Hund det at æde.

No. 996.

Raad for Mo-Sot.

(Efter U).

?

1790.

Skjær to Stykker Smørrebrød og skjær lidet af hver Negl paa Hænder og Fødder, og skrab lidet oven og under af din Tunge, og skjær

lidet af dit Hovedhaar, og læg det imellem begge Stykker Smørrebrød, og gak saa om Morgenen fastendes paa Lillehuset og gjør dit Behov, bid saa tre Gange tiendes paa begge Smørrebrødene, gak saa hen og kast det for en Hund og sig disse Ord:

Tag al min Mo-Sot, Svind-Sot, Gul-Sot, Svin-Sot og al Ulykke, og æd det, og behold du det!

No. 997.

For Blod-Sot.

(Efter U).

?

1790.

Naar Blodet gaar fra Patienten ved Stolgang, saa tag et brændt lille Stykke Træ, træk det i Skarnet, som er gaaet fra ham, saa at Blodet og Materien hænger vel fast ved Pinden eller (det) lidet Stykke Træ. (Stik det) i et Stykke Flæsk fra en ung Galt og lad det smeltes paa Ilden. Er nu Patienten en ung Person, saa giv ham ligesaa varmt af dette Fedt en Skefuld; men er det en gammel Person, saa giv ham ogsaa varmt heraf to Skefulde. Saaledes kan du kurere denne Sygdom.

No. 998.

For Tandværk.[1]

(Efter NN, NN*, a, e og f No. 2 og 9).

Jeløen (Rygge) c. 1780. *Aal (Hallingdal) c. 1800 og 1896.* *Eker c. 1800 og c. 1850.* *Fron (Gbdl.) c. 1830.*

Skriv denne Seddel og lad den ligge længe paa den ømme Tand om Aftenen, naar du lægger dig, og om Morgenen stiltiende spytte den i Ilden; dog det sidste Ord, som er Sepia, ikke paa Tanden, men kastes for Hunde, som faar Tandværken, og han (ɔ: den syge) faar den aldrig mere. Ordene er disse:

Agerani + Jegerini + Nerin + NB Sepia +[2].

[1] A tilføier: paa et ungt Menneske.

[2] Saa e. I a og NN er Opskriften lidt kortere redigeret; a gjengiver de mystiske Ord saaledes: Ageram Jege geram Ageram! Sepia dasta; i NN: Ageram Jerge geram ageram Sipia Datta. — I f No. 2: Agerim, Negerim, Wagerim, Jagen, Spagerin, Sipia (første Gang). Agerni, Jegerani, Nagermi, Spitta (anden Gang). Ifølge den ene Opskrift her skal Seddelen deles i 3 Dele og Operationen foregaa 3 Aftener i Rad. Nævner intet om, at et Stykke skal kastes for Hunden. Den anden Opskrift stemmer med de øvrige.

No. 999.

At se, om en Syg bliver frisk eller ikke.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Flesk og gnid den Syge under Fødderne dermed og giv en Hund at æde. Æder Hunden det, da lever den syge; hvis ikke, da dør han.

No. 1000.

Mod Svuld.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 464).

Lister og Mandals Amt

1862.

Har man Svuld, skal man lægge en Klud paa den og kaste samme ud. Fuglene, som kommer til at trakke paa Kluden, faar da Bylden.

4.

Approximatio.

No. 1001.

En vis hemmelig Kunst derved at hele en Hest, som er sadelbrudt, hvilken man ellers skulde skjære i Ryggen.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Urt, Persicariam, paa dansk kaldet Pileurt eller Loppeurt; den faar Blade ligesom Pileblade og er dog ingen Pil. Tag heraf en

Haandfuld, naar de er grønne og friske, bank eller knus dem noget imellem 2 Stene, læg det straks paa Hestens Skade, indtil det bliver varmt. Tag det saa af og begrav det saa i en Mødding, eller kast baade Bladene[1] og Stenene i en hemmelig Privet[2], saaat det straks raadner, og to Hestens Skade hver Dag ude med noget andet Tillæg: den maa være saa sterkt sadelbrudt, som den være vil; lad være, at der endskjøndt er vil(d)t Kjød herudi, og at den daglig bliver redet paa saalænge det dog dette er et vist Secretum, som ikke aleneste paa Hest, men endog paa Mennisker i deres Gande-Skader (?) tidt og ofte er probiert og vist befunden.

No. 1002.

Et andet (Middel for Tandværk), hvilket er Cura magica per Ellementum Terra.

(Efter U).

?

1790.

Tag Pile-Urt eller Loppe-Urt, som er berømt, at den er et »extractivum influentialle« imod al Flod og Tandpine. Læg den i koldt Vand; thi derudi bliver den først »coragieret«. Derefter læg den paa Kindbakken paa den Side, Pinen er, og det saalænge, indtil den bliver ganske hed og ligesom vil brænde. Naar den nu er gloendes hed, saa læg den ligesaa varm i en Mødding og lad Urten rodne derudi. Saa gaar Værken og Pinen bort af Tænderne og læges.

---

[1] I Haandskriftet staar et ulæseligt Ord.

[2] U: Prøvet.

5.

Per Elementa.

No. 1003.

Vorter at fordrive.

(Efter U).

?

1790.

Tag Flesk af et nyslagtet Svin, som ikke er saltet eller røget. Naar Maanen tager af, skal Vorterne smøres hermed nogle Gange. Saa grav det ned i Jorden; saa forgaar de.

No. 1004.

For Gevækster.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Efter Soroastes(!) vise Kunst skal I tage Sangvine i en Klud og kaste det i en Korsvei, eller i en Grav eller i rindende Vand.

No. 1005.

Grep.

(Efter f No. 6).

Gol

1897.

Man skal tage en jordfast Sten af Alfarveien, stryke sig over Tanden 3 Gange, saa spytte paa den 3 Gange og derpaa lægge den ned igjen nøiagtig paa samme Sted, hvor den havde ligget.

No. 1006.

En Drik til et sygt Fæ.

(Efter U).

?

1790.

Man skulde sammenblande Salt, sund(støtte) Honningkjærne(r), Melk og sur Lud, og det skal gives Nødet i sin Hals, førend Solen gaar op, tre Skefulde. Siden tag Haar korsvis af hvert Nøds Rumpe, og læg det under Jorden, førend Solen staar op. Og skal du give deres Melk bort til Fattige deraf, og to Hovedet over dermed.

No. 1007.

At fordrive Vorter.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 462).

Lister og Mandals Amt

1862.

Man faar en til at binde en Uldtraad omkring Vorterne og derpaa at grave ned i Jorden. Efterhvert som Traaden raadner, falder Vorterne af.

No. 1008.

Blod at stille baade paa Mennesker, Fæ og Bæster.

(Efter U).

?

1790.

Naar Blodet ikke stilles, saa tag straks en fulle bede spolle(!) eller en Kile[1] af Foden af en Skamle eller af en Benk, hvor den er indslagen. Besudle denne Kille med dette Blod slaa[2] Kilen omkjært eller forkjært ind i sit Hul, hvorudi den tilforn sad; (da) standser Blodet og det er ganske vist.

[1] U: Kkulle.

[2] U: slag.

No. 1009.

Raad mod forgjorte Svin.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Naar Svin om Sommeren er tørre og har Føde nok, (men) onde Mennesker har taget Huld og Trivelsen bort, og (de) er forhekset, da skal du ikkun drive dem i en Flod[1], som rinder[2], en Gang om Dagen i 9 Dage.

No. 1010.

Mod Tandpine.

(Redigeret efter f No. 9).

Øvre Hallingdal
c. 1896.

Man stikker sig i Tandkjødet med 9 Træstikker af 9 forskjellige Slags Træ, hvorpaa man kaster dem i en Fos, hvor Vedkommende aldrig kommer mere.

No. 1011.

Naar et Menniske faar den slemme Syge første Gang.

(Efter U).

?
1790.

Saa skal man tage det samme Menniskes, enten han er ung eller gammel, alt hvad han har paa sig, saasom Klæder, Skjorten, Sko, Strømper og alt saadant mere, og brænde det til Pulver og Aske under aaben Himmel og derefter kaste samme Aske i Vand, rendende Vand, lige med Strømmen. Men er det saa, at man ikke har gjort dette eller kan

[1] Skrevet med Runer.
[2] Ligesaa.

komme til at gjøre dette, saa giver man Agt paa om noget af det syge Menniskes excrementa alvi, det er hans Møg, er gaaet fra ham mipohoparoxycimo, det er: Sygdommen tag(er) fat paa ham. Saa tager man straks det Tøi og de Sager, som ere bleven makulerte af Møget, tilligemed alt Møget og ganske forbrænder det til Aske og handler dermed, som tilforn er omtalt; det er tidt probiert.

No. 1012.

At hjelpe et forhexet Gevær tilrette igjen.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Naar Geværet er forhexet, at man ikke kan træffe med det, maa man viske det af med en ren Klud fra øverst til nederst i Røret og siden kaste Kluden i flydende Vand eller i Ilden eller i en Kloak.

No. 1013.

At hjælpe et forhekset Gevær tilrette.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Visk det af med en ren Klud fra øverst til nederst i Røret, kast siden Kluden i Ilden eller rindende Vand.

No. 1014.

Mod Hjemve.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 456).

Lister og Mandals Amt
1862.

Før man flytter, sætter man sig i Peisen og tager lidt Aske og kaster den op i Piben. Saa vil Hjemveen følge med Asken.

No. 1015.

For syge Børn.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 464).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar Børn er syge, navnlig naar de skriger, er det et godt Middel at klippe lidt af Barnets Haar og et lidet Stykke af dets Skjorte og brænde disse Ting op. Naar et Barn har Fang, skal man tage alle dets Klæder og brænde op.

No. 1016.

For Tandværk.

(Efter I*, NN, NN*, a og e).

Jeløen (Rygge)	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*	*Romedal*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*	*c. 1830.*

Disse Ord skrives paa en lang og smal Seddel; klip den i 3 Parter og læg den først paa den ømme Tand om Aftenen, og om Morgenen stiltiende sput den paa Ilden. Ligesaa gjøres anden og tredje Aften og Morgen med de andre Sedler. Da forgaar Tandværken, og han faar den aldrig mere. Ordene er disse:

Agerin-Nagerin + | 2
Wagerin-Jagerin + | 2
Spagerin-Sepia + | 2 [1]

No. 1017.

Raad for Ligtorne.

(Efter U).

?
1790.

Kan du faa en Synaadel, som Ligklæderne ere tilsammennæstede med paa et dødt Menniske, efterat det er klædt, og ikke er stukket i

[1] Opskriften gjengivet efter e; i de andre Haandskrifter uvæsentlige formelle Varianter. De mystiske Ord gjengives i a saaledes: Ageram Nagerum Vagerin Jagerin Spagedin gistin. — NN: Agerim Nagerun Vagerin Sagerin Spagerin gipia. — I: Agerin Nagerim Pagerim I Pagerim og Siphia.

noget derefter, men bide eller skjære Traaen af, og svøb hende i et Stykke Papir, og stik hende siden i Ligtornen, kast saa hende bort til en Væg eller Side, og lad dem tage hende, hvem der vil. Læg saa et Stykke Flæsk derpaa et Par Dage; saa gaar det bort.

No. 1018.

For Tandværk.

(Efter U).

?

1790.

Tag ligesaa en Naal, som foreskrevet staar om Liget, og stik imellem dine Tænder dermed, som du haver Ondt udi. Kast den saa foran dig; saa skal du aldrig faa Tandpine eller Værk mere.

No. 1019.

For alle Slags Saar.

(Efter U)

?

1790.

Tag en Kors-Hvid eller eneste Skilling og kom noget tiendes derpaa af den første Materie, der ud kommer; rør det tilsammen i en liden Klud og gak tiendes dermed ud til en Korsvei. Vend lige om paa Korsveien og kast den bag dig over Hovedet og se dig ikke tilbage.

Gak saa tiendes hjem igjen.

Probattum.

No. 1020.

Vorter at fordrive.

(Efter U og Folkevennen, 1862, Side 462).

?	*Lister og Mandals Amt*
1790.	*1862.*

I den samme Tid, som Maanen tændes, da rør hver Vorte med hver sin Ert. Derefter bind samme Erter i en liden Klud, og kast den baglængs over Hovedet; saa[1] skal de alle forgaa.

[1] U: som.

No. 1021.

En Bøn for et sygt Menneske.

(Efter A).

Urskog
1815.

Af dette Menneske, som gjøres aat for, tages tre Haar-Lokke under venstre Øre, 9 Nægler af Hænder og Fød(d)er og af 3 Sølvenkeler og 3 Klude af den Syges Klæder, og der lægges en Haar-Lok, 3 Nægler og 11 i hver Klud. Disse 3 Klude giver man til den, som gjøres aat for, og kaste dem bagover den venstre Axel og sig disse Ord:

Tag disse og reis nord og nær med En(d)e til Helvedes Pine!

Og sig de(t) og ikke: Kristen Mands Blod, Kjød og Ben i 3 N.

No. 1022.

For Tandpine.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Skriv disse Ord paa Brød og ædes op:

1ste Dag: Jageron. 2den Dag: Ageron. 3dje Dag: Nageron. 4de Dag: Vageron. 5te Dag: Sepio. Dette sidste Ord kastes bort i Skauven.

1023.

For Vred.

(Efter c).

Flaa (Hallingdal)
1889.

Naar en Ko har forvredet sig i Klov-Leddet, lader man den staa paa en Græs-Plæn. Derpaa tager man en Kniv og skjærer rangsøles ud Græstorven rundt om Benet og hænger den i Solvarmen. Naar Græstorven bliver tør, er Koen helbredet.

1024.

For halte Kreaturer.

(Efter Folkevennen, 1859, Side 455, og Glückstad, Sundalens Beskrivelse, Side 101).

Valders *Sundalen*
1859. *1889.*

Man skjærer løs den Græstorv, som Dyret staar paa med det syge Ben, tager den op og fæster den paa en Skigardsstaur. Bedring vil da snart indtræde [1].

No. 1025.

Grep.

(Efter f No. 6).

Gol
1897.

Den der skal gjøre aat (gripa), han maa have grepet over et Lig. Han skal tage over Hovedet paa den Syge 3 Gange samt spytte gjennem Hænderne 3 Gange og saa tage paa Peis-Teinen med Hænderne 3 Gange og endnu engang spytte gjennem Hænderne 3 Gange.

No. 1026.

For Gul-Sot.

(Efter U).

?
1790.

Patienten skal lade sit Urin eller Vand paa en linnet Klud, at den bliver igjennem blødt deraf; heng Kluden i Luften, at den bliver vel tør. Naar han igjen vil slaa Vand eller Pis fra sig, saa skal han i lige Maade, lade det komme i samme Klud ligesom tilforn. Tør den vel, gjør det saa fremdeles og da bliver Kluden ganske gul og Patienten bliver liberiret fra Sygdommen og bliver frisk og sund. Det er en Luft-Kur.

[1] I Sundalen skal denne Operation ske paa en Korsvei, og der skal skjæres Græstorv under alle Dyrets Ben, ikke blot det syge.

No. 1027.

Mod »Daukys«.

(Efter Folkevennen, 1862, Side 464).

Lister og Mandals Amt
1862.

Naar man har faaet »Daukys«, skal man kysse Kakkelovnsrøret 3 Gange. Det hjælper.

No. 1028.

Kunst at slaa Dyllen for Ageren.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Staa tidlig op 3 Søndagsmorgener efter hinanden, før Gjøgen galer, og saa skal du grave dig op en Haandfuld Jord hver Morgen og gaa hen og strø den i en Vei og lad den reise fra dig; saa bliver den borte.

NB! Jorden skal tages paa den Ager, hvor du vil blive Dyllen kvit.

No. 1029.

Vorter at fordrive.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag et Sølvbækken, hæng den imod Maanen[1], til den bliver ganske fugtig, tør Vorterne dermed.

Er et proberet Middel.

[1] Skrevet med Runer.

No. 1030.

For Kusma.
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Den, som denne Sygdom har, han skal ikkun stryge Hævelsen paa den Sted, hvor Svin[1] har skubbet[2] sig. Saa bliver han hjulpen.

No. 1031.

For Kusma.
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

[Man skal stryge Hævelsen] der, hvor Hunde lader deres Vand; er ogsaa[3] en forunderlig Kur, som ogsaa hjælper.

---

[1] Skrevet med Runer.
[2] Ligesaa.
[3] Se No. 1030.

IX.

Magiske Formularer og Opskrifter af forskjellig Slags.

1

a. Pentaculum.

b. Tetragrammaton.

c. Agla.

No. 1032.

[At faa, hvad man vil.]

(Efter S).

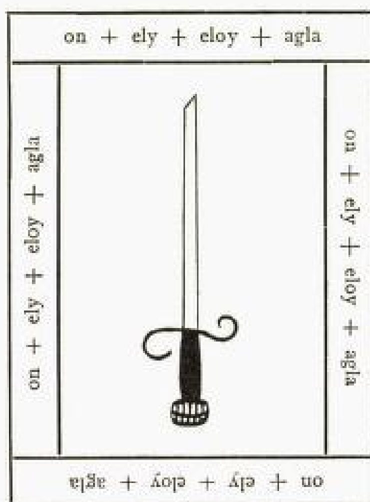
Vinje (Telemark)

c. 1520.

Istud est pentaculum salomonis regis; nam per istud potest quilibet operari, si vult, et habeat quidquid voluerit. primo quere sanguinem upupe, et custodi bene in vitro. et cum operari volueris, tunc vade ad nemus secretum cum ense lucido, com quo facies circulum, et habeas pergamenum virginium. com veneris ad nemus, vbi operari vis, ante introitum nemoris scribe cum sanguine prædicto hæc nomina in prædicto pergameno ✠ barula ✠ mispirati in exa melen augens fons decede baldakye separy. post intraras, et post ea fac circulum quadratum, et in quolibet pentaculum fac circum: on ✠ eli ✠ eloy ✠ agla ✠, et des scribere in circulo, quod vix possit legi. et post ea stans in medio circulo et hæc verba prædicta,

[1] S: algia.

scilicet barula[1]; quibus dictis aparebit tibi miles super equum sedens in manu tenens ancipitrem, et dicit tibi: quid vis? quid petis? ad quid me vocaris? paratus sum ad omnia facere, quaque vis. tu vero indignatus et auerte oculos, et domino dicis ei quidquam, et ipse stati(m) resedat. et post ea te surgente versus orientem dic iterum prædicta, scilicet barula ✠, iterum[2], et apparebit tibi miles pulcrior primo, et dicit, tibi ut prius fecit, et (fac) vt primo scilicet fecisti. iterum perverte sedem in medio circuli surgens (versus) orientem dic iterum verba supradicta, scilicet barula ✠, et pulcrior primis duobus apparebit tibi miles auro dia(de)mate coronatus; apparebit tibi dicens: quid vis? tota die me fatigatus (!); loquere nun, et dicam tibi, quid vis. tu enim loqueris, et post potes loqui, quidvis volueris; et placide respondet tibi, et fac peticionem tuam. qua audita statim resedit, at mane invenies in circulo, quidquid pecieris sine dubio. hec sequitur figura ad predictam artem.

No. 1033.

A. [For Maren.]

(Redigeret efter S. Sørensen, Lidt om Sandeherred før i Tiden. Side 79).

Sandeherred
1872.

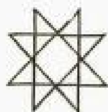
Man skriver (med et Træk) over Kreaturernes Baas et »Muruakors« enten enkelt:

[1] Her maa være udeglemt et »dic«; vide infra.

[2] Dette »iterum« er, som man ser, overflødigt.

eller dobbelt:

b. For tussredent Dyr.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 20).

Nordland
1889.

Man skjærer Tussemærket vrangt.

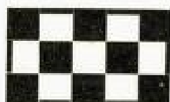
No. 1034.

[Mod Mareridt paa Kreaturene.]

(Efter Chr. Glückstad, Hitterdals Beskrivelse, Side 65 fg.).

Hitterdal
1878.

Naar en Ko eller Hest paa Grund af almindelige Symtomer — Sved paa Stalden om Morgenen o. s. v. — antages at have »Mareridt«, maatte der findes en saakaldet »Murukvist« — en ualmindelig tæt, til en Kvast forkrøblet Top eller Kvist af et Træ, — der hængtes over Dyret. Desuden blev der skaaret paa Stokken over Dyret et saakaldet »Muruspjæld«, der saa saaledes ud:

No. 1035.

Naar en Hest er hekset.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag en Kniv, som en er dødet med, skjær et + lige over Krydset, løft 3 Gange paa Skindet, at der kommer Luft ind, og lad Bomolje heri, og et[1] i Overlæben af Munden, og gjør en Figur paa begge Forhoverne og paa Vegen lige frem for Hesten, og røge ham i Næsen med Castoreum og Gumi Afeti. ✻

No. 1036.

For den slemme Syge.

(Efter U).

?

1790.

Bind Mennisket disse efterfølgende Karakter(e)s paa den blotte Aare-Krop:

+ **FETRA**

+ **gra** + **ma** + **tum**

+

No. 1037.

Vind at stille.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Ovenstaaende Kryds sættes eller skrives paa en Tallerk med ovenstaaende Bogstaver eller saakaldt Kara(k)ter. Stik en Kniv midt i Kryd-

[1] Her maa være udeglemt nogle Ord, som f. Eks.: . . og gjør et +, eller lignende.

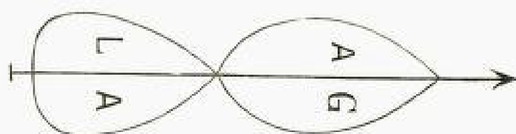
set. Gak Vinden imøde med det skarpe imod. Saa stillis Vinden ganske af.

No. 1038.

Kontra-Vind at dreie.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Gjør saadanne tvende Hjerter med Siden imod hinanden paa Jorden, eller Dækket paa et Skib eller Fartøi. Skriv saadant et Spyd igjønom og tegn de vedstaaende Bogstaver eller Kara(k)ter, dog saaledes, at intet Bogstav paa nogen Kant rører Hjerterne; men Spydet og Hjerterne vende (mod) den Kant, som du vil have Vinden af. Saa skikker det sig rigtig.

No. 1039.

De Venere.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Skrif disse Ord i din høire Haand med dit eget Blod:
Alga Acekita Aula; tal saa med hende.

No. 1040.

For Faare-Død.

(Efter H, I, NN, NN* og e).

Fron (Gbdl.)	*Rygge*	*Romedal*	*Eker*
c. 1750.	*c. 1780.*	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*

Saa mange Faar, saa mange Sedler i Deig. Ordene er:
Alga algatem algus alge gogye algeti algoe algitind algtin alpha[1].

[1] Saa H. — e: Alga, Algatem, Algus, Alge, Gagye, Agetie, Algna, Algitin, Dalgatie, Alpha. — I: Alga algatum alge Sago algitur algaa algatim dalgetur alphe. Omtrent ligesaa i NN.

No. 1041.

At være skud-fri.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet, 1859, og i »Svarteboka«).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Skriv disse Ord paa et Stykke hvidt Pergament og bær det paa dig under din høire Ærme-Hul paa dig:

+ Alga + Algas + Algat + ana
+ Seketum + Essolatum + Dragor
+ Mecsit + Arnols + Artesie
+ Arthimei.

No. 1042.

En Ring at gjøre.

(Efter U).

?
1790.

Tag de 7 Metaller, liget meget hver, og smelt dem efter de 7 Planeter. Om Søndagen smelt , om Mandagen , om Tirsdagen , om Onsdagen . Gjør og handle der med samme saaledes: Tag en Sum (eller Sølvet) og smelt det, og naar det vil til at blive haardt, gjør saa en liden Grube eller Hul derudi, strø neden ved Bunden smaafilet Jern og Staal og giv dertil Kvægsølv, saa koagulerer[1] det sig. Tag det saa af og forvar det til om Torsdagen, smelt (da) , om Fredagen , om Lørdagen . Det kan man gjøre, i hvilken Uge man vil; og naar det sker, se saa slaa[2] de 7 Metaller af. Og naar de tre Løver konjugerer sig, hvilken man kan se i Almanaken, se saa tag paa den første Løves Dag alle 7 Metaller tilsammen i en Digl, og smelt dem alle i hinanden og driv det af paa samme Dag med tre Gange saa meget , paa den anden Løves Dag gjør en Ring — saa mange du kan og vil. — Den tredje Løves Dag lad stikke disse efterfølgende Ord i Ringen:

+ Asla. + Tara. + Penta.

[1] U: Cuggelerer.
[2] U: Slug.

Ringen skal du gjøre og forgylde efter Behag. Den Ring stik paa din høire Haand paa ☉ Fingeren, det er den næste den mindste Finger, og det paa en Fredag, og naar du sætter den paa dig, saa sig:

O Fuska — Criame — Lera.

Og bær denne Ring, og naar du spiller, kan du ikke tabe, men altid vinde, og(saa) omendskjøndt det gjaldt et helt Fyrstendømme[1]. Det er vist og probatum.

2.

Abracadabra
og dermed beslægtede Formularer.

No. 1043.

For Kold-Sjuge.

(Efter U).

?

1790.

Skriv disse Bogstaver og Navne saavel som den sjuges Navn tilligemed hans Faders Navn paa et Stykke Papir, for Eksempels Skyld som følger. De tvende første Navne, nemlig Rabi ham(a) skal skrives paa alle Steder; de andre to Navne nemlig Peder, som er den (sjuges) Navn, det andet som v. gr. Hansen, er hans Faders Navn. Skriv da saaledes:

A b r a c a d a b r a
A b r a c a d a b r
A b r a c a d a b
A b r a c a d a
A b r a c a d
A b r a c a
A b r a c
A b r a
A b r
A b
A

---

[1] Fyrstendum.

Bind det med en Traad om den syges Hals paa Brystet, som Feberen vil omkomme. Lad det saaledes hænge 24 Timer. Tag det saa af lige den samme Time, det er paabunden, og kast det straks paa Ilden. Dette er tidt og ofte probiert in serectung.

No. 1044.

For Tandværk.

(Efter N *, hvor Formularen er optegnet efter Folkemunde, NN, NN *, P, U, a og e [2 Gange]).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *?* *1790.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* — *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Storelvedal *c. 1830.* — *Fron (Gbdl.)* *1880.*

K a l a m a r i s[1]
K a l a m a r i
K a l a m a r
K a l a m a
K a l a m
K a l a
K a l
K a
K

[1] NN og a: Calomeris. — e: Colameris — P: Kaiamaris. — N * foreskriver, at Ordene skal skrives paa et Papir, der »lægges vel isammen og lægges ind paa det syge Sted. Dette kaldes: aa skriva taa att Tannverken«. N, U, a og e lader Opskriften tjene som Middel mod »Kolden« eller »Koldsjugen«. Efter U skal der efter hvert Anfald ædes et Bogstav; Resten brændes. NN siger, at Ordene skal skrives paa et Brød, hvoraf den syge æder et Stykke 8 Dage i Rad, medens Resten kastes paa Ilden den 9de Dag; ligesaa e.

No. 1045.

For Kold-Sjuge.

(Efter U).

?

1790.

A c c a d a b r a
A c c a d a b r
A c c a d a b
A c c a d a
A c c a d
A c c a
A c c
A c
A

Dette skal foldes tilsammen og hænges om Halsen paa den Syge, naar Solen er gaaet ned, og saaledes hænges paa udi 9 Dage, og det skal tages af paa den samme Tid, det er hængt paa, og det skal brændes; men den Syge maa ikke lugte Røgen, naar (det) brændes.

No. 1046.

For Tandværk.

(Efter P, V, X og a).

Strømsø (Drammen)	*Hadeland*	*Fron (Gbdl.)*	*Storelvedal*
1777.	*1789.*	*c. 1830.*	*c. 1830.*
	K a t a l i b u s[1]		
	K a t a l i b u		
	K a t a l i b		
	K a t a l i		
	K a t a l		
	K a t a		
	K a t		
	K a		
	K		

[1] P: Katelibus. X foreskriver, at et Stykke skal fortæres hver Dag og det sidste skal brændes paa den niende Dag. Over den første Linie har X ϑ + + + III +, et Kors efter hvert Ord og ved det sidste desuden: I N B R + + + III.

No. 1047.

At skrive bort den kolde Sjugen.

(Efter V).

Hadeland

1789.

Catanomare
Catanomar +
Catanoma +
Catanom +
Catano +
Catan +
Cata +
Cat +
Ca +
C +

Skriv disse Ord paa et Stykke Brød, et Ord hver Morgen, i 8 Dage, og det 9de skal bortkastes. Giv Patienten et Ord hver Morgen. Det er probatom.

No. 1048.

At gjøre godt for Tandpine.

(Efter R †).

Vestre Slidre

c. 1780.

Cattatibusantrakus
Cattatibusantraku
Cattatibusantrak
Cattatibusantra
Cattatibusantr
Cattatibusant[1]
Cattatibusan
Cattatibusa
Cattatibus

[1] Denne Linie er i Opskriften skrevet 2 Gange og ender begge Gange med »i«.

No. 1049.

For Tandverk.

(Efter B†, N* (optegnet efter Folkemunde), NN, NN*, P, e og f No. 2).

Jeløen (Rygge) c. 1780. — *Eker c. 1800 og c. 1830.* — *Aal (Hallingdal) c. 1800.* — *Ringerike c. 1830.* — *Storelvedal c. 1830.* — *Fron (Gbdl.) 1880.*

Ratalibus +
Ratalibu +
Ratalib +
Ratali +
Ratal +
Rata +
Rat +
Ra +
R + NB + + + iii[1]

No. 1050.

For Tandpine.

(Efter NN).

Eker
c. 1850.

Horiandus +
Horiandu +
Horiand +
Horian +
Horia +
Hori +
Hor +
Ho +
H +

[1] Disse Tegn findes i B† og i NN*, hvor de har Formen: NB + + +, samt i e, der frembyder følgende Form: ℵℵℵ + + + R iii + 18 og i f No. 2, hvor de ser slig' ud: t S ℵℵℵ III. Istedetfor Ratalibus har P: Rotelibus.

No. 1051.

Argum skrives saaledes.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Aragum +
Aragu +
Arag +
Ara +
Ar +
A +
Eller:
Acagum +
Acagu +
Acag +
Aca +
Ac +
A +

No. 1052.

At fjetre en Tyv.

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

Skriv følgende over Døren af det Hus, som Tyven gik igjennem, i 9 Linier.

Auratabul
Arautabu
Auratab
Aurata
Aurat
Aura
Aur
Au
A

b. At fjetre en Tyv.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Urskog

1815.

Skriv følgende Ord over Døren af det Hus, som Tyven gik si(d)st udaf igjennem, og skriv det 9 Gange, som følger:

Aurtabul, Aurtabu, Aurtab, Aurta, Aurt, Aur, Au, A.

c. At fjetre en Tyv.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Skriv den Formaning, nemlig Auratabuk, 3 Gange paa det Hus, som han sidst udgik fra, dog 9 Gange er sikrest, om han er kommen langt bort.

No. 1053.

For Kold-Sjuge.

(Efter U).

?

1790.

A L M A g a t a
A L M A g a t
A L M A g a
A L M A g
A L M A
A L M

Skriv disse Caracteres og Bogstaver paa et Stykke Papir. Naar Feberen kommer, hænges det om den Syges Hals paa Brystet, og (man) lader det saaledes hænge udi 9 Dage. Og samme Dag og Time, det paabindes, samme Tid skal det afløses igjen og kastes i en Strøm, eller i en Ild at brændes.

No. 1054.

For Tandverk.

(Efter A).

Urskog

1815.

T A N V E R K K U
T A N V E R K K
T A N V E R K
T A N V E R
T A N V E
T A N V
T A N
T A
T

No. 1055.

For alle Slags Kolde-Sjuger og hidsige Febere.

(Efter U).

?

1790.

Begynd at skrive en vis Linje, hvilken Dag du vil — naar Klokken er tolv om Dagen kan det skrives, om man vil — med bart Hoved og stiltiende for dig selv paa en Strimmel rent Papir disse Ord, hvert Bogstav for sig selv lige nedad og det paa efterfølgende Maade:

C
A
R
A
B
R
A
D
A
B
R
A

Naar det er skrevet, læg det saa sammen, saa at hvert Bogstav kommer i sit Rum, bind det saa med en Traad paa den syges bare Bryst tiendes i samme Time, lad det saa hænge der i 24 Timer, og samme Klokkeslet efter disse Timer, det er bunden, samme Klokkeslet derefter skal det tiende aftages, det første Bogstav ubeseet afrives og kastes i Ilden, og ikke se, at det brænder, da det dog skal brændes. Bind det saa tiende igjen. Straks naar nu 24 Timer igjen ere forløbne, rives det andet Bogstav af, og handles dermed som det første, og saa fremdeles hver 24 Timer, indtil at Sygdommen er forgaaet. Naar Sygdommen er rent borte, tager man det, som er tilovers, alt sammen tilligemed Traaden tiendes af Halsen og kaster det tilhobe paa Ilden at opbrændes.

3.

Oipulu.

No. 1056.

a. At standse Næse-Blod.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Tag en Træ-Pind endnu, medens Blodet flyter, og skriv med den disse Ord:

OIPULU.

Lad den saa staa, indtil de tørkes af sig selv; og naar de saa ere tørkede, er og Blodet standset. Siden tørkes de af med et Klæde og kal(d)t Vatn.

b. En Maade at stevne Blod med.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Naar En bløder Næseblod og ikke vil standse, saa skriv disse Bogstaver i Skallen paa den, som bløder, med hans eget Blod; tag en Pinde og skriv med.

O: I: P: U: L: U:

c. Standse Næseblod.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal) (?)
1847.

Man stiller sig foran den Blødende, og i kort Afstand fra hans Pande ridser man, uden at den berøres:

O. I. P. U. L. O.

4.

Pax-Max.

No. 1058.

For Magt-Steling.

(Efter E).

Hedrum
c. 1800.

Da skal du sige:

Pax, Max[1]
udred strax[2];

---

[1] E: Magx.
[2] E: stragx.

Max, Max
taa de og paa den,
som paa dig satte!
I de 3 N. G. F. S. H.

No. 1059.

At æde op et Glas.

(Efter M No. 5).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Tag Hjertet af en Ramn og Hjertet af en Mulvarp og ha det paa dig. Sig saa disse Ord:

Hax Fax mensik asin lakom mano gievfe.

No. 1060.

At vinde i Kortspil[1].

(Efter F, NN, NN*, P, Z og e).

Tinn	*Jeløen (Rygge)*	*Sandeherred*	*Eker*	*Storelvedal*
c. 1650.	*c. 1780.*	*c. 1800.*	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Tag Blod af en sort Hund og skriv disse Ord paa din vingstre[2] Haand[3]; men det maa ikke staa Natten over.

Pax Max urnax[4].

[1] NN: at arbeide, hvad man vil. P: at have godt Raad at arbeide paa, hvad man vil.
[2] NN og P udelader »vingstre« — e: venstre.
[3] NN og P fortsætter: saa gjør du (NN tilføier alt), hvad du vil, hvorefter Opskriften ender. Opskriften i e ender saa: da vinder du vist.
[4] NN: Mahx, Pahx Paters Delix Spiritus Sali. — P: Max phax Patris Diliux Spiritus Falax. — e: vax pax Dax.

No. 1061.

For den, som haver staalet.

(Efter A).

Urskog
c. 1815.

Skriv disse Ord:

Pax, pox, Bizax, og giv Tyven det at æde; saa tilstaar han det.

No. 1062.

At kjende en Tyv, som haver stjaalet fra dig, og du ved ikke, hvem da haver stjaalet fra dig.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Da tag et Stykke Ost og skriv efterfølgende Ord paa:

Pax + Dax + + Emax + + +. Hvo da haver stjaalet fra dig, kan ikke æde sit Stykke op.

No. 1063.

At aabenbare en Tyv i et Stykke Ost.

(Efter N, N* NN, NN*, a og e).

Jeløen (Rygge)	*Skaabu (Fron, Gbdl.)*	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1880.*	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*

Skriv disse Ord paa et Stykke Ost med Allun-Vand:

Max pax Firax urgux Exqeidax Arare-lingstram Tuam Fasie Dolore +[1].

[1] Saa e. — N: Mon Pax Elen Juduns Firbidolore Dabulus in Detrisun Siles in Spioitus sanoti, — NN: Monpage Elen Jueluns Ferlei Dalero Dabolus In Patrei et Filis in Spiritus saniti. Eller: + Damus + ma + + as $1/2$ + apa. Eller: arg guba Ex qvida arare lingstram Tuam Fasiet. — a: Nonpage eller Juduns Ferlei Dalero Dabolus i Patris et fellis in Spiretus Fanito.

Læs saa Fadervor 3 Søndage fastendes og ingen Gang Amen. Og naar den kommer, som du tænker til Tyveriet, da giv ham Osten at æde. Er han da skyldig i Tyveriet, bryder han det straks op igjen.

No. 1064.

Naar du er fjettret.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skriv med Blodet af en stor Han-Kat disse Ord og bind under din venstre Fod:

Vax max[1] cax.

No. 1065.

At opdage en Tyv.

(Efter M No. 3; ogsaa afskrevet i N *).

Skaabu (Kvikne) *c. 1800.*

Gausdal *1880.*

Haver du nogen Mistanke, saa skriv disse Ord paa et Stykke Ost og giv ham at æde den. Har han da stjaalet det, da kan han ikke æde det, uden han spytter dig. Ordene lyder saa:

Rabun Rattacu fluxa max Parvenech.

Men har han ikke stjaalet det, du tænker ham til, so spytter han Osten som sædvanligt.

---

[1] m i max er skrevet med Runebogstav.

5.

Amuletter

til Værn mod Ondt.

a.

Skrevne paa forskjellige Slags Gjenstande.

No. 1066.

[Amulet.]

(Efter Aarsberetning fra Foreningen til Norske Fortidsmindesmærkers Bevaring for 1868, Side 38. Inskriptionen indridset med Runebogstaver i et lidet Stykke Træ, forsynet med Hul i den ene Ende og bestemt til at bæres om Halsen. Fundet ved Nedrivningen af Aardals Kirke i Sogn. Tydningen af Prof. Dr. S. Bugge. Ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift R. II B. X, Side 200).

Aardal (Sogn)
13de Aarhundrede.

Gutrit in nomine patris et fili et spiritu santo Amen. Tominus Jesus Christus Amen.

No. 1067.

[Amulet.]

(Inskriptionen paa et Blykors, fundet i 1850 paa Gaarden Grude, Jæderen; dechiffreret af Dr. Undset; se hans Indskrifter fra Throndhjems Domkirke, Side 94, Anm. 2. — Originalen i Bergens Museum).

Grude (Jæderen)
13de Aarhundrede.

Ecce crucem domini, fugite partes adverse, vicit leo de tribu iuda, radi(x) davidi . . . enven . . . (a)donæ +.

No. 1068.

[Amulet.]

(Runeinskription paa et Blykors, fundet paa Malle Kirkegaard i 1886, dechiffreret af Prof. S. Bugge og Dr. Undset. — Originalen i Stavanger Museum).

Malle (Jæderen)
13de Aarhundrede.

Ecce crucem domini, fugite partes adverse, vicit leo de tribu juda, radix David. Qvatuor (e)rant, intrant alum [1], qvomodo te erant: Jesus, Kristus, Marikus, Matheus, Lukas, Johannes. Tetragrammaton a tergo Deo.

No. 1069.

[Amulet.]

(Runeindskrift paa et Træstykke, fundet i 1870 under Gulvet i Borgund Kirke; tilhører Universitetets Oldsagsamling. Dechiffreret af Professor Rygh).

Borgund (Leirdal)
13de Aarhundrede.

Mæssiassoþer
imanuel sabaoþ aþo
naiusion agioss oþan
naþos ælæison
alfaæþo
filæhsartifæhs
deus iesus saluat
or agios oþonna
þos ælæison aæl
kaagelai agela

[1] Muligens for: »alodium«.

No. 1070.

[Amanulet.]

(Runeindskrift paa en Blyplade fra Ulstad i Lom. I Universitetets Oldsamling. Dechiffr. af Prof. Rygh).

Lom

13de Aarhundrede.

+ patær nostær kuiæsinnceliss: s
anktificetur nomen tuum adveniaþ r
egnum tuum fiaþ uoluntas tua sikuþ
inn celo æþ inn terra panem nosstrum kotid
ianum da nobis odie æþ dimitte nobis debita nost
ra sikuþ æþ nos dimittimus debitoribus noss
triss æþ ne nos inndukas inn tæntacionæm sæþ li
bera nos a malo amen + iohannes maþ
uss maþþeuss markuss lu(k)ass.

No. 1071.

[Amulet.]

(Diplomatarium Norvegicum VII, 441 — Vistnok solgt af en eller anden omreisende Munk til en Mand ved Navn Gunnulf Gunnarssøn).

c. 1450.

Begyndelsen af Johannes Evangelium — Jn principio — gratia et veritate. Derpaa fortsættes saaledes:

Per hec ewangelica dicta deleat deus vniuersa nostra dilicta. Jn nomine patris et filij et spiritus sancti amen. Ora pro nobis sancte Johannes baptista vt tecum associamur jn gloria. Domine exaudi et clamor meus (. . .) ecclesiamque[1] domine beningnus illustra vt qui beati Johannis appostoli et ewangeliste illuminata doctrina ad dona perveniat sempiterna per Christum dominum nostrum amen.

Crvx bona,
crvx dingna
pre omnia lingna
benigna
tu me consingna
ne moriar morte malingna.

[1] I Diplomatariet trykt: ecelesiam quis, der enten maa bero paa Feillæsning eller Feilskrivning. Det følgende er, som man ser, adskillig korrumperet.

Alma chorus dominj dei pangat nomina summi: Messias, sother, emanuel, sabaoth, adonay est vnigenitus, via, vita, manus, homo, vsyon, principium, primogenitus, sapientia, virtus, alpha, caput, finis, qui filius vocitatur, et esto fons et origo boni, paraclitus ac mediator, agnus, ouis, vitulus, serpens, aries, leo, vermis, os, verum, splendor, sol, gloria, lux et ymago patris, flos vite, mons, janua, petra lapisque, angelus et sponsus, pastor, propheta, sacerdos, autacros, kyrios, theos, panton craton et ysuon, salms . . . frus te sit cui secula per omnia doxa jn nomine patris et filij et spiritus sanctus sancti amen.

Bag paa Dokumentet

en Tegning af flere Cirkellinjer, hvori staar:

Sanctus, sanctus, sanctus dominus deus sabaoth; pleni sunt celus et terra gloria tua osanna in excelsis agyos ys(ter)os tetragramaton. Jesus Nazarenus rex Judeorum. benio. bi⁰ bu⁰ bi⁰.

No. 1072.

[**Amulet.**]

(Diplomatarium Norvegicum XII, 266. Original i Rigsarkivet. Fundet i Torpe Kirke i Hallingdal).

Torpe (Hallingdal)
c. 1500.

. . . virtuosa Dorathea vernans rosa mundi vita patens . . . . pro nobis speciosa interuentrix graciosa ora pro nobis beata . . . . vt digni efficiamur gracia Christi omnipotens sempiterne . . . . Dorathee virg(i)nis tue tantam gloriam contulisti . . . . ssum ut eius intersseteptibus et meritis (ad) misericordiam pervenir . . . . . domini nostri amen Crux Christi sit mecum et ecclesia nostra[1] crux Christi est enim quam . . . . . adoro crux Christi est vita salus crux Christi superat gladium crux Christi . . . . . nt vincula mortis crux Christi admirabile signum crux Christi sit mihi . . . . crux Christi sit mihi via virtutum cuper cruciem Christi aggrediar omne . . . . . . r crux Christi expandit omne bonum crux Christi aufferat a me omne. . . . l. um crux Christi saluet me se et hodie super me ante me post . . . . ante me et post me et vbiqve me viderit antiquus hosttis . . . giat a me jn nomine domini nostri Iesv Christi benedicat me Ihesus . . . piternus rex Judeorum . . . . . per medium illorum ibat . . . . s

[1] Ordene: »et ecclesia nostra« senere tilskrevet over Linien.

Ihesus Christus crucifixus et filius dei viui benedicat me erigat . . . . studiat Christus defendat me et dominus auertat a me omne . . . um jn nomine patris et filii et spiritus sanctus amen.

No. 1073.

[For Kvinder i Barselnød].

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Om quynner pynes medh barn, Tha skryff eth breff sso langtth medh tessæ ord, ath the reckæ om hennis qwidh nedhen: + de wyro vicit leo + de tribu Judæ. Maria peperit Christum +, celena vermigium +, Elizabet Johannem baptistam +, Anna peperit mariam, adiuro te infans per patrem + et ffilium + spiritum +, si masculus es aut femina, vt exeas de wlua . . . . . . :N: in nomine patris et filij.

No. 1074.

At Kalve skal voxe og trives vel.

(Efter A).

Urskog

c. 1815.

Tag og skriv paa et Ægge-Skal, som er gjort en Skjærtorsdag, disse efterfølgende Ord:

Christus Vinset, Christus Vinset, Christus Vinset.

I 3 Mands Navn, F. S. og H.aand. Derpaa læses 3 Gange Fadervor.

No. 1075.

Om du vil slaaes med din arrigste Fiende.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Da tag denne Karakter paa dig; saa skal du faa Seier over ham, om han endog var besat med Djævelen.

Seddelen skal skrives saaledes:

Jesus Christus Dominus meus mecum est et Fortitudine ejus vincam.

No. 1076.

For den engelske Syge.

(Efter Prof. Dr. E. Schønberg i Norsk Magasin for Lægevidenskaben, 1892, No. 11).

Ringsaker

1892.

Paa en Papirlap, der lægges i en Silkepose og bæres om det syge Barns Hals, skrives følgende 3 Gange:

I Navn Gud Faders, Gud Søns, Gud den Helligaands.

No. 1077.

Mod Rakit.

(Meddelt Prof. Dr. Johannessen af Læge Randers i Aalesund, der oplyser, at Bønderne paa hans Kanter skriver til en Mand i Gudbrandsdalen og faar da tilbage en Lap, hvorpaa Formularen er skrevet. Lappen syes fast indvendig paa Barnets Skjorte over Hjertet og maa ikke rives bort, men brændes efter at være opslidt. Aftrykt efter Prof. Dr. A. Johannessen i Bidrag til Studiet af Rakit, Side 57).

Gudbrandsdal

1896.

I det treenige Navn Gudfader Gudsøn og Gud den Helligaands +

I det treenige Navn Gudfader Gudsøn og Gud den Helligaand +

I det treenige Navn Gudfader Gudsøn og Gud den Helligaands +

Lie—Tyro—Lame—Sydome—Aig—Tonit—Amnind.

9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. intet.

No. 1078.

[For ondt paa Mennesker eller Dyr.]

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

I det treenige Navn, Gudfader, Guds Søn og Gud den Helligaand +.

Dette skal skrives paa en Seddel 3 Gange og bindes paa den Syges

Hals en Tid, være sig Folk eller Kreatur, som ondt er kommet paa, Smaabørn og gamle Folk. Naar de faar denne Seddel om Halsen, begynder de Tid efter anden at faa sine Kræfter og Magt igjen, eller det bliver deres Bane.

No. 1079.

Om nogen stjæler fra dig noget, og du vilt vide, hvem der har stjaalet det.

(Efter U).

?

1790.

Da skriv disse Ord paa Papir og læg det under dit Hoved, naar du gaar tilsengs eller sover; da skal Tyven bæres dig for i Drømmen, som har stjaalet fra dig:

Agios. Agios. Agios.

No. 1080.

Om Kjørene er forhekset, at man ikke kan faa Smør af Melken.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Kniv, som er tre Kors paa; stik den først i Kjernen; saa faar du Smør.

No. 1081.

Mod de underjordiske og onde Folk.

(Redigeret efter c).

Flaa (Hallingdal)

1889.

Man korser med Tjære Kreaturerne paa Panden og Korsryggen, naar man slipper dem ud om Vaaren.

No. 1082.

a. Om at stille Ild.

(Efter F).

Tinn

c. 1650.

Werbom Dei manet meterunum.

Skriv disse Ord paa den Dør, der Ilden gjør Skade, da og løft Døren neder. Da udslukkes Ilden.

b.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Skriv paa Døren til det Hus, som Ilden er løs:

4erbum Die manet me Fre runen.

Kast saa Døren med og gjør det stiltiende. Saa udslukkes den traks.

c. Om Varme.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Skriv paa et Stykke Bly disse Ord, som du skal kaste over Ilden. Da brænder det ikke mere.

Ordene er disse følgende:

i i [illegible] [illegible] Erbum + Manetine + Ferumen + Norien + Asion +.

No. 1083.

At vinde i Slagsmaal.

(Efter F).

Tinn

c. 1650.

Om du skal slaas med nogen, som er din arge Fiende, da tag dette Brev paa dig, da faar du Overhaand:

Ich vil mit denne vellen gottis
dis almegtige per dommini
+ sangvis dommini ihesu mei
rer ᚴ61 † matrem mich
mit staden † o c c c i
✱ ᛚᛏᛘ ᛑᛏᛋ †[1] Caragter ✱ ⊏R[2]
Dag over ser hand er
ᛉRn̈q og iche veder faris
hannem Nαgt n̈ł hverchen
ᚢᛅᛅBᛏh[3] heller ᛚᛏRiᛏ[4] og
blifver vel tagendis
hos alle ᛘᛏᚼiᛕᛚᛏR[5].
Casper + balser + milchior
+ Jesus + N iesus rer
judiorum + + +

b.
(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Om du vil slaas med Nogen, som er din arrigste Fiende, da tag denne efterfølgende Kara(k)ter paa dig. Da skal du faa Seier, om han var saa besat. — Sed(d)elen skal skrives, som følger:

Dem Wilen Gottes Al mak Dom i ni: ⊤: Eneqvitus Domini J. Jesus Christimeus Resx 10: 7: F: Matrem mil Staken ⊤ ooo: 3:

c.
(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Om du vil slaas med arrigste Uven, tag denne Kara(k)ter paa dig, daa faar du Overhaand, om han var bansat, nemlig:

[1] Runer = hvem denne.
[2] Do. = hver.
[3] Do. = Vaaben.
[4] Do. = Verie.
[5] Do. = Menisker.

I dee vil met denne vil lenge att es Dich almegtig er Per Domnul han vis Damer G ╪: Jesus meus Vor ╪ ╪: matris mit ʒ Stad i ╪ ╪ o ccc ╪.

d.

(Efter V).

Hadeland
1789.

icke vil mit denne vellen gottis des almegtigen perdomen i + San-vis Jesus meus rer i 𝔊 T + Matremmics Mit Staden +

O c c c i.

No. 1084.

[At vinde i Slagsmaal.]

a.

(Efter F).

Tinn
c. 1650.

Om du skal slaas
med nogen, som er din Overmand, da tag dette Brev paa dig; da faar du Overhaand, om han er værre heller Fanden.

Sillomondus et hæritid
Filli hongstus nobis
Coriander Cordo
tempus alliqvo
tugarj motan
Commidatibus.

b.

Sværd-Brev.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skriv den Seddel, som følger, og hav paa dig, naar du kommer i Feide. Saa er du haard for Fiendens Sværd og Kugler, dog kun 12 Timer at regne fra Stridens Begyndelse.

Sole / Mando / Ocsilutas / Saba / Spesis / Sera / habat / Tabenta / Doza / Sanas / Qvadua / Dimas / Pulmonorumfamma / Seiceſ-esapas / Crema / Alfuit / Debæmus / Seara Sierasla volo / Seuruto — Babi / Colubos / je Nominematris / Silius Spiritus Amen.

Naar du haver denne Seddel paa dig, bider aldrig noget ondt paa dig.

Sverdbrev.

c.

(Efter a).

Fron (Gbdl.)

c. 1830.

Sola manda be selu os sabra svises sen gabet labent dastet solulux guaviex simuk ulmerum somit sel fifesupas levenecol suel D bemult seara sirosta nalo aabi lululakin nomine maleris leleines spiritus amelies.

Hav denne Seddel hos dig, (da) bider intet, (hverken) Øks eller Kniv, paa dig.

Sverdbrev.

d.

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Sola mande ós ſebudt os Sabra Sviris seri gabel labent daſlit sansax Qvadur Simuch Gilmorum sounl Ferfipapai levenekol suit benult se are serosta Neilo aabi labulax in Nomine Pateris lehimis Spiritus Amelus.

Hav denne Seddel paa dig. Da bider intet Sverd, Økse eller Kniv paa dig.

Sverd-Brev.

e.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Sole Mande øs selut of Jabra Svisis Seri gabet tabent dustec Sausax qvadur Simax gemorom ſomedset Sofa Sapas levenocol Suit briult Seara

Siv rosta noloe sui reto aabie lalulax in nomine materis lelimes Spiritui Amelus.

Og for(an)staaende skal skrives paa et Stykke Papir med Flagermus-Blod. Bær denne Seddel paa dig; saa bider aldrig noget ondt paa dig.

f.

(Efter P, NN og NN *).

Eker	*Storelvedal*
c. 1800 og c. 1850.	*1830.*

Om du vil slaas med nogen, som er din Overmand, saa tag følgende Seddel paa dig. Saa bliver du Overmand.

Karaktererne følger:

Jok vil Wellem gathes des almuchliser Domini Z hang vir Domine Jesus meus Pil 3. 16. F. E. Malolen meas mit Standen Z: o: m: S |: t: [1].

No. 1085.

[Karakterer.]

(Efter V og Z).

Hadeland	*Sandeherred*
1789.	*c. 1800.*

Hvo, som disse efterskrevne Karakterer paa sig bær, da er han skudfri for allehaande onde Skud og Gand og andet saadant on(d)t:

L + M N 22 + X: S: I A N +
peviro [2] Nun qve peteit Sangit bidere [3]
Ed: G: X. + Abra + Grama +
Famar Abion Plons stit + lamar
firar + 2 b + Nay [4] Ein Ander
+ transsius Yfy Mit Zalln +
☰ + levi + vider + Mertz +

[1] I NN enkelte Afvigelser.
[2] Z: petrit.
[3] Z: lidere.
[4] Z om. Abion — Nay.

leit Ollianti Elly + b z +
Dalle + poeto Zater[1] Naty + mes
Sias ener dev + adoct ymy[2]
2 2 2 2 2 2 / om
ᚹᛚ†ᚺ ᛗᛏᛏᛏᚹ D C
† ᚹT † RᛉᚳK † R

No. 1086.

[For ondt.]

(Efter B).

Gudbrandsdal

c. 1830.

Jeg ren. To, afløs mig med Isop, saa bliver jeg ren. To mig, saa bliver jeg (h)videre end Sne. Lad mig høre Fryd og Glæde, at de Ben fryde sig, som du haver sønderslaget.

B. H. A. B. C. D. C. O.

No. 1087.

[For Tandværk.]

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor tanuerck
Skriff paa eth hanbret støckæ bly: job idrasson + iob zarobabatos + job tha nobratos + in nomine patris et filii; och less v pater noster och aue maria, gud thyll loff och sancth Apollonia.

---

[1] Z: Pater Zalev.
[2] Istedetfor ener — ymy har Z: ei narder an docty mei.

No. 1088.

At Hus aldrig skal blive antændt af Vaade-Ild.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Skriv disse Ord paa Bly, indsæt dem i Huset(s) 4 Hjørner:

Rusiriab + Sidrach + Phaas + Smisorich + Misael + Misach + Hertz vil din ortz amen.

No. 1089.

At faa alle Menniskers Venskab og Yndest.

(Efter Y og Z).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* — *Sandeherred* *c. 1800.*

Da skriv dette og bær det stedse paa dig:

Casper ♆ Balsar ♆ Melchior [1]
♆ Jesus [2] ♆ meus Rex Judæorum [3]
♆ Jesus [4] antem transiens per
medium horum ibat
reborum ♆ dei ♆ de se gras [5] a
Adam Elias

No. 1090.

Karakterer at læse hver Dag.

(Efter NN, NN*, T, V og W).

Hadeland *1789 og 1793.* — *Moland (Telemark)* *c. 1800.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Hvo, som disse Karakterer [6] hver Dag over ser, han er fri, og ikke vederfaris hannem noget ondt, hverken Vaaben eller Værge, og han bliver vel antagen [7] hos alle Menniske:

---

[1] Z: Melior.
[2] Y: Kesus.
[3] Y: Judam.
[4] Y: Keus.
[5] Z: desogras.
[6] T: Karater. V: Caragter.
[7] Saa T. V: tagenis.

Casper + Berttzer + Mellior + Ihesus + Niens rez Judiorum + Jesus Hutem Alrasius rer medrum I lov rum ibat + Nebonnum + Der + Dehagars 24 Adan + Elias + +[1].

No. 1091.

Om nogen haver staalet fra dig.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Skriv disse Ord paa et Stykke rent Papir:

Ad: Cer: Rub:

og læg det under dit høire Øre; saa synes Personen i Søvne for dig.

No. 1092.

At stille Blod.

(Efter NN, NN* (2 Gange), P, Y, Æ og a; trykt i »Svarteboka«).

Borge (Sml.) *c. 1735.* *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.* *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.* *Storelvedal* *c. 1830.*

Skriv disse Ord paa et Stykke Papir, som er rent:

Burig, Berto, Berig[2]

og sæt det i Næsen. Det hjælper.

---

[1] Karaktererne skrives i T saaledes: Casper ⍑: Balser ⍑: Mellior ⍑ Jesu ⍑ nerns ⍑ Wersudorum Jesu en fentran tius Poe mer dium Horum i Bat : ⍑: ribon um ⍑ Der ⍑: des og rs dz 24 Adeam ⍑ Elias ⍑ ⍑.

I W har Karaktererne saadan Form: Casper + Balser + Melkior + Iesus Rex noster mecum est Horumblat tus bonast Eloraum + Tegras D Z 9 Z + Adam + Elias +.

I NN ser de slig ud: S Caspar E Balſer Q mulier E Thesus outem Tran ſniper medium poramilet ɸ ɸ ɸ ɸ Cnelorum E Des Q Deſour De V Z ɸ ɸ ɸ R Felam Z — Elien T II.

[2] Saa Æ, Y og »Svarteboka«: Buro, Barbo, Bao. P: Baro, berto, brums, beno. a: Baro, Barto, Barta, Barne. NN: Baro, Barto, Barmo. — NN foreskriver, at Papiret skal stikkes ind i den Syges Næsebor.

No. 1093.

At ingen Troldfolk skal forgjøre dig.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Bind disse Ord paa dig:

Habor Ahtloger Æratin in somiso Pstres I: T: S:, Amen.

No. 1094.

At ingen kan forgjøre dig.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magazinet for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Skriv disse Ord paa fint Papir. Skriv Thorsdags-Morgen, før Sol gaar op, med store Bogstaver, og bær den hemmelig paa dig under din høire Arm-Hulle, saa ingen faar det at vide:

Merida, Meron, Mionda, Ragon.

No. 1095.

At Skade-Pil ei skal skade dig.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Skriv disse Ord paa Papir: Araba. Omet. Arliful Cultaru om et Aruoru, Prole. Kablamat y all (?) canus.

No. 1096.

For Trolddom.

(Efter A. Benyttet af en Forf. i »Aftenposten«, No. 653 for 1887).

Urskog

1815.

Skriv disse Ord med en ny Pen paa Papir og grav under Fe-Huset:

Patus, Arnnepe, Remu operantus, innonune, Paves, et, Spiritus Sanstye, Amen.

No. 1097.

Om at tale ved en i Søvne.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skriv i den høire Manus:

\+ + +
Allas, Galli ynoninam.

Eller:

\+
Asnodus ich volst faats heben das ver Lust mel.
Og nævn ikke dens Navn, som kommer.

No. 1098.

At faa alle i et Hus til at danse[1].

(Efter NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Tag et Æspeløv[2] og skriv disse Ord paa og læg under Dørtærskelen[3]. Og Ordene er disse, som skal skrives:

L + le L + lem: Fagiam Grantan +[4].

No. 1099.

At ingen skal forgjøre dig noget.

(Efter I, NN og NN*).

Romedal
c. 1780.

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Skriv disse Ord og bær paa dig:

\+ Perlo + Amasus +[5] Emanuel + 2 Dorenus.

[1] Saa e. NN: at alle i et Hus skal sove.
[2] Saa e. NN: Aspeblad.
[3] Saa e. NN: Dørstokken.
[4] Saa e. Efter NN skal der skrives: Eli Ala Am Fugiam grantorn.
[5] NN udelader: Amasus +.

No. 1100.

At ingen skal tage dig fangen.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Skriv følgende Ord og bær paa dig: + + lole + + alila ay yg b b de ali as + + +.

No. 1101.

For Trolddom.

(Efter T og W).

Hadeland *Moland (Telemark)*

1793. *c. 1800.*

Skriv disse Ord og hold (dem) hos dig:
Haber Andavex o Vort [1].

No. 1102.

For Tandverk at skrive af.

(Efter X).

Strømsø (Drammen)

c. 1777.

Ca Ta Timus

No. 2

Ca Ta Ti mus

No. 3.

Ca Ta Ti mus.

[1] I W har Ordene saadan Form: Haber Avavex Drel.

No. 1103.

For Næseblod.

(Efter M No. 5 og N *).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800.* — *Gausdal* *1880.*

Curu Cus Co Cal.

No. 1104.

Charaktererne.[1]

(Efter F, T, V, W og Z).

Tinn *c. 1650.* — *Hadeland* *1789 og 1793.* — *Sandeherred* *c. 1800.* — *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

Hvo, som disse Charakterer[1] paa sig bær, er fri fra Orme og Forgift og fra Forræderi og Trolddom[2].

P XX O + V ✱ ℒ3 + A + Σ + M A + R + ℒ3 + 1 Z ℒ3 + 6 X X X[3].

No. 1105.

For onde Skud.

(Efter NN*).

Eker *c. 1850.*

Hvem som disse Karakterer paa sig bær, han er skudfri for onde Skud med mere:

L L m m z6 Z L X S A T A N G Rerive Nau Zwa Peitril suc git lederi D L X L obrat gevma Gj Kainor Juaret 2e6 ſlia auderli Fran-

[1] T Caragterne.

[2] V fortsætter: i lige maade kand der ikke Sveg skade hannem. T: i lige Maade kan intet skade hannem. W: fri fra alt vondt, er og tillige vel lidt af alle Mennesker. Og naar man vil grave efter Skatter, skal man have denne Seddel hos sig; men den, som er den fornemste ved Gravningen, skal have tvo slike Sedler, paa det han kan lægge den ene paa Skatten til Vexel, naar han bliver den var.

[3] I T, V og Z mindre væsentlige Afvigelser. Ligesaa i W, hvor Tegnene er skrevne med rødt Blæk.

sius Gaepaud 3 Aletib Z L X Leva L Rumret mei gt Lecly Xv aliatili Lei X B ʒ X dali ✠ Paler audoi a y mei Z Z Z Z Z omp L L L m L L Vorꝭ X L P 5 R ip C + Rmo.

No. 1106.

Karaktererne.[1]

(Efter NN, NN* og P).

Eker *c. 1800 og c. 1850.* — *Storelvedal* *c. 1830.*

Hvo, som denne Karakter skriver og paa sig bær, er fri fra Orm og Forgift, fra Trolddom og Svig og fra meget ondt[2].

𝕿: X: X: e) L: V: X: C: a: L: Z: C: M: a: L: R: X: R: X 2: 7236[3].

No. 1107.

[Karakterer.]

(Efter T).

Moland (Telemark) *c. 1800.*

Den, som bærer efterskrevne Karakterer paa sig, er fri fra alt ondt og tillige vel lid af alle Mennisker. Og naar man vil lede eller grave efter Skatter, skal man have denne Sed(d)el paa sig; men den, som er den nærmeste for Gravningen, skal have 2 Sedler; han lægger den ene paa Skatten til Vexel, naar man bliver den var.

Kara(k)ter-Sedlerne er, som følger:

P: X: X: O: H: V: ⊥: +: H: T: Z: O: 8: M: A: F: R: F: Z: 2: 3: 6 X X X.

---

[1] P: Cavialerne. NN: Caveleren.

[2] NN fortsætter: Karaktererne er disse.

[3] I NN er alle Bogstaver store: intet Kolon er brugt.

No. 1108.

For Tandpine.

(Efter C).

Ringerike

1885.

A c e R o m e i e e c l e n m Necerom Sidid skal kastes for Hunden.

No. 1109.

At se en Tyv i Søvne.

(Efter A).

Urskog

1815.

Skriv disse Bogstaver en Onsdags Morgen og læg under det høire Øre om Natten; da kommer Tyvens Skikkelse for Dig i Søvne.

A. K. K. L. R. R. U. C. G. D. A. B. I.

No. 1110.

[Karakterer.]

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Hvem, som efterskrevne Kara(k)ter paa sig bær, daa er han fri fra allehaande ondt Skud, som er Fin-Skud og Gand[1] og andet saadant.

L. M N 22 R: S: T A N F.

Perio Num qræ (?) Pat ret San Gil Flod L8 G R ╤ ╤ Amen Alion ╤.

[1] T: Gaang.

No. 1111.

At en Pige skal tage op Skjørterne.

(Efter A og Y).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* *Urskog* *1815.*

Skriv disse Ord paa et Stykke Pergament og læg det under Dørtærskelen: Amista Asterit[1].

Saa tager hun sine Klæder op[2].

No. 1112.

At være skudfri.

(Efter W, NN, NN* og a).

Hadeland *1793.* *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Tag et Stykke Pergament, skriv disse Ord derpaa og bær dem hos dig: Amol. Aribilop. Arnol[3].

No. 1113.

Til at have paa sig for det, som vondt er.

(Efter N; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *1800.*

ꝶ ꝶ la la ꝶ ꝶ la li la:
ag: iy: b: b: de: ꝶ
alias ꝶ: ꝶ: ꝶ:
Arabaomel Arli SSus
Culteaum Armoem
Proba Cablanis
Wartilnum.

[1] Saa Y. A: Omzta, astzit.
[2] Saa Y. A: saa sker det.
[3] Saa W; NN og a: Anel Arlus. a tilføier: tviler du, da forsøg dem paa en Hund.

No. 1114

For onde Men(n)eskers Forargelse.

(Efter d).

Skaabu (Fron, Gbdl.)
c. 1800.

Liė Tyre Lammo Syd m̄o me aigt Tonnis Amen Ale gas Ale gal amma Sextum E holetem Dra ger Misit Arnoles Ar noless Artine Arttine Hand.

+ a 3: 6 Ma: N. 3 + + +. g.

No. 1115.

For Uvenner at overvinde.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c 1800.

Tag et Stykke »Pergement« og skriv disse Ord, som følger:
Anal Avnol Arbitnps Prolet um.
Dette skal du bære hos dig, naar det er skrevet.

No. 1116.

At en Pige skal løbe efter dig.

(Efter U).

?
1790.

Skriv disse Ord:

Agna Agilla Agilla paa et rent Stykke Pergament og stik det i din høire Kindbakke; hun skal derefter gjøre din Vilje.

No. 1117.

At gjøre sig haard eller fri for Kugler og Sverd.

(Efter Ø).

Ørskog

c. 1830.

+ D. A. B. I. +
+ H. A. B. I. +
+ H. A. B. E. R. I. +
+ H. E. R. E. R. I. +
+ H. E. B. R. I. +

Ovenanførte Tegn skrives paa en Penge eller andet og hænges som et Amulet om Halsen ned over Brystet eller under venstre Arm. Saa er han fri for Hug eller Stik samt Skud.

Anbringes disse Tegn paa Gevær, træffer de desto lykkeligere.

No. 1118.

At vise igjen staalet Gods.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag et Stykke Bly, som ikke er brugt, og skriv disse Ord derpaa:

Abria Sollitie oat i sachi Redempt, Jacob vomum, Redugbit

og læg det ene Stykke under Døren og det andet over Døren. Saa skal han levere dig det igjen.

No. 1119.

At stille Vaade-Ild.

(Efter A, NN, NN*, T, W, Y og e. Tidligere trykt i Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 107).

Bø (Vesteraal) *c. 1770.* — *Rygge* *c. 1780.* — *Hadeland* *1793.* — *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

Urskog *1815.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Skriv efterfølgende Ord paa et Stykke Bly og kast over Ilden. Da udslukker den straks[1]:

Ansrand, Emansran, Notan[2].

---

[1] Efter T skal man læse Fadervor »med god Andagt«, naar man har kastet Blyet.

[2] Saa A. NN: Anoran, Emaran Notan. T: Amior $\frac{9}{6}$ Nator. W: + Amior + Natan. Y: + amiorant + Emanuron + Nator. NN*: Amorand Emarand Natan. e: Anoran + Emaniran + Natanieel.

No. 1120.

At standse Tand-Pine, som ikke er over 9 Nætter gammel.

(Efter Z).

Sandeherred
c. 1800.

Skriv Lørdags Aften, og skav Alun i Blækket, paa et Stykke Papir: Ca D I b V S I N R ter na duis.

No. 1121.

At vinde med Terning.

(Efter A; cfr. Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Urskog
1815.

Skriv disse Ord paa et Stykke Papir og læg (det) hos dig:

Max. A. E. Mix. I. A. Røt torbul.

Bindes paa din høire Arm.

No. 1122.

Aa gjæra aat før Tainnværk[1].

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier
1881.

Unser, unser raaddent Træ,
Unser, unser raaddent Træ,
Unser, unser raaddent Træ.

Detta skriv du paa'n Lapp aa leigg dæ paa Tounna. Den sjuke ska leiggje se aa saavaa. Ner'n vaktne att, ska'n inte taala, mein gaa sta aa spytte Lappen frampaa Varmen: aa da æ'n kvitt Tainnværka.

[1] Ogsaa meddelt mundtligt i 1880. Ordet »unser« gjentoges da 3 Gange i hver Linje.

No. 1123.

Vil du, at en Pige skal faa dig kjær.

(Efter U).

?

1790.

Skriv disse Bogstaver udi din høire Haand en Torsdagaften:

a. b. a. g. a. p.

og faa hende din Haand; saa gjør hun din Vilje. Og klap hende paa Brystet.

No. 1124.

Om Pigers Kjærlighed.

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Skriv i din venstre Haand disse Ord og klap hende dermed:

Supililie Farer garislia Sacra ♡ Ordinia Venta Venta urum Camiter Spen San Fattus Sarum.

No. 1125.

At stille Blod.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Skriv paa den Øx eller Kniv, som Skaden er gjort med, og hold den til Saaret:

Barto, Berto i dem Batio, Bruta Bruta Brixa.

NB! Gal(d)æble, brændt til Aske og i strøet.

1126.

For Tandpine.

(Efter C, NN* og a).

Fron (Gbdl.)	*Eker*	*Ringerike*
c. 1830.	*c. 1850.*	*1885.*

Utragen, Utragen, Utragen. De tvende første Ord brændes op, og det tredie lægges paa Tanden.

NB! Dette skal skrives med en ny Pen, som ikke er skrevet med før[1].

No. 1127.

For Slau-Verk.

(Efter V).

Hadeland
1789.

Artus,	Pratus,	Sartus
Pratus,	Sartus,	Artus
Sartus,	Artus,	Pratus

Vragen	Ragen	Seragen
Ragen	Seragen	Vragen
Seragen	Vragen	Ragen

Ageront Nageront Sebeont.

---

[1] Saa C. a: De skrives paa Papir. NN*: De skrives hvert Ord paa sin Seddel.

b.

Skrevne med Blod af Mennesker eller Dyr.

No. 1128.

[Pro amore.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Item om tu wilt haffwe naakendes qwinnyses williæ et cetra.
om fredagh ath morghen, før sol gaar wp, scriff tesse eftherskrefne
caracteres med blodh aff tyn lislæ fingher i tyn høgre handh
ok thee them før then tw haffwe wil, et fiat tibi sicut vis. probatum est.

No. 1129.

At en Kvinde eller Pige skal tro og elske dig.

(Efter U).

1790.

Skriv med dit eget Blod paa en Skaal eller Bæger disse Ord:
Jorsa. Morsa. Dorsa.
Og drik hende til; saa gjør hun, hvad du vil.

En anden Maade.

Skriv paa Bunden af en Skaal disse Ord:
Morsa Jorsa Dorsa,
og ræk hende med din høire Haand; saa elsker hun dig.

Eller:

Agia: Adulla Aulla
ligeledes brugt.

Nok en anden Maade:

Fratter. Matter. Ecriger

og giv hende Haand; saa elsker hun dig.

No. 1130.

Om en Pige eller Kvindesperson, som man elsker, lader sig bruge af andre.

(Efter U).

?

1790.

Da tegn disse Ord med dit eget Blod i din Haand, ræk hende den:

Algalat. Estnu.

Saa bekjender hun det straks.

No. 1131.

At du kan have Yndest hos alle Folk.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)

c. 1735.

Skriv disse Ord paa et Stykke rent Papir med dit eget Blod:

Mersus Stalon, Metoro Texto.

No. 1132.

Vil du, at en Pige skal have dig kjær.

(Efter U).

?

1790.

Saa skriv med dit eget Blod disse Bogstaver i din Haand en Morgen, førend Solen gaar op, og læg din Haand i hendes Haand og sig: Følg mig!

Bogstaverne ere disse:

Ky Cygmopum.

No. 1133.

Konst at vinde i Kort- og andre Spil.

(Efter U).

?

1790.

Tag en kulsort Kat og skjær en Skure udi hans ene Øre med en Kniv i F. . . .s Navn, at det bløder. Med dette Blod skriv i din venstre Haand disse Ord:

Røysehampis Rabis.

Saa vinder du end og det, som er sat paa Spil. Men du skal skrive med en ny Pen, som aldrig har været brugt tilforn.

No. 1134.

At vinde med Kort.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Urskog

1815.

Skriv i din høire Haand med dit eget Blod:

B. R. O. D. L. Y.

No. 1135.

At vinde i Kort og Terning.

(Efter c).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Skriv i din Haand med dit eget Blod:

Nesi Axus Prosus,

og tag Kortet stedse med den Haand. (Da) taber du aldrig.

Dette haver jeg selv brugt, men skrækkedes, saa jeg aldrig bruger det mere.

No. 1136.

At vinde i Kort og Terning.

(Efter NN og NN *).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Skriv disse Ord med dit eget Blod paa Papir og bind dem om dig med en Traad af Hamp, som er spundet en Søndag under Messen:

Arols, Arsine, Arabor Asasus.

No. 1137.

At vinde i Kort og Tærninger.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag Blod af en sort Hund og skriv med samme disse Ord:

Ananis Arsimus Arabor eisusus,

og bind dem om dig med en Hampe-Traad, som er spunden under en Søndags-Prædiken. Da vinder du baade med Kort og Tærninger.

No. 1138.

Til at vinde i Kort eller Tærning.

(Ffter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Bactra. Bactrus. Bactrum. a e i o u

Dette skal skrives med Hunde-Blod paa Haanden.

No. 1139.

Naar du er fjettret.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skriv med Blodet af en sort Hankat disse Ord og bind under den venstre Arm:

Aranis + Arsimus + Arabor + Ausus +.

No. 1140.

At vinde med Terning.[1]

(Efter A, NN og NN*. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Eker	*Urskog*
c. 1800 og c. 1850.	*1815.*

Tag Blod af en Flaggermus, skriv dermed i din egen Haand disse Ord:

Maxis, Amaxis, Orbl[2].

No. 1141.

At komme en til at danse foruden hendes Vilje.

(Efter U).

?
1790.

Tag Flaggermusblod og skriv paa Papir:

Pela Amon Ole Satorum Lentum Ovins

og læg det under Dørskeden.

Eller og:

Skriv disse Ord paa et Stykke vokset Lærred:

Eras. Niras. piralla

og læg[3] det under Dørtræet i Navn F. S. og H. A. Amen.

[1] Saa A. NN: At vinde i Kort og Terning.
[2] NN: Nexis, Amxis, Oletal — Jensning Spil Nesis Alox + Montra + Anifis Oim +.
[3] U: løig.

No. 1142.

At vinde i Kort og Tærninger.

(Efter U).

?

1790.

Skriv disse Ord med Aftenbakke-Blod, ombind dem under din høire Arm:

Anex Anexis Arabs.

No. 1143.

For Uvenner at overvinde.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Tag en Hane-Klo af den høire Foten levendes og hold den hos dig. Hav saa stedse disse efterskrevne Bogstaver paa dig:

V. V. M. A. X. O. G. S. T. H. 12. N. Z. J. H. 4.

---

c.

Skrevne paa spiselige Gjenstande, der opædes.

No. 1144.

[At opdage en Tyv ved Ost.]

(Efter Y og Ø).

Bø (Vesteraal) *Ørskog*
c. 1770. *c. 1830.*

Skriv disse Ord paa et Stykke Ost og giv den, som (du) tror at have stjaalet fra dig:

Anuoll, Aorda, Laboro dolor paupertin. Giam tuam[1].

[1] Saa Y. Efter Ø skal der skrives: det deface par ie ne x, a x.

Saa kommer strax Osten, som du gav ham, og han kan ikke svælge den.

No. 1145.

At skrive paa Ost at give den ind at æde, som man kan have mistænkt at have stjaalet.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

(Skriv) disse Ord; den (som har stjaalet), maa udspy dem og ikke kan faa det nedsvælget:

for froe Nobalutz est.

1146.

At opdage en Tyv.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 168).

Urskog

1815.

Skriv følgende Ord paa et Stykke Ost og giv en Tyv det at æde; saa tilstaar han det selv.

P ++ M Coga ♓ III

No. 1147.

Raad for Fæ-Død.

(Efter H, I, NN, NN*, M No. 5, M No. 11 [ogsaa afskrevet i N*] og e).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* *Romedal* *c. 1780.* *Jeløen (Rygge)* *c. 1780.* *Skaabu (Fron, Gbdl.)* *c. 1800 og c. 1830.*
Eker *c. 1800 og c. 1850.* *Gausdal* *1880.*

Saa mange Kreaturer du har, saa mange Sedler af Papir skal du skrive, og giv en Seddel i Deig hvert Fæ. Ordene er disse:

2 Z Crux Christi Crux dali Crux Jurilo Crux 1 Z[1].

[1] Saa i H. Efter I: Crux Christi Crux Deli Crux Fnati. Crum. Efter M No. 5 og M No. 11: Crux Chrus Deli Chre Juvilo ♓ Cune ♑. Efter NN*: Crux Christi, Crux Deli Crux Imalie Crum. e: ȝ: Crug Christi Crue Deti Chrue Invilo ȝ: Chrue.

Forskriften er lidt afvigende redigeret i nogle af Haandskrifterne, men Meningen er den samme i dem alle.

No. 1148.

For Svin-Død.

(Efter H og I, NN, NN* og e).

Fron (Gbdl.)	*Romedal*	*Jeløen (Rygge)*	*Eker*
c. 1750.	*c. 1780.*	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*

Saa mange Sedler som Svin gives ind i Deig. Ordene ere:

futus, Eiortus ful, kout, Erfratus[1].

No. 1149.

For Orm i Tænderne.

(Efter U).

?
1790.

Skriv disse Bogstaver eller Karakteres paa et Stykke Smørrebrød og giv ham det Aftenen saaledes:

Agata + Sagata + Amen.

No. 1150.

At forskrive Kolden.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Ab. Ra: Ca ≡ D. A: — b. R: a.

Fortæres, et Stykke hver Dag i 7 Dage. Og den 8de (Dag) opbrændes det første, som er A.

Og skrives paa Brød og give(s) Patienten at æde.

[1] Saa efter H. I: Artus, Hartus, Leretus, firi Kaup Erk Vallus. NN*: artus havtus Firi Kaup Erk Vallus. e: Artus, Sartus, Surtus, Karis, car liartus Estvallus.

No. 1151.

At bortskrive Tandverk.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Skriv paa et Stykke Brød disse efterfølgende Ord. Og naar Tandpinen er stilt, spyttes Brødet paa Varmen og (der) spyttes 3 Gange derefter.

athagon

No. 1152.

For Tandværk.

(Efter NN*, Y og a).

Bø (Vesteraal)	*Fron (Gbdl.)*	*Eker*
c. 1770.	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Skriv disse Ord paa 4 Stykker Brød og giv Patienten hver Morgen 1 Stykke. Naar du giver ham det sidste Stykke, faar han den ikke mere.

1. Aragon. 2. Saragon. 3. Atragon. 4. Sutagon[1].

No. 1153.

Skaabu (Fron, Gbdl.)

(Efter M. No. 5 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1800.	*1880.*

Hager Orm Jæger Orm Næger Orm.

[1] Saa Y. — a: 1. Ageram. 2. Saragoen. 3. Alagon. 4. Salagon. — NN*: Arego. Saragoen. Alagon. Salagon.

No. 1154.

At en Pige skal løbe efter dig.

(Efter U og Æ).

Borge (Sml.)	*?*
c. 1735.	*1790.*

Skriv disse Ord paa et Æble:

Eløn Eløne Elonorum[1]

og giv hende det at æde. Saa skal hun derefter elske dig.

No. 1155.

At skrive paa et Æble og give en Pige.

(Efter A).

Urskog
1815.

Morsat, Forsat, Morsat.

No. 1156.

At en Pige skal elske dig.

(Efter U).

?
1790.

Skriv disse Ord i et Æble og . . .

Nave Jameth. Raris Atocora Mematus.

Giv hende det at æde; hun skal derefter elske dig.

---

[1] Æ: EZon EZonę FZonorum.

No. 1157.

For Kolden en vis Kunst.

(Efter U).

?

1790.

A. F. S.
F. S. A.
S. A. F.

Skriv disse Bogstaver paa 3 Mandel-Kjerner, og naar Kolden begynder at tage den Syge, saa tag dem ind ligesom Bogstaverne.

---

d.

Bestemte til at fremsiges.

No. 1158.

E Vikkel-Raa.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier [1]

1881.

Fadervor læses tre Gange til og med den syvende Bøn.

No. 1159.

For Vred.

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Nar hesth haffwer vreetth sytt ben, tag badhe thynnæ tømmell ffyngre, och leg them bodhe thyll sam̅en oppaa benitth, och ssyg III

[1] Indført fra Trøndelagen af Fanter.

reysher: j naffn ffadres och søns och then hellygeands ✠, ignarum ✠ ignitum ✠ augo desertatum ✠, och less ther thyll v pater noster, v ave Maria the helly v wundher thyll loff.

No. 1160.

[For galne Hunde.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Item ffor galnæ hwnnæ.
artes ffortes sortes resortes.

No. 1161.

[At »dullæ« Sverd.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Item ath dwllæ swerd med.

O ffusa + o Amplustra + o geministra in nomine patris et f. e. s. s. Amen.

No. 1162.

At faa god Yndest hos Folk.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Nu gaar jeg i Jesu Navn
til denne Mands Gaard,
ja, god Yndest jeg der faar
først af den ene,
saa af den anden,
og saa af den tredje

og af alle dem, mig møder
af Nevart Neris
In Nomine Patris Et Fili
Et Spiritus Sancti.

No. 1163.

At stemme Blod.

(Efter N*; optegnet efter Folkemunde).

Valders
1880.

Om! Om! statt-om ers!

No. 1164.

Konst at vinde med Tærninger.

(Efter U).

?
1790.

Læs disse Ord over Tærningerne, førend du kaster:

Bastam Basta Briora.

No. 1165.

At belønne den, som har forhekset et Gevær.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Naar et Gevær er forhekset, da lugter det ilde, og da skal straks Geværet lades og affyre det mod en jordfast Sten, sigende i det samme:

ESPAS FACTUM.

Saa faar dette Menneske ingen Ro, førend han kommer til dig og beder om Forladelse, hvilket sker ved at sige disse sympatiske Ord tilbage.

No. 1166.

Tyv at binde.

(Efter Ø).

Ørskog

c. 1830.

Roden af den plettede Horndrager optages kort førend St. Hansdag, og ved Optagelsen læses følgende Ord 3 Gange:

Da sa la ma la rukka, fikka.

Derpaa lægges en Sølvenkelskilling i Rodens Sted og dækkes igjen. Gjemmes nu denne Rod blandt de Ting, som du frygter for kan stjæles, saa kan Tyven ikke komme derfra, førend Eieren kommer og med Stilhed lader ham gaa sin Vei.

No. 1167.

For Uvenner at overvinde.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Tag en[1] Hane-Klo[2] af den høire Fod levendes, og hold[3] den hos dig, saa og hold[3] efterskrevne Bogstaver hos dig:

V: H: M: A: Xo: p. S: F: H: I: L: N: L: J. X: 4: 1:

No. 1168.

a. Om Kvindernes Kjærlighed.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 169).

Urskog

1815.

Læs disse Ord saa sagte ved dig selv over en Kande Øl, ei puste deri; bed hende drikke, saa elsker hun dig.

Melchecedich, Vol, fregum, qvarti, qvame.

---

[1] T: den.
[2] T: Klov.
[3] T: holt.

b. [At blive elsket.]

(Ffter P).

Storelvedal
c. 1830.

Milkefe Quisen Gund qvara ligeami.

Læs dette i en Øl-krus og puste det i. Saa blir du elsket.

|

c. De Venere.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Tag et fuldt Krus Øl og drik en Pige til med, som du elsker, og sig disse Ord i Kruset hemmeligen, og imellem hvert Ord skal du aande i Kruset baade med Næse og Mund:

Melchisedech qvi Siiguet gros Religani.

Saa elsker hun dig.

d. Omvende Kjærlighed.

(Efter N; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) — *c. 1800.*
Gausdal — *1880.*

Læs følgende Ord sagte ved dig selv over en Kande Øl eller Krus and' eller pust deri og lad hende ikke se det; saa elsker hun dig og gjør din Vilje. Ordene ere:

El Kos gui sen gued
gvara lige ami.

No. 1169.

At fjettre Klo-Dyrene, at de ikke skader Kjørene.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da læs tre Gange i Mel og Salt disse Ord:

C Korsmise den 1 May.

No. 1170.

At fjetre Fugle (og) Dyr.

(Efter A. Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 168).

Urskog

1815.

Først naar du gaar ud af din Stue-Dør, da gak baglængs[1] og sig det Ord: Miertr. Og naar du kommer i Skove, da tag 3 Klyper Jord under din venstre Fod og kast det over dit Hoved, men se ikke efter det; da faar du List.

---

[1] A: bagklanges.

6.

Magiske Figurer.

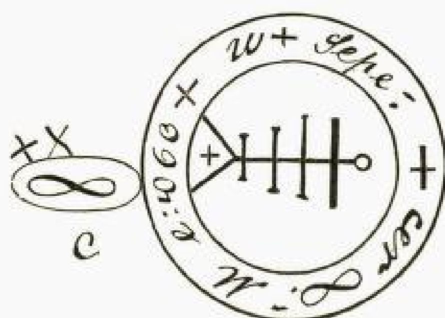
No. 1171.

En Karakter eller Figur at gjøre.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Hvo, som haver den hos sig, kan ikke overvindes, ei heller af Kugle eller Vaaben faa Skade; ultimo, begjærer du at gaa et Sted, hvor en forborgen Skat er nedgraven, didhen skyder eller skuffer den dig.

Denne Figur maa udi Bly være skaaren paa Hellig Krist Middag ante ortum solis [1].

No. 1172.

[At mane Tyven til at bære hjem det stjaalne, saa og at se ham i Søvne.]

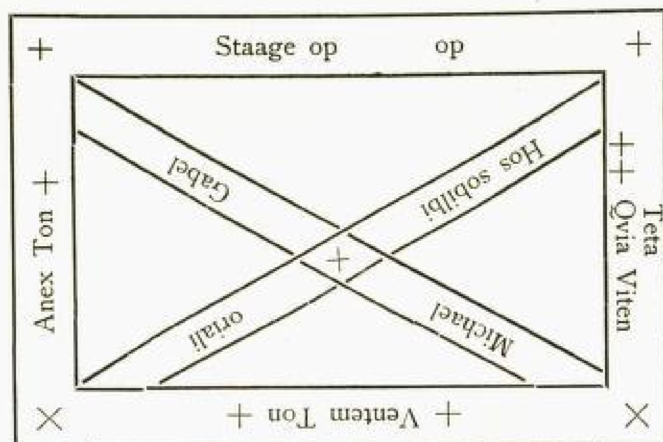
(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Haver nogen stjaalet dig fra, da skriv denne Figur, som her under staar, paa Jorden eller paa det Sted, Tyven (har) stjaalet; saa bær han

[1] Baade Figuren og Bemærkningen neden under er i Æ skrevet med rødt Blæk.

det stjaalne hjem. NB. Vil du ikke tro dette, da skriv denne Figur paa Pergament og læg det under dit Hoved om Natten; (da) ser du Tyven i Søvne.

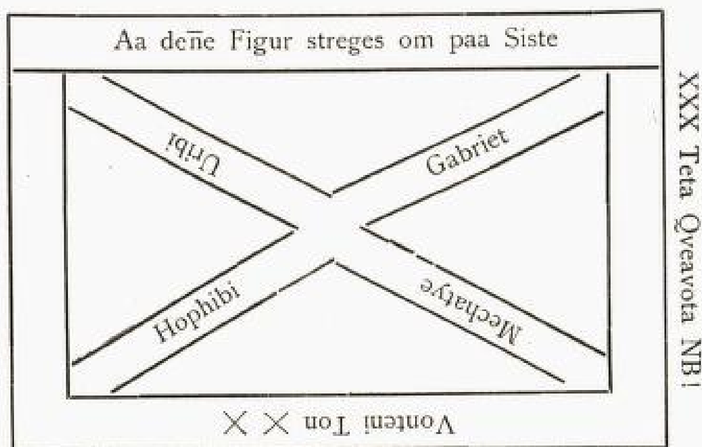
No. 1173.

At faa se en Tyv.

(Efter A)

Urskog
1815.

Skriv denne Figur paa et Pergament og læg det under dit Hoved om Natten; saa ser du Tyven i Søvne.

7.

Magiske Ord i Forbindelse med Sympathi-Midler.

No. 1174.

a. Fiske-Konsten[1].

(Efter A, F, NN, NN*, T, V+, Z og e.

Tinn *c. 1650.* *Valders* *c. 1700.* *Jeløen (Rygge)* *c. 1780.* *Moland (Telemark)* *c. 1800.*
Eker *c. 1800 og c. 1850.* *Urskog* *1815.*

Skriv disse Ord paa en Sed(del[2])

Qvinta Cerbumluo Climu optima Pellium opta faut filliorum nostra[3].

Tag et Orme-Hoved og dyp det i varmt Bukke-Blod og[4] lad det vel indtørkes[5]. Læg det saa i denne Sed(d)el og lad det ligge i 3 Ugers Tid[6] i samme[7] Sed(d)el. Naar du[8] vil fiske med Nod og Garn[9], da læg Orme-hovedet[10] i en Nat tilforn, da[11] faar du Fisk nok[12]; heller[13] du vil fiske med Krog, da stryg Orme-Hovedet med Krogen, da faar du Fisk nok[14].

[1] Saa F. T: At bekomme Fisk. A: Kunst at fiske paa. V+: Raad till att fange fisk. e: Fiskeri med Garn.

[2] Saa A. T og e: Skriv den Sed(d)el, som følger.

[3] Saa F. e: Qvinta, Corbula, Olium Optima, Sunt. Siliorum Nostra +. T: Qvanta Cerbuta Ollum optima Pillium opta sunta filiorum nostra — A:

Qvento, Cerbulono, Liurne
Optim, pillium, opta Sant
Tillierum, Nostra.

V+: Quitta cerbunt volimus optima piscium, exte sunt filiorum nose. NN: Pėlium, Qvinta Cerbo in lies Climo optime Natranum.

[4] Saa F og V+. T, A og e om. og.

[5] Saa F og T. A: indtørres. V+: tyrckis.

[6] Saa F og V+. A: 3de Søndage. T om. lad det ligge — Seddel. e: lad det ligge i 3 Søndage; forvar det siden. Og naar du o. s. v.

[7] Saa F. A om. samme.

[8] Efter du tilføier T og A: da; V+: siden.

[9] Saa F. — T, A og e om. Nod og. V+ har blot »Noden«.

[10] Saa F. Saa A, T og V+. F: »det«.

[11] Saa F. — A om. T fortsætter efter »nok«: mens lad Orme-Hovedet ligge 3 Søndage i Sed(d)elen førend du da vil fiske med Krog o. s. v. V+ har istedetfor: »da — nok«: »dermed kast ud«.

[12] Saa F. A: om. »nok«. — e afslutter her Opskriften.

[13] Saa F. A: Og naar du vil o. s. v. V+: Men vil du.

[14] Saa F, T og V +. — A om. »nok«. — T fortsætter saa med en anden Formular, der indledes med: »Eller.« — I NN er Opskriften noget kortere affattet.

b. Mørk-Seddelens Besværing[1].

(Efter NN*, P og a).

Fron (Gbdl.)	*Storelvedal*	*Eker*
c. 1830.	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Følgende Ord skrives paa et Stykke Papir og bindes sammen om Halsen med et rødt Silke-Baand.

Qamla Clebsin Luo ſlesmo optime Pilium Faut apta Sant Filionna nostra Rum[2].

(En meget nyttig Bøn).

c. Kunst at bekomme Fiske med Krog, Garn eller Nod.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Skriv en Seddel med disse Ord:

Qvinta. Corbuta. Olium. Optima. Optasunt, Setiorum. Nostra.

Tag et Ormehoved og læg det i Noden eller Garnet med Seddelen Natten over. Da faar du Fiske nok.

d. Hvad Raad man skal bruge, at bekomme Fiske.

(Efter O).

Høland
c. 1700.

Tag et Ormehoved og stik det i varmt Bukkeblod og lad det siden vel . . . . , skriv saa disse Ord paa et Stykke Papir:

---

1 P: Beskrivning.

2 I a lyder de magiske Ord saaledes: Cgumlo Cleboin Luo Flome optimia Pilium fleut apla samt filiorma Nostra Rum. — NN*: Gumla Cleboin luo flemo optime Pilium faula apla samt fili arma Nostra Rum.

Nolimun Optima Primum, esta, Sunt, Silicrum, Nostra.

Læg saa Ormehoved(et) udi samme Skrift i 3 Uger. — Og naar du siden vil fiske, da lægger (du) Hovedet i Garnet en Nat tilforn. Saa skal du se et underlig Ting.

e. Hvad Raad at bruge til Vei(d)eri.

(Efter O).

Høland

c. 1700.

Skriv først disse Ord paa et Stykke Papir:

Noster ist, Pallolaum grepus, fera tantum vbi sunt, artis specir babunt.

Tag siden 2 spanske Naaler og et lidet Stykke Bævergjeld og læg udi samme Skrift, og forvar det udi dine Klæder. Og naar du gaar til Skogs, da lad ingen det forstaa, og se dig ikke tilbage. Hvad Djur eller Fugle du da ser, førend det ser dig, er du vis paa, som du haver det (i) Hænderne.

f. At fiske.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Qvintacerbo, in luo Qimo, optimo Tilium Faust opta Fant Fillorum Nostrarum.

Tag et Ormehoved, kom det udi denne Skrift, lad det ligge i 9 Dages Tid udi samme Skrift. Og naar man vil fiske med Vad, Garn eller Krog, da stryg Ormehovedet derpaa.

g. At bekomme Fiske.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Skriv denne Seddelen:

⊙ · 人 · Ξ · € ʌ Ʒ

Ʌ . Ƨ . SM . 12

Tag saa et Ormehoved og dryp det i varmt Vatn og i varmt Bukkeblod; lad det saa vel indtørkes; læg det saa i denne Seddelen og lad det ligge i 3 Søndage efter hinanden. Naar du da fisker med Krog eller Garn eller Snor, da læg Ormehovedet og Seddelen deri en Nat tilforn; og naar du vil fiske med Krog, da bestryg Krogen med Ormehuvudet. Saa faar du Fiske nug.

Eller og tag Qvægsølv og sæt det med en Pind i Vatnet, og tag saa Kirkemuld og kast i Vatnet 3 Gange. Saa bindis Fisken.

No. 1175.

Konst at man kan faa alt, hvad man vil ønske sig her i Verden.

(Efter U).

?

1790.

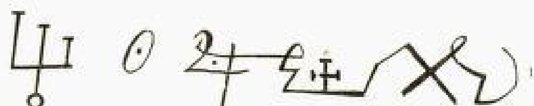
Tag en Muldvarpes Hjerte og stryg det i Salt, og naar du haver saltet det, saa skal du støde det saa smaa som Sand. Tag saa noget Mel i din høire Haand og lag det i Haanden. Tag saa alt det, som saa bliver i det til og gjør en liden Æltning deraf og lag den saa som en Sten, og gak ud paa Marken første Gang og ønsk dig:

Du liden Orm tvinges, at du ønsker mig Magt at ønske af dig den Del, som OCN haver.

Tag saa samme og læg hende (i) noget Sand udi paa Marken, og gak saa til det i 3 Dage igjen, tag det saa og tag en Kniv og skjær den saa smaa som Sand paa et Stykke Papir og brænd det saa op. Saa kan du ønske dig al den Del, du vilt have paa Guds Jord. Ei andet tør du sige: Kom S. G. og G., det er, kom Sølv, kom Guld. Du kan og ønske dig: Kom Svin, kom Gjæs, kom Heste, kom Kjør, kom Faar, eller hvad du andet lyster at ønske dig.

OCN er en Fyrste i Himlen, og han regjerer paa første Time om Søndagen, som ellers kaldes Solen, alene forretter alle Ting, og alle de andre tjener ham som Capitainer. Hvem som nu respecterer og ærer ham med dette sit efterfølgende Caracteres, den gjør han, at han bliver ligesom æret og dyrket af alle, ja af alle Verdens Konger.

Caracter

 [1]

8.

De ulykkelige Dage.

No. 1176.

De ulykkelige Dage[2].

(Efter A, O og M No. 5, NN * og a).

Høland	*Skaabu (Fron, Gbdl.)*	*Urskog*	*Fron (Gbdl.)*	*Eker*
c. 1700.	*c. 1800.*	*1815.*	*1830.*	*c. 1850.*

Januari den 1—4—6—11—17[3].
Feberuvari den 11—17—18[4].
Marti den 1—4—14—15[5].
April den 10—17—18—[6].

[1] Sigillum Angeli diei Dominicæ; vide Agrippæ Opera, ed. Lugduni, Pag. 464.

[2] Overskriften efter O. A: De forborgne Dage, ialt 32. M No. 5: Dette efterskrevne kaldes de for Baawne Dage som er funden saa ledes nedtegnet efter Sal. og Vel byrdig Johan Fris for du Danne Markes Riges kandseler efter hans død paa Kjøbenhavn slaat 1572. a: Tryge bra Dage.

[3] Saa M No. 5. O: 1—4—6—11—12—20. A: 12. 13. 15. 22. 31. NN*: 1. 2. 4. 6. 11. 16. 21.

[4] Saa M No. 5, NN*, O og A: 22. 28. 29.

[5] Saa M No. 5, O og A: 12. 18. 25. 26. NN*: 11. 15. 18.

[6] Saa M No. 5, NN*, O og A: 25. 28. 29.

Majus den 15—17—18[1].
Juni den 6[2].
Juli den 17—21[3].
Agusti den 20—21[4].
September den 10—18[5].
Oktober den 6[6].
November den 16—18[7].
December den 6—11—18[8].

---

[1] Saa M No. 5. — O: 7—31. A: 18—26—29. NN*: 1—15—18.
[2] Saa M No. 5 og O. — A: 17. NN*: 12. 17.
[3] Saa M No. 5 og O. — A: 28. 29. NN*: 17.
[4] Saa M No. 5, NN* og O. — A: 31.
[5] Saa M No. 5, NN* og O. — A: 1. 21. 29.
[6] Saa M No. 5, NN* og O. — A: ingen.
[7] Saa M No. 5, NN* og O. — A: 17. 29.
[8] Saa M No. 5 og NN*. — O: 11—18. A: 17. 22. 29.

Foruden disse Dage betegner M No. 5 endnu andre som ulykkelige, paa hvilke alt, som begyndes, faar et ondt Udfald. Disse ere: Febr. 1, Mai 31 og Septembr. 30.

Baade M No. 5 og især O indeholder detaillerede Forskrifter om, hvad der ikke tør gjøres paa de ulykkelige Dage, som Afholdelse af Bryllupper, Afreise fra Hjemmet, Skolegang.

Endelig opregner M. No. 5 tre lykkelige Dage i Aaret, paa hvilke alt, hvad man begynder, skal faa »Bestandighed og lykkelig Fremgang«, nemlig den 26de Januar og den 8de og 9de Dag efter Maria Bebudelsesdag.

I a varierer Angivelsen af Dagene noget, men er mest beslægtet med den i A.

X.

Besværgelser ved det Hellige.

1.

Forskjellige Slags Besværgelser.

a.

Af almindelig Art.

No. 1177.

[For Gigt.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

in nomine patris et ff. et ss. sa.

Jieg maner dich icht om the hellige v vundher, ieg maner teg om the hellige III naglele (!), som igiennem ginge guds hendher och fødher, ieg maner teg icht vith thet hellige suære kors, om worherre iesus christus holdte sin sinnede døth oppaa, ieg maner thig icht om sol och mane och allæ planeter, ieg maner thig icht vith guds domstoll ✠, ieg maner teg icht per lac beatæ mariæ virginis ✠, ieg maner thig icht vith the veldige XII apostelæ ✠, ieg maner tig icht om allæ the IIII verdighe ewangelistæ ✠, ieg maner teg icht om allæ the hellige martyres och allæ conffessores ✠ och allæ iomfrwer ✠ och allæ hellighe viduer +, ieg (maner) thig icht om then yterstæ domme dagh +.

Ieg maner thig icht thet thu borth flyr aff thet guds menniskæ N. aff hennes hoffwit och aff hennes hertthæ, aff henæ øwen och aff hennes armæ och aff fødher och hendher ✠ och aff hennes righ och aff hennes ben ✠ och aff allæ hennes ledher indvorthes och vdvor thes ✠, och saa ledh worde teg icht och werck tenne guds tenneste quinne eller mand N. i kød och saa som iomfrv maria ledh gordes aff syn sinedhe søns dødh, dum proffisset (?) Christus monstraverit sanctus gallus (?) in valum evasit dic conjuro te macula rogita per patrem et ff. et spiritum s. saluat et sanat N: dei in nomine patris et filij et spiritus sancti Amen.

No. 1178.

For Blod-Ægten.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Crux Christi +

Clavis est Paradisi, hvormed jeg heler og læger[1], løser og binder Blod-Ægten paa NN. Du skal uddrives, ligesom Aanderne af Jomfru Maria. Og det skal fuldkommes og ske i Navn En *τουτω* Non[2] +.

No. 1179.

At gjøre sig haard.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Læs dette om Morgenen, naar du fører dig i din Skjorte den Dag, du vil være haard:

Vor Herre Jesus Kristi Ord, som jeg idag oplæser, skal bevare mig fra Had og Avind, fra Kiv og Trætte; jeg skal være bevaret fra alle mine Fiender, synlige og usynlige, og fra al deres Vold og Kraft. Idag skal jeg være, som min Hals var af Jern, mit Hoved af Kobber, min Ryg som Horn, mine Armer som Staal,

[1] ɔ: Heller og leger.

[2] Vel korrumperet for Nom(ine).

idag bevaret under Sankt Mortens Skjold,
under den Mands Skjold,
som al Verden haver i Vold.
In nomine patris et filis et spiretus sancti. Amen.

No. 1180.

For Hug og Stik at staa.

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Jeg, NN., gaar herved af denne (Dør[1]),
vor Herre Jesus være min Broder;
Hvem mere kan,
end denne Mand,
have mig i denne Mand,
give mig idag an?
Han være mig i denne Dag[2]
og al min (Tid[3]) Skjold og Værn.
Min Nomiue Patris + et Sant. Spiritus +.
Dette læser du, førend du gaar ud.

No. 1181.

[Mod Ondt.]

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Gud allerhøieste med dit høie Val(d)
bevare alle mine gode Deler fra Nederfald,
rige Mænds, urene og onde Mænds grumme[4].

[1] Konjektur i NN*. NN har her udeladt et Ord.
[2] Tilsat af Udg.
[3] Ligesaa.
[4] Her maa et Ord være udeglemt.

Den, mig ilde vil,
Gud give hannem ingen Raad dertil,
Gud lægge Band under deres falske Raad og Svig, indtil de faar
3 Draaber af vor Herres Jesu Saar!

Amen.

No. 1182.

At dølge Vrede hos en Anden[1].

(Efter A og Y).

Bø (Vesteraal) *Urskog*
c. 1770. *1815.*

Læs disse Ord hemmelig ved dig selv, naar du ser din Uven, førend han faar se dig:

Jeg over-ser dig med 6 Øine
de to er Gud Faders,
de to er mine,
de to er dine.

Og jeg ser dig ind udi Hjertet og udaf dine Øine med 12 Guds Engle. Og jeg binder dig nu med Guds Ords Baand, saasnart som Gud lader Solen, Maanen og Planeterne skinne over Jorden, at du nu strax skal forglemme din Vrede, som du haver til mig.

I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands. Amen.

No. 1183.

At binde[2] En til Thinge.

(Efter Y og d).

Bø (Vesteraal) *Skaabu (Fron, Gbdl.)*
c. 1770. *c. 1800.*

Jeg dig, N.N., overser med 6 Øine,
de tvende er mine,

[1] Overskriften efter Y. A: At læse over sin Uven. Texten forøvrigt noget korrumperet i A.
[2] Y: vinde.

de tvende er dine,
og de tvende er Gud Faders:
Du skal tie
og jeg skal tale!

I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands. Amen.

No. 1184.

At forstumme sin Vederpart for Retten.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Sig for dig selv, naar du skal gaa i Retten:

Min Modstander skal vige og staa til Skamme. Saa taler den gudfrygtige Davi(d)s Mund.

I den hellige Trefoldigheds Navn, Faders + Guds Søns + og Helligaands + Amen.

Læs Fadervor med sand[1] Andagt.

No. 1185.

At gjøre En blid, naar han er vred.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Stat bag hans Ryg, saa han ikke ser dig, og læs disse Ord:

Jeg ser dig igjennem i dit høire Øie
og igjennem det Bryst.
Saasnart skal din Vrede blive stilt,
som Lucifer blev sendt til Helvede!

I 3 Navn, Gudfaders, Søns og Helligaands. Amen.

[1] T: hun.

No. 1186.

Faa vekk Pina i Verkfing[1], Saar, o. s. v.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier[2]

1881.

Som Jesus om paa Jorden drog,
de ti spedalske[s] Smerter borttog,
saa borttager jeg og Smerter i din Fod
(ell. Haand, Finger etc.).

I N. Gf. o. s. v.

No. 1187.

At Hug, Slag eller Bylder ei skal bolne, før dette bliver læst derover, inden de sover.

(Efter U. Trykt i Ill. Nyhedsblad for 1874, Side 180, og Theol. Tidsskrift, R. II, B. X, Side 172).

?

1790.

Læs derimod:

Jomfru Maria sidder paa Marmorstene,
hun saa en Ild optændes,
han vil al Verden opbrænde.
Hun slukker den Ild med sine 10 Fingre
og 12 Guds Engle:
Denne Ild skal aldrig brænde mere,
før Jomfru Maria faar Sønner flere
saa gode, som Kristus var.
Aldrig faar Jomfru Maria flere:
Aldrig skal denne Byld eller Saar bolne mere.

I Navn 3 Gange G. F. S. og H. A. Amen.

Og spyt saa 3 Gange imellem hver Gang, du læser det, og gjør 3 Kors over dit Hoved, (hver) Gang du læser det.

---

[1] Trøndsk Maalform.

[2] Indført fra Trøndelagen af Fanter.

No. 1188.

[At dølge Ild.]

(Efter U).

?

1790.

Se, Jesus[1] ser denne Ild optænde[2]
og i Luften høit at brænde.
Maria slog sin Kaabe over den.
Jeg forbyder dig, at du ikke brænder, førend
der opstaar en Jomfru, som føder en Søn,
som aldrig var og aldrig sker.

I Navn F. S. og H. A.

No. 1189.

For Orm i Tænderne.

(Efter U).

?

1790.

Skriv og bær det paa dig i Navn G. F. S. og H. A.:

Jeg besver(g)er Eder, I Orme, som æder N.N.s Kjød og drikker af hans Blod, at I ikke æder af hans Kjød eller drikker af hans Blod, førend Jomfru Maria føder bedre Sønner. I Navn G. F. S. og G. den Helligaand. Amen.

No. 1190.

At en Snog eller Slange skal dø i en Kreds.

(Efter U).

?

1790.

Gjør en Circul eller Kreds om ham med en Kjæp, og sig disse Ord: Her skal du i denne Circul blive liggendes, indtil Jomfru Marie (føder) bedre Sønner end Christus.

I Navn G. F. S. og H. A. X X X.

---

[1] U: Jeng.
[2] U: optændes

No. 1191.

[For ondt paa Kreaturene.]

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg gjør . . . til mine Fe,
som Jomfru Marja gjorde til sine Fe
med sine 5 Finger,
saa at ikke Trold eller Troldkvinder
skal have Magt over mine Fe,
før de kommer til Jesu Vunder
og faar 3de Draaber
naar di inte i 3de Navn
F. . . og Avind i deres Hjerte-Rødder og Nyrer[1],
lad min Bøling være i Fred!
I 3de N: F. S. og H.aand.

No. 1192.

Døve Skud.

(Efter M No. 5 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *Gausdal*
c. 1800. *1880.*

Jeg stemmer det Skødt,
som jeg havde hørt;
det skal ikke blive til Nytte,
førend du faar Satans Magt at tvinge.

[1] A: Hjerte og Nyrer Røder.

No. 1193.

At dølge Hugormen.

(Efter U).

?

1790.

Sig til ham, naar du ser ham:

Lig fast, du jordiske Orm, for mig,
som Træet staar fast paa Rod for dig,
indtil jeg har havt min Haand paa dig.

I 3 N, G. F. G. S. og Gud den Helligaand.
Dette siges 1 Gang. Tag saa fat paa ham.

No. 1194.

At dølge Hugormen.

(Efter U).

1790.

Sig disse Ord 1 Gang, naar du ser ham:

Se, I er Adams Frister[1], og Eva var min Moder, som du saa snildelig i Haven har forraadet. Derfor har jeg nu Magt at sønderknuse dig; Edder og Forgift det skader ikke mig. I N 3, G. F. S. og H. Aand.

No. 1195.

At mane Ulve og Ræve.

(Efter A).

Urskog
1815.

Saa sandt som Peder hjalp de Sy(g)e,
saa sandt som Jernet paa Vandet monne[2] flyde,
saa vist hidmaner jeg de skadelige Dyr,

[1] U: fysted.
[2] A: maane.

her menes de Orme, Røskat, Rotter, Mus, Ulve, Ræve,
som her i Skoven gjør mig Ustyr.
Har du ei din[1] Bolig her,
saa maner jeg dig, hvor du er,
500 Alen i Rund-Del bort,
jeg maner dig (til) Aat-Holet fort;
gaa saa mange Kroger, du vil,
dit Liv skal (du) dog hen sætte til.
Elec, Omsides, Abenedegod

Tag en Varme-Brand og brænd paa Aat-Holet med, og læs det 3de Gange, som er skrevet; gaa siden hen, hvor du vil skyde.

No. 1196.

For at faa mange Fiske.

(Efter A).

Urskog
1815.

Saa san(d)t som Peder hjalp de Syge,
saa sandt som Jernet paa Vandet monne flyde,
saa sandt maner jeg alle de Fiske, i Floder er,
500 Alen i Rund-Del om.
Og paa det kaster jeg mit Garn ud
og drager den største Fiske-Dræt[2].
I 3de N.

No. 1197.

At drive Mus af Huset.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Den Dag, du gaar til Alters, da gak tiendes hjem igjen, og naar du kommer i din Gaard, da gak i alle Huse og (sig) disse Ord med høi Røst:

[1] A: dit.
[2] A: Fiske Drægt.

Jeg forbyder Rotter og Mus
at være i dette mit Hus,
førend I har været i den Flod,
hvor Elisæus sig døbe lod.

I Navn Gud F., Søns og H.aand.

No. 1198.

At fordrive Rotter og Mus.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Gak tiende hen i dine Huse, naar du er berettet, og sig disse Ord:

Nu forbyder jeg alle Rotter og Mus her i dette Hus at være, at æde, bide, gnave, skjære enten Kjød eller Flæsk, Ost, Smør eller noget, som er i Huset, førend de faar været ved den Flod, St. Johannes døbte Jes(um) Kristum udi. Men ligesom Ravnen rømte af Noe Ark og kom ikke tilbage, ligesaa skal alle Rotter og Mus nu strax rømme af dette Hus og aldrig komme her mere igjen. In nomini patris et filii et speritus sanctij. Amen.

No. 1199.

At Mus ikke skal æde Kornet.

(Efter Y og en Optegnelse af Løitnant Jørgen Brochman paa Kisterud i Nordby Annex; meddelt af Hr. Rigsarkivar Huitfeldt-Kaas).

Bø (Vesteraal) *Aas*
c. 1770. *c. 1800.*

Naar du lægger det første Baand i Laden, da sig disse Ord:

Sancte Gregorius haver saaet,
Jomfru Maria haver skaaret,
Jesus Kristus haver det sammen baaret.
Saavist skal dette Korn bevares
fra Rotter og Mus,
som den Mand, der stod paa Thinget,
ved ret og vidned uret,

skal være Himmelen udelukket.
Viger fra mig, alle Rotter og Mus,
til Skov og Mark,
til Fjeld og Krat!
Der skal I have eders Føde
af dette Aars Grøde [1].

No. 1200.

At faa en Tyv at staa stille i 24 Timer.

(Efter Z).

Sandeherred
c. 1800.

Da læs dette efterfølgende; vil du, han skal staa længere, da læs det atter igjen:

Maria, vor kjære Frue, gik i Hagen. Da var der tre Engle, som tjente hende og varted hende op: den Engel Sankt Mikael, Sancte Gabriel, Sancte Gabel. Da sagde Sancte Peder til vor kjære Frue: Peder bind, Peder bind, Peder bind med Strikker og Bændler og med Baand og med Ruds [2] Haand og med sine hellige 5 Vunder, saa at alle mine Varer kan blive bevaret; og forbind den Tyv, som vil angribe det, at han maa der stille staa som en Sæk og maa alle Stjerner paa Himmelen tælle, de som staa og op gaa, til jeg ham med mine Øine kan se og saadan en Tyv med min Tunge kan Forlov give. Og hvad jeg synder dermed, skal Tyven selv svare til. I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands. Amen.

No. 1201.

For Tandværk.

(Efter NN * og a).

Fron (Gbdl.) *c. 1830.* — *Eker* *c. 1850.*

Jeg har Orm i mine Tænder,
hvad heller de ere røde eller hvide eller graa [3],

[1] Begge Opskrifter adskillig korrumperede. Jeg har ved at sammenarbeide begge, faaet ud en rimelig Mening.
[2] Feil for: Rubens = Kerubims.
[3] Saa NN *. a her korrumperet.

da skal de saa
visselig dø,
som Jesus er fød af en Jomfru Mø.

I Navn Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

No. 1202.

Ffor trodh.

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Ffor trodh.

Saa gør ett kors over thet trodh med thyn fodh och sygh sso: the hellige fem wundher thel helæ tessæ wundher in nomine patris et filij et sspiritus sancti.

No. 1203.

At klomse et Klodyr.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Jesus spyttede i Jorden og sagde: »Efata, lad dig op!« Og disse samme Ord skal hjelpe mig til, at dette Klodyr skal bie mig, og det (i) den Trefoldigheds Navn, og det i den Treenigheds Navn, og det i disse tre Navne o. s. v.

No. 1204.

For Braane.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus —
gik ud en brændende Ild af hans Tænder
og en blaasende Ild-And ud af hans Næse.

No. 1205.

At sætte god Vind i en ny Smede-Bælg.

(Efter NN og P).

Eker *Storelvedal*
c. 1800. *c. 1830.*

Med den samme Vind
blæses denne nye Bælg ind[1],
som blæste paa det Gallilæiske Hav,
da Jesus laa og sov.
I 3 N. F. S. H. a. 3 G. Fv.[2].

No. 1206.

Mod Trold.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Gud sprenge den, som denne Ko (Stud, Hest o. s. v.) vil sprenge!
I Navn o. s. v.
Fadervor 3 Gange.

No. 1207.

Mod Bylder.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

O Jesu Bøn, hjælp mig at gjøre godt. Fadervor 3 Gange.

---

[1] P udelader »ind«.
[2] NN foreskriver bare en Gang Fadervor.

No. 1208.

[For Tandværk.]

(Efter M No. 4 c, (ogsaa afskrevet i N*) og Y).

Bø (Vesteraal)	*Skaabu (Fron, Gbdl.)*	*Gausdal*
c. 1770.	*c. 1850.*	*1880.*

Jeg staar paa Jorden den grønne
og ser til Himlen den skjønne:
Gud skille mig ved den onde Gjæst[1],
som sidder i mine Tænder fæst
i Namn Gudfader, Søn og Helligaand. Probatum[2].

No. 1209.

For Greb.

(Efter E og f No. 4).

Hedrum	*Hemsedal*
c. 1800.	*1897.*

Jeg har Høl(d)-Greb,
jeg har Trøl(d)-Greb[3],
jeg har Dødsmands-Greb,
jeg har Man(d)e-Greb[4],
jeg har Blod-Greb,
jeg har Norden[5]-Greb,
jeg har Sønden-Greb,[6]
jeg har Øster[7]-Greb,
jeg har Vester-Greb,
jeg har (alle) Slags Greb,
som svæver imellem Himmel og Jord,
Vor Herre Jesus Kristus hør mine Ord!
I de 3 N. G. F. S. H.

[1] Opskriften i M og N*: hiælt.
[2] Saa Y. M og N* om. Probatum.
[3] Saa E. — f No. 4: Trælgreb.
[4] Saa f No. 4. — E: Mansgreb.
[5] E: manden. — f No. 4: Nærvengreb.
[6] Denne Strofe udeladt i f No. 4.
[7] E: høster.

No. 1210.

Imod din Modstanders og onde Menniskers Efterfølgelse.

(Efter U).

?

1790.

Læs tre Torsdags-Morgen førend Solen staar op, den Bøn efter Davids Salme, som staar skrevet i Salmen den 119, engang hver Morgen; saa faar (de) skyldige sin Løn og Betaling.

Eller og du kan læse de tre Søndagmorgener, før Solen staar op; saa sker det samme.

Men læser du det hver Søndag og Torsdag et halvt Aar igjennem, da visner den skyldige rent bort og dør; ja alting forulykkes for ham og gaar bort.

NB! Men man agter, at man selv er uskyldig og har ren Fod at staa paa, og at man ikke læser den ubesindig og uden Aarsag; thi er man selv skyldig, da maa Læserne selv frygte for Fare. Gjør ingen Uret; men vederfares du Uret, saa læs den, som skrevet staar. Saa faar du Ret, og saa se derefter, at din Fiende bliver straffet.

Eller læs paa samme Maade dén 3 og 5 Davids Salme 3 Torsdag- eller 3 Søndag-Morgener, førend Solen staar op; saa overvinder du dine Modstandere og Fiender.

No. 1211.

At kaste Lede for en Tyv og faa ham til at bære hjem det igjen, han har stjaalet.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Mandags Morgen efter, at Godset er stjaalet, eller og første Nyet er tændt, da stat op tiendes og gak i dit Kammer for dig selv i Enrum og gjør 3 + paa Gaarden, og sig, naar du gjør det første +:

Abraham skal dig binde;

naar du gjør det andet +:

Isak skal dig holde;

og naar du gjør det 3die +, da sig:

Salomon den vise, som aldrig noget Menniske igjen skrive (!), skal dig paa finde o. s. v.

No. 1212.

Tyven at løse igjen.

(Efter U).

?

1790.

Vor Herre Jesu Kristi sagde til sine Discipler: Hvilken I løser paa Jorden, skal og være løst i Himmelen, og hvilken I forlader Synderne paa Jorden, skal evig være forladt. — Herfore skal du tegne ham[1] med det hellige Kors. — Gjør Pønitentse og Omvendelse og fortryd, at du foruden andre Synder ogsaa har mættet din Sjæl med Tyveri og uretfærdigt Gods og syndet i mod Herren din Gud, F., S. og H. A. I Navn Silo Elohims Adonays er du løst af Helvedes Baand og[2] tvækker(?) Abdamons og Satans Tilhængeres Skat og Løn i Sol og Maane og Stjerner, deres Uvidenhed, hvilken og staar ligesom Adams Fødder, alt sammen skal være mig regnet for Synden til Retfærdighed. — Gjør saa igjen Kors over ham — ved Jesu Kristi. Amen. Stad op og vandre, og synd ikke saaledes mere!

---

b.

Besværgelser over Saar og Værk.

No. 1213.

[For Hug eller Stik.]

(Efter C).

Ringerike

1885.

Om et Menneske har stukket eller hugget sig, saa læs følgende i Brændevin og Smør over Saaret, saa kommer det hverken Værk eller Svia:

[1] U: dig. Slutningen viser, at her skal staa: »ham«.

[2] Herfra er Formularen noget korrumperet.

Vor Herre Jesus Kristus, Guds og Marias Søn, havde 7 Vunder og Saar. De 7 Vunder og Saar
skal grø(d)e med dine og mine Saar.
Intet mere Svie og Værk skal du have i dine Saar,
end Jesus Kristus, Guds og Marias Søn, havde i sine Saar.
I 3 N.

No. 1214.

[For Saar.]

(Efter B).

Gudbrandsdal
c. 1830.

Du maa ikke svi(e) og værke mer
end Kristus('s) 15 Saar svier og værker,
som staar paa Korset.
Kristus op paa Korset staar [1],
han havde vel mere end 15 Saar;
den Værk og Vaag [2],
der udgaar,
skal hele [3] alle dine Saar.
Vor Herre Jesus somned,
hans Saar dovned,
Vor Herre Jesus vakna [4],
hans Saar batna [5].
I 3 Navn.

No. 1215.

For Værk i Legemet.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus gik over til Kirkegaard,
han sagde at stille NN Værk og Saar.

[1] B: stod.
[2] B: Voge.
[3] B: hede.
[4] B: vagtna.
[5] B: bagner.

Jesus søvna,
Værken døvna,
Jesus vakna,
Værken sakna.
I Navn F. S. H.

No. 1216.

[For Værk og Svie i Saar.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus søvna,
Værk og Svea døvna.
Jesus vaagnede,
og alle hans Saar lægte var.
Og Jomfru Maria gav mig (at)
læge den, jeg læge vil,
bøde den, jeg bøde vil,
grøe den, jeg grøe vil,
og stille Værk og Svie,
at læge og grøe NN af sine Saar.
I Navn F. S. H. Amen. 3 Gange Fader vor.

No. 1217.

Blodstemmen.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier [1]
1881.

Jesus red over Kirkegaard,
der gjorde han sig et blodigt Saar,
Jesus somna, Bloe domna,
Jesus vakna [2], Bloe sakna [3].
Statt blo i N. G. F. o. s. v.

[1] Indført fra Trøndelagen af Fanter.
[2] i Øier: vaktna.
[3] i Øier: saktna.

No. 1218.

For Værk.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165).

Urskog
1882.

Jesus rider over Kirkegaard,
døvede Værken.
Jesus sovne,
Værken dovne,
Jesus vakne,
Værken sagtne.

No. 1219.

At døve Værk.

(Efter C).

Ringerike
1885.

Jesus gik over Kirkegaard,
han døvede Værk og Svie i alle Saar.
Vor Herre Jesus Kristus vaagnede,
al Værk og Svie dovnede.
Vor Herre Jesus Kristus vendte (?),
al Værk og Svie endte.

I 3 N.

No. 1220.

At stille Blod.

(Efter Y; trykt i Skillings-Magasinet for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Naar nogen bliver huggen, skaaret eller stukket, da læses disse Ord trende Gange over Saaret:

Vor Herre Jesus fik Saaret i Jorderig
og det var lægt i Himmerig.

No. 1221.

For Braane.

(Efter A).

Urskog
1815.

Vor Herre Jesus havde 5000de Saar,
inte[1] havde han Værk, ei Vaag.
I 3de Navn.

No. 1222.

For Verk.

(Efter G. Tidligere trykt i Skillings-Magasinet for 1859, Side 219).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Gud velsigne mit nye Saar!
jeg læg(g)er ned mit nye Saar,
ned for Jesu Knæ,
han velsigner min Verk og Ve
i tre Navn, Gudfader, Søn og Helligaand.

No. 1223.

For Verk.

(Redigeret efter De Fines Beskrivelse over Stavanger Amt, Norske Magasin III, Side 197).

Stavanger
c. 1630—1660.

(Læses i Brændevin, som man smører Vedkommende med).
Nu døver jeg din Verk,
som Jomfru Maria døvede sin Verk
om sig og sin velsignede Søn.

[1] A: intet.

Jomfru Maria sovner,
og al hendes Verk dovner.
I Navn Gud Faders, Søns og Helligaands.

No. 1224.

For Værk.
(Efter Lørdags-Aftenblad 1865, Side 51).

Solør
1865.

Jomfru Maria gik paa Kirkegaarden,
hun døyde[1] Værk og Svea.
Værken gik ned,
og selv stod hun op igjen
i 3 Navn o. s. v.

No. 1225.

[For Værk og Svie.]
(Efter M No. 5 og M No. 11; ogsaa afskrevet i N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800 og c. 1830.* — *Gausdal* *1880.*

Jomfru Maria befriede sin kjære Søn Jesus for Værk og for Sve.
I hellig 3 Navn, Fader, Søn og Helligaand.
Spyt 3 Gange paa Saaret.

No. 1226.

[At døve Værk.]
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg døver det ved Jomfruens Foster,

[1] L.-A.: dejvde.

han din Værk forøde
ved den Førstegrøde,
for Jomfu Marie Bøn,
for Jesu Blod saa rødt.

No. 1227.

For Værk og Hævelse i Saar.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jesus var selv syg i Jorderig; saa der alle Værk og Svul(l) og Svagheder.

Inte ske dig Værk
inte ske dig Svide [1]
inte ske dig Svul(l)en,

men du skal være som Jomfru Marias Førstegrøde.

I Navn F. S. H.

No. 1228.

At døve Værk i Saar.

(Efter H, I, NN, NN * og e).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* — *Romedal* *c. 1780.* — *Jeløen (Rygge)* *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Maria Magdalena gik til Jesus [2], Faderen sin,
og bad til Fader sin [3]:
Lad mig ikke faa Værk i Saarene mine.
Jesus svarede Maria Magdalena:
Ikke skal du faa Værk i Saarene dine [4].
Jesus, den Stund han paa Jorden gik,
da gik han saar, og Værk han fik [5].

[1] e: Svede.
[2] H udelader: Jesus.
[3] Denne Linje lyder i I og NN saa: Jeg beder dig, Faderen min; e læser: til beder hun Fader sin.
[4] Denne og den foregaaende Linje findes blot i e.
[5] Alle Opskrifter er her korrumperede. H, I og NN læser: da fik han Saar og Værk, medens e har: da gik han saar og værknede.

De bade for hannem i Himmerig[1],
NN, jeg beder for dig paa Jorderig,
som de bade for Kristo i Himmerig.
I 3 N. Fadervor 3 Gange.

No. 1229.

At døve Værk og Svea.

(Efter H, I, NN, NN* og e).

Fron (Gbdl.) c. 1750. *Romedal c. 1780.* *Jeløen (Rygge) c. 1780.* *Eker c. 1800 og c. 1850.*

St. Lars[2] blev stegt paa en Rist
og indbaaren for vor Herre Jesus Krist[3].
Jesus med sin Guddoms[4] Haand
han stilte Ild og Brand,
han stilte Værk og Svea[5],
han stilte Øl
og Kjøl
og alt Utøl[6].
I 3 N. 3 Gange Fadervor.

No. 1230.

For Utold[7] i Saar.

(Efter f No. 2).

Aal (Hallingdal) c. 1800.

Jesus han red over Bakke,
sean[8] Svade hos alle[9],
Saar døvede.
Gud bevare dette Saar

[1] Saa I, NN og e. H: han lod bede for sig o. s. v.
[2] H: St. Laurentius.
[3] Saa I, NN og e. — H: og Johannes den Døbers Hoved blev indbaaret paa et Fad af en Hore.
[4] Saa H og I. — NN: høire, medens e læser: sin Haand.
[5] e: Svie.
[6] De sidste tre Linjer er i flere Opskrifter adskillig korrumperede; I og e læser Kjød for Kjøl.
[7] f. No. 2: Utaal.
[8] Maa være korrumperet for: »saa han«, eller lignende.
[9] Afskriveren har her først tilføiet: »Mand« og siden overstrøget det.

fra Bold,
fra Kjøld,
fra al Utold,
og det i Navn F. S. og H. Amen. F. v. til Ende.

---

c.

Besværgelser til at døve Sverd og stille Skud.

No. 1231.

At døve Sverd.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Vor Herre red i Herre-Færd
med sine 10 Fingre og 12 Apostler
han døvede alle dragne Sverd:
Stat Staal, bliv død som en Sten,
bid hverken paa Kjød eller Ben,
førend der bliver født et bedre Barn,
end Jomfru Maria fødte Jesum Krist —
det aldrig var, det aldrig blev!
In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen.

No. 1232.

At dølge Vaaben.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

Vor Herre red i Herre-Færd
saa forbød han alle dragne og uddragne Sverd,

han forbød Eg og Led(?), saa og Piler, Lod og Krud; alle de Knive og Jern, som er smedet, siden Jomfru Maria er født, skal hverken bide i min Bug eller Kjød mere, end Mus kan bide i en jordfast Sten.

In N: P: F & S: S: Amen.

No. 1233.

Konst at døve Sverd.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Jesus rider i Herrens Fred,
der døver han alle dragne Sverd,
Berburus, Berefirø-Bertrott, Bernort.
Om Jern eller Sten var aldrig saa kvast,
det skal ikke paa mig bide;
om du huggede tusinder Pas paa mig,
ikke mere paa mig bide
end paa en jordfast Sten,
der aldrig groede Løv eller Græs paa.

I 3 N.

No. 1234.

At døve Sverd.

(Efter L).

Dovre

1864.

Vorherre rider i Herrens Fred,
han døvede alle dragne Sverd,
han saag, dem intet [1] skade kan
hverken paa Kvinde eller Mand.
Petrus med sit Sverd
gjorde en Fandens Færd.

At gjøre det godt igjen

Kast dit Sverd 3 Gange omkring og stik siden i Jord.

[1] L: ittet.

No. 1235.

At døve Sverd.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Naar du ser nogen drage sit Sverd, Kniv, Kaarde eller andet Værge, da læs disse Ord:

Stat Odd og Egg med samme Ord,
som Gud skabte Himmel og Jord!
Stat Odd og Egg med samme Ord,
som Kristus skabte sit Kjød og Blod
i Jomfru Mariæ Liv!

In nomine patris et filii et spiritus sancti. Amen.
Repeteres disse Ord 2 Gange.

1236.

At døve Sverd.

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Vor Herre forhindrede og døve(de) alle dragende Sverd; alle de Vaaben han tog, saa tog han Odd og Ægg, fra Æggen til Bakken, fra[1] Odd til Handfanget[2]; alle de Mænd, som Vaaben bar, som Vaaben kan binde ved Side. Vor Herre blev født; der skulde staa som Stene og hverken bide Kjød, Skind eller Ben, før Jomfru Maria føder anden Søn; det engang var og aldrig mer, i 3 N. F. S. og H.aand. Amen.

Jeg forbyder dig at bide hverken Kjød eller Ben, hverken i Guds eller Fandens Navn.

Alligevel du stikker det i Jord,
alligevel saa hjælper Guds Ord.

[1] Konjektur i NN *; NN: han.

[2] Konjektur i NN *. NN: han Fangel. — Formularen er, som man ser, adskillig korrumperet.

No. 1237.

a. Døve Skud.

(Efter M No. 5 (hvor Formelen forekommer to Gange), M No. 11 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800 og c. 1830.* — *Gausdal* *1880.*

Skud, staa stille
for hans Skyld,
som skabte Himmel og Jord,
og den ganske Verden, —
for hans Dom
og for Jesu Kristi Skyld!

b.

(Efter NN, NN* og M No. 12).

Eker *c. 1800 og 1830.* — *Skaabu (Fron Gbdl.)* *c. 1820.*

Skud, staa stille formedelst hannem, som skabte Himmel og Jorden og formedelst alt det, i Verden er, og den forskrækkelige[1] Dom og for Jesu Kristi Lidelse og Bods Kraft.

Bind disse Ord paa dit Bryst.

---

d.

Besværgelser til at stille Blod.

No. 1238.

Blod at stemme.

(Efter T).

Moland (Telemark) *c. 1800.*

Lige saa hart,
som Jesus stemte

[1] M: forskjelige.

Noæ Flod,
da stemmer jeg dit Blod
i Stok og Sten,
intet Menneske til Mod eller Men.

I tre Navn, Gud Faders +: Søns +: og Helligaands. Amen +:

No. 1239.

Bloddæmning.

(Efter f No. 5).

Nes (Hallingdal)
1897.

Stat Blod,
staa Blod,
som No i Flo
satte Sunflo.

I 3 Navn, Fader, Søn og Helligaand.

No. 1240.

Stille Blod-Ægten.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Stin + stil +,
stin + stil +,
stin + stil +,

I Jesu (Navn)!

9de Ægt, bryd ikke Brusk eller Ben,
rør ikke Aare eller Sener paa NN.,
rør ikke Jesu Blod
mere end Jomfru Maria god.

No. 1241.

Aa stemme Bloe.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier
1881.

Stat stille, Blod,
som Jesus stilte Vandflod,
og som de tre Mænd i Ovnen stod.

I N. G. F. o. s. v.

No. 1242.

[At stille Blod.]

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Vor Herre Jesus gjek seg til Jordans Hav
aa satte der ned sin Kjæp og Stav,
Blo!
stil Blo,
likesom Jesus stilte Jordans Flod!

I Navn Gud Faders, Søns og Hellig(aands).

No. 1243.

En Blodstemme.

(Optegnet efter Folkemunde af Johs. Skar).

Øier [1]
1881.

Som Jesus stod ved Jordans Flod
og der den hellige Daab modtog,
saa stanser jeg den ulykkeliges Blod

I N. G. F. o. s. v.

[1] Indført fra Trøndelagen af Fanter.

No. 1244.

Blod-Stevning.

(Efter P).

Storelvedal

c. 1830.

Stad, Blod rød,
staa Blod skyldig,
staa som Jordans Flod,
den Tid, Jesus var døbt paa Jorden!

I Navn Gudfader, i Navn Guds Søn, i Navn Gud den Helligaand. Fadervor 3 Gange til »det onde«.

No. 1245.

At stemme Blod.

(Protokol og Tingbog for Lister Amt 1667—68, Rigsarkivet).

Lister og Mandals Amt

1668.

Stat Blod
og still Blod!
Saa gjorde Jordan,
da Jesus igjennem for[1].

No. 1246.

Blodstemning.

(Efter f No. 12).

Øvre Hallingdal

c. 1896.

Jeg læger dit Saar, (NN)
jeg stiller dit Blod, (NN)
som Kristus reiste over Jordans Flod

[1] Protokollen: foerd.

for at døve al Værk
og stille alt Blod.
Før[1] Kristus var død,
bar Værk og Blod,
stille i Navn Gud Fader, Søn
og den Helligaand.

No. 1247.

a. Blodstemning.

(Efter Segner fraa Bygdom I, 110[2]).

Hallingdal
1871.

I Jesu Navn
støgge Blo,
som Vatne sto
i Jordans Flo!

(Læses 3 Gange, idet Lillefingeren sættes paa Aaren, som er beskadiget).

b.

(Efter N*; optegnet efter Folkemunde).

Valders
1880.

Stat, du stygge Blod,
som Vandet stod
i Jordans Flod!

[1] Før er vist her = fyr = fordi.
[2] Omtrent ligelydende kjendtes Formularen i 1821 i Hardanger; se Haukenæs, Hardanger VI, 377.

c.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Staa Blo
aa stem Blo,
som Vatne sto
i Jordans Flo

i tre Navn: Gud Fader og Gud Søn og Gud den Helligaand.

d.

(Optegnet efter Folkemunde af Sogneprest N. Hertzberg, Budstikken 1821. Ogsaa trykt i Haukenæs, Hardanger VII, 352).

Kintservik
1821.

Stat Blo,
so Vatne sto
i Jordans Flo.
Stat Blo,
so Mannen i Helvete sto,
der viste ret, men gjorde vrangt.
Stat Blo, stil Bo!

e.

(Efter f No. 1).

Aal
c. 1800.

Stat Blod,
stil Blod,
ligesom Jomfru Mari stilte Jordans Flod!

I 3 Navn, Gud Fader, Gud Søn og Helligaand. Amen. Amen. Amen.

Dette skal læses 3 Gange, og Fadervor efter 3 Gange.

No. 1248.

At stemme Blod.

(Efter Nicolaissen, Fra Nordlands Fortid, Side 38).

Nordland
1889.

Da Jesus gik at lide,
gik han frem til Jordans Flod,
saa han Blodet rinde,
holdt han for sin høire Haand,
sagde: »Stat du Blod.«
Saa Jesus led ved Jordans Flod.

I Navn o. s. v.

No. 1249.

Blodstemma.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Statt og still deg, Blod,
som Jomfru Maria stillede Syndens Flod!

I tre Navn, Gud Faders, Søns og Helligaands.

No. 1250.

Blod-Stemme.

(Efter E).

Hedrum
c. 1800.

Stat Blod
stil Blod
stat som Jomfru[1] (Maria) stilte Jordans Flod.

[1] E: Jonfru.

Stat Blod imag en[1] Stund,
stat i sam(m)e Stund!

I de 3 N. G. F. S. H.

No. 1251.

[At stemme Blod.]

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

Jesus stod i Jordans Flod,
døvte[2] Veer[3], stemte Blod.
Blodet stod paa jordfast Sten,
som Jesus stod i Gaarden med.
Jesus op paa hang,
af hans Side Blodet udrand,
Blod og Vand,
men hans Kraft den stemte han,
saa den aldrig mere rand.
Gjør du saa ved denne Mand (N)
NB! eller Kvind (N)

og det i 3 N. F. S. og H.aand. Fadervor.

No. 1252.

For kvindelig Bloflod[4].

(Efter L, N*, NN, NN*, M No. 5, e og f No. 2).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.*	*Aal (Hallingdal)* *c. 1800.*	*Eker* *c. 1800 og 1850.*
Skaabu (Fron, Gbdl.) *c. 1800.*	*Dovre* *1864.*	*Valders* *1880.*

Stat stille, Blodflod[5],
paa NN.,

[1] E: i Mage (saa synes der at staa).
[2] P: døbte.
[3] P: Weier.
[4] Overskriften efter f No. 2.
[5] e: Stat Blod, stilles Blod.

ligesom[1] Strømmen stille stod,
der Jesus med sine 12 Disciple over[2] for.

I N. F. S. H.[3].

No. 1253.

a.

Blod at dæmpe.

(Efter I, NN og NN *).

Romedal *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Stat stille Blod,
og stilles Blod,
ligesaa stille som det røde Hav stille stod
for Josva[4] Børn,
da de gik over med tørre Fødder.

I Navn F. S. og H.aand. Amen.

b.

Stemme Blod.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Land *1849.*

Stat Blod,
staa Blod
som det røde Hav stod!

[1] NN: ligesaa stille som.
[2] e tilføier: Vandet.
[3] NN foreskriver tillige: 3 Gange Fadervor.
[4] NN: Israels.

No. 1254.

At stille Blod.
(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Stat og stilles Aare-Blod,
ligesom den forhærdede Farao stod
i det røde Hav!

Og det i 3 N. F. S. H. 3 Fadervor.

No. 1255.

[Stille Blod.]
(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Krødsherred
1853—63.

Stat Blo
stil Blod,
som Kristi Blo
paa Korset stod!

I Treenighedens Navn.

No. 1256.

[At stille Blod.]
(Efter X).

Strømsø (Drammen)
1777.

a. Stat Blod[1]
stille Blod[1],
som Jesus Kristus i Helvede stod.

I 3 Navne, Gud Faders, Gud Søns og Gud den Helligaands. Amen.

[1] X: bloe;

b. Jeg stemmer Blod[1],
som vor Herre Jesus Kristus i Helvede stod.

I 3 Navn, Gud Faders, Guds Søns og Gud den Helligaands. Amen.

No. 1257.

Blod-Stevning.

(Efter P).

Storelvedal
c. 1830.

I den samme Nat, som Jesus døde paa Korset, ind stevner jeg dit Blod, N. N. i Navn Gudfaders, i Navn Guds Søn, i Navn Gud den Helligaand.

Fadervor 3 G.

No. 1258.

Blod-Stemme.

(Efter E).

Hedrum
c. 1800.

Jesus iled[2],
Blodet siled[3].
Stat (Blod),
som Jomfru Maria
Magt stod!

I de 3 N. G. F. S. H.

---

[1] X: bloe
[2] E: illed.
[3] E: silled.

No. 1259.

At stille Blod.

(Efter e)

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Staa, du Aare,
stat du Flod,
til Jomfru Maria føder sin Søn saa god!

I 3 N., F. S. H a. Og 3 Gange Fadervor.

No. 1260.

[Stille Blod.]

(Optegnet af Jørg. Moe efter Folkemunde).

Krødsherred

1853—63.

Jomfru Marias hvide Flor (?)
kan ogsaa stille Mandeblod.

(Mon ikke »Flor« skulde være = »Flod« ?)

No. 1261.

At standse Blod.

(Optegnet efter Folkemunde af Doktor O. Tybring. Bruges, naar man ikke bander efter at have skaaret sig).

?

1884.

Der for tre Mænd til Things,
som vidste ret og vidnet ret.
Stat Blod
som støvel[1] Flod,
som Jesus og Jomfru Maria stod,
som tre Mænd i Himmerig stod.

---

[1] Støvel Flod turde maaske være = »Døvelsens« Flod.

No. 1262.

Mod Ville.

(Efter D).

Nordfjord

1862.

Blodet randt af Jesu Kors,
kom over alle os.
Gak Blod din rette Gang
i (vor) Herre Jesu Navn.
Amen.

Faderv.

No. 1263.

[Stille Blod.]

(Efter M No. 13).

Skaabu (Fron, Gbdl.)

c. 1830.

Staar du her, du Burod stande, ja jeg vil dig og ta med mine ti Fingre og tolv Guds Engle.

I 3 og eni(g)e Navn, Gudfader, Søn og Helligaand.

No. 1264.

Blodstemning.

(Efter f No. 12).

Hallingdal

c. 1896.

NN. Jeg læger dit Saar, jeg dæmper dit Blod. Alt Blod stilles i den Treenigheds Navn. Og saa Herrens Bøn.

No. 1265.

At stille Næse-Blod.

a.

(Efter A, I, P, V og Y).

Bø (Vesteraal)	*Romedal*	*Hadeland*	*Urskog*	*Storelvedal*
c. 1770.	*c. 1780.*	*1789.*	*1815.*	*c. 1830.*

Det var en god Tid og en god Stund,
der Jesus kom i Jomfru Mariæ Fund;
han løste fra hende al Sorg og Nød
med sin haarde Død.
Visselig skal dette Blod stilles
ved Guds Barmhjertighed
i Navn Gud Faders og Søns og den Heligaand. Amen [1].

b.

(Efter NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge)	*Eker*
c. 1780.	*c. 1800 og c. 1850.*

Det var en salig Tid og Stund,
at Jesus kom i Mariæ Fund [2].
Han løste os fra den evige Død
med sit Blod saa deilig og rød [3]
Og saa visselig som det er sandt
og vist, saa[4] stilles dette Blod ved
Jesu Kristi Magt og i Jesu Kristi
Navn. Nino [5].

[1] Texten væsentlig efter Y og A; i de øvrige Haandskrifter nogle mindre betydningsfulde Afvigelser.
[2] NN: Xun.
[3] Saa NN. e: saa deilig med sit Blod saa rød.
[4] e om. saa.
[5] Saa ender Opskriften i NN. I e fortsættes med en korrumperet Levning af en Mane-Formular af Form væsentlig som No. 36.

e.

Besværgelser til at slukke Ild.

No. 1266.

At stille Ild.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Jesus reiste igjennem Zions Land,
saa han den haarde Ildebrand.
Staa [1], du haarde Ildebrand,
som Jesus gjek (og) stod
i Jordans Flod.

I Navn Gudfader +: Søns +: og Helligaands +: Amen.

No. 1267.

a. For Vaade-Ild at døve.

(Efter Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 170 samt G, NN, NN *, a og e).

Jeløen (Rygge)	*Eker*	*Fron (Gbdl.)*	*Urskog*
c. 1780 og c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*	*c. 1830.*	*1832.*

Jeg formaner dig, du Vaade-Ild og Skade-Varme, ved Gud, den allerhøieste Herre, som haver skabt dig og alle Elementer, at du skal udgaa [2] og forsvinde som Dug for Solen og Salt for rindende Vand [3]. I tre Navn, Gudfader, Søn og Helligaand

[1] T: staar.
[2] Saa NN, e og a. G: indgaa.
[3] Heyerdahl fortsætter: Du strax siger til dig selv, du er bunden, og ræddes for Guds Straf.

No. 1268.

a. At døve Ilden, naar den er løs.

(Efter NN, NN* og a).

Fron (Gbdl.)	*Eker*
c. 1830.	*c. 1800 og c. 1850.*

Jesus og Ste Peder gik Veien fram,
mødte de den store Ildebrand.
Kristus tog en Ildebrand
i sin høire Haand
og slukte saa den store Ildebrand.

Mens dette tales, springer man 3 Gange omkring den skadelige Ild; og hver Gang tager noget, som man finder foran sig, i hvad det er for noget, og kaster til Ilden [1]. Og siden læses Fadervor 3 Gange, medens man springer deromkring.

b. At stille Ild.

(Efter Æ).

Borge (Sml.)
c. 1735.

O du Lue, jeg maner dig ved din Herre, som dig haver skabt, at du skal forgaa og miste din Kraft; du skal undergaa og forsvinde, som Dug for Solen, naar den oprinder. In. n. P: F: SS. Amen.

c. At slukke Skade-Varme.

(Efter I, V og Y).

Bø (Vesteraal)	*Romedal*	*Hadeland*
c. 1770.	*1788.*	*c. 1789.*

Jeg formaner dig Ild og Fyr ved den allerhøiestes Kraft, som er en regjerende Herre over alle Elementer, at du forsvinder og udgaar, ligesom Solen stod stille i Josvas Tid [2].

[1] Her ender NN.
[2] I: »som Duggen for Solen og Salt for rindende Vand i Navn F. S. og H.aands. Disse Ord siges tre Gange. Derpaa sig«. V: »og det i 4re halve Minutter, i fire halve bagvendte Minutter Tid og ikke en Haand bredere skal du komme end du nu er.«

No. 1269.

Døve Ild.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Vor Herre Jesus Kristus gik til Gideons Bæk, tog Vand i sin høire Haand og slukkede den skadelige Ildebrand. I Navn G. F. Søns og den Helligaand. Her tages lidet Vand i den høire Haand og kast paa Ilden, og sam(me) omgaaet (!) gjøres og læses 3 Gange. Da kommer den ikke videre.

No. 1270.

[At stille Vaade-Ild.]

(Efter V).

Hadeland

1789.

Jesus Kristus, Gud og Mand, hand stilte og dæmped Vaade-Ild og Varme. Udi Jesu Navn stat stille og dæmpe dig, du Vaade-Ild og Feyr, og bliv til intet og forsvind bort ligesom Dug for Solen, og stil dig, ret ligesom Jesus Kristus stilte Gud Faders Vrede. Stat stille og dæmpe dig, du Vaade-Ild og Feyr og bliv til intet, og stil dig, ret ligesom Jesus Kristus stilte Noæ Flod. Stat stille og dæmpe dig, du Vaade-Ild og Feyr og bliv til intet og stat stille ligesom den Mand i Helvede staar, der gik til Tings og vidste ret og provede vrangt. Stat stille, du Vaade-Ild og Fyrd og Varme i Jesu Navn. A. A.

No. 1271.

At slukke Ild, som ved en ulykkelig Hændelse kan gjøre Skade.

(Efter T og W).

Hadeland *Moland (Telemark)*

1793. *c. 1800.*

Da tal til den første, du ser, disse efterfølgende Ord:

Jeg ser dig, Eld[1]
jeg binder dig

[1] Saa W. T om. »Eld«.

med St. Arents[1] Baand
med Guds Haand,
med Guds hellige 5 Vunders Kraft.

I Navn Gudfaders, Søns og den Helligaands.

Siden læs 3 Gange Fadervor, og var dig vel, at ikke Ilden skader dig[2].

No. 1272.

Døyve Varme.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Jeg maner dig, Ilden, under Guds Haands Kraftes Maal, at du nu ikke kommer videre, end du nu gjort haver, i Navn Gud Faders, Søns og den Helligaands.

No. 1273.

Om Ildebrand.

(Efter NN, NN* og P).

Eker — *c. 1800 og c. 1850.* *Storelvedal* — *c. 1830.*

Stat stille i din Lue og[3] Gløl,
som Jesus stod i sin Lidelse og Død,
da han til + spigret var,
da han alle vore Synder bar,
ved Gud Faders Magt,
ved Guds Søns Kraft,
og ved den Helligaands Visdom.

I 3 N. F. S. og Hell. A.[4]. 3 Gange Fadervor.

[1] Saa W. T: »Ordens«.
[2] W fortsætter: »eller du kommer den for nær«.
[3] NN udelader »Lue og«.
[4] NN foreskriver bare ett Fadervor.

No. 1274.

For Varme at døve.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Du Ild, stat
i din Glør saa fast
som Jesus stod paa Korset.

I tre Navn, Gudfader, Søn og Helligaand.
NB! dertil læses 3de Gange Fadervor.

No. 1275.

Døyve Varme.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Statt, vaadeskadelige Ild, alt udi dine Gløder, som Jesus der han stod bunden paa sit Hellige Kors med sine syv Vunder og Saar. Jeg forbyder dig ved Guds Magt og ved Jesu Magt og ved den Helligaands Visdoms-Magt og det i Treenigheds Navn, Gud Faders, Søns og Helligaands.

No. 1276.

Døve Ild.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
1770.

Stat, du Ild, udi din Glød, som Jesus stod bunden paa det hellige Korsets Træ med hans hellige Rosens Blods Udgydelse os alle til gode.

---

[1] Overskriften meget slidt og utydelig.

Jeg maner dig, Ild, ikke at gaa videre frem, ved Faderens Kraft, Sønnens Magt, ved den Helligaands Visdom. I Navn Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

No. 1277.

For Varme at døve.

(Efter G, I, NN, NN*, V, Y og e).

Bø (Vesteraal) c. 1770. *Jeløen (Rygge) c. 1770 og 1800.* *Romedal c. 1780.* *Hadeland 1789.*

Eker c. 1800 og c. 1850.

Stil dig nu ærbødig,[1]
og ræddes for Guds Hevns Straf!

I tre Navn, Gud Fader Søn og Helligaand.
NB! Slaa saa begge Hænderne tilsammen.[2]

No. 1278.

At stille Ild.

(Efter A).

Urskog 1815.

Du Ildens Glør!
Stil dig, ligesom vor Herre Jesus staar[3]
paa Korset med sine fem Vunder og Saar.

I 3 N: F. S. H.

[1] I: arbulig. e: arbuelig. V: bluielligen.
[2] I de fleste Afskrifter optræder denne Formular som Slutning til No. 1267 eller No. 1268 c.
[3] A: stod.

No. 1279.

Varme at stille.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Vor Herre Jesus Kristus still(ede) Varmen for de trende Mænd udi den gloende Ovn udi de[1] hellige 3 Engles Navn, Gud Fader +, Søn + og Helligaand + Amen.

Læs derpaa Fadervor etc. — Det skal ske udenfor det Hus, Varmen er først kommen fra, naar den[2] brænder[3] i Haanden, som man a(a)nder paa.

No. 1280.

At slukke Ild.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Vend dit Ansigt mod Østen og sig saa disse Ord:

Bliv stille, Ild, som vor Herre Kristus standsede Ilden for de 3 Mænd i den gloende Ovn!

I Navn Gud Fader + Gud Søns + og Gud den Helligaands + Amen.

Læs saa Fadervor med sand Andagt. Og du maa være nær ved Ilden.

No. 1281.

At døve Ilden, naar der er Fare paa Færde.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Da læs 3 Gange det efterfølgende og gak en Gang om Ilden:

Velkommen være du mig; kom ei videre, end du nu er, det beder jeg dig i N. G. Fader, som mig haver skaft, i N. G. Søn, som mig

[1] T: den.
[2] T: norden.
[3] T: brand.

haver igjenløst, og i N. G. den Helligaand, som mig haver helliggjort. Ild! Jeg beder dig formedelst Guds Kraft, at du staar stille, saa vist som Kristus stod stille udi Jordan, da han af den hellige Johannes blev døbt, — det byder jeg dig, du Varme, i N. G. Fader, Søn og H.aands. Ild, jeg byder dig ved Guds almægtige Kraft, at du vil nedlægge dine Flammer, saa vist og saa sandt som den hellige Jomfru Maria beholdt sin Jomfrudom og forblev Jomfru og Mø foruden Mands Beblandelse, — det beder jeg dig, du fortørnede Ild i N. G. Fader, S. og H.aaands. Ild! Jeg byder dig ved din Flammes Gløder, læg din herskende Magt ned, — det byder jeg dig i N. G. Fader, S. og H.aands. Amen. Hellige Gud! Forbarme dig over os og vær os naadig; frels os formedelst denne vor Bøn, derom sukke vi, derom bede vi i N. G. Fader, Søn og H.aands. Amen.

---

f.

Besværgelser ledsagede af Brug af Sympatimidler

og

symbolske Handlinger.

No. 1282.

[At faa en bortløben tilbage.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Item om Noghen løffwer bortth, som thu vilth ij ghen haffwe, thag noghet aff hanss kledher, och lægh vnder I kuern, och dragh v ræsær om krijng, och less: crux christi ab oriente reducat te N, crux christi ab occidente reducat te N, crux christi a meridie reducat te N, crux christi ab aquilone reducat te N; och less v pater noster och v aue maria in honore quinque vulnera ihsu christi et sanctæ crucis;

och dragh quernen om krijngh medhen thu læss et cetra.

No. 1283.

Pro amore virginum, qui est confusio apud clerum.

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

accipe sinistram spatulam vnius bufonis, qvæ inuenitur in bufone grisia, qvæ habet ab una cuspide furcam porro ab alia cuspide hammum. quo hamo vestes mulieris tangas, et statim te sequetur. probatum est et verum. coniuro te sspatula per sanctam trinitatem patrem videlicet filium et spiritum sanctum. coniuro te per passionem iehsu christi coniuro te per virginem mariam, per omnes sanctos patriarcas, prophetas, appostolos, martires et confessores, coniuro te per omnes sanctas virgines, viduas et continentes, per omnes sanctos et sanctas dei. coniuro te per celum et terram, per omnia, quæ in eis sunt. coniuro te per ista sancta nomina dei: ely, eloy, el, eleon, on, thetragrammathon, vnitas, deus. coniuro te insuper per omnia, quibus potes coniurari, vt mulier hec vel virgo, quam per tetigi, non habeat requiem, stabilitatem seu quietem, nisi ad me quamtitius venerit, adiuratus per eum, qui venturus est iudicare vivos et mortuos et seculum per ignem [1]. Amen.

No. 1284.

Konst at en Pige skal lade dig faa din Vilje med hende.

(Efter U).

?

1790.

Tag en levende Frø, som man ellers kalder en Hessel Skrække. Kom den i en liden, langagtig Æske, boret runden om oven og neden fuld af mange smaa Huller, og bind Laaget om den med et Baand, og gak saa tiende til en Myrehob og kast Frøen med Æsken derudi. Og hav dine Øren tilforn vel tilstoppede med Voks, at du ikke hører Frøen skrige; thi hører du den skrige, saa bliver du døv eller tunghørt. Gak

[1] Med Hensyn til denne Slutning cfr. Missale Nidrosiense, Formularen for Besværgelsen af Salt og Vand; oversat i A. Chr. Bang, Udsigt over den norske Kirkes Historie under Katholicismen, Side 244.

saa 9 Trin tilbage fra Myrehoben, skynd dig derfra og gak hjem og se dig ikke tilbage. Den 9ende Dag derefter tag Æsken af Myrehoben; saa finder du af Frøen en Krog eller Gaffel [1]; thi Myrene har rent ædt Kjødet af Frøen indtil disse 2 Poster.

Naar du nu vil have, at en Pige skal løbe efter dig og elske dig, saa fæst Krogen fast i hendes Klæder; straks elsker hun dig. Men vil du intet mere have med hende at bestille, saa stik sagte i hendes Klæder med Gaffelen; saa forlader hun dig.

Forvar vel Krogen og Gaffelen, indtil du bruger den igjen.

No. 1285.

At se en Tyvs Ansigt i et Spand Vand.

(Efter V).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Kirkelys og lad 5 Draaber dryppe udi et ubrugt Kar med rent Vand, som er rindendes, og vend dig i Øster og sig saaledes:

O Jesu Kristi, al Verdens Frelsere. Lad ikke denne Tyv faa Ro eller Hvile, førend han fører igjen det, som er stjaalet, hvad heller han er (i) Øster, Vester, Sønden eller Norden; og paa hvad Sted, han opholder sig i Verden, lad Jorden ikke skinne paa ham, og tilsted, at jeg maa se hans Ansigt i dette Vand. Hør og bønhør mig, Gud Fader, Søn og Helligaand. Læs derpaa Fadervor til Ende 3de Gange.

No. 1286.

[At vise igjen.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Om thu wylth at thyffuen skall bære y ghien dhet, han haffwer stollyth, Tha tag eth vyth kyndemyssæ lyuss, och gack saa y thet huss,

[1] Som man ser af Formel No. 1283 sammenholdt med det følgende, er Meningen den, at man finder et Ben, der i den ene Ende er formet som en Krog og i den anden som en Gaffel.

ther som han stall, och stath y then vraa, som er bodhe vessht og nord, og drøff y korssvis paa gwlleth med lywsseth, och less deus laudamus. ther effther haen er vdhe, tha drøff I corss paa gwllet med lyusset, och gack saa y then vraa, som er bodhe syndhen och vessther, och gørd ther II korss paa gwllyth med lywsseth, och gack saa thyll baghe III fedth, och stath dher, och less: deus laudamus, och gack saa y then vraa, som er bodhe øssther og syndher, och less ther: deus laudamus, og droph ther eth korss aff lyusseth paa gwlleth, och gack saa y then vraa, som er bodhe øssther och nordher, och gør ther korss paa gwlleth med lyusseth, och gack saa thyll baghe III fædh, staht dher og less: deus laudamus, och skall thw ther gøre III daffwe wth ath sless. tredhe dagen skall thw sæ hannem.

No. 1287.

[At se en Tyv i Vand.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Vill thu see, hwor tyffuen er kledh, eller huorledes han er y syt anledhe, som stollyt haffwer, thag en saa och droppæ III kors undher bonnen med I kynnemæssæ lyuss, och les thyssæ ordh: christus vicit + christus regnat + christus imperat. och ladh soen halff med wand och drøpphe v kors y wannet, och less thyssæ salmer: domine deus salutis — quæqumque vollt salus — deus iudicium tuum regida (!) och v pater noster och v aue maria; och gak fra saaen ret y østher, och less: domine iessw christe ostende mihy ffaciem ffwris propter tuam veram et rectam iusticiam saluum[1] fac in nosentem. in nomine patris et.

No. 1288.

[For forheksede Kreature.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Dhe ere IIII daghæ om aareth, som nøtthen vordher thagen aff boskaffwen; ffførst er ther tosdag, andhen er sommerss dagh, tredhe

[1] Haandskriftet: slauum.

pyness dag, och fierde er bottholphi. tha skal man thage melken aff thet faa(r), som tha molker, och ladhe viæ salth och van offwer molken, och blandhe thyll sammen och lessæ ther offuer III psalmer: qwæqumque w(u)lt —, deus laudem — qui gloriaris — och IIII werbum in principio et cetra. . . . . och droffue ij melkæn och ij vannet med kynessmøssæ lyussit och gyff ssaa ffa(ar)yth ath dryckæ ssaa megith som molken det helper med guds help.

No. 1289.

At fjættre en Hund.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Jeg forbyder dig, at[1] bort du stiller dig og forføier dig fra denne Grase fra[1]. Stik ellers med en Stav i Jorden for dig 3 Huller (og) + imellem hvert. Saa kommer den ikke af Steden.

No. 1290.

[For Hesten.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Nar hesth haffwer ffor fanget segh, tha gack tøssver retth om krig hesten och tred hannem paa hans høgræ ffodh fremmer, och syg i hans venstræ øræ tessæ ordh: Saa lydett moo thennæ hesth skadhe thettæ fforfangh enthen i korn eller i watn, som then hordhe døød och pinæ, then wor herre toldhæ, skadhe ey hans værdhyghæ gwddom in nomine patris.

---

[1] T: fra.

[2] Forskriften er her, som man ser, korrumperet.

No. 1291.

[For „trede".]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor tredh ffall paa knæ og lægh thinæ tømelfynger oppaa kors oppaa thet tredh, och syg saa: thet tredh, ther wor herre iesus christus paa thet hellighæ kors tren, thet tren bødhæ thette tredh in nomine patris et ffilii et spiritus amen.

No. 1292.

Raad for den slemme Syge.

(Efter U).

?

1790.

Moderen skal først lade sit vand paa Jorden; straks derefter lader (hun) lidet af sit Vand i den høire Haand og slaa(r) i Menniskes Hals, naar det haver den Syge, (og siger):

Du skal tage Bod, som du har taget Bane, i Navn Gud F. S. og H. A.

Giv det tre Gange paa en Tid af Haanden, og sig det samme Ord hver Gang; det hjælper med Guds Hjælp.

No. 1293.

At stille Blodet, naar man hugger eller skjærer sig (d)jupt i Ben eller Laar.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Tag og slaa Øxen af Skaftet og tag saa af det Blod, som flyder, og bestryk den Ende, hvorpaa Øxen sitter, dermed. Slaa saa Øxen strax paa igjen paa Skaftet dygtig fast og sig saa derhos:

Staa Blod i Jesu Navn! Saa kan Blodet ikke mere springe.

No. 1294.

At faa vide, hvem der haver stjaalet.

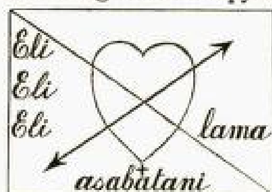
a.

(Efter F, I*, N [ogsaa afskrevet i N*], NN, NN*, (4 Varianter) V, W*, Z og e).

Tinn c. 1650. *Jeløen (Rygge)* 1780. *Hadeland* 1789 og 1793. *Skaabu (Fron, Gbdl.)* c. 1800.

Sandeherred c. 1800. *Eker* c. 1800 og c. 1850. *Romedal* c. 1830. *Gausdal* c. 1880.

Dersom du vil vide Sandingen, (hvem) som staalet haver, da tag Røgelse af Paaske-Ljus og viet Vand, Mælk af en Kvinde, som haver født Drengebarn. Dette gjøres en Konfekt og Smørelse af. Tag et Speil og smør Glasset over med samme Konfekt, da Klokken har slaaet 9 og Natten til Fredag, og skriv et Hjerte midt i Speilen og Jesu Kristi Side, som er gjennemstungen med Spjudet:

Gjem siden Speilen i et lønligt Rum i 3 Nætter. Gak siden til Speilen igjen; da faar du se Tyvens Navn og hvor det er henkommet, som staalet er, og saa hvor det igjen findes [1].

b. Om at se Tyven i Vandet.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Da gjør, som herefter følger. Tag et halvt Ark og skriv disse Ord og sæt Bønnen 3 Gange paa Papiret og tørk det igjen. Tag hvidt Vox,

[1] I de enkelte Afskrifter forskjellige formelle Ændringer. Af Varianter af Figuren gjengives følgende.

saa stort som en Ært, til at fæste det fast med i alle Bredder paa Papiret i en Vandbøtte. Tag rindendes Vand.

Eli		lama
Eli		Hala
Eli		Jani

Gjør siden Speilet i et lønligt Rum i 3de Nætter. Gaa siden til det igjen. Da faar du se Tyvens Navn, og hvor det er henkommen, som staalet er, og hvor det maa igjen findes.

No. 1295.

Konst at gjøre sig haard.

(Efter U).

1790.

Naar Klokken er 12 Julenat, saa hav hos dig beredt Jomfru- eller meget fint Pergament; heraf gjør smaa Stykker Sedler, og skriv paa hver Seddel disse 4 Bogstaver:

I. N. R. I.

Tag saa Vand, somme tager viet Vand, og Hvedemel, ælt det sammen til en Deig, og gjør smaa Kager deraf. I hver Kage læg en Seddel med Bogstaverne skreven paa fint Pergament eller fint Papir, og i den selvsamme Time faa dig gjort færdig saaledes. Lad (dem) tørres eller bages og læg dem hemmelig paa Alteret at sjunge eller læse Messer over dem, nemlig den første om Paaske(dag), den anden om Kristi Himmelfarts(dag) og den tredie Pintse(dag). Tag dem saa igjen af Alteret og forvar dem paa et rent Sted. Naar du nu skal slaaes med din Fiende, eller naar du ellers om Morgenen opstaar, og du har toet og vasket dig, saa sig:

I Navn F. S. og H. A. Amen. Herre, i dine Hænder befaler jeg min Sjæl og Aand.

Derpaa tag en Kage og slug den, og derefter sig:

Men I., som gik midt iblandt dem, skal gaa i Fred; min Gud skal bevare mig (Hans, Peder, Jacob etc.) fra alt ondt.

Saa er du altid sikker i 24 Timer. Gjør dette igjen, saa ofte du lyster, og bær Sigmar-Rod, det er Altheo-Rod hos dig. Saa skal du fornemme underlige Ting. Tak Herren din Gud.

No. 1296.

At vide, om Mjelken er forgjort.

(Efter H og Y. Cfr. Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 210).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.*

Da vil den ikke løbe og blive til Ost eller Rømmen til Smør, naar man kjerner[1]; da lukter den ilde; undertiden er denne Materie seig, undertiden er den blød og vandagtig.

At raade Bod paa saadant.

Gjør et trehjørnet Ostefad, male eller skjær et Kors paa Bunden og i det ene Hjørnet med store Bogstaver: I. N. I. P. S. O., i det andet Hjørnet: C. U. M. I. P. S. O. og i det tredie Hjørnet: P. E. R. I. P. S. U. M., og runden omkring Korset: S. U. M. O[2]. M. N. I. A. Mjælk saa alle Kjørene Fredags Morgen og gjør en Ost deraf og sæt den i samme Ostefad. Gjør saa Bagerovnen vel varm med 9 Slags Frugt-Træer[3]. Naar det er udbrændt, da skil Glørene ud i 2 Parter; sæt saa Ostekarret med Osten imellem begge Parterne[4] og lad saa langsomt stege og forbrænde. Saa[5] kommer strax Troldkvinden indrendendes til dig og begjærer noget af dig enten givendes eller tilkjøbs eller tillaans; men lad hun slet ikke faa. Da faar deres Kjør Mjælk og Smør igjen; men Troldkvinden bliver forbrændt paa al sin Krop.

[1] Y: ei heller kan man kjærne Smør deraf.
[2] H: A. Y rigtig: omnia.
[3] Saa Y. H: Træers Frugt.
[4] Saa Y. H: i Ildhoben.
[5] Saa Y. H: Som.

No. 1297.

At faa Guds Engle, som staar for Thronen og Lammet, til at svare dig paa, hvad du spørger.

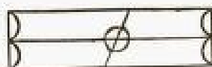
(Efter A).

Urskog
1815.

Gjør først et Blik; tag[1] 7 Svale-Unger, brænd dem[2] i en meget tillukket Potte til Pulver, stød det vel til fint Pulver. Derefter tag Pedersille eller Vintergrøn og tryk det udi et rundt Fad[3] og bland det med Rosenvand, at (det) ikke bliver for tykt. Kare det paa Svale-Pulveret udi et Glas og rør det vel omkring med dette Blik.

Skriv de paa et tyndt Messing-Blik eller Kobber-Blik disse efterfølgende Kara(k)terer:

N: O: U:
R: h: L: hs: og V
6 7: Xoo
O6 ⁂

Og naar Kara(k)tererne er tørre, læg Blik-Pladen udi et Bæger varmt Vand og tag derudi 3 L(a)urbær; sæt saa Bægeret paa et Brandjern, at det bliver meget varmt; sæt saa Bægeret paa et Bord og tal 10 Gange, som følger: Pakelialis, Gemulek, avangen Gemalx Erubarmes, gaa Ben Benedilse over denne NN. ligeledes førend Verdens Begyndelse, de gjord(e) og stikkede den store Flod, og den løb af hende og skiltes ad 4 Floder, som er Gitror, Peson, Tygris, Euphrates. Af Himlen haver Vandet den ganske Verden, og intet derimod kan staa, saa ei Djævelen eller Troldkonst eller noget Slags Gjørelse kan staa denne N., i hvilken jeg afløser denne N. ved Cherubin og Cerabin, ved alle Engle og Over-Engle, ved dette Herredom, og ved Engle, som staar og tjener for Guds Ansigt Dag og Nat, og ved de 3 Brødre, som var i den skarpe Ild og gloende Ovn og paa denne og blev ikke et Haar forbrændt, fordi Guds Engel var hos dem og løste dem af deres Baand, hvis Navn var Sedrach,

[1] A: af.
[2] A: den.
[3] A: Rynt Fad.

Mesak og Abednego. Saa afløser jeg denne Trolddoms Raad og Troldfolks Raad i N. G. F. S. og H. Jeg afløser denne N. ved 12 Apostler, ved de 10 Discipler og alle Confessorer[1] og ved alle Martyrers Blod og alle Hellige Jomfruers Bønner fra alle Forgjørelser ved Pilegrimes Idrighed, ved Adams Skabelse, ved Apels Opfart, ved Serus Retfærdighed, Arons Hellighed, ved Cains Ukydskhed, ved Raphaels Godhed, ved Enos Føde fortagelse (!), ved Jacobs Offer, hvilken her befriede med sin Engel, ved Melchecedich(s) Lidelse og Hellighed, ved Jacob Patriarchen, ved Josephs Fængsel, ved Jobs Taalmodighed, ved Simons Bønner, ved Davids Salmer, ved Jeremias Børns Graad, ved Asia Børns, ved Propheternes Prophetier, ved Helgener, som ikke sover, men altid vaager og lover Gud, ved Dybhedens Dybhed, ved Guddommens Klarhed, ved Evangelisternes Tunger, ved Engles Røst, ved den Tornebusk, som Moses sad, ved den Støtte, som førte Israelitiske igjennem det røde Hav, ved det himmelske Herredom, ved de(t) hellige Evangelium, som prædike(s) for os til Bod og Penitense, ved vor Herre Jesu Christi Fødsel og ved hans Daab udi Jordans Flod, og ved Røst, som hørtes udi Daaben og sagde: denne er min elskelige Søn, (i) hvilken jeg haver Behagelighed, hannem skulle I høre, og ved vor Herre Jesu Christi Pine og ved hans Blod, Nedfart til Helvede og den Magt, føren(d) han brød Helvede(s) Porte, ved hans glædelige Opstandelse og ærefulde Himmelfart, ved 100,000 Engle, som opfor med ham til Himlen, og ved den svore (!) hans Aands H.aands Bisendelse til Apostlene, og ved den svore (!) alle Ting skabte, ved den samme afløser jeg denne N. ved disse foreskrevne kjæv ladaren (!).

Og naar du 10 Gange har talet disse Ord, da har du at høre en mild og sød Røst eller Stemme, saa du maa græde af Glæde, og den gode Aand gjør med dig. Spørg ham saa om, hvad du begjærer, og han skal give dig Svar. Og naar du ikke vil spørge ham, da sig:

Gaa nu hen i Guds N., og Guds Fred være med Eder.

Held saa Vandet ud, og naar du lyster, kan du skrive paa igjen denne Hem(me)lighed, maa du helle og for det yp(p)erste. Og aabenbar det ikke uden for en from og gudfrygtig. Thi ved dette kan erfares forunderlige Ting. Den treenige Gud være da evig Ære! Amen.

NB! Derefter maa du paa det allerbedste forvare Blikket ved, og naar det er bleven tørt, da kan du igjen opmænge det med Rosenvand og for ommældte udpræssende Saft.

---

[1] A: Cofe sorige.

g.

Koskinoskopie

(At spaa ved Hjælp af et Sold).

No. 1298.

[At spaa ved et Sold.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

O herre iesv Christo, som er sandh gwd og sandh mand offer hijmmijl och offer iordh, gør ffor dijn store velwijsshed och ffor dijn store Barmhertighed och thææ meg ij dhette sold, om N. er skijllijgh i dennæ sagh; er han skijll lijgh, da løffwer dette soldh om krijngh, in nomine patris et fijlij et cetra, som sancte peder och som sancte pawell och som sancte kijllijan, han er skijllijg, II han er ikkæ, III han er.

No. 1299.

At gjøre efter eller vise igjen, hvem der har stjaalet.

(Redigeret efter de Fines Beskrivelse over Stavanger Amt, Norske Magazin III, Side 197).

Stavanger

c. 1630—1660.

Man bruger en Sax og et Sold, hvorpaa man har skrevet Forbogstaverne paa de for Tyveri mistænkte Personer, og disse Ord dertil:

Saa sandt som Jomfru Maria fødte Jesus Kristus, en ren Jomfru, saa sandt haver P. M. I. o. s. v. taget Pengene.

(Ifølge Norske Samlinger I, 246 brugte en Kvinde i Bergen Aar 1594 at lade en Dreng holde i Soldet med Saxen i Hænder, medens hun selv læste, og da »gik Soldet og Saxen rundt omkring«).

No. 1300.

Hvorledes man skal bære sig ad for at faa vide, hvem der har stjaalet et eller andet.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Tag en Saue-Sax, en Grynsold og en Psalmebog, sæt Saxen fast i den yderste Side af Trøsken paa Soldet, saa at det kan hænge blyret ned fra Spidsen paa Saxen. Bogen skal lægges inden i Soldet paa Trøsken lige under, hvor Saxen staar. Derpaa skal Soldet holdes af Tvende saaledes: Man stiller sig enhver paa sin Side af Soldet, dog saa, at ingen kommer Soldet nær eller rører det med sine Klæder, og holder i hver Bøiel, saa at man sætter Tommelfingeren paa Bøielen af Saxen og saaledes holde Soldet i fri Luft. Derpaa maa der være en, som forelæser de Tvende, som holder Soldet, følgende Ed, som Ord for Ord maa læses efter den ene læser eller siger:

Jeg NN. svær(g)er ved Ste. Peder og St. Povel og alle Guds Hellige at NN. [man nævner da dens Navn, man har mistænkt for Tyveriet] har stjaalet det, som paa NN. er bleven borte.

Derpaa vender man sig til den anden og lader ham sige efterfølgende Ed:

Jeg NN. sværger ved St. Peder og St. Povel og alle Guds Hellige, at NN. ikke har stjaalet det, som paa NN. er bleven borte.

Derpaa begynder Soldet at bevæge sig eller dreie sig i en Runddel af sig selv, saa ofte Tyven bliver nævnt. Man kan nævne adskillige Navne; men saa snart man nævner Tyvens Navn, bevæger Soldet sig og dreier sig, hvor stille man end holder, saa at man sikkert kan forlade sig til, at den, ved hvis Navn Soldet bevæger sig, er Gjerningsmanden. Thi om man ellers nævner tusinde andre Navne, staar Soldet altid stille, indtil det kommer til den rette.

No. 1301.

Gjenvisning med Sold.

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og 1850.

Om det er bortstjaalet noget, og du vil vide Navnet, saa tag en Uldsaks, en Sold. Man slaar Saksen i Trøsken paa Soldet, da det hol-

des under Bøilen af to Personer med to Fingre hver, og den mistænkte Person nævnes. Da rører Saksen sig tilligemed Soldet, naar den, som skyldig er, nævnes med 6 Besværinger, som følger:

Anmo Sator Arepo Tenet Opera Rotas.

No. 1302.

Tyv at opdage.

(Efter ,Θ).

Ørskog
c. 1830.

I en Kirkesalmebog opledes den Salme: Sover I, hvor kan I sove o. s. v. (Man) sætter den ind i Skjægget af en Nøgel, som haver staaet 3 Julenætter i Laas, spænder Bogen sammen og lader 2 Personer holde den efter Nøgelhanken, saa at Bogen hænger horisontal og kan svinge frit. Nu spørger en af dem, som holder Bogen, den anden, om du NN. haver staalet den eller den Ting; man nævner herved en af de mistænkte ved Navn og siger tillige, hvad som er staalet, hvortil den anden Person svarer Nei, indtil man rammer Tyvens Navn, da Bogen sagtelig dreier sig om.

NB! Den, som forretter Kunsten, er altid den spørgende.

Paa denne Maade kan ogsaa erfares, hvem som har gjort et eller andet Fortræd eller Avindstykke mod nogen.

2.
Cyprian-Besvergelser
og hermed beslægtede Formularer.

No. 1303.

For Manelse.

At bortmane alt Djævelskab og Vil(d)farelse, hvor som helst det være kan, endog at bortmane Djævelen selv.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg Cyprianus i vor H. Jesu Navn. Jeg forsaa mig med min Syn(d), og Hukommelse har jeg til Dig af denne gamle Tid. Du saa over Din

Tjeners Synder og Ondskab, (i) hvilket jeg var nedsunket under Djævelens Vold. Jeg forbød Him(m)elen, at den kunde ikke regne, og Jorden gav ei sin Grød(e) af sig. Jeg bandt Kvindfolk, at de kunde ikke føde deres Fostre, — meget andet, som jeg gjorde, altsammen med min mangfoldige Ondskab [1]. O Herre Jesu Christe [2]! Jeg kjender nu dit hellige Navn og er afleveret (!) fra mine Synder og Ondskab, og beder Dig, min Herre og Gud, at Du sønderbryder Skyerne, at Regnen kan stige ned paa Jorden, og Jorden give sin Grøde og bær Frugt, og Kvinderne de maatte føde deres Børn, og Børn maatte su(g)e deres Moders Spener [3], og alle de Fiske, som røртes i Vandet, og alle Fugle i Luften, og alt det, som paa Jorden er, maatte, maatte afføde for dit hellig(e) Navn(s) Skyld. Amen.

O du hellige Herre Jesu Christe [2]! Jeg uværdige Synder — i dit hellige Navn afløser jeg og bortmaner fra denne NN. alle [4] alle Gjørelser og Trolddomme, af alle onde Øine og svigefulde Tunger og af alle Uvenner ved Abrahams, Isach(s) og Jacobs Gud, som er en stor Konge i Himmelen og paa Jorden, og jeg stadfæster mig N. ved dit hellige Navn og Evangelium, det som udsagt er, er Gud medens (!), og ligesom Stenen ophølt (!) sig i Ørken, Moses Folk drak deraf, Herren befriede dem fra den Egyptiske Magt og Trolddom ved Mose og Aron sin Tjener, saa sætter, o du Herre, fuld med Navn og Kræfter og Bønner, som i den hellige Bog staar skrevet, Gud til Lov. I N. G. F. S. og H.aand. Amen.

Om der er nogen Djævelskab, som er ham om Børde (!), være sig Djævelens Fantasi [5] gjort af Sølv eller Guld, af noget Orme-Ben eller Faar-Ben, eller af noget Slags Haar, af Uld eller Lin eller af noget Djævelskab, da skal disse dine sønderbrydes og bortsvindes ligesom Dug for Solen ved disse foreskrevne Navne og Kræfter og Bønner, som indeholdes i denne Bog. I N. S. og H.aand.

Eller om der er nogen Djævelskab, som (maatte) være forhaanden, være sig paa Børde (!) eller paa Gulvet, i Hus eller udenfor Huset, oppe eller under, i Seng, i Væg(g)e, i Kilde, i Brønd, paa Bjerge eller i Dale, i Skov eller i Mark, i Led eller i Grin(d), i Gjærder eller nogen anden Sted, eller i hvad Slags Hus det endog er, paa Ager og Eng, i Kister eller Graver eller i noget Vand, paa Veier eller paa Stier [6], paa Korsvei eller

[1] A: Ongskaber.
[2] A: Christi (skrevet forkortet: Xsti).
[3] A: Spenne.
[4] A: foran alle læses: »afløser jeg«.
[5] A: Fandosi.
[6] A: Skjer.

Alfarvei, hvad det endog er, da skal alle disse foreskrevne Navne og Kræfter og Bønner, som indeholdes i denne Bog. I N. F. S. og H.aand.

Saa skal og vige fra mig og denne N. alt ondt hver Time paa Nat(t)en, hvad heller andre sovende eller vaagende, vandrendes + + +, saa skal ingen Trolddom staa den imod hverken Dag eller Nat, hverken naar han æder eller drikker eller fastendes, hverken i Ny eller Neden, (i) aandelig eller legemlige Gjerninger, at de andre Aander ikke skal staa denne N. (imod) eller noget Menneske paa denne Gaard, ikke fremmede Tunger, ja ikke Djævelen selv eller noget ondt skal staa denne N. imod, hvilken jeg idag afløser i N. F. S. og H.aand. Amen.

Jeg maner Eder, de onde Aanders Troldfolk og Djævelskab, i hvad det er for Slags, ved den levende Gud, og binder alle deres Vrede til Djævelens Fod, og maner Eder i det Fjeld, som ingen Solskin nogen Tid, og derfra i den Skov, der ingen Mand hugger eller noget Menneske kommer, og hen i det Van(d), der ingen (Mand) eller Kvinde, Kvæg eller Kreaturer æder eller drikker af, og ned i Helvedes Afgrund. Der binder jeg Eder alle ved Guds Haand, og de skal der aldrig udkomme, føren(d) jeg afløser denne ved min Haand. I N. F. S. og H.aand.

Saa skal og vige fra denne Guds Tjener N.N. alt ondt hver Time paa Dagen eller Natten, hvad heller han er sovendes, vaagendes eller vandrendes, ædendes eller drikkendes, i Ny eller Neden, i aandelige eller legemlige Gjerninger. Saa skal intet intet ondt skade denne N.N. mere, end en Mus kan skade en jordfast Sten, indtil saa længe Jomfru Maria føder en bedre Søn end Christus, hvilket ikke sker, saa skal og ingen Djævels Menneske eller svigefulde Tunger skade denne N., hvilken[1] jeg i Dag haver afløst i N. G. F. S. og H.aand. Amen.

Hvo som denne Bog haver eller lader læse over sig, fra hannem skal vige alt ondt, fra hans Kvæg og fra hans Børn og fra alle hans Eiendomme, i hvilket det og være kan. Og den skal læses 3 Søndager efter hinanden, før Solen opgaar.

No. 1304.

[Cyprian-Besvergelse.]

(Efter R).

Vestre Slidre

c. 1780.

(Kor)s i Navn Gud Fader, Kors i Navn Gud Søn, Kors i Navn Gud den Helligaand. Amen. Amen. Amen.

[1] A: hvilket.

Jeg binder onde Aander, onde Tunger, onde Øien. Jeg binder deres Hænder og Fødder, deres Syn og Hørelse, deres Rød(d)er og Hjerte-Rød(d)er. Ligesaa binder jeg, binder Bjørn og Ulv nu ved Rubens Haand, nu ved Gud Fader, nu ved St. Hans Baand, nu ved Gud Fader, Søn og Hellig Aand, Aand, Aand, Amen, Amen, Amen. Jeg binder, binder Bjørn og Ulv nu ved 3 Patriarker, Abraham, Isak og Jakob, aaa. Jeg binder Bjørn og Ulv nu ved de 4 Evangelister Amen, aa. Jeg binder Bjørn og Ulv nu ved de hellige Profeters Minde, Amen, Amen, Amen. Jeg binder dig Bjørn og Ulv nu ved de Ord, Jesus Guds Søn talede paa Korsets Galje: Eli, Eli Lama Asabtanie, Amen, Amen, Amen. Jeg binder dig Bjørn og Ulv nu ved de(t) hellige Evangelium Amen, aa. Jeg binder al Trolddom. Jeg binder i dem deres Mund og Tunge, deres Hænder og Fødder, deres Syn og Hørelse. De skal ikke mere Magt faa med mine Kreature end Jøderne finge med vor Herre Jesus, Guds Søn, i Ørken. Jeg binder i dem deres Tænder og Tunge, deres Lever og Lunge; de skal være fremløen men bag kvas, og ikke bide eller rive mine Kreaturer mere end Linde-Bast, aa a fia volun.

Jeg Cyprianus[1] Jesu Kristi Tjener besvær(ger) dig, du onde Menniske, og onde Aander og onde Tunger og onde Øien formaner jeg ved Jesu Fødelse, ved Jesu Reise, ved Jesu Skolegang, ved Jesu Hjerterum, ved Jesu Graad, ved Jesu Fangelse, ved Jesu Sved, ved Jesu Drik, ved Jesu Ord, ved Jesu Smerte, ved Jesu Pine, ved Jesu Død, ved Jesu Begravelse, ved Jesu Hvile, ved Jesu Kors, ved Jesu Blod, ved Jesu Legem, ved Jesu Salver, ved Jesu Reise til Emaus, ved Jesu Opførelse, ved Jesu Gjenkommelse at dømme Levende og Døde. Jeg binder deres Lunger og Tunge-Rødder og deres Hænder og Fødder og forbin(der) deres Syn og Hørelse og binder dem med Lucifers Lænke og Baand i Helvedes Tvang. Jeg binder dem med St. Hans Baand, med St. Peders Baand, med Apostelens Baand, med St. Povels Baand. Jeg binder dig med Solens Straaler, med Dagens Lys[2]. Jeg binder ved Lazarum (!) Opstandelse, ved Elias, ved Enok, ved Abel, ved Josua, ved David. Jeg maner al Trolddom, og alt Troldfolks[3] Forgjørelse formaner jeg af min Gaard og Kreature, hen af min Gaard og hen til min Avinds Mand paa hans Kreatur, (og) paa hans Go(d)s. Der skal det være og bo indtil Kristenhedens Tid og Bølger bryd. Amen. Amen. Amen.

---

[1] R: Seprianus.
[2] R: Dagens med lys.
[3] R: Troldfolk tils.

No. 1305.

Afløsning imod Forgjørelse og Trolddoms Besvær(g)else og Forbandelse saa og Beteelse[1] at være afløst her paa Jorden formedelst Troen til Jesum Kristum, hvilken skal læses 3 Søndage om Morgenen, førend Solen opstaar.

(Efter U).

?

1790.

Ved den og almægtige Guds Navn og ved Jesu Kristi Pine og Død, Kraft og Magt i den Helligaands Amen og ved[2] Jesu Kristi Manddom. Jeg[3] Cyprianus ved Guds store Naade afløser udi vor Herres Jesu Kristi Navn, fordi min Bøn og min Ihukommelse er storligen til dig, du øverste og almægtige Gud, til hvilken jeg siger: du est den største og almægtige Gud, som bor i den store Bygning, og (den) allerhøieste af Evighed. Da[4] saa du, Herre og evige Gud, dine Tjeneres Ondskab og grove Synder i Himmelen. Og jeg var undersynket og truet under Djævelens Magt, saa at jeg ikke kjendte[5] dit hellige Navn. Thi den Tid band(t)e jeg, Cyprianus, Skyerne, at de ei gav Regn ned paa Jorden, og Jorden ei gav sin Frugt og Grøde. Jeg bandt[5] til for Hjorden, og strax, førend Tiden kom, kastede (de) deres Lam; og jeg tvingede Kvinderne, som vare med deres Foster, at de ikke kunde føde deres Foster; og jeg bandt[5] Fiskene, at de ei kunde vandre deres Vei under Havets Dybhed. O Herre! I min Vankundigheds Ondskab bedrev jeg disse Ting. O Herre Jesu Kriste! Nu kjender jeg dit hellige Navn, som er sandt, og jeg elsker det, og jeg takker dig, fordi du haver afværget mig fra mine undelige Gjerninger, Synders og Ondskabs Misgjerninger. Jeg af mit ganske Hu og Hjerte, Sjel og ganske Sind og Styrke beder og formaner din Almægtighed, min Herre og Gud, at du sønderbryder Skyerne deres Baand og løser dennem, at Regn kunde komme ned paa Jorden, og at Jorden maatte give sin Grøde og Frugt, og at Kvinderne maatte føde deres Børn ubesmittede[6], og at Fiskene maatte løses i Havsens Bund, og at Dyrene paa Landet og Fuglene i Luften maatte (flyve) for dit hellige Navns Skyld og at alt Ondt maatte flyve fra din Tjener N. N., og at alt Ondt maatte flyve fra din Guddoms Kraft, for dit hellige

[1] U: Bettelse.
[2] U: jeg.
[3] U: da jeg.
[4] U: det.
[5] U: bande.
[6] Her har en senere Haand tilføiet under Linjen: Og de maatte die deres Moders Spæner.

Navns Skyld. For hannem, som lader dette Skrift læse for sig eller over sig, fra hannem skal fly alt Ondt og alle Aanders Plage med al Forgift, og alt Trolddoms Baand skal fly fra hannem N. N. og hans Hus og Gaard, Hustru og Børn og fra al hans Jord og Eiendom, og Israels Gud hjælpe imod alt Ondt. I Navn Gud Fader, Søn og Helligaand. Amen.

O Gud, du som er Himmelens og Jordens Herre og alles vores Hjælper og Beskjærmer! Jeg, din uværdige Tjener afløser denne Tjener N. N. af al Forgjørelse og alle Trolddoms-Konster og af al Djævelens Magt af (hans eller hendes) N. N. eller vore Uvenners Farlighed, og fra alle onde Syne(r) og fra alle svigefulde Tunger, fra alt Ondt og fra alle onde Aanders Fordømmelse for[1] dit hellige Navns Skyld, som stort og ærefuld(t) er i Himlene og paa Jorden. Amen.

O kjære Herre Gud! Jeg stadfæster ved dit hellige Ord dit hellige Navn Immanuel, som er udlagt: Er Gud med os, hvo kan da være imod os? O Herre! Ligesom Stenen er og lagt for din Haand, og der udflød Vand af den, og Israels Børn drukke af den, og Herren friede dennem fra Trolddommen og den ægyptiske Trolddoms Magt ved Mosen og Aron, sine Tjenere, saa send os, kjære Herre og Gud, din høire Haand hel fuld med Benedidelse[2] over[3] din Tjener N. N. Og ligesom du udi Verdens Begyndelse udi Paradis stiftede og gjorde der den store Vandflod[4] som en Hovedkilde, hvoraf Pison, Gihan, Hiddechel og Phad udflyder der, af hvilke 4 Strømmer den ganske Verden haver Vand, og ingen kan der imod staa, saa skal ei Djævelen, ei heller de onde Aander, ei heller onde Mennesker imodstaa denne Guds Tjener N. N., hvilke(n) jeg idag afløser. Fra ham skal langt bortgaa alt alt ondt og alle onde Aander og Djævler, ligesom Raphael, Herrens Engel bortførte de onde Aander fra Sara, den unge Tobie Hustru, langt bort ved Guds Aand i Ørken, saa maner jeg ved[5] Guds Aand Djævelen og alle onde Aander, og alle onde Mennesker med deres Kunst skal være formaledidede[6], forbande(de) og bandsatte. — O Gud, du som er Himmelens og Jordens Herre og alles vores Hjælper og Beskjærmer! Jeg din uværdige Tjener afløser denne din Tjener N. N. af al Forgjørelse og af alle Trolddomskunster og af al Djævelens Magt. O Herre Jesu Kriste,

[1] U: ved.
[2] U: Benedægtelse.
[3] Efter over tilføier U: dine.
[4] U: Vandfald.
[5] U: af.
[6] U: for molle deyete.

du som er Verdens Frelsere, min eneste Tilflugt! Fri du mig og regjer du mig. Giv mig Magt, og ved Cirubins og Seraphins Magt den, som al Tid lever hos den levende Guds Søns Throne, som er ærefuld af Naade og af tilbørlig Ære, at jeg kunde afløse denne din Tjeners Navn, at der ei skal komme over ham nogen Fantasi,[1] eller Djævelens Insnigelse skal have Magt over ham, men skulde vige fra ham og forlade ham i Fred. Men Djævelen og alle onde Aander skal være formaledidede,[2] og al deres Kraft skal være magtesløse ved Pauli og Simon Petri Bann[3], som ere Hoved(er) over alle Apostlerne, og ved de ypperste Bønner og ved Apostlernes Bønner og Formaninger og Pillegrims-Ydmyghed, ved Adams Styrke, ved Abels Offer, ved Seths Spagfærdighed, ved Amos Figus[4], ved Thamars Listighed, ved Raphaels Godhed, ved Enochs Borttagelse[5], ved Sems Fødsel, ved Jakobs Offer, hvilken Herren friede ved sin Engel, ved Maladidens[6] Herlighed, ved Jakobs Anger, Josefs Fængsel, ved Jobs Taalmodighed, ved Abels Hellighed, ved Davids Salmer[7], ved Isaks Bebudelse, ved Jeremiæ Graad, ved Zakarias Bønner, ved Profeternes aandelige Profeti og ved alle Hellige, som ikke sover, men vaager altid og lover dig, O Herre Gud i det Høie! Jeg bekjender din den evige Guddoms Kraft og ved de 4 Evangelisters Tunger, (som) ere Matthæus, Markus, Lukas og Johannes, og ved Englenes Røst, og ved Busken, som Moses saa Gud i en Skystøtte og ved den gloende Ilds Aske, ved vor Herres og Frelsers Jesu Kristi Fødsel, ved hans Daab og ved den Røst, som blev hørt, der sagde: denne er min elskelige Søn, i hvilken jeg haver min Velbehag i, ham skulle I høre, og ved den, der omvendte Vand til Vin, ved den, som mættede 5 000 Mand i Ørken foruden Kvinder og Børn, og ved den, som vakte Enkens Søn af Nain og Lazarus fra de Døde. Ja, ved hannem blev du hjulpen eg helbredet. Og ved den, som gjorde Stilhed i Havet, da han bød, at det skulde være stille, saa det stillede sig strax, og de vandrede derover, — ved den, som er korsfæstet, død og jordet og (op)stod den 3die Dag, — ved mange 1000 Engler, som (ere) hos hannem, og ved alle Helgeners Sjele, som ere hos ham i Himlen, og ved den Helligaands Udsendelse (til) sine Apostler, og ved Gud Fader, som alting skabte, afløser jeg dig Guds Tjener N. N. af alle Forgjørelser og

[1] U: Fadosie.
[2] U: formalle deyete.
[3] U: bandede.
[4] Feil for Figur.
[5] U: Bortjagelse.
[6] Vel Feil for Mardokaus.
[7] U: Pasalmer.

af al(le) Baand og af al Trolddoms Besværing og af alle Djævelens Kunster og List, som under er gjort eller haver været gjort imod mig og nogen anden Guds Barn; fra hannem skal vige alt ondt, og alle urene Aander skal vige og ingen Magt have at gjøre os Skade i denne vores Gjerning, men skal vige langt bort med Beskjæmmelse og Skade ved alle disse foreskrevne Kræfter og Bønner, som i denne Bog staar skreven, den alsom mægtigste Gud, som alting haver skabt, til Lov og Ære.

+ Og ved den Røst, som er hørt paa Korset, der sagde: Eli, Lama, Asabtani, det er udlagt: min Gud, min Gud, hvorfor haver du forladt mig i disse grumme Løve(r)s Hænder? Jeg formaner Eder ved den levende Guds Navn, som er ærefuld gjort, og jeg tilbeder Faderen, Sønnen og den Helligaand, at alt Baand og al Forgjørelse og alt Fantasi, som er gjorte af Guld eller Sølv, Kobber eller Jern eller Bly eller Tin, i hvad Materie det er eller være kan, af Vox eller Træ, af Kridt eller Jord, af Urter eller Urters Rødder, af Ulden eller Linnet, af døde Mennisker eller Dyrenes Ben, — saa skal det altsammen synderbrydes og tilintetgjøres over denne Guds Tjener N. N., hvad heller det er i Bøger eller Papirer eller Pergament eller i nogen Kjæmpe-Grav. Ja, om der er nogen Forgjørelse i nogen Ild, Vei eller Vand, Jord eller Straa, Stene eller Vægge oven eller neden[1] i nogen Lerkar[2] eller i nogen Menniskes Grav, i Mands eller Kvindes, i Bjerge eller Dale, i Marke-Skjel, Korsveie, i Kirkegaard eller Mose eller Gjærde, da skal det altsammen brydes til intet over denne Guds Tjener N. N. Ja, om der er nogen Forgjørelse af Øster eller Vester, Sønden eller Norden eller af nogen Menniskes Ledemoder eller nogen anden Steds, oven eller under Døren, da skal det altsammen synderbrydes og tilintetgjøres ved Gud Faders Kraft og Magt ☩. Og barmhjertige Gud og vor Herres Jesu Kristi Fader! Jeg beder din grundløse Barmhjertighed, at du vilde naadeligen bevare mig, N. N., fra alt ondt og (fra) urene Aander, som ere baade paa Jorden og under Himmelen, og fra alt andet ondt eller onde Mennisker, og fra alle vores aandelige og legemlige Fiender, synlig(e) og usynlige, lønlige eller aabenbare. O du Abrahams Gud, Isaks og Jakobs Gud! Hjælp mig, og fri du mig, Du som est en stor Konge i Himmelen og paa Jorden! Hjælp, at alle disse Ting maa synderbrydes og tilintetgjøres over denne din Tjener N. N. O Herre Jesu Kriste! for din uskyldige Døds og Pine(s) Skyld oplad[3] din Miskundheds Haand og faderlige Hjerte for

[1] Teksten i U her korrumperet.
[2] Ligesaa.
[3] U: og lad.

mig og hannem N. N., vi, som ere dine Hænders Gjerninger og dit Ords Skabning. For alle levende og for alle Helgener, Englene, Michael Engel, Gabriel Engel, Rafael Engel, for alle Throner og for Herredømmet og for alle Hellige, som ikke sover, men lover den Herre Jesum Kristum, og for alle hellige Aanders Værelse, og ved alle hellige Skribentere, ved St. Johannis Bapitista og ved Profeternes aandelige Profetier og ved Apostlernes kraftige Bønner og ved det hellige Korsets Paafindelse, ved alt Menniskens Kjøn, som ere frelste fra Mørkhedens Magt, ved alle deres Bønner, som staa skrevne, skal den Guds Tjener N. N. afløses af al Forgjørelse og Baand og af alle Djævelens Magt og Lister — ved Gud Fader, Gud Søn og Gud den hellige Aand. Amen. Amen. Amen.

Jeg maner Eder Alle, I Trold-Kvinder og Trold-Karle og alle onde og urene Aander, i hvad som helst Parti I ere af, ved den levende Guds Navn og ved hans Kraft, som ei haver Begyndelse eller Ende, ved den som vandrede over Verdens Vinger, hvis Ansigt skjultes [1], at de ei kunde se Høihedens Magt og Sæde og ei understaa hans Visdom eller Værelses Magt. Jeg besværer og formaner og vedersiger Eder alle, I onde Aander og alle Trold-Kvinder og Trold-Karle, ved den levende Guds Navn og ved alle disse Ting, som ere skrevne i denne Bog, at I ei længer skal have Magt over denne Guds Tjener N.N. og ei heller over os at fordærve Dag eller Nat, hvad heller han er i Huset eller paa andre Steder. O(g) ligervis som Ilden er udslukt og ei haver brændt de 3 Mænd, som var i den gloende Ovn, hvilke vare Sidragh, Mesach og Abednego, fordi Herrens Engel var hos dem og friede dem, ligesaa vil Gud frie denne Guds Tjener N.N. fra Djævelen og alle onde Aander og fra alle onde Mennisker, at de ei skulde imodstaa denne Guds Tjener N.N., hvilken jeg idag afløser ved Herrens Jesu Kristi, Navn. Og ligesom David overvandt den hovmodige Goliath, thi han stod, ligesom han havde været bundet, ligesaa skal bunden staa alle onde og urene Aander, og de skulle fly og bortvige fra denne Guds Tjener N.N., hvilken jeg idag afløser fra alt Ondt, Gud den almægtigste til evig Lov og Ære og alle onde, ugudelige til Fordømmelse, som saa haver gjort Dag eller Tid, og den alsommægtigste Gud skal fordømme dem i deres Synder, og han skal sætte dem udi den udvortes Mørkhed, hvor der skal være Graad og Tænders Gnidsel og evige Pine.

Jeg maner Eder, alle I Trold-Kvinder og Trold-Karle, I onde og urene Aander, som er baade paa Jorden, under Jorden og under Himmelen! I hvad Parti I ere af, da maner jeg Eder ved de hellige Engler, som love den Herre Jesu Kristum, og ved Torden(s) Røst paa Sinai

[1] U: Skiulter.

Bjerg, derved maatte fly alt ondt og Forgjørelse og al Trolddoms Magt, ligesaa skal alt ondt fly fra denne Guds Tjener N.N., og han skal være fri ved det hellige Embede, som idag bliver holdt i den Kristen Kirke og Menighed, vor Herre Jesus Kristus til Ære, — og ved hans Blod, som bliver udgydet paa Korset ved Golgatha, og ved St. Johannis Tro og ved Guds Hellige og ved Kong Davids Throne og ved alle Helgeners og Martyrers Blod og ved de 12 Apostlers og 70 Disciplers kraftige Bønner da afløser jeg denne Jesu Tjener N.N. af alle de onde Baand, som ere gjorte eller haver været af Djævelens Lemmer eller nogen Djævels Lemmer, og han skal være fri for dem og deres onde Tunger og for deres Øine. Og Herren[1] vil af sin grundløse Barmhjertighed afløse sin Miskundhed og udsende sin naadige Hjælp til sin arme Tjener N.N., paa det vi kunde have Fremgang i alle aandelige og timelige Gjerninger, at alle onde Aander ei kunde skade hannem eller os. Som du hørde Daniel i Løve-Kulen og hjalp ham derud af, og ligesom du hørde Elias, da han bad, at det ikke skulde regne, og det regnede ikke i 3 Aar og 6 Maaneder, og han bad igjen, at det skulde regne, og det regnede, og Jorden gav sin Frugt[2], ligesaa bede vi dig af Hjertet, at du vilde give ham N.N. sit Helbrede og ham og hans ganske Legeme give din Helligaand, at han kan finde dig evindelig, i Navn Gud Faders, Søn og den Helligaands. Amen. Herren velsigne og bevare Eder, Herren lade lyse sit Ansigt over Eder og være Eder naadig og give Eder Fred ♀.

Jeg uværdige vor Herres Jesu Christi Tjener formaner og forbyder Eder alle, I Trold-Kvinder og Trold-Karle og alle underjordiske og urene Aander, i hvadsomhelst Parti I ere af, at I skal overgive al den Troldom og Djævelens Fantasi, som I bruger eller haver brugt ved denne Jesu Tjener N.N., hans eller hendes Hustru eller Børn, da skal I overgive hannem ved Gud Fader, som haver skabt baade Himmel og Jord, Sol og Stjerner og Planeter og alle Kreaturer, og ikke have mere Magt over hannem end som Jomfru Mariæ Magt over Jomfru Mariæ Søn Jesum Christum. Ydermere skal være forbuden hans og hendes Hus og alt det, som ham tilhører, ved Jesu Christi Fødsel, ved hans Omskjærelse paa den ottende Dag og ved hans Landflygtighed for Herodes og ved hans Lærdom i Jerusalem og i den ganske Verden og alle hans underlige Gjerninger. Jeg maner og tvinger (Eder) alle, I Trold-Kvinder og Karle, ved vor Herres Jesu Christi Pine og Død og ved hans hellige Vunder og Saar

[1] Teksten korrumperet i U.
[2] Ligesaa.

og ved hans hellige Usigelighed, at I skal forlade og overgive Eders Troldom og Djævelens Fantasi, som I bruger eller haver brugt. Jeg maner Eder alle, I Trold-Kvinder og Karle af Øster og Vester af Sønden og Norden, i hvadsomhelst Parti I ere af, da tvinger (jeg) Eder alle ved vor Herres Jesu Christi Korsfæstelse[1] og ved hans Udstrækkelse paa det hellige Kors og ved det sidste Ord, den Herre Jesus talte paa Korset saaledes: O Fader! i dine Hænder befaler[2] jeg dig min Sjæl. Derimod skal I være befalet i Djævelens Hænder med alle Eders Raad og Gjerninger, uden I omvender og gjør Pønitense. Nu tvinger jeg Eder alle I Trold-Kvinder og Karle ved vor Herres Jesu Christi Død og ved hans hellige Begravelse og ved hans hellige Himmelfart og ved den Helligaands Udsendelse og ved den store og usigelige Dom, som skal gaa over Eder og alle ugudelige paa den yderste Doms Dag. Thi I da blive udstødt i de evige Kvaler, uden I gjøre her i Verden aabenbare Pønitense, og han NN. da skal blive beholden formedelst Faderens Kraft i Glæde til Evighed i Navn Faderens, Sønnens og den Helligaands.

Amen. Amen. Amen.

No. 1306.

En Formaning

at læse i Salt og Malt og give sine Kreaturer om Sommerdagen; da er de fri fra al Troldom og Svig og onde Djur det Aar igjennem[3].

(Efter F, H, NN, NN*, O, T, V, Z, I (hvor Formelen forekommer 2 Gange (I[1] og I[2]), samt a (begynder med St. Line). Man har lagt til Grund den ældste Afskrift (F) og nyttet de yngre Afskrifter til Rettelser hist og her).

Tinn c. 1650. *Høland* c. 1700. *Fron (Gbdl.)* c. 1750. *Romedal* c. 1780. *Hadeland* 1789.
Moland (Telem.) c. 1800. *Eker* c. 1800 og c. 1850. *Sandeherred* c. 1800. *Fron (Gbdl.)* c. 1830.

Ved Krumme[4] Brød, ved sysken Grund,[5] ved alle Profeters Prov, ved Helgener, som ere hendøde, ved dem, som lover hannem i Himmelen, og ved den hellige Guddoms Kraft!

---

[1] U: Kaars Fristelse.

[2] U: befalder.

[3] Overskriften efter F; den i T og V omtrent ligelydende. H: Kipprianus anden fri Renstus giv. Det Aar 1719 (= Cyprianus Frikunst, udgivet i det Aar 1719; »anden« hører nok til det følgende »Formaning«). Kipprianus formaning at holde syge Kreature fri fra Troldom og Svek, fra ald Avunds Ond, fra onde Tunger, fra onde Øien, fra Troldkatter og alle andre onde Dyr, og skal læses i Salt og Mel og gives Kreaturene; da ere de fri et helt Aar. — I[1]: Cyprianus Frikonst, udgivet udi Aaret 1719. Cyprianus formaner at holde sine Kreatur fri fra Trolddom og fri fra al Avinds Onde, fra onde Tunger, fra onde Øine, Troldkoster og fra alle onde Dyr og skal læses i Malt og Salt og gives Kreaturene paa Langfredag; da er de fri det samme ganske Aar. — I[2]: En tilforladelig Bøn at lægge til nogle af de andre for Kreaturene. —

[4] Saa H og Z. I[2]: Krommer, [I[1] om.]; F og V: Kronne. T: Krone.

[5] Saa F. T: sysken. V: lysken. Z: Sødsken. NN: sukkende Grød. H: sødskedns grud, [I[1] om.]. I[2]: søken grud.

Og jeg, Cyprianus, maner og bjuder[1] dig, du onde Menniske med alle dine Kunster ved de fire Elementer: Ild, Veir, Vand og Jord, ved de fire Evangelister, Mat., Mark., Luk. og Joh., ved deres hellige Lærdom og Evangelium, ved Englenes Røst og den Sky, som gik for Guds Folk, og den Stjerne, som gik for de hellige tre Konger til Betlehem og stod over det Hus, som Jesus var født udi!

Og jeg, Cyprianus, maner og bjuder dig, du onde Menniske med alle dine Kunster, at de skulle ikke have Magt over eller mod disse Menniskers Kvæg, Ko, Kalver, Hest eller Gjeder, Faar, Lam. Men jeg bevarer altsammen ved Jesu[2] Røst, som sagde: denne er min elskelige Søn; han skulle I høre.

Og jeg, Cyprianus, maner og bjuder dig, du onde Menniske, hvad heller du er nær eller fjærn eller langt herifra, at du skal ikke svige disse Mennisker eller Kvæg inden- eller udengaards, i Skog eller Mark, i Ager eller Eng, — Ko eller Kalver, Hester, Hors, Faar, Lam, Gjeder, Kid; men jeg haver det altsammen ved Jesu Kristi Sved, som han lod, der de hudflettede ham, og ved det tunge †, som Jesus bar, der han skulde selver dø paa † Galje, og (ved) den beske Drik, som Jesus drak paa †et, som var Edike og Galde, og ved Jesu Kristi hellige Jordefærd og ved Jesu Opstandelse fra de Døde og ved (hans) Igjenkommelse paa den yderste Dag, naar han skal dømme Levende og Døde[3].

Og jeg, Cyprianus, Jesu Kristi Tjener, maner og bortdriver al Trolddom og al Forgjørelse ved det første Jertegn, som Jesus gjorde i Cana omvendte Vand til Vin, og ved den levende Guds Søns Magt, som mætted 5 000 Mand i Ørken, og ved den levende Gud Søn, som opvakte Enkens Søn af Døde og Lazarum af Graven, og ved den levende Gud, som lod Vandet være stilt og Isragels[4] Folk gik over det røde Hav med tørre Fødder, og ved de 7 Maal Tusinde gode Engle, som var hos hannem, og ved den Helligaands Undfangelse til Apostlene og ved den levende Guds Søn, som alting skabte. Ved alle disse Guds Kræfter og Magter[5] da bevarer jeg disse Guds Mennisker med det, de skal have godt af i Skog og Mark, i Hus og Hjem, i Ager og Eng, med Ko og Kalver, Hester og Hors, Gjeder og Kid.

Jeg indvier i dette Malt og Salt alle Guds Engle og Apostle, som

[1] Saa F og V. H: bider. I[1] og T: binder. I[2] og Z: byder.
[2] Saa F, O og T; H: hans.
[3] I[2] gaar her over til de senere forekommende mange Helgener; Omtalen af disse indledes med Ordene: trevne bene til dolse udi det Malt og Salt og alle Apostler, som skal o. s. v.
[4] Saa F efter Folkeudtalen.
[5] Saa O. H: Gjerningers Kræfter. I[1]: Gjerningers Kraft. F: Guds Kraft og Magt.

disse Guds Mennisker skal bevare fra alt ondt og al Forgjørelse, som er:

Den første[1] St. Stefen, St. Line[2], St. Clete[3], St. Sevold, St. Marcus[4], St. Germune[5], St. Kari[6], St. Lars, St. Andris, St. Peder, St. Agata[7], St. Kristofer, St. Povel, St. Kristine[8], St. Johan, St. Hieronyme[9] og de 9 Simeonis[10] Staldbrødre og ved de hellige †-Paasigelser.

Jeg indvier Guds Velsignelse og Benedidelse ved alle †-fæstede[11], som er:

St. Nikolai, St. Sølfæster, St. Augusten[12], St. Benidekt, St. Culunberg[13], St. Berent[14], St. Antonis, St. Andris, St. Frans, St. Oluf.

Og ved Himmelens Høihed og ved Sol og Maane og ved den ypperste Engel Mekael og Rafael, som skal disse Mennisker (og) Kvæg bevare.

---

1 Texten er i det nærmest foregaaende korrumperet i alle Afskrifter. F og Z læser: Jeg indvier i dette Salt og Malt alle Guds Men(n)isker skal bevare fra alt ondt og al ond Forgjørelse, som er den første. H og O: Jeg . . . . Malt alle Guds Engle og Apostle, som disse Guds Menneske skal bevare fra alt Ondt og Afvældelser, som er den første. I^1: Jeg . . . . Malt og dette Salt Velsignelser ved alle Guds Velsignelser Engle og Apostle, som skal disse Guds Mennesker bevare fra alt ondt og alle Anvendelser som ere disse. I^2: trevne bene til dolse udi det Malt og Salt og alle Apostle som skal disse Kvæg og Kreature vogte og bevare, som ere de første. T og V: Jeg inddriver dette Malt og Salt alle Guds Engle og Aaposler, som disse Guds Mennisker med alt, de haver, skal bevare fra ondt og alle Afvendelser, nemlig heer o. s. v V: Afvendelse, Som er den første o. s. v.

Man har ved at benytte F, Z, H og O søgt at give Texten en Skikkelse, der gav Mening; man er da gaaet ud fra, at Sætningen: »som er« o. s. v. er parallel med den foregaaende Relativsætning: »som disse Guds Mennisker« o. s. v.

2 Saa H og O. T: St. Lines. V: St: Lunners. I^2 og a: St. Linne. F: St. Unne, I^1: St. Eime. Flere af Helgennavnene er, som man ser, anførte i Vokativ, hvad der vistnok har sin Grund i, at de nok ere tagne fra et eller andet Litani; se f. Ex. Martene, De ritibus antiqvis ecclesiæ II, 255 o. fl. Steder; Parallel i en »orazione« i Ubbie, Ciancione e ciarpe del secolo XIV, Side 31 (No. 71 i Scelta di curiosità letterarie. Bologna, 1866). I Litanierne nævnes saare ofte Linus efter Stefanus og foran Cletus.

3 Saa F. I^2, O og V: St. Klette. T: St. Klett. H: St. Gele. I^1: St. Gillo. a: St. Gelle.

4 Saa F, O, T og V. H: Martinus. I^1: Marthin.

5 Saa F. H: Giermani. O: Giermane. V: St. Germani. I^2: Jeirmand. I^1: Gumane. Sikkerlig = Litaniernes: Geronyme, T: udelader her flere Navne.

6 St. Kari er vistnok forkortet af Vocativ af St. Macharius. O. om.

7 Konjektur efter Litanierne. Maaske der bør læses: St. Gregori. F og V: Agari. O: Argoj. H og Z: Ageri. I^1: St. Angol. I^2 om. a: Angel.

8 Maaske er Kristine = Litaniernes Cecilia. I^1 og a: læser: Custil.

9 Konjektur. H: Jærmoni. F: Hirmo. V: Hiremonus. I^1 Hermann.

10 Saa F, Z, T, H og O. I^1: Zions. Udtrykket: de 9 Simeonis Staldbrødre peger vel hen paa et Litani, hvor der af Apostlerne var nævnt 9 saadanne foran Simon.

11 Udtrykket er vistnok forvansket af Litaniernes: Confessores. O læser: alle disse korsfæste. Z: alle Kaartses Fæste.

12 Saa F. H: Augustio. I^1 Augustius. O: Augustj. T: Augusti.

13 Saa F. O: Kallundbirgi. H: Palamberg. I^1: Callundborg. T: Cattuberg. I^2 forbigaar baade dette og flere Navne. »Calunberg« er selvfølgelig ogsaa korrumperet. Maaske der bør læses: Colomann.

14 Saa F og H. I^2 og O: Bernhardus. T: Brnhard. a: Kallunborg. I^1 og a: Boente.

Og jeg, Cyprianus, Jesu Kristi Tjener maner alt det onde[1], som er paakommen denne Gaard heller Grund, at det skal forsvinde og forvisne som Kuld' i Foraaret[2] og som Salt for rindendes Vand og som Dug for Solen og under en jordfast Sten, i Jorden staar og aldrig udgaar, og hjem til den samme Stad, det er kommen ifra.

In Nommenij Patris et fille et Spiretus Sanctj. Amen[3].

No. 1307.

Cypriani.

Anden Afløsning.

(Efter U).

?

1790.

Jeg besværger dig, du urene Aand, ved vor Herres Jesu Christi Magt og ved den Helligaands Naade og Kraft, at du viger fra denne Guds Tjener N. N., og at du aldrig kommer til ham eller hende N. N. igjen.

Du Herre almægtigste Gud! Oplad din Haand med megen Benedidelse[4] og Velsignelse over denne Guds Tjeners Navn. I Navn Gud Faders, Søns og den Helligaands. Amen.

Jeg Cyprianus haver i vor Herres Jesu Christi Navn sat mig for i mit Hu og Sind ved den store og høieste Gud at forliges og bedet ham: Se, du est min Gud, som bor i det store Hus, den ypperste og almægtigste og priset af gammel Tid. Herre! Du har seet din Tjeners Ondskab og Synd, hvilken jeg var med under Djævelens Magt og jeg kjendte ikke dit hellige Navn. Men nu, Herre Jesu Christe, har jeg lært at kjende det, og jeg sørger for mine mangfoldige store Synder og Ondskab af mit ganske Hjerte og af mit ganske Sind, og nu vil jeg blive i dine Bud, hvorfor jeg ønsker og beder dig, min Gud, at du vil anamme mig i din Hands Beskelighed[5] og forlade mig alle mine Synder.

---

[1] Herfra bliver I² mere og mere forvirret.

[2] Saa H og I¹. F: Kult i aare. O: Kurl udi Aare.

[3] Latinen efter F. H og I¹: i 3 Navn. — T: L Nomine Gatoris et Tiilii et S per ufus Saniti Amen. V: In Nommenie pateres et filliet speritus Sangti Amen.

[4] U: Benedigtelse.

[5] Saa U*. U: Kristelighed.

Thi du est min Gud, allerhøieste Fader(s) eneste Ord. Jeg beder dig ogsaa, min Gud, at alt maatte fare fra mig og ingen uren Aand[1] at blive hos mig eller denne din Tjener N. N., ei heller hos dem, som bærer dette Skrift hos sig eller lader den læse over sig. Alt Ondt fly fra dem, al Djævelens Kunst og Magt skal forstyrres og tilintetgjøres og vige fra ham og alt det, som han haver og eier, fra alt hans Kvæg og fra alt andet, han haver. Jesu Christe, du levende Guds Søn! Bevar din Tjener og fri ham fra al Djævelens Magt og fra alle hans Uvenners Svig og Bedrageri, og løs ham af al Djævelens Magt, og fri ham fra al Ondskab og fra alle svigefulde Tunger og fra alle onde Aander for dit hellige Navns Skyld i Himlen og paa Jorden. Jeg uværdige, dog stadig, tror, at Imanuel, det er Gud med os, i dit allerhelligste Navn, som er Jesus Kristus, bøier alle Knæ i Himlen og paa Jorden og under Jorden og i Helvede. Ved din Tjener Mosis og Arons Hænder saa besværger jeg dig, du Ondskab og Djævelens Skrøbelighed, ved den almægtigste Gud, Faders Søns og vor Herres Jesu Kristi Magt og ved den Helligaands Kraft, at du viger og udfarer fra denne Guds Tjener N. N. Du urene Aand skal forsmægte og forsvinde og ødelægges, forstyrres, og til intet blive, miste al din Kraft og Magt for Gud, dit hellige Navns Skyld, som er velsignet fra Evighed til Evighed. Amen.

O Herre, allermægtigste Gud! Regjer og giv mig din Naade, hjælp, at jeg kan i dit hellige Navn uddrive Djævelen med al Ondskab og Djævelens Kunst fra dette Menniske N.N. Jeg forbyder dig ved Cherubim og Seraphim og ved alle Engler, at du haver ingen Magt mod dette Menniske eller at plage nogen, ei heller anden, som kan skade eller tilføie nogen Sorg (!). Men du skal vige fra disse Mennisker og miste al din[2] al din Kraft. Vor Herre Jesu Christi Guds Søn og den værdige Helligaand regjer dem. Du skal ikke skade ham N. N. paa sit Legeme i nogen Maade, ei heller nogen, som hænger i Ledemoderne eller nogen anden Sted. Al Djævelens Kunst skal vige fra dem ved vor Herres Jesu Christi Kraft. Amen.

Og dersom nogen djævelsk Kunst er gjort til dette Menniskes Skrøbelighed for denne eller andre Ulykker, dersom nogen Gjerning er gjort ved Middel eller andet Raad, da skal det ske udi Gud Faders Navn. Men er det af Kobber, Jern, Staal, Sten, Tin eller Bly samt døde Menniskers Ben, af Dyre-Haar eller Hud, eller af Fugles Ben, eller af deres Dun eller Klør, og dersom den Gjerning er af en Ting

[1] U: Aands.
[2] U: sin.

eller anden, være sig Æggeskaller, Gaasefeder, eller hvad Navn det have kan, da skal det udslukkes og miste sin Kraft ved vor Herres Jesu Christi Navn og Kraft. Og dersom den Gjerning høres eller bemærkes, skal hun forstyrres og forsvinde, hvad heller hun er forvaret bagtil, begravet i Jorden eller over Jorden, i Huset eller ovenpaa Taget eller i Veiret eller paa Marken, i By, i Mose, i Mødding, i Port, i Døre, i Fæhus, i Lo eller i Lade, i Klæder eller Dyner, i Havet eller Brønde; dersom den er paa Ager eller Enge, i Skov, Bjerge eller Dale, eller nogen anden Sted, i hvor det og være kan, da skal det ødes og forstødes og fordærves, ja skal miste al sin Kraft under din Velsignelse og guddommelige Magt i vor Herres Jesu Christi allerhelligste Navn, som ved dig bliver og regjerer, en sand Gud fra Evighed og til Evighed. Amen.

Vor Herres Jesu Christi Navn rense denne N. N.! Den almægtigste Gud opløse, husvale dine ved din Søns Pine og Død, ved hans hellige Sved og Blod og Kindheste, som han led, ved hans Baand, ved hans Graad og Ve. Jeg besvær(g)er dig, du Ondskab og Djævelens Kunst ved den Støtte, vor Herre Jesus var bunden til, og ved hans Hudstrygelse, Marter, Pine og haarde Død, ved Gud Faders almægtige Hjælp, ved Jesu Suk og Aandedræt, ved Aabenbarelsen, ved Renselsen. Ved dette og alt andet dermed skal der og herefter intet Ondt mere enten med Pine eller Plage eller Smerte røre denne N. N. ved den haarde Hudstrygelse, som han taalde og led, ved alle de Saar, som var paa vor Herres Jesu Christi velsignede Legeme.

Jeg besværger dig ved den samme vor Herres Jesu Christi Pine saa og ved den Pine, han led i sine allerhelligste Hænder og Fødder og i hans Side, ved deres Magt og Kraft. Jeg besvær dig ved hans hellige og dyrebare Blods Kraft og ved de 7 allerhelligste Ord, som han talede paa Korset, der han hængte derpaa. Jeg besvær og byder dig ved vor Herres Jesu Christi Blods Sakramente og uskyldige Døds Kraft og ved de tre Nagler, som han var fæstet til Korset med, og ved det Spyd, som han var stungen med i hans Side, og ved hans Begravelse og hans hellige Grav, at du straks viger fra dette Menniskes Legeme og aldrig kommer til den Guds Tjener N.N. igjen. Jeg besvær dig, du Ondskabs og Djævelens Kunst, ved vor Herres Jesu Christi ærefulde og hellige Opstandelse, ved hans guddommelig Magt og Kraft, ved hvilken han opstod fra det døde, og ved hans hellige Fødsel og ved den Helligaand og ved hans Magt og ved den Ed, han s(v)or vore Forfædre[1],

---

[1] U: Forpodere.

og ved hans Hukommelse og ved Jesu Christi Tilkommelse til den yderste Dag at dømme de levende og døde, da han vil sige: Gaar bort, I forbandede, i den evige Ild, som er beredt for Djævelen og hans Engle. Jeg siger dig, Ondskab og Djævelens Kunst, at bortfare og bortvige fra dette Menniske N. N. og ei have Magt over ham med Plage eller Sorg, ei heller nogen Helvedes Brynde paa nogen af hans Lemmer, Hu eller Sind; ikke nogen Øie eller svigefuld Tunge skal have Magt over hannem eller over nogen Guds Tjenere eller Tjenerinde, hvad heller de gaar eller staar, eller de ligger vaagende eller sovende, hvad heller de æder eller drikker, enten i Skov, Mark eller By, i hvadsomhelst, det dog være kan, i Lyset eller Mørket, paa Havet eller paa Landet, paa Jorden eller under Jorden. Jeg besvær dig, du urene Aand, som haver gjort denne[1] Skrøbeligheds Ondskab og Djævelens Kunst, ved den levende Gud og ved den sande Gud og ved den hellige Gud. Jeg besvær dig, du urene Aand, ved den udødelige Guds Kraft og ved den samme Guds Søn, som været haver af Begyndelsen og bliver til Evighed, og er i Himlen og ser ned i Afgrunden, og jeg besvær dig ved de hellige, som altid staar for Guds Trone, som haver Magt fra nu og indtil Evighed, at du gjør, hvad jeg befaler dig. Amen, Herre Jesu! Amen. Amen.

No. 1308.

En Form(anelse) at læse i Salt og (Malt og) at give sine Kreature ind i Salt og Malt i det høie Jesu Navn. Da est dem (fri) fra Trolddom og Svig det Aar.

(Efter R).

Vestre Slidre
c. 1780.

Jeg formaner dig, du onde Menniske, at du ikke skal svige disse Guds Mennisker ifra den Del, de skulle have godt af her i Ver(den), at du maa ikke svige eller forholde mig i nogen Maade. Haver du i Sinde (at) svige mig nogen Maade, da skal du fly mig 3 af Kristi Hoved-Haar,

[1] U: dette; ligesaa U*.

den ene skal være i Solen, den anden skal være i Maanen, den tredie skal være den gode Herre Jesus selv. Kalder, forsamler, oplyser og (hellig)gjører mig, alle (Menn)isker, som ville bygge paa den sande Gud Fader, Søn og Helligaand, som udfordrer af os det, som ham tilhører, du onde Menniske, at ikke skal bedrage eller forholde mig nogen Maade. Har du i Sinde forsvige mig, da skal aller(mes)t betragte det femte Bud, hvorledis du kan ihjælslaa din Broder, da skal du se, hvad Tjenest du gjør din Gud dermed, saa kan du se, hvad godt du gjør mig dermed. Derfor vil jeg mane dig hen i det Fjeld, som ikke er gaaendis, i det Van(d), som ikke er roendis, og Helvedes underste Steder, som

, dens nederste, , som Dagen skal finde din

Jeg forviser dig, du onde Minniske, at du skal ikke formaa dig at svige noget Minniske ifra det, Gud giver ham, det maa dog nyde for alle og hver, som vil takke og tilbede den sande og udødelige Gud derfor og blive saa i Fred. (Jeg f)ormaner dig (Tro)lddoms Forgift og Fordærvelse som du kan gjøre med dine Konster og Djævels En(g)le og Sodomitters Bedrageri. Derfor skal du ikke maa komme mig nær til nogen Ulykke i nogen Slags Maade, som du komme kan paa mig eller mine Kreature, smaa eller stor, Ku eller Kalv, Gjeder eller eller Lam. (Men jeg) bevarer altsammen ved den store og almægtige Gud Fader, Gud Søn og den værdig Helligaand. Jeg fordriver ved den levende Gud selv skal al Satans-Folk og Trolddoms Forgjørelse aldelis forsvinde og til intet blive, alde(les) udelukt ifra mig og mine Kreature og

jeg udlade nde Jorde Vetter. Jeg tilvætter mig de 7 og halvfjerdsindstyve Profeter og Prædikantere; ved deris hellige Munds Opladelse og deres Benedidelse nu skal denne Forgjørelse aldrig findis mere og hengjord(t) ved Jesu tie velsignede Fingre mine tie

og 3 og 30 Tusinde Guds Engle, som her staar tilligemed Løve og al(t) det Græs, som Jorden bær, skal forbande dig, som sviger, og disse hellige Guds Engle skal raabe Ve og vogte over dig, over alle dem, som gjør vil saa haver en Dag i Himmelen . . . X X X.

Formelen, som man ser, meget forvirret; den synes at være nedskrevet efter Hukommelsen af en, der har glemt meget af den Opskrift, han har forefundet i en eller anden Cyprian.

No. 1309.

En Formaning at læse i Salt og rindende Vand og give et Menneske, som er kastet ondt paa eller forgjort.

(Efter F, H, I, NN *, T, V, W, Z, a og e).

Tinn c. 1650. Romedal c. 1780. Jeløen (Rygge) c. 1780. Fron (Gbdl.) c. 1750 og 1830. Hadeland 1789 og 1793.

Moland (Telemarken) c. 1800. Sandeherred c. 1800. Eker c. 1850.

Idag, som er en beskikket Dag[1] den ganske Verden over, løser[2] jeg mig[3] udi Guds Magt med[4] Guds Kraft, ved Jesu Kristi Finger. Er der nogen Forgjørelse, paasendt af[5] Troldmænd og[6] Trold-Kvinder[7], heller Trolddom af Fiske-Ben eller Fugle-Ben, af Norden-Veir eller Sønden-Veir, af Bjerge-Trold heller Fosse-Trold, af Jorde-Trold heller Tue-Trold,[8] af nogen Hændelse heller Ulykke indengaar(d)s heller udengaar(d)s, i Mad heller Drikke, sovendes eller vaagendes, sid(d)endes heller staaendes: da binder jeg idag 'deres Lever og Lunge[9], deres Tand og Tunge[10]; jeg binder[11] deres Hænder og Fødder og alle deres Hjerterødder. Du[12] skal blive blive under Steren stungen, under Bjerget bunden[13] og aldrig faa nogen Magt med mig en(d) som Salt for rindende Vand og som Dug for den hede Sol. Og det skal ske udi 3 Navn, Gud Faders + Guds Søns +, Gud den Helligaands. Amen. Amen. Amen.

---

[1] Saa F og Z. — e: den N. Hui(= hujus). — I og a: den Dato, nemlig den Dato (a udelader her Dato). — W: en hellig Dag.
[2] Saa H. F: overlæser. T: læser. — e: liste.
[3] H: dig.
[4] H: udi. — Det følgende adskillig korrumperet i T med adskillige Udeladelser.
[5] Saa H. F gjentager de 4 foregaaende Ord.
[6] Saa H. F: paa dig af. V: paa dig, N. N.
[7] H fortsætter: af Fienende-Mand eller Fiende-Kvinde.
[8] Tiraden fra: heller Trolddom — Tue-Trold lyder i H saaledes: »af Bjerge-Trold, af Fugle-Ben, af Norden- eller Sønden-Veir, af Fosse-Trold eller Tue-Trold«.
[9] Istedet for Lever og Lunge har H: lejer og lyneb.
[10] Saa F og V. H: Tænder og Tunger.
[11] Saa F. H om. T fortsætter: »Lever og Lunge«.
[12] Efter Hjerterødder fortsætter H: »skal være under Stenen stungen, at de skal ikke have mere end i rindendes Vand at sue for den hede Sol og det i 3 N.«
[13] Saa T og V. F. . . . . under Sten og under Bjerg bunden. Enkelte mindre Afvigelser i W, NN * og e.

No. 1310.

At befrie sin Gaard og Grund og alle sine Ting fra alt ondt.

(Efter A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 170).

Urskog
1882.

Idag, som er den hellige Dag over den ganske vide Verden, overlæser jeg mig med Guds Magt udi den Treenigheds Kraft med Jesu Christi Finger. Er der nogen Forgjørelse i og paa denne Gaard og Grund enten paa Heste eller Høns, Ko eller So, Faar eller Gjed eller Kjed af nogen Hændelse eller Ulykke af Trold eller Troldmænd, Troldkvinder eller andre onde Mennesker, som ondt haver udsendt, som ved Avind og Forgjørelse haver tilføiet denne Gaard og Grund, saa maner jeg og bortdriver jeg fra denne Gaard og Grund al Had og Avind, al Forgjørelse fra Mennesker og Kvæg, fra Hest og Høns, fra Ko og So, fra Faar og Gjed og Gjæs og inddriver trevne Benedidelse udi dette Malt og Salt ved Droune og Brond og ved Sønskens Grund og ved de hellige Profeters Prov og ved de hellige Apostler, som er St. Lars, St. Ole, St. Andris,[1] St. Germand, St. Bernhardus, St. Benedicte[2] — og alt ondt skal forsvinde for dennem som Kuld fore Varme og Salt for rindende Vand og Sne for den hedeste Sol.

No. 1311.

En Formaning at bedrive Avin(d) og Svig imod Troldfolk.

(Efter T, V og Z).

Hadeland	*Moland (Telemark)*	*Sandeherred*
1789.	*c. 1800.*	*c. 1800.*

Idag, som er den hellige Søndag over den ganske Verden, maner og besvær[3] jeg alle Forgjørelser, Had og Avind, som er[4] eller komme kan, som er dig paa sendt[5], ved alle de Guds Ord, som prædikes over

[1] Heyerdahl: Andrig.
[2] Heyerdahl: Bendute.
[3] Saa T. — V: afvenner og besvær.
[4] T om. »er«.
[5] Saa V. T: paa Veien.

den ganske Verden, ved de 12 Apostler, som var udsendte at forkynde Guds Ord over den ganske Verden, og ved de 4 Evangelister, som er Math. Mark. Luc. og Joh., og ved alle de[1] Under, som Gud har gjort i Himmel og paa Jorden, og[2] ved Jesu Kristi Fødsel af sin rene Moder Mariæ Bryst, der hun gav sin kjære, velsignede Søn Die[3] deraf i Bethlehem, ved Jesus Kristi Død og Pine, ved hans hæderlige Opstandelse fra de Døde, ved hans ærefulde Himmelfart til sin himmelske Glæde og Fader, ved alle Guds hellige Engle[4] og alle Profeter[5] og Patriarker, som staar for Guds Throne, som siger: hellig, hellig est du til evig Tid. Ja, jeg maner og besvær det ved Himmel og Jord og ved det himmelske Firmament, som er Sol og Maane, Himmel og Jord, Veir og Vand, Stjerner og Planeter, al den store himmelske corpora[6], at det skal ikke have nogen Magt over mig N. N. Det skal ikke bryde mine Ben, skal ikke su(g)e mit Blod, men det skal forsvinde og vige ifra mig N. N.[7], ligesom Jøderne fulde fra den Herre Kristus i Urtegaarden, og som Røgen forsvindis bort i Luften; saa skal Had og Avind og Vrede forsvindis og bortrykkes og aldrig faa nogen Magt med mig N. N. eller mine. Udi tre Navn, Gudfaders + Søns + og Gud den Helligaands + Amen, Amen. Fadervor.

No. 1312.

Mod Avinden, eller den saakaldede Kloms-Bøn.

(Efter H. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 206).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Disse Ord skal læses i Salt og Malt og gives Kreaturerne.

Idag, som er den beskikkede Dag af Gud, maner og besvær(g)er jeg al Forgjørelse, Had og Avind, som er eller kan komme paa denne Gaard eller Jord. Jeg bortdriver det alt med Guds Ord, som prædikes over den ganske Verden, og ved de 4 Evangelister, som er St. Mattæi,

[1] Saa V. T: deres.
[2] T om. »og«.
[3] T om. »Die«.
[4] V.: Gengler.
[5] Efter Profeter tilføier T: »og Profetinder«.
[6] Saa V. T: Lorpre.
[7] T om. »Det skal ikke — — — ifra mig N. N.«

St. Marci, St. Lucæ og St. Johannes, og ved alle Under, som er gjorte i Himmelen og paa Jorden af Jesus Kristus, og ved hans kjære Moder Maria og ved Jesu Kristi Død og Pine, Opstandelse og Himmelfart og ved Guds Throne, ved Englene og Helgene. Jeg maner alt det Onde fra mig og mine Kreature ved Himmel og Jord, Sol, Maane og Planeter, at det skal ikke bryde noget Ben eller su(g)e noget Blod af mine Kreaturer, men alt det Onde skal forsvinde fra mig og mine, ja ligesom Salt for Vand og Sne for Solens Hede.

I 3 N.

Dette Salt gives Kreaturerne nogle Gange om Vaaren. Da er de frie et helt Aar.

No. 1313.

[For Avind.]

(Efter R).

Vestre Slidre
ca. 1780.

Kors i Navn Gud (Fader), Kors i Navn Gud Søn, (Kors i) Navn Gud den Helligaand.

Nu idag, som er den hellige Hvile og Bede-Dag over den ganske Verden, formaner jeg af mine Kreature, Gaard og Gods al Trolddom og alle Troldfolkes Forgjørelse, og alt det Onde, som farer og fly(v)er imellem Himmel og Jord, og alt det Onde, som kommer af onde Menniskers Munde, af onde Menniskers Hjerte, af onde Øien, af onde
der, af ond Lugt, af og Urter og Støv, af Land og Vand[1] og Jord og alt det Onde, som kommer af onde Dyr og Berge-Katter, af fødte og ufødte[2] formaner jeg af mine Kreature, Gaard og Gods og hen til den, det udsendte, paa hans Kreature, Gaard og Gods. Der skal det være og bo til Kristenhedens Tid og Bølgen bryd og ikke mere Magt have med mine Kreature eller Gods, end Jøderne finge med vor Herre Jesus, Guds Søn. Nu idag, som er den hellige Søndag over den ganske Verden, formaner jeg af mine Kreature, Gaard og Gods og i det Fjeld, som ikke er gaaende, og i det Vand, som ikke er roende, og nord til Helvedes Afgrund, nu ved de hellige 10 Guds Bud, nu ved den hellige

[1] R: og Land af Vand.
[2] R: fødde og ufødde.

Troens Artikle, nu (ved) de 5 Herrens Bønner, nu ved Guds Sententser, nu ved de hellige Profeters Munde, nu ved de hellige Patriarker, nu ved de 4 Evangelister, nu ved den hellige Evangelium, som falder (paa) San(k)te Hans Dag, nu ved det hellige Fadervor. Jesu Lennis Sanna nos Jottem Mettoie fia volua.

Denne Formaning læses 3 Gange i Salt og Smørelse med en Sax, paa Alle(hel)gens Dag 3 Gange, den 14de April 3 Gange, og 3 Gange San(k)te Hans Dag. Da skal du finde en ret probatum.

No. 1314.

En Formaning for Aakast og Trolddom og svigefulde Mennesker og alle Uvenner.

(Efter I, NN, NN*, og M No. 1; ogsaa afskrevet i N*).

Romedal	*Skaabu (Fron, Gbdl.)*	*Eker*
1780.	*c. 1820.*	*c. 1800 og c. 1850.*

I vor Herres Jesu Namn binder jeg alle mine Fiender og Uvenner ved vor Herres Jesu Saar og Vunder. Jeg binder deres Hjerter og Mund, Tænder og Tunge, deres Lever og Lunge[1]. Hasper for deres Hjerte, Sabel for deres Mund, at de ikke skal tale eller imod mig sige[2] i denne Dag ved vor Herres Marter[3] og bedske Pine, som han lidde[4] for den ganske Verdens[5] Synder. Jeg binder alle mine[6] Fiender ved den uretfærdige Dom, som Pilatus dømte paa vor Herre Jesus. Jeg binder, jeg binder alle mine Fiender og Uvenner ved stompede[7] Jern-Nagler, som blev slaget igjennem Jesu hellige Hænder og Fødder, og den bedske Galde-Drik, som han[8] drak paa Korsets Galge for vore Synder.

I Namn[9] Gud F. S. og H.aand. Amen.

---

[1] Saa M No. 1. I om. Lunge.
[2] Saa M No. 1. I: imodsige.
[3] Saa I. M No. 1: Martyr.
[4] Saa I. M No. 1: led.
[5] M No. 1 om. Verdens.
[6] M No. 1 om. Jeg binder alle mine.
[7] Saa I. M No. 1: stumgede. NN: stoppede.
[8] Saa I. M No. 1: Jesus.
[9] M No. 1 har overalt: Namn; I altid: Navn. — I NN er Formularen noget forkortet i Midten.

No. 1315.

Mod den flyvende Igt og Verkbrudenhed.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
c. 1750.

Jesus med sine 12 Disciple reiste over det galilæiske Hav til sin egen[1] Stad Kapernaum. Der fremførte de en Værkbruden for hannem, da de brøde itu Taget paa Huset, sænkede[2] ned den Syge med sin Seng for Jesu Fødder og bad om Hjælp. Jesus han bad den Syge staa op, tage sin Seng med sig og gaa bort. Jesus med din Kraft, hjælp denne Mand! Jesus for din Pine, hjælp denne Kvinde af sin Værkbrudenhed og Igt og for de hellige Patriarker, Profeter, Evangelister, Apostler, Martyrer og hellige Helgener, ved din Død og Pine, Opstandelse og Himmelfart, ved din Dom, ved de Ord, som stod skrevet paa Korset paa 3 Maader, ved de 30 Sølvpenge, du var solgt for, ved de 3 Parter, ved de tvende Sakramenter, og den hellige Jomfru Maria, ved alle Ting, som helligt er, ved Englene og alle Hellige. I 3 N. Fader vor 3 Gange.

No. 1316.

En Nytaarsdags-Bøn.

(Efter I, NN, og NN*).

Romedal *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.*

Jeg beder dig, kjære himmelske Fader, ved din kjære Søn Jesum Kristum, at du vil i dette tilkommende Nytaar med denne din førstlige og de hellige Engles Beskjærmelse vilde vogte og bevare mig N. N. med Hus og Gaard og Boskab, Ager og Eng, Fiskevand og Fremgang til Fjelds og Lier og al den Del, som mig med Rette tilhører. Gud den Almægtige bevare mig fra Trolddom, Edder og Forgift, fra Galde og Finskud og al Ulykke, og naadelig hjælpe mig, at alt det, jeg foretager udi de hellige Engle, som stande for dit Aasyn og tjene dig Nat og

[1] I: eyen.
[2] I: hinkede.

Dag, de hellige Apostle deres Bønner[1], Petri, Pauli, Anders og alle andre, hver med sit Navn. Emanuel, som er udlagt: »Gud med os«, besvær(g)er alle Troldmennesker, hvad dere ere, Mand eller Kvinde, Pige eller Dreng, ung eller gammel, som Trolddom haver lært, at alt det onde, de mig har og t(æn)kt at gjøre, det forsvinder fra mig og til dem selv — og forgiftige Lem, som ondt haver i Sinde; det skal være dem saa haardt forbøden at gjøre mig N. N. nogen Svig paa nogen Del, som min kommer, som Lucifer er forbuden fra Helvede og til Himmelen at fare; det aldrig sker og aldrig bliver.

I Navn Gud F. S. og H. aand. Amen.

No. 1317.

Held og Yndest at vinde.

(Efter H og Y).

Fron (Gdbl.) *c. 1750.* *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.*

Om Morgenen, før du opstaar, skal du læse 3 Gange disse Ord:

Jeg inden fire Vægger befaler mig i Jesu Kristi Hænder. Himlen være mig blid. Al Verden være mig god ligesom Jesu Kristi Legem og Blod. Alle Mænd og Kvinder, Piger og Drenge, Unge og Gamle, Smaa og Store, Fattig(e) og Rige, ja alle Kreaturer skal neie og bukke for mig, ligesom Englene neiede for Jomfru Maria ved hendes velsignede Søn Jesum Kristum. Og jeg N. N. jeg skal vinde Held og Yndest ved G.fader, Søn og Helligaand. Amen.

No. 1318.

Mod Avind og Forgjørelse af onde Folk.

a.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)
ca. 1750.

Jesus Kristus og Sankte Johannes Evangelist haver sendt denne Bøn til Jorderig, at den skal (fordrive) al Trolddom og Forgjørelse fra »Vitter«, Trold og Djævle i dit Hus eller paa din Gaard. Denne Bøn bliver læst i Salt og Malt.

[1] Saa NN. I: Børn. — Formelen er, som man ser, affattet i et yderst slet Sprog; Meningen er dog klar.

Der skal intet Ondt hænde eller ske, ingen lide Nød af Ko eller Kalv, Gjeder eller Kid, Sauer[1] eller Lam og Stude, Grise eller Svin; de skal ei udi Marken dø. Det haver Jesus Kristus, Guds Søn, lovet os, at Aavund[2] imod for alle med, som Troen tilsammen have god. Abrahams Gud, Isaks Gud, Jakobs Gud velsigne dette, vi har i vore Hænder; ligesom de 4 Floder, som altid rinder Jorden til Fromme, saa skal og Herrens Benedidelse over Hus og Hjem komme, samt Kvæg, over Kreature, Ager og Eng mig tilgode komme, og det med Gud Fader, Guds Søn og Gud den Helligaand.

No. 1319.

b.

(Efter Lørdags-Aftenblad 1865. Side 50).

Solør

1865.

Jesus og St. Johannes Evangelist haver sendt denne Bøn til Jorderig, at den skal fordrive al Trolddom og Forgjørelse ifra Vetter og Trold og Djævle i Hus, paa din Gaard eller Plads, Ager eller Eng. Peder P.

Denne Bøn bliver læst i Salt.

Der skal intet Ond hende eller ske, og intet lide Nød, og ikke Ko eller Kalv, Gjeder eller Sauer eller Lam, Hest eller Stude, Grise eller Svin, de skal ikke udi Marken dø.

Denne Bøn haver Kristus selv givet os at staa imod for alle, som paa ham haver Troen.

Gid Abrahams Gud og Jakobs Gud og Isaks Gud velsigne dette Hus, og som der er tre Floder, som rinde unden Jorden til Fromme, saa skal ogsaa Herrens Benaadelse over mit Hus til Gode komme i Navn Gud Faders o. s. v.

[1] H: Søer.

[2] H: Efter Aavund maa noget være udeladt.

3.

Gamle Folkebønner.

Credo og Pater noster.

No. 1320.

[Jesus og Maria.]

a.

(Efter Aarflot, Landboblad 1810, Side 195. Ogsaa trykt i Fyllings Folkesagn II, Side 32 og Theol. Tidsskrift R. II, B. X, Side 189).

Søndmøre
1810.

Søndagsbøn.

Syndajes Arre, du æ min Arre, du æ all vide værsens Arre. Da[1] Gjessus gjekk i skule me si gyldan krone, samfængd i mannshold (?), dær[2] saag han sit kors i Jødeland[3].

Dær[2] var han næglde,
dær[2] var han stæglde
igjønaa haand, igjønaa fot
igjønaa sit heile hjarterot.

Saa kom Gjessu mor, saag sin vælsignade son paa korset sto:

Sier du, mi mor,
me forlængjes,
me fortrængjes,

einno rænnie samme vatn og blod gjønaa mi høgre sie, som forløjste mann og kvinnu, kvart ejt bodn, i væra æ.

Dein[4] so læse deinni[5] væss seint om kvældaa, tilekt um mæinnaa,

han ska sin sæl sændas,
han ska sin hug vendas,
te ein go aa luksalig enda.

Amen.

---

[1] Aarflot: Tha.
[2] Aarflot: thær.
[3] Aarflot: Jøtheland.
[4] Aarflot: Thein.
[5] Aarflot: theinni.

b.

(Efter Aarflot, Landboblad for 1810, Side 108. Ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift, R II, B X, Side 190. Brugt af Bønderne, der, lige til Aarhundredets Begyndelse, pleiede om Fredagene at samle sig om Helgestenen paa Gaarden Brekke (i Ørsten) for at forrette sin Andagt).

Søndmøre.

1810.

Fredagsbøn:

I daje æ dæ[1] fredaj,
Gud naate okke, mir hæve inkje fasta, so mir maa.
I morgju æ dæ[1] laurdaje,
daa[2] høirast klokku fyr himmerikin slaa.
I aavermorgju[3] æ dæ[1] søndaj,
Gud gji, mir hanar mutta upnaa!

Da[4] kjøme Gull-Var-Arrar mæ gull-kaapine sina. Han seje te møj Maria: »Kveim æ, so stænde framfyre signade kneaa dina?« Da[4] svara møj Maria:

»Dæ[1] æ sig signade saanin min:
Nægla gjønaa haand aa nægla gjønaa fot
aa nægla gjønaa hjarterot.«

Aa sæl æ dein[5], so fredajevæssin læsi kan tri regje fredajn, før han fæ se mat; dæ[1] reinni synda ta sæline likso hagla ta himmila. Guds or aa amen!

c.

(Efter Folkevennen for 1859, Side 390. Optegnet efter Folkemunde af E. Sundt).

Sunddalen.

1859.

Paa den hellige Langfredag skulde vor Herre Jesus Kristus til sin Død og Pine gaa,
fik han se Korset for sig staa.

---

[1] Aarflot: thæ

[2] Aarflot: thaa.

[3] Aarflot: Aafermorju.

[4] Aarflot: Tha.

[5] Aarflot: thein.

Manddommen taler,
Guddommen svarer:
Stat haardelig,
Strid mandelig,
Tro rundelig.
Døden er endelig
Glæden varer evindelig.

Saa kom Jesu Moder Maria, fik hun se sin velsignede Søn paa Korset:

»Se, min Moder Maria,
se mine Ynker,
se mine Saar,
se, hvor jeg værker
se, hvor jeg bløder;
jeg Spiger i Taarn har jeg hængt,
med Svøber og Ris er jeg krænkt,
jeg bløder mine Hænder
jeg bløder mine Fødder
jeg bløder min venstre Side;
derpaa frelste jeg baade Mand og Kvinde.«

Denne Bøn skal læses tre Gange om Aftenen og Morgenen, før jeg bider i det velsignede Brød . . . .

(Cetera desunt).

d.

(Efter Folkevennen for 1859, Side 386 fg. Optegnet efter Folkemunde. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 190 fg.)

Valders
1859.

Den velsignede Langfredag, da vor Herre Jesus Kristus
skulde til sin Død og Pine gaa
fek han sjaa
Korset fore sig staa[1].
Manddommen talede,
Guddommen svarede:
Stat haardelig,
strid mandelig!

[1] Rettet; i den trykte Opskrift: stod.

Kom Jomfru Maria gangand' og saa sin Guds velsignede Søn paa Korset:

Med Tornespiger[1] var han hængt,
med Tydneris var han flængd:
»Se min Ynk,
se mine Saar
blodige ere mine Hænder,
blodige ere mine Fødder,
se, Blodet renn af min venstre Side.«

Den som denne min Bøn læser 3 Gange hver Aften og Morgen, før han bid i Brød og drikker Øl, om Synden er saa stor som Sand i Havet, skal den være forladt af Gud i Himmelen. Amen.

e.

(Optegnet efter Folkemunde af Andreas Austlid).

Lom
1876.

Kom ind, sa' Vorherre; tænk ikke paa Veien er lang, sa' Vorherre. Tænk paa min, naar Glæden din. Jesus i Stolen stod. Jomfru Maria har sæt i Pris, sa' Vorherre, med ti Guds Finger, sa' Jesus, med tolv Guds Engle, sa' Vorherre.

Jomfru Maria sig selv opstod,
fik hun se sin velsignede Søn, paa Korset stod,
i Taarnet var han hængt,
var han sprængt.
Se, hvor han værker,
se, hvor han sveder,
og se, hvor han bløder.
»Mine hænder bløder,
mine Fødder bløder,
min venstre Side bløder,
derfor frelste jeg baade Mand og Kvinde
fra den Helvedes Pine.«

Saa mange, som læser denne Bøn af fastende Mund, af Hjertens Grund, før han drikker en Draabe, før han lader os bide i dette vel-

[1] I den trykte Opskrift: Taarnespiger.

signede Brød, saa mange Synder skal ham affalde, som Straaler for Solen, som Græsset paa Jorden, som Sandkornet paa Havets Bund. Gud lade os ikke Graaden falde, før vor Herre Jesus Kristus vil os til sig kalde. Amen.

f.

(Efter en ældre Kones Diktat optegnet paa Gaarden Korbøl i Hof, Solør, af Lærer Th. Hornbæk. Trykt i Lørdags-Aftenblad for 1865, Side 50).

Hof, Solør
1865.

O hellige Langfredag, da Jesus skulde til sin Pine og Død gaa. Pinen var ikke liden, men Glæden varer evindelig. Da kom Jesu Moder Maria og fik se sin velsignede Søn, paa Korset hekk:

»Se, Moder Maria,
se mine Lænker,
se mine Saar,
se hvor jeg verker,
se hvor jeg bløder,
bløder mine Hænder,
bløder mine Fødder,
bløder min høire Side.
Med Tornespig er jeg hængt,
med Torneris er jeg klemt,
derfor frelser jeg baade Mand og Kvinde.«

Salig er den, som denne Bøn kan læse 3 Gange om Aftenen, før han gaar i sin Seng, og 3 Gange om Morgenen, før han bider i sit velsignede Brød; da skal alle hans Synder være tilgivne hos Gud i Himmelen. Amen.

g.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 38. Optegnet efter Folkemunde. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 191).

Hedemarken
1862.

Jesu møder Maria, som til Korset løb, — fik hun se sin kjære velsignede Søn hekk. Han var torneflængt og blodsprængt baade paa

sine Hænder og Fødder, elskværdige Gud vor Herre! Da opløftede han sine Øine og saa paa sin Moder Maria, som nu er fremkommet og har været omtalt:

»Nu er alle Verdens Børn fra Helvede løst,
og nu er mit Hjerte i tusinde Stykker knøst.«

Den, som læser denne Bøn for Aften og Morgen, saa vil jeg hannem tilgive, om han er en Synder mangfoldig for Gud, og han kunde meget, Vei vise, Brev skrive, i Paradis sende. I Navn Gud Fader, Gud Søn og den Helligaand, Amen.

h.

(Trykt i »For Fattig og Rig«, No. 14 for 1870).

?
1870.

Paa hellig Langfredag, da vor Herre Jesus skulde til sin Pine og Død gaa, Pinen var liden, men Glæden varer evindelig, kom Moder Maria gingende; fik hun se sin velsignede Søn paa Korset.

»Se hid, Moder Maria!
Se mine Ynker,
se mine Saar,
se hvor jeg verker,
se hvor jeg bløder;
bløder mine Hænder,
bløder mine Fødder,
bløder min venstre Side;
med Torneriset er jeg klængt,
med Tornespiger er jeg hængt,
der jeg frelste baade Kvinde og Mand.«

Velsignet er den, som kan læse denne Bøn om Aftnen, naar han gaar til sin Seng, og om Morgenen, før han bider sit velsignede Brød; saa skal alle hans Synder være forladne for Gud i Himlen, om de vare saa mange som Sandkorn paa Havsens Bund.

i.

(Optegnet efter Folkemunde af Enkefru Lina Bruun).

Vang (Hedemarken)
1873.

I Jesu Navn.

Jomfru Maria gik og græd:
»Hør min Ynk og hør min Graad,
med Tornespiger er han hængt,
med Tornespiger er han klængt.
Se Blodet, hvor det rinder ud fra hans venstre Side og hans Haand.«

Og den, som denne Bøn ret læse kan om Morgenen, før han bider Brødet eller smager Øllet, ham skal hans Synder være forladte.

k.

(Efter O. S. Hansen, Bygdefortælling. Side 111. Ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 192).

Tydalen
1873.

Jesus gik i sin Urtegaard
med Sved og Vand og blodige Taar.
Jesus saa til sine Saar,
som altid for hannem aaben staar,
Jesus sagde ved sig selv:
»Statt haardelig,
strid mandelig,
Døden er endelig,
men Glæden er evindelig!«

Den, som læser denne lille Bøn for sig 3 Gange om Morgenen og 3 Gange om Aftenen,

naar han har faaet Jordens Brød,
skal han ikke smage Helvedes Glød.

l.

(Optegnet efter Folkemunde af P. Fylling; Folkesagn II, Side 166. Ogsaa trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 188).

Søndmøre
1877.

Da Jomfru Maria engang kom gangande,
saag ho sin velsignede Saan paa Korset hengande,
fager og fin,
mild og blid
nægld
og stægld
igjønaa Haand og Fot,
ni Gaange igjønaa Jesu hellige Hjarterot.

Al Verden gavst derved,
Eng og Græs faldt derved,
alle Dyr tog te at græte,
Sol og Maane miste sin Skjin,
Smaafuglene miste si Snilde.
Gud Far! Gud Far!

Da ho Maria kom gangande fram,
bar ho Bokja i Haanda og Lukkelen i Barm,
oplod ho den himmelske Port og sa:
»Her skal de indteknast alle Syndara
og løse sine Sjæle. Amen.«

Det Menneske, so denne Bøn ræt lære at læse kan kvar Morgaa paa sit fastande Hjarte, han skal afteknas af alle sine Synder, om han havde fleire Synder, end so Hagel regner af Himmelen ned.

m.

(Optegnet efter Folkemunde af J. Skar).

Faaberg og Hægeland
c. 1880.

Den hellige Langfredag skulde vor Herre Jesus Kristus til sin Pine og Død gaa. Pinen var liden, men Glæden varer evindelig. Derpaa kom den Moder Maria, fik se sin Guds velsignede Søn, paa Korset hekk:

— — — — — — — — — —
se jeg verker,
se jeg bløder
— — — — — — — — — —

Hvo, som læser denne Bøn 3 Gange om Aftenen, før han lægger sig i sin Seng, og 3 Gange om Morgenen, før han bider i det velsignede Brød, ham ere alle Synder forladte hos Gud i Himmelen.

n.

(Optegnet af Frøken E. Brandt efter Eli Aasen).

Vestre Slidre
1897.

Paa den hellige, velsignede Langfredag,
da vor Herre Jesus skulde til sin Død og Pine gaa,
saa han Korset for sig monne staa.
Da sagde Maria: »Staa haardelig, strid mandelig.«
Med Tornespiger blev han hængt,
med Torneris blev han flængt.

»Se min Ynk, se mine Saar, se min blodige Krop. Blodige er mine Hænder, og blodige er mine Fødder; se Blodet rinder af min venstre Side.«

Den, som læser denne min Bøn tre Gange hver Aften og Morgen, før han bider i Brød og drikker Øl, om hans Synder er store som Sanden i Havet, skal han dog blive forladt hos Gud i al Evighed[1].

No. 1321.

a.

(Skillingsmagasin 1861, Side 199. Optegnet efter Folkemunde af A. R.).

?
1861.

Jomfru Maria sat aa song,
Boken havde a i sin Haand,
Jesus havde a i sit Fang.
Gud bevare Vin og Vand,
Gud bevare Kvind' og Mand,
Gud bevare Ild og Brand!

[1] Variant: . . . skal han dog blive forladt for Gud i Himmelen.

Ender med Forsikring om, at den, som læser denne Bøn 3 Gange, skal være bønhørt.

b.

(Optegnet efter Folkemunde paa Landsmaalet af Kand. Ivar Mortensen).

Østerdal eller Opdal

1890.

Jomfru Maria sat aa song
tok ei bok i si hond
Jesus sat paa hennar kne
Gud bevare baade folk og fé.

No. 1322.

a.

(Optegnet af Andreas Austlid efter Folkemunde).

Lom

1876.

Der ganger et barn omkring vort Hus
med tre Personer Evangelium.
Hvem var det, som Salmen sang?
Jomfru Maria tog Bogen i Haand,
Jomfru Maria tog Jesum Kristum paa sin Arm.
Gud velsigne baade Ild og Vand,
Gud velsigne baade Hav og Land,
Gud lad ikke Synden i Døren staa,
Gud lad ikke Sorgen i Huset gaa.
Tre Gange saa ville vi Salmen sjunge,
naar vi tilsengs gaar.

b.

(Optegnet efter Folkemunde af Enkefru Lina Bruun).

Vang (Hedemarken)

1873.

Der gaar et Barn omkring hvert Hus
med tre Evangelier og et Vokslius.

Jomfru Maria sad og sang,
Bogen holdt hun i sin Haand,
Jesum laa paa hendes Fang.
Gud bevare baade Kvinde og Mand,
Gud bevare Ild og Brand,
Gud lad ikke Døden for Døren staa,
Gud lad ikke Sorgen i Huset forgaa.

Denne Bøn skal vi læse tre Gange om Morgenen, tre Gange om Aftenen, naar man gaar tilsengs at sove.

c.

(Efter O. Røst, »Minder fra Hjembygden«, Side 29. Trykt i Theol. Tidsskr. R II, B X, Side 193).

Tønset
1883.

Jomfru Maria sad og sang,
Bogen havde hun i sin Haand,
Jesum havde hun i sit Fang.
Jesus bevar baade Kvinde og Mand!
Synden ei i Huset bor,
Sorgen udenfor Døren stod. —
Salige ere de smaa Børn,
som læse denne liden Bøn.

No. 1323.

[At stille Regn.]

(Optegnet af Provst Dr. Fritzner, der havde hørt Bønnen paa Lister).

Lister
1886.

Maria, Maria
hu sete
i Stete
aa be te Vorherre
at Regne maa lete
over Top,
over Tre,
over alle Guds Engle.

No. 1324.

Fisker-Bøn.

(Efter C, NN* og P. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 186).

Storelvedal	*Eker*	*Ringerike*
c. 1830.	*c. 1850.*	*1885.*

Jesus paa Landet ved Søen stod,
bad St. Peder kaste ud sin Not:
»Fiske skal du rigelig[1] faa
af de store og af de smaa.«
Fisk[2] jeg nu ogsaa fange vil,
før mig[3] mange Fiske til!

I 3 N. F. S. og H. a. 3 Gange F. v.[4]

No. 1325.

[At faa Fisk.]

(Efter M No. 5 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1800.	*1880.*

Jeg gaar nu ud til Fiske-Strand
og vender Fisken med min Haand,
med vor Herres Jesus Haand
og saa med Jomfru Maria(s) Baand,
at alle Fiske i dette Vand
skal gaa til denne Strand,
som Jesus, Gud og Mand,
skafte i Flod og Vand.
De skal søge Redskab, som jeg udsætter for dem,
ligesom San(k)te Peder(s) Fiskeri i den Galilæiske Sø,
der Jesus stod paa Landet
og talede til Vandet.

---

[1] Efter »rigelig« tilføier C: »nu«, NN* om. rigelig.
[2] Saa P. og NN*. C: Fiske.
[3] Efter »mig« tilføier P: »ogsaa«; ligesaa NN*.
[4] Saa NN* og P. C: Paster noster 3 Gange.

No. 1326.

Naar du vil vandre, da sig om Morgenen, før du opstaar:

(Efter H og Y. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 195).

Fron (Gbdl.) *c. 1750.* *Bø (Vesteraal)* *c. 1770.*

Idag skal jeg en Vei udfare[1],
Guds Engle skal mig bevare,
tre fra Ild +, tre fra Vand +
tre fra vred Mands Haand +
og tre fra alt Ond, mig skade kan[2].

No. 1327.

For Hug og Stik at befrie sig.

(Efter A).

Urskog
1815.

Sig saaledes om Morgenen, før du gaar ud:

Jeg gaar ud af denne Dør;
vor Herre er min Broder.
Hvem kan mere end denne Mand?
Han giver mig i denne Dag en Ham;
han og idag og altid
mit[3] Skjold og Værge (er).
In nomine patris + et (filii et)
sancti spiritus[4].

---

[1] Y: »udvandre«.
[2] Y tilføier: »I Navn Gud Faders« o. s. v.
[3] A: min.
[4] A: sanste furifsius.

No. 1328.

At faa Smør, naar man kjerner.

(Efter H, I, L, NN, NN* og a. Trykt i Theol. Tidsskrift, R II, B X, Side 185).

Fron (Gbdl.)	*Romedal*	*Eker*	*Dovre*
c. 1750 og c. 1830.	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1830.*	*1864.*

Gud Skaber[1], i mine Hænder
jeg sætter min Kjerne til[2] Jord,
jeg velsigner hende med Guds Ord:
Gud unde mig Smør af Jordens Flod[3],
Gud unde mig Smør af Jordens Dugg,
Gud Skaber[4], i mine Hænder.

I 3 Navn. Dette læses over Kjernen[5].

No. 1329.

Bøn før man bager Brød.

(Optegnet paa Søndmøre af Aarflot; Landboblad for 1810, Side 192).

Søndmøre
1810.

Kors aa Markje,
Han Gud velsigne[6] mit Dajes Værkje.
Kors aa Knag,
so ska inkje noke[7] ifra mig tag'.

[1] H: Fader. I og a: skafer. L: Gudfader skafer. NN: Gud skaffer.
[2] I og a: ved; ligesaa NN.
[3] H: gode. NN udelader hele denne Linje.
[4] I, L og a: skaber. H: skaffer mig det. NN: Gud skabe.
[5] Saa H. L tilføier: In nomine Pattris.
[6] Aarflot: vælsigne.
[7] Ibid: naakke.

No. 1330.

Morgu-Væss.

(Optegnet paa Søndmøre efter Folkemunde af Aarflot; Landboblad for 1810, Side 191. Trykt tillige i Fyllings Folkesagn II, Side 33 og Theol. Tidsskr. R II, B X, Side 193 fg.).

Søndmøre
1810.

Ut Daur
aa in Daje!
Vararre Freid herinne!
Signe me Johans Vængjelist[1]
so bygte Braut
fyr Jesum Krist.
So for han i Frygd fram,
saa for han i try Namn
Tobio vinio naar slipper at[2].

Til Forklaring af Slutningslinjen bemærkes følgende:

»Tobio vinio« er vistnok lig de kabalistiske Ord: binio bi° tu° , der forekommer f. Ex. i Dipl. Norv. VII, 441. (No. 1071). Ordene er, som man ser, delvis læste bagvendt. »Naar slipper at« er forvansket Latin = nos liberat.

No. 1331.

a.

Bøn til den hellige Elisabeth.

(Efter Professor S. Bugges Optegnelser. Bugges Samlinger VII, 122).

Mo (Telemark)
1864.

Lova, lova Line
hot tru sole maatte skine
ivi folk, ivi fe,
ivi Jomfru Marias kvite kne[3].

---

[1] Aarflot: mæ si Vængielist.
[2] Fylling: ud.
[3] Variant: — — — — — — —
ivi aaker, ivi eng,
ivi Jomfru Marias silkeseng.

b.

(Efter Storakers Samlinger, XIV).

Dovre

c. 1870.

Love, love Linø,
Gu' lat Sole maatte faa skinø
baade ovør me
aa ovør de,
ovør Top, ovør Tre,
aa ovør Jomfru Maria Kne!

No. 1332.

Bøn til den hellige Cecilia.

(Optegnet efter Folkemunde af Pastor G. Jensen).

Arendal

1889.

Bombilla
Sesilla,
lad Fløita gaa vel!
Gaar der Hul paa,
sæt en Lap paa,
saa gaar det saa vel.

(Brugtes i Optegnerens Barndom af Smaagutterne, naar de skulde gjøre Fløiter og holdt paa at slaa paa Barken med Kniven for at faa den til at slippe).

No. 1333.

Bøn mod Skodd og Uveir.

(Efter f No. 8).

Øvre Hallingdal

c. 1896.

Skodda, dala, drita,
gaa heim att te Bodno dine.

Dei liggi i Brando
og brende seg paa Hando,
Kjedlen paa Eisun,
Kjinna paa Tuften
Kjyre i Klava,
Hesten i Haga
aa Gjeitadn era langt nord i Bergo.

No. 1334.

[Bøn mod Skodde og tykt Veir.]

(Efter f No. 7).

Aal (Hallingdal)
c. 1896.

Skodd, Skodd, dalar drit,
gaa heim att te Bodno dine,
Vetle Baadne ha brent seg paa Vetlefingen,
Kjyre i Klava,
Hesten i Haga,
Gjeitadn høgt upp i Bergo,
Sauidn langt nord i Dolo;
Lykladn liggji paa Havsens Bott.
[Skodd, Skodd, dalar drit,
gaa heim att te Bodno dine.[1]]

No. 1335.

„Det gamle Fadervor".

(Optegnet efter Folkemunde af Haukenæs, trykt i hans Hardanger VII, Side 536).

Kinservik
1891.

Nottæ hadde seg ei dottedotte;
Nottæ vakna,
ho si sæle dotte sakna.

[1] Meddeleren var uvis, om disse to Linjer hører med i Slutningen.

Ravnen kom or Svimo,
aa inkje sagde pino.
Svalo kom or Himmerikje,
aa inkje sagde pino;
ho tok ein Guldkamb
aa kjæmbde so mangein veifarende Mann.
Dei, so denna Bønæ læse,
ska korkje skina elde skjæmmast.
Guds gode i sit eie Rike,
dan vonde ska aldrig svikje.
Dan vonde æ baate snaue aa idle,
darfy so fære da so mangje i Værene vildt.
Fri os fra Synd i dag,
myrkje Nat aa ljose Dag.

No. 1336.

Kveld-Væss.

(Efter Aarflot, Landboblad for 1810, No. 191, og Bugges Folkeviser, Side 132. Ogsaa trykt i Rahbeks Hesperus VIII, Side 508 og i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 195).

Søndmøre
1810.

E gjæ me te Sængin
mæ tolv Gus Engle,
tvo te Hande aa tvo te Fot,
tvo te kvart eitt Lidemot;
tvo ska min sengjastok vere,
tvo ska me te Gusheim bere,
tvo ska me tækkje,
tvo ska me vækkje.
Kors i Gieses Navn!
Kors i Gieses Navn!
Kors i Gieses Navn!

No. 1337.

[Korrumperede Levninger af Pater noster paa Latin.]

a.

(Særskilt aftrykt efter Slutningen af Formular No. 1313).

Vestre Slidre

1780.

Jesu Lennis
Sanna nos Iothem Mettoie
fia volua.

Jesu Lennis = qui es in coelis; Sanna nos Iothem Mettoie = sanctificetur nomen tuum; fia volua = fiat voluntas.

b.

(Særskilt aftrykt efter Slutningen af Formular No. 953).

Hadeland

1789.

Pater noster ist Nich Soelis qvintiomni potens Navn De oigtor.

ist Nich Soelis = qui es in coelis; qvintiomni potens Navn = credo in . . . omnipotentem; De oigtor = creatorem.

c.

Kvardags-Væss.

(Efter Aarflot, Landboblad for 1810, Side 192. Ogsaa trykt i Fyllings Folkesagn II, Side 33 og Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 196, samt i min Den N. Kirk. Hist. i Ref.-Aarhundredet, Side 417. Efter Aarflots Opgivende brugt, »før Fadervor blev indført og lært«).

Søndmøre

1810.

Kredor nijande potamen Amen uppaa tenta sikkaa aa sæla ellive tælaa Gud i ein Tip ein Duk eit sion eit Biketon, eit Smalebud eit Amen.

Kredor nijande potamen = Credo in deum patrem; Amen uppaa tenta = omnipotentem; sikkaa aa sæla ellive tæla = sic ut in coelo, sic et in terra (3die Bøn i Fadervor); Gud i ein Tip = qvotidianum (4de Bøn); ein Duk eit sion = ne inducas in tentationem (6te Bøn); eit Biketon, vel = debitoribus (5te Bøn i Fadervor); eit Smalebud = in secula.

d.

(Efter Fylling, Folkesagn II, Side 33. Cfr. Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 197. Af Fylling betegnet som Fragmenter af et »Fadervor«).

Søndmøre
1877.

Dennika fænnike drexa
bomsa bukke so Tirra.
(Cetera desunt).

Dennika turde vel være = in deum patrem; fænnike = filium unicum; drexa = dexteram; bomsa = omnipotentis; bukke = judicare; so Tirra = remissionem peccatorum.

e.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Pater Noster Qui es in Cælis Sanstificetur Nomen Tuum veniat Regnum Fiat voluntastaa, Sicut i Cælo & in Terra Panem Nostrum Quotidianum da Nobishodie et dimitte Nobis Debita Nostra Sicut & nos dimittimus dibitoribus Nostris Et ne nos Inducas In I Tentationem Sadlibera Nos a.

XI.

Sort Magi.

1.

Theoretisk Oversigt

over

Den sorte Kunst.

No. 1338.

Principium et fines ocum Cypria propositanum.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Nu frem i den allerhøieste og allermægtigste Djævels Navn, Lucifers Navn! Amen.

Lucifer, den mægtige Satan og regjerende Fyrste og Monark stadfæste(r) og kraftig (gjør) den sorte Konst ved Signen[1], Bans-Ord, Runer, Carakter(er) udi 4 Maader:

1. Ved visse Ord, Signe-Bønner, Ord, Runer og Caracteres, som man enten oplæser for sig selv, eller lade(r) læse over sig, eller bær paa sig om Halsen, om Livet eller under Armehullerne, skrevet i Satans Navn med sam(m)e Menniskes Blod paa Papir eller Pergament, h og Træ paa visse Dage og Tider — vide infra —, hvilke Signe-Bønner, Ord og Runer og Karakter(er) kaldes Djævelens Ord.

2det. Stadfæster og kraftig gjør (Lucifer den sorte Konst ved) Signe-Bønner, Ord, Runer og Karakter(er) ved visse Tegn[1] for sig med Fingrene eller skriver paa Papir, Pergament, h, Træer og bær paa sig

[1] Y: Siger; senere skrevet: »Seyer« og »Signen«.

i Klæder indsyet eller om Halsen hængende, og som (man) skriver med h eller Blod eller gjort af Træ eller nogen Malm, endogsaa med Figurer, ubekjendte Ord, Voxlys, hvidt Lys, Døbe▽, rindende ▽, Messe▽, Alter-Vox, Røgpapir, ♅ Nagler, Saxer, Traa, Speil, Ben♅, △, ☰, Sold, Haar, Nægle, døde Menniske-Ben, Pander, Tænder, Synaale og Knivers Odde, Spaaner og Klude, som enten man bærer paa sig eller bruger til noget, hvilke Ting kaldes Sakramenter.

3. Stadfæster og kraftig gjør Djævelen den sorte Konst ved Signen, Bønner, Ord, Runer og Caracteres ved Menniskes Vilje og Fyldesgjørelse, naar noget Menniske, som disse Konster i Satans Navn bruger og tror og forlader sig stadig paa dem, paa det, som ♡te og Sindet og Viljen begjær(er) og attraar formedelst samme Konsters Øvelse og Brug, som kaldes Djævelens Mirakler.

4 et ult(imo) stadfæster Dæmon den sorte Konst (ved) Signe-Bønner, Ord og Runer, Caracter(e)s, ved Kraften, som lader sig se og tro i Ordet og Sakramenterne i underlige Ting formedelst Menniskens Tro, Hjerte, Mund og Tunge, Røst og Tale, som tror paa dem og læser dem eller bær dem hemmelig hos sig »in nomini Satans«, hvilken Vished, Sandruhed og Kraft kaldes Djævelens Aand.

2.

Forskjellige Slags sorte Kunster.

---

a.

Ledsagede af Sympathi-Midler eller magiske Operationer.

No. 1339.

At mekkje.

(Efter Prof. Dr. S. Bugges Samlinger, Bd. IV).

Nissedal

c. 1860.

Man mekkjer ved at læse Fadervor bagvendt.

---

[1] Y: Teigner.

No. 1340.

At faa Næring i Værtshus.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Toskilling og kast i Tønden i Fandens Navn, førend du tapper af den. Saa sælger du alt Øllet af Tønden igjen.

No. 1341.

At faa Fisk.

(Efter Folkevennen for 1862, Side 455).

Lister og Mandals Amt.

1862.

Man spytter paa Krogen og nævner Djævelens Navn; da faar man meget Fisk.

No. 1342.

At vinde i Kort og Terning.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Læg Kløver-Knæk(t) i Munden, naar du er i Kirken, og æd og drik der paa, læg det under din venstre Arm eller i Kortet. Da taber du vist aldrig.

No. 1343.

[Raad for en dølget Bøsse.]

(Efter U).

?

1790.

Om Nogen har dølget en Bøsse, saa at du ei kan faa den af, saa tag dig imellem Laarene paa Rumpehullet med Fingeren og stryg Pan-

den paa Laasen af med samme Finger, og sig disse (Ord): Jeg skyder i F. . . .s Navn. Straks gaar hun løs.

No. 1344.

[Naar Koen melker Blod.]

(Efter M No. 5 og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Gausdal*
c. 1800.	*1880.*

Naar en Ko melker Blod, skal man tage Melken og slaa den paa Folkelort og sige saaledes:

Naa kan Fanden tage at(t) Lorten sin!

No. 1345.

En skjæmt Bøsse at gjøre god igjen.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN*, P og a).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Storelvedal*	*Eker*	*Gausdal*
c. 1800 og c. 1830.	*c. 1830.*	*c. 1850.*	*1880.*

Skyd en Skjære, riv straks Hjertet ud paa hende. Lad Bøssen og læg Hjertet ovenpaa Krudtet og skyd det derud, som den blev skjæmt[1] og sig[2]:

Fly og reis nord og sør, øst og vest[3] og træf saa ham i Hjertet, som Bøssen har skjemt[4].

Da kan han gjerne dø paa Flækken.

[1] Saa NN*. O, N* og a: der ad den, som er (a: blev) skjæmt.
[2] Saa O. N* om. sig. NN*: sig disse Ord.
[3] Saa P og a. N*: sønd, oster og vester. NN*: nord og syd, øst og vest.
[4] NN* fortsætter: og det i alle Djevles Navn.

No. 1346.

Om nogen har forgjort dine Kreaturer.

(Efter H, I og NN*).

Fron (Gbdl.)	*Romedal*	*Eker*
c. 1750.	*c. 1780.*	*c. 1850.*

Saa tag af en nybær Koes Mælk[1] en Ske fuld, Kvinde-Mælk en Ske fuld, og af dit eget Vand. Bland det sammen og hav det[2] i et Glas og grav det ned i en Møgdynge Natten over[3], og sig 3 Gange:

Hosala, Disla, Fuga[4]. Tag[5] det saa op og sig 3 Gange:

Nu gaar en, som nu løb Beelsebub[6] da mundus.

Sæt saa Glasset paa Bordet en Time. Saa kommer Troldkvinden eller Troldmanden og begjærer enten Salt eller Mad[7] eller Drikke. Men giv ham intet, men bed ham gaa sin Vei.

No. 1347.

At en Pige skal faa Lyst til dig.

(Efter U).

?

1790.

Slaa[8] en Muskat 3 Gange i F. . . . Navn og riv saa noget af den i Øl, Vin eller Mjød, og lad hende drikke det, saa elsker hun dig af Hjertet.

---

1 I og NN* fortsætter: som er malket en Søndagsmorgen.
2 I og NN* om. »og hav det«.
3 I og NN* om. »Natten over«.
4 NN*: Hosala Disla Fugla. H: Hosala Diesla Tuga.
5 Foran Ordet »Tag« o. s. v. tilføier I og NN*: »Lad det staa i 3 Nætter«.
6 Efter Beelsebub har I: kæ. . . .ad Mundus. NN*: Henera ad mundus.
7 Hermed slutter I og NN* Forskriften.
8 U: Slug.

No. 1348.

At en Pige skal komme til dig, naar du vil.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Æble og kast det under eller mellem det bagerste Ben, naar Ornen sidder paa Soen i sit Arbeide. Ligeledes kan man gjøre med en Stodhest, naar han er paa Hoppen og springer hende. Dette Æble slaar du igjennem i F. . . . Navn. Tag det saa straks op igjen. Hvilken Pige du giver dette Æble, hun skal straks løbe efter dig, uafladelig elske dig, og derefter lade (dig) faa din Villie med hende.

No. 1349.

At vinde i Kort og Tærning.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Tag et Kløver-Blad og skjær avundt 3 Gange omkring, kast det saa paa Ilden i F. N., tag det igjen og læg det paa den Sted, du staar paa, eller i din venstre Sko, at ingen det ved. Saa vinder du.

No. 1350.

Om din Ager og Eng er skjæmt, og fri sig derifra.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Gaa til den Mands Eiendele, som du tviler gjør dig Skade, og hav med dig 3 smaa Stener. Tag igjennem Gjærdesgaarden med din Haand lidet Jord og sig saaledes:

Fanden gir jeg dig
for du under mig,
jeg tager igjen mit.

Dette 3 Gange, og lad de Stene lig(g)e paa Mandens Eiendele. Denne Jord bytter du om paa Kirkegaarden, og tag med dig af den Jord derfra og mænge det i Sædefrøet. Det hjælper vist.

Nr. 1351.

At en Pige skal faa Lyst til dig.

(Efter U).

?

1790.

Naar du hitter eller finder en Hestesko med Søm udi, da tag den op og til den venstre Side, hold den bag paa Ryggen, tag saa et Søm deraf, og naar du tager det, sig saa disse Ord:

Herud i F . . . . s Navn!

Behold Sømmet. Hvilken Kvindesperson eller Pige, du rører ved med dette Søm, hun løber straks efter dig og elsker dig.

No. 1352.

Vil du have 3 fri visse Skud hver Dag.

(Efter U).

?

1790.

Saa begynd at støbe hvilken Dag, du vil — eller Morgen —, naar Klokken er 12, indtil den er 1, og ikke længere om Morgenen; thi hver Dag begynder Kl. 12 om Natten. Støb da, siger jeg, saa mange Blykugler, som du vil, i F . . . . . s Navn. Og i hver Kugle skal være et Hvedekorn; derfore skal Hvedekornet lægges i Kuglen, men førend

man støber. Og du skal være allene, naar du støber, og du maa ikke tale et eneste Ord, i hvad eller hvem der og kommer fore og taler til dig. 3 af disse Kugler kan du bruge hver Dag, og hvad du begjærer, det faar du, naar du skyder med en af dem, endskjøndt du aldrig ser noget for dig, det være sig hvad det vil, alle Slags Dyr, Fugle, ja Mennesker etc. Og dette kan ske allerbedst, naar man støber Kuglerne i Skyttens Tegn, hvilket du kan se i de 3 Dage efter hinanden.

No. 1353.

Konst, at du kan se, hvilke der er Troldhekser.

(Efter U).

?

1790.

Kjøb en kulsort Høne eller Hane i F . . . . . Navn, og giv for den, hvad de begjerer. Skjær saa Hovedet af den en Torsdagsmorgen, førend Solen staar op, i F . . . . Navn. Grav begge Øinene ud paa den, og kast dem bort, at der bliver Hul tvert igjennem Hovedet. Salt det og tør det vel, og bær det hos dig, alle uafvidende. Naar nu Hekserne vil reise til Bloksbjerg, som sker gemenlig paa de store Fester, som de har om Aaret, nemlig Skjærtorsdagnat, Volburrignat og St. Hansnat, saa kan du, alle uformærkt, være i Kirketaarnet ganske stille, paa en af disse Nætter, hvilken du vil. Thi Hekserne samles først allesammen paa Kirkegaarden i dette Sogn, førend de reiser til deres Forsamlingsted, som de har udvælget sig. Og naar om (Natten) en efter anden kommer farendes ind af Kirkelaagen og Kirkegaarden, saa ser du med det samme ene Øie tvert igjennem dette Hoved; saa kan du se dem vist og kjender dem. Men vil du se ud med dine blotte og bare Øine, saa ser du ingen. Herhos er at mærke, at du staar ganske stille, saa at de ikke i ringeste Maade mærker dig. Thi fornemmer de dig da, idet du ser igjennem Hovedet paa dem, gaar det ene Øie ud. Du kan saa hemmelig se igjennem det ene firkantede Huller, som gaar tvertigjennem Taarnemurene, ud til dem igjennem Hovedet paa Kirkegaarden, og vær ganske stille. Naar de nu atter bortfarer, saa gak hjem.

No. 1354.

Fjetre[1]-Kunsten.

a.

(Efter F og W. Cfr. Formular No. 1058 fg.).

Tinn	*Hadeland*
c. 1650.	*1793.*

Først du gaar ud af din Dør, da gak baglængs[2] og sig saa:

Minate.

Naar du kommer til Skoven[3], da tag 3 Klyper Jord under din vingstre Fod og kast over din Bøsse og sig:

Hal Haman
neban dadem[4].

Gak saa 3 Gange baglængs[2] i en Ring og sig saa:

Saa gaar Lucifer.
Saa gaar Belsebub.
Saa gaar Astarot.

Naar[5] du ser Fugl eller Djur, da peg paa dem med din Finger og sig saa:

Oax moax voax.

Gak saa i en Ring og skjud saa, naar du vil. Er der mange Djur, da skjud naar du vil; er der mange, da skjud saa mange, du vil, og lad de 3 gaa. Er der 3 Djur, du finder, da skjud de 2 og lad det 3die gaa. Er der et Djur, du skjøder, da tag et bitte Stykke Kjød under den vingstre Fremfod og kast det i Nord og sig:

Habe nihil ampt[6].

Er det Fugl, du skjøder, da vri det vingstre Ben af og kast det bort og sig:

---

[1] F: Fieter.

[2] F: baglendis.

[3] Saa F. W: »Naar du daa treffer nokon Fugl«.

[4] Tiltalen har i W denne Form:

Zol Zaanner
Hab buo da dan.

[5] Det følgende er i W redigeret saaledes:

»Naar du da har skudt et Diur eller en Hare, saa skjær et lidet Stykke nederst ved det venstre Bagben, indtil Blodet nipper ud, og drop deraf 5 Dropper blandt dine Hagel eller Kugler; saa træffer du vist. Men er det Fugl, da vri det venstre Ben af og kast det bort med disse Ord:

Sole nu in nature Nerioth.«

[6] Vist = amplius.

Selamalatuer.

Og du skal have paa dig Qvægsølv og Bøvergjæld og Hjertet af en Strand-Vibe.

At fjettre Fugle og Dyr.

b.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Det første du gaar ud af din Dør, da sig:

Minate,

og gak baglænds, naar du det siger. Og naar du kommer til Skoven, da tag 3 Klyber Jord under din venstre Fod og kast over din Bøsse og sig hver Gang:

Hallx.

Naar du da ser enten Fugle eller Dyr, da peg paa dem med din Finger og hold den i en Ring mod Solen og sig:

O: Ax: max: vaax.

Skyd saa. Er det Fugler, du skyder, da vri den venstre Ben af og kast det bort med de Ord:

Seelamax Lallua.

Men er det Dyr, da vri det venstre Forben af og kast det i nord og sig.

Achtimir Nidt Surfan Glach.

Mærk vel Seddelen, du haver om Halsen, og samme Seddel skal hænge i en rød Silketraad om din Hals, som følger:

[illegible] Jeg NN maner og svær dig du Gud Næron + Neriot + Astacoth +, at du ikke tilsteder noget Dyr eller Fugl flyve fra mig eller løbe tilside, uden det dræber alt udi

max x [illegible] = [illegible]

Ax [illegible] 1.. 7 F: [illegible]

[illegible] +++.

At fjettre Fugle eller Dyr.

c.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Det første du gaar ud af din Dør, da gak baglængs og sig:

Maniat.

Og naar du kommer til Skoven, da tag 3 Klyber Jord under din venstre Fod og kast over din Bøsse og sig hver Gang:

Hal.

Gak saa 3 Gange baglængs i en Ring og sig for hver Gang:

X.

Naar du ser enten Fugle eller Dyr, da peg paa dem med din Finger:

X Oax max Wax.

Er det Dyr, da skyd saa mange, du vil, paa 3 nær, som du lader ga(n)ge. Er der blot 3, da skyd de 2 og lad det 3dje gaa; er der kun 2, da skyd det ene og lad det 2det gaa; men er der kun 1 Dyr, da skyd det og tag din Kniv og skjær et lidet Stykke Kjød under det venstre Forben, kast det bort i Nord og sig:

X habi Mitri X Siger Lamp.

Er det Fugle, du skyder, da riv det venstre Ben af og kast bort med disse Ord:

Salama lalua.

Mærk følgende Seddel, som du skal bære omkring Halsen, og deri er rette Baandet (?), og den Seddel skal du bære i en Silketraad.

Samme Seddel gjøres saaledes:

4 ʒ 36 Jeg NN maner og svær dig, Gud Naron Neriot Astaroth, at du ikke tilsteder noget Dyr eller Fugle, at de løber, springer eller springer tilside for mit Skud. Minist vder ber det i ax max

2 ʒ J Fe Tmhn ʒ ʒ ʒ.

No. 1355.

At (fa)a Kreature til at (elsk)e sig.

(Efter R).

Vestre Slidre
c. 1780.

Væk dig Blod i den venstre Medien-Finger, lad 3 Draabe(r) i Salt, læg det under din venstre Arm, indtil det bliver varmt, gak saa baglengendis ud og sig:

Minate.

Giv dem det at æde. Da elsker det dig.

No. 1356.

At sætte Durkløb paa Nogen.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*] og P).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Storelvedal*	*Gausdal*
c. 1800.	*c. 1830.*	*1880.*

Gak til Kirken en Torsdagskveld, efter Solen nedgaar, og hav en Pægl med dig. Tag den fuld med Jord udenfor Kirkegaarden. Gak saa til en Lig-Grav, slaa Jorden derpaa af Pæglen og fyld den igjen af Lig-Gravens Jord. Gak saa dermed 3 Gange omkring Kirken; gak siden til et Vand eller Bæk, som rinder fra Sønden til Norden. Slaa Jorden i Vandet og sig med det samme:

Diabolus med dit Selskab! Før den Person, hvem det[1] er, som har gjort det eller det, saadan Livsyge paa, at han begjør sig baade for og bag paa det[2] Sted, han er og gaar, ligger, sidder eller staar!

No. 1357.

At en Tyv skal bære de stjaalne Sager tilbage.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Paa Kirkegaarden skal du tage et Ben helst af en Finger og begjære det til Laans, og derpaa skal du tage Svovl og 3 Stykker af

[1] Saa P. N: dette.
[2] Saa P. N: dette. NN . . . paa det Rum han staar paa.

Varerne, som du haver mistet, eller skjære 3 Stykker af Rummet, hvor de har ligget. Læg saa Svovlet og de 3 Stykker paa Benet og sæt Ild derpaa og lad (det) brænde og sig de Ord:

Nu skal Satan plage dig, som jeg plager dette Ben, til du kommer hid igjen med min NB!

No. 1358.

Sine Fiender og Uvenner at forfær(d)e.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Spansk Flue og kast den i en Bæk, som rinder i Sønden ud, og gjør en Krinds om dig med et Stykke run(d)t Kridt, og sig saa: Jeg maner dig, Lucifer med alt dit Selskab. Jeg maner dig Vand-Frue og Vand-Hæld, at du hjælper mig at slaa og skamfere mine Fiender paa den Tid og den Tid, saa de ingen Magt have uden sig selv til Vand-Ære.

Gak saa hen bort og tegn dig med det hellige Korsets Tegn, og sæt disse Tegn paa dig alle Vegne:

ꝁ ꝁ ꝁ 13 X ɔ. c. 1:1 E A b ɔ. 11. C: X:

Dette skal skrives paa Pergament og bæres paa bare Kroppen.

No. 1359.

Raad for Bylder og Saar.

(Efter U).

?

1790.

Gak til en Hjørnestolpe først i det nye Aar, og tag 3 Gange paa den overkors og sig: Nu sætter jeg hen alle Bylde og Saar, Ledværk, Rygværk, Stene-Pine og Fnat, samt alt det, som ondt er og agter at komme paa mig iaar. Dette sætter jeg bort F . . . ivold i de hellige 3 Navne, Gud F. S. og H. A.

Sig det 3 Gange og spyt 3 Gange imellem hver Gang du læser. Det hjælper med Guds Hjælp.

No. 1360.

[At døve Værk.]

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Man bruger det trekantet Taarn[1] og maner avint ved den Kjærligheds Gud Asmodus.

---

b.

Ledsagede af skrevne eller læste Formularer.

No. 1361.

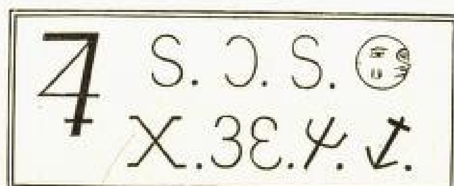
[At træffe sikkert.]

(Efter W).

Hadeland

1793.

Naar du og bær denne Seddelen paa din Hals, om du gaar ud at skjute, og lader den hænge i en rød Silketraad, saa kan intet Ondt un(d)gjænge dig.

Men naar du da fanger saa noget Djur, Fugl eller Vildt, da skal du læse denne Manelse:

Jeg N.N. maner og besvær dig, Narion, Nerioth og Astaroth, at du ikke tilsteder dette Djur eller denne Fugl at løpe, springe, flyge eller vike tilsiden fra mit Skud.

[1] Hvad hermed menes, vides ikke.

No. 1362.

At vide, hvor en Tyv er.

(Efter Y og d; trykt i Skillings-Magasinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal) *Skaabu (Fron, Gbdl.)*
c. 1770. *c. 1800.*

Skriv disse Ord 3 Gange paa Papir og læg det under dig næst din bare Krop, saa ser du Tyven i Søvne:

Aias, aiactt in
nomini Diabuli[1].

No. 1363.

(Efter T).

Moland (Telemark)
c. 1800.

Duren[2] lok op, Fandens Mester,
lok op, Lucifer,
lok op Bua,
lok op Babou,
lok op Bana,
helf Bark.

Hold med høire 3 Finger for Munden.

No. 1364.

Døve Skud.

(Efter M No. 4 a og N*).

Skaabu (Fron, Gbdl.) *Gausdal*
c. 1800. *1880.*

Dette Skud driver jeg tilbage til den, som det har udsendt, i 3 Fandens Navn:

Medrak Sechdrak Abenego
og i treenig Gud Fader, Søn og Gud den Helligaand.

[1] Saa Y og »Svarteboka«; d: ac ac tin Nomini alia buli.
[2] T: Du Ren.

No. 1365.

At binde Ormen.

(Efter NN, NN* og a).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Fron (Gbdl.)
c. 1830.

Har du saa hvasse Tænder, som din Fader, saa bid af Baandet i Lucifers Navn.

No. 1366.

For Tand[1]-Værk.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Fanden to dine Hænder
at du inte vasker dine Tænder
for Tand[1]-Pine.

Her under skal staa det Menneskes Navn med fulde Bogstaver og Faderens Navn. Siden skal den klippes udi 9 Parter og lægges ind paa den saare Tand.

No. 1367.

At stille Værk af hvad Slag.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

L + A +. Jeg stiller og døver den Værk, Flugt og Sved paa NN ved Konning L + A + Magt og Kraft.

Og siden Pater noster avint.

[1] G: Tanne.

No. 1368.

Om Trold.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg heler og læger,
døder og dræber,
udmaner og ganske udsletter
alle Slags Troldbet, af hvad Navn de end have,
paa NN.

Og det skal fuldkommes og ske i Navn K(onning) L(ucifer) +, As(modum) +, C(ordi) + og Pater Noster.

No. 1369.

For alle Slags Orme-Sting.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg heler og læger alle Slags Edder-Stung, af hvad Navn de have:

Det røde ikke svie,
det blaa ikke bulne[1].

I Navn Koning L + og Asmodum + Cordi +[2].

---

[1] Korrektur. e: burne.

[2] Her følger nogle mystiske Figurer: . . . . Og dette 2

No. 1370.

[For Tauver.]

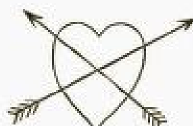
(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Jeg giver dig Magt, Huld, Marv og Mod; du skal æde og trives, styrkes og fedes; den dig sveg, skal fortørkes og forsvinde ligesom Dug for Solen og Salt for det rindende Vand. Jeg skal med Lucifers Magt tage baade Huld og Trivsel fra ham.

Og det skal og ske i Navn Ta + Fria + Urgu + Exqvida + Arare + Lingtram + Tuam Fasil +

150 ⅙ Dolore

No. 1371.

At blive meget stærk.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Sig: Nommen + Astorot +. Jeg skal dig med Lucifers Lænke binde, din Haand og Fod; du skal mig ei skade.

+ Augusti + Dech + Reqvition + og Morti + Fischation + Itadoch + Segene + Amen +.

No 1372.

At dølge et Gevær.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Jeg befaler[1] dig fra den Herre Belsebud, det du skarplad(t)e Gevær eller Kanone ei skal lade[2] dit Skud til nogen Skade for Mennesker eller levende Kreatur.

[1] T: befald.
[2] T: las ladis.

No. 1373.

At gjøre Mennesker urolig, som haver fornærmet dig.

(A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 172).

Urskog
1882.

Jeg maner og dig, du ypperste Høvding Lucifer, at du med andre Herrer og Fyrster piner og plager dette Menneske, som det haver gjort eller udsendt paa N.N., og besværer dig, mægtige Herre Gramatan, tilligemed andre Gudinder og Jomfruer, og dette Menneske, som de haver gjort paa N.N., at det maatte blive saa uroligt som en Vandbølge paa den vide Strandbrede, og at det maatte faa saa forbitret og galt i Tanker og Sinde, at det maatte synes Himlen vilde falde paa ham, og Jorden sluge ham, og det maa gaa i 5 ad 6 Dage og det i D. Navn. Aasmedeus Norman + Satan + + + Belsebub + Kobi + + + Buse + + + + Jeng + + + + Busel.

No. 1374.

At frie sin Tiurs-Leg.

(Efter A).

Urskog
1815.

Jeg besværger Eder, I Djævle, som er bundne i Helvede og i Himmelen og i Afgrunden, at I ikke lader noget Menneske skyde Fugl paa denne Grund uden jeg.

3 Gange Fadervor.

Og gaa tre Gange omkring Legen og slaa . . . . en Varme og sæt i Korset. Maa være hjemme, før Solen rinder.

No. 1375.

For Klomsing.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg klomser og binder baade Tand og Tunge,
Hjerte, Lever og Lunge,
Haand og Fod
og hvert et Ledemod.

Denne skal[1] staa saa fast, som den grumme Satan i Helvede fast staar, som Lots Hustru i Sodoma, og som de uretfærdige Dommere i Helvede fast staar, medens de vidste ret og vidned vrangt.

Og det skal fuldkommes og ske i Navn L + ha Stu[2]
hal L + uc half L + uci. halfa L + ucif
halfas L + ucife halfast L + ucifer Bindfast + 6 2/6 3 le.

3.

a. At slaa Øiet ud paa en Tyv.
b. At skyde ihjel en Tyv.
c. At binde en Tyv.

No. 1376.

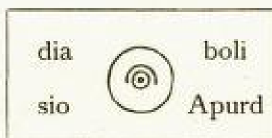
Om at slaa Øiet ud paa en Tyv.

a.

(Efter F, NN og NN*. Trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 212).

Tinn	*Eker*
c. 1650.	*c. 1800 og 1850.*

Først skal du om Søndags Morgen smie en Kobber-Nagle og slaa ham 3 Slag i Fandens Navn. Tag saa Mandblod og Qvægsølv og Ister af en hvid Høne, og det skal ske en Søndags Morgen under Messen. Bland det tilsammen og skriv dermed Øiet paa Bordet og disse Ord omkring:

---

[1] Korrektur, ɔ: I denne er skal. Som man ser, er sidste Del af Opskriften egentlig en Blodstemning.

[2] »Stu« er Feil for L + u.

Sæt saa Kobber-Naglen i Øiestenen og læs disse Ord, som følger, og slaa 3 (Gange) med en Hammer.

Saten besebuci belial sisilo Erebi bamale Rebob.

Dermed mister Tyven sit Øie.

I NN (og NN*) er Opskriften forkortet. Indskriften om Øiet lyder her saa:

At slaa Øiet ud paa en Tyv.

b.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag Kvægsølv, hvidt Kridt og Menneskeblod en Søndag under Messen, gjør det tilsammen, at det bliver til en Deig, mal eller tegn et Øie paa et Bord for dig, sig disse Ord omkring:

Volacti, ada, Nola, Aprison.

Sæt saa Sømmet (eller en Spiger) midt paa Øiet og læs denne Fortegning:

Satan, Beelzebul, Balligel, Astriot, Babell, Zizilo, Erebi, Bumota, Rebos.

(Her følger saa en Besværgelse af omtrentlig samme Indhold og Udtryk[1] som i Formular No. 1376 g efter »Agrabor« til ». . . F . . . Navn.« (Side 653—654). Derpaa fortsættes):

Lad saa Sømmet staa eller sidde i Øiet 9 Timer; gak kun af Huset, luk Døren til og se dig ikke tilbage. Da springer Øiet strax ud paa Tyven.

[1] Af Varianter mærkes, at hvor U har: Eli, Eben (U*: Elnog) og Ybam, læser Y: Eli, Eli, Elion iban.

At slaa Øiet ud paa en Tyv.

c.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN, T, W og e).

Hadeland 1793.	*Jeløen (Rygge)* c. 1780.	*Skaabu (Fron, Gbdl.)* c. 1800.
Moland (Telemark) c. 1800.	*Eker* c. 1800.	*Gausdal* 1880.

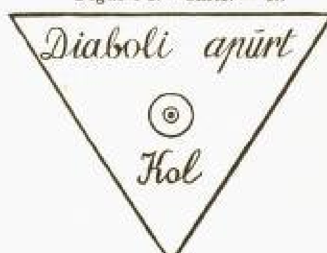
Tag Ister af en Høne og Kvægsølv og Mandeblod[1] en Søndags Morgen, førend Solen opgaar under Messen[2], bland det tilsammen, at det bliver som en Deig. Med samme Deig skriv[3] Øiet paa Bordet[4]. Tag saa en Kobbernagel, som er smedet en Søndagsmorgen før Solens Opgang i tre Slag med Hammeren[5] i alle Djævles Navn[6]. Sæt Naglen paa Øiet, slaa 3 Slag med samme Hammer og sig:

Satan, Belsebub + og alle Djævle, som er i Helvede[7]!

Figur i N.N. omtr. = e.

Figur i N* omtr. = N.

Figur i T.

Figur i W.

[1] N*: Maade bland.

[2] N* om. »førend Solen—Messen«.

[3] Efter »skriv« tilføier N*: »samme«. Istedetfor »med samme Deig« har T: »det med«.

[4] T tilføier: »og disse Ord omkring«, hvorpaa nedenstaaende Figur afbildes. ɔ: .. og disse omkring, saaledes som her staar afmalede.

[5] T og e udelader: med Hammeren.

[6] I W væsentlige Afvigelser i formel Henseende. Istedetfor »Ister af en Høne« har W: »Stjærten af en Høne«, hvad der vistnok tør være det oprindelige; cfr. følgende Formular (Side 650).

Indskriften om Øiet har vistnok oprindelig lydt saa:

Diabole sis apud.

[7] T anfører Djævlenavnene i denne Form: Satan, Benebus, Belia, Asjarof, Silils, Barvav, Nebol, alle Djævle o. s. v. I NN og e: Satau, Belsebuse, Belcat (ɔ: Bellial), Astarot, ɔ: . . . . i 3 Djævles Navn, som følger efter: Satan + Belelsebub + Natanael + Sæt o. s. v.

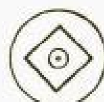
Hvorledes du skal slaa Øiet ud paa en Tyv.

d.

(Efter O, Z, NN og NN *).

Høland	*Eker*	*Sandeherred*
c. 1700	*c. 1800 og 1850.*	*c. 1800.*

Først da skal du lade slaa en Nagle af Kobber, og hver Gang skal du lade hannem slaa 3 Slag i Fandens Navn, og han skal slaaes med 3 Egger eller Stinder. Siden skal du lægge Naglen under Kirke-Syllen udi 3 Søndage, og tag saa Sind af Sølv og det hvide af et Æg og bland det tilsammen. Og dermed skal du skrive Ægget paa Veggen og skrive disse Ord omkring:

Balam + Nabat + Apasia og sæt denne[1] Figur: Og det skal skrives med en Fjer af den venstre Vinge paa en Gasse. Tag saa en Nagle af Kobber, som er slagen om Søndags Morgen, førend Solen gaar op. Og slaa siden Naglen i det Øie[2], som staar for dig paa Veggen og lad sidde hannem saa længe, du maner. Og førend du begynder at mane, da læs disse efterskrevne Davids Salmer:

Den første:

Ak Herre, straf mig ikke i din Vrede.

Den anden:

Gud forbarme dig efter din Miskundhed.

Den tredie:

Ak Herre, hvi ere mine Fiender saa mange.

Hvilke du selv kan finde udi Davids Salmer, og de skal læses 3 Gange.

Saa følger Besvergelsen.

Jeg formaner og besverger Eder I Djævle, alle som regjere i Øster, Vester, Sønden og Norden, ved Gud Fader, Søn og ved Gud den Helligaand, ved Himmel og Jord og ved alt det, som er derudi, ved de hellige Engle, ved alle Guds Confessoris og Bekjenderere, ved de hellige Martyrer og Martyrinder, ved den hellige Skriftes Krafts Fuldkommenhed og Udrettelser, ved disse 3 Davids Salmer, som nu 3 Gange ere oplæste for Eder, at naar jeg nu slaar paa denne Kobber-Nagle, som jeg haver

[1] O: dette.
[2] O: Æg.

fæstet i dette Øie, som staar skreven paa Veggen, at I da strax endeligen uden Afladelse udstyrter og udvælter den Tyvs Øie, som haver staalet[1]. Dette efternævne hver ved sit Navn, være sig Penge, Klæder eller andet og hvad Sort (det) være kan, som Tyven haver staalet fra den Mand eller Kvinde, Karl eller Pige, — navngives ved sit Navn.

Fader S. og H. aand.

Paa en anden Maade.

e.

(Efter T og W).

Hadeland	*Moland (Telemark)*
1793.	*c. 1800.*

Gjør en Nagle af Kobber en Søndags Morgen under Messen og slaa ham 3 Slag i Djævelens Navn. Og den skal gjøres med 3 Slag i Djævelens Navn med 3 Eyge eller Slinner. Siden skal du lægge ham i Kjerke-Svalen under 3 Søndage efter hinanden, som der er Messe udi sammesteds. Tag saa File-Spon af Sølv og Æggehvite og bland det sammen. Skriv et Øie[2] paa en Veyg og skriv disse følgende Ord der omkring Øiet:

Dette skal uddrives ved Brudens[3] Haand, Saatans Baand, ved Gud Fader, Søns og Helligaands. Amen.

N. Førend man slaar til Naglen, skal nævnes, hvad Slaget er, og fra hvem. Altsammen skal skrives med den venstre Vinge-Fjer af en Gaas. Siden sæt forskrevne Nagle midt i Øiet og slaa ham derudi, og lad ham staa[4] derudi mens du maner, og før du begynder at mane, da læs disse Davids Pesalmer:

---

[1] Z, hvori enkelte uvæsentlige formelle Afvigelser, fortsætter herpaa: In Noralni Patri filii et Spiritus Sangti Math, Marcum Luc, Johannes deus omni potens Deus victor Diaboli Christus piator Christus regnat Christus manet et internum Deus in Nomine tuo Saturne facit in virtute tua Gudicii Jene . . . I NN adskillige Ændringer, dog uden væsentlig Betydning. Latinen i Slutningen lyder saa:

In Nomine Patris et file et Spiritus Saniti Ste Mathæus Markus Lukas og Johannes Deus Anip licus Deus Vilto Dable Christus Manet et Joerum Deus in unanin Tu at Salom Factet in Vertel ira Zua Diiii Zeu.

Her foreskrives ogsaa, at disse Djævlenavne skal skrives rundt Øiet:

Balom + halfa + Asio + Alinta + ligagarie Mantonie Akalib Trinus etu omni Cilli Mus Alde Nabau + bilial + Sadro + Asharo + go.

[2] T: Øiet.

[3] Feil for Rubens = Kerubims.

[4] T: slaa.

Ak Herre, straf mig ikke i din Vrede.

2. Det Gu Fader[1] forbarme dig efter et c.

3. Ak Herre, hvi ere mine Fiender.

Dernæst Ære være Gud Fader, et for hver.

Nu følger Manelsen[2].

Jeg maner og besvær Eder, I Djævle, som regjerer i Østen og Vesten, Sønden og Norden ved Gud den Helligaand, ved Himmel og Jord og alt det, som der udi er, ved alle de[3] Hellige Engle, ved alle Guds Konster (!), og bekjender ved den hellige skryftelige Kraftes Fuldkommenheds og Lettelse og bekjender ved de hellige Martyrer og Martyrinder, ved disse hellige Davids Pesalmer, som nu trende Gang(e) ere oplæste, og at naar jeg slaar paa denne Kobbernagle, som jeg haver fæst(et) i dette[4] Øie, som staar skrevet paa Væggen i alle Djævles Navn, 3 Slag til Ende, at I strax udvælte det Tyvens Øie, som haver staalet fra denne N.N. I Navn Gud Faders, Søn og Helligaand. Amen.

Matthæus, Markus, Lukas og Johannes. Gud er almægtig Gud, Djævelens Overvinder, regjerer nu dette Djævelens at bestilte. Amen.

Derefter naar dette er gjort altsammen, skal du endelig slutte med:

Vor Gud han er saa fast en Borg.

At slaa ud Øine.

f.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle, Sætersdal

1847.

Troldmanden tager Isteret af en hvid Høne, lidt Kviksølv og en Draabe Mandsblod og rører sammen. Med denne Salve tegnes paa Væggen et Øie. Saa tager han en Kobbernagle, som er slaaet i 3 Slag

---

1 T: Faders.

2 Istedetfor alt det foregaaende læses i W:

Ennu paa en annan Maate efter Theophrast Bombast Paracelsus von Hohenst Forskrift:

Jeg tvinger Eder, I onde Aander, at I ved Eders Magt udvælter øget paa den, som hivi Stiulet og besvær Eder ved Christi 5 Wunders Saar, at I efterkommer mit Forlangende.

Besværelse o. s. v.

3 Saa W. T: »ved den Hellige«.

4 I det følgende enkelte formelle Afvigelser mellem T og W; enkelte Rettelser foretagne.

og sætter den en Søndagsmorgen, før Solen er oppe, paa Øiet. Derpaa anraaber han Djævlene Honagag, Harpiut og Ner og beder en af dem fordærve Øiet paa den, som har gjort det, han vil straffe, idet han siger:

E formaner dig i den trefold. Guds Kraft, at du vil fordærve o. s. v.

Derpaa maa Aanden igjen bindes. For at det kan ske, haager Troldmanden 3 Skridt tilbage og slaar 3 Kors for sig, et for Pande, et for Bryst og et for Fødder. Derpaa siger han: I den hellige Trefoldigheds (Navne nævnes) Kraft sætter jeg dig atter i de Baand, du har været bundet med, og som binde dig skal til Dommens Dag. Derpaa læses Fadervor. Og der endes med:

Vor Gud han er saa fast en Borg.

Konst at slaa Øiet ud paa den, som har stjaalet fra dig eller andre.

g.

(Efter U).

1790.

Tag det hvide af et Æg, Kviksølv og Kridt, riv det tilsammen, som man river en Farve, og skriv dermed et Ansigt paa en Væg med 2 Øine (Tag) saa en Kobbernagle eller af Staal eller af Jern, som er smedet paa 3 Søndage eller Torsdage, Morgen førend Solen opgaar, i F . . . Navn, og sæt Sømmet i det ene Øie og læs 3 Gange: Gud forbarme dig over mig etc., 3 Gange Fader vor etc., Af det dybe raaber jeg Herre til dig etc.; i lige Maade:

Jeg tror paa Gud Fader etc., hil være dig du Dronning etc.; dernæst Fader vor. Opregn saa disse efterfølgende Djævlers Navne: Laban, Bilathe, Sadrat, Astrat, Baal, Bellzebu, Sabal, Sixbrat, Zitzboll, Leibi, Bambale, Agrabor! Nu I Djævle og Høvdinger af Helvede, jeg formaner eder alle ved den almægtigste Gud, ved hans velsignede Moder Maria, ved hans hellige og høieste Domstol, ved den yderste Dommedag, ved de tolv Himmelstegn, ved de 5 hellige Trefoldigheds Segl og Indsegl. Item formaner eder ved Sol og Maane, Stjerner og Planeter, ved de 3 Jernnagler, som gjennemgik vor Herres Jesu Hænder og Fødder; item jeg formaner

eder ved de hellige Stjerner, som ledte de 3 vise Konger af Øster-Rige til Bethlehem med deres gudelige Offer, Guld, Røgelse og Myrrha; jeg formaner eder alle Djævle og Helvedes Høvdinger formedelst Gud Fader, Søn og værdig Helligaand og ved alle Himlens Hærskarers Mangfoldighed, at den, som er sand skyldig og bortført haver mit — hans eller hendes N.Ns. — Gods eller Penge, som Gud har forlenet N.N. med, at jeg nu maa og skade-slaa et af hans Øine ud med disse Djævlers Paakaldelse:

Eli, Elnog og Ybam, eller F . . . Navn. Og saa dermed slaa det første Slag i Djævelens Navn paa Sømmet midt i Øiestenen; i lige Maade anden og tredie Gang skal det læses som før er skrevet, og ligesom tilforn slaaes Sømmet anden og tredie Gang midt igjennem Øiestenen med de før nævnde 3 Nagler. Saa gaar Øiet ud paa den, som er skyldig i dette Tyveri.

At slaa Øiet ud paa en Tyv.

h.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag et Stykke Papir og skriv et Øie omkring en Ring:

Tag en Haandfuld Jord ved Kirken, strø den omkring Øiet paa Papiret, dog skal Øiet ikke skjules. Tag saa en Kobber-Nagle og sæt paa Øiestenen og slaa derpaa 3 Slag med en Hammer i 3 Djævles Navn Bels. Den som stjal det N. fra N.N., hans Øie skal 1500 Djæv. gjennemslaa paa denne Stund.

[At slaa Øiet ud paa en Tyv.]

i.

(Efter Y. Trykt i Skillings-Magasinet 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en Kobber-Nagle, som der er smiet paa 4 Søndagsmorgener. Tag saa det Hvide af et Æg samt Kvægsølv, bland det sammen og gjør deraf et Øie. Sæt saa Naglen paa samme Øie og slaa til i Fandens Navn.

Om at slaa Øiet ud paa en Tyv.

k.

(Efter R).

Vestre Slidre

c. 1780.

Sæt Naglen paa Øiet og sig for hvert Slag:

Hebre, sebre, Tudre

det skal uddrive ved Rubens Haand, ved San(k)te Hans Baand, ved Gud Fader, ved Gud Søn, ved Gud den Helligaand.

No. 1377.

At komme en Tyv til at røbe sig selv.

(Efter U).

?

1790.

Om han er i Huset, da skal du skrive paa en Væg 4 Øine. Tag saa en Kobbernagle[1], sæt den i de 3 Øine, tag en Hammer, bank saa derpaa, og nævn saa disse Ord:

Jeppel, Jaliischer, gaar, gaail[2];

Saa giver han sig tilkjende.

[1] U: Kølternagle. U*: Køller-Nagel.

[2] Saa U*.

Eller og sig disse Ord:

Du St. Paul og St. Goliath, du som kom Adam til at æde af det forbudne Træ, du skal og komme denne Tyv og Djævel til at gaa til sin Bekjendelse.

Men Gud F. S. og H. aand skal være herudefra. Saa bekjender han det.

Naar det er skeet, læs saa G. F. S. og H. A. Siden tilbage saaledes:

Dnaa. gilleh. Go Nøs, Redaf Dug.

No. 1378.

Konst imod din arrigste Fjende, som har gjort dig mange Skjælmsstykker og har villet føre dig i Ulykke, da du dog er uskyldig, at hævne dig paa ham.

(Efter U. Trykt i Theol. Tidsskr., R II, B X, Pag. 213).

?

1790.

Gjør som følger:

Mal med Kridt et Menniskes hele Korpus og Legeme paa et Egebræt eller Dæle 3 Torsdagsmorgener, førend Solen staar op, i F . . . . Navn. Den første Torsdag gjør du Hovedet alt sammen med Halsen lige ned til Akslerne i F . . . Navn. Derpaa tager du din Flint eller Bøsse og lægger Krudt paa Fænghullet paa den i Fandens Navn og siger disse Ord med høi Røst:

Hør du Djævel led,
som er al Verden vred[1]
denne N.N. skal du hævne, som har gjort mig Fortræd,
derfor skal du nyde hans Blod og Sved.
Du Lucifer, fule Aand,
lader jeg denne Flint første Gang
i dit Navn.

Hæng saa Flinten hen til videre.

Den anden Torsdags Morgen derefter maler du hans Arme og Bug og alt lige ned til Laarene i F . . . Navn, lægger saa Kuglen med Forladning i[2] Bøssen i samme Navn og siger samme omskrevne Ord og heng

[1] Saa U*. U: Reed.
[2] Saa U*. U: for.

saa med et Stykke Kridt paa hvad Sted og Lem paa Billedet, som du vilt have at din Fjende skal være vanfør paa og faa Skade paa sit Legeme, og sig igjen disse Ord, som oven anført, med høi Røst:

Hør du Djævel led,
som er al Verden vred,
denne N.N. skal hævnes, som har gjort mig Fortræd,
derfor skal du nyde hans Blod og Sved.

Skyd saa i Fandens Navn; saa bliver din Fjende skudt og vanfør paa samme Sted, ja om det end var hans Hjerte.

No. 1378.

En Tyv at binde.

(Efter U).

1790.

Vor Herre J. Chr., i hvilket Navn jeg taler, sagde til sine Discipler: Hvilken I binder paa Jorden, skal og være bunden i Himmelen, og hvilken I løser paa Jorden, skal og være løs i Himmelen i Navn Gud F. og hans Søn og hans, som kaldes den Helligaand, Silo[1], Adany, Elohim.

Vend dig om i Kredsen 3 Gange, gjør 3 Kors for dig. De[2] give, fordi du haver bestjaalet mig, dermed at fornøie og vælte din Sjæl, at du staar stille og ikke gaar af Stedet, du er paa, indtil Solen, Maanen og Stjernerne viger fra Firmamentet. De, som bor i Helvede, binde dig med Lænker, indtil jeg tilfører dig Jesum af Nasareth.

Gjør igjen 3 Kors for dig: og de give dig den Skat og Løn med Domons og Satans Tilhængere, ved hvilket Navn Hedningerne vokser og formeres; dette skal dog være regnet mig for Synd til Retfærdighed.

Gjør igjen Kors dig ved J. Chr. Amen.

[1] Saa U*. U: Solo.

[2] Herfra er Formelen, der er gjengivet efter U*, noget forvirret.

No. 1379.

At fjetre en Tyv.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg maner og binder ved Bul +, og Galex +, som er Regjerings-Herrer over alle Tyve og Tyverier paa Jorden, og ved Buken +; jeg klomser[1]

din Tand og Tunge,
dit Hjerte, Lever og Lunge,
baade Hænder og Ben.

Og det skal fuldkommes i Navn Bul +, Galex + og Buken +.

Ønse vater Die Daer Ziit In de Himmelen Gehelylcht vocde uven name.

No. 1380.

At binde en Tyv eller en Mandraber.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg maner og binder den Tyv (Mandslet) N.N, at han ikke undkommer eller bort flyr, men skal staa saa fast som en Mur og ei at flytte en Fod. Og derfor skal Bul, Galex og Buken tilklemme din Tand, Tunge, Hjerte, Lever og Lunge, baade Hænder og Ben, hver Aare og Sene, og det ved disse tre Navn. + + +

Ugartilok erholt og bansætte den Tyv, at han ikke bort løber eller undkommer eller undflyr, førend jeg hannem med mine Øine kan se og med min Tunge kan Forlov give.

[1] Korrektur. ɔ: til kommer.

4.

At tvinge Tyven til at bringe det stjaalne tilbage.

No. 1381.

a.

Om du vil vide Sandhed efter Tyveri.

(Efter O).

Høland
c. 1700.

Naar nogen haver staalet ifra dig eller fra nogen anden, da skal du tage en Pending i din Haand og gak til en rindende Elv, som rinder af Norden og i Sønden en Torsdagsaften, og kast saa den Penge udi Vandet og sig saa:

Jeg maner dig udaf Norden og Vand af Norden og Belsebufs af Helvede med alt dit Selskab, at I nu tager denne Gave og lad denne Tyv aldrig have Ro eller Taal hverken sovendes eller vaagendes, førend han haver igjen baaret det, han haver staalet — nemlig det eller det, hvad du haver mistet — i 3 Navn. F. S. H.a.

b.

At faa en Tyv til at bære hjem igjen.

(Efter T, W og e).

Jeløen (Rygge)	*Hadeland*	*Moland (Telemark)*
c. 1780.	*1793.*	*c. 1800.*

Tag en Penge i din Haand og gak til et Vand, som rinder fra Sønden til Norden, og (det) skal skje en Tosdags-Aften:

Jeg maner dig Sol og Maane, at I ikke bærer denne Tyv[1]. Jeg maner dig, Lucifer med alt dit Selskab, jeg maner dig, Fanden af Hel-

[1] Denne Sætning udelader W.

vede[1] (kast saa Pengene i Vandet), at I ikke giver denne Tyv hverken Ro eller Hvile, førend han bærer mig igjen det, som han eller hun haver staalet fra N.N. Gud lade denne Tyv ikke faa nogen Logement[2], Hvile eller Ro Dag, Aften eller Morgen! Lad hans Hjerte brænde som en Gløð, der ikke udslukkes kan, og lad den Tyv blive urolig som en Vand-Bølge paa den hvide Strandbred, og før den Tyv tilbage med N., han haver staalet fra N.N., til det Sted og Plads, som han det udtaget haver, eller her til mig! Lad (det) fuldkommes og skje i de værste Djævles Navn, som ere i Helvedes Afgrund af Morderen[3]. + Corduomen + Richel + Janel + Behal + Balsebud + Kurg + Benneha + Amen[4].

c.

At komme en Tyv til at bære hjem det, som staalet er.

(Efter NN., NN*, V, Z og d).

Hadeland 1789. *Sandeherred c. 1800.* *Eker c. 1800 og c. 1850.* *Skaabu (Fron, Gbdl.) c. 1800.*

Tag en Skilling i din Haand og (kast den) i en Bæk, som rinder fra Synden til Norden en Søndags Morgen, før Sol opstaar; fald[5] paa dine Knæ og vend din Ryg mod Solen og begynd saa mane og sige:

Denne Gave giver jeg dig, du Gudinde Dalix[6], som er regerende Herre over alle Tyve. Jeg maner dig ud af alle Vandkilder, udaf Evigheds Ende, at du skal ikke lade denne Tyv, som fra mig N.N. [heller denne Mand N.N.] haver staalet, have (Ro) hos dig Nat eller Dag, Tid eller Stund, ude eller inde, sovendis eller vaagendis, i Ny eller Nea inden 24 Timers Tid.

Jeg maner dig, Sol og Maane, at du ikke skin(n)er over denne Tyv, som haver staalet mit Gods [heller ifra denne N.N.], før han fremkommer[7].

[1] W fortsætter: »som her foran i denne Boken staar afbildet«.
[2] Saa e. T og W: Lod enten af.
[3] Efter »Afgrund« fortsætter W: »Morderen den Vonde Sielf + Belsebul + Baal +.«
[4] Saa T og W.
[5] V: falt.
[6] V: Dallix; d: Dalex.
[7] Her ender d, hvis Redaktion er lidt afvigende i flere Enkeltheder.

Jeg maner dig, Lucifer og Anhang, at du fører mig denne Tyv tilbage igjen, som haver staalet mit Gods [heller ifra denne Mand N.N.] Intego Dommino gratio[1].

Amen.

Læs saa denne[2] Forbandelse, medens[3] du staar paa Knæ: Den samme Forbandelse kan du læse for en, som er din Uven; da optørkis han. Da skal du læse det en Søndags Morgen, før Sol opgaar, 3 Gange. Men naar du vil gjøre hannem god igjen, da læs den første Formaning i denne Bog og nævn hans Navn.

Nu idag, som er den hellige Søndag over den ganske Verden, ljuser jeg denne Ve og Forbandelse over denne N. heller Tyv, som haver staalet mit Gods, indtil han fremkommer igjen med det, han haver staalet. Du skal være forbandet af alle Mennesker i Himmelen og paa Jorden. Jeg lyser Guds Forbandelse over denne Tyv, som haver staalet mit Gods, indtil du kommer med det, du haver staalet. Alle dine Veier og Gjerninger skal være forbandet. Du skal være bange og bedrøvet og aldrig faa nogen Husvalelse i denne Verden, indtil du fremkommer med det, du haver staalet. Herren skal slaa dig med 9 Plager, og dine Hænder og Fødder skal være forbandede. Herren skal slaa dig med Vildelse, Fransoser, Spedalskhed og Gul-Sot, saa du søger Raad og Trøst og aldrig finder det hos noget Men(n)iske. Du skal lide Ve og Pine, saa længe som Gud har en Dag i Himmelen. Herrens Vrede som en fortærende Ild skal opæde dig, og Guds Maledidelse og Forbandelse, Vrede og Hevn skal komme over dig, og alt det, du tager dig fore at gjøre imellem Hænderne, skal være forbandet. Du skal vogne med Banghed og Forskrækkelse og sove med Bedrøvelse og Sorig. Himmel og Jord og al den Del, som er i Himmelen, skal forbande dig og være dig vred og grum, indtil du kommer og bekjender det, du haver staalet. Fiskene i Havet og Dyrene, som krybe paa Marken, skal raabe Ve og Vagt over dig. Løv og Græs og alt det, Jorden bær, skal forbande dig, og al din Glæde skal omvendes til Sorg og Graad. Og alle Patriarker og Forfædre, Moses og Josef og David med alle Profeter skal klage paa dig for Guds strænge Dom. Du skal pløie og saa; men Ormene og Græshopper skal fortære det. Du skal brygge og bage, og andre skal fortære det, indtil du træder frem og bekjender det, du haver staalet. Du skal trænes og tørknes som Træ og visne som Græs, og ingen skal finde din Værelse. Du skal bygge og plante, og Herrens

[1] Z: interigo domino grato. NN: Inderie Domine qvota Amen.
[2] V: dette.
[3] V: men.

Ild og Vrede skal forstyrre dig. Du skal leve og være forskrækket, og ingen skal trøste dig. Helvedes Ve og Pine og den evige Fordømmelse skal være din Løn. Ja, jeg ljuser over dig alle Forbandelser, som Moses ljuste over Israels Børn i Ørken. Forbandet skal din Gaard og Grund være, indtil du fremkommer og bekjender det; du haver staalet. Forbandet skal din Gaard og Grund være, forbandet skal din Ager og Eng være, forbandet skal din Tunge være, forbandet skal dine Hænder og Fødder være, forbandet skal dit Legem og Sjel være, og alle Mennisker skal sige: Amen. — Saa skal alle disse Formaledidelser og Forbandelser komme over dig, indtil du kan besinde, at du haver N. C: staalen ifra Mennisken, din fattige Næste N.N.

Naar som du gjør efter, naar du haver læst dette foreskrevne, saa læs Besvær(g)elsen og gak saa din Vei og se ikke tilbage.

Her efter følger Besvær(g)elsen — læs pater noster engang før og engang efter:

Jeg besvær dig, du Gudinde Dalix, som er regerende Herre over alle Tyve, at du tilsteder 9 Djævels-Aander af dine Underhavende Tjenere, at denne Tyv under 24 Timers Tid fremkommer med det, han haver staalet. I Belsebus Navn. Amen[1].

d.
Om at faa se en (Tyv i) Vand.

(Efter R).

Vestre Slidre
c. 1780.

Gak en Søndags Morgen, før Solen gaar op, til en jordfast Sten ved en Bæk, som rinder fra Synden til Norden. Kast en Kors-Skilling ned i Bækken, fald paa Knæ, vend din Ryg mod Solens Opgang, læs denne Formaning 3 Gange:

[1] I de to Haandskrifter V og Z kun faa og uvæsentlige Afvigelser. »Forbandelsen« er i NN meget kortere redigeret. Efter »Amen« fortsætter NN saaledes:

Naar du læser dette, saa gaa din Vei og se dig intet tilbage.

Naar du er hjemkommen, og Tyven er kommen og lagt Godset for dine Fødder, saa skal du betegne dig med Jesu Kors, fordi det staar skrevet i Fandens Navn og Vold. Vis saa Tyven bort i 3 Fandens Navn. Læs saa den 6te, 51de og 130te Kong Davids Salme og syng saa den Salme: Vor Gud han er saa fast en Borg.

Jeg maner og besvær(g)er dig, du Asmodeus, Bilial, Astarot, Bellial, at de skal ikke lade denne Tyv, som haver staalet mit Gods, ikke (have) Ro, Tid eller Sted, (soven)des eller vaagendes. Jeg formaner Sol og Maane, at de ikke skinner paa denne Tyv, som haver staalet mit Gods og Eiendele, førend han lægger det paa det Sted, som han tog det. Jeg maner Asmodeus, Belial, Astarot, at de skal raade over hans Legem, men ikke over hans Sjel, de skal raade over hans Gods, men ikke over hans Sjel. Gud Fader og Gud Søn forbande denne Tyv! Alle Helgen forbande denne Tyv! Hver en Draabe Vand forba(nde ham), hvert et Sand-Korn forbande ham, alle Evangelium og de hellige Profeter forbande denne Tyv, indtil han lægger mit Gods paa det Sted, som han tog det! Jeg (maner) dig, Asmodeus, ud af det hede Helvede, jeg maner Eder ud af alle Vandkilder, at de skal raade over denne Tyv, men ikke over hans Sjel. Ja, saa snart som Jesus helbredede den blodsottige Kvinde, ja (saa sna)rt Jesus spisede (4000) Mand, saa snart som Jesus spisede dem med Manna, ja saa snart som Jesum drev en Djævel ud, ja saa snart som Jesum frelsede dem i Løve-Kulen, ja saa snart som Jesum opvakte de Døde, ja saa snart som Jesum stod op af de Døde paa Korset + ☐ + ⓣ +! Og naar du faar mig at se, da skal dit Ansigt være halvt rødt og halvt hvidt

Pior, Lucif(er)
Belial Astarot
Prima Reus

Amen, Amen, Amen.

e.

At mane Tyven til at bære det stjaalne tilbage.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag en + Hvid eller Skilling og gak til en Bæk, som rinder i Norden en Thorsdags Aften ved Solens Nedgang, og kast Pengene udi Vandet og sig:

Jeg formaner Eder, I Helvedes Aander, at I tager denne Tyv, som haver stjaalet, og aldrig at lade ham have Ro eller Hvile og Lise, førend han bærer det igjen, som han har stjaalet. Jeg formaner dig,

Lucifer, at du ikke tøver længere, men strax lader ham bære det igjen, som han har stjaalet. Jeg formaner dig 2den og tredie Gang, du Lucifer, at du tilligemed alle Helvedes Aander, at I lader denne Tyv aldrig Ro eller Lise Nat eller Dag, sovendes eller vaagendes o. s. v., førend han haver baaret hjem det stjaalne N.N.

In nomini patris et fili et speritus sancti. Amen.

No. 1382.

Konst at aabenbare Tyve og komme dem i Ulykke og Fortræd.

(Efter U).

?

1790.

En Torsdags Middag, eller naar du kan se, at Solen er lige i Middagslinjen samme Dag, da skal du være hos en Kilde eller Strøm fra en Kilde, som render fra Norden og i Synden, og da skal du have i din Haand en unyt Penge eller Eneste-Skilling. Se i Vandet først og sig 3 Gange disse Ord med høi Røst:

Jeg besværger dig, Cyprian af Øster, Cyprian af Vester, Cyprian af Synder, Cyprian af Norden, i N. G. F. G. S. og G. den H. A., at du ikke sker Hvile eller Ro i Himmelen, under Himmelen, ei heller paa Jorden, førend den Tyv bliver aabenbaret eller bær tilbage igjen det, han har stjaalet, — som stjaalet haver mit — hans eller hendes N.N.s — Gods eller Penge.

— Her siges, hvad Tyven har stjaalet, derhos nævnes dens Navn, som eier Godset, paa den og den Dag, Tid eller Nat; og for hver Gang, du nævner Østen, Vesten, Synden eller Norden, skal du vende dig om til den venstre Side og udsige oven skrevne Ord. —

Og naar du har udsagt det alt 3 Gange, kaster du Pengen i Vandet og gaa 9 Trin tilbage fra Kilden eller Strømmen. Vend dig saa om, og gaa strax derfra, og se dig ikke tilbage.

NB. Dette gjøres ikke mere for hvert Tyveri end en Gang og det den første Torsdag, som mulig er, efterat man har faaet at vide, at det er bortstjaalet.

Probieret tidt og ofte.

No. 1383.

At vise igjen, hvad en Tyv har stjaalet.

(Efter U).

?

1790.

Tag et Spand Vand og sæt (det) for dig en Torsdag Morgen, førend Solen gaar op, og læs disse Ord:

O Harpus' af Synden,
O Trilli af Norden,
O Prius af Østen,
O Veris af Vesten,
og I alle fire Verdens Djævle!

Leder mig den Tyv hid, som har stjaalet det fra mig.

Og nævn saa, hvad som er stjaalen. Kast saa gloendes Ild ud i Vandet tre Gange. Saa skal Tyven komme til dig med Kosterne og vil endelig have noget at drikke, men du maa ikke give ham at drikke. Thi han skal strax styrte, dersom han fik at drikke.

NB. Du maa intet andet Lys have tændt end den Ild, som ligger paa Skorstenen, og du skal være ganske alene. Du skal staa nøgen op i F . . . Navn, tage det Spand Vand i F . . . Navn, gjør Ild paa i F . . . Navn, og alt hvad du gjør, (skal gjøres) i F . . . Navn, indtil det altsammen er overstaaet og Djævlerne er borte. Saa kan du slukke Ilden i Jesu Navn. Og du skal være ganske nøgen fra det første indtil det sidste.

No. 1384.

Naar der er stjaalet fra dig eller nogen anden.

(Efter U).

?

1790.

Saa vend dig ret hen i Norden, og læs disse efterfølgende Korsens[1] Formaninger med høi Røst, og det skal være paa[2] et enlig Sted, naar du det gjør:

[1] U: Kaasens.
[2] U: gaa.

Jeg besværger Eder, Antoagus, Sacluch ved Eders yderste Høvding, Lucifer Beelsebub, ved den Magt, som eder er given over Tyven, at I ikke tilsteder den Tyv, som har (stjaalet) dette Gods eller Penge fra denne Mand N.N., nogen Ret til at staa eller gaa, sove eller hvile sig noget, førend han bær tilbage det, han (har stjaalet) fra denne Mand N.N., og byder jeg over hannem ved dette høieste Navn. Drukket[1] med rød Vin, hvorudi gloende Ild 9 Gange er slukket.

No. 1385.

[At mane Tyven til at bære det stjaalne tilbage.]

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Læs denne Formaning over et rindende Vand en Thorsdag, førend Solen gaar op, og vend dit Ansigt i Sønden og siden (i) Vesten, saa og i Nord; og læs denne Formaning siddendes paa dine Knæ:

Jeg maner dig, Sol, Maane og Stjerner og Planeter og alle himmelske Firmamenters Kræfter, aldrig at skinne over denne Tyv, som haver stjaalet dette N.N. Og hans Blod skal gjøre ham saa bange, som Kristus var den Tid, han led Pine og Død paa Korset; og hans Blod løbe om hannem og omkring hans Hjerte og aldrig stilles eller have Ro mere end dette rindendes Vand under mine Knæ, førend igjen bæres det, han haver staalet. In nomini patris et fili et speritus sancti. Amen.

No. 1386.

At vise igjen.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag et Spand Vand og kast en Glo derudi og sig saa disse Ord over Vandet:

Af Øster led den Tyv led den Tyv hid, som haver stjaalet dette (N.N.). — Og saa fremdeles fra Sønden og Norden siges samme Ord. — Lad ham aldrig sove eller have Hvile eller Ro, førend han bærer det

[1] Her maa noget være udeglemt.

igjen, det stjaalne. Jeg maner dig af Guds Kraft, maner dig, Foged af Helvede, Lucifer og Beelsebub, at du nu strax med alt dit Helvedes Selskab og onde Aander — at du nu ikke tilsteder dette Menniske Ro eller Hvile paa Jord, i Hus eller udenfor, førend han har hjem baaret det stjaalne. Thi han er i Eders Vold. Lad ham derfor ingen Lise faa i sine Lemmer sovendes eller vaagendes, førend han bær N.N. Det er det, jeg her med Eder strængeligen befaler, at I skal tvinge ham at bære igjen N.N. Ved Jesum Kristum! Amen.

No. 1387.

a.

At mane en Tyv tilbage, hvor han haver staalet.

(Efter A, M No. 6, N, [ogsaa afskrevet i N*], NN, NN*, T og e).

Jeløen (Rygge) c. 1780. *Moland (Telemark) c. 1800.* *Eker c. 1800 og 1850.*

Urskog 1815. *Skaabu (Fron, Gbdl.) c. 1800 og c. 1820.* *Gausdal 1880.*

Jeg N.N. maner Eder I[1] Djævle, som altid haver Magt og Vold[2] og at[3] binde paa Jorden, som det[4] er bunden i Helvede[5]. Jeg maner Eder, at I nu binder[6] dette Menneske, som haver staalet fra N.N. Jeg[7] maner Eder Djævle ved Himmel og Jord, at I ikke lader dette Menneske, som det N.[8] haver staalet fra N.N., have[9] Rolighed eller Lise i Hjertet eller Sind, i Villien eller Tanker[10], sovende eller vaagende, gangendes eller ridendes, at han aldrig trives[11] paa Jorden, førend han bær tilbage det[12], som han haver staalet ifra[13] N.N. Og

[1] M: Eder.
[2] Saa M og T. A: paa Jorden og vel at (= Vælde at).
[3] Saa M. A: velat (cfr. Anm. No. 2).
[4] A og T om. det.
[5] Saa M. A og T: Himmelen og Helvede.
[6] Saa M og T. A: leder.
[7] Saa A og T. M: Ja jeg.
[8] Saa M og T. A: dette.
[9] Konjektur. A og T: ei haver. M: saa at han ei skal have.
[10] Saa A og T. M: i Hjertet, ja ei Hvile Tanker.
[11] Saa A. M og T: skal trives.
[12] Saa M. A om. det. T: leverer tilbage igjen det.
[13] Saa M og T. A om. ifra.

jeg besværger[1] Eder, I onde[2] Aander, ved Gud Fader, Søn[3] og den Helligaand, ved Guds Majestæts[4] Magt og Kraft, ved Sol og Maane og Stjerner, at de[5] skal aldrig have[6] Hvile eller Ro i Helvede eller paa Jorderig[7], førend I faar ført dette Menneske tilbage[8] til mig[9], som haver staalet fra[10] N.N. Amen[11]. Abreham, Isach og Jocob. Og[12] Salomon den vise, som ingen kunde nogen igjendrive, skal disse paatvinge under det[13] hellige Kors[14], som var gravet i det hellige Bjerg i Kalvanas[15], hvilket[16] Dronningen Helena[17] først paafan(d)t, hvilket hun og tilbad[18]. O du[19] hellige +, læg denne Tyv Veien for som[20] Dag og Nat! + Paa den Vei, som vor Herre Jesus gik paa til sin uskyldige Død og Pine[21], før denne Tyv hid fra Vester! Vor Herre Jesus Kristus, før denne Tyv hid fra Øster! Vor Herre Jesus Kristus, før denne Tyv hid fra Norden igjen! Vor Herre Jesus Kristus + + +, før denne Tyv hid fra Sønder[22]. Vor Herre Jesus Kristus + + +[23]! Jeg maner[24] Eder I Engle, Patriarker og Profeter, Malebeb[25], alle hans Enker, Jomfruer og Kvinder[26] under Guds Majestæts[27] Kraft og Magt, at I straxen

---

[1] M: Saa besværger jeg. T: Og besvær jeg o. s. v.
[2] Saa M og T. A: andre.
[3] Saa M. A om. Søn. T om. Gud Fader — Helligaand.
[4] Saa A. M om. Majestæt. T om. Magt.
[5] Saa A. M om. de. T: I.
[6] Saa T og M. A: lade ham have.
[7] Istedetfor: i Helvede — Jorderig (M) har A: i Helvede eller Afgrunden og ellers i Helvede eller paa Jordens Rige. F: Helvede eller Jorderig.
[8] Saa A. M og T om. tilbage.
[9] Saa A og T. M om. mig.
[10] Saa M og T. A om. ifra.
[11] Saa T. M om. Amen og fortsætter: ved o. s. v. A om. Amen.
[12] Saa A og T. M om. og.
[13] Istedetfor: disse paatvinge — det (M) har A: jeg paatvinge, O du. — T: skal dig paa finde det du hellige +.
[14] Saa M. A: + + +.
[15] Saa M. A og NN samt NN* og e: Kalvana. T: Kalvan da.
[16] Saa N. A om. hvilket.
[17] Saa A. M: Hellena Dronningen. T: hvilken Hellina Dronning o. s. v.
[18] Saa M og T. A: hvilken og hun og tillod. T tilføier »saa« efter »tilbad«.
[19] Saa A. M: og det.
[20] A: Veien fra hin o. s. v. M: ved en for som o. s. v. T her meget korrumperet.
[21] Istedetfor Paa — og Pine (A) har M: til sin uskyldige.
[22] M om. før — Sønder og tidligere: før — Øster. — Istedetfor Vester og Norden (A) har M: det vestre og det nordre.
[23] Saa A. M om. de 3 Kors og har de forudgaaende Ord i denne Form: »Vor Herre Jesu Christi«.
[24] Saa A. M fortsætter: og besværger.
[25] Saa A. M: hellige og Malbulle. T: May Beller. NN og NN*: Asayebele.
[26] Saa T. A og N: Gudinder.
[27] A om. Majestæts.

lader den Tyv komme[1] hid til mig. Jeg maner dig, Sol, Maane og Himmelens Stjerner, at de[2] ikke skinner over[3] denne Tyv[4], men fortærer Vandet, at han ikke over det kommer, eller rømmer[5]. NB! Fuldkommes og ske det[6] i det verste Djævelens Navn, som er[7] i Helvedes Afgrund + + +.

Saa raaber du disse Afgrunds Fyrster, som følger[8]:

Asmodum +. Corde[9] + + + +. Norman +. Reichel[10] + + +.
Jachel[11] + + +. Belial + + +. Beelsebu[12] + + + +.
Disael[13] + + +. Buse[14] + + +.

b.

Udmaninger.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], NN og NN*).

Skaabu (Fron, Gbdl.)	*Eker*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*

Jeg N.N. maner Eder ud I[15] Diaboli[16] Selskab, som altid haver Magt paa Jorden og i Helvede at binde, som er er bundet i Himmelen. Jeg

---

1 Istedetfor: lader — komme (N) har M: aflader den Tyv.
2 Saa A. N: i.
3 Saa M. A: paa.
4 Efter Tyv fortsætter A: eller over ham.
5 Istedetfor: at han — rømme (A) har M: bærer ham over det. T sætter »Amen« efter »kommer«. NN og NN* ender Formularen her med at tilføie Treenighedens Navn.
6 Saa A. M: Som fuldkommen sker.
7 Saa M. A om. er.
8 M: om. Saa raaber — følger.
9 Saa A. M: Chordi. e: Cordi.
10 Saa A, N og e. M: Rikel.
11 Saa A og e. M: Jarel.
12 Saa A. e: Belesebub. N: Bælsebub.
13 Saa A. e: Diefael. M: Deivel. Foran Diefael indskyder e: Cweurg +.
14 Saa A, e: Bufo. M: Bu Fa. NB. Nogen Uoverensstemmelse i Korsenes Antal hos M, der foreskriver, at der efter Norman skal staa 2, efter Belsebub 3, efter Djævel 2 og efter Bu Fa 5 Kors. De øvrige stemmer.
15 N: it.
16 N: Diabolu.

maner Eder ud, at I binder det Menneske, som det N. haver fra N. Jeg maner Eder ud, I Djævle ved Himmel og Jord, at I ikke (lader den), som N.N. haver stjaalet fra N.N., have Lise eller Ro i Hjerte, Sjel og Sind eller Tanker, sovendes eller vaagendes, og at han ikke kan trives paa Jorden, gaaendes eller staaendes, siddendes eller ridendes, førend han bærer det hjem, som han haver staalet fra N.N. Og besværger Eder, I Lucifers Selskab ved Gud Fader, Guds Søn og Gud den Hellig-aand og ved Guds Majestæt, ved Sol, Maane, Stjerner og Kometer, at I aldrig skal give Eder Ro eller Hvile paa heller i Jorden, førend I har ført det Menneske hid, som det haver staalet fra N.N. Abrahams, Isak(s), Salomons Gud, ja Salimons, som vidste lang Tid forud om det +, som Jesus skulde hænge paa, det som han udtog til Templets Bygning. Men som det Træ intet kunde skikke sig dertil i nogen Maade, blev det taget i Jorden indtil Kresti Tid; da blev det udtaget og brugt; men siden en lang Tid derefter blev det fundet af Helena, Keiser Konstantins Moder[1], da det havde ligget gravet (ned) i det Bjerg Calvana[2]. Led den Tyv den hid Vei, som vor Herre Jesus gik paa til sin uskyldige Død; før det Menneske, den Tyv, fra Norden her ved Kristi Kors, før den Tyv fra Vesten her. Jeg maner og besværger Eder I Patriarker, I Engle, I Profeter, Martyrer og Discipler, alle hans kjære Jomfruer og Gudinder under Guds høieste Majestæts Magt og Kraft I strax lader den Tyv til N.N. eller til mig. Jeg maner dig Sol og Maane, at I ikke skinner paa denne Tyv mer, før (han) bærer tilbage det, som han har staalet fra N.N. Og dette skal ske i de værste Djævles Navn, som er i Helvede, disse[3]:

1. Asmedæus +
2. Ivedil +
3. Normod +
4. Belsebub +
5. Jakkel +
6. Bellecu +
7. Wuung +
8. Bikkel +
9. Duboel +

Naar du først har manet dem ud, skal du trø tre Trin tilbage og betegne dig med Jesu + først for dit Hoved og saa for dit Brøst og saa for dine Fødder; derpaa læs Fadervor. Naar dette er gjort, siger du: I hvis Navn disse Djævle er løste af Helvede, i samme Navn farer

[1] N: Allun Kien Constjin Meder.
[2] N: Vana. NN. fortsætter efter »Calvana«: samme Kors tilbad Helena.
[3] NN fortsætter efter »disse«: 10 Stykker. 1) Asmedeus, 2) Jordil, 3) Normod, 4) Belsebul, 5) Jocel, 6) Bellecu, 7) Biul, 8) Viuug, 9) Dulsil, 10) Bufo.

du, du, du og dine Medbrødre, til Helvede og Afgrunden, som du og dine Brødre er dømte (til). Thi derfor vil jeg fortro mig udi Guds og Jesu Hænder, at han helliger det Rum, jeg staar paa. Reis nu, du Lucifer, med dit Selskab til det samme Rum, du kom i fra, og det i Jesu Navn og det i Navn Fader, S. og H. Aand. Syng saa den Salme: Vor Gud han er saa fast en Borg etc.[1].

No. 1388.

At fremmane Tyve.

(Efter NN. og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag et Spand Vand og kast en Gløad deri og sig disse Ord over Vandet: O Sirax af Øster, led den Tyv hid, som haver stjaalet det N. fra N.N. O Parilis af Norden, led den Tyv hid, som haver stjaalet det N. fra N.N. Lad ham aldrig have Ro Dag eller Nat, sovende eller vaagende, førend han haver baaret hjem det, han haver stjaalet. Genrataler, Beatalegrie, O-Grisgrir, vis den Tyv hid, som haver stjaalet det N. fra N.N. Jeg maner dig, Lucifær og Beltzebub, med alt eders Selskab ved Gud Fader, Søn og Helligaand, ved Himmel og Jord og alt, derudi er, at denne ikke tøver længe, men stræb at være mig lydig og annamme ham, som haver stjaalet det N. fra N.N. og det inden 8 Timer. Det byder jeg eder strængelig ved den strænge Dom, som komme skal, naar dømmes skal levende og døde, at I straks annammer denne Tyv i deres Vold og lader ham ingen Ro eller Lise faa i sine Lemmer, hverken indvortes eller udvortes, sovendes eller vaagendes, førend han haver baaret hjem det det stjaalne N. Det er det, jeg byder ved Guds Navn og Kraft, at I tvinger ham haardeligen, at forderligst bær hjem igjen det, som han haver stjaalet fra N.N., ved Jesum Kristum, vor Herre. Amen.

---

[1] Slutningen, der i N er adskillig korrumperet, er gjengivet efter NN.

No. 1389.

At binde en Tyv (fjættre).

(Efter L).

Dovre
1864.

Tag dit eget Blod og skriv efterfølgende paa en Papirlap og stik ned i et Menneskeben og lægges paa det Sted, som du frygter for:

Abadon Apylon

Og du Apylon,
som er Tyvens Hoved-
mester, forbind hans
Aarer og Sener, hans
Fødder og Hals; lad ham blive fangen
i Tænder og Tunger, indtil
lægger ned det
stjaalne Gods i de
3 N. F. S. H. A.

Agra skjærægia Klio Oma b

No. 1390.

[At fremmane en Tyv.]

(Efter NN og NN*).

Eker
c. 1800 og c. 1850.

Tag et Stykke Papir og stryg det over med Svinefedt og læs denne Formaning 3 Gange, kast Papiret i Vand.

Jeg maner dig, onde Menneske, som haver stjaalet, ved Belzebub, Astalol og Asmedeus, som er regjerende Herre over alle Tyve. Gjør, at Løv og Græs og alt det, som skabt er paa Jorden, og alle skabte

Ting skal forbande dig, din Fødelse, og din Daabs-Dag er forbandet, alt det, du foretager, er forbandet, indtil du bær hjem det, du haver stjaalet, eller bekjender det for Gud og Menneskene.

Læs denne og den Forbandelse, som staar ved No. 18 (i nærværende Udgave No. 1380 c) 3 Gange. Saa skal Tyvens Hjerte bæve, før han kommer. Naar Tyven kommer, skal du ikke snakke til ham et Ord, men læse denne Salme: Vor Gud han er saa fast en Borg. Og du skal faste til Middagen.

No. 1391.

At Samvittigheden skal tvinge en Tyv til at bære staalne Sager tilbage.

(Efter Ø).

Ørskog
c. 1830.

Man tager en Haandkværn i en Kjælder eller andet mørkt Hus en Torsdagsaften imellem 11 og 1 Slet og lægger en gloende Glød under Kværnen og maler baglænds med den venstre Haand og siger følgende Besværgelse:

Jeg N.N. besvær dig Beelsebub som Tyvens Regent, at du aldeles ikke lader (disse) dette Menneske, som haver staalet, faa nogen Ro eller Hvile i sin Samvittighed, førend han lægger for mig det, han haver staalet. Til saa hed og saa smaa, som jeg maler denne Glød, saa hed og saa smaa skal din Samvittighed brænde dig, indtil du lægger for mig, N.N., det du haver staalet, da jeg ogsaa besvær dig Lucifer som Tyvens Herskab ved Sol, Maane, Stjerner og Planeter samt de 4 Elementer, ved Lucifers Fald, Lænker og Fængsel, ja ved alle Helgeners og Martyrernes Hellighed, at (disse) dette Menneske, som haver staalet, maa pines og trænges, til han lægger tilbage for mig det staalne Gods. I Navn Gudfaders, Gud Søns og Gud den Helligaands. Amen.

Derpaa holdes lidt stille, og derefter læses Fadervor og den 8de Salme, saa er Aanden bunden.

No. 1392.

a.

At drive en Tyv tilbage.

(Efter A, N [ogsaa afskrevet i N*] og e).

Jeløen (Rygge) c. 1780. Skaabu (Fron, Gbdl.) c. 1800. Urskog 1815. Gausdal 1880.

Tag en Glod en Mandags Morgen og læg den i en Sennepskværn og drag avondt omkring med din venstre Haand og sig saa 3 Gange[1]: + + + Hafel, Agel, Iol, Hafel[2]. Men ligesom den Kværn gaar avondt om med denne Glod, ligesaa skal dette Menneske, som haver staalet fra N.N.; og ligesom denne Glod brænder, saa skal og dette Menneskes Hjerte brænde og aldrig udslukkes, føren(d) han bær hjem igjen det, som han haver staalet fra N.N. + + +.

Tag saa Gloden af Kværnen igjen og traa under din høire Fod og sig:

Saa Tyvens Hjerte skal brænde[3],
som denne Glod
under min Fod[4].

I N. F. S. H. Amen.

b.

At mane de onde Aander til at drive en Tyv tilbage med det, han haver staalet.

(Efter T, W, NN og NN* [2 Gange]).

Hadeland 1793. Moland (Telemark) c. 1800. Eker c. 1800 og c. 1850.

Tag en Glod en Maandags-Morgen og læg i en Hand-Kværn og drag den bagvendes[5] om med din venstre Haand, og sig saa fem Gange, som følger:

---

[1] Saa A. N: 5 Gange.
[2] Saa A. N: Nasel, Hasel, Hasel tag Hasel, tag Hasel. e: Hafil Agel Toe Hafel.
[3] A: blive.
[4] Ifølge N skal denne og foregaaende Linie hver gjentages 3 Gange, medens e foreskriver, at Ordene: »denne Glod« skal gjentages 3 Gange.
NB. Redaktionen i A, N og e afviger fra hinanden i nogle Enkeltheder — som Ordstilling o. s. v., uden at dog Meningen forandres.
[5] Saa T. W: avends.

Horel, Agel, Tarvel[1].

Ligesom denne Kværn gaar avindes omkring med den Glød, ligesaa skal og dette Menneskes Hjerte brændes og aldrig svales mere igjen, førend han kommer hid til mig og lægger fra sig det, han haver staalet.

Tag saa Gløden af Kværnen igjen og træd den under din høire Fod[2] og sig:

Øm skal det Hjerte blive, som haver staalet N., som denne Glød, der ligger[3] under min Fod. I Navn Gud Faader, Gu Søns og Gud den Helligaands. Amen[4].

Læs saa denne efterfølgende Formaning eller Besværelse 3 Gaa(n)ge:

(Her følger saa No. 1386 a indtil: »fortære Vandet, at han ei over det kommer«. Derpaa sættes »Amen«, hvorpaa Formularen fortsættes paa følgende Maade:)

Naar Tyven kommer, daa læs den 29de Pesalme og Fadervoret en Gang for og en Gang efter. Gaa saa din Vei og se ikke tilbage. Og naar du kommer til dit Hus igjen, da læs disse Davids Pesalmer: Ak Herre, straf mig ikke i din Vrede. 2. Den Gud forbarme dig efter din Miskundhed. 3. Ak, hvi ere mine Fiender etc. — Ære være Gud Fader for hver Pesalme[5].

c.

At faa staalet Gods tilbage.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Tag selv anden 9 Glør en Thorsdag-Morgen og læg dem i Øiet paa en Senepskværn. Mal saa »advændt« omkring méd den venstre Vaand og læs disse Ord 3 Gange:

Saffel, Agel, Tallafell, Seffel, Agel, Seffel, Egellugalet ell.

---

[1] Saa W. T: Hagelx agels T° Kard Neer. NN og NN*: Hasel, agel Tosasel Neer. NN* No. 2: Hasel, Hasel, Hasel, Hasel, Hasel, Agel, Agel, Agel, Agel, Agel, Tag Hasel, tag Hasel, tag Hasel, tag Hasel, tag Hasel.

[2] Saa T. W: dine Fødder.

[3] Saa W. T: bliver.

[4] Her ender Opskriften i NN og NN*.

[5] Istedetfor: »Læs saa denne — hver Pesalme« har W: Læs saa denne Besværelse 3 Gange:

Jeg maner eder I Dieflor, som hawer en stærk Vold og Magt, at I driver Tiuven til at bære tilbage det Stjaalne i Navn o. s. v. Amen. Læs saa den 29de Davids Psalme og betægn dig i Jesu Navn med det hellige +.

(Her følger saa Formular No. 1386 a fra Begyndelsen til: »bær tilbage det, som han haver stjaalet«. Derpaa fortsættes saaledes:)

Og ligesom disse Glør brænder i alle Djævlers Navn, ligesaa skal og dette Menniskes Hjerte blusse og brænde med ulidelig Pine og Smerte og aldrig aflade, som dette har stjaalet, førend han faar hjembaaret det (N.N.), som han har stjaalet. Og ligesom denne Kvern gaar »advendt« omkring med disse brændende Glør i alle Djævlers Navn, ligesaa skal denne Tyv, som dette (N.N.) har stjaalet, gaa tilbage igjen med det, han har stjaalet her, førend han enten æder eller drikker, hviler eller sover, i alle Djævlers Navn. Amen.

Tag saa en Glød af Kværnen, læg den under din høire Fod og sig:

Saa skal dit Hjerte blive, som dette (N.N.) har stjaalet, som denne Glød bliver under min høire Fod. I alle Djævlers Navn. Amen.

Gjør dette 9 Gange med samme 9 Glør. Gak siden ud af Huset og luk Døren til efter dig og se dig ikke tilbage. Saa kommer Tyven samme Dag og begjær af dig Mad, Øl eller Ild enten tillaans eller tilkjøbs. Men lad ham aldeles intet bekomme. Da skal du se din Lyst paa ham her, med hvad Suk og Jammer han strax skal lægge det fra sig.

No. 1393.

At fjetre en Landløber.

(Efter A, NN, NN*, V, a og e).

Jeløen (Rygge) c. 1780. *Hadeland 1789.* *Eker c. 1800 og c. 1850.*

Urskog 1815. *Fron (Gbdl.) c. 1830.*

Tag en Klud[1] af hans Klæder, om det ei er mere end en Traa[2], læg det i Øiet paa en Kværn og drag den 3 Gange vrangsølis[3]! Tag den saa igjen og gak ud paa Marken og kast det i Nord over Axelen og sig 3 Gange:

[1] Saa A og a. V: Traa. — e: en Klud, en Traad og hvat det er.

[2] V om, om det — Traa; a: eller en Klud.

[3] Saa V. A: advundt; a: vrangs.

Du[1] Djævel! Før mig dette Menneske tilbage, som denne Klud har aat[2].

Saa kommer han igjen, om han var bandsat[3].

No. 1394.

a.

Hvorledes en Tyv skal bære hjem igjen det, han har staalet.

(Efter F og Z. En Del af Formularen trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 212).

Tinn *c. 1650.* *Sandeherred* *c. 1800.*

Gak paa Kirkegaarden i 3 Torsdagsaftener og tag et dødt Menniskens Ben hver Aften, og giv gran(d)givelig Agt paa den Sten ved Solsens Nedgang og slaa paa Stenen med Benet og besvær(g), som følger:

Wito Hwor* Warst,
Du som stal mig N.N. ifra!
Det første jeg gjør dig til Men,
da ganger jeg mig til en jordfast Sten
og tager med mig de 3 døde Man(d)s Ben.
Hvad jeg skal gjøre,
det skal du visseligen faa at høre,
saa snart du tænker at bære hjem
det, du har staalet. Alt som den Kværn,

der løber omkring og maler, du skalt i(n)gen Søvn saa rolig faa at sove. Du skalt ikke din Mad æde, før du bær det igjen, det, du stal, og læg(g)er det i det Rum N.N.

Konning Lucifer i det hede Helvede
monne være
en Herre.

---

1 A: Fule.

2 NN og A: som har havt denne Traad paa sine Klæder. — V tilføier: i D: vi D: vi DN: a: i Djævelens Navn 3 Gange.

3 Udeladt i a. — i e enkelte uvæsentlige Afvigelser.

Han skal komme med de Orme graa.
Du skal være saa længe paa
en Fjerdings Vei,
du skal lade dit Vand
9 Gange, kommer du ikke
paa den Dag N. som skrevet staar,
da stevner jeg alle de Djævle i Helvedes Gaar(d).

Og saa skal de have Magt paa din Krop og paa dit Gods, saa mange de onde kommer som Græs i Enge, som Løv paa Kviste og saa mange som Haar paa dit Hoved og som Blods Draaber i din Krop. Bær det paa det Sted og Rum N.N.

Og du skal aldrig blive den Onde kvit, før du faar mit Venskab. Jeg stævner dig igjennem Skog og dybe Dale, over Sø(e)r og rindende Vand. Der du faar mig at se, N. N, da skalt du have dit Mærke fra andre Mennisker, at halve dit Ansigt ◐ skal være hvidt, den andre Hal(v)ten rødt.

Læs i lige Maade Udløsningen, som følger:

Jeg besværger Eder, I 7 faderløse Djævle, som er
belsebub, grogon, sosten
lupus, largus, beatrix
Heseky

og begjærer af dere 7 Djævle, at denne Tyv inden 24 Timers Tid bliver igjen dreven tilbage med sit Rov og Tyveri i Navn Satan, beselbuse, belial, astarot bebet Sisilo erebi bamale Rebob, alle Djævle som er i Helvede. Amen.

Bindelsen[1].

Nu for Kristi 9 underlige Tegn + og 9 blodige ‡ jeg gjør for mig. Saa snart være de onde i Helvede igjen, saa snart være de onde i Helvede, som Christi omvend(t)e Vand til Vin, saa snart som Ch(risti) Domme talede, saa snart som den blodsottige Kvinde fik sin Hilse, som Christi spis(t)e 5000 Mand, som han opvakte de Døde, som de spedalske renses, som den Onde drives af Mennisken. Saa snart far I nu til Helvede, som Christi opstod fra de Døde Paaskemorgen. Saa snart far I nu til Helvede, som Gud kom til Verden, og saa snart som det sker,

[1] I lidt forkortet Form ogsaa anført i NN*.

som Christi siger til en Beslutning, — saa snart som Jomfru Maria føder Sønnen Jesum Christum, saa snart[1] være det vist med Guds Ord. Amen.

Naar du gjør, som foresk(revet) staar, da gaar alting ret for sig.

b.

[At bringe Tyven til at bære hjem det, han har stjaalet.]

(Efter NN *).

Eker

c. 1850.

Gak paa Kirkegaarden i 3 Torsdagsaftener, tag et Dødningeben hver Gang, giv nøie Agt paa den Sted mod Solens Opgang. Tag saa med de 3 Menneskeben og vend Ryggen mod Solens Nedgang og begynd saaledes:

Hvor var du fra, som stjal fra N.N.? Vil du nu bære det hjem igjen, saa ikke Mose Forbandelse kommer over dig? Men hvis du ikke det gjør, saa skal jeg udsætte 9 onde Aander, som skal drive dig frem foran sig, eller jeg dit Ansigts halve Del skal gjøre saa sort, at du skal bære Mærke til din Død.

Læs saa Besværgelsen som staar under No. 23 (se No. 1381 c).

No. 1395.

At bringe Tyven tilbage med det staalne Gods.

(Efter d).

Skaabu (Fron, Gbdl.)

c. 1800.

Tag en Snor og læg under den Dødes Kors og nævn hans Navn og derefter, at du er døbt i N. Gud Fader, Gud Søn og Gud den Helligaand. Dette kan du uforfalsket gjøre. Med dette er du vel forsikkret paa, at Tyven kommer tilbage med det, som er bortstaalet, til den Sted, som dette er berøvet fra.

[1] Z, hvori enkelte uvæsentlige formelle Afvigelser, fortsætter herfra saaledes: ske det med Guds Ord in Nominii Patteries, fillii et Spiriti Sancti Amen. NN: in Nomine Patres et Fills et Spiritus Sancti.

Jeg maner dig, Lucifer og alt dit Selskab og Consorter, at du skal ikke have Fred hverken i Ny eller Neden, førend du (efter) tre Timer (i) Dag Aften haver (ført) tilbage den Tyv[1], som haver staalet fra . . .

5.

a.
At faa se Tyven i Vand.

b.
At opdage Tyven ved Hjælp af Ost.

c.
At faa se sin Kjæreste.

No. 1396.

a. Om at se en Tyv i Van(d).

(Efter F, NN, NN*, Y og e).

Tinn	*Bø (Vesteraal)*	*Jeløen (Rygge)*	*Eker.*
c. 1650.	*c. 1770.*	*c. 1780.*	*c. 1800 og c. 1850.*

Membra fiat tasit nam cum tempus alliqvo sunt[2].

Skriv disse Ord paa et[3] Stykke Papir, og stryg den anden Side med Blyhvidt. Læg det saa under en jordfast Sten i 3 Torsdagsnætter. Tag det saa igjen og læg det i en Skaal Vand, og vend Skriften op. Sæt det saa i et mørk(t) Hus til Morgen. Gak saa til tidlig om Morgen; da finder du Tyvens Ansigt og Contrafey.

---

[1] d: »den Være den Tyv«.

[2] Efter F. I Y lyder Latinen saa: Membra Fiata Set Linuni, Cum Tempus aliqvot Sunt. I NN og NN*: Siata sit Conomlum Templis, aliqve. — e: Simbra = Fiat = Fasit = Nameum = Dempus Aliqvam Tinut +.

[3] F: en.

b. At se en Tyv i Vand.

(Efter M No. 5 [ogsaa afskrevet i N*], NN og NN*).

Skaabu (Kvikne)	*Eker*	*Gausdal*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*	*1880.*

Skriv disse Ord paa et Stykke Papir:

Sembra Te at Foul Nalneum olix vium tiomrnt[1].

Læg det saa under en jordfast Sten i 3 Torsdagsnætter. Tag det saa igjen og klin Blyhvidt paa den anden Side og vend Skriften og læg det saa i en Skaal Vand og sæt det fast med de 4 Hjørner. Da kan du se Tyvens Ansigt i 3 Timer

No. 1397.

a. Konst at se en Tyv i Vand.

(Efter M No. 7, NN og NN*).

Eker	*Skaabu (Kvikne)*
c. 1800 og c. 1850.	*c. 1830.*

Tag et et 1/4 Ark Papir, skriv disse Ord paa Papiret og læs dem saa efter:

Jeg byder Baal-Peor[2] og Ludsifer[3] at fremsette dette Menneskes Ansigt paa dette Papir ved Kron sieon[4] ved Sidrak, Misak og Abenego, som var kaste(d) i den gloende Ovn, og under de Ord, som den Herre Kristus talte paa Korsets Galje, og ved Lucifers Nedfald fra den høie Himmel og til Død og Fordømmelse, ja dette Menneske, som haver staalet[5] mit Gods eller Penge, eller fra den Mand — udi tre Navn, G. F. S. og Hl.aand.

Og naar du har læst disse Ord paa Papiret, saa tag noget Blyhvidt og klin paa den bagerste Side paa Papiret, og et lidet Stykke Bly skal du lægge paa hver Snip, saa det skal synke til Bunden. Tag saa rin-

[1] I NN (og NN*) lyder Indskriften saa: Mecumbra Finlensil, unurlum, Tempras, Aleguo, Humb. Den som haver stjaalet mit eller denne Mands Gods, N. fra N.N., skal aabenbares i dette Vand udi Djævelens Navn. Amen.

[2] M: Baalpior. NN: Baal Piro.

[3] Saa M. NN: Luzifær og Bron.

[4] Saa M. NN: Pior, Siron.

[5] NN fortsætter herfra saaledes: »fra N.N. i disse Djævles Navn: Baal, Pior, Lucifer, at fremsætte dette Menneskes Ansigt i dette Vand i Djævelens Navn. Amen.«

dendes Vand af det, som rinder rigtig i Nord, og slaa saa i Bytten, saa det gaar et Par Fingre over Papiret; sæt det saa i et mørkt Hus Natten over; gak saa til Bytten tidlig om Morgenen. Saa finder du Tyvens Ansigt i Bytten. Brænd siden op Papiret.

b. At siaa en Tiuv uti Vatn.[1]

(Efter NN og NN*, T, W og Z).

Hadeland 1793. *Eker* c. 1800 og c. 1850. *Moland (Telemark)* c. 1800. *Sandeherred* c. 1800.

Tag Fjerdeparten af et Ark Papir og skriv denne Formaning derpaa:

Jeg byder dig Paal Peor[2], Lucifer[3] at fremsætte Menniskens Ansigt paa dette Papir ved Rion Flon[4] og ved Sidrak[5], Mesek og Abednego[6], som var indkast i den gloende Ovn, og ved de syv Ord, vor Herre talte paa Korsets Galje, ved Lucifers Nedfald fra den høie Himmel til Helveds Død og Fordømmelse, at I viser mig[7] det Menniske, som haver staalet fra mig N.N. og[8] efterkommer min Besværing og mit Bjudende i Navn Gud Fader + Søns + og den Helligaands + Amen.

---

[1] Saa W. T: at se Tyv i Vand.
[2] Saa W. T: Peer.
[3] W fortsætter: »Helvetes Regent«.
[4] Saa T. NN: Silon, Simion.
[5] Saa W. T: Sidradi.
[6] Saa T: W: Abinieser.
[7] Istedetfor: »at I viser mig« (efter W) T: ja dette.
[8] Istedetfor: »og efterkommer — Bjudende« (efter W) har T: »i disse Djævles Navn: Baal Peer, Lucifer og Blor at fordre dette Menneskes Navn og Ansigt«. — I Z er Besværgelsen noget længere, ligesom den ogsaa fortsættes med en Anvisning til at slaa Øiet ud paa Tyven derved, at man sætter en Nagle paa Øinene i Billedet og slaar paa den med en Hammer. I NN og NN* fortsættes saaledes:

Aurat Obud +
Aurat Obu +
Aurat Ob +
Aurat O +
Aurat +
Aura +
Aur +
Au +
A +

Neguba
Exqvindaavor
Lingrani
Tum — Pasa —
Dalore

Tag saa Papiret og klin den anden Side over med Blyhvidt, tørk det saa vel mod Ilden; tag saa hvidt Vox og sæt i Hjørnet paa Papiret hvert saa stort som en Ært. Kom det saa i en Bøtte og fæst Papiret fast ved Bonden ved Voxet. Kom saa tre Finger høit Vand udi Bøtten, sæt saa Bøtten i et mørkt Hus Natten over. Gak saa om Morgenen tidlig til Bøtten igjen, før Solen opgaar. Daa finder du Tyvens Ansigt paa Papiret staaende ved tre Timers Tid. Brænd siden Papiret op.

No. 1398.

At se en Tyv i Vand.

(Efter Y, NN og NN*).

Bø (Vesteraal)	*Eker*
c. 1770.	*c. 1800 og c. 1850.*

Tag et Stykke Papir og skriv disse Ord derpaa:

Den, som haver stjaalet N. fra N.N., (skal) her aaabenbares i dette Vand i Djævelens Navn. Amen [1].

Stryg saa anden Side over med Blyhvidt, læg saa det Brev under en jordfast Sten i 3 Thorsdagsnætter et c. som oven anført. (Saa) ser du hans Ansigt i 2 Timer.

No. 1399.

At se en Tyv i Vand.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Skriv tre Aanders Navn paa Papir og læg under en jordfast Sten i 3 Torsdagsnætter; læg det saa i Vand paa samme Maade som før er sagt (i No. 1397 b).

---

[1] Hermed slutter Opskriften i NN og NN*.

No. 1400.

[At se Tyven i Vand.]

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Tag 1/4 Ark Papir og skriv den Persons Navn, som du vil have frem og læs paa det 3 Gange, og det, han har stjaalet. Bestryg og fæst det i en Bytte med Kirke-Voks og slaa saa 3 Tommer Vand derpaa, sæt det i et mørkt Rum, gak til Bytten, for Solen opgaar, saa finder du Tyvens Kontrafei staaende i 3 Timer. Læs følgende Formaning over ham: »Jeg byder dig, Diabolus og Lucifer at fremsætte dette Menneskes Ansigt med de tre Mænd i den gloende Ovn og med de 7 Ord, som blev talt paa Korset.«

NB! Om du vil have ham til at bære hjem det, han har stjaalet, saa læs den Befaling over ham, som staar ved No. 7 (i denne Udgave No. 1386 a).

No. 1401.

Vise Tyven i en Vandkop.

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)

1847.

En Torsdagskveld hensættes en Vandkop med 2 Finger tykt Vand i etsteds, hvor kun Troldmanden og den, der har mistet Godset, ved af. Der skal den staa om Natten. Tidlig om Morgenen gaar de hen og udtaler i Trefoldighedens Navn en Opfordring til, at Tyvens Lignelse skal vise sig.

(Opfordringsformelen mangler).

No. 1402.

At tage Vand (for at opdage Tyven).

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Jeg vil bede Fadens Mester om Forlov at tage mig et Butel Vand til at aabenbare Tyven, som steler fra mig eller andre; men da vil jeg faa Forlov til at tage dette Vand i 9 Fandens Navne.

No. 1403.

a. At se en Tyv i Vand.

(Efter N [ogsaa afskrevet i N*], I*, NN og NN*).

Eker	*Skaabu (Fron, Gbdl.)*	*Romedal*
c. 1800 og c. 1850.	*c. 1800.*	*c. 1830.*

Først gjør dig 3 Kors af Rogntein[1] og gak saa til en Bæk, som rinder fra Østen til Vesten en Fredagsmorgen, før Solen opgaar, og kast Korsene i Vandet og læg noget for, saa det ikke bortflyder. Læs disse efterfølgende Ord paa Korsene: Jeg maner dig og svær dig, du øverste Høvding Lucifer og den store Herre Germadtin[2], at de af deres store Magt og Myndighed bær mig tilbage det stjaalne fra N., eller vis mig ham her i dette Vand, og at han maatte blive saa bister og gal i Sind og Hu, Hjerte og Tanker, saa at Jorden maatte skjælve og bæve under ham, og det i 15000 Djævles Navn[3].

Dette maa læses 3 Gange; men bliv ikke bange. Probatum er gjort og skeet.

b. At fremvise en Tyv i et Spand Vand.

(Efter P og Ø[4]).

Storelvedal	*Ørskog*
c. 1830.	*c. 1830.*

Da skal du gaa en Thorsdagsaften til en Bæk, som rinder i fuld Nord og tage et Spand Vand, og der skal du lægge et Ben af en Tyvs Legeme, eller uforfalsket Spiritus vini, og saa begynder du at tælle Navnene, og naar du træffer Navnet, da bliver hans Ansigt staaende i Vandet. Og vil du have et vist Mærke paa ham, da skal du stikke med en Kniv efter hans venstre Øie. Saa skal det springe ud.

---

[1] N og I*: Rogntræ.
[2] N: Gernatein.
[3] Her ender Opskriften i N og I*.
[4] I Ø enkelte formelle Afvigelser fra P; Meningen helt den samme.

No. 1404.

[At opdage en Tyv.]

(Efter O).

Høland

c. 1700.

Skriv disse Djævle deres Navne paa et lidet Stykke Ost:

Sabion | Sision | Hioson [1].

Og sig saa disse Ord.

Eder I Djævle maner jeg i Gud Faders Navn, Søn og Helligaands og om Maria Moder rene og om Guds strenge Dom, som over Eder skal gange, om Salomons Figure, med hvilke han Eder uddrev, at denne Tyv, som nu æder denne Ost af Roden og lader hannem voxe at hver kan se, han er en Tyv.

No. 1405.

At faa sjaa Kjærasten sin [2].

(Efter M No. 4 a; ogsaa afskrevet i K).

Skaabu (Kvikne) *c. 1800.* — *Gausdal* *1880.*

Man tager et Spøs-Glas og Vand og Kvægsølv og det hvide af et Æg og blande isammen og sætter paa et lønligt Sted, og naar du sætter det ned, skal du sige:

»Dette sætter jeg ned i Fandens Navn
for han skal vise min Fæsting fram«

3 Gange og saa imod Solen, med (det) samme du sætter det fra dig.

No. 1406.

[At faa se sin tilkommende Kjereste.]

(Redigeret efter Chr. Glückstad, Hitterdals Beskrivelse, Side 67).

Hitterdal

1878.

Man sætter sine Sko midt paa en Korsvei, helst Kirkevei, Kl. 9 om Aftenen med følgende Ord:

[1] Maaske: Stioson.
[2] Overskriften efter K.

Jeg sætter mine Sko ned i Djævelens Navn,
og han skal føre min Kjæreste fram [1],
Klokken 12 mødes vi her.

Man gaar da hjem. Kl. 12 gaar man tilbage til sine Sko og faar der se sin Ægtemages Skikkelse staa i dem. Skikkelsen forsvinder, og Skoene tages tilbage.

No. 1407.

At sidde i Julestuen.

(Redigeret efter L. E. Nielsen, Søgnir fraa Hallingdal, Side 63).

Hallingdal
1868.

Om Juleaften maa man opholde sig i et mørkt, særskilt Hus, som der hverken er Vand eller Varme i, med tilbundne Øine. Naar de øvrige Folk paa Gaarden har siddet tilbords for anden Gang, gaar en af Folkene til ham, fører ham ind i Stuen og løser Bindet fra hans Øine. Han sætter sig da i Høisædet; paa Bordet staar Lys, en Ølskaal, en Melkeskaal og en Vandskaal. Ganske allene tager han nu tilorde og siger:

Eg set meg ne i Tremens Nabn,
fyr han ska syne me mi tekomandes Kønu fram.

Om en Stund begynder det at knage i Væggene, Lignelsen af hans vordende Hustru viser sig. Efter den Skaal, hun drikker af, kan han skjønne, enten de blir rige, middels velstaaende eller fattige. Er Lignelsen meget sved, betyder det, at hun har lang Vei at at fare.

No. 1408.

At faa sjaa Kjærasten sin.

(Efter K og c).

Kvikne	*Flaa (Hallingdal)*
1880.	*1889.*

Set deg ned i Kjellaren ei Julnott og tak med deg 3 Glas: eit med Øl, eit med Brennvin og eit med Vatn, og med det sama du set deg, skal du segja:

[1] Glückstad: frem.

»Her set eg meg ned i Fan's Namn,
Saa han skal syne min Kjærast fram.«

Kjæresten kjem og tek eit taa Glasom. Tek han Ølglaset, blir det Velstand, tek'n Brennvinsglaset, blir han ein Drikkar. Vatsglaset betyr Fatikdom. Skal ein døia ugift, kjem det Likkistor, og Reipstubbor naar ein skal drepa seg sjøl[1].

6.

At vinde i Rettergang.

(Paavirket af Gruppe V).

No. 1409.

At vinde udi Rettergang.

(Efter A, F, NN, NN*, P, e og a (2 Gange). Tidligere trykt i Heyerdahls Urskogs Beskrivelse, Side 168).

Tinn	*Rygge*	*Eker*	*Urskog*
c. 1650.	*c. 1780.*	*c. 1800 og 1850.*	*1815.*

Fron (Gbdl.)	*Storelvedal*
c. 1830.	*c. 1830.*

Først skal du om Morgenen, før Solen opgaar, gaa for din Uvens Stuedør. Tag der en liden Klud og spyt paa den 3 Gange og sig: Non me Astarot[2]. Naar du kommer for Retten, skal du holde Kluden i din høire Haand, og læg Tommelsfingeren udi Haanden og se tvært paa din Uven og sig saa:

»Jeg N.N.[3] ser dig med 6 Øine
de to er[4] mine,

---

[1] Lidt vildøftigere redigeret i c, der foreskriver, at Fremmaningen skal skal ske ude, uden for ens Hus, og som ender med Oplysning om, at den fremmanede Kjæreste blev meget medtaget af at vise sig, »fik Opkastning og forfærdelige Smerter og Muskeltrækninger«.

[2] A: Nonne Astaral. NN: Nom, as Taral. P og a: Maane og svart: a[2]: Nom as Tarat.

[3] F, NN, P og a om. N.N.

[4] F, P og a samt NN om. er.

de to[1] er dine,
de to[1] er[2] Fandens.
Du skal tie,
jeg skal tale,
med Lucifer(s) Lænker,
binder jeg din Mund og Tunge med[3],
at du ikke løses[4]
før jeg vil, —
dig til Skade,
mig til Gavn
i Navn
Agusti, Dech, Regritior og marti Pication Hadoch Sagene[5].

No. 1410.

Om du skal gaa i Rette med nogen, som er din Kontrapart eller Uven.

(Efter O).

Høland
c. 1700.

Naar du skal gaa til Tings, er kommen derhen, som Retten skal holdes, da skal du staa paa et lønligt Sted, som du kan se hannem, dog som han ser ikke dig. Og naar du ser hannem, skal du se vel til, at du kan faa hannem i Sigte saa, at du haver Solen paa din Ryg. Og sig saa disse Ord ved dig selv:

Jeg ser dig,
du ser ikke mig,
jeg haver din Tunge,
selv haver du dit Hoved,

---

1 A: de andre to. NN har blot: 2.
2 F, P og a samt NN om. er.
3 Saa P. F tilføier: og Sans. A: Mund og Hjerte med Sands og Tunge. a: Tunge og Hjerte og ikke Fødder. NN sammendrager stærkt Slutningen.
4 A: at du ikke taler. P: og du skal ikke slippe løs. Det følgende adskillig korrumperet i a.
5 Dæmonnavnene i F lyder saaledes: Augosto doch Reliqvion og Hadoch og Slengene. I P: Augusto, dek Requition, Regelino og maasitian Haudou og Slegura. Amen. Noget lignende i NN og NN*. I a: Augusta, Dek Regelino og Masili am Hadou og Augera Amen. I a²: Aguste dek tei mortte silatto op hudne seglen.
Den prosaiske Begyndelse en Smule afvigende i F og P, men af samme Mening.

Mine Ord skal gaa frem
og dine Ord skal staa tilbage
udi 3 Navn Pater, Filus, Spiritus + + +.

Dernæst sig:

Jeg blæser over din Vrede, selv styrer jeg dine Tanker. Jeg ser paa dig med Ormens Øie, med et edderfuldt Hjerte, ved vor Herres Kraft!

Jeg en Ulv, du en Kalv! Du skal idag nedbukke for mig. Jeg skal være over dig. Du skal ikke mere tænke, tale eller gjøre end det, som jeg lyster at høre.

I 3 N + + +.

No. 1411.

En Avinds-Bøn paa Tinget.

(Eftet A, NN* og a. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift R II, B X, Side 183 fg.).

Urskog	*Fron (Gbdl.)*	*Eker*
1815.	*c. 1830.*	*c. 1850.*

Jeg gaar paa Gaarden ud idag;
der faar jeg min Avinds[1] Mand at se.
Jeg binder hans Gane[2] med Ordene mine:
Jeg binder Haand og Fod,
jeg binder Ledemod,
jeg binder Lever og Lunge,
jeg binder Mund og Tunge,
Jomfru Maria skal skaffe[3]
fra hannem Maal i Munde[4],
at han mig ei svare kunde.
Jeg skal tale for dig,
og du skal tie for mig.

---

[1] Saa a; A: Kvindes.
[2] Saa A. a: Gang; ligesaa NN*.
[3] NN*: tage
[4] A: Munden; a her og i det følgende korrumperet. Ligesaa NN*.

No. 1412.

[At binde Munden paa En for Retten.]

(Efter NN * og P).

Storelvedal *c. 1830.* *Eker* *c. 1850.*

NB! Naar du gaar ind ad Døren, da sig:

Jeg oplukker nu denne Dør,
og jeg faar se min Avinds-Mand der indenfør.
Jeg skal nu fjætre hans Mund og Tunge,
Hjerte, Lever og Lunge,
Mit skal frem gaa,
han(s) skal tilbage staa,
og det i 3 Djævles Navn[1].

7.

a. Blodstemning.

b. Ildstemning.

c. At Buskaben ei skal traaes.

d. For Tandværk.

No. 1413.

Stemme Blod[2].

(Optegnet efter Folkemunde af Jørg. Moe).

Valle (Sætersdal)
1847.

De var tre Mand, til Thinge for,
dei vidste ret aa gali svor.

---

[1] Opskriften er i NN * lidt forkortet.

[2] De hertil hørende Formularer bruges, naar man bander, idet man skjærer sig.

Stat Blo,
stat Blo,
som deres Sjæl i Helvete sto.

No. 1414.

At standse Blod.

(Optegnet efter Folkemunde af Doktor O. Tybring).

?
1884.

Der for tre Mand til Things,
som vidste ret og vidned vrangt.
Stat Blod,
som tre Mand i Helvede stod.

No. 1415.

Stille Blod.

(Optegnet af Jørg. Moe efter Folkemunde).

Krødsherred
1853—63.

Stat Blod
stil Blod
som den Mand, der smurte sine Sko
paa Langfredag
og gik til Things
og svor sin Ed:
Faus, Paus, Beelsebul.
Grov du en Grav
i Helvedes Grav,
det[1] skal det[2] staa fast
til Dommedag.

(Skulde bruges, naar man havde bandet ved Djævelens Navn).

[1] Vel = der.
[2] Vel = du.

No. 1416.

[At stille Blod.]

(Efter B og f No. 1).

Aal (Hallingdal)
c. 1800.

Gudbrandsdal
c. 1830.

Stat Blod
stil Blod
som den Mand i Helvede stod[1],
som vi(d)ste ret
og prova rangt[2].

I 3 Navn[3].

No. 1417.

At stille Blod.

(Efter L og M No. 12).

Dovre
1864.

Skaabu (Kvikne)
c. 1820.

Jeg forbyder[4] dig, Blod,[5] at løbe mere, som Mand[6] er forbuden Himmelens[7] Dør,

som gaar til Thinget,
og vidste[8] ret
og vidned rangt[9].
Stat stille Blod,
og løb[10] ei mer en Draabe!

[1] Saa f No. 1. — B: saa fast, som den kloge Mand i Helvede stod.
[2] Saa f No. 1. — B: og vidner vrangt.
[3] Saa B. — f No. 1: I tre Fandens Navn. Amen, Amen, Amen. Dette Stykke skal læses 3 Gange og Fadervor efter, — om du vil, 3 Gange efter.
[4] Saa M No. 12. L: bydiger.
[5] M om. Blod.
[6] Saa M No. 12. L: men.
[7] Saa L. M No. 12: Himmeriges.
[8] Saa M No. 12. L: ved.
[9] Denne Linie lyder i M: og vidner uret. M No. 12: og proved rangt.
[10] M om. og løb.

No. 1418.

Blod at dæmpe.

(Efter I, NN, NN* og a).

Romedal *c. 1780.* *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* *Fron (Gbdl.)* *c. 1830.*

Jeg forbyder det Blod at løbe mere, som Manden er forbuden Himmerigets Døre, som gaar til Tinget og ved Ret og vidner Uret.

I 3 Navn F. S. H.aand. Amen[1].

Stat Blod og løb ei mer
end deg bør.

Dette siges 3 Gange.

No. 1419.

Mod Blod.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)
1878.

Stat Blod
aa stillt Blo
saa stillt som den Mannen[2], i Helvite sto!

No. 1420.

Blodstemning.

(Efter f No. 11).

Øvre Hallingdal
1896.

NN. Stat Blod
stil Blod,
som Manden i Helvede stod.

[1] Hermed slutter a.
[2] Variant: »den svarte Man'n«.

No. 1421.

Blodstemme.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemark)

1882.

Mjød, Mjød linne
du ska staa
som ein Mann,
der stó
i Helvete [inne].

I Navn G. F. o. s. v.

(Efter en gammel Mand, som selv havde brugt Bønnen. Han havde skaaret af Livaaren i Foden, men da han havde læst denne Bønnen, »stó Blóe som dæ va dæmt«).

No. 1422.

At stille Blod.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Stat, du Aare-Blod
og staa, du Flod,
ligesom den Kvinde i Helvede stod,
som vidste ret
og vidned uret.

I 3 N. F. S. Hel. Og 3 Fadervor.

No. 1423.

Blodstemmingsbøn.

(Efter D).

Nordfjord

1862.

Stat Blod,
ligesom Kjærringa
i Helvede stod!

3 Gange.

No. 1424.

Mod Blod.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemark)
1878.

Staa Blo
aa stem Blo
som den svarte Ma'en paa Berje sto

i tre Navn: Gud Fader og Gud Søn og den Helligaand.

No. 1425.

At stemme Blod.

(Efter D).

Nordfjord
1862.

Blod rødt!
Stat saalænge,
den onde Mand
i Helvede stod.

Fadervor 3 Gange.

No. 1426.

At stille Blod.

(Efter NN *).

Eker
c. 1850.

Jesus og St. Peder gik Veien fram[1],
der mødte de en syndig Mand,
Blodet over og under ham rand.

---

[1] NN *: frem.

Stat Blod,
stat Blod,
som den Mand i Helvede stod,
som vidste Ret
men vidner Uret.

I 3 N: Fader, S. og H. A. Amen og Fadervor 3 Gange.

No. 1427.

For Fyre.
(Efter A).

Urskog
1815.

Blurod stod stille,
lin(d), som en Kvinde,
der staar i Helvede
for hun[1] braasindt er
paa Mandag eller Fredag.

I 3 N.

No. 1428.

For Ildebrand.
(Efter A).

Urskog
1815.

Du vige, Ild og Fyre!
Du skal her stille staa,
du skal her fravige
bort ligesom Dug for Sol
og Salt for rindendes Vand.
Du skal her stille staa,
ligesom den Mand, i Helvede staar,
som gik til Things
og vidned vrangt.

I 3 N.

[1] a: her.

No. 1429.

[Blodstemning.]
(Efter f No. 1).

Aal (Hallingdal)
c. 1800.

Stat Blod,
som Aad stod,
ligesom Djævelen i Helvede stod
da Jesus nedfor
at binde de onde Engle,
at de ikke Menneskene mere skulde trænge.
Amen. Amen. Amen.

Dette skal læses 3 Gange og Fadervor 3 Gange efter; men de tvende sidste skal ikke bruges, uden det behøves.

No. 1430.

[At stille Blod.]
(Efter M No. 12, NN, NN* og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *Eker* *c. 1800 og c. 1850.* — *Skaabu (Kvikne)* *c. 1820.*

Stat Blod
stilles Aare-Blod[1]
paa NN,
ligesom den grumme Satan i Helvede fast staar[2]
thi Jesus haver hannem fanget og bundet[3].

I 3 Navn. Læs 3 Gange Fadervor!

[1] Saa e. — M og NN: Stat stille Blod.
[2] Saa NN og e. M: monne staa.
[3] Saa NN og e. — M: fangen.

No. 1431.

At mana Krøtera i Havna.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl, Urskogs Beskrivelse, Side 165).

Urskog
1882.

Tag lidt Salt og træd 3 Gange gjennem din venstre Skjortearm, giv Kjørene det og sig:

»Du skal følge din Hosbond og Bjeld-Ku saa trut, som Fan fulgte Futen paa Tinge; han provde ret og dømte vrangt.

No. 1432.

Raad for, at Heste tra(e)s.

(Lørdags-Aftenblad 1865, Side 50).

Solør
1865.

Naa skal du følge og være her, som Fanden fulgte Dommeren, der dømte galt og vidste ret.

No. 1433.

For Tandværk.

(Efter NN *).

Eker
c. 1850.

Hør du lede Mark, som sidder i NN.s Tand, river og slider. Vær du gode Gud hannem saa grum og unaadig som den Mand, der gaar til Tinget, prover Uret og ved Ret.

I N. F. S. og H. Amen.

8.

At skaffe sig en Vexel-Daler og en tjenende Aand.

No. 1434.

Om at bekomme en Vexel-Daler.

(Efter F).

Tinn

c. 1650.

For det første skal du tage en sort Kat en Torsdagsaften; gak til Kirken, tag Katten med dig og gak 3 Gange omkring Kirken og sig saa:

Manet largus lupus est medi beselbu.

Siden kommer Largus med en Daler. Tag den paa en Mand-Skolt, som du finder paa Kirke(gaarden), og kast Katten til hannem. Gak saa din Vei og ikke se tilbage. Hver Gang, du vexler, da læg igjen 2 *ß*; saa kommer Daleren til dig igjen.

No. 1435.

Vilt du have en Spiritus, som kan forskaffe dig, hvad du forlanger.

(Efter U).

?

1790.

Da skal du agte efter, naar en Hoppe foler eller giver sit Fol fra sig paa Jorden. Det Sted, som Horset[1] hannem lægger[2] paa Jorden, det Sted skal du agte efter og sætte Merke dertil, da der nogen Tid efter vogser en sort Urt. Og førend du vil tage den, da skal du grave

[1] U: hosset.
[2] U: ligger.

runden om den i F. Navn; og er den da i sig selv som en Skarnbasse. Og du skal tage den om Natten i F. Navn og forvare den vel i en Æske. Naar du nu kommer i nogen Nød, det være sig, hvad det være kan, eller du vilt begjerre noget af Gud, som dig visselig skal gives, eller du vil begynde noget, som skal have sin visse Fremgang, da gak til Kirken og ansøg hos Gud, hvad din Begjering er, og lov hannem til Ære at faste St. Jørgens Faste, det er ni Uger; den første Uge om Mandagen, den anden om Tirsdagen, den tredie om Onsdagen, den fjerde om Torsdagen, den femte om Fredagen, den sjette om Løverdagen, den syvende om Søndagen, den ottende om Mandagen, den niende om Tirsdagen, og vær fastende og bed Gud den almægtigste, at din Begjering maa lykkes og faa sin Fremgang; saa skal det visseligen ske. Probatum.

No. 1436.

Vil du have en Vexel-Daler og aldrig fattes Penger.

(Efter U).

?

1790.

Da gak en Torsdagmorgen, førend Solen staar op, eller Torsdagaften, efterat Solen er gaaet ned, med vrange Klæder paa til Kirken og da skal du have en sort eller mørkegraa Kat i en Pose og vel bunden med ni Knuder. De tre første indadtil bindes i Guds og J. Kristi Navn, de seks sidste og yderste bindes i F. Navn. Og du skal have Staal i Haanden. Gak saa tre Gange aret eller til den venstre Side omkring Kirken med Katten i Posen og blæs tre Gange ind i Nøglehullet paa Kirkedøren i F. Navn. Saa aabnes Døren, og spørges dig ad: »Hvad vil du?« Du svarer ham dristig: »Jeg haver en Hare, den vil jeg sælge dig.« Han svarer: »Hvad vil du have for den?« Derpaa svarer du: »En Daler.« Han svarer: »Du skal faa den.« Tag ikke Daleren straks af hans i din Haand; thi den er gloende; men lad ham lægge den i Huen, hvori du tilforn har lagt et tre- eller firedobbelt vaadt Forklæde. Saa svales den, og du kan tage den og gaa din Vei.

Denne Akkord maa du have med ham, at du vilt bruge den, til hvad du selv lyster, og at du vil bytte den saamangen Gang, du vilt, baade om Dag og Natten. Og naar du bytter den, da skal du hver Gang lade blive tilbage paa Bordet en Enkeltskilling eller en Toskilling; naar der ikkun feiler en i Tallet, er det lige meget.

Naar han har leveret dig Daleren, giv saa Personen Posen med Hus-Harer udi, og skynd dig det snareste, du kan, udaf Kirkegaarden.

Og naar du saaledes har Vexel-Daleren, den som sagt er, og ladet rene Penge blive tilbage, saa kommer Daleren straks i din Lomme igjen.

No. 1437.

At bekomme en Vexel-Penge.

(Efter Θ).

Ørskog

c. 1830.

Skriv dit Navn med dit eget Blod paa en Seddel og disse sympatiske Tegn derunder:

: ♀ : △ ♂ : ▭ : ⊘ VXV : VXV :

Diabolus.

Dette maa skrives en Torsdags-Nat imellem 11 og 1 Slet, og saa straks derpaa henbringe Seddelen til Kirken og stikke den ind under Gulvet. Den tredje Torsdags-Nat samme Tid gaa derhen; da finder du samme Penge.

9.

At gjøre en Dragedukke og en Troldkarl.

No. 1438.

[At gjøre en „Dragaredokka".]

(Redigeret efter Th. S. Haukenæs, Natur, Folkeliv og Folketro i Hardanger, II, S. 68).

Graven (Hardanger)

1885.

Man finder sig endel Bjørkenæver og danner deraf en Dukke; denne lægger man under en Elvebro og lader den ligge der urørt i 7 Aar. Hver Gang, man i denne Tid gaar til Alters, maa man tage med

sig et Stykke af Brødet og nogle Draaber af Vinen og lade Dukken faa samme. Blir dette gjort, er hun dermed hans Tjenerinde. Naar Eieren af en Dragedukke ønsker sig Penge, beder han hende fare enten paa Havsens Bund eller til Kiste-Bunden efter dem. Skal hun paa Kiste-Bunden efter dem, saa ler hun; skal hun derimod paa Havsens Bund, da græder hun.

No. 1439.

[At gjøre en Troldkat.]

(Efter Nicolaissen, Sagn og Eventyr fra Nordland, 2den Samling, Side 15. Optegnet efter Folkemunde).

Nordland
1887.

Troldkonen tager Rømme og Komøg, skjærer sig saa i Lillefingeren og lader Blodet dryppe ned deri. Saa ælter hun dette sammen til en Deig, og deraf laver hun en aflang rund Figur, som hun kaster ned paa Gulvet med de Ord:

Nu har jeg givet dig Kjød og Blod,
Fanden give dig Liv og Aand!

Straks triller Troldkatten afsted og tager fat paa sit Arbeide.

10.

Skattegravning.

No. 1440.

Om at mane Dragen, der han ligger paa Guld eller Sølv[1].

(Efter F og T).

Tinn *c. 1650.* — *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

At[2] mane hannem magtesløs, saa man kan tage det ifra hannem, gak 3 Gange om den Haug, han ligger i og læs dette efterskrevne, da

[1] Overskriften gjengives i T saaledes: En Besværelse at mane de onde Aander og Drager fra Guld og anden Skat, som er nedgraven.
[2] Brugsanvisningen (fra At — 3 Gange) udelades i T.

nødes han til at rømme der i fra, og du skal have paa dig Kviksølv og Bøvergjæld og lidt[1] Døbe-Vand og slaa det Døbe-Vand paa Sølvet; da kan du tage det, og sig nu 3 Gange:

Dette[2] skal jeg fra dig mane[3] med Dagsens Ljus[4], med Nattens Formørkelse, med ti Guds Finger, med 12 Guds Engle; jeg skal mane dig[5] hen i det Fjeld, som ikke er gaaendes, og i det Vand, som ikke er roendes[6]. Ja, Jomfru Maria skal male dig saa smaa som »Soel gnisell«[7]. In nomini patris et filli et Spiritus et sancti. Amen.

No. 1441.

At mane Djævelen af Guld eller Sølv.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

1.

Idag, som er (en) beskikket Dag af Gud over den ganske Verden, maner jeg, N.N., og fratager dig, Gudius, Vulchanus og Pluto, dette dit Guld, Sølv (og) Penge med Dagen(s) Lys, med Nattens Formørkelse, med 10 Guds Fingre, med 12 Guds Engle. Jeg skal mane dig her i det Fjeld, i det Vand. Ja, Jomfru Maria skal male dig smaa som Sol-Gnidsel. Jesus svarede: Det skal ske. Jeg skal gjøre det med Verb Dei. Amen. Amen. Amen.

2.

Jeg, N.N., maner og besvær(ger) dig, du onde Aand og Djævel, ved Guds Magt, ved Guds Kraft, ved Jesu Kristi Finger, at du bortviger fra dette afdøde Menniskes Guld, Sølv og Penge, som du her under dig har. Ja, jeg bortmaner og besvær(ger) dig i 3 Navn, Gud Faders, Søns og Helligaands Amen. Og jeg besvær(ger) dig ved alle de Guds Ord, som prædikede ere over den ganske Verden, og ved alle de Under, som

---

[1] F: litte.
[2] Saa F. T: dette.
[3] Saa F. T: framane dig.
[4] Saa F. T: Lys.
[5] T: jeg mane skal dig.
[6] Saa T. F: rindendes.
[7] Saa F. T: Sol Gyudsel. — Istedetfor den efter F gjengivne Slutning har T følgende: Jesus svarede, jeg vil gjøre det med Guds Ord. Amen.

Jesus gjorde i Himlen og paa Jorden, og ved Jesu Kristi Fødsel af sin rene Moder Jomfru Maria, ved Jesu Kristi Opstandelse, Død og Pine, og ved hans ærefulde Himmelfart til sin himmelske Fader, og ved alle Guds Engle, som staar for Guds Stol og Throne og siger: Hellig, hellig, hellig er du til evig Tid. Ja, jeg besvær dig ved Himmel og Jord, og ved Abels[1] Opfart, ved Sems Retfærdighed, ved Arons[2] Hellighed, ved Kains Kydskhed, ved Raphaels Godhed, ved Enoks Bar(n)e-Fødsel, ved Isaks Offer, hvilken Herren befriede ved sin Engel, — ved Melkisedeks Lydelse og Hellighed, ved Jakob, Patriarken, ved Josefs Fængsel, ved Jobs Taalmodighed, ved Josefs Enfoldighed, ved Simeons Bønner, ved Davids Salmer, ved Jeremiæ Graad, ved Asia (!) Børn, ved Profeternes Profetier, ved (de) hellige, som ikke sove, men altid vaage og love Gud, — ved Dybhedens Dyb, ved Evangelisternes Tunge, ved Guddoms Magt, ved Englernes Røst, ved den Tornebusk, som Moses saa, ved den Støtte, som foer for det israelitiske Folk igjennem det røde Have, — ved det himmelske Herredømme, ved Tusinde o. s. v.

No. 1442.

Besværelse at bruka, naar man vil mana vonde Aander til at draga bort fra Guld og annan Skat, som er nedgravet.

(Efter W).

Hadeland

1793.

Denna skjulte Skatten vil jeg fraa dig mana, du store Lucifer, ved Dagens Lys, ved Nattens Formørkelse, ved 10 Guds Fingror, ved 12 Guds Englar. Jeg skal mana dig hen i det Fjeld, som ikke er gaaendis, og i det Vatn, som ikke er roendis. Ja, Jomfru Maria skal mala dig saa smaa som Solgnidsel, dersom du ei herfra undvikar. Jesus svarede: Jeg vil gjøre det ved Guds Finger. Amen.

[1] Y: Appellis.
[2] Y: Arins.

No. 1443.

[Skattegravning.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Naar du vil grave efter forborgne Skatter, saa skal du forholde dig saaledes, som følger:

Naar den Tid er, at du vil oplede en Skat, skal du ikke fra den Tid af, at du gaar hjemmefra, ikke tale et Ord, men vel med Miner at vise, hvad der skal gjøres. Og naar du kommer paa det Sted, som Skatten skal være, da maa du have hos dig en Rud(e) Hassel-Kjæp, som da skal være skaaren 2 Dage paa nye Maaned. Med den skal du gjøre en Circul eller Kreds omkring dig saa stor, som du vil have den, og samme skal være Kors saaledes.

Ved dette første + forstaaes Gudfader, ved det andet + Guds Søn og ved det tredje + Gud den hellig, og ved det fjerde + Aands. Og saa kontinuerer du hele Ringen igjennem. Og dernæst skal du have den Udskrift, for at tilbede for dig selv, som efter følger, og en anden af lige Lydende, som du skal lægge paa Skatten, naar du faar den at se. Saa kan intet Djævelskab røre dig ei heller komme Skatten nær. Thi saa haver du ikke at befrygte for noget Djævelskab; det kan aldrig gjøre dig Skade eller komme Skatten nær.

Og dette er Seddelen:

Ac: P: X: ⊙: ψ8: V: N: ψ: Ac: ψ: Z: X: M: A: 4: K:
ψ: 72 K 36 X Ø: X . . . B.

Naar du denne Seddel bær paa dig, skal intet ondt skade dig. Det er at mærke, at naar et Menneske, som har nedsat en Skat, dør, straks saa kommer en Djævel i hans Hud og lægger sig paa Skatten. Men ifald saadant befindes, maner[1] man.

[1] Korrektur. e: maaenaae.

No. 1444.

Om man vil grave efter Skatte.

(Efter NN, og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Jeg N.N. maner og besvær dig, du onde Aand og Djævel, ved Guds Kraft og Jesu Kristi Finger, at du bortdriver og forsvinder fra dette Menneskes Guld, Sølv eller Penge, som (du) hidindtil har havt at regjere over. Ja, jeg bortmaner og forsvær dig herfra i 3 Navn, F. S. og H. Amen, og jeg fordriver dig med alle de Guds Ord, som prædikes over den ganske Verden, ved de »Wunder«, som Jesus har gjort baade i Himmelen og paa Jorden, ved Jesu Kristi Fødelse og ved Jesu Kristi Pine og Død og ved Jesu Kristi ærefulde Himmelfart til hans himmelske Fader, og ved de hellige Engler, som staar for Guds Throne og raaber: Hellig, hellig, hellig est du, vor Herre Sebaoth til evig Tid. Ja, jeg besvær dig ved Himmel og Jord og det ganske Firmament, som er Sol, Maane og Stjerner, Planeter og Elementer, som er Jord, Luft, Ild, Vind og Vand, og alle andre Corpura, at du skal forsvinde fra dette Sted, hvor afdøde Menneskers Guld, Sølv og Penge ligger; og som Røg forsvinde i Luften, saa skal du, onde Aand og Djævel, herfra dette Sted bortvige og forsvinde, og det besværer jeg i N. F. S. og H. Amen.

NB! Ifra den Tid, du reiste hjemmefra og vil oplede nogen Skat, og indtil du har fundet den, maa du ikke tale et Ord, men vise med Minerne alt, hvad du vil. Og naar du kommer til det Sted, som Skatten ligger, da maa du have med dig en Stok, som er skaaren anden Søndag paa ny Maaned; og den skal være skaaret med en ny Kniv, som ei er skaaret i Ved med førend. Med den Stok skal du gjøre en Ring omkring dig, som kaldes Circular, og den saa stor, som dig synes fornøden. Den skal gjøres med Kors omkring + + + + rundenom hele Ringen. Og saa skal du begynde ved en Ende med Gud Fader, den anden Ring Gud Søn, den tredje Ring Gud den hellig og den fjerde Ring Aand.

NB! Dette »condinuerer« hele Ringen omkring, og hav liggende et Bygkorn under din Tunge; tag og en sort Hund og stik ham i Næsen, at du faar Blod deraf, skriv dermed disse efterfølgende Ord:

Af hvis Blod dette er kommen af, skal høre dig til, naar han dør. Siden kaster du den.

Straks maner du:

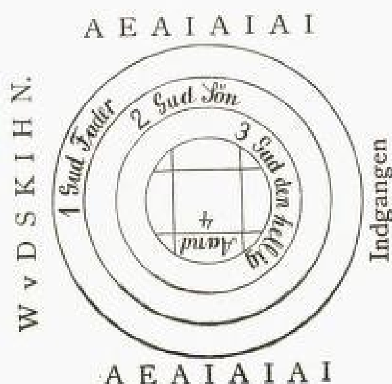
Jeg N.N. maner dig, Lucifer eller dine Brødre ved det hellige Evangelium, som skal prædikes over den ganske Verden, ved Jesu Kristi Død og Pine, ved hans Vrede og Unaade, ved hans Godhed og Barmhjertighed. Jeg besvær dig i den hellige Trefoldigheds Gud Fader, Søn og Helligaands Navn, at du skal sige mig, hvad duet (?) er i Jorden, ved Sol, Maane og Stjerner, Planeter, Elementer, Ild, Vind, Vand, Jord og alle de hellige Engle i Himlen, som Liv haver, at du skal møde mig paa dette Sted i 3 Torsdags-Aftener. I 3 N. F. S. og H.aand.

Mere maner du:

Jeg N. N. maner dig, du onde Aand og Djævel fra det Sted, de afdødes Guld, Sølv og Liggendefe eller Penger du hidtil har havt at regjere over, paa dette Sted, jeg skal mane dig i det Fjeld, som ikke er gaaendes, i det Vand, som ikke er rindendes, og der forblive, til jeg maner dig derfra tilbage. Jeg besvær dig ved Jesu Fødelse, ved Jesu Død, ved hans Opstandelse fra de døde og ved hans Opfart til Himlen, ved alle »Wunder«, Jesus haver gjort i Himmelen og paa Jorden og i sin Gudom, ved Sol, Maane og Stjerner, Planeter og Elementer og alle himmelske Curpora, og i den hellige Trefoldigheds Navn, F. S. H.aand. Amen, Amen, Amen. Saavist som dette nu er Guds Ord, saa vist skal du, onde Aand, drage bort, vige og forsvinde, ligesom Røg i Luften, og alle Rude skal sige og vise mig Stedet, hvor Skatte, Guld og Sølv eller Penge, ligge. In Nomine Pateris Filius à Spiritus. Amen, Amen, Amen.

Straks gjøres Ringen, og siden læses Fadervor. Og denne Ring skal gjøres paa det Sted, som man vil grave omkring. Over eller ved Ringen(s) Begyndelse skrives udenfor Ringen disse Bogstaver:

Se denne Figur viser dig, hvordan du skal omgaaes:

Saa vist som det er Verdens 4 Parter, saa vist skal du, onde Aand og Djævel ned i samme Sted, som du kom ifra, og ei tage noget med dig af alt det, Gud Fader haver gjort, Menneskene til Gavn og Gode. Jeg besvær dig ned igjen til samme Sted, du kom ifra, og det under Solens Opgang og Nedgang. Nu besvær jeg dig, du onde Aand og Djævel, i den Hast, som g R L T blev førstefødt, og i den Hast, som Josva bød Solen at staa stille i Gibeon og Maanen i Askalons Dal. Og det skal ske i den store Guds Navn, som bevarede Daniel i Løvekulen, og alt, som helligt er, ved Himmelens Firmament, saasom: Sol, Maane og Stjerner, Elementer, Vind, Vand, Jord, Ild, og det i den hellige Trefoldigheds Navn, F. S. H.aand. Amen. Amen. Amen.

No. 1445.

At binde nedsat Gods.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

I Jesu Navn! Det Gods som (er) her før lønligen og her er nedsat, binder og fjettrer jeg med 3 Guds Baand, som er Gud Fader, Søn og H.aand. Jeg tvinger og maner eder, I 8 Helvedes Fyrster, som er: Lucifer, Belsebub, Astarot, Satanos, Stubis, Deis, Janus, Dracus Bilial, at I med eders Selskab viger herfra og leverer dette Gods i Menneskers Hænder. Hermed træder jeg an[1] med min Fod, Jesu Maria Søn raade mig Bod og give mig Mod, og modigt at stande, jeg og Godset, i det hellige, velsignede Guds Navn, indtil jeg det annammer med min Haand. I Gud F. S. og H.aand. Amen.

No. 1446.

Formaning at mane Dragen af sit Sølv og Guld, som skal ske St. Hans Aften.

(Efter V og Z).

Hadeland	*Sandeherred*
1789.	*c. 1800.*

Dette skal jeg fra dig mane ved Dagsens Lys, ved Nattens Formørkelse, ved 10 Guds Fingre, med 12 Guds Engler. Jeg skal mane

[1] Rettet af Udgiveren for »and«.

dig i det Fjeld, som ikke er gaaendis, i det Vand, som ikke er rendendis. Ja, Jomfru Maria skal maale dig saa smaa som Sølvgnisel. Jesus svarede: Jeg skal gjøre det ved verbum dei[1]. Amen.

No. 1447.

[Ved Skattegravning.]

(Efter T, NN og NN*).

Moland (Telemark)	*Eker*
c. 1800.	*c. 1800 og c. 1850.*

Besvær(ge)lsen[2].

Du store Lucifær, som haver Magt over alt skjult Gods, som Guld, Sølv og Penger, jeg maner dig, du viser mig[3] T: H: L: ved den store APolP ovi dra Avogrsen T: L B og møder i Aften paa hvad Sted, jeg maner dig; og du store Holofernes did maner dine Engle[4] nemlig næste Siden følger:

Svelelus	H: H: L:
Anqvinnus	S: G: D
Natani	A: T: G
Rabinius	e: D: T
Schaliebius	K: Z: Z: D:
Mlcalnius	H: K: V:
Gabinins	K: V: M:

Doctor[5] Factus te Hovmester Englius D: V: B: fornemste Djævel, samt Luxenborg, Hovmester og bedste Ven, hvilke allesammen skal usynlige fremvise mig den forborgne Skat, hvor den er at finde. A. B.

Den, som disse Besværinger vil gjøre, maa først gaa hen, hvor han mener Skatten er at finde, en Tosdags-Aften Klokken halv Tolv og medbringe dette Qvist— Qvartus[6]; for uden dette har han hos sig og

---

[1] V: verbom die.

[2] NN: En Skrække-Maning.

[3] NN fortsætter herfra saaledes: T Y Z ved den store Apolyon. P. A. Zvanton Zver ta alagon Lap Kjona og den store Avgolsen T. ZR.

[4] NN fortsætter: Zvelax H. Z Angvinus g o H K glabi bink A T G Rub binius DEI Kanius H. K. I.

[5] NN fortsætter: Factus Hofmester og P. Dastis samt Luxenborg med hvilken alle sammen synlige skal fremvise o. s. v.

[6] NN: en Qvint, Qvarue eller Fosserus kaldet, som koster 2 Spd., som han endelig maa have hos sig, samt en liden Pose o. s. v.

en liden Pose med Kjerke-Jord. Og naar du kommer til Steden, som Skatter er, da gaar hen tre Gange baglænges og maner førbemældte Aander frem, som da kommer usynlige. Og naar han har faaet det skjulte Gods, begynder han disse »Sværiger« for at faa Aanderne tilbage.

Jeg besvær dig Apolona, at du lader mig beholde dette[1], og at disse K: F: L: T: P ╤ ╤: Dalex Gudinder P: N: A: V: X: E: P: D. Og saasnart du tager Skatten, da læs du disse Navne:

Ivelas	E: E: H. E:
Drelos	H + T: X:
Staa Piconus . .	B: D: V:
Daafinus	G: X . . F:

Derpaa læs[2] disse Ord:

Carstiam Divians Laper Larsdenas Ihas Biøn Gvoner 11 te. Naar du leder efter Penger i Jorden, da maa du endelig binde den Aand A: S: M: S: +: D T: F: D P: E G: F:

11.

Djævle-Citationer.

No. 1448.

[Forsværgelse.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
ca. 1780.

Gak til en Korsvei og det 3 Torsdagsaftener og sig 3 Gange: Lucifer, Ac Ac Ac. Den tredje Aften kommer (han) sildig og spør, hvad du vil. Da siger du, hvad du vil. Han svarer, at dersom du vil under-

[1] NN fortsætter: og disses Værdier K X I I 2 f. I T I Dabu + Gudindi P. H. 81 + + E P D E, og naar du tager Pengene til dig, da sig: Ivelius E E H Derialus H F T E Scorpioorius B D I Daninus S F I.

[2] NN fortsætter: den Salme: Vor Gud han er saa fast en Borg, og disse Ord: Epeir Divinis bagna Lapeluf Denaans Finis Benir valeranne Olal Banerd gjønen.

skrive denne Kontrakt med dit eget Blod, saa kan du bekomme alt det, du forlanger af mig og forlanger mig til at udrette for dig.

Kontrakten lyder, som følger.

Jeg, N. N., forlanger Tjeneste af dig, du unge Lucifer og Lukemborgs Hovmester, ved den levende Gud; saafremt du er mig lydig at høre dig med Liv og Blod til, til evig Tid, Legem og Sjæl, og efter Døden høre dig til — (i) Evighed, og ikke selv være raadig et Haar paa mit Hoved. Ingen Forandring og ingen Gjendrivning skal høres af mig, saasandt du udretter alt, hvad jeg forlanger af dig. Og til den Ende underskriver jeg med mit eget Blod, at jeg forsværer at tjene Skaberen og den hellige Trefoldighed mere hverken i Ord eller Sakramenter, hverken i Liv eller Levnet, Nat eller Dag, sovendes eller vaagendes, hverken i Ny eller Neden, indtil min Dødsstund. Saa skal den høre dig til, som med dette Blod har underskrevet.

Denne Forskrift eller Kontrakt haver Djævelen færdig og vil have undertegnet Navnet.

Dette er et rigtig Udtog og Kontraktens Indhold.

No. 1449.

Forsvergelse.

(NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Naar du vil have udløst de Afgrunds-Engle, da skal du om Morgenen, naar du staar op af din Seng, sige saaledes:

Jeg forsvær dig, min Gud, som mig haver skabt. Jeg forsvær dig Jesus, som mig haver gjenløst. Jeg forsvær Gud den Helligaand, som mig haver helliggjort, at jeg aldrig vil tilbede dig eller tjene dig mere efter denne Dag, og aldeles svær mig med Legem og Sjæl og Blod under den ypperste Afgrunds-Engel og Høvding, den unge Lucifer, og svær mig under hans Magt, at han skal tjene mig i alt det, jeg forlanger af ham og begjærer at udrette, og derpaa underskriver jeg dette med mit eget Blod til Forsikring og Underpant, saafremt han udretter, hvad jeg byder og befaler ham, og derpaa undertegner jeg denne min Haand med mit eget Blod.

NB! Den Dag, som du vil løse ham ud, skal du opstaa i Djævelens Navn, iføre dig dine Klæder i Djævelens Navn, og alt hvad du gjør, saa sig, at du gjør det i Djævelens Navn.

Og saa fremdeles: Fader vor etc. etc. etc.

No. 1450.

Forberedelse til Troldoms Konst.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Primo.

Naar du vilt gjøre noget Experiment etc., men ☾ er 2de Dage gammel, da skal du før Solens Opgang skrive mod Øster, men er ☾ 6 Dage gammel, imod Vester, 8 Dage gammel ☾ i Sønder, 10 og 12 Dage mod Norden og 14 Dage gammel imod Vester før ☉ opgaar. NB. Du skriver med en Pen af den høire Vinge af en Andrik eller Han af Anden. Item til alle Slags Experimenter læses denne Besvær(g)else:

Jeg besvær Eder alle Djævle fuldkommen ved Himmelen og Jord. Jeg besvær Eder ved Guds Søn, født af Jomfru Maria. Jeg besvær Eder ved den, som er undfangen af den Helligaand, og ved ham, som kaldes det hellige Guds Lam. Og besvær jeg Eder, at I bliver kraftige, saa at jeg ret kan gjøre og berede alt det, jeg vil og kan forsøge.

Herre Jesus Kristus, Guds Søn, som levende er og mægtigen velsigne + helliggjøre [1] og stadfæste disse Forsøgelser ved din Almægtighed, at de blive læst kraftig til det, som er omskrevet, ved den hellige Guds Kors +, ved hans Almægtighed + og ved hans Kraft i Helvede.

No. 1451.

[Fadervor bagvendt.]

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

ca. 1770.

Amen Evighed (i) Herlighed og Kraft og dit er Riget thi, ondt fra os frels men, Fristelse udi os ikke led, Skyldnere vore forlade vi som

[1] Y: helliggiørelse.

Skyld vor os forlad og, Brød daglige vort os giv, Himlen i er han som[1] Jorden paa Vilje din vorde, Rige dit tilkomme, (Navn) dit vorde helligt, Himmelen (i er som) du vor Fader.

No. 1452.

At løse[2] . . . . . . man vil det.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Jeg besværer eder, I Djævle, jeg maner eder, I Djævle, jeg maner eder, I Førster[3] Bufo + eller Jachel + eller Richel +, eller hvem du vil have. Jeg maner eder ud ved Himmel og Jord, ved Sol, Maane og Stjerner, ved Gud Fader, Søn og den Helligaand, ved Guds Majestæts Kraft og ved de hellige Patriarker og Profeter, at I aldrig skal stedes Hvile eller Rolighed enten i Helvede eller Jorderig, i Luft eller Vand og ei paa nogen Sted, førend I faar fuldkommet, hvad jeg beder[3], og aldrig have Ro paa nogen Sted, førend det er skeet og forrettet.

No. 1453.

Konst at mane Fanden til sig.

(Efter U. Trykt i Theol. Tidsskr. R II, B X Side 215).

?
1790.

Gak Jule-Nat ud til en Korsvei og naar Klokken er 12 om Midnat gjør denne efterfølgende Circul i N. G. F. S. og H. A., og bliv du staaende midt udi den.

---

[1] Y: paa.
[2] Skrevet med Runer; ligesaa de følgende Ord, der er saa korrumperede, at de ikke lader sig tyde.
[3] Skrevet med Runer.
[4] Ligesaa.

Sig saa disse Ord tre Gange med høi Røst: Jeg besværger dig Alrax, Algæsma, Jurcha, Syorcha i N. Gud F. S. og H. A., at du lader dig se i en god Skikkelse og uden nogen Bulder og Forskrækkelse her indenfor denne Kreds eller Circul.

Han kommer strax, og du faar, hvad du begjærer.

NB. Men dette maa du agte, at du skal have Christi Legeme og Blod under din høire Fod inde i Skoen og staa derpaa, naar du maner ham.

No. 1454.

Konst at mane Fanden til sig.

(Efter U).

?

1790.

Gak en Torsdagsmorgen, naar Klokken er 12, til den nordre Kirkedør og ungefær 9 Trin lige for (den), og fra Kirkedøren gjør denne efterfølgende Circul med en lang Kjæp. Denne Circul skal gjøres rundt om i N. G. F. S. og Gud den Helligaand, som her staar for dig. Gak saa i F. . . Navn de 9 Skridt baglænds fra Kredsen til Døren, og vend dig om til den venstre Side, og læs saa 3 Gange ind i Hullet, nemlig Nøglehullet paa Døren, i F. Navn, og hver Gang du læser, sig saa disse Ord:

Klaus med Næsen,
Rold med Fod,
est du herinde
saa kom herud
i F. Navn!

Naar du har sagt disse Ord 3 Gange, vend dig saa om, og gak da samme 9 Skridt baglænds fra Kirkedøren til Kredsen igjen, og vær snar at komme i Kredsen eller Circulen.

I det samme aabnes Kirkedøren, og en Person lader sig se for ham. Han tilspørger dig: Hvad vil du? Svar ham saa, og begjær af ham, hvad du har Lyst til; saa faar du, hvad du begjærer.

NB! du skal staa op i F. Navn, og alle dine Klæder skal du have vrange paa dig og dem skal du iføre dig i F. Navn.

Gak saa i F. Navn til Kirkedøren.

No. 1455.

En anden Konst at mane Fanden til sig paa.

(Efter U).

?
1790.

Gak tre Torsdagmorgener til en Korsvei, som løber hen i Øster og Vester, Sønden og Norden. Gjør en enkelt Circul omkring i G. F. S. og H. A. Navn med Kors midt udi, og staa du midt udi Kredsen og sig disse Ord tre Gange hver Gang med høi Røst: Reman. Den første Torsdag lader sig se en Person, som straks forsvinder. Den anden Torsdag lader han sig atter se, men vil dog ikke komme frem. Den tredie Torsdag taler han med dig, og faar du da, hvad du begjerer.

NB. Naar du maner Aanden fra dig igjen, skal du sige til ham: Fordi du er kommen sagte og fredelig og stille til mig og du har svaret mig paa min Tale og gjort efter min Vilje, saa takker jeg Gud, i hvis Navn du est kommen. Gak du derfor med Fred bort igjen til dit Sted, og kom til igjen en anden Gang, naar jeg kalder paa dig. Saa gaar han bort, og nogen Tid derefter kan du gaa ud af Kredsen og gaa hjem. Men om det saa skede, at Aanden var gjenstridig og vilde ikke gaa bort, saa læs Fadervor tilbage en Gang; saa maa og skal han vige. Begynd at læse paa Amen til Fader saaledes, som følger og her staar:

Nema deh giv e i ner æ go net gam teg irre tid iht ed no ted arf so slerf nem es lets irfi ekki so del go ren ed lyks erov ed al rof go iv

mos red lyks e rov so dal rof go dørb eg il gad trov gad i so vig ned roi aap go aas nel em mih i mos e il liv nid eks eg ir tid em mok lit nu an tid ed rov teg il leh en el mih i re mos ud rov red af[1].

Førend du maner nogen Aand til dig, da gjør først din ydmygeste Bøn til Gud med høieste Hjertens Devotion og Andagt saaledes:

O almægtige evige Gud, som har skabt dit Kreatur til din Ære, Berømmelse og Menniskens Tjeneste. Jeg beder, at du mig tillader denne Aand N.N., som jeg vil mane og kalde til mig, at komme stille, fredelig og sagte til mig, der kan gjøre, hvad jeg befaler ham, der kan undervise mig i alt det, jeg tilspørger ham, der kan skaffe mig alt, hvad jeg forlanger af ham, og ikke i noget tilføie min Sjæl og Legem nogen Skade. Dog hertil ske ikke min egen, men din Vilje ved J. K. din enbaarne Søn, vor Herre. Amen.

No. 1456.

En ret Maning til løse ud med, som følger.

(Efter Y. — Trykt i Illustr. Tidende for 1874, i Skillingsmagasinet for 1859 og i »Svarteboka« 1859).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Jeg maner dig Egin, Mestort, Meæsto, Fulus, Africo, Collo, Witz ved Elohim, Elohe, Zebaoth, Elion, Escherthie, Adonai, Job, Tetrag(r)ammatton, Sagai. Jeg maner dig, Beelzebub, Lucifer, Safel Agel. Jeg maner Eder ved Cherubim, Seraphim, Michael, Gabriel, Raphael, Jeremjel, Uriel. Jeg maner dig Belial, Astorat, Eliatil, Karmatia ved Kajoth, Ophanim, Oralim, Malachim Isophim. Jeg maner dig Sexal i Øster, Sarael i Vester, dig Caral i Sønder og Allitarius i Norden. Jeg maner dig Saran, Carvel, Totafell, Sessec, Troffel, Egel, Ugalesfell, Astrod, Wabgract. Jeg maner dig Jael, Schabo, Agabe. Jeg maner Eder alle, I fornævnte Djævle ved Guds Væsen, Hellighed, Kraft og Magt. Jeg maner Eder alle Djævle, som er opnævnte. Jeg maner Eder alle opnævnte Djævle ved alle Tegn, som Gud haver gjort. Jeg maner Eder ved Jesu hellige Legem og Blod, i Navn Gud Faders og Søns og Helligaands, at I ufortøvet komme.

[1] Rettet efter U*.

12.
At uddrive og at binde Djævlene.

No. 1457.

At uddrive Svaghed af et andet Menneskes Legeme.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Dig binder jeg med samme Baand, som Jesus Kristus bandt Djævelen med i Helvedes Afgrund. Jeg forbyder dig, du røde Rose, som er i dette N.N. Legeme, ved den Almægtiges Magt og Kraft. Dig forbyder jeg ligesaa hart, som Gud forbød de onde Engle i Himlen, at du nu aldrig efter denne Dag skal pine eller plage, værke eller udbryde hevne eller brænde denne Guds Tjener enten i Hoved eller Hals, i Øien eller Ansigt, i Hænder eller Ben, i Arme, Sener eller Blod eller i nogen hans (eller hendes) Lemmer eller Ledemod. Men du skal forsvinde som Dug for Dag: du skal forsvinde, saasnart Presten staar for Alteret og tager Aflad og Vin og vender om til Jesu Kristi Legeme og Blod. Du skal aldrig gjøre dette Menniske N.N. mere Men end du laa under en rodfast Sten. Du skal strax sky og fly for Guds gode Engle. Du skal hverken bryde eller buldene. Du skal ingen Bolig, Plads eller Sted have i dette Menniskes Kjød eller Krop. Du skal aldrig komme her mere hverken i Aar eller saa længe, dette Menniske lever.

I Navn Gud Faders, Søns og den Helligaands. Amen.

No. 1458.

Trusel for Satan[1].

(Efter M No. 2; ogsaa afskrevet i K).

Skaabu (Kvikne)
c. 1860.

Dig, du urene Aand, befaler ikke jeg arme syndige Menneske, men det uskyldige Lam og Guds kjære Søn Jesum Kristum vor Frelser, som

[1] Overalt i Formelen skrevet: Sattan.

er en vældig Herre over alle Kreature og vil hævne sig paa dig og alle dine Paarørende med Ild. Videre: du slemme Satan! jeg byder dig ved Djævelens og de Dødes Dommer og ved al Verdens Skaber, ja ved den, som haver Magt til at fordærve dig i Helvedes Afgrund, at vige ud fra denne He(r) Jesu Kristi Tjenerindes Kreatur. Jeg byder (dig) ei ved min uværdige Tjeneste, men ved den Helligaands Kraft at rømme ud af denne hans Tempel. Vig bort, du stygge slemme Satan, Forfører, du Løgnens Aand og Fandens (!) Fiende, men for den høieste Guds Søn! Fredens Gud træder Djævelen under vores Fødder inden kort Tid. Hannem ske Ære fra nu og til evig Tid. Amen.

Læs denne Bøn 3 Gange og den 29de Davids Salme 3 Gange og dit Fadervor og læs Velsignelsen.

No. 1459.

Hvorledes man skal binde den sorte Djævel.

(Efter A, T, W, Z og e. Tidligere trykt i Theol. Tidsskrift, R II, B X, Side 217).

Jeløen (Rygge) c. 1780. *Hadeland* 1793. *Sandeherred* c. 1800.

Moland (Telemark) c. 1800. *Urskog* 1815.

Naar du først haver manet den ud[1], skal du trine tre Skridt tilbage, og betegn dig med 3de Jesus Kors[2], først for dit Hoved, saa for dit Bryst og saa for dine Fødder; læs saa Fadervor og det strax. Derefter siger du saaledes: Udi hvis Navn disse Djævler ere udløste af Helvede, udi samme Navn skal de[3] og føres did igjen, fordi[4] du og dine Medbrødre brød op imod Gud og vilde være ham lige — blev derfor nedstødt i den Afgrund, hvor du og alle dine skal blive; derfor vilde jeg bede

[1] T og W begynder saaledes: Du skal gaa 3 Trin tilbage o. s. v. W forbinder Ordene: »naar du — ind« med Overskriften, hvor der dog istedetfor »den sorte Djævel« læses: »de onde Aander«.

[2] I W skrevet: +.

[3] Saa T, W og e. — A: du.

[4] Istedetfor: »fordi du — — skal blive« har W: »efterdi de formedels deres Ulydighed af Gud selv ere udkastede i den fæle Afgrund, hvorfra de aldrig maa komme, men stædse bliver.«

Gud, at han vilde hellige dette Sted, som jeg nu staar paa + + +[1] og maner dig, Lucifer[2], + + + med alt dit Selskab sammesteds, som du kom fra, og det i Navn: Fader, Søns og Helligaands Navn.

Og synger den Salme: Vor Gud han er saa fast en Borg.

No. 1460.

At binde onde Aander.

(Efter T og W).

Hadeland *1793.* *Moland (Telemark)* *c. 1800.*

Nu for Kristi underlige Tegn[3] og 9 blodige Kors, jeg gjør for mig[4], være de onde Aander under i Helvede! Som[5] blodsottige Kvinder fik sin Helbred igjen, som Kristus spisede 5000de Mænd, som han opvakte fra de Døde, som de Spedalske renses, som de onde Aander uddrives af Mennisker, saa snart farer ud til Helvede! Saa snart som Kristus opstod fra de Døde om Paaskemorgen, far I hen til Helvede! Som Gud kom til Verden, og saa snart som det skjede, (som) Kristus siger til en Beslutning, saa snart som Jomfru Maria fød(t)e Sønnen Jesus Kristus, saa snart være dette med Guds Ord, i Navn Gud Fader, Søn og Helligaands! Amen.

---

[1] T udelader de 3 Kors og fortsætter: »at disse Djævle i(n)gen Magt med mig, og maner jeg Lucifer med alt dit Selskab til same Sted, du kom fra. Jesu Navn, Gud Fader og Helligaands Amen. Sjung saa« o. s. v. Omtrent paa samme Maade ogsaa W, der udelader: »derfor vilde jeg« o. s. v. og læser: »Ja, jeg maner dig,« o. s. v. Z begynder med: »Udi hvis Navn« o. s. v.; frembyder nogle formelle Afvigelser i det enkelte. — e udelader de 3 + her og straks nedenfor.

[2] Saa e. — De andre Opskrifter: du unge Buse.

[3] T: gudelige Teyng. W: gudelige Tekn.

[4] T fortsætter: saa snart være o. s. v.

[5] T: samt. — I det følgende enkelte formelle Afvigelser mellem T og W. Texten efter T.

XII.
Folkemedicinske Opskrifter.

No. 1461.

[For „Møg".]
(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Ffor møgh, So breend thet førsth med eth iern, och hug thet szo med et odher iern, och tag brød och spenz grøntth och salt, meng thet thill sammen och byntth thet oppaa.

No. 1462.

[For Galder.]
(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Ffor galla, So stick ther ind med eth iern, och bintth ther strax brød oppa i III daghe, och tag hwyd hestæ hor och gamell ister oc smør hesten ther med.

No. 1463.

For „Nagel".
(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

Nar hesten haffuer nagell i øffuith, Tagh glass aff en lampæ och gør thet smoth, och mengh thet med oliæ och med hwid widyæ oss, och ladh thet i hestens øghæ.

No. 1464.

[For sprængt Hest.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Nar en hest haffwer forfangetth segh, Soo æræ hans ørnæ kollæ och næssen rynnær, om hand haffuer hafft thet længhe; tha skall man ladhe follens odræ, och skall man giøre hannem en røgh wndher hans næssæ aff eth lyneth kledhe ssoo, ath then røgh gor i hans næsæbor, och skall man giffue hannem thet watn ath dryckæ som rw er sløpe vti.

No. 1465.

[At blive veltalende].

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Om tu kan ecky vel tallæ, Tag thet rødæ aff et eg oc blandæ thet med honnig oc drich ther aff inty eller tøser; thet help.

No. 1466.

[For ildelugtende Aande.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Om thin ande lucter ildhe, ollyæ oc plant med honig, og drik fastennes en (eller) tussær.

No. 1467.

[For Hestens Hoste.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Nar hesth ffor hosther seghh, tag en tielsteen och stødh smoo; nærthu gyffwer hessthyn edhæ, tha gyff hannem en hand ffwll ther aff och bland med haffvre, och gyff hannem i tree daghe.

No. 1468.

Nar hesth haffwer forfanget seg i vatn.

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Slaa hannem en odher oppaa hans kodhe i modh strolen, och gør en grød aff meellgyst och legh ther oppaa.

No. 1469.

[For Kverkebyld.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor qwerkæ byld, tagh thet hwydhe aff III egh, och gør thet tyll i god edickæ, och sla thet i hestyns hals; tag saa eth tree ssoo stortth som en tommelfynger och sso langt szom en arm och kleff thet i endhen och beveff (?) thet kleffnæ paa endhen och vdhen med eth band gort af blord ffast, ath thet ickæ aff goor, och stick thet in i hestens halss, och tag szo oss aff salviæ och klartth honnyg och thet hvidhe aff egetth och lyghe møghyth aff hwerth, och sla thet i hestens hals.

No. 1470.

[For Spenebyld.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor spenebøld, Tag honning och due møøgh, lyghe meget aff hvert, och gør ther eth plasster aff, och lægh paa spennæ; thet skall snarlige helpe med guds help.

No. 1471.

[Enebærs Virkning.]

(Efter S).

Vinie (Telemark)
c. 1520.

Nota bene.

Enæbær VII eller IX fastynes the størckæ menniskens hærnæ, the stadhich gører hans syndh, the ffor varer hans syndh, the rensæ brøsthet, the klar gører røsth, the ffor driffve onth vædher i bwgh, the størckæ mawen, the gører menniskæn well ethendes, the for driffvæ ræbæ och dugæ for allt edher eller forgifftelzæ, the (dugæ) ffor bollen nyræ, the dughæ for sywghæ, som hedher paralisis, the brydhe steen och vermæ marwen i menniskens ben och gører mennisken godh ondhe.

No. 1472.

[Forskjellige Slags Salver.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)
c. 1520.

1. Thill grøn sal(u)æ.

Tag wox, harpix, grøn olyæ och spenss grøntt sywdhe thet thill hobæ.

2. Gull sall(u)æ.

Tag wox harpex, buckæ tællæ, eller olyæ.

3. Graa been sal(u)æ.

Tag wox, calami, gledæ terpentin, man olyæ och lad thet sywdhe thyll sammen.

4. brwn saluæ thill been.

Tag gledæ, honig, wox koberslag och sinober oc bomolyæ; thet skall sywdhe thil hobæ.

5. Item annen brun saluæ: wox for nitzæ och gledhæ lys-olyæ, miniæ; thet skall sywdhe thyll hobæ.

6. Item annen brun salue.

vox ister oc piserodh, koberslag och gledhe.

7. Item grøn welæ salwæ: olyæ, yster, spens grøntth och bvckæ tallæ, calami oc gledæ.

8. Item guldrag sa(l)uæ: wox, huit røgelzæ, haldelen, oc bomolyæ.

9. Item annen guldrag sallæ:
vox, buckætallæ, horpex, brenth alun.

10. Item grøn lægesallæ
vox, harpex, spens grønt.

11. Item øølsalæ: Sywd en kannæ gotth øll med ewgtth søød, ynthyll ath niendhe parthen er igen, hørfrø, olyæ, salth och etikæ och sterk lud, och sywd thet tyvckt som grøød.

No. 1473.

[For Brystværk.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor brystwerck, Tag I lod ingefer, II lod lawrbær, II lod holzyrth, II lod kolyrt oc soo megett honig, som the kunnæ væll sywde vti, och thet sywdæ saa lenghe, som eth vngt høns; blyffwer thet for tyugt, tha skall thet spædes med honig soo, ath thet er althyd vigt, och thet skall man tagæ tyll sigh affthen och moren och inthet drekæ ther effter.

No. 1474.

At en Pige kan faa sin Maaneds-Tid.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Læg hende i en Seng. Tag saa nogle Næver Humle og kog det i Vand, til det bliver noget tør(t). Tag saa af den og bred den paa en Dug, og bred Dugen over, at Massen bliver imellem. Læg det paa Patientens Mave det hedeste, hun kan taale. Det kan ligge paa en halv Time. Da det bliver næsten koldt, byttes (det) om med nyt og dermed kontinueres i 4 eller 5 Timer, da man lader spring(e) Rosen-Aderen under Knugelen (!) inden paa Foden. — Af dette Omslag løsner Forstoppelsen og kommer Blodet til at løbe i Aarene igjen, at den allerværste Forstoppelse maa vige for dette Middel.

No. 1475.

[For Hovedpine.]

(Efter S).

Vinje (Telemark)

c. 1520.

Ffor alskøns sywgæ i howed, Tag hel anyss, oc riff rogbrød och gamelt øll oc smør oc eneber, och sywdh vell thyll hobe vti en leer grytthe vndher lwckt søød, och gør ther aff en sørpæ, och svb thet gantzskæ hett med en skiæ och syden ickæ ædæ eller drekæ ther effther vti II eller III tymer, och hollæ teg varm ther effther.

No. 1476.

Mod det kvindelige Blodflod efter Fødselen.

(Efter H).

Fron (Gbdl.)

c. 1750.

Tag Jernfil-Spon af forrustet Jern, en Theske fuld, visk i Ost eller The og giv ind; (det) stiller Flodet.

No. 1477.

For Koleka eller Buge-Rev.

(Efter X).

Strømsø (Drammen)

1777.

Som kjøbes paa »Apeticke«, som maa være sikkert og forsvarligt et Slag, som hedder Scordium[1] for 4 ß.

Dette skal tages ind som en halv[2] net hver Gang.

[1] X: at skaardi om.

[2] X: hald.

No. 1478.

For Vand hos Faar og Fæ.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag ulæsket Kalk og Salt og giv dem, og derpaa faste for Vand i 3 Timer.

No. 1479.

At beholde friske og fede Heste.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Tag lepar Antimoni 2 l., til hver om Gangen 1 Lod a 2, og pulveriser og giv paa fugtet Havre, 1 Pot til Loddet. De skal drikke vel Aftenen tilforn, og intet For om Natten. Og giv dem saa den Dosis om Morgenen 1/2 a 1 L. ad 1 1/2 a 2 Lod; og ikke drikke før om 2 Timer. Og siden lunkent Vand, men lidet For.

Dette renser Blodet for Kværk, Orm og Kolika.

No. 1480.

Konst, at Hestene ikke skal faa Kversillen.

(Efter I og a).

Romedal *Fron (Gbdl.)*
c. 1780. *c. 1830.*

Tag en Spegesild og udtag dens Indvold og opfyld den igjen med Raatjære og læg den bort og lad den fryse; stik den siden i Hestens Strube, saa han faar den i sig hel og holden. Gjør det Høst og Vaar; saa skal ingen have Magt til at faa den paa dem.

No. 1481.

For det røde paa Kjør.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

Da gni et Skud Krudt og sæt (det) i et Støb i en Pægel Vinedike og indgiv Koen (det) kalt.

No. 1482.

For Heste-Kopper.

(Efter b).

Hurum
c. 1780.

1. Efterbyrden af en Kvinde; 2. Bævergjeld; 3. Sevenbom; 4. Fenum græcum; 5. Hvid-Kobber; 6. Tusia; 7. Krudt; 8. Spansk-Grønt; 9. Dyvelsdræk.

Kog det i Silde-Lage og siden deri godt Øl og Heste-Pis. Varm og rør det vel alt og kom (det) i et Horn og indgiv Hesten to eller tre Gange deraf.

No. 1483.

Naar Melken løber i Vand og formindskes.

(Redigeret efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Man indgiver Koen Aloe-Ekstrakt.

No. 1484.

For Trol[1] i Natura.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Gylden-Plaster at lægge paa det onde Sted.

No. 1485.

Om Forkjølelse i Legemet.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skal de tage en Bøtte af sin egen Urin og lægge deri en gloende Sten, dække sig vel over Hovedet med et tæt Klæde rundt om og sidde over den Damp, til du sveder. Slaa det bort paa en †Vei.

No. 1486.

[For Naal i Halsen.]

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Har nogen Naal i Halsen, da skal han tage Nyseurt. Saa løsner Naalen.

No. 1487.

For Tunghørelse af Kulde.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Man skal tage nogle Flinte-Stene, gjøre dem gloende, en efter anden, og kaste dem i sin egen Urin og lade Dampen stige op i Øret. Er ofte forsøgt, men mange Gange[2].

---

[1] Skrevet med Runer.

[2] Opskriften her korrumperet.

No. 1488.

Hvorledes man kan fordrive Hoste fra Hestene.

(Efter U).

?

1790.

Tag 5 Hønseæg, læg dem imod Aftenen i sterk Eddike. Naar du ser om Morgenen, at den yderste Skal er bleven blød, saa træk Tungen vel ud af Munden paa Hesten, som hoster, saa at han skjunker dem vel ned. Saa hjælper det sandeligen. Det har en vel erfaren Hestedoktor lært mig, og har ellers holdt det for et hemmeligt Stykke.

No. 1489.

Om en Hest skal blive gammel eller ei.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

I Hestens Næse er en hvid Rand, og paa dette sorte Hul er en hvid Plet eller dyb Hule. Jo nærmere samme Hule kommer imod den Streg eller Rand, jo kortere Tid er der tilbage af Hestens Alder.

No. 1490.

Epilep(s)ia.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Om den Syge kan hjelpes.

Stik ham i Øret med en Naal. Føler han det ikke, er ingen Raad. I det første han falder, slaa en Aare og giv ham et Lod deraf med Galden af en sort Canis. Da faar han det aldrig mere.

No. 1491.

Om syge Kreature kan hjælpes.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)
c. 1780.

Skjær dem med en Kniv i Rumpen eller Øret. Bløder det stærkt, hjælper det; kommer lidet Blod, da giv den ingen Lægedom.

No. 1492.

For Svaghed paa Lungen.

(Efter U).

?
1790.

Da skal man tage rindende Vand imod Strømmen, sigtet Rugmel og Smør dertil og koge deraf Grød. Denne Grød skal den Syge fortære Aften og Morgen med godt Øl paa en Maaneds Tid længe, dertil og brug en Extrakt.

No. 1493.

For Lungesot.

(Efter U).

?
1790.

Kjøb et Stykke Allun saa stort som et Hønseæg, samt og Laurbær og en Haandfuld Reinfan[1] og stød det tilsammen i en Morter og giv det syge Høved[2] en halv Eggeskal fuld heraf tre Morgener efter hinanden og giv Fæet straks at drikke derefter, at det kan skylle ned i Halsen. Det hjælper.

[1] U: Reegnfang.
[2] U: hovet.

No. 1494.

Vil du gjøre en Pige eller Kvinde begjærlig efter Naturens Lyst og Leg.

(Efter U).

?

1790.

Da giv hende noget confectie Alchermes[1] ind i Vin, The eller i andet Drikke; saa lader hun sig lettelig overtale til Legems Omgjængelse. Denne confectio Alchermes styrker meget Hjertet, Hjerne og det hele Liv paa de gamle bedagede Mænd og opvækker og ophidser hans Natur til Veneris Spil og Leg, at de kan perfekt udrette, hvad de i saa Maade skal forrette, naar de noget tilforn indtager noget af den confectio i Vin eller fransk Vin.

No. 1495.

Et approberet Middel til dermed at opvække en til Veneris Begjærlighed.

(Efter U).

?

1790.

Oleum cantharidum[2] per infusionem. Hermed skal penis og scrotum smøres.

No. 1496.

For Lungesot.

(Efter U).

?

1790.

Kjøb paa Apotheket sur Stenolie for 2 Skilling, og gnid Munden og om Tænderne dermed og i begge Næseborer 3 Torsdag-Morgener tidlig, før Solen staar op.

---

[1] Saa U*. — U: Alehermes; længere nede: Atehermes.

[2] Skrevet med Lønskrift, hvis Nøgle tilføies. Baade Lønskriften og Nøglen er adskillig korrumperet i U, men i det hele korrekt i U*.

No. 1497.

[Middel mod at blive med Barn.]

(Efter NN).

a.

Eker

c. 1800.

De Midler, som gjør Ufrugtsommelighed, kalder man i Apotheket: Medicamentum Atocium.

b.

(Efter e).

Rygge

c. 1780.

Giv hende Mercurium.

No. 1498.

For Skab paa Kreatur.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Mosius-Salve, Amoli og Amatius, Divelsdrik og Bøvergjæld.

No. 1499.

For Sveden at fordrive.

(Efter NN og NN *).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Fil smaat Kobber og strø i Strømperne; gjør det 10 eller 12 Gange om Sommeren. Saa bliver dine Fødder altid tørre, og Lykke følger dig dermed.

No. 1500.

At faa en god Stemme.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Drik Morgen og Aften et Fennikel-Vand; deraf faar man et godt Bryst og en god Stemme.

No. 1501.

At bevare Kreatur for Skrub.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Divelsdrik, som er lys-rød, naar du skjær i den, Bævergjæld, som er gul, meyng det i Salt og giv Kreaturen.

No. 1502.

Mod Hoved-Pin(e).

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Tag 1/4 Unze Ingefær, læg den i Hvidvin og drik det. Da gaar al Hovedpine bort.

No. 1503.

Til Plaaster.

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Allebast og Galmei, Sølverglit og Prinse-Metal, Blegvit for 6 ß a hvert Slag. Alt dette maalis tilsammen; kom deri Bomolje, meyng det til(sammen)[1].

[1] Her fortsættes i samme Linie med Formular No. 1504.

No. 1504.

For Arme-Ros[1].

(Efter T).

Moland (Telemark)

c. 1800.

Suvelrint og Smør paa.

No. 1505.

Et Øien-Vand.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Tag et haardkogt Æg, skjær det op og tag Blommen ud; i dens Sted læg hvid Vitriol som en Ært deri. Da bliver den til Vand. Naar dette slaaes igjennem en Dug, er det et yp(p)erligt Vand for Øinene.

No. 1506.

At gjøre Piger giftegalne.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Giv dem ind et Stampe-Pulver, som kjøbes paa »Apotækket«.

No. 1507.

At et Skjut[2] ikke skal tage sig med Føl.

(Efter NN og NN*).

Eker

c. 1800 og c. 1850.

Giv hende ind den Lud, som er kogt utvindet Garn udi. Saa tager hun sig ikke med Føl det Aar. Men giv hende Kviksølv. Saa tager hun sig aldrig med Føl.

[1] Maaske staar der i T: Anver ros.

[2] NN: Skyd.

No. 1508.

At gjøre en liden Hund af et stort Slags.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Giv en Hundehvalp Brændevin, 2 Lod, otte Dage imellem hver Gang, og smør den med Brændevin. Saa vokser den ikke mere.

No. 1509.

For Blod-Knippe.

(Efter A).

Urskog

1815.

Naar en Hest haver faaet Blod-Knippe, saa kjøb Spiger Olin og vadsk ham med.

No. 1510.

a.

At faa En til at drikke Brændevin.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Giv ham ind Salamonium Sacarum Saturni. Saa drikker han Brændevin al sin Levetid.

b.

At sætte Vattersot paa En.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Giv ham ind 2 Kvintin Sacarum Saturni.

No. 1511.

[For Kreaturene.]

(Efter A).

Urskog

1841.

Dyvelsdræg for 4 ß, Bøvergeld for 12 ß, Melpepulver for 12 ß, Rød Bolus for 8 ß. Disse Ting blandes tilsammen paa Brændevin og gives Koen en Spiseske fuld, naar den har baaret, samt i Oktober Maaned om Høsten i Fuldmaaned skal man give Kreaturerne en god Dram af ovenmeldte Sager, som kjøbes paa Elefant-Apotheket.

Løbe-Kugler kjøbes paa Apotheket og gives Koen, naar den ei vil løbe.

Noget, som bruges i Hesteklommer, naar man skjærer Hesten:

Harpeis for 4 ß.
Vinsten for 4 ß.
Alung for 4 ß.
Rød Bolus for 6 ß.
Drageblod for 6 ß.

Disse foranførte Dele stødes til Pulver og blandes i Klommene.

No. 1512.

At lave en Drik og give en Fylde-Hund, at han ikke drikker mere Brændevin.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Heste-Stald af et sort Føl, som ei har sprunget med nogen Hoppe, So-Mælk, Heste-Ved saa meget, du kan faa — thi deraf vil ikke falde saa meget — men af Heste-Stald, So-Mælk og Brændevin 1/2 Pægl af hvert, 2 Kvint. Spanskgrønt, 2 Kv. Salpeter og 2 K. Seneps-Blade. Hav dette i en gammel Butellie og sæt den i hed Aske i 3 Nætter at incorporeres. Si Drikken vel, inden den bruges. Tag den 3 Gange og giv den i lunket Øl eller The, naar han har sovet Rusen ud, da man gemenlig tørster; den anden halve Del sættes i Kjælderen og gjemmes,

ifald den første ikke skulde virke, og saa gribes til den anden i lige Maade. Er det Personer af stærk Natur, saa tages dobbelt saa meget Salpeter og Spanskgrønt og af Senepsbladene, og tillige 2 Lod Nyserod.

Drikken kan ikke gjemmes over to Maaneder god.

No. 1513.

For smitsomme Sygdomme eller dem, som haver dem.

(Efter NN* og a).

Fron (Gbdl.) *c. 1830.* *Eker* *c. 1850.*

Tag Enebær-Olje, Balsam og Salvie, hver for 2 ß[1]; 5 Draaber tages i en god fransk Dram saa hed, som den kan taales.

---

[1] NN*: lige meget.

XIII.

Tekniske Opskrifter

og

Taskenspiller-Kunster.

No. 1514.

At fiske uden Krog.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Stød Kokkel-Korn til Pulver og bland det med raad(d)en Ost. Naar du kaster dette i Van(d), og Fisken æder deraf, da flyder den op paa Vandet og lig(g)er paa Ryggen, at du kan fange den med Hænderne.

No. 1515.

At fordrive Væggelus.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Det er ikke en ringe Plage at blive bidt[1] af Væggelus i Sengen. For at befries fra disse Udyr tager man Brasiliansk Peber, koger den i Vand og bestryger Væggen og Sengestedet dermed.

Eller ryg Væggen og Sengestedet nogle Dage med Svovel. Da falder de døde ned.

---

[1] G: bidet.

No. 1516.

Et andet Middel at fordrive Væggelus.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Stød Salvie og bland den med Ædike og Olje og smør Stedet dermed, hvor de holder sig op. Da dør de allesammen.

Eller tage Faare-Galde og smør Stedet dermed. Da forgaar de ligeledes.

Eller kog pulveret (!) Svovel i Vand og bestænk Stedet dermed, og, hvis du sætter noget af dette Vand i en Skaal i et Hjørne af Sengen, sanker alle Væggelusene sig derhen og dør.

Eller tag Søløg, stød den til Pulver og bland den med bedste Vinædike; derefter drypper en Svamp deri og stryg Sengestedet dermed. Da dør Væggelusene.

No. 1517.

Lopper at fordrive.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag en Potte og bestryg den med Bukkefedt og sæt den ved Sengen. Saa kommer Lopperne dertil.

Eller:

Tag den Urt Alig, læg den i Sengen; hjælper. Eller læg den i Brøndevand og bestænk Kammeret dermed.

No. 1518.

Lus at fordrive.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Gjør en Ild og kast Kviksølv deri og hæng Klæderne i Røgen. Saa skal der ikke komme Lus i Klæderne siden.

Er probatum.

No. 1519.

At Hesten staar stille, medens den beslaaes.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Naar man vil lade en Hest beslaa, lægger man den en liden rund Sandsten i Øret og klø den med Haanden paa Øret. Da staar den saa stille som et Lam.

No. 1520.

At tage Skrift af Papir.

(Efter NN* og e).

Jeløen (Rygge) *c. 1780.* — *Eker* *c. 1850.*

Tag tørt[1] Harekjød og Hareblod[2] og Kalk og læg paa Papiret. Saa fortæres[3] Skriften[4].

No. 1521.

At fange Fugler uden Instrumenter.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag Oxe-Tunge, hvidt Kløverfrø og Kolfrø, kog dette i Leveren og strø det paa det Sted, hvor Fuglene opholder sig. Saasnart de æder deraf, bliver de liggende som døde, og da kan man fange dem med Haanden.

---

[1] NN* udelader: tørt.
[2] NN* udelader: og Hareblod.
[3] Saa e. NN*: forgaar.
[4] e fortsætter: at du kan skrive paany.

No. 1522.

At gjøre Høns og Ænder, som om de var døde.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag Bulmefrø (?) eller Jusqviane og kast for Høns og Ænder. Saasnart de æder deraf, falder de straks ned.

No. 1523.

At tage Fiske.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Humle, Smør, Honning, Gammelost, Bygmel, Brændevin, gjør en Deig deraf. Da kan du tage den.

No. 1524.

At mede med Krog.

(Efter e).

Jeløen (Rygge)

c. 1780.

Da smør Madiken, Krogen og Snoren vel med Cami (?) Olje, som paa den Maade skal være kjøbt paa Apotheket. Da bider Fisken vel.

No. 1525.

At føde Bierne uden Honning.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Lad en Høne stege, men ikke salte, og hæng den i Bi-Kuben, at den hænger frit. Da haver Bierne Føde deraf en hel Vinter og sparer Honningen.

No. 1526.

a.

Fange Fugle med Haanden.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Vil man fange Fugle med Haanden, lægger man det Slags Frø, Fuglene æde, i Brændevin og strø det paa Stedet, hvor Fuglene pleier at flyve. Da bliver Fuglene saa hovedsvimmel[1] deraf, at de lader dem tage med Hænderne.

b.

Fugle at fange med Hænderne.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Blød Byg i Ædike og kast det for Fuglene at æde. Saa kan man tage dem.

No. 1527.

At skille Vandet fra Vin.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Dette er et artigt Middel, som ofte kan komme til Nytte, da man ikke sjelden bedrages med Vin. Øs Vin og Vand tilsammen i et tomt Glas, dyp et ulde(n)t Baand i Vandet, indtil det bliver ganske igjennemblødt, lad det ved den ene Ende hænge i Glasset, og den anden læg i et Kar, som staar nært ved Glasset og er lavere end Glasset. Da trækker Baandet alt Vand af Glasset i vedstaaende Kar, at Vinen saaledes skilles fra Vandet.

---

[1] G: Hovedsvingel.

No. 1528.

At gjøre et Æble saa stort som et Hoved.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Stik et Hul i Æblet og fyld det med Ro-Frø og lad det dermed vokse.

Det samme kan man gjøre med Rødløg og andre Rodfrugter.

Probatum.

No. 1529.

At bevare Jernet fra Rust.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Man tager smaa affilet Bly og øser Bomolje derpaa, at det deraf ganske skjules. Dette lader man staa 9 til 10 Dage tilsammen. Derefter gjør man Jernet rent og stryger det over med denne Olje. Da ruster det ikke i lang Tid.

No. 1530.

At smøre Harnisk, Geværer og andre Vaaben, de ei skal ruste i 30 Aar.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Tag 8 Lod Bomolje, 8 Lod Klo-Fedt, 8 Lod Magnet-Sten, 8 Lod Hammerslag, 6 Lod Bimse-Sten og 1 Lod Eskefedt. Magnet-Stenen, Hammerslaget og Bimse-Stenen stødes først smaat i en Morter og slaaes igjennem.

No. 1531.

At tage alle Slags Pletter af Klæder.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Tag smaastødt Salt og Sværte, af hvert efter Behag; bland det sammen, smør det paa Pletterne, og naar det er indtørret, saa to det af igjen med Lud og tilsidst med varmt Vand.

No. 1532.

At tage Pletter af alle Slags Silke-Tøier.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Man brænder Forbenene af Faarene til Aske, gjør Stedet, hvor Pletten er, vaad med rent Vand, strør af Asken derpaa. Naar dette er tørt i Solen, væder man det igjen og strør Aske derpaa. Naar dette er nogle Gange igjentaget, toes det af med rent Vand. Da er Pletten borte, naar det er tørt igjen.

No. 1533.

At Drikkebroder ikke skal lugte af stærk Drik.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Naar man tygger Fialrod i Munden; da lugter man det ikke.

No. 1534.

Konst at skyde igjennem en Jernplade med en Blykugle.

(Efter U).

?
1790.

Du skal først lade dig gjøre en kantet Kugle af Staal, og lad den hærde vel haard. Læg den saa i Kugleformen, og støb Bly derom,

Saa kan ingen andet[1] vide, end at det er en Blykugle. Skyd saa med den af en god Bøsse; saa kan det ske.

No. 1535.

At skyde en Bøsse eller Pistol af uden Smeld.

(Efter U).

?

1790.

Læg Salt udi en vaad Klud og brænd det vel ud, siden pulveriser det, og naar man vil skyde, da tag den fulde Ladning af Krudt, og kom ligesaa meget af det brændte pulveriserede Salt deriblandt, og dermed lad Bøssen og skyd den af. Saa giver den ingen Knald.

No. 1536.

At Krudt ikke skal give Smeld.

(Efter b).

Hurum

c. 1780.

Held Krudtet i Mælken af en enlet Gjed; tørk det saa i Solen og gni det i Stykker. Da haver det alligevel Kraft til at uddrive.

Eller tag to Dele godt Krudt og en Del vel brændt Salt; (det) gjør det samme.

No. 1537.

At skyde tvende Huller med en Kugle.

(Efter U).

?

1790.

Støb først en halv Kugle i en Form og lad den blive kold. Støb saa den anden halve hardt der overpaa. Saa har man en hel Kugle, som, naar den udskydes af en Pistol eller Bøsse, splitter den sig i to Parter og gjør to Huller.

[1] U og U*: anden.

No. 1538.

At gjøre godt Krudt.

(Efter U).

?

1790.

Tag rent, klart, skinnende Salpeter 3 eller 4 Dele, lædsk det i Vino rectificato, eller stærk fransk eller stærk dansk Brændevin, levende Svovl en Del, Kul en Del; bland det tilsammen i hinanden og arbeid det til Krudt. Det Krudt, som er gjort i Martio, forandrer sig ikke, enten det er vaadt eller tørt Veir[1].

No. 1539.

Det hvide Krudt at gjøre, som hverken skraller eller knaller og driver dog sterk(t) og bliver dog lang Tid god(t).

(Efter U).

?

1790.

Man calcinerer[2] Hønse- og Gaaseben tilsammen til Kul, lige meget af hver(t), udi en ny glasseret Potte eller Digl, og støder det[3] ganske smaa(t) i en Morter. Derefter tager man 7 Lod Mercuri (Kvægsølv) og 3 Lod Solis (☉), bland det tilsammen, og stød det 5 eller 6 Timer; derefter probér det, om det er nok. Tag lidet deraf paa Støderen, og læg det paa et Stykke Papir, og tænd det an. Dersom det da slaar igjennem, saa er det ikke stødt nok. Derfor stød det saalænge, indtil det bliver nok. Saa kan probére[4] andet Krudt.

No. 1540.

At gjøre anden Slags Krudt, som ikke giver Knald fra sig.

(Efter U).

?

1790.

Tag Spanskgrønt, Marcasit-Salt, Kjernen eller Marven af Hyldetræ, af hver(t) saa meget, som man vil; gjør det til Pulver, og bland det med andet Krudt.

---

1 Rettet efter U*. — U adskillig korrumperet.
2 Saa U*. — U: Cugelerer.
3 U* og U: den.
4 U: Probiére.

No. 1541.

At Bøssekrudt ikke skal antændes, om man endskjøndt kaster det paa gloende Ild.

(Efter U).

?

1790.

Tag 1 Del Krudt og 2 Dele sigtet Aske og Sand og bland det i hinanden.

No. 1542.

At døde Krudt.

(Efter U).

?

1790.

Tag 1/4 ℔ Krudt, 1 1/2 Kvintin smaat Salt og 1 1/2 Kvintin Kamfer; stød det vel sammen, og bland det udi Krudtet. Sæt det udi en Kjælder, som er fugtig, udi en Potte, saa at det bliver vaadagtig(t), rør det omkring og tør det derefter igjen vel. Saa er det kraftigere end tilforn[1] og buldrer ikke. Probatum.

No. 1543.

At probere[2] Krudt.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Del Krudt, saa meget du kan skjule inden i Haanden, tryk det sterk(t) med Tommelfingeren og fornem, om det knækker; thi derpaa kan du mærke, om det er ret arbeidet. Og dersom det ikke knækker eller skralder, saa er det fugtig(t) og blødt og har meget Støv hos sig, men lidet Salpeter og Svovl.

---

[1] Saa U*. — U: indtil Forn.

[2] U: Probiere.

No. 1544.

[At probere Krudt.]

(Efter U).

?

1790.

Læg et Skud Krudt paa et Bret eller paa en glat Sten udi en liden Hob, tænd det an med Svovel eller Lunte. Dersom det da i en Hast farer op og gjør i det samme Lyd og intet lader ligge efter sig, saa er det godt. Men dersom det gaar langsom(t) op og lader hvide smaa Korn ligge efter sig, saa er det ikke vel arbeidet og har da en Del formeget Salpeter eller Svovl og Kul hos sig.

No. 1545.

En Konst, at Krudt hverken giver Røg, Skrald eller Bulder fra sig.

(Efter U).

?

1790.

Tag en Fjerding Krudt, læg det i Spiritus vini, lad det smeltes bort og tørres igjen. Derefter kom dertil Boracis[1] Venetia, Salmei, Salarmoniac, af hver(t) 1 Lod, stød og bland det iblandt Krudtet. Saa er det gjort godt.

NB. Dette er en skjøn hem(me)lig Konst.

No. 1546.

At gjøre en Ild, som hæfter fast og klæber, hvor den kommer.

(Efter U).

?

1790.

Tag 1/2 ℔ Svovl, smelt det i en Digl eller Potte, tag dertil et ℔ Kridt. Og naar det er smeltet med Svovelet, saa tag 1/2 ℔ Krudt og

[1] Saa U*. — U: barasc.

rør det iblandt hinanden. Slaa det saa paa Papir eller Lærret[1], og lad det vel igjennemdrikkes og blive koldt. Naar du vil bruge det, saa stik Ild her udi, kast det iblandt Folk eller Fienderne endten tillands eller vands, eller hvor du vil. Saa hænger det fast, hvor det kommer paa, og brænder stærk(t), saaat ingen kan tage det af med sine Hænder.

No. 1547.

Alexander Magni Ild, som selv antænder sig udi Regnveir, hvormed han har antændt og afbrændt det Land Aragoniam.

(Efter U).

?

1790.

Tag 1 ℔ Balsom, 1 ℔ Gloriet, 1 ℔ Olje, 1 ℔ Æggeblommer, 5 ℔ godt levende Svovel, 1 ℔ ulædsket Kalk. Bland disse Stykker tilsammen med Olje, at det bliver, som det skal være, og at det klæber og hænger fast. Hermed bestryg alle Husene og Tage, eller hvad det er. Saa tænder (det) straks an ved den første Regn, som kommer, og alt, hvad den faar fat paa, det brænder.

Probatum.

No. 1548.

At et Lys kan brænde i Vandet.

(Efter U).

?

1790.

Tag Voks 1 ℔, Svovel 2 Lod, ulædsket Kalk 2 Lod, 1 Fjerendel Petreolum, det er Stenolje, 1 Fjerding Mürbaly.

Temperer alle disse tilsammen, gjør Lys deraf, tænd det an, og kast det ned paa Grunden i Vandet. Saa brænder det.

No. 1549.

At et Lys kan brænde i en Spand Vand.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tryk en Skilling i den nederste Ende og sæt det sagte i Vandet og tænd det an. Saa skal det brænde til Enden.

[1] Saa U*. — U: berret.

No. 1550.

Lys at gjøre, som hverken Vind eller Vand kan udslukke.

(Efter U).

?

1790.

Tag en gammel linned Klud, den gjennemdrikkes af Petreolo. Gjør Lys deraf med Voks. Det brænder, naar man stikker Ild derudi, og lader sig ikke udslukke.

No. 1551.

At gjøre et (Lys), som hverken Vand eller Regn kan udslukke.

(Efter U).

?

1790.

Tag Bomuld eller fin(t) Blaar, læg det i Tegelstensolie. Gjør saa derefter et Lys deraf med Voks og Talg[1]. Saa lader det sig ikke udslukke hverken Vind eller Regn.

No. 1552.

Ved et Pulver at optænde Ild uden Ild.

(Efter U).

?

1790.

Tag Sal Tartari 1 Lod, Colophonium 1 Kvintin, tør Terpentin 1/8 Del af 1 Kvintin, Kul af Lindetræ, Slangeurt, Salpeter 1/8 Del af 1 Kvintin. Alt gjøres til Pulver, og gjøres til en Sats eller Forening. Naar det da udi et Glas bliver tempereret ved maadelig Ild udi et Fyrfad og det aaben(t), uden nogen Dækkelse, saa lader man det staa, indtil det gule gaar et halv(t) Kvarter derovenfor, da det siden med et Stykke af en Blære tildæmpes og tillukkes. Siden, naar man vil bruge det, aabner man Glasset, tager 1 halv Knivs-Odde[2] deraf. Pulveret sættes saa hen, hvor man vil. Straks antænder det en Ild, og det brænder paa Timen. Men Glasset skal straks tillukkes igjen.

[1] U: tællig.
[2] U: aader.

No. 1553.

At beholde Bøsse eller Kaarde ren, at de ikke skal ruste.

(Efter U).

?

1790.

Lad hedt, smeltet Bly udi Bomolje 2 Gange efter hinanden, og stryg eller smør dem over dermed. Det holder dem rene, om man endskjøndt lagde det i salt Vand 1 halvt Aar.

Men vil man 5 eller 6 Gange lade det smeltede Bly falde i Krukken til Bomolien ligesaa gloende, som det er, og smøre saa Olie paa det rustede Jern, saa trækker det Rusten ud, om den endskjøndt havde ædt sig tvert igjennem.

No. 1554.

At gjøre et Skalkestykke ved ens Heste, Kjør eller andet Kvæg, saa at det intet skal kunne æde.

(Efter U).

?

1790.

Gnid Heste eller Kjør med Talg, Fedt eller hvid Sæbe om Mulen eller paa Tungen saa hem(me)lig, at ingen ser det. Saa æder de slet intet, saaat man mener, at de er syge eller forgjort. Men vil du, at de igjen skal æde, saa riv eller gnid det vel af igjen med Salt eller Eddike. Saa begynder de igjen at æde. Du kan og to Munden vel ud igjen med varmt Vand.

No. 1555.

At Glas ikke skal gaa sønder af Slag, Fald eller Stød.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

c. 1770.

Læg Glasset i stærk Vin-Ædike 6 Nætter og 6 Dage. Saa bliver det klart som Horn.

No. 1556.

At sprænge en Børse.

(Efter NN* og a).

Frøn (Gbdl.) *Eker*

c. 1830. *c. 1850.*

Læg Kviksølv iblandt Krudtet; saa springer den i Stykker.

No. 1557.

Et Glas at skjære tvert over.

(Efter U).

?

1790.

Tag Svoveltraad[1], bind den om et Glas, saa vi(d)t det skal skjæres af. Stik Ild derudi; saa gaar Glasset tvert over.

No. 1558.

Kobberpenge at gjøre hvide med ringe Umage.

(Efter U).

?

1790.

Dersom man har en god Daler eller et Sølvbæger eller Sølvskaal eller og en god 6 Skilling, og man lader Vin eller Ædike derpaa, gnid og riv saa paa Sølvet med en Tommelfinger ganske haardt saalænge, indtil den bliver skiddenagtig. Riv saa med saadan Skiddenhed den røde Penge; saa bliver den hvid, og der gaar dog intet af den gode Daler.

Eller:

Kom smaafilet, rent Sølv i et Glas; slaa[2] derpaa for 1 eller 2 Skilling stærkt Skedevand; stop Glasset vel til, lad det saaledes staa, indtil Sølvet er ganske fortæret, smør saa af dette paa den røde Penge. Saa bliver den ny, som den var nylig slagen.

[1] U: Saavel Traad.
[2] U* og U: slag.

No. 1559.

At skrive et Brev, saa ingen kan læse det.

(Efter Y og b).

Bø (Vesteraal)	*Hurum*
c. 1770.	*c. 1780.*

Tag Alun-Vand og skriv med; saa kan ingen læse det, førend han stikker det i Vand.

Item skriv et Brev med sød Melk; da kan ingen læse det, førend han holder det over et Fyrfad, som er Varme udi[1].

No. 1560.

At skrive et Brev, saa ingen kan læse det, uden han sidder i en mørk Vraa og ikke kan se sin Haand.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Tag blaa lyse (?) Ved og gak hen om Morgenen i Duggen, der du kan finde grønne Marker; tag saa mange, du kan finde, og stød den blaa Ved og dem tilsammen. Tag saa en Lin-Klud og tryk det igjennem. Skriv saa. Probatum.

No. 1561.

At gjøre en sort Hest hvid.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Tag Maltorme og kog dem i rent Vand og lad dem ligge i 3 Dage, to saa en sort Hest dermed. Saa vokser ham hvide Haar paa.

---

1 Opskriften lidt kortere redigeret i b, der tilføier, at Skrift, skrevet med Kvinde-Melk, sees, naar Lyset holdes bag Papiret.

No. 1562.

At gjøre hvide Svaler.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Bestryg Ungerne, medens de ligger i Reden, med Kat-Ister og Saften af Jernurt.

No. 1563.

Muldvarp at fange.

(Efter NN*).

Eker

c. 1850.

Tag 2 levende Muldvarpe og sæt dem i en Potte i Jorden, som er opkastet, og naar de ikke kan komme op af Potten, skriger de. Da kommer de andre til og vil hjælpe, som da og falder i Potten.

No. 1564.

At den ene Krage skal fange den anden.

(Efter U).

?

1790.

Slaa[1] 2 Pæle i Jorden, tag saa en levende Krage og læg hende paa Ryggen og bind en Vinge fast med hver Pæl. Saa begynder hun at skrige, og naar de andre Krager hører det, saa kommer de at vilde hjælpe hende, og naar de kommer hende for nær, fanger hun dem med Kløerne og holder dem fast, at man kan tage dem.

No. 1565.

At en Sild kan vende sig paa Risten.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)

c. 1800.

Slaa Kvægsølv i en Gaasefjær, prop denne til og stik den i Silden. Da dreier den sig selv.

---

[1] U: Slag.

No. 1566.

At fixere Tyve, som vil rane Frugten af dine Træer i Haugen.

(Efter U[1]).

1790.

Naar du nu fornemmer, hvilke Træer de helst vil gjæste, det være sig Æble, Pærer, Kirsebær, Blommer, Spillinger, Figen eller hvadslags Frugt det være kan, saa gjør Spanske Fluer til fint Pulver, naar Frugten endnu er raa; og hvor du ser de skjønneste, som hænger under Træerne, skjær dem lidet og aller yderst i Skallen og kom lidet af dette Pulver derudi, og træk Huden eller Skallen smukt og vel derover igjen, at det udskaarne Sted bliver skjult tilgavns, saa at ingen det kan mærke. Naar nu Have-Tyvene æder dem, saa faar de Skam i Magen; thi de føler derhos en ulidelig Smerte formedels Pisset, som gaar fra dem i Draabe-Tal og brænder dem. De kommer ikke mere og stjæler Frugt. Det samme kan man og gjøre med sin Fiende, naar man giver ham uafvidende Frugt eller andet at æde, hvorudi Pulver af Spanske Fluer ere kommen; thi det kommer dem til at pisse Blod. Hvorefter jeg vil sætte en liden Historie.

Det hændte sig engang, at der laa en Medicus eller Læge, som ikke havde mange Penge, i Logement hos en overmaade rig Mand. Denne Læge stødte disse Spanske Fluer til Pulver og lagde dette Pulver nogen Tid i Vin og siede Vinen siden derfra i en Flaske, og da var den klar, ligesom anden Vin. Samme Læge satte sig ned en Dag ved Bordet og lod hente sig en Potte Vin. Og som Værten gik op og ned paa Gulvet og spadserede, kaldte Lægen ham til sig og sagde: »Kjære Her Vært! drikker engang med mig og smag min Vin«, og gav ham den Vin, som han tilforn havde tillavet, hvilken han saa hemmelig havde havt under sin Schlaf-Rok, og sat den Flaske uformærkt frem paa Bordet og tog den anden gode Vin og gjemte isteden under Schlaf-Roken til siden, da han tog den gode Vin frem igjen og gjemte den anden atter. Da nu Værten havde drukket bemeldte Vin, da pissede han Blod anden Dag derefter. Han kom da til Lægen og klagede sin Nød for ham og sagde, dersom han kunde raade ham Bod, saa vilde han skjænke ham alt, hvad han havde

[1] De mange Feil i U er rettede efter U*.

fortæret hos ham, og desforuden vilde han give ham en fornøielig Betaling. Lægen svarede, at han vilde gjøre sit bedste hertil og hjælpe ham. Saa tog han friske Agerne, stødte dem tilsammen til Pulver og gav Værten af dette Pulver med Vin at drikke. Værten blev bedre og blev frisk igjen, og Lægen fik med sin Skalkhed baade Kost og Tæring saa og en raisonable Betaling.

No. 1567.

At faa en Blæsebælg til at brumle.

(Efter NN*).

Eker
c. 1850.

Tag hel Kamfer og læg det i Æssen. Saa skal Bælgen bromle, naar der kommer Ild i Avlen.

No. 1568.

At Fuglen skal dreie sig selv omkring paa Stegespiddet[1].

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Man tager den liden Fugl, som kaldes Spurve-Kongen, sætter den paa en Pinde af Nødde[2]-Træ og sætter den til Ilden paa samme Maade som et andet Stegespid. Da ser man med største Fornøielse og Forundring, hvorledes Spiddet[3] dreier sig saalænge omkring med Fuglen, indtil den er stegt nok. Aarsagen er maaske denne: da Nøddetræer har mange langagtige Sprækker i sig, driver Heden, naar den falder deri ved sin Bevaring, ved sin bevægende Kraft Fuglen saa længe omkring, som der endnu er nogen Fugtighed deri.

---

[1] G: Stegespittet.
[2] G: nøde.
[3] G: Spidet.

No. 1569.

At Brødet skal springe i Bagerovnen.

(Efter G).

Jeløen (Rygge)
c. 1800.

Førend man skyder Brødet i Bagerovnen, lægger man to Nødde-Skaller deri, som er fyldte med levende Svovel, Salpeter, og forvar dem vel, at ingen falder ud. Naar nu Brødet skydes i Ovnen, da bliver det ikke saa snart hedt, førend det begynder at hoppe og springe, hvilket er artig nok at se paa.

Aarsagen er Kvægsølvets Natur, som ikke kan taale Heden uden at bevæge sig derved; naar man derfor kaster Kvægsølv i en Potte, hvori man ellers[1] vil koge Træ, da jager det alt Træet ud af Potten, saasnart Vandet begynder at koge. — Ligesaa kan man lægge Kvægsølv i et varmt Æble eller Brød; da danser det omkring paa Bordet og jager de uvidende en stor Forundring ind.

No. 1570.

At komme et Æg til at løbe op efter en Stang.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)
c. 1770.

Ved Middagstider tag et Æg og gjør et lidet Hul paa hver Ende, at du kan udblæse det, som er i det. Tag saa et Lagen og læg det ude om Natten i Mai Maaned, at Duggen kan falde derpaa; vri saa Duggen af Lagenet og lad Ægget fuld af samme Dugg; klin saa Hullet til med Vox, læg det saa imod Solen om Middag. Saa kryber det op efter Stangen.

[1] G: elers.

No. 1571.

At smelte Jern som Bly.

(Efter Y og b).

Bø (Vesteraal)	*Hurum*
c. 1770.	*c. 1780.*

Tag uslukt[1] Kalk, kom den i Brøndvand, at den bliver som tyk Villing; gjør Jernet gloendes og læg det deri. Saa smelter det.

No. 1572.

Vil du klyve en Skilling.

(Efter Y).

Bø (Vesteraal)

1770.

Da tag 3de Knappenaaler, lige lange og lige tykke, slaa dem i et Bord saa tæt, at Skillingen kan ligge derpaa. Tag saa stødt Svovel og læg paa Skillingen saa meget, der kan ligge derpaa. Tag saa et Lys og hold under, saa længe der gaar Ild i, dog se til, at Svovelen falder ikke af. Naar han er udbrændt, saa tager du en Kniv, og sæt den paa Skillingen. Saa klyver du den. Probatum.

---

[1] b: uslugt; Y: udslugt.

XIV.
Rationaliserende Formularer.

No. 1573.

For Koldfeber.

(Efter Wilse, Spydebergs Beskrivelse, Side 439).

Spydeberg
1779.

Man bærer om Halsen en lukket Seddel, hvorpaa staar skrevet:

Thore den H(ore)
hun har den Kolde,
gid hun den beholde!
Og blir hun ei bedre,
da gid hun blir værre!

No. 1574.

Fiskebønna.

(Optegnet efter Folkemunde af A. Heyerdahl; Urskogs Beskrivelse, Side 164).

Urskog
1882.

Aabaar, Aabaar roke,
bit paa mine Kroke!
Biter du, saa drar jeg;
hænger du, saa har jeg
Kjil paa Kroken, Kjil paa Kroken,
Pøi, pøi, pøi.

No. 1575.

Fiskebøna.

(Optegnet efter Folkemunde af Moltke Moe).

Bø (Telemarken)

1878.

Eg sette meg ne paa ein Stein
aa saa fiskar eg opp eit Bein.
Fiskar eg Fisken
saa fær eg Fisken;
fiskar eg Tryta,
saa fær eg Tryta.
Aa bit naa, du Lurvetasse
aa Lurvekongje
i Jøssu Kristi Namn!

No. 1576.

At grave efter en Skat, som udi Jorden ligger forborgen.

(Efter U).

?

1790.

Du kan begynde at grave udi Saturni Influents, eller naar Maanen gaar i Tyren, Stenbukken eller Jomfruen, og brug ingen Ceremonier, gjør ei heller Circul eller Besvær(g)ning derover, men grav lystig dertil, og du maa ingen Tanker eller fremmede Indbildninger gjøre dig. Lad ikkun spøge saameget, som det lyster, det er ikkuns Fantasi; thi det er intet noget levendes, men ikkun en Forskrækkelse, som intet er at frygte for. Derfor maa du, som graver, tale, sjunge, være lystig og uforsagt og ved friskt Mod, — og ikke være forbudne at tale med hinanden.

Trykfeil og Rettelser.

Side	2,	Linje	13	fra	neden: c. 1850, læs: c. 1830.
—	5	—	4	-	oven: c. 1770, læs: c. 1780.
—	13	—	12	-	oven: N, læs: N*.
—	45	—	4	-	oven: 1800, læs: 1880.
—	83	—	3	-	oven: a, læs: A.
—	99	—	6	-	oven: c. 1850, læs: c. 1830.
—	195	—	2	-	neden: c. 1850, læs: c. 1830.
—	232	—	4	-	oven: Efter »Kvikne« tilføies: (Fron, Gbdl.).
—	294	—	3	-	oven: (Efter E), læs: (Efter e).
—	318	—	9	-	neden: c. 1850, læs: c. 1830.
—	356	—	15	-	oven: 1800, læs: 1880.
—	380	—	5	-	oven: c. 1800, læs: c. 1860.
—	416	—	14	-	neden: (Efter æ), læs: (Efter Æ).
—	461	—	4	-	oven: Ringerike, læs: Gudbrandsdalen.
—	461	—	13	-	neden: c. 1850, læs: c. 1800.
—	482	—	9	-	neden: Under Linjen tilføies: (Efter S).
—	542	—	10	-	oven: døyde, læs: døyvde.
—	562	—	9	-	neden: 1832, læs: 1882.
—	567	—	8	-	oven: c. 1770, læs: c. 1780.

Endelig bemærkes ad Side 481, at Varianten f til Formular No. 1084 burde være sat som Variant e (Side 479) til Formular No. 1083.

A. Chr. Bang.

NORSKE
HEXEFORMULARER